

PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM

Ifj. Sarkady Sándor

A Bánya-, Kohó- és Erdőmérnök-hallgatók Ifjúsági Köre Sopronban (1919–1948)

2015

PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM
TÖRTÉNELEMTUDOMÁNYOK DOKTORI ISKOLA

**A Bánya-, Kohó- és Erdőmérnök-hallgatók
Ifjúsági Köre Sopronban
(1919–1948)**

PHD-értekezés

Témavezető: Dr. M. Kiss Sándor kandidátus

Szerző: Ifj. Sarkady Sándor

Budapest

2015

A Bánya-, Kohó- és Erdőmérnök-hallgatók Ifjúsági Köre Sopronban
(1919–1948)

Értekezés a doktori (PhD) fokozat megszerzése érdekében a
TÖRTÉNELEM tudományágban

Írta: Ifj. Sarkady Sándor okleveles történelem–könyvtár szakos tanár

Készült a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karának
Történelemtudományi Doktori Iskolájában

A doktori iskola vezetője: Dr. Fröchlich Ida DSc egyetemi tanár

Témavezető: Dr. M. Kiss Sándor DSc egyetemi tanár

A doktori szigorlati bizottság:

Elnök: Dr.....

Tagok: Dr.....

Dr.....

Dr.....

A doktori szigorlat időpontja:

Az értekezés bírálói:

Dr.....

Dr.....

Dr.....

A bírálóbizottság:

Elnök: Dr.....

Tagok: Dr.....

Dr.....

Dr.....

Dr.....

Dr.....

A nyilvános vita időpontja:

Nyilatkozat

Én, ifj. Sarkady Sándor teljes felelősségem tudatában kijelentem, hogy a benyújtott értekezés a szerzői jog nemzetközi normáinak tiszteletben tartásával készült.

Budapest, 2015.....

Ifj. Sarkady Sándor

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	3
2. AZ ÉRTEKEZÉS FORRÁSAI ÉS HISTORIOGRÁFIÁJA.....	4
2.1 A forrásokról	4
2.2 Historiográfia	5
2.3 A disszertáció néhány további módszertani kérdése	7
2.4 A további kutatás lehetséges irányai	8
2.5 Az elvégzett munka értékelése	9
3. SELMECBÁNYA, AZ ŐSI SELMECI DIÁKSZOKÁSOK BÖLCSŐJE	10
3.1 A diákegyesület gyökerei és szokásai.....	12
3.2 A Holló Szugoly baráti társaságtól az Akadémiai Ifjúsági Körig	15
3.3 Az Akadémiai Ifjúsági Kör működése Selmecen (diákhatományok, „selmeci szellem”)	17
4. A FŐISKOLA EXODUSA (SELMECTŐL SOPRONIG)	20
4.1 A hallgatók szerepe	20
4.2 A főiskola elhelyezése, az új helyszín kiválasztása.....	23
4.3 Thurner Mihály a főiskola Sopronba telepítéséért	25
4.4 A Főiskola és a hallgatók a Tanácsköztársaság alatt	27
5. A SOPRONI BERENDEZKEDÉS KÜZDELMES IDŐSZAKA (1919–1922)	31
5.1 Az Ifjúsági Kör szervezete.....	31
5.2 A nagy főiskolai diáksztrájk	37
5.3 Az ország katasztrófális helyzete. Küzdelem a diáknyomor ellen.....	45
6. A NYUGAT-MAGYARORSZÁGI FELKELÉSTŐL A SOPRONI NÉPSZAVAZÁSIG ...	51
6.1 A hallgatók szerepe a felkelésben, a második királypuccsban és a népszavazás előkészítésében.....	51
6.2 A köri munka az 1921/1922-es tanévben	56
7. A BÉKÉS ÉPÍTŐ KORSZAK KÉT ÉVTIZEDE (1922–1938).....	65
7.1 A Kör munkája az 1922/1923-as tanévben	69
7.2 Lassú talpra állás, politikai viharral	72
7.3 Főiskolai események és köri munka az 1923/1924-es tanévben.....	74
7.4 A Főiskola helyzete az 1924/25-ös tanévben, és a numerus clausus következménye.....	81
7.5 A Kör munkája az 1924/1926-os tanévben.....	85
7.6 A Főiskola gazdasági helyzete és belső élete az 1926/27-es tanévben	91
7.7 Köri mozgalom egy új diákothon megteremtésére	92
7.8 A főiskolai beruházásoktól a Köri Ház megteremtéséig	100

7.9	Küzdelem az egyetemi státuszért	110
7.10	A Kör félévszázados jubileuma.....	112
7.11	Az egyenjogúsítás rögzös útján	118
7.12	Harc a főiskola Sopronban maradásáért.....	127
7.13	A hallgatók bekapcsolódása a magyarosító mozgalomba	131
7.14	Az Ifjúsági Kör legtermékenyebb időszaka	134
7.15	A Kör visszahúzódása a közéletből.....	154
7.16	Az Alma Mater bicentenáriuma	161
7.17	A pángermán veszély rémképe	163
8.	A BURGENLANDI KÉRDÉS ÉS A VESZÉLYEZTETETT SOPRON.....	174
8.1	A hagyományok megmagyarosítói.....	174
8.2	A területi revízió mámorárában a harcéta mozgalom	186
8.3	Az ország gyarapítástól a fegyveres semlegességig – diákélet és kulturális mozgalmak az egyesületben 1939/1940-ben.....	194
8.4	A második bécsi döntés és következménye – a Volksbund tagok kiközösítése a Műegyetem soproni karán	202
8.5	A Kör munkája az 1940/1941-es tanévben.....	206
9.	MAGYARORSZÁG A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚBAN	213
9.1	A legnagyobb Volksbund ellenes megmozdulások Sopronban	213
9.2	Köri munka az 1941/42-es tanévben	216
9.3	Fordulat a világháború menetében. Diákélet a háborús hátszágban	227
9.4	Az ország sajátos helyzete a német megszállásig	240
9.5	A köri munka megbénulása és elhalása	248
10.	SZOVJET MEGSZÁLLÁS (A KÖR MŰKÖDÉSE 1945–1948 KÖZÖTT).....	253
10.1	A selmeci hagyományok újbóli felélesztése.....	257
10.2	A köri munka a baloldali támadások keresztüzében	262
10.3	Az Ifjúsági Kör működésének felülvizsgálata az ÁVO jelentéseinek tükrében.....	281
11.	AZ ÚJ EREDMÉNYEK ÖSSZEGZÉSE	285
12.	MAGYAR NYELVŰ ÖSSZEFOGLALÁS.....	290
13.	ANGOL NYELVŰ ÖSSZEFOGLALÓ (SUMMARY).....	291
14.	FORRÁSOK, BIBLIOGRÁFIA	292
15.	RÖVIDÍTÉSEK.....	298
16.	NÉVMUTATÓ.....	300

1 BEVEZETÉS

A disszertációban bemutatásra kerülő Ifjúsági Kör nem újonnan alakult szervezet vagy szövetség volt, mint annyi más 1919-ben létesült egyesület hazánkban. Struktúráját és kiváltképp hagyományait tekintve olyan diákönkormányzat, amely 1879 óta alapszabályok szerint működött. A selmeci diákélet egyedi jellegű volt. Mindig is különbözött a többi hazai egyetem, főiskola ifjúságának életétől. Magának a Körnek a gyökerei egészen a XIX. század legelejéig nyúltak vissza. Az Ifjúsági Kör Sopronba menekülve minden hagyományt átmentett, a selmeci szellemet ápolta, és mint szent lángot adta tovább nemzedékről nemzedékre.

A Nyugat-magyarországi Egyetemen töltött évek alatt megérett bennem a gondolat, hogy méltó emléket állítsak azoknak a fiatal férfiaknak, akik ezt az ifjúsági szervezetet a tárgyalt időszakban (1919–1948) igen nehéz körülmények között vezették.

A témaválasztásnál közrejátszott az a tényező is, hogy jómagam ötödik éve oktatom Sopronban, történelem-helyismeret tantárgy keretében egyetemünk történetét és hagyománytörténetét. Ezzel a dolgozattal egyrészt bő összefoglalót tudok a hallgatók kezébe adni, amivel segíthetem felkészülésüket, tájékozódásukat e témában. Így megismerhetik egy patinás diákegyesület 30 éves történetét Sopronban, valamint az Ifjúsági Kör kimagasló szerepét a selmeci hagyományok ápolásában, őrzésében és továbbvitelében.

Másrészt a globális áttekintéssel szemben fontosabbnak tartottam a mikrotörténeti megközelítést és az annak megfelelő látásmód alkalmazását. Ezzel a disszertáció egy patinás, vidéki egyesület mindennapjaira helyezi a hangsúlyt. Az olvasót így a Kör életének legapróbb részleteibe is igyekeztem bevezetni. A nagyobb történeti összefüggésbe való beleágyazás véleményem szerint nem lehetséges. Ennek legfőbb okát a dokumentumok pusztulásában látom. Ez nemcsak a tárgyalt Kör, de országos diákegyesület esetében is így van.¹ Ezért a globális áttekintés nem is lehetett feladata a dolgozatnak. Azonban remélem, hogy ezzel a mély és részleteibe menő elemzéssel és az említett módszertani látásmódtól indokoltan eltérő munkámmal is elnyerem az olvasó tetszését. Úgy gondolom, hogy a választott témámról, a lehető legátfogóbb és legkimerítőbb képet sikerült adnom.

¹ Magyar Nemzeti Levéltár (MNL) P. 1358 Magyar Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Országos Szövetsége 1920-1942 Irattöredék. A MEFHOSZ iratanyagából csak az 1929-es és 1939-es évek iktatott dokumentumai maradtak fenn. Mindkét évnél jól látható a Kör és a MEFHOSZ szoros kapcsolata.

2 AZ ÉRTEKEZÉS FORRÁSAI ÉS HISTORIOGRÁFIÁJA

2.1 A forrásokról

A téma legnagyobb kihívását az elsődleges levéltári források szétszórtságában látom. A kör saját, iktatott iratanyaga nem maradt ránk. Az 1944–1945 közötti kataklizmában és 1948 után megsemmisült, szétszóródott. (A kutatónak ugyanazokkal a nehézségekkel kellett megküzdenie, mint azon keveseknek, akik egy-egy ifjúsági szervezet történetét lelkiismeretes munkával feldolgozták, eredményeiket publikálták.) Ennek ellenére is dolgozatom elsődleges forrásai a levéltárak és a szakmúzeumok. A kutatás gerincét a Nyugat-magyarországi Egyetem rektori, dékáni, questori és gazdasági hivatalának levéltári iratanyaga adta.² Emellett fontos forrásként szolgáltak a főiskolai tanácsi jegyzőkönyvek is.³ Ezt az anyagot szervesen kiegészítik a Soproni Levéltár polgármesteri hivatalának iratai.⁴ De irattöredékeket találtunk a Soproni Központi Bányászati Múzeum és Erdészeti Múzeum gyűjteményében is. Az egyesületre vonatkozó aprónyomtatványok (meghívók, műsor programok) gazdag tárháza a Soproni Múzeum Helytörténeti Dokumentum Gyűjteménye.⁵ A Magyar Nemzeti Levéltár is őriz a Körre vonatkozó levéltári iratanyagot. (Itt elsősorban az FM, PM, VKM és BM iratait említhetjük meg.)⁶ A források sajátos csoportját alkotják a Magyar Távirati Iroda napi és heti jelentései. Az MTI a tárgyilagosságra törekedve naprakészen számolt be a Kört, a hallgatóságot, a főiskolát érintő eseményekről.⁷

A téma másodlagos, de elengedhetetlen forrásai tárgyalt időszakunkban a helyi periodikák, a városi napi- és hetilapok. A Körre, a Kör diákéletére, a társadalommal, a befogadó várossal való kapcsolatára vonatkozó történések 4-5 helyi napilapon keresztül is vizsgálhatók, illetve nyomon követhetők 1919–1948 között.⁸

Ennél is fontosabb másodlagos forrás az Ifjúsági Körhöz kapcsolódó időszaki kiadványok, a diáklapok. Ezek közül megemlítjük a rövid életű Lila Zongorát, a vidám diákéletet és a selmeci hagyományokat sugárzó Gentert. A diáklapok közül messze

² Nyugat-magyarországi Egyetem Központi Levéltára. A Soproni Bánya- Erdőmérnöki Főiskola Rektori és dékáni hivatala Iktatott Iratok. (NymE KL)

³ NymE KL 2/a Tanácsulési Jegyzőkönyvek.

⁴ Soproni Levéltár (SL) IV, 1404 Sopron Város Polgármesteri Hivatalának iratai.

⁵ Soproni Múzeum (SM) Thier László anyag. Köszönetem dr. Tóth Imre múzeumigazgató baráti segítségével.

⁶ (MNL Belügyminisztérium Levéltár Rezervált Iratok (K-149), VKM Egyetemek, főiskolák és tudományos intézetek állag 1933–1944. (K 636)

⁷ MNL Sajtó Levéltár, Sajtó Archivum. MTI Könyvatosok 1920–1944 (MTI)

⁸ SL Sopronvármegye, Soproni Hírlap, Új Sopronvármegye, Új Sopron, Soproni Újság, Soproni Notesz, Soproni Mozi, Soproni Műhely.

kimagaslik az 1941–1944 között megjelent „*Bástyánk*”, a Kör irodalmi, művészeti, tudományos és társadalmi folyóirata. Hű tükörképe volt az országos központoktól (MEFHOSZ, MNDSZ) távol működő, az elszigeteltségéből kitörni szándékozó egyesületnek.⁹ A tárgyalt időszakban a Kör – mint legnagyobb létszámú diákegyesület – vezető szerepet kívánt betölteni Sopronban, de bekapcsolódott az országos diákegység mozgalmába is. Érintették a Kört országos visszhangot kiváltó események is, ezek megbízható forrásait elsődlegesen a minisztertanácsi jegyzőkönyvek képviselőházi naplók szolgáltatták. Fontos forrás volt még a főiskolának, a későbbi egyetemi karnak évkönyvei. Az előbbiben rövid összefoglalóját találjuk az egyesület tanévben történt munkájának az 1926/27–1933/34 között.¹⁰ Sajnos a nyomtatott beszámolók 1934-től megszakadtak. (A főiskola a József Nádor Műegyetem egyik karává vált.) Forrásként szolgált még a Kör fennmaradt és nyomtatásban megjelent alapszabálya, a Kör által kiadott képes levelezőlap-sorozatok (ez is a selmeci-soproni diákélet tükré), de fontos adatokat leltem a körüli korteskedés nyomtatványai, valamint a politikai szórólapok és röplapok között is. Megfelelő forráskritikával jól használhatóak az utóbbi évtizedek oly népszerű „*oral history*” interjúkötetei is. (Gyökerek és lombok: Erdészportrék kötetei.)¹¹ Az egyesületben egykor elnöki tisztséget betöltő, volt választmányi tagokkal és hallgatókkal készült interjúkat olvashattam ezekben. Az egykori erdőmérnök-hallgatók résztvevői voltak országos, sőt nemzetközi visszhangot kiváltó eseményeknek is. (Gondolni kell itt a nyugat-magyarországi felkelésre, a második királypuccsra, a soproni népszavazásra, vagy a Volksbund ellenes soproni megmozdulásokra.) A volt körüli tagok, vagy a Körhöz szorosan nem kapcsolódó személyek fennmaradt korabeli naplói, naplószerű feljegyzései, levelei sokat segítettek az események minél jobb megismerésében.

2.2 Historiográfia

Az első könyvek, amelyben a szerző örök emléket állított egykori bajtársainak, a körüli tagoknak és az 1921–1922-es év történéseinek tíz évvel az események után születtek. Itt elsősorban Krug (Missuray-Krúg) Lajos könyveit említhetjük meg.¹² 1930-ban jelent meg a *Tüzek a végeken* című dokumentumregénye, majd 1932-ben elhagyta a nyomdát a mind a mai

⁹ Nyugat-magyarországi Egyetem Központi Könyvtára (NymE KK) *Bástyánk: Irodalmi, művészeti, tudományos és társadalmi havi folyóirat a Bánya-, Kohó- és Erdőmérnök hallgatók Ifjúsági Köre / fel. szerk. Kardos Árpád. – Sopron, 1941–1944*

¹⁰ NymE KK *A Magyar Királyi Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola Évkönyvei 1925/1926–1933/34. A továbbiakban (MKBEÉF Évkönyve.)*

¹¹ NymE KK *Gyökerek és lombok: erdészportrék / szerk. riportter Pápai Gábor; [sorozatgazda az OEE] Barcs: Dunaker Kft., [2000]*

¹² *Tüzek a végeken: Selmectől - Sopronig / Krug Lajos. - Sopron: Tóth Ny., 1930. - 208, [7] p.*

napig forrásként használt másik mű is, a négy kiadást megért *A nyugat-magyarországi felkelés* dokumentumkötet.¹³ 1931-ben Tóth Lajos szerkesztésében és a Kör támogatásával jelent meg az *Emlékezés* c. füzet, amelynek kronológiája az 1921-es események hű tükre, valamint leírását adja a második ágfalvi csatának Krug tollából.¹⁴ 1932-ben jelent meg Ruzsinszky László kör elnök kisregénye a *Tempus*. A mai napig élő selmeci hagyományok ebből a kötetből táplálkoznak.¹⁵ 1946-ban megírt, de csak 2015-ben kiadott kisregénye az *Önámítók* is örök emléket állít egy baráti körnek (saját elnöki idején működött), ahol a hallgatók – legyenek azok törökök vagy magyarok – legfontosabbnak a selmeci hagyományok szerinti diákéletet tartják, és ezt ápolják.¹⁶ 1945-től 1948-ig a baloldali sajtó szakadatlan támadásának vagyunk tanúi. A kör életre és hagyományokra a kispolgári, maradi, fasiszta jelzőt aggatták. 1948–1969-ig csak egyetemünk időszaki kiadványában a „*Soproni Egyetem*” 1953–1958 között megjelent számaiba bukkanunk szerény utalásokra a kör diákélettel kapcsolatban. A Kör történetét érintő hosszabb-rövidebb összefoglalók a rendszerváltás előtt az 1960-as évek végétől születtek. A szerzők a mindenkori, főleg politikai elvárásokhoz igazodtak elkészült munkájukban és ezt nem is teheték volna másképp. Az időben első és úttörő jellegű összefoglaló „*Ifjúságunk élete a két világháború között*” Tamás László tollából született a kádári puha diktatúrában. Írása 1969-ben látott napvilágot. Tamási a hallgatók szociális helyzetére helyezte a hangsúlyt tanulmányában. Ezen kívül azonban elsők között írt a hallgatók és a Kör Volksbund ellenes megmozdulásairól.¹⁷ Még ebben az évben és ugyanabban a kötetben lát napvilágot Hiller István tanulmánya: *Egyetemünk és Sopron városa* címmel, valamint Papp István: *Adalékok a Magyar Tanácsköztársaság és főiskolánk 1919-es történetéhez*.¹⁸ 1970-ben a Soproni Szemlében jelent meg Hiller István tollából a „*Haladó diákmozgalmak Sopronban a felszabadulás előtt 1939–1945*” c. tanulmány, mely mintegy előfutára volt Hiller 1975-re elkészült monográfiájának. 1975-ben a Soproni Szemle kiadványaként látott napvilágot Hiller István: „*A soproni egyetemi hallgatók mozgalmi a két világháború között*” c. monográfia. A könyv ma is alapműnek számít, fejezetei azonban kellő forráskritikával kezelendők. *A szerzőnek pedig nem volt célja az Ifjúsági Kör diákéletének bemutatása.* Hiller a „*haladó mozgalmak*” marxista módszertanával és a baloldaliság

¹³ *A nyugatmagyarországi felkelés* / Missuray-Krug Lajos. - Sopron: Röttig-Romwalter, 1935

¹⁴ *Emlékezés: 1921–1931* / kiad. a Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskolai Ifjúsági Kör; szerk. Tóth Alajos. - 2. kiad. - Sopron: Tóth Ny. [1931]

¹⁵ Ruzsinszky László: *Tempus* - [Sopron]: Bánya- és Erdőmérnöki Főiskolai Ifjúsági. Kör, [1932]

¹⁶ Ruzsinszky László: *Önámítók*. Vidám regény. Sopron, 2015

¹⁷ *Mindnyájan voltunk egyszer az Akadémián...* Sopron, 1919–1969 kiad. EFE, [1970] 145–172. p.

¹⁸ Uo. 27–48 és 51–76. p.

túlhangsúlyozásával mutatja be a hallgatók 1919–1944 közötti „mozgalmi tevékenységét.”¹⁹ Ladányi Andor könyve, *Az egyetemi ifjúság az ellenforradalom első éveiben (1919–1922)*²⁰ Bár rövid időt ölel fel, több helyen tárgyalja a selmeci-soproni főiskolások szerepét. Műve több esetben Hillerre hivatkozik. A könyv a marxista megállapításokat leszámítva jól használható, adatai pontosok, szerkezete világos és áttekinthető. Tompa Károly 1984-es tanulmányában, a Sopronban 1940-től 1946-ig tanuló erdélyi hallgatóknak állított emléket. A professzor maga is az újjáalakult Erdélyi Kör tagja volt. Elsőnek közölte az 1945. március 30-án a németek által kivégzett hallgatók tragikus történetét.²¹ (A gépirat nyomtatásban csak 1990-ben (!) jelenhetett meg.) 1989-ben Hiller utolsó tanulmánya jelenik meg a Soproni Szemlében. „*A soproni egyetemi hallgatók szerepe és hatása a város politikai arculatának alakulásában (1919–1945)*”. Ebben még mindig marxista felfogással mutatja be a hallgatók Volksbund ellenes és antifasiszta (antihitlerista) mozgalmait 1940-es évek Sopronjában. Tanulmányában messze túlértékeli a hallgatók ebben betöltött szerepét. Az Erdészettörténeti Közlemények kiadványaiban, helytörténeti antológiában (Soproni Füzetek) és a szaklapokban (EL, BKL) 1980-as évektől visszaemlékezésekkel találkozunk. Ezek között vannak kimagasló értékű kis memoárok, de vannak olyanok is, amik kevésbé vagy alig használhatók a téma kutatójának. A szerzők igyekezete azonban figyelemre méltó és dicséretes. A volt évfolyamok aranydiplomájuk átvételének tiszteletére emlékköteteket szoktak összeállítani. Ebben megtalálhatók a hallgatók életrajza, a diákélet emlékei, az átélt történelem pillanatai.²²

2.3 A disszertáció néhány további módszertani kérdése

A források meglévő hiánya miatt nehéz általános képet rajzolni az Ifjúsági Körről. Maga a Kör mintegy félévszázados múltjával, kebelbeliségével, egyedi diákhagyományaival, a selmeci szellemmel egy sajátos színfoltját alkotta a Horthy-korszak több mint 200 főiskolai és egyetemi egyesülete között.²³ A tárgyalt időszakban a soproni főiskola hallgatóit is áthatotta a nacionalizmus, a revizionizmus és irredentizmus. 1920-tól a főiskolán is felütötte fejét az antiszemitaizmus. Az alapszabálya értelmében azonban a Kör önmagát mindenkor politikamentes szervezetnek tartotta. Ennek ellenére a mindenkori politikai áramlatok nem hagyták, mert nem hagyhatták érintetlenül az ifjúságot. 1922-től már szoros kapcsolat volt az

¹⁹ *A soproni egyetemi hallgatók mozgalmai a két világháború között: Fejezetek a soproni egyetem történetéből: 1919–1945* / Hiller István. – Sopron, Soproni Szemle (SSz) kiadv. 1975 a továbbiakban: Hiller

²⁰ Ladányi Andor: *Az egyetemi ifjúság az ellenforradalom első éveiben (1919-1921)* Bp.: Akad. Kiad, 1979 A továbbiakban: Ladányi

²¹ Tompa Károly: *Az Erdélyi Diákokthon története és a hallgatók élete 1940-1946-ig* Sopron, EFE 1984

²² „*Mint oldott kéve...*” A balekvizsgától az aranydiplomáig. Szerk. Erdős László, Pilissy Lajos kiad. OEE 2003

²³ Magyar diákkalauz: egyetemek, főiskolák, szakiskolák... útmutatója Bp: MEFHOSZ, 1940 119. o., 134. o.

országos diákszövetséggel az MEFHOSZ-al. Az 1919-ben alakult Hungária Magyar Technikus Körhöz pedig őszinte barátság fűzte a Kört. Viszont a Kör soha nem volt a Hungária fiókszervezete.²⁴ A Kör hosszú időt tett meg addig, amíg önálló szövetségnek ismerték el az MNDSZ-en belül. A vidéki diákegyesület küzdött az elszigeteltséggel és helyét kereste a diákegység mozgalomban. Az egyesület iratpusztulása miatt nem lelhetők fel olyan dokumentum, melyek választ adhatnának az Ifjúsági Körnek más diákegyesületekkel való kapcsolatára. A disszertációban ezért helyeztem a hangsúlyt egy vidéki Kör mindennapjaira és a selmeci hagyományokban betöltött kimagasló szerepére. Véleményünk szerint a Kör a végsőig lojális volt a Horthy-rendszerhez. Ez nem mond ellent annak a ténynek sem, hogy voltak a körön belül csoportok, akiket áthatott a népiek szellemisége (Varga Domokos és baráti köre). A Kör tagjai (a hallgatók) természetesen nem alkottak ideológiailag egységes közeget. A jobboldali radikalizmus iránt az erdőmérnök-hallgatók voltak fogékonyabbak, a bánya- és kohómérnök-hallgatók jobban hajlottak a szociáldemokrata alternatíva elfogadására. Alapszabályukból és szociális érzékenységükből fakadt, hogy nyitottakká váltak az elesettek felé. Néhányan közülük eljutottak az antihitlerista ellenállásig.

2.4 A további kutatás lehetséges irányai

Vizsgáljuk, hogy a Kör korábbi vezetői és tagjai milyen szerepet játszottak 1945 után, hogyan és miként illeszkedtek be egy gyökeresen megváltozott társadalmi rendszerbe. Felmerül a kérdés mi lett a sorsuk a Rákosi-rezsimben, esetleg szenvedő alanyai voltak-e koholt pereknek? Mi volt a szerepük 1956-os forradalom és szabadságharc idején? A forradalom leverése után, hogyan illeszkedtek be a kádári konszolidációba? Mit adtak át a selmeci szellemből az utánuk jövő generációknak?

²⁴ MNL P. 2249 No. 11. A Hungária Magyar Technikusok Egyesülete (irattöredék 1938-1943) A Kör a Hungária plenáris ülésén képviseltette magát néhány taggal. Egymást kölcsönösen meghívták rendezvényeikre. A Kör vendégül látta a Hungária primusát és néhány tagját az ismerkedési esten, a balek- és valéta bálokon. A Hungária az MNDSZ-en keresztül 50%-os vasúti jegyeket szerzett a Körnek, illetve intézte a kör tagok diákszállását a fővárosban. A kormányzó születésnapjára rendezett operai díszelőadásokra meghívót, táviratot küldött. Több esetben telefonon tartották a kapcsolatot egymással az illetékes tisztségviselők.

2.5 Az elvégzett munka értékelése

Az Ifjúsági Kör soproni történetét, a selmeci hagyományok fennmaradásában betöltött kimagasló szerepét, és fennállásának majd harminc esztendejét, ilyen gazdag forrásanyagra támaszkodva ezideig nem dolgozták fel, és nem tettek kísérletet annak megírására sem.

Itt mondunk köszönetet Dr. M. Kiss Sándor professzornak a témavezetésben nyújtott segítségéért. Hálás köszönettel tartozom a dolgozat elkészítését kritikai szándékkal jobbító Dr. Horváth Miklós szigorlati és munkahelyi bizottsági elnök úrnak. Külön köszönetemet tolmácsolom Dr. Medgyesy Schmikli Norbert adjunktus úrnak és Dr. Szekér Nóra adjunktus asszonynak. Mindketten nélkülözhetetlen szakmai segítséget nyújtottak az elkészült dolgozathoz. Megszívlelendő tanácsaik és útmutatásaik nélkül nem készülhetett volna el ez a disszertáció. Köszönöm Dr. Okváth Imre hadtörténész úr és Dr. Fejérdy Gergely történész, építő szándékú javaslatait is.

Köszönöm a Soproni Levéltár, a Soproni Múzeum, az Erdészeti Múzeum és a Központi Bányászati Múzeum vezetőinek és valamennyi munkatársának szíves és megértő támogatását is. De mindazoknak is jár a köszönet, akik biztattak, ne hagyjam félbe kutatásaimat és munkámat.

Tudom, hogy gyűjtőmunkám és a dokumentumok feltártsága nem lehet teljes. A legjobb tudásom szerint igyekeztem bemutatni azt az egyesületet, amely 67 éve már nem létezik Sopronban. Azonban az Ifjúsági Kör kisugárzása örök, híre és neve ragyogjon a késői utódokra. Mindazokra, akiket ma is megérint az örök selmeci-soproni diákszellem.

3 SELMECBÁNYA, AZ ŐSI SELMECI DIÁKSZOKÁSOK BÖLCSŐJE²⁵

A történelmi Magyarország, legfestőibb, legrégebbi bányavárosa volt a hegyes-völgyes, zegzugos Selmecbánya. A város arany-, ezüst-, ólom- és rézérc-bányászata évszázadok óta híres és jelentékeny volt, s a vele egyesített Béalabányával együtt már a rómaiak idejében fontos bányatelepként működött. A kiépült bányáinak hossza 367 km-t tett ki; ezek a bányák a Garam völgyéig terjedtek. A telepek, zúzók és kohók nemcsak a városon kívül sorakoztak egymás mellett, a völgyekben és hegyoldalokban, hanem az egyes aknák és tárnák behúzódtak közvetlenül a város alá és magába a városba is; ma is ámulatba ejtve a késői utókort. A kisváros hegyoldalokban, völgyekben fekszik; házai amfiteátrumszerűen ölelik körül a völgyeket, meredek és lejtős utcái zegzugosan vágják keresztül-kasul a házak és kertek rendezetlen tömbjeit. Paloták, polgárházak, lakóházak, kertek bizarr összevisszaságban váltogatják egymást, imitt-amott modern épületek furakodnak az ódon házak és templomok közé. Az óvár csipkés falai ma is őrzik a legrégebb bányásztelepesek nyomait. Szász telepések (hospesek) virágoztatták fel ezt a várost, mely Árpád-házi királyaink alatt izmosodott, gyarapodott és nyugati stílusban emelt épületekkel gazdagodott, s német jellegét századokon át őrizte. E város jogkönyve – mely ma nemzeti könyvtárunk becses kincse – a XIII. századból származik és a legrégebb a Kárpát-medencében. A város keservesen megszenvedte a huszita harcokat, majd földrengések tépázták meg sok vihart látott falait. Az ekkor már három évszázad óta működő bányászata hanyatlásnak indult, mert a mohácsi vészt követő török dúlások szüntelenül elvonták a munkától, és honvédő harcra kényszerítették a szorgalmas bányászokat. Selmec már 1525-től élére állt a magyar királyságon belüli lutheránus mozgalomnak. 1572-ben szabad királyi városi rangot kapott, és falakkal erősítették meg a várost. Selmec hűséges híve volt II. Rákóczi Ferencnek és jelentős szerepet vitt a kuruc háborúk idején. A XVIII. században pestis és tűz pusztította el, és lakossága elszlovákosodott. Közintézményei és különösen iskolái mind hű bástyái voltak a hazai oktatásnak, a csírájában felbukkanó magyar nyelvnek. Iskolái közül legjelentékenyebb szerepe a bányászati és erdészeti főiskolának volt, melynek alapjait III. Károly vetette meg 1735-ben, majd leánya, Mária Terézi akadémiai rangra emelte az intézményt. Az oktatás nyelve kezdetben a latin, majd a német volt. E falak között alakultak ki az évszázados selmec diákszokások,

²⁵ Ifj. Sarkady Sándor: Az örökség elem helyszíne: Selmecbánya, az ősi selmec diákszokások bölcsője. Jelölés a Nemzeti Kulturális Örökség Jegyzékére (2013)

amelyekről a reformkor hajnalán így írt Krickel 1831-ben: „... az *akadémikusok különös öltözete, sok sajátossággal átszőtt életmódja meglepi és elbódítja az érkező utast. Ha diákéletet látni akarsz, úgy gyere ide.*”²⁶ 1848/49-ben az akadémia ifjúsága Kossuth zászlaja alá áll s vérét ontja a magyar szabadságért. A megtorlást követő időkről szól a 120 éve született Kosáryné Réz Lola kisregénye, a *Selmeci diákok*, melyben az író nő örök emléket állít a selmeci diákhagyományoknak, a bajtársiasságnak, a balek-firma viszonyának, de annak is, hogy egy francia fiatalember hogyan válik magyarrá ezekben az években. A későbbi felnőtt férfiú fiát is az Akadémiára írattja, oda, ahol az „*egy mindenkiért, mindenki egyért*” elve uralkodott, ahol a vidám és vaskos tréfák között középkort idéző hierarchia rendszerben férfivá, igaz barátta válik a keresztelt balek, aki mindig és mindenkor az isteni firmák bölcs támogatására szorul. Akinek neve helyett hamarosan „*csak*” vulgója marad, de minden egykori évfolyamtársa, barátja, firmája így szólítja meg. Olyan eltéphetetlen kötelék alakul ki ezzel, melynek párja nincs a világon. Veteránként, rongy filiszterként is a selmeci diákszokások betartója, ápolója és továbbadója marad mindhalálig.²⁷ Selmec leányai rabul ejtették a diákszíveket. Mülbeck Károly sok kedves rajzán feltűnik a híres Terasz, amelynek vaskorlátjához támaszkodva akadémikus diákok várakoztak az esti korzók idején. A város déli részének egyik hegyén emelkedik a négy sarokbástyás, tetején huszártornyas leányvár, amelyet a monda szerint a „*leányvári boszorkány*”, Roesel Borbála építtetett a XVI. század elején. A város nyugati részén áll Selmecbánya egyik ősi nevezetessége, a Klopacska (Kopogtató) négyszögletes tornya. Innen verte fel és küldte éjszakánként a fakalapáccsal döngtetett, lebegő zindely álmokon áthatoló félelmetes, tompa hangja a tárnák és az aknák mélyébe a selmeci bányászt. De klopacska búcsúztatta az elhunyt professzort, tanárt és akadémikust is. Európai nevezetessége Selmecbányának a Kálvária-templom, amely a város keleti oldalában egy kúpos hegyen áll. Legrégibb alakjában 1571-ben épült, mai alakját 1744-ben nyerte el. Három kápolnából áll, amelyekhez a középsőhöz csak térden állva szabad felmenni. Közép-Európa egyik legszebb búcsújáró helye. A város evangélikus líceuma történelmi hazánk egyik legrégebbi iskolája volt. Falai között tanult Petőfi és Mikszáth. A város iparának híres terméke a selmeci pipa volt. A város levéltára számos oklevelet és iratot őriz Selmecbánya történetére vonatkozóan. Barokk főterét két oldalról paloták övezik. A festői, ódon városháza mellett Szent Katalin csodálatos temploma áll. Az akadémiai paloták együttese (bányász, erdész, kémia) kiváltja a látogató ember őszinte csodálatát. Minden ősszel

²⁶ L. Krickel, Joseph Adalbert: *Wanderung von Wien über Preßburg und Tyrnau in die Bergstädte Schemnitz...* Wien, 1831, 122–123. o.

²⁷ Vö. Kosáryné Réz Lola: *Selmeci diákok*, Bp. 1931.

diákok hada lepte el a várost és ült be a padokba tanulni. 1918-ig őszeig folyt itt a felnövekvő nemzedék képzése, oktatása. A hallgatók többsége fegyverrel akarta megvédeni a várost a betörő csehszlovákokkal szemben, de végül tanáraik rábeszélésére felhagytak az ellenállással. Az akadémia értékeinek egy részét mentve menekülni kényszerültek. „*Hazátlan lett a vén diák.*”²⁸

3.1 A diákegyesület gyökerei és szokásai

Az értekezésben tárgyalt diákegyesület gyökerei – amely egyben elválaszthatatlan a selmeci diákhagyományoktól – 200 éves múltra tekint vissza. Egy alsó-magyarországi bányaváros, nevezetesen Selmecebánya diákhagyományainak és egyleteinek történetéhez kell röviden visszautalnunk.

Az 1735-ben alapított bányaiskolát Mária Terézia 1762-ben akadémiai rangra emelte. A beiskolázott hallgatók létszáma a XVIII. század elejére elérte a 700 főt. Ezek a diákok a Habsburg Birodalom és Magyar Királyság valamennyi tájegységéről érkeztek Selmecebe és magukkal hozták saját otthonuk, a tájhaza hagyományait és szokásait. Emellett a közösségi élet szervezetének kialakításánál legtöbbször nem alapvetően új formákat találtak ki, hanem átvették más európai egyetemek, továbbá a jól szervezett és tekintélyelvű iparoscéhek évszázadok során kialakult közösség összetartó szokásait.²⁹ A szokások bemutatása előtt villantsuk fel Selmecebánya társadalmát a XVIII. század második feléből. A város társadalmát három főosztályra tagozódott s ez a tagozódás már a középkorban is megvolt: a bányákat művelő bányapolgárok, iparosok és kereskedők (hospesek) munkások. A társadalom előkelősége Selmeceben a Ringbürgerek vagy Waldbürgerek gazdag polgárok, kiknek soraiból került megválasztásra a városbíró és a 12 tagból álló belső tanács. A 24 tagból álló külső tanácsban a városi reprezentánsok foglaltak helyett. A tekintélyesebb és gazdagabb iparosok és kereskedők közül kerültek ki. A belső és külső tanácsba tömörült bányaművelők védték érdekeiket és irányították a város sorsát. Ők voltak a nemesi osztály Selmeceben, mert más vidékről magyar iparos és nemes előtt Selmece kapui zárva voltak egészen 1608-ig. A selmeci társadalom jelentős részét képezték a vendégek, a német hospesek (a bevándorolt iparosok és kereskedők rétege). Csak nagyritkán került ki soraik közül bíró, de annál többen foglaltak helyet közülük a külső tanácsban. A gazdagabbak házai a piactéren (a Ringen) beékelődtek a gazdag bányapolgárok közé. Ez a társadalmi réteg a ránk maradt adatok tanúsága szerint már a XV. századtól érdekei megvédéséért céhekbe tömörült. A bányásznép pedig – mint a város

²⁸ Utalás a „Ballag már a vén diák” valétaló nóta első versszakának utolsó sorára

²⁹ Vivat Academia... kiad. OMBKE és OEE, Bp. 1985 232. o. (A továbbiakban Vivat Academia...)

társadalmának legnagyobb, de egyben legszegényebb rétege is – a selmec környéki magaslatokon, vagy külső bányatelepeken szegényes házaikban éltek.³⁰ Egyes szokások a bányászéletről jutottak el az akadémikusokhoz (pl. farbőr viselése, s annak avatási szertartásokon való használata), másokat közvetlenül vagy közvetve a katonaélet sugallta (pl. egyenruha, kard)³¹. Selmecebányán jelentős szerepe volt a társasági összejövetelnek. A városi céhek, gazdag és vidám lakomanapokat tartottak a városban. Ezt Selmecen a mesterek és céhlegények külön-külön tartották. Az akadémisták szerényebb körülmények között szakestélyt, ún. „*Schachttag*”-okat tartottak. Ezeken italt fogyasztottak, ételt nem.

A szakestély hivatalos itala a sör volt. A választott elnök által vezetett és komoly, vidám szabályokat tartó összejövetelt az elsőéves balekok (Fuchs) a másodéves szénégetők (Kohlenbrenner), a harmadéves firmák, valamint a tanulmányaikat az előírt, ekkor három év alatt be nem fejezett veteránok mindig közösen tartották. A szakestélyen az italt a balekok szolgálták fel, és ők látták el a fuvaros (Fuhrwerk) szerepét is. Ez azt jelentette, hogy ők kísérték, szállították haza az elázottakat, és távolították el elnöki parancsra a rendbontókat. A balekok tevékenységét közvetlenül a balekcsősz (Fuchsmajor) irányította, elengedhetetlen kellékével a ferulával (hosszú nyelű fából készült főzőkanál alakú verő). A balekcsősz ezzel az eszközzel csapott a balekok hátsó felére, hogy azok „*szokják meg az engedelmességet, de a barátságot óvják meg a külső bántalmazástól.*” A közösség tagjai sorába való felvétel balekvizsgálóhoz és keresztelőhöz volt kötve. A baleknak is két keresztülőt kellett választania. A szertartás keretében sört öntöttek a nyakába, és farbőrön keresztül kellett átugrania. A céhszertartásokkal való hasonlóság jól kimutatható más közösségi tevékenységekben is. Ezek lehetnek vidámak, de mérhetetlenül komolyak is. Gondolunk itt a végzősök valétálására, de az elhunyt akadémikus vagy tanár temetésére is. A céhektől eltérően, akik a felvonuláson libasorban (Gaensemarsch) mentek, a selmeci diákok kígyózó sorban, bányaméccsel a kézben, az ún. szalamanderben vonultak fel. Azok a hallgatók, akik német nyelvterületről érkeztek az akadémiára, illetve kapcsolatban álltak ottani egyetemekkel és főiskolákkal, magukkal hozták új tanulmányaik színhelyére is a Burschenschaftok szellemét. Ezek a hallgatók nyílt beszédű viselkedésükkel és nem utolsósorban német

³⁰ Tiles János: A selmeci akadémikusok (Burschok) szokásainak eredete In. BKL LXIII évf. 22. sz. 1930. nov. 15. 520–521. o.

³¹ Vivat Academia... 233. o. 1839-ből ismert az akadémikusok egyenruhájának leírása. Fekete posztó, zöld posztóhajtókával, zöld kissé csúcsos posztóföveggel. A felső karon ezüstsinórokkal. Az ezüst porte epeé [kardbojt] belső színe fehér piros volt, ellentétben a tisztviselők piros, fehér zöld színével. A Kamara ezt azzal indokolta, hogy az intézmény nem specifikus magyar tanintézet, hanem a Habsburg birodalom által van fenntartva. vö. Splényi Béla emlékiratai I. köt. Budapest, 1984, 334. o.

egységtörekvéseikkel tűntek ki.³² Az 1820-as évek elején hívták életre a „*Deutsche Gesellschaft in Schemnitz*” nevezetű diáktársaságot, majd az 1830-as évektől a főleg cseh diákokat tömörítő Szlávia diákszervezet állt fel. A két társaság között nem volt felhőtlen a viszony, gyakoriak voltak a súrlódások. Az előbbi diáktársaság agilis tagjai (Karl Stegmayer, Julius Helms, Josef Russeger) alakították meg Selmecebányán a teljes akadémiai hallgatóságot magába foglaló Burschenschaftot. Ennek két törzshelye volt: az „*Arany Bányamécsház*” címzett kávéház a belvárosban állt. (Tulajdonosa Stelz Flórián volt, akinek neve fogalomává vált, mivel 55 évig vezette a diákmulatóhelyet.) A társaság másik törzshelye a ma már nem létező Schacht kocsmá volt, mely a szélaknai kapun túl, a római katolikus temető fölött állt.³³ Az épület plasztikus leírása Zivuska Jenő tollából maradt az utókorra. („*A főbejárat felett a mindenható Tempus szó van festve, amelynek értelme, hogy ha valami megkapható tárgyra kimondom, enyém lesz... [Tempus helyemre, italomra] A homlokzattal szemközti falat egy freskókép díszíti, melynek közepébe a német egyetemi ifjúság diák nyelvű ünnepi dalának első versszaka van festve. Gaudeamus igitur...*”)³⁴ Zivuska magát a Burschenschaft szervezetét és szellemét találóan így jellemezte 1896-ban megjelent emlékiratában: „*Különös rendszer, amely egyaránt impozáns erényeiben és hibáiban. Fő jellege az elzárkózottság, amely áttörhetetlen fallal különítette el a hallgatókat minden külsőségtől, aminek azután megint meg voltak a jó és rossz oldalai. Jó oldala volt, hogy senki az ifjúság körében individuumot nem képezhetett, de megint az elkülönülés kizárta az idegenek rokonszenvét, és számos balítéletre adott alkalmat. A második alaptörvény volt a rend és föltétlen engedelmesség. Minden dologban alávette magát az egyén a közösnek, és feláldozta önállóságát a testvériség nevében.*”³⁵ A Schacht szorosán véve nemes célokat is követett. Az egymás iránti kollegialitást önfeláldozó módon gyakorolta. A betegápolást, a szegényebb diákok segélyezését kölcsönös szavatolással az „*Alle für Einen, und Einer für Alle*” (mindenki egyért, egy mindenkiért) jelszóval híven és becsülettel teljesítette. Aki vétett a Schacht határozata majd a közösség írott és íratlan szabályai ellen, büntetésként bizonyos időre kirekeszthették. A legnagyobb büntetés a kizárás (Verschiss) volt. Azzal, akire ezt kimondták, sem beszélni, sem más kapcsolatot tartani nem volt szabad. Aki ezt a szabályt nem tartotta be,

³² 1815-ben a francia–porosz felszabadító háborúban résztvevő jénai diákok alapították az első ilyen hazafias diákegyesületet. Jelszavuk: Becsület, Szabadság, Haza. Mellszalagjuk színe a fekete-vörös-arany.

³³ Vivat Academia 234. o.

³⁴ Zivuska Jenő: *A selmeczi M. kir. Bányász és Erdész Akadémia Ifjúsági Körének Emlékirata 1763–1896*, Debreczen 1896 14. o. A továbbiakban, Zivuska.

³⁵ Zivuska 8. o.

ugyanúgy büntették.³⁶ Az 1879-ben felállt Ifjúsági Kör (Akadémia Kör) első gyökerei az 1820–1830-as évekre datálódnak. A Burschenschaft szervezetén kívül, azzal párhuzamosan létrejöttek a nemzeti társaságok is. Azaz a testületi ifjúsági szervezet mellett, attól függetlenül működtek az egyes nemzetek-nemzetiségek összejövetelei, társaságai. Kezdetben csak keresték egymás társaságát, majd alkalmas vezetővel egyre nemesebb célokat tűztek maguk elé. Műveltségüket emelve öntevékeny munkával ápolták anyanyelvüket, kultúrájukat.

3.2 A Holló Szugoly baráti társaságtól az Akadémiai Ifjúsági Körig

A kor szellemének megfelelően az anyanyelvi irodalmi működés és a műkedvelő színjátszás volt a kedvelt időtöltés. A magyar diákok közül elsőnek a selmecen tanuló „*erdélyi hazafiak*” tömörülnek a Holló Szugoly (Krähwinkel) társaságban. Az 1830-as évektől az ifjúsági élet formái lényegesen változtak, egyre szervezettebbé váltak. A nemzeti öntudat szellője elérte Selmecbányát és nem hagyta hatás nélkül a határokat nem ismerő selmeci akadémiához való tartozást sem. A magyar hallgatók a nemzeti érzés ápolására és a magyar nyelv művelésére 1832-ben létrehozták a Selmeci Magyar Olvasó Társulatot. A társulat 1844-ig állt fenn. Mintául a selmeci Líceum Nemes Magyar Társaságát vették alapul. A két társulat 1833-tól szorosan együttműködött egymással. (A társulatot választott tisztikar vezette, magyar nyelvű könyvtárat tartott fenn, folyóiratokat járatott, irodalmi esteket és jótékonyági bálakat rendezett.) A legjelentősebb tevékenységük a magyar bányászati szakszótár elkészítése volt. A társulat jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a magyar szabadságharc eszméi nyitott szívekre találjanak Selmecen. Benicky kormánybiztos – aki maga is hallgatója volt az akadémiának – parancsnoksága alatt hacoltak Hurban felkelői ellen. A szabadságharc bukása után az akadémiát csak hírneve mentette meg a bezárástól, mivel hallgatói ott küzdöttek az ország valamennyi csataterén. (Budetin, Branyiszkó neve örökre összeforrt nevükkel.) Az önkényuralom éveiben a magyar hallgatók jelentős része visszahúzódott a közösségi és társas életből. Eldugott kis kocsmákban, tiltott gyűléseken, tiltott dalokat énekeltek – számolva a retorzióval – éltették a hagyományokat.³⁷ 1862-re érett meg az idő, hogy hallgatók egy csoportja azzal a kéréssel fordult az Akadémia Tanácsához, hogy az engedélyezze egy „*Társalgó és olvasókör*” megalakítását. A Helytartótanács végül

³⁶ *Pajtás! Szerencse fel! Az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület, az Országos Erdészeti Egyesület... emlékkönyve a bányász-, kohász- és erdészhallgatók ifjúsági szervezeteiről a 19. és a 20. században* / [szerzők Bakó Károly et al. Bp.: OMBKE: OEE: KISZ, 1987 [! 1988] Bp.: MTESZ 49. o. A továbbiakban, Pajtás! Szerencse fel!

³⁷ Kiemelkedő esemény volt, hogy 1860-ban létrehozták Európa második legrégebbi sportegyletét az „*Akadémiai Atléta-club-ot*”, ami egyben az első magyar főiskolai sportegylet volt. Az öntevékenyen működő együletet klubelnök vezette. (Az atlétika, úszás és vívás rangos teljesítményeket szült.)

ezt „*Általános Társaság*” névvel engedélyezte. Az egyesület lényegileg a Burschenschaft szokásait és hagyományait ápolta. 1867-ben Faller Gusztáv tanárelnök vezetésével Akadémiai Segélyező Egyesület létesült. Az anyagilag rászoruló és beteg hallgatók segélyezésére, azok ápolására szükséges pénzalapot önerőből biztosították. Jelentős bevételi forrása volt az évenként erre a célra megrendezett jótékony célú táncestély.³⁸ A kiegyezés jelentős hatással volt az Akadémia életére. A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium 1868-ban eltörölte a német, és elrendelte a magyar nyelvű oktatást az intézménynél. A hallgatók jelentős része néhány év múlva a diákélet szokásait is magyarosítani kívánta. 1871-ben az Általános Társaságon belül október 29-i keltezéssel memorandum látott napvilágot ez „*indítványba hozá... magyar szellemű társas estélyek szervezését*”. Az indítványt leszavazták, így a társaságból kilépők még aznap este megalakították – Kovács Gyula bánya-mérnök-hallgató elnök és Ujlaky István erdőmérnök-hallgató alelnök vezetésével – az Akadémiai Olvasókört.³⁹ Az Olvasókör kiemelkedő szerepet játszott a magyar nyelv művelése, és a magyar hangulatú diákélet kialakításában. Gazdag könyvtáruk volt, számos magyar újságot és hetilapot járattak. Közgyűléseiken a hivatalos beszámoló mellett tudományos előadásokat és felolvasásokat tartottak. Szakestélyeiken a diákdalok mellett felcsendültek a magyar népdalok. A két részre szakadt társaságot 1875. november 1-jén, egy elhunyt akadémikus temetésén, Vörös Ferenc bányamérnök-hallgató megrázó gyászbeszédben egyesülésre szólította fel. A hallgatók már másnap kimondták az új egységes diákszervezet, a Magyar Társaság megalakítását. A határozat egyetlen szavazattöbbséggel történt. Ez a szavazati arány jól mutatta, hogy a magyar hallgatók többsége is magáénak érezte a sok vonatkozásában német eredetű, de a közösség összetartásában múlhatatlan érdemeket szerzett Bursch szokásokat. A Magyar Társaság 1876-ban avatta fel zászlaját „*Tudománnyal szolgálj a hazát*” feliratú szalagjával. Egy évre rá a Pénzügyminisztérium minden német diákszokást betiltott. 1879-re minden korábbi szervezet megszűnt és még ebben az évben megalakult az Ifjúsági Kör. A Kör minden hallgatót összefogott. Szabályait, közösségi életét úgy alakította ki, hogy abba a korábbi hallgatói közösségek hagyományai is bekerültek. Vele együtt működtek tovább a regionális körök, amelyeknek célja egy-egy országrészből érkező hallgatók összefogása volt.⁴⁰

³⁸ Pajtás! Szerencse fel! 54. o.

³⁹ Vivat Academia 240. o. vö. Faller Jenő: A Bánya-, Kohó- és Erdőmérnök-hallgatók Ifjúsági Körének múltjából: Az akadémiai „*Magyar Társaság*” Bástyánk, III. évf. 9. sz. 1943. szeptember 4–6. o.

⁴⁰ Faller Jenő: A Bánya-, Kohó- és Erdőmérnök-hallgatók Ifjúsági Körének múltjából: Az akadémiai „*Magyar Társaság*” Bástyánk, III. évf. 8. sz. 1943. augusztus 5–7. o.

3.3 Az Akadémiai Ifjúsági Kör működése Selmeceen (diákhagyományok, „selmeci szellem”)

1879 áprilisában a Kör elkészítette alapszabályát, majd májusban felavatásra került zászlója. Nemzetiszínű selyemzászló, közepén aranyfonállal hímezve a bányász- és erdészcímer. A zászlóra hímezett felirat: „*Tetteitek zengjék a haza dicső nevét!*” A zászlóra kötött kék szalagon „*Szerencse fel!*”, a piros szalagon az „*Erdész Üdv!*” olvasható.⁴¹

A Körnek több évtizedig nem volt önálló otthona, háza. A Kör ideiglenes „*székházát*” a selmeci Szentháromság téren bérelte. Az épületben gazdag könyvtár és olvasóterem, biliárd, kártya és étkező szobák voltak berendezve a hallgatóság részére. Ezért országos mozgalmat indítottak el, egy állandó otthon létesítéséért. Az egyesület élen járt a hazafias ünnepélyek és kivonulások szervezésében. Nemzeti és gyászünnepek rendezésében jeleskedett, ápolta Kossuth emlékét, gondozta az elesett honvédek sírját, és fáklyás felvonulással emlékezett az elhunyt akadémisták sírjánál. Az Ifjúsági Kör hivatalos rendezvényei a következők voltak: december 8-án hangversennyel egybekötött irodalmi estély, márciusban műkedvelő színelőadás, októberben ismerkedési estély, március 15-én emlékestély, május 12-ei estély, az újonnan megválasztott vezetőség bemutatkozásával búcsúestély.

A Kör vezetőségét évente választották. A Kör tisztségviselői: elnök, alelnök, jegyző (két fő), pénztárnok, ellenőr, könyvtárnok, bizottmányi tagok. Az akadémiai (főiskolai) ifjúság erkölcsi normáinak betartására a Főiskolai Becsületszék vigyázott. Ez 14 rendes és 7 póttagból állt. A főiskola tanácsának jóváhagyásával az ifjúsági közgyűlés választotta meg. Sajátos új színfoltot alkotott az Ifjúsági Körön belül, a vele egy időben alapított „Steingrube Nagyközség”. Az alapítók célja volt a régi selmeci kollegialitást továbbra is ápolni, a kedélyes napokat felújítani, de „tőzsgyökeres magyar szellemben és formában.” Közösségi életüket a magyar falu életének mintájára, de azt vidám életszemlélettől átszőve, némileg parodizálva alakították át. Szabályzatuk és alkotmányuk a „*Corpus Juris*” volt. A Kör alapítótagja volt többek között: a Felső Magyarországi Közművelődési Egyesületnek, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesületnek, a Bányászati és Kohászati Egyletnek, az Erdészeti Egyesületnek. A Földtani társulatnak, a Természettudományi társulatnak, a Kárpát egyletnek pedig rendes tagja volt. 1880-ban képviseltették magukat Rudolf trónörökös esküvőjén. 1891-ben ünnepélyes egybekötve részt vettek az Akadémia új palotájának felszentelésén. 1892. június 8-án Ferenc József 25 éves koronázási jubileumán vettek részt. 1894. április 1-jén Budapesten 12 fős küldöttséggel búcsúztatták Kossuth Lajost. Képviseltették magukat

⁴¹ A sok vihart látott zászlót Sopronban, a Központi Bányászati Múzeumban (KBM) őrzik.

mind a pesti (1892) és a két debreceni (1895, 1900) diákkongresszuson. 1908-ban közadakozásból felépült köri házukat az akkori Péch Antal utcában avatták fel. Az impozáns épület minden igényt kielégített, de csak tíz évig szolgált a Kör otthonául. A Kör tagjainak száma 200–250 fő között mozgott.⁴² Egy egész nemzedék tragédiáját hozta el számukra 1914 gyilkos nyara. 1914-ben 300–350 hallgató öltözött csukaszürkébe.⁴³ Többen közülük a legdrágábbat, ifjú életüket áldozták a hazáért.

A selmeci diákhagyományok, mint egyedülálló szokások, mélyen gyökereztek a selmecebányai akadémián. A testvériség érzését alakították ki az ifjúság körében. Ez azt jelentette, hogy a hallgatókat sem származás, sem vagyoni, sem szüleinek társadalmi helyzete nem különböztette meg egymástól. A különbséget egyedül az oktatási intézményben eltöltött idő szabta meg, illetve az Ifjúsági Körben, vagy ifjúsági szervezetben betöltött tisztség. A hallgatóság tagozódása a diákönkormányzaton belül így alakult ki: az elsőéves hallgatók voltak a balekok, elvileg nem rendelkeztek jogokkal (XIX. századi elnevezésük Fisch, hal)⁴⁴. Az idősebb hallgatókkal szemben tiszteletre voltak kötelezve. A balekokon csattantak az olykor vaskos diákrétfák. Amennyiben firmájával együtt lakott a balek egy kamarában vagy diákszálláson, akkor a kamara rendbentartása volt a feladata. Illetve kisebb-nagyobb szolgálatokkal állt firmái rendelkezésére. A másodéves hallgató neve a Kohlenbrenner (szénégető). Még ők sem rendelkeztek jogokkal, de a balekok fölött álltak, az előző évben elszenvedett sérelmeket főleg ők adták tovább. A balekvizsgákon figyelték az újdonsült balekok bemutatkozását és szereplését. A két évet már a főiskolán eltöltötték kiérdemelték a firma nevet. Az összes írott és íratlan jog birtokában voltak. Élvezték a balekok előzékenységét és szolgálatait. Egy igazi firma a balekban soha sem a szánandó szolgát látta. Aki így tett, soha nem értette meg a selmeci hagyományok lényegét! A firma a kör szakestélyeken a főasztalnál ül, részt vesz a balekok nevelésében és a balekvizsgák lefolytatásában. A Kör tisztségeire választható volt. Azok a hallgatók, akik tanulmányaikban az utolsó évhez közeledtek, vagy a megszabott időben tanulmányaiknak nem tudtak eleget tenni, ők voltak a veteránok, az ultra-szupra veteranissumus-ok. Nagy hatást gyakoroltak az ifjúság szerves életére, csendes, bölcs humorral kísérték figyelemmel a fiatalabb társak

⁴² *Magyar diákélet és diákegyesületek.* Szerk. Ludwig Rezső, Szemenyei Kornél. - Bp: Athenaeum, 1900. 100-101. o.

⁴³ NymE KL A bevonultak pontos számát nem ismerjük, az iktató könyvek hiánya miatt.

⁴⁴ „Selmecen a német egyetemek mintájára szokás volt Burschenleben [Diákélet] egy neme. Minden új jövevény Fisch [hal] volt – és a Schachton az akadémikusok... sörccsarnokában a városon kívül mindenféle ceremóniák közt, melyek ivásbul, a bányászboron való átugrásból, énekből álltak, felavattatott.” Splényi 324-325. o.

viselkedését és tevékenységét.⁴⁵ A selmeci hagyományok ápolása a Kör tagságára és annak vezetőire hárult. Ezek a hagyományok egyetlen más intézményben nem éltek úgy tovább, mint a menekült főiskolát befogadó városban, Sopronban. A Kör soproni tagjai a hagyományokat, mint szent lángot őrizték és továbbadták azt nemzedékről nemzedékre. A hagyományok egységben tartották nemzetiségi különbség nélkül a hallgatókat és tanáraikat is. A bányász, erdész, kohász, vas- és fémkohó-mérnök hallgatók nemes versengésében is a testvériség érzése dominált, „*az egy mindenkiért, mindenki egyért*” elv érvényesült. A hagyományok szeretete és tisztelete, mint láthatatlan kapocs, egyé forrasztotta a közösséget és egyént, mindazokat, akik a selmeci hagyományok szerint éltek és dolgoztak. Az Ifjúsági Kör kialakította írott és íratlan alkotmányát mindenkori tevékenységében. A diákszervezet felelősséget vállalt tagjaiért, a hallgatók társadalmi viselkedését, a diákok szociális helyzetét állandóan nyomon követte. A Kör vezetősége megkövetelte, és ha kellett kikényszerítette az alapszabályok betartását és betartatását. A diákönkormányzat nem tűrte a faji és társadalmi különbségek szerinti csoportosulást. Aki pedig vétett a közösség írott vagy íratlan szabályai ellen, azt feddésben, részleges, majd teljes kizárással sújthatták. A céltudatos kiközösítés gyakran oda vezetett, hogy a kiközösítettek önszántukból hagyták el a főiskolát. Az Ifjúsági Kör által ápolt, támogatott és védett selmeci hagyományok a legalkalmasabbnak bizonyultak a hallgatók bevonására a közösségi életbe. Ez egyben szolgálta a selmeci, majd soproni polgársággal való kapcsolatok, a társas normák kialakítását, azok elmélyítését és megszilárdítását. A hazaszeretet, a testvériesség, a bajtársiasság és a szakmaszeretet összekapcsolt diákot a tanárral, (professzorral) diákot a polgárral, kollégát a kollégával, az igazgatót a mérnökkel, a mérnököt a munkással, ha az illető a selmeci hagyományok szerint élt, tanult, és dolgozott. Ezt a szellemet vetették el a Selmecebányáról menekült hallgatók és oktatóik 1919 őszétől Sopronban, ami gyökeret eresztett és szárba szökött a Lövérék alján is. Ezt a hagyományt próbálták eltáposni 1945–1948 között, majd kiirtani 1949-től. Minden kísérlet kudarcot vallott. A selmeci szellem minden történelmi megpróbáltatást túlélte.⁴⁶

⁴⁵ *A balek tudnivalói*. Összeáll. Szilas A Pál, Miskolc 1965. 33–34. o.

⁴⁶ Ma is él, és hogy milyen rangot vívott ki magának azt mi sem bizonyítja jobban, hogy 2014-től AZ UNESCO SZELLEMI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG NEMZETI JEGYZÉKÉNEK részévé választották a „*SELMECI DIÁKHAGYOMÁNYOKAT*” (2014. szeptember 19.)

4 A FŐISKOLA EXODUSA (SELMECTŐL SOPRONIG)A

hallgatók szerepe

Az alsó-magyarországi bányavárosban létesült oktatási intézmény, a későbbi selmeci akadémia fennállása alatt világhírnévre tett szert. 1867-től a Magyar Királyság, és az osztrák tartományok területeiről és Európa különböző országaiból érkező diákok ezrei tanultak falai között. 1869-től magyar nyelven folyt az oktatás. 100 éve, hogy a nagy háború elszólitotta az iskola padjaiból a selmecebányai főiskola ifjúságát a csataterekre. 1914-ben háromszáznál több fiatalember öltözött csukaszürkébe. A hallgatók nagy többsége tiszthelyettesként és tartalékos tisztként harcolt a viláégésben. Közülük 80 fő hősi halált halt a legújabb kutatások szerint.⁴⁷ A lövészárkokból hazatért katonahallgatók ismét tanulni akartak, hogy behozzák lemaradásukat a rendes hallgatókkal szemben. A főiskolán 1918 késő nyarán és kora őszén a kérvények elbírálása volt folyamatban, és az oktatás minél előbbi beindítására törekedtek.

1918 őszétől kezdetét vette a történelmi Magyarország felbomlása és vele együtt a selmeci főiskola kálváriája is bekövetkezett. Az intézmény rektorát október 31-én, távirati úton értesítették a Nemzeti Tanács megalakulásáról. Budapesttel azonban nem tudta felvenni az összeköttetést. A távirat utasítása értelmében a belső rend fenntartására felállt a polgárórség. A hallgatók reagálása példaértékű volt. Az Ifjúsági Kör már aznap estére ülést hívott össze, hogy az újabb hírek alapján állást tudjon foglalni. Az ifjúság a rend fenntartására felelősséget vállalt.⁴⁸ Az újonnan kinevezett állomásparancsnok közölte a rektorral, hogy a rendet az alakuló polgárórséggel együtt fenntartja, de kérte a főiskolai ifjúság támogatását is. A főiskola ifjúsága ez ügyben a délelőtt folyamán rendkívüli közgyűlést tartott, mely ülésen a rektor elnökölt.⁴⁹ November elején a főiskola tanácsa is csatlakozott a Magyar Nemzeti Tanácshoz. A hallgatók pedig *„mindjárt az első felszólításra példás hazafisággal és imponáló komolysággal vállalkozott városunkban a közrend fenntartására.”* áll a jegyzőkönyvben.⁵⁰

⁴⁷ Ifj. Sarkady Sándor: *A selmecebányai főiskola hősi halott hallgatói (1914–1921)* Sopron, 2014

⁴⁸ Nyugat-magyarországi Egyetem Központi Levéltár Tanácsi Jegyzőkönyv, a továbbiakban NymE KL TJK 2/a rendkívüli ülés 1918. október 31. A helyi katonai állomásparancsnokság a főiskolások egy részének tervezett novemberi táncmulatságába már nem egyezett bele, és átiratukat a főiskola tanácsa is helyben hagyta. A tanács tagjai a táviratot egyhangúlag tudomásul vették.

⁴⁹ NymE KL TJK 2/a rendkívüli ülés 1918. november 1. A közgyűlésen a város közbiztonsága, a rend fenntartása, és a polgárórség ügye került megvitatásra.

⁵⁰ NymE KL TJK 2/a rendes ülés 1918. november 4.

A főiskolai hallgatóság fegyveres nemzetőrséggé alakult. A diákok járőrszolgálatot teljesítettek, éjjel-nappal védték Selmecebánya és környéke nyugalmát.⁵¹

November 10-én már a csehszlovák haderő betöréséről érkeztek hírek és arról, hogy kisebb csatározásoktól eltekintve az ellenség feltartóztathatatlanul nyomul előre. Még ezen a napon felállt az Ifjúsági Kör kebeléből egy tíztagú katonai tanács az ügyek intézésére. A katonaviselt hallgatók felajánlották fegyveres szolgálatukat a kormánynak.⁵² Megállapíthatjuk, hogy az ifjak életük árán is meg akarták védeni a szeretett várost és az elcsatolásra ítélt területeket. Azonnal cselekedtek. Kezükbe vették a közigazgatás irányítását. A cseh provokátorok által kirobbant zavargásokat pedig igyekeztek megfékezni. Kötelességük teljesítése közben közülük többen megsebesültek, két fő közülük hősi halált halt.⁵³ A kormány azonban nem állt a fegyveres önvédelmet hirdető oldalára.

A Károlyi-kormány megbocsáthatatlan bűne, hogy az elszakításra ítélt országrészek esetében lemondott a jogos önvédelemről, a fegyveres ellenállást egyenesen megtiltotta. Ebben közrejátszott a kormány elhibázott katonapolitikája, a wilsoni elvek hirdetése, amit azonban egyetlen utódállam sem tartott be. A hallgatók többsége köri gyűlésen döntött arról, hogy nem várják ölbe tett kézzel a cseh megszállást. Továbbra is fenntartották a közigazgatást, majd arról határoztak, hogy ha Selmecről végképp távozniuk kell, a főiskola becses értékeit megmentik.

November közepétől lázas csomagolás vette kezdetét a városban. Az ifjúság elhatározta, hogy a főiskola minden mozdítható berendezését (a gyűjteményeket, könyvtárat és műszereket) összecsomagolja és Budapestre szállítja. Száz számra ládákat készítettek és azokat – miután tartalmukat leltárba vették – a vasúti pályaudvarra szállították. Amint egy vonat rakománya elkészült, fegyveres őrséggel indították a fővárosba. (Mintegy 40 vasúti kocsit töltöttek meg a szállítmányok.) Az elvégzett munka után, a hallgatók nagy többsége ekkorra már haza kívánczolt. Az ifjúság 70–80%-a már idegen megszállás alá került területen lakott, és több mint két hónapja semmit sem hallott szüleiről. A hallgatók közül mindenki abban bízott, hogy a megszállás rövid lesz, és néhány hónap múlva visszatérhetnek Selmecebányára a szeretett Alma Materba.

⁵¹ NymE KL 904/1921 Selmecebánya kereskedő polgárai a szolgálat elismerése fejében a nemzetőrségnek 10 000 koronát adományozott.

⁵² Krug Lajos: *Tűzek a végeken: Selmecről-Sopronig*, Sopron 1930 16. o. (A továbbiakban Krug)

⁵³ NymE KL TJK 2/a rendes ülés 1918. november 18. Bejelentésre került Baumerth Károly emh egyéves önkéntes hősi halála, akit zendülők öltek meg Nagysápon. Hurtay Györgyöt és Zámor Pált a korponai zavargásoknál tanúsított önfeláldozó szolgálatukért a Nemzeti Tanács elismerésben részesítette. Tíz nappal később Hurtay behalt sérülésébe. Vö. november 29-ei tanácsülés.

Réz Géza rektor Budapestről visszatérve december 6-án jelentette be a PM azon rendeletét, amely a főiskola tulajdonát képező értéktárgyak haladéktalan elszállítását rendelte el.⁵⁴ Véleményünk szerint, azzal, hogy a hallgatók semmilyen felsőbb utasítást nem vártak be és önhatalmúlag már korábban cselekedtek, felbecsülhetetlen szolgálatot tettek a megmaradt hazának és az ősi otthonát elhagyó főiskolának.

A hallgatók Selmecebányáról történő sikeres menekülése a garamberzencei állomásfőnöknek volt köszönhető, aki telefonon jelentette nekik, hogy egyedül Hontnémeti felé szabad még a vasút, a többit az előre nyomuló csehek megszállják, azzal a nem titkolt céllal, hogy a selmeci főiskolásokat az összes vonattól elzárják. A csomagolás és rakodás így december 13-ra befejeződött. Mindnyájan elbúcsúztak kamarájuktól, az őket befogadó házigazdáiktól. 1918. december 14-én hajnalban 250–300 hallgató gyalog, szánokon és szekereken elhagyta Selmecebányát. Hontnémeti állomásfőnöke azonban az elhozott csomagoknak nem akart vagonokat adni, ezért Szita Dezső tartalékos főhadnagy két vasúti kocsit azonnal lefoglalt és kiürített. A kocsikat a Korponáról befutott személyvonathoz kapcsolták.⁵⁵ A vasúti kocsikat zsúfolásig megtöltötték a fegyveres főiskolások és csomagjaik. Már aznap délután elérték Vácot, ahonnan értesítették a honvédelmi és a pénzügyminisztériumot. Éjfél előtt elérték a fővárost. A Nyugati pályaudvaron két miniszteri tisztviselő várta őket. A vacsora után kézi lőfegyvereiket és három géppuskájukat munícióval együtt átadták és az Alkotmány utcai tartalék kórházban helyezték el őket. A megmentett értékeket és felszerelést részben a Műegyetemen, részben a PM pincéjében helyezték el. A hallgatók kisebb része a tanítás és megélhetés híján szétszéledt, de több százan a fővárosban maradtak. A fővárosba meneküléssel a selmeci hallgatók kálváriájának első szakasza lezárult.⁵⁶ Kevésbé ismert tény, hogy hallgatók óriási hányadának távozása után is tovább folyt az értékmentés. Amíg teheték, diákok tanáraikkal együtt is mentették a menthetőt. A főiskolai értéktárgyak elszállításának rendes és egységes lebonyolítása céljából Stasney Albert és Schlesinger Imre tanársegédek a küldemények kirakása és elhelyezése miatt állandóan Budapesten maradtak.⁵⁷

⁵⁴ NymE KL 1820/1918

⁵⁵ NymE KL 691/1922 A selmeci főiskola menekülésének története. Popper Péter bnh feljegyzései nyomán.

⁵⁶ Viczián János: Diákélet és diákegyesületek a budapesti egyetemeken 1914–1919 Bp., 2004, 224–225. o. A továbbiakban: Viczián

⁵⁷ NymE KL TJK 2/a 1918. december 19. rendes ülés. A szállítmányokat, a Ferencvárosi pályaudvar irányába adták fel a Pénzügyminisztérium címére. A kísérő személyzet megérkezésük után azonnal felkereste a már említett tanársegédek egyikét, a vagon, illetőleg annak számát, a feladó vevényt és kimutatást neki átadta. A megbízott személy a továbbiakról gondoskodott. A tanársegédek eme rendkívül fontos és felelősségteljes kiküldetése alkalmából 60 korona, a főiskolai hallgatóknak pedig 50 korona napidíjat utalványoztattak ki a pénzügyminisztérium részéről. Fehér Dániel tanársegéd a szállítás körül ügybuzgalmával és

1918. december végén az elnöklő prorektor rendkívüli tanácsülésen bejelentette a selmecbányai tanács véghatározatát (9878. sz. alatt), amelyben megtiltották a további főiskolai felszerelések és bútorzat elszállítását. Hozzáfűzték, ha békés úton nem sikerül a megállapodás, a karhatalmat veszik igénybe. A kényszerhelyzetnek engedtek és a szállításokat beszüntették.⁵⁸

4.2 A főiskola elhelyezése, az új helyszín kiválasztása

A főiskola elhelyezéséről, új ideiglenes helyének kiválasztásáról, legalább négy szálon indultak meg tárgyalások. Három szálat a selmeciek, egyet Sopron mozgatott igen eredményesen. A Selmecről menekült hallgatók a maguk szerepét túlértékelve úgy gondolták, hogy nyomást tudnak gyakorolni a kormányra a helyszín kiválasztásában. Ez azzal magyarázható, hogy a főiskolájukat vesztett hallgatók lába alól kicsúszott a talaj, nőtt a keserűség és a kilátástalanság érzése. Szervezetten igyekeztek fellépni érdekeik védelmében új székhelyük minél gyorsabb kijelölését szorgalmazták. Hallgatók százai egyik küldöttséget a másik után menesztették a minisztériumokba, főiskolájuk elhelyezése és a tanítás folytatása érdekében. Egyik alkalommal Péch Kálmán miniszteri tanácsos azzal utasította el a küldöttséget: *„Menjenek vissza! Tanuljanak csehül!”* A hivatalos képviselő cinizmusára aligha lehet mentséget találni, hiszen a selmeci az egyetlen főiskolánk volt, mely szinte teljes felszerelését megmentette a hallgatók hetekig tartó önfeláldozó munkájával. A felháborodás elemi erővel tört a felszínre. A hontalan diákok 1919. január 26-án tömegtüntetést rendeztek a várban, hogy választ kapjanak arra a kérdésre: *„folytathatják itt tanulmányaikat magyarul, vagy vissza kell menniük Selmecre csehül tanulni?”* A tüntetés alatt régi selmeci diáknótákat énekeltek és közösen skandáltak: *„Gödöllöt a selmecieknek!”* *„Hajlékot a selmeci főiskolásoknak!”* Küldöttségüket maga Károlyi fogadta és ígéretet tett arra, hogy Gödöllőt rendezik be a menekült selmeci főiskolásoknak.⁵⁹

A tanári küldöttséget Budapesten Vitalis István és Réz Géza rektor vezette. Mindketten a lehető legjobb megoldásra törekedtek, de kettejük között nem volt meg az összhang.

megbízhatóságával érdemeket szerzett. Majd a rektor felhívta a figyelmet, hogy a cseh megszállás bármelyik pillanatban bekövetkezhet. Jankó Sándor tanácsstag indítványára a felsőbb hatóság védelmét kérték fel a főiskola valamennyi oktatójának, családtagjának és a hallgatóság védelmére. A tanács a Területvédő Ligánál megindult hazafias mozgalmat minden erejével támogatni kívánta. A Főiskola Ifjúsági Köre pedig kérvényében értéktárgyainak államköltségen való elszállítására kért engedélyt.

⁵⁸ NymE KL TJK 2/a 1918. december 29. rendkívüli ülés. A tanács arra hivatkozott, hogy az elszállítás felsőbb hatóságai felszólítására történt. A 154 704 /PM. és FM 183 196 miniszteri rendelet és utasításai.

⁵⁹ Viczián 235–236. o. vö. BKL LII. évf. 1919. február 1. 56. o. *„... A selmeci diákok gyakorlati kiképzésükre legmegfelelőbb helynek Gödöllőt tartják és Gödöllő község is szívesen látná a selmeci fiúkat...”*

Az 1919. április 8-án Vitalis István, mint a főiskola ügyében Budapestre kiküldött bizottság tagja, közel nyolcheti távollét után a selmecbányai tanácsülésen felolvasta beszámolóját.⁶⁰ Ebből a memorandumból rekonstruálható leginkább a főiskola elhelyezésének ügye. A helykérdésben a tanács álláspontja az volt: a főiskolát Budapesten, a műegyetemmel kapcsolatban vagy Pest környékén helyezték el.⁶¹

Már az 1919. március 15-i tanácsülés kihangsúlyozta, hogy Sopron, mint ideiglenes székhely kijelölése nem a tanács véleménye vagy javaslata alapján történt. A Vitalis vezette bizottság, 1919. február 10-től kezdte meg érdemi munkáját. A fővárosban összegyűlt hallgatókkal felvette a kapcsolatot és azokkal együtt Gödöllőt szorgalmazták.⁶² A hallgatók a késlekedést igen sérelmezték, mivel ez tanulmányaik folytatását újabb fél évvel meghosszabbította, megélhetésüket ez idő alatt nem biztosították, s nem élhettek az FM kedvezményével sem.⁶³

Vitalisékkal szemben Laehne Hugó államtitkár Sopront javasolta, sőt a hónap elején egy Sopronba kiküldött bizottság is ideiglenes székhelynek a várost javasolta. A lokálpatriotizmus és Sopron „*erélyes polgármestere*” Thurner Mihály erős kézzel látott a cél megvalósításához. Kaán Károly már február 19-én úgy nyilatkozott, „*Sopron áll a homloktérben*”. De a kérdést még ő is nyitottan hagyta, sőt, javasolta, hogy keressék fel Buza Barna minisztert, mert úgy tűnt Gödöllő két-három nap múlva rendelkezésre áll.

Réz rektor vezetésével bizottság kereste meg Buzát. És Vitalis így folytatja: „*A rektor úr az előszobában közölte velünk mit fog a miniszter úrnak mondani. Az fedte a Tanács és Kaán államtitkár javaslatát. Bent azonban, nagy meglepetésre úgy vezette be a kérdést, hogy Sopront helyezte előtérbe.*”⁶⁴ Majd Buza látva a küldöttség határozatlanságát, feltette a kérdést: „*Sopront ohajtják e vagy Gödöllőt?*” Réz szerint erdészeti szempontból Gödöllő is megfelel, Vitalis pedig a soproni megoldás akadályaira mutatott rá.⁶⁵ Majd Kaán Károly kérdezett rá az ideiglenes székhelyre. A rektor azt válaszolta, „*Ő egyénileg Sopront találja megfelelőnek, de a tanács Gödöllő mellett foglalt állást.*” 1919. február 24-én Buza és Szende

⁶⁰ 197/1919 tíz oldalas gépirat másolat április 12-ei keltezéssel. Vitalis részt vett mindkét minisztérium illetékes osztályainak értekezletén. Feladatuk Mihalovits kollégájával együtt a helykérdés, a szabad elvonulás kieszközlése és a státuszrendezés megoldása volt. Vitalis hihetetlen energiával végezte feladatát, de gyakran került összeütközésbe Réz rektorral.

⁶¹ Uo.: Felmerült többek között az akkori Hadik laktanya, a hűvösvölgyi katonai iskola, a gödöllői kastély és mellék épületei. A katonai épületeket az ott állomásozó katonaság nem volt hajlandó átadni.

⁶² Uo. 2. lap 1919 február 12-én Berinkei miniszterelnök is ezt közölte a hallgatókkal. És ezt támogatta kezdetben Kaán Károly államtitkár is. Azonban már ekkor Sopronnal is folyamatban voltak a megbeszélések.

⁶³ Viczián 236. o.

⁶⁴ Uo. A miniszter kijelentette, neki a soproni elhelyezés ellen nincs kifogása, mert Gödöllőre nézve más tervei vannak.

⁶⁵ Buza függőben hagyta a kérdést és három nap múlva újból fogadta a selmeci küldöttséget.

miniszterek között telefonváltásra került sor. Buza azt válaszolta, „*Gödöllő rendelkezésre áll ideiglenesen.*” Még aznap Szendét személyesen kereste fel Thurner polgármester és meggyőzte őt érveivel. Kaán még 25-én beszélt Buzával. De a kérdés már eldőlni látszott Sopron javára. Február 26-án hattagú bizottság járt kint Gödöllőn és az épületeket megfelelőnek találta. Ezzel párhuzamosan Sopron polgármestere (Laehne hathatós segítségével) elérte, hogy a főiskolát Sopronba helyezték el. A február 27–28-án Kaán Károly által vezetett értekezlet már csak arra szolgált, hogy a soproni elhelyezés minél gyorsabban megtörténjék. A Földművelésügyi Minisztérium olyan gyorsan adta ki az ide vonatkozó rendeletet, amit a Pénzügyminisztérium illetékes főosztálya is csak a kiadása után látott.⁶⁶ Ezzel győzött a soproni kezdeményezés, amihez bizonyára az is hozzájárult, hogy Thurnert minden esetben értesítették a selmeciekkel folytatott tárgyalásokról.

4.3 Thurner Mihály a főiskola Sopronba telepítéséért

Sopron polgármestere a selmeci főiskola befogadásával korábbi dédelgetett álmát látta megvalósíthatónak. A cél elérése érdekében latba vetette minden erejét és összeköttetését.

A selmeci diákok és tanárok nem tudtak arról, hogy Sopron agilis polgármestere Thurner Mihály már minden követ megmozgatott, és Laehne Hugó államtitkárral (aki soproni születésű volt) közösen dolgozott azon, hogy a főiskolát Sopronba telepítsék.

A minisztériumok felé írt levelében Thurner több érvet is felhozott. Ezek az infrastruktúrára, ásványkincs-lelőhelyekre és közlekedésre vonatkoztak. Igyekezett messzemenően igazolni érveit. A polgármester a következők miatt tartotta alkalmasnak Sopront a selmecbányai főiskola befogadására. A Károly laktanyát, mint épületek komplexumát a hallgatók elhelyezésére megfelelőnek tartotta. Arra az esetre, ha bármi kifogás merült volna fel az épületek ellen, még mindig három laktanya állt a városban, ahol a diákokat el lehet volna helyezni. A polgármester utalt Selmeczánya nemzetiségi viszonyaira is. Nemzetiségi szempontból Selmeczánya tót (szlovák) vidéken fekszik, ha magyar impérium alatt maradna is, tót közigazgatás alá fog tartozni.⁶⁷ Oktatási szempontból Sopron városát ideálisnak tartotta. A városnak ekkor 10 000 hold erdeje volt és ezek az erdők a gyakorlati

⁶⁶ Uo. 3. o. Sopront tanári küldöttség nem is látta. A soproni kaszárnya átadását Thurner február végére ígérte, de még március végén is csak egy épületben folyt a takarítás és az átalakítás. A 3. sz. pavilon volt fertőtlenítve, a 4. pedig kiürítve.

⁶⁷ SM Emlékirat Sopron magyarságának és németségének sorsáról. „Sopron pedig német vidék határvonalán terül el”... „Sopront a németség veszi körül.” *Sem a magyar, sem a német vidékről nem mondhat le Sopron. Bármelyik elvesztése a gazdasági élet elsorvadását vonja maga után.* Irta Thurner elaborátumában a miniszterelnöknek. Az emlékirat 1919. február 14-én kelt (a német ajkúak többséget alkottak Sopronban 51,5%-os arányban)

oktatásra kiválóan alkalmasak. A főiskola közel lenne az ausztriai erdészeti intézményekhez és kapcsolatot ápolhat a bécsi erdészeti fakultással is. A városnak ezen kívül saját kőszénbányája volt Brennbergbányán, ami állandó és megfelelő alkalmat nyújthatott a leendő bányamérnököknek. Nem volt elhanyagolható tény az sem, hogy bizonyos további nyersanyag-lelőhelyek a városhoz közel feküdtek. Értsd tatai és esztergomi bányatelepek.

Kitért Sopron jó vasúti közlekedésére. Mind a GYSEV és a MÁV vonalain viszonylag gyorsan elérhetőek voltak a bányatelepek. A nélkülözhetetlen kohóvidékek sem feküdtek messzebbre (pl. Szilézia), mint azok korábban Selmecebányától. Véleménye szerint a Károly laktanya kevés átalakítással oktatás céljára és internátusra is alkalmassá tehető. Az épületek mellett be nem épített telek is található, ami a későbbiekben a bővítést szolgálhatja.

A selmeci tanárok kezdeményezésével egyetértett és azt hangsúlyozta, hogy a főiskolát egyetemmé (egyetemi fakultássá) kell a későbbiekben fejleszteni. Thurner nyomatékosan kihangsúlyozta Sopron sajátos helyzetét és a magyarosodás kérdését. A magyarság erejét és a magyarosodást csak úgy lehet megőrizni, ha a kormány egy magyar egyetemet telepít ide, ami a magyarság védőbástyája lesz a nyugati végeken.⁶⁸ Az érvek kivétel nélkül hatottak. Az FM még aznap táviratban értesítette Thurnert, hogy kiküldöttje Sopronba utazik helyszíni szemlét tartani.⁶⁹ A bejárás megtörténte után, március elejétől egyik felhívás a másikat követte Sopronban. Thurner és munkatársai falragaszokon és újságcikkekben törekedett arra, hogy Sopron lakosságát megnyerjék az ügynek. Azzal kalkuláltak, hogy Sopronba 500–600 hallgató fog érkezni tanáraikkal együtt, akiknek lakásokra lesz szükségük. A polgármester a soproniak áldozatkészségére hivatkozott, és a város hagyományos vendégszeretetére. Elhatározását és kérését meg is indokolta a polgárok felé. A főiskola ideköltözésével a város mind gazdaságilag, mint kulturális téren meg fog erősödni.

Réz Géza volt rektor 1925-ben kelt jelentésében naplófeljegyzéseire támaszkodva plasztikus leírásban elevenítette fel az 1919 március eleji Sopronba érkezésük és a Károly laktanya birtokbavételét. Az a bizottság, amely az FM és PM által a főiskola Sopronba való elhelyezésének munkájával volt megbízva, állt a rektorból [Réz Géza] Krippel Móricból, öt tanársegédből és húsz hallgatóból. Március 4-én este érkeztek meg Sopronba. Másnap azonnal eljártak a Károly laktanya megszerzése céljából az akkori katonai és munkástanács elnökénél.

⁶⁸ SL IV/31 1919. Thurner négy oldalas levele 1919. február 4-én íródott az FM, a PM és a HM számára.

⁶⁹ BKL LII. évf. 1919. február 1. 56. o. Az FM erdészeti főosztályának küldöttje kiegészült a HM tanügyi osztályának kiküldöttjével. Hozzájuk csatlakozott a PM bányászati főosztályának képviselője is. A hármas bizottság a helyszíni szemle és tervrajzok alapján mindent rendben talált. A Károly kaszányát alkalmasnak nyilvánította.

A birtokba vétel egy szemle keretében március 12-én megtörtént. A katonaság részéről Cavaller alezredes, mint zászlóaljparancsnok volt a kísérőjük. Ezen szemle alkalmával szó volt ugyan egy jegyzőkönyv felvételéről és aláírásáról, de mivel a katonák többé nem jelentek meg, ez elmaradt. A zászlóalj ettől a naptól kezdve kivonult az épületekből. A főiskola ezen előbirtokba vétele óta állandóan tulajdonában maradt a Kadet iskolába való kivonulásáig [1922-ig].⁷⁰ A Budapesten tartózkodó selmeci hallgatók utolsó ifjúsági gyűlésüket tartották, de néhány napra már az országos napilapok azt harsogták, hogy a selmecbányai főiskolát ideiglenesen Sopronba helyezték át, ahol április folyamán megkezdődnek a beiratkozások.⁷¹ Így egy érdekeik védelmében sok mindenre kapható – erkölcsi tartásukat, erejüket, főiskolájuk megmentésével bizonyító selmeci ifjúság – tömeget távolították el Budapestről.⁷² Ha Viczián megállapítása itt helytálló, akkor leszögezhetjük, hogy a kormány és a minisztériumok kapva kaptak Thurner polgármester ajánlatán, hogy az egyre jobban radikalizálódó selmeci hallgatókat a fővárostól minél messzebbre, Sopronba helyezték át.

4.4 A Főiskola és a hallgatók a Tanácsköztársaság alatt

Az „ideiglenesen” Sopronba helyezett főiskolán 1919. április 22–26. között megtörtént a beiratkozás. Az előadások április 28-án vették kezdetüket.⁷³ Május 3-án került sor a főiskola első tanácsülésére Sopronban.⁷⁴ A magyar történelem eme 133 napját intézményünkre vonatkozóan már korábban többen feldolgozták. A történelmi tények meghamisításával vagy elhallgatásával rajzoltak képet az akkori eseményekről.

Az ősi Alma Materből menekült és hontalanná vált főiskola ifjúságának óriási többsége nem szimpatizált az új, a magyar polgári demokráciát léteben fenyegető rendszerrel.⁷⁵ Ennek alátámasztására elég utalnunk a hallgatók tartalékos tiszti rangjára, izzó hazaszeretetére, és irredenta eszmékre való fogékonyságukra. A kommunista puccsal létrejött

⁷⁰ NnmE KL 492/1925.

⁷¹ BKL LII. évf. 1919. április 1. 100. o. Az ifjúsági gyűlés 1919. március 8-án volt a Faértékesítő Hivatal helyiségében, a napilapok a beiratkozás lehetőségéről március 13-án írtak először.

⁷² Viczián 258. o.

⁷³ SL 87s/1919 Kézvel írt fogalmazvány a Sopron Vármegye napilap főszerkesztőjének.

⁷⁴ NymE TJK 2/a 1919. május 3. A tanácsülés 4. pontjában Réz rektor hosszan válaszolt Vitalis 1919. április 8-án még Selmecebányán tartott felolvasására a Főiskola új ideiglenes székhelyét illetően. A rektor szavait idéznénk. *„Lehet, hogy nem helyesen fejeztem ki magamat, s azt észre is vettem és szavaimat ki akartam magyarázni. A miniszter azonban sietett, s már nem akart minket meghallgatni... Mindenesetre arra gondoltam, hogy a soproni katonai kaszárnyát, melynek alaprajza akkor már kezeim között volt, könnyebb lesz tanítási célokra átalakítani, mint a tudvalevőleg inkább lakással szolgáló [gödöllői] régi kastély.”*

⁷⁵ Papp István. Adalékok a Magyar Tanácsköztársaság és főiskolánk 1919-es történetéhez. In Mindnyájan voltunk egyszer az Akadémián 1983. 51–72. o.

új hatalom soproni berendezkedése azzal vette kezdetét, hogy már április elején a gazdapolgárok közé lövetetett négy ember halálát okozva ezzel.⁷⁶

Májusban egymás után fogalmazódtak a memorandumok, melyek a főiskola szervezeti formáinak szétverésére törekedtek. Természetesen itt is voltak hangadók, mint más intézményekben. Néhány hallgató és a segédtanzenyelzet képviseltetni kívánta magát a tanácsban. Az új főiskolai tanács a rektoron kívül nyolc tanárból, négy tanársegédből és négy hallgatóval állt fel.⁷⁷ A tanársegédek és adjunktusok beadványukban a magántanári intézmény megszervezését, a címek megváltoztatását, és a tanszabadság bevezetését kérték. A korábbi diákügyek képviselőjére alakult egyletet, egyesületet és bizottságot megszüntették, helyette a főiskolai ifjúság szervezetét vette kezébe az ifjúság diák szociális ügyeinek irányítását.⁷⁸ Az egyes szakosztályok belső ügyeinek megtárgyalására pedig megszerveződtek a szakosztály tanácsok is.⁷⁹ Azonban tantervszerű előadások megszakítás nélkül folytak a főiskolán és nem történt kísérlet a tankönyvek kiküszöbölésére sem. A főiskola oktatószemélyzete kommunista propagandában nem vett részt, és ebből folyó díjazásban sem részesült. Propaganda előadások és marxista tanfolyamok sem voltak az intézményben.

Minden korábbi állítással szemben a főiskola hallgatói a Vörös Hadseregbe nem önként léptek be. Pogány József népbiztos 1919. május 26-ai toborzóbeszédében a főiskola bezárásával fenyegette meg a hallgatókat arra az esetre, ha a katonai szolgálatot megtagadják. A rektor megjegyzésére, hogy kívánatos volna, ha legalább a negyedéves hallgatók befejezhessék tanulmányaikat, Pogány ingerülten kijelentette, hogy erre nincs szükség. Az oklevelét azonnal adják ki mindenkinek, s akkor a bevonulásnak nincs akadálya. Pogány beszédének hatására az ifjúság kimondta, hogy testületileg belép a Vörös Hadseregbe. Feltételképpen azonban kikötötték: a hallgatóság csak akkor vonul be, ha a helybeli szakszervezetek is bevonulnak, s akkor azoknál a tiszti szolgálatot fogják ellátni.⁸⁰

1919 június elejére a Sopron megyei falvak népének elege lett a vörös uralomból. Egymás után lázadt fel Lövő, Kapuvár és Csorna polgársága. A hallgatók egy csekély részének fegyveres bevetésére egyszer került sor Balf és Cenk térségében. Ez volt az ún.

⁷⁶ 1919. április 3-án a Tanácsköztársaság szesztilalom rendelete ellen tüntető soproni gazdapolgárok megmozdulását szétlőtték. In. Mayer Géza: A vörös dűlás nálunk: Sopron és vármegye a két forradalom alatt. Sopron: Benkő Géza kiad. [1919] [Sopron]: Vesuv Ny. 36–40 o. A továbbiakban, Mayer.

⁷⁷ NymE TJK 2/a 1919. május 13. rendkívüli és 14-ei rendes ülés.

⁷⁸ NymE KL 359/1921 Egy 21 tagú bizalmi testület élére 5 fős végrehajtó bizottság állt fel, Takáts Ferenc emh vezetésével. Az Ifjúsági Kör nem működhetett tovább.

⁷⁹ NymE KL 436/1919

⁸⁰ NymE KL 819/1920 „Ez azonban a valóságban nem történt meg: A hallgatóság sem az általános sorozásokon nem jelentkezett, sem pedig a vörös hadseregbe tényleg nem vonult be.” Fekete Zoltán jelentéséből.

„*nagycenki ellenforradalom*” leverése. Az események lefolyása a hallgatók számára kiadott igazolásokból és jegyzőkönyvből rekonstruálható.⁸¹ A jegyzőkönyv szerint erről az esetről 11 főiskolást hallgattak ki. Közülük Lakatos Zoltán azt vallotta, hogy a vármegyei politikai megbízott szigorú rendeletére és parancsára hivatkozott. Hozzátette még céljuk a belső rend fenntartása volt.

Június 4-én a rektor úr útján a hatóságtól felszólítást kaptak, hogy esetleges zavargások megakadályozására az ifjúság lépjen fegyverbe, a rend, a nyugalom biztosítására.

Takáts Ferenc, mint ifjúsági megbízott megjelent Schindler polgármester-helyettesnél, aki ismételten a segítségünket kérte, majd Szaák őrnagyhoz utasította őket. Az őrnagy aznap estére 60 főiskolai hallgatót rendelt be géppuskás szolgálatra. 5-én hajnalban a helyzet megváltozott a beérkező vörös katonaság javára, így ők további parancsot nem kaptak és várakozó álláspontra helyezkedtek. Szamuely ekkor már embereivel útban volt Sopron felé. A délután folyamán telefonutasításra Takáts és Lakatos megjelent Kellner Sándor előtt, ahol ismételten kijelentették, hogy a városban a nyugalom és a rend fenntartására vállalkoztak. Ebbe Kellner beleegyezett és kijelentette, hogy csak munkásokat és proletárokat küld ki a frontra. Aznap este laktanyai szolgálatra 120 fő hallgató jelentkezett. Szaák felfegyverezte a hallgatókat és szigorú készenlétebe helyezte őket. Másnap Takátsot négy társával együtt felderítő szolgálatra küldte ki. Takáts szerint *„azért mentek ki, mivel meg akarták kimélni ügy társaikat, a főiskolát és Sopron városát is Szamuely kegyetlenkedéseitől.”*

Kellner újabb szigorú rendeletére már engedelmeskedtek. Takáts június 6-án Balf községben az ottani bírót felszólította, hogy a fegyvereket hordassa össze a község háza elé, a falu népét pedig csillapítsa. Június 6-án estére visszatért eleget téve megbízatásának. Sófalvi István a 120 fős egységben teljesített szolgálatot. Mint legöregebb tiszt, az egyik megalakult munkásszázad parancsnokságát kapta. Továbbá parancsot kapott a Balfról Sopron felé közeledő berúgott parasztok szétugrasztására. Ezután a század Nagycenkre vonult. Ott a katonai-politikai megbízott Entzbruder Dezső helyettesének, Aranyossy Ágostonnak a parancsa ellenére felhívta a hozzá beosztott főiskolai hallgatókat, hogy a szolgálatot tegyék le és vonuljanak haza, ami meg is történt.⁸²

⁸¹ NymE KL 929/1919 Másolat Soproni védőszakasz parancsnokság. Aláírás Szaák zászlóaljparancsnok. *„Igazolom, hogy a Bánya- Kohó és Erdőmérnöki főiskolai hallgatók a kópházai zavargás alkalmából Kellner Sándor szigorú rendeletére vonultak be és a kényszerítő körülmények hatása alatt parancsra vettek részt. 1919. augusztus 11.”*

⁸² NymE KL 929/1919 jegyzőkönyv. Felvéve 1919. augusztus 18-án.

Június 7-én helyreállt a „rend”. Gyilkos megtorlás várt a lázadó községekre. Szamuely Tibor és hóhér különítménye után csak vér és könny maradt.⁸³

A Tanácsköztársaság bukása után Bozó Pál ezredes jelentéséből tudjuk, hogy 250 fős karhatalmat szervezett a bánya- és erdőmérnök-hallgatók soraiból. Azok feladatukat becsülettel és maradéktalanul ellátták. Nem tűrtek meg soraik között azon keveseket, akik exponálták magukat a vörös uralom alatt. Ezen utóbbiak száma elenyésző volt.

A hallgatók közül 35–40 fő ellen igazoló eljárást indított az új hatalom. Azonban azt ki kell hangsúlyoznunk, hogy az igazoló eljárások alatt a főiskolán a hallgatók egyedülálló módon az országban, tanáraikkal az élen igyekeztek menteni azokat a hallgatókat, diáktársaikat, akik bármilyen tisztséget betöltöttek a proletárdiktatúra alatt. Ez az elbírálás lesz megfigyelhető a felelősségre vonások ideje és az utána következő időszak alatt.⁸⁴

⁸³ Mayer 86–112. o. Itt jegyezzük meg, hogy a bestiális kegyetlenséggel kivégzett soproni, csornai, kapuvári mártirokról évtizedekig hallgatni kellett és hozsannákat kellett zengeni a „*discőseges 133 napról.*”

⁸⁴ Nem a vörösről fehérre festést kell itt hangsúlyozni, hanem a selmeci szellemet az ő esetükben.

5 A SOPRONI BERENDEZKEDÉS KÜZDELMES IDŐSZAKA (1919–1922)

A Sopronba menekülés és a nehézkes berendezkedés idejére esett a gyalázatos 133 nap. A Tanácsköztársaság rendeletileg minden polgári egyesületet feloszlattott, de bukása után – 1919 augusztusában – az Ifjúsági Kör már újból felállt és megkezdte működését az Alma Mater új otthonában, a Károly laktanya falai között Sopronban.

A Kör azonban nehezen talált önmagára. Ezért Réz Géza rektor 1919. augusztus 9-én és 24-én két hirdetőben szólította fel az ifjúságot a Kör újbóli megalakítására. *„Arra való tekintettel, hogy a főiskolai ifjú munkás szervezet feloszlott, a hallgatóság érdekében kívánatosnak tartom, hogy a Főiskolai Ifjúsági Kör és az azzal kapcsolatos intézmények (segélyző egyesület, Becsületszék) újra megalakuljanak. Felkérem tehát az ifjúságot, hogy a Főiskolai Ifjúsági Kör és többi körök megalakulása iránt a kellő lépéseket tegyék meg, s a megválasztott tisztkart a főiskola tanácsának minél előbb bejelentse.”*⁸⁵

A második hirdető pedig így szólította meg a fiatalokat. *„Felhívom a főiskolai hallgatóságot, hogy mielőbb készítse elő az ifjúsági közgyűlés összehívását! Az alkotmányos rend helyreállításával, az Ifjúsági Kör visszaállítását is feltétlen szükségesnek tartom. A Közgyűlés választja meg az Ifjúsági Kör elnökét, tisztkarát és választmányát, nemkülönben delegálja a visszaállított Főiskolai Segélyző Egylet, Menza Egyesület és főiskolai becsületszék tagjait, s ezért az Ifjúsági Kör megalakulása nélkül a szóban forgó intézmények sem kezdenének működésüket.”*⁸⁶

A rektori felszólításra, a választás után felállt a T. Szabó Béla erdőmérnök-hallgató vezette kör és tisztkara. Az újonnan választott elnök alelnöke Fehér Lajos erdőmérnök-hallgató, titkára Ember Kálmán bányamérnök-hallgató lett.⁸⁷

5.1 Az Ifjúsági Kör szervezete

Az Ifjúsági Kör negyvenéves múltjával, mint régi „kebelbeli” egyesület állt fel újból, és kezdte meg működését 1919 szeptemberétől. Az 1879 májusa óta megalakult Kör az egyike volt az ország legrégebb diákegyesületeinek. Büszke volt múltjára; az ún. selmeci

⁸⁵ NymE KL 893/1919.

⁸⁶ NymE KL 968/1919.

⁸⁷ NymE KL ad. 893/1919. Az újonnan felállt Főiskolai Ifjúsági Kör választmányának, a menzabizottságnak, a segélybizottságnak és a becsületszék tagjainak ránk maradt a névsora. (1919. szeptember 4.)

hagyományok letéteményese, továbbéltetője volt. A Burschenschaftból örökölt szokásokkal viselte szalagját, és jelvényeit.⁸⁸

A Kör célja az alapszabályzat szerint: „*A magyar nemzeti hazafias érzés ápolása és a testvéries élet fenntartása és fejlesztése a régi selmeci hagyományok szellemében; az egységes testületi fellépés biztosítása, a tagok szellemi és anyagi jólétének emelése, továbbá eszmecsere, olvasás és irodalmi munkásság útján a főiskolai ifjúság szakképzettségének, általános műveltségének emelése.*”⁸⁹ A soproni hallgatók esetében a Kör három kar hallgatóit tömörítette egységbe.

A Kör kebelén belül területi alapon fogta össze az egy vidékről származókat. (A Magyar Királyi Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola Szepesi Köre, Bánya, Kohó és Erdőmérnök hallgatók Erdélyi Köre, A Magyar Királyi Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola Felvidéki Köre). A soproni főiskolán működött az ország legrégebb (1860) sportegyesületének jogutódja a Főiskolai Atlétikai és Football Klub (FAFC).

Az Ifjúsági Kör szervezeti felépítése az alapszabályaiból követhető nyomon. Központi szerve az elnöki tanács volt, hét taggal. Az egyéb tisztviselők száma hat volt, ami kiegészült a vigalmi bizottság tíz tagjával.⁹⁰

Kialakult szokásrendjében a középkori céh-hagyományok, a német Burschenschaft-tagozódás és az ezzel párosult magyar elemek domináltak.⁹¹ Fontos itt megemlítenünk, hogy a Kör működéséből nagyrészt hiányoztak az 1919-ben felállt bajtársi egyesületek gyakorlatának szerves részét képező erőszakos cselekmények. A kezdeti gyér taglétszám az egyesületen belüli segélyekkel és a szociális gondoskodással fog egyre gyorsabban emelkedni.

A Kör 1919 őszétől már igyekezett bekapcsolódni a város rendezvényeibe és annak társadalmi életébe is. 1919. szeptember 7-én a város és a vármegye gyászünnepélyt tartott a Széchenyi téren, az 1919-es vörös terror áldozatainak emléke előtt tisztelegve, majd a katolikus és evangélikus temetőbe vonult a tömeg, hogy megkoszorúzza a vértanúk sírját.⁹²

⁸⁸ A Bánya-, Kohó- és Erdőmérnök-hallgatók Ifjúsági Körének alapszabályai. Sopron 1937. A továbbiakban Alapszabályok. Általános rendelkezések 5§. A Kör színei: „Zöld-ezüst, arany szegéllyel.: A szalag a Kör színeivel.” vö. Ladányi Andor: Egyetemi ifjúsági szervezetek a Horthy-korszakban. EDUCATIO 1995/2

⁸⁹ A m. kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola Ifjúsági Kör Alapszabályai 2§ Sopron, 1930.

⁹⁰ Alapszabályok. 19. és 20. § Tagjai: az elnök, alelnök, titkár, főjegyző, pénztáros, ellenőr, háznagy. Egyéb tisztviselői: főkönyvtáros, selmeci, közművelődési, diákjóléti, egészségügyi, ének- és zeneügyszóköly vezetőköly voltak.

⁹¹ Azaz balek, díszbalek, kohlenbrenner, firma, veterán. A szakestélyek szigorú hierarchiája: szalagos tisztviselőköly: praeses, cantus praeses, kontrapunkt, fuchsmajor. „Seingrube nakkösség” működése vö. Roth Gyula. A selmeci diákéletből. Bástyánk III. évf. 1943. november-december.

⁹² NymE KL 1017/1919. Brinner Lajos, Preiszl Károly, Tschürtz Frigyes és Steiner Sándor gazdapolgárok, Szemelliker Antal fülesli (Nikitsch) plébános, Szántó Róbert hidegségi árkászfőhadnagy és Fennesz Rezső a kivégzettek névsora.

A Kör azzal a kéréssel fordult a tanácshoz, hogy a Károly laktanyában egy kisebb helyiséget kaphasson, ahol tanulni és olvasni lehessen. Ez a tanuló- és olvasóterem kezdetben a Károly laktanya VI. sz. épületének 40. számú szobája volt.⁹³ November 29-én a kör alelnök már arról számolt be, hogy a Gyóni Géza emléktáblára 300 koronát gyűjtöttek, s ezt a pénzt azzal a kéréssel adták át a rektornak, hogy juttassa el a Frankenburg Irodalmi Körnek. Ez a gesztus nem lehetett véletlen. Annak az irodalmi körnek gyűjtöttek, amely ekkor már 44 éve a magyar nyelv és irodalom kultuszát írta zászlajára.⁹⁴ Az Ifjúsági Kör még 1919 októberében beadvánnyal fordult a főiskolai tanácshoz Czeke Endre és Jakóby László hallgatók kizárása ügyében.⁹⁵ Az év végén jelentést tettek a tanácsnak a Földművelésügyi Minisztérium által a hallgatók részére kölcsönbe adott 41 db tankönyv ügyében. A jelentésből kitűnik, hogy ebből 23 db a Kör könyvtárában volt, 18 pedig a hallgatóknál.⁹⁶

1920. január 21-én délelőtt 11 órakor a hallgatóság a főiskola VI. számú épületében gyülekezett, hogy részt vegyen a Városháza térre meghirdetett tüntetésen. Ez volt az első tiltakozó megmozdulás Sopronban, az Ausztriához való elcsatolás ellen.⁹⁷ Ettől a naptól kezdve a Kör tagjai minden tiltakozó megmozduláson részt vettek. A tüntetéseknél a rendfenntartók szerepét is betöltötték.

Még 1919. október 6-án öttagú bizottság állt fel a főiskolán abból a célból, hogy a Tanácsköztársaság uralma alatt exponált főiskolai hallgatók ellen vizsgálatot indítson. Mivel a bizottság a főiskolai hallgatók ügyével foglalkozott, létszáma az ifjúság részéről két taggal egészült ki. Ezért felhívták az ifjúságot, hogy delegáljanak a bizottságba két tagot.⁹⁸ Budapestről miniszteri kiküldött is érkezett Hoffer Ferenc miniszteri titkár személyében, a bizottság kiegészítésére és az igazolások megkezdésére.⁹⁹ November 1-jén az ifjúság

⁹³ 1345/1919. Erről a tanács 1919. november 8-án döntött. Meghagyták Varga József gondnoknak, hogy a szobát fűtéssel és világítással lássa el. A helyiség felügyeletével egy főiskolai hallgatót bíztak meg.

⁹⁴ NymE KL 1299/1919 Az Irodalmi Kör 1877-ben alakult Sopronban. Tagsága, a magyar irodalom és gondolat végvári helyőrségeként működött. Fennállása a magyarosítást szolgálta. Vö. Soproni Almanach, Sopron, 1922, 29–30. o.

⁹⁵ NymE KL 1032/1919. A Tanács Mihalovits János tanárt bízta meg a fegyelmi eljárást megelőző vizsgálat ügyében. Ld. NymE KL 2/a Tanácsulési jegyzőkönyvek. Továbbiakban TJK 2/a 1919. október 17. Folyó ügyek (továbbiakban Fü.) 19. sz. alatt. Jakóby László beadványában arra hivatkozott, hogy a nagycenki fegyveres beavatkozásban nem vett részt. Később Jakóbyt fel is mentették. (1109) Fü. 23. Czeke Endre, amíg ügye nem tisztázódott, nem tehetette le a vizsgáit. Itt jegyezzük meg, a Horthy-korszak idején a hatóság Czeke minden lépését nyomon követte, és figyelte működését. vö. Hiller 35–36. o.

⁹⁶ NymE KL 1447/1919 TJK. 2/a 1920. február 12. A tanács úgy határozott, hogy azok a hallgatók, akik a kölcsönvett könyveket visszaadni nem tudják, 150 korona betét mellett vizsgázhatnak le.

⁹⁷ SL Sopronvármegye, a továbbiakban (SVM) 1920. január 21. 2. o.

⁹⁸ NymE KL 1138/1919. A bizottság tagjai a főiskola rendes tanárai voltak: Krippel Móric, Jankó Sándor rektor, Fekete Zoltán, Tomasovszky Lajos, Mihalovits János.

⁹⁹ NymE KL 1225/1919. A 8547 /PM rendelet alapján.

rendkívüli közgyűlésen – titkos szavazással – az igazoló bizottságba Jankovits Rezső és Riedl László erdőmérnök-hallgatókat választották be.

A hallgatóság életére azonban rányomta bélyegét az igazoló eljárások elhúzódása. Az 1920-as esztendő kezdetén a Kör kijelölte két rendes- és két póttagját az igazolóbizottságba. A január 14-én megtartott rendkívüli közgyűlésen az igazolóbizottságba rendes tagul Kristofek Gyula és Mérei Andor erdőmérnök-hallgatókat delegálták 24, illetve 19 szavazattal, póttagnak pedig Balogh Sándor és Fülöp Zoltán erdőmérnök-hallgatókat választották meg 13-13 szavazattal.¹⁰⁰

1920. február 25-én Fekete Zoltán mindkét minisztériumhoz azzal a kéréssel fordult, hogy az igazoló eljárásokat meggyorsíthassák, Hoffer ugyanis néhány nap után már visszautazott Budapestre. A bizottság a tanúvallomások során nagyszámú jegyzőkönyvet vett fel, de nem tudtak végérvényes határozatot hozni. A már hónapok óta késlekedő döntés hiányában a hallgatók nem vizsgázhattak, és a katonai igazolóbizottságok előtt sem nyerhették el felmentésüket. Amikor a vizsgáztatás jogát ideiglenesen felfüggesztették, senki sem gondolt arra, hogy az igazolások ilyen hosszú időt vehetnek igénybe. Fekete be is jelentette, nem vállalja a további felelősséget. A hallgatók körében egyre nagyobb lett az elégedetlenség. Fekete azonnali engedélyt kért arra, hogy a bizottság saját kebelében végleges határozatot hozhasson, akár Hoffer nélkül is.¹⁰¹

A Tóthi Szabó nevével fémjelzett Kör munkáját az útkeresés fogalmával jellemezhetjük. Mindent előről kellett kezdeniük egy új, „*ideiglenes*” székhelyen a megváltozott körülményekhez alkalmazkodva. A zaklatott időszakra jellemző, hogy az 1919-1920-as tanévnek négy körülnöke volt. Egyikük sem tudta az egyéves ciklusát kitölteni. Ebben viszont nem „*a reakciós és haladó erők*” küzdelmét kell látnunk a soproni főiskolán.¹⁰² Olyan, többségében a dokumentumok hiánya folytán nem ismert tényezők vezettek az elnökök lemondásához, amely után az alapszabály értelmében új elnököt és tisztségviselőket kellett választani és folytatni a megkezdett munkát.¹⁰³ A továbbiakban vizsgáljuk a soproni főiskolai hallgatók státuszát, létszámát, életkorát és szociális helyzetét

¹⁰⁰ NymE KL 61/1920.

¹⁰¹ NymE KL 277/1920. Fekete szerint az igazolás megtörtézéséig elegendő a leckeönv záradékolásának függőben tartása. Utasítást kért arra is, hogy a még nem igazolt hallgatók márciusban felvehetik e tárgyakat és hallgathatják e azokat.

¹⁰² Hiller 62. o. „*Az Ifjúsági Körön belül éles harcok folytak a reakciós és haladóbb csoportok között*”

¹⁰³ „*Ha az elnöki szék, vagy bármely más tisztség idő előtt megüresednék, úgy ez egy hét lefolyása alatt betöltendő. A betöltés mindig új választás alapján történik.*” In: „*M. Kir. Bányász és Erdész Akadémiai Kör*” Alapszabályai Selmecebánya, 1904. IV. Tisztújítás 29§

A főiskolás hallgatók mostoha szociális és anyagi helyzetét több forrásból ismertetjük. A statisztikai táblázatban feltüntetett hallgatók szülői foglalkozásának megoszlásából azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a katonahallgatók nagy többsége a középrétegek, közszolgálati vagy szabadfoglalkozású értelmiségi szülők gyermeke volt. A hallgatói főkönyvek vizsgálata szerint magas közöttük a menekült tisztviselők aránya, beleértve a nyugdíjasokat is.

M. kir. Bányászati és erdészeti főiskola erdőmérnöki szakosztály	Birtokos, bérlő (őstermelő)	tisztviselő	Egyéb segédszemélyzet	Önálló (iparforgalom)	tisztviselő	Egyéb segédszemélyzet	Közszolgálati, vagy szabadfoglalkozású értelmiségi	Egyéb foglalkozású	Önálló hallgató	Ösztöndíjban részesült	Segélyben részesült	Magán ösztöndíj	Végzési záradékot kapott	Oklevelet nyert	A végzettek és oklevelesek valamennyien
1918/19	40	59	32	70	33	27	116	106	2	30	2	4	26	37	Erdő-mérnöki pályára mentek
1919/20	25	43	17	26	21	10	60	44	4	25	-	49	52		
1920/21	36	58	25	35	27	8	85	71	1	11	9	50	45		

A hallgatók szülői foglalkozás szerinti megoszlása (a hallgatók státusza)¹⁰⁴

M. ki.r. Bányászati és Erdészeti főiskola	Az intézet alapítási éve 1810	Az évfolyam szám 4	A tanárok és tanítók száma az év végén			A hallgatók száma az év végén			A hallgatók száma az iskola végén						
			rendesek	másfélék	összesen	rendesek	másfélék	összesen	1914/15	1915/16	1916/17	1917/18			
1918. XII. 15- éig Selmezbányán, 1919. április 28-tól Sopronban															
1918/19-es tanév			20	23	43	485	-	485	29	54	71	374			
1919/20-as tanév			19	22	41	252	-	252							
1920/21-es tanév			18	21	29	346	-	346							

Tanárok, tanítók és hallgatók száma (Selmezbánya-Sopron)

¹⁰⁴ NymE KL 720/1922. Az 1918/1919-1920/1921-es tanév erdőmérnöki szakosztály statisztikai adatai vö. NymE KL Hallgatói Főkönyvek.

M. kir. Bányászati és erdészeti főiskola Erdőmérnöki szakosztálya	A rendes hallgatók száma az iskola év végén	A rendes hallgatók száma az iskolaév végén				Összes szám							
		I.	II.	III.	IV.		Az első évfolyamra felvett hallgatók közül				A rendes hallgatók létszámából az iskolai év végén		
							gimná- ziumi	reál- iskolai	műegye- temi	kerté- szeti			
							érettségi bizonyítvánnyal		oklevéllel		16- 19	20- 24	25 -
							évfolyamban				bírt		
1918/ 1919	485	167	160	80	78	167	389	96	-	-	39	350	96
1919/ 1920	252	46	63	74	69	46	201	51	-	-	13	181	58
1920/ 1921	346	68	48	103	137	68	290	56	-	-	43	219	84

A hallgatók középiskolai végzettsége, és életkora¹⁰⁵

M. kir. bányászati és erdészeti főiskola Selmecbánya-Sopron	1915/16	1916/17	1917/18	1918/19	1919/20	1920/21
		tanévben				
Beiratkozott hallgatók év elején	70	71	374	485	252	346
Végzett hallgatók	11	10	22	26	49	50

Beiratkozott és végzett hallgatók száma¹⁰⁶

Egy TEVÉL informátor beszámolójából pedig arra következtethetünk, hogy Sopronban a katonaviselt hallgatók csak tengették életüket, „*mint a magyar állam egyik legmostohább gyermekei.*” A főiskola még idegen volt a városnak, a hallgatók többsége a megszállt területekről származott, a szülőföldjüktől elvágvá, szüleikről semmit nem tudva és azok segítségével nélkül próbáltak megélni. Állami segítségben bíztak, hogy nyugodtan tanulhassanak, és behozhassák lemaradásokat. A hallgatók sziszifuszi küzdelmet folytattak a kormánnyal, hogy elérjék azokat a szociális kedvezményeket, amit a fővárosi ifjúság ekkor már élvezett. Míg a soproni főiskolások nyomorúságos lakásokban (kamarákban) zsúfolva

¹⁰⁵ Uo. A táblázatban jól látható, hogy feltűnően magas a 25 év felett végzett hallgatók száma.

¹⁰⁶ NymE KL 720/1922. A statisztikából jól kiolvasható az 1919/1920-as tanévre beiratkozott hallgatók számának drasztikus csökkenése. Ez majd 40%-os csökkenést mutat az 1918/1919-es tanévihez képest. Hallgatók százai nem tudták megkezdeni tanulmányaikat Sopronban. Ennek legfőbb oka az új határok, és a hallgatók anyagi forrásának elégtelensége volt.

éltek és tanultak, a fővárosi egyetemi ifjúság karhatalom címén zászlóaljokban tisztiszázadokban szolgált és hadnagyi, főhadnagyi fizetéseket élvezett.¹⁰⁷ Ezzel szemben a soproni főiskolások az ország legdrágább városában elzárva a segélyforrásoktól, minden állami kedvezmény nélkül éltek.¹⁰⁸ Nem bírták elérni azt, amit a budapesti tanuló ifjúság már annak ellenére élvezett, hogy azok nagyobb része otthon a szüleivel élt. A jelentést tévő szerint ennek oka, hogy a főiskolások messze vannak a központtól, érdekeiknek nincs szószólója, a tanáraik egy része vaskalapos.¹⁰⁹ Ilyen körülmények között robbant ki a főiskola fennállásának legnagyobb diáksztrájkja, amit emlékirat, levéltári források, és újságcikkek alapján ismertetünk.

5.2 A nagy főiskolai diáksztrájk

A sztrájkról több mint négy évtizeddel később Székely Pál írt tanulságos emlékiratot, fellebbentve a fátylat a sztrájk valódi okairól, s annak létrejöttében a maga jelentős szerepvállalását is ismertette.¹¹⁰ A visszaemlékezés elején Székely ezeket írta: *„Nem magamnak akarok emlékoszlopot állítani, hanem annak a páratlan, baráti szellemnek, mely Selmecbányán a bányász-, kohász és erdész-hallgatókat társadalmi és nemzetiségi származásuktól függetlenül olyan összetartásra tudta kovácsolni, mely a főiskolai ifjúság örök dicsősége és életének fénye, tanulsága maradt és marad minden időben.”*¹¹¹ A frontot megjárt és menekült hallgatók elégedetlenségének két súlyos oka volt. Az egyik, hogy a frontszolgálatot nem teljesítők is jogosultak voltak ún. háromhetes előadások hallgatására. Így egyeseknek sikerült 2-3 év alatt oklevélhez jutnia, és a csonka országban megüresedő kevés hivatali hely máris betöltésre került.

A másik pedig az volt, hogy az 1919/20-as tanév II. félévét már rendes tanterv alapján, illetve normál tanítási idő alatt adták elő a katonaviselt hallgatóknak is. Az utóbbiak zömét mélységesen elkésérítette a két minisztérium és a tanári kar részéről tapasztalt meg nem értés. A hallgatók nagy része úgy érezte, a tanári kar az ésszerű megoldásoktól elzárkózott a tudomány elefántcsonttornyába, és csak a maguk egyetemi tanárosságával hajlandók

¹⁰⁷ Hiller állításával szemben Sopronban nem azért nem állt fel fizetett karhatalmi zászlóalj, mert a hallgatók megbízhatatlanok lettek volna. Ennek felállításához már nem volt meg a HM fedezete. Erre a tényre utal Ladányi is könyvében a 92. o. vö. Hiller 67. o.

¹⁰⁸ A táblázat szerint 1918/1919-es tanévben, segélyben részesült mindösszesen 2! fő.

¹⁰⁹ SL X/3 A nyugat-magyarországi Liga iratai. Jelentés 1920. május 3.

¹¹⁰ NymE Központi Könyvtár Dokumentációs anyag 126-os sz. dosszié. A selmecbányai M. Kir. Bánya- és Erdőmérnöki Főiskola hallgatóinak sztrájkja Sopronban 1920 tavaszán (fénymásolat) Továbbiakban Székely vö. Hiller 55. o., aki Horthy ellenes mozgalomként írt a diáksztrájkról, nem használta fel Székely 1963-as emlékiratát. A továbbiakban: Székely

¹¹¹ Székely 1. o.

foglalkozni. Többen úgy vélték, hogy a főiskolások korábbi szeretetében sütkérező tanárok ebben az esetben csak saját magukkal foglalkoztak.¹¹² Székely szerint már 1919 novemberében emlékiratban tájékoztatták tanulmányi helyzetükről a Siófokon székelő fővezérséget, már csak azért is, mert nem tudhatták, hogy nem kell-e újból bevonulniuk.

Érveléseit a társai hamar a magukévá tették, és Székelyt megválasztották az Ifjúsági Kör elnökének. Ő maga csak utólag lépett be a kör tagok közé, az 1920. március 27-re kitűzött ifjúsági közgyűlésen óhajtotta tárgyalni a kialakult helyzetet és keresni a megoldást. Az előző napon a várkerületi Royal kávéházban egy szűk baráti kör már végleg kimondta a sztrájkot. Mindnyájan meg voltak győződve arról, hogy sikerük csak az előadásokról való távolmaradás esetén lehet. A kör közgyűlés megnyitása után a felszólalók, majd a bekiabálók az előadások megtagadását javasolták. Innen szó szerint idézünk Székely emlékezéséből: *„Mikor már igen haragosak voltak a kedélyek, megbeszélésünk szerint szólásra és válaszra emelkedtem, s a szabályok értelmében a „sztrájk” ellen nyilatkoztam. Kijelölt híveim beszédembe mind gyakrabban belekiabáltak: „Mondjon le!” Ez átragadt a többiekre is.”* Székely a válaszmány nevében lemondott. A lemondását elfogadták, de nem oszlottak széjjel. Nem mint kör tagok, hanem mint a hallgatói közösség képviselői kimondták: az előadásokat addig nem látogatják, amíg kedvező választ nem kapnak a már hónapokkal korábban benyújtott kérvényeikre.¹¹³

A kitört sztrájkról a soproni napilapok közül mindegyik beszámolt.¹¹⁴ Az új fejleményekről a fővárosban az ifjúság által delegált küldöttek számoltak be. Mindkét minisztérium az ifjúság javára döntött. A soproni (prorektori) intézkedések és a fővárosiak keresztezték egymást.¹¹⁵

A fennmaradt jegyzőkönyvek rögzítették a történeteket. A március 27-ei közgyűlésen elszabadultak az indulatok. Sem az elnöki rendreutasításnak, sem a szövmegvonásnak nem volt fogantaja. Olyan indítványok és közbekiabálások hangzottak el, amelyek nem voltak

¹¹² Uo. 4. o.

¹¹³ Székely uo. 3 és 6. o.

¹¹⁴ SVM. 1920. március 30. 2. o. A selmeci diákok sztrájkjához. *„...az előadások látogatásától mindaddig távol tartják magukat, míg méltányos elintézetést nem nyer a minisztériumoknál már csaknem egy hó óta heverő memorandumok... Én aki sokat élek közöttük a kávéházi asztalnál mert szeretem őket, s ők meg szívesen látnak maguk között, tudom mily nehezen érlelődött meg bennük a sztrájk gondolata...meg kell adni az ifjúságnak azt, ami őket a diadalmas harctéri idők ígéretei szerint megilleti.”* A cikket maga Székely Pál írta, mintha kívülről szemlélné az eseményeket és tájékoztatja benne a város lakóit. Április 2-ai számba újabb cikket írt. *Néhány kommentár a főiskolások sztrájkjához.* Ezt az írását „egy főiskolás” aláírásával látta el. SVM 1920. április 2. 3.o.

¹¹⁵ Székely 7. o. NymE KL 444/1920 Prorektori hirdetmény, hogy április 12-én a hallgatóság jelenjen meg az előadásokon, ellenkező esetben a renitenskedők ellen szabályszerű vizsgálatot folytatnak le. A hallgatók április 6-ai levele a tanácshoz, melyben hajlandók a törvényes keretek közé visszatérni.

összeegyeztethetők a Kör alapszabályaival. Az Ifjúságkörü Közgyűlés feloszlott, és szabálytalanul átalakult Ifjúsági Közgyűléssé. Az elnökség és a választmány lemondott. Az eseményekről már másnap értesítették a Főiskola Tanácsát.¹¹⁶ Székely Pál, mivel a Körnek csak másodszori nekifutásra sikerült elnököt választania, de tisztikart akkor sem, a szabályzat értelmében a körü választmány szobakulcsát és a Kör hivatalos pecsétjét a rektor kezébe leadta.¹¹⁷ Mivel a felelősöket nem tudták megnevezni, elhatározták, hogy május 6-ra beidézik a hallgatókat.¹¹⁸ Székely Pál, a kávéházi szereposztás elhallgatása mellett mindent elmondott. Hivatkozott beadványaik adataira és érveléseikre. Az ügy már március 3-ától foglalkoztatta az ifjúságot, és többször is tárgyalták azt a közgyűléseken. *„A megrövidített szemeszter kérdését az vetette fel, hogy az ifjúság legnagyobb része, de főleg a megszállott területekről valók és az állami tisztviselők gyermekei csakis borzasztó nélkülözések között képesek magukat Sopronban fenntartani.”* Holba Miklós kijelentette: *„A minisztériumhoz intézett memorandum megszerkesztésére és benyújtására az a nagy nyomorúság szolgáltatta a legfőbb okot, amelyben az ifjúság legnagyobb része a mai drágaság miatt sínylődik. Az ifjúság között vannak olyanok, akik két-három napban csak egyszer esznek meleg ételt. A háború okozta tanulmányi idővesztés szintén sokkolja az ifjúságság egy részét. A nyomor szülte elkeseredést még fokozta az a körülmény is, hogy a pénz lebélyegzés alkalmával a kék pénz felét be kellett az államnak szolgáltatni. Ilyen körülmények között nem volt szükség mesterséges izgatásra.”*

Schmidt István a következőket adta elő: *„A hallgatóságot főleg az anyagi gondok és a nyomorúság kergette a mozgalomba.”* Hozzátette még, a sztrájkra nem készültek. A memorandumban anyagi segílyt nem kértek, mert nem akarták az államot amúgy is nehéz helyzetében megterhelni. Hojtyel Dániel szerint az ifjúság nagyon izgatott volt, mert mindenünnen csak ígéretet kapott, azok megvalósulása pedig egyre csak késett. Székely Lajos a mozgalom okául szintén az ifjúság nagy nyomorát hozta fel.

Mayer Zoltán kihallgatására május 10-én került sor. Mayer előadta: a körü közgyűlés automatikusan alakult át ifjúsági gyűléssé. A gyűlés végén hattagú sztrájkbizottságot választottak. Az ifjúság bizalmából ő lett a bizottság elnöke. *„A sztrájkra senki sem izgatott, de nem is lett volna rá szükség, mert mindenki meg volt róla győződve – legalább is annak*

¹¹⁶ NymE KL 411/1920 és 444/1920. A tanács szigorú rendszabályokkal, de emberségesen vetett véget a zendülésnek. Több tanút kihallgattak, de senkit sem marasztaltak el az ügyvel kapcsolatban.

¹¹⁷ NymE KL 510/1920. Az április 14-ei közgyűlésen Székely Pál szerint körelnökül Székely Elemér II. éves bányamérnök-hallgató jelentkezett. Több megválasztott tisztségviselő azonban személyesen nem volt jelen. A pecsét leadására április 17-én került sor.

¹¹⁸ NymE KL 664/1920. Dr. Székely Pál, Holba Miklós, Schmidt István, Hojtyel Dániel, Mayer Zoltán, Svehla István, Székely Lajos.

kimondásakor, hogy az ifjúságnak ez a lépése siettetni fogja az ügy megoldását.” A sztrájk okait május 11-én hivatalos jegyzőkönyvben rögzítették. Ebben a bizottság kitért arra is, hogy miért maradt el a hallgatóság március 29-től az előadásokról.¹¹⁹

Dr. Székely Pál bányajogász, rangidős volt a hallgatók között, tehát azok hallgatták rá. Beavatott hallgatótársaival, barátaival együtt kulcsszerepet játszott az 1920-as „*nagy főiskolai diáksztrájkban.*”¹²⁰ A sztrájk nem az ellenforradalmi rendszer ellen irányult.¹²¹ Székely megemlíti tanulmányában, hogy a világháború alatti katonahallgatók hogyan próbáltak eleget tenni tanulmányi kötelezettségüknek. Milyen mérhetetlen nehézséggel és nélkülözéssel járt ez együtt. Kérész életű köri elnöki pozícióját a sztrájk érdekében vállalta, s azt használta fel annak sikeres végrehajtásában. Sztrájkjuk sikere érdekében egyszerre több vasat tartottak a tűzben. Világos az utalás a fővezérséggel való kapcsolatra is és az őket szinte mindig támogató két minisztériumra. Azzal, hogy ügyük elintézése késett, az intézkedések pedig keresztezték egymást, gerjesztették a feszültséget.

Azzal, hogy Székely jogász végzettségű volt, még a látszatát is el akarta kerülni a törvénytelenységnek. A rektort azonban nem értesítették arról, hogy a hallgatók legalább három oldalról próbáltak a maguk valós vagy vélt igazának támogatást szerezni.¹²²

Ezeknek a tényeknek köszönhető, hogy a rektor és a főiskola tanácsa szinte kivétel nélkül minden követelésüknek végül helyt adott. A sztrájk ügyében a lehető legenyhébb ítélet született, a hallgatóság egyetemének írásbeli megfeddése.¹²³

A Tóthi Szabó köri elnök és választmánya lemondása után, 1920. március 11-én a közgyűlés megválasztotta a Kör új tisztségviselőit. Dr. Székely Pál IV. éves bányajogászt elnöknek, akinek alelnöke Fehér Lajos, a titkára Holba Miklós erdőmérnök-hallgatók

¹¹⁹ NymE KL 664/1920 1. sz. mell. 1920. május 11. „*Az ifjúság mozgalmának oka legfőképpen az a közismert nyomorúság, amelyben az ifjúság nagy része él, továbbá sok hallgatónak a háború okozta nagy tanulmányi idővesztése. Az ifjúság látva azt, hogy az állam részéről anyagi támogatásban nem részesül, oly módon vélte a nyomorúság időtartamát megrövidíthetőnek, ha tanulmányait rövidített szemeszterek alatt, rövidebb idő alatt fejezi be. A sztrájk közvetlen oka, abban a körülményben kereshető, hogy az ifjúság memoranduma a szokásos bürokratikus körülmények között, késedelmesen intéztetett el...*” áll többek között a jelentésben. A sztrájkért végül az egész ifjúságot felelőssé tették, és hirdetmény útján dorgálták meg a hallgatóságot.

¹²⁰ Székely Pál bányamérnök, bányajogász volt. 1891. május 9-én született a Szolnok-Doboka megyei Kackón. Először jogi diplomát szerzett a Kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen, majd az 1913/14-tanévben beiratkozott a Selmecbányai Bányászati és Erdészeti Főiskolára. Kétszer hívták be frontszolgálatra. A tiroli császárvadászok soraiban harcolt. A főiskolát már annak Sopronba való befogadása után folytatta, és 1922-ben kitüntetéssel végezte. Tatabányán, Salgótarjánban, Miskolcon, majd Budapesten dolgozott. Főtevékenysége a bányabiztonsághoz, s az ahhoz kapcsolódó bányatörvényekhez kötődik. Irodalmi munkássága is ezt tükrözi. 1945 után jelentős szerepet játszott a szénbányák államosításában, de a Bányászati és Kohászati Egyesület újjászervezésében is, melynek alelnöke volt. Budapesten halt meg 1974. aug. 9-én.

¹²¹ Vö. Hiller 55. o. „... itt az egész fennálló rendszer és általa kialakított félelmetes helyzet ellen robbant ki az elégedetlenség és csapott magasra a tiltakozás lángja.”

¹²² Székely 7. o.

¹²³ NymE KL 664/1920

lettek.¹²⁴ A március 12-ei Sopronvármegye hírt közölt a főiskolások egyik román ellenes plakátjáról, mely a GYSEV pályaudvaron fogadta az utasokat. „*Egy oláh menekül egy hatalmas nemzetiszínű talp elől.*”¹²⁵ Tudósított a lap arról is, hogy a Kör tisztújítására este hétkor kerül sor. A teljes választmányi névsort is leközlötték. A jelenlévők elhatározták, hogy a közelgő nemzeti ünnepen két szereplővel és testületileg is részt vesznek.¹²⁶

A Soproni Hírlap március 14-i számában arról számolt be, hogy a Kör a március 15-i ünnepély önálló megtartásától elállt, és a városi ünnepségen fog részt venni. Egy előkészítő bizottságot választottak. Ennek feladata volt összeállítani a hallgatóság gyorssegély alapja javára egy matinének a műsorát. A Sopronvármegye március 16-án már a selmeci diákok lakásmizériájáról írt. Még mindig 100–150 főiskolás hallgató volt lakás nélkül a városban. 200-300-500 (!) koronát is elkértek a háztulajdonosok egy hónapos szobáért.¹²⁷

18-án a Kör azzal a kéréssel fordult a rektori hivatalhoz, hogy választmányi szobájába fűtőanyagot kaphasson. A beadvány kitért arra is, hogy a MOVE a volt szabadkőműves páholyban egy termet adott át az ifjúsági gyűlések magtartására.¹²⁸ Az első utalás a Körnek MOVE-vel való kapcsolatára. Március 23-án dr. Székely értesítette a tanácsot, hogy a Kör vizsgálatot indított főiskolai hallgatók által folytatott üzérkedés ügyében. Erre az esetre még a február 27-én lezajló közgyűlésen Balogh Dezső hallgató hívta fel a figyelmet. Az esetről három jegyzőkönyvet vettek fel. A vizsgálat során a Becsületszék szabályai szerint jártak el. (A Körre csak a belső ügyek tartoztak, de a Becsületszék ekkor még nem állt fel.) Székely arra kérte a tanácsot, hogy a felvett vizsgálati jegyzőkönyvek alapján a lánckereskedelemmel vádolt főiskolai hallgatókkal szemben hozzon fegyelmi ítéletet.¹²⁹ Öt nappal később kirobbant a főiskola első és legnagyobb diáksztrájkja, amit fentebb már ismertettünk.

¹²⁴ NymE KL 363/1920.

¹²⁵ SVM 1920. március 12. 3. o. „...*még a ti kultúrszínvonalatok mellett is le kell tudni vonni a konzekvenciát egy érettségizett embernek. Nagy-Románia (minő mánia!) viselkedéséből...*” állt többek között a plakáton.

¹²⁶ SVM 1920. március 13. 3. o.

¹²⁷ SVM 1920. március 16. 2-3. o. Ezeket az árakat csak a krózusok tudják megfizetni – olvasható a lapban.

¹²⁸ NymE KL 357/1920 A választmányi szoba fűtésére hetente egy kanna szenet és hat kosár fát utaltak ki. A helyiségbe még tíz darab pad kiutalását kérték, mivel nem volt kellő számú ülőhelyük sem. De padokat a Kör nem kapott, mivel még a Főiskolának sem volt elég ülőhelye.

¹²⁹ NymE KL 623/1921 1920. március 14, 16, 22. 14-én Schultz József vádlottat hallgatták ki. Schultz kihangsúlyozta, „*hogy egyes bizottsági tagok személyes ellenszenvvel viseltetnek iránta.*” 16-án Réz Ferencet és Krippel Tibort hallgatták ki. Majd 22-én Hankó Ödönt. Schultzot öt pontban találták hibásnak. A főiskolai ifjúság jó hírnevének csorbítása, anyagi helyzeténél fogva nem volt ráutalva a lánckereskedelemre, kétes elemekkel órák- hosszát üzleti ügyekben tárgyalt, vagyonáról csak hiányos felvilágosítást tudott adni, állandó hazudozásai miatt. A következő fegyelmi büntetési javaslatokat hozta a bizottság vele szemben. Két tanulmányi félévre való kizárás, négy tanulmányi félévre való kizárás, a főiskoláról való kizárás. A lánckereskedelem vádját, kellő bizonyítás hiján végül a főiskola tanácsa elvetette. Az elhúzódozó vizsgálat (Becsületszék, fegyelmi tárgyalás) 1921. május 10-én befejezést nyert. Schultzot tanács előtti szigorú megrovásban részesítették és figyelmeztették, hogy ezt követően a legkisebb fegyelmi vétség azonnali kizárást von maga után.

Miután Székely Pál és választmánya lemondott, 1920. április 20-tól a tisztújító közgyűlés után Székely Elemér bányamérnök-hallgató vezette az Ifjúsági Kört. Aelnöke Sinoros Aurél, titkára Istók Barnabás lett.¹³⁰ Az elnökség neve összeforrt az első soproni balekbál megrendezésével. Székelyék úgy érezték eljött az ideje ennek a megrendezésére is, hiszen annak várható bevétele a szegény sorsú hallgatókat támogathatja. Ezzel pedig egy újabb selmeczi szokás átültetésére is sor kerülhetett Sopronba.

Az újságolvasó soproniak szeme első ízben találkozott ezzel a kifejezéssel: balekbál. A tudósítás erről így számolt be: „*Ma este rendezik a selmeczi diákok Jankó Sándor főiskolai tanár és neje védnöksége alatt a Kaszinó összes helyiségeiben úgynevezett „balek” báljukat, amelynek tiszta jövedelmét a főiskolai gyorssegély alap javára fordítják. A sikeresnek ígérkező mulatságra meghívókat bocsájtottak ki. Záróra a szombathelyi kerületi kapitányság engedélyével éjfél után két óra.*” Az első ifjúsági balekbálra 1920. április 24-én került sor.¹³¹ Helyszíne a Kaszinó nagyterme volt. A rendőrség a rendezvény engedélyét 23-án adta ki, a másnap este fél kilenc órai kezdésre. A Kör minden lehetőséget megragadott, hogy a menekült társaikat, az arra rászorulókat anyagilag segítsék. Így történt, hogy a *gyorssegély-alap* javára befolyt tiszta jövedelem összegéből 22 hallgatót (többségében erdőmérnököt) segítettek. Az elszámolási kimutatást a legapróbb részletekig Blaschek (Balsay) László I. éves erdőmérnök-hallgató készítette el.¹³²

1920. április 21-én a főiskolai ifjúsági zenekar a győri vasút éttermében rendezett előadásával 3551 koronát gyűjtött össze. Ebből gyorssegélyezési célra 2730 koronát fordítottak, míg a zenekar vezetőjénél 821 korona maradt.¹³³ A nagyobb anyagi támogatás

¹³⁰ NymE KL 527/1920 A tisztújító közgyűlésre 1920. április 20-án került sor.

¹³¹ A balekbál Selmecbányán Katalin napján került megrendezésre. Az esemény jelentősége abban állt, hogy ez a bál nyitotta meg az ismerkedést a város leányai felé. Ez volt az első alkalom, hogy a balekság felvonuljon, bemutatkozzon az első bálozó leányoknak, de a korosabb hölgyeknek is és így bekerültek a város társadalmába.

¹³² SVM 1920. április 24. NymE KL 653/1920. A tiszta jövedelem 4894 korona volt, segélyre 4619 korona 50 fillért fordítottak. Gyorssegélyben részesített erdőmérnök-hallgatók: Bánesz János, Rónay Géza, Tarics Ferenc, Raksányi (Raksai) Károly, Zajácz Béla, Kappel Gyula, Schultz Gyula, Wranovich Béla, André Béla, Horváth Sándor, Haracsi Lajos, Halász László, Lakatos József, Barlai Ervin. A gyorssegély személyenként 210 korona készpénz, vagy 14 db menzajegy volt. A „*Tekintetes Vigalmi Bizottság*” a Kaszinó nagyterméért fizetett 1000 koronát, a világításért 189 korona 70 fillért, a cigányzenészeknek 1350 koronát, 1360 koronát a nyomtatványok (meghívók, jegyek) költségére, 83 rendezőjelvényért 505 koronát, viteldíjért 100 koronát, a rendőrségnek felügyeleti és ellenőrzési díjként 104 koronát, 50 koronát a tűzoltósági felügyeletért, egy csokor virágért 150 koronát, a kaszinó feldíszítéséért 70 koronát, 16 db gyertyáért 96 koronát, 71 korona 30 fillért a meghívókra szükséges 350 db bélyegre, két bérkocsiért 300 koronát, a terem rendbetételéért 200 koronát, egyébre 170 koronát.

¹³³ SVM 1920. április 24. 631/1920. május 4. 210 korona értékben menzajegy (ebéd és vacsora) kaptak 1920. május 1-től 14-ig: Bucska Hugó, Füzi Mihály, Félegyházi Dezső, Szilágyi Ferenc, Jóska Gyula, Ortutay Pál, Cservenka László, Tamás József. 210 korona pénzbeli segítyt kaptak: Jakócs Sámuel, Gelsinger László,

reményében a főiskola tanácsának segítségével a minisztériumhoz fordultak. Székely Elemér már március 30-án, majd május 1-jén kérvényt nyújtott be a főiskola tanácsához, melyben azt kérte, hogy juttassák el kérésüket a Pénzügyminisztériumhoz.¹³⁴

1920. május 7-én – támogatást kérve – újabb beadvánnyal fordultak a minisztériumhoz. Indokaik a következők voltak: az országszerte megindult konszolidációs folyamatban minden testület és egylet részt vesz. A főiskola az összes intézmény közül a legtöbb viszontagságnak volt kitéve. Az intézmény 1918 decemberétől 1919 márciusáig hontalan volt. A márciusban kitört kommunista puccs megbénította a rendszeres munkát, tanulmányi elmaradásaikat nem tudták pótolni. A háborút követő általános elszegényedést csak növelte a kommunizmus gazdasági káosza.

Kérvényükben támogatást kértek a tanév megrövidítésére, két pótfélév engedélyezését és a kedvezményes diákmenza létesítését szorgalmazták. Anyagi helyzetük illusztrálására táblázatot állítottak össze. Ebből kiderül, hogy 121 fő (44%) teljes ellátást, 55 fő (20%) részbeni segílyt kért. Csak 25 hallgatónak volt a főiskolai tanács jóvoltából lakása; 95 hallgató szülői segílyből vagy saját jövedelméből tartotta el magát. Ez az akkori hallgatószám 30%-a volt. A kérvényből kiolvasható, hogy 112 hallgató a megszállt, elcsatolt részokról érkezett. Ez a főiskolán tanuló hallgatószám 42%-a volt. Az első évfolyamon 44, a másodikon 43, a harmadikon 66 és a negyediken 31 fő erdömérnök-hallgató tanult.¹³⁵ A kérvénynek az anyagi vonatkozású részét a szakosztály vezetői a legmelegebben pártolták, és az értekezlet nem zárkozott el teljesen a tanulmányi kedvezményektől sem. A főiskola tanácsa mindkét minisztériumhoz eljuttatta az Ifjúsági Kör kérvényét.¹³⁶

Hussein Ibrahim Hilmi, Lambert Győző, Náther Aladár hallgatók. A Barlai Ervin erdömérnök-hallgató vezette zenekar a nála maradt pénzzel a szükséges kiadásokat fedezte. (a hangszerek bérleti díja, szállítása).

¹³⁴ NymE KL 419/1920, 608/1920. Az elsőnél összeállítottak egy listát 35 hallgatóról, akiknek március 26-tól április 8-ig terjedő időben a pénzügyminisztériumok alkalmával állami kényszerkölcsönre visszatartott összegekről. A másik listánál 134 hallgató neve szerepelt. A főiskolai hallgatók által lebélyezett bankjegyekből levont 50%-os állami kölcsön elismervényekről. Az ifjúság a pénzügyminisztériumok alkalmából levont összegek visszautalását, illetve a pénzügyminisztériumok ellenében való visszafizetését kérte. Kövesi prorektor támogatta az ifjúság kérését. Arra tért ki felterjesztésében, hogy minden pénzügyminisztérium elismervényt a főiskola rektora láttamozhatna, annak igazolásául, hogy benyújtója főiskolai hallgató.

¹³⁵ NymE KL 641/1920 A kérvény és kimutatás 1920. május 7-én íródott. A statisztikai kimutatást az Ifjúsági Kör elnöke, Székely Elemér és titkára, Dr. Istók Barnabás látták el kézjegyükkel. 275 fő tanult az 1919/20-as tanévben a főiskolán. Közülük 72 fő csehszlovák, 20-20 fő pedig román és szerb megszállás alatt lévő területről való volt.

¹³⁶ Uo. A szakbizottság hajlandó volt arra, hogy a folyó tanév II. szemesztere július végével véget érjen, és a 2-2 hétre tervezett vizsgaidő elhagyásával augusztus 15-től november 15-ig két hathetes pótkurzus legyen megtartva, de csak a háborúban kárt szenvedett hallgatók részére. A tanács ezt úgy módosította, hogy 1921/22-es tanévben, a rendes tanév kezdete előtt október 1-től december végéig két hathetes kiegyenlítő vagy pótszemeszter legyen megtartva, a háború folyamán jelentékeny kárt szenvedett az 1919/20-as tanév végéig beiratkozott hallgatók számára, de közülük csak azoknak, akik igazolják veszteségeiket. A Kör

Mind az ifjúság, mind a tanács kérése meghallgatásra talált. A pénzügyminiszter előterjesztette, hogy a súlyos megélhetési viszonyokra való tekintettel – amelyekkel különösen a megszállt területről származó főiskolai ifjúság küzd – elkerülhetlenné vált, hogy az igazoltan rászorulókat állami támogatásban részesüljenek: a főiskolai menzán kedvezményes áron, esetleg teljesen ingyen étkezhessenek. Az előterjesztéshez a minisztertanács hozzájárult.¹³⁷ 1920. május 15-én Svehla István erdőmérnök-hallgató arról értesítette a rektori hivatalt, hogy a Gyorssegélyző Bizottság által megtartott „*fehér est*” tiszta jövedelme 1460 korona volt. Miután ezt a főiskolai zenekar pénztárából 10 koronával kiegészítették, 7 hallgatót tudtak egyenként 210 korona segélyben részesíteni.¹³⁸

1920 májusában a regionális körök közül elsőnek a Szepesi Kör állt fel a soproni főiskolán. Május 16-án egy felhívás látott napvilágot. Ebben a bányászati és erdészeti főiskola Szepesi Kör *„elnöksége felhívja a szülőföldjüktől távol élő összes szepességi testvéreit, hogy nevüket és pontos címüket közölni szíveskedjenek. Szepesi Kör elnöksége, Soproni Főiskola.”*

1920. május 18-án a főiskolai tanács kiadott egy hirdetményt a hallgatóknak nyújtandó anyagi kedvezményekről. Ezt megelőzően az Ifjúsági Kör évfolyamokra lebontva összegyűjtötte a segélyre rászorultak neveit.¹³⁹ Május 22-én a főiskolai hallgatók nevében arra kérték az illetékes minisztériumot, hogy az összes hallgatóra terjedjen ki az igazoló eljárás.¹⁴⁰

egyben karhatalmi század megalakítására kért engedélyt (472-es sz. felterjesztés) és megfelelő hitelt az étkeztetések lebonyolításához.

¹³⁷ Miniszterelnökségi Levéltár (ME) Minisztertanácsai és kormányzótanácsai jegyzőkönyvek (MNL K 27) MNL K 27 (1920.06.01) 25R/59 A költségek részbeni fedezésére az 1919/20-as tanévre 100 000 korona hitelösszeget engedélyeztek, amely valójában 200 000 korona volt, mert a földművelődésügyi miniszter a rendelkezésre álló alapok egyikéből 100 000 koronát már átutaltványozott.

¹³⁸ NymE KL 777/1920. május 26. Segélyt kapott: Schmidt Gusztáv, Szolyka Kornél, Nemes Vilmos, Benesch Ferenc, Jurovich Hugó, Vollner Rezső, Fuszka József.

¹³⁹ SVM 1920. május 16. NymE KL 709/1920. A Hirdetmény a főiskolai menzán a rászoruló hallgatók 25%-tól 100%-os kedvezményig terjedő segélyezését helyezte kilátásba. A következő sorrendben részesítették segélyben a hallgatókat: a megszállt területekről érkezett szegény sorsú hallgatók, a meg nem szállt területekről való közalkalmazottak fiai, a nem közalkalmazottak gyermekei, akik szegénységi bizonyítvánnyal tudták igazolni a rászorultság mértékét. A kérvényeket legkésőbb május 25-ig kellett benyújtani és bélyeggel ellátni. A beadandó kérvény kilenc pontból állt, amit minden kérvényezőnek kötelező volt kitölteni: a szülők állása vagy foglalkozása, a vagyoni állapot, a szülők évi jövedelme, az ellátatlan testvérek száma, az iskolába járó testvérek száma, a Sopronban fizetett lakbér nagysága, a teljesített katonai és harcéri szolgálat ideje és az ebből származó idővesztés, az első beiratkozás időpontja a jelen félév beszámításával, s május hó végéig hány félévet hallgatott le, az esetleges rokkantság, és hogy milyen kedvezményt kér a folyamodó.

¹⁴⁰ NymE KL 745/1920 A kérvényt a tanács 1920. június 1-jén hozott tanácsülésén a következő megjegyzésekkel látta el: a főiskolán az igazoló eljárás az 1919. 55269 és az 1920 12164, illetőleg 20652 sz. PM rendelet szabályozza. Az igazolóbizottság nem fegyelmi hatóság, mint azt a beadvány tévesen említi, mert az esetleg szükségessé váló fegyelmi eljárás lefolytatása a főiskola fegyelmi bizottságának hatáskörébe tartozik. Hogy az ifjúságnak különben méltánylást érdemlő óhaja mégis figyelembe részesüljön, Fekete Zoltán a következő javaslatot tette: A Főiskolai Ifjúsági Kör közgyűlése tűzze napirendre egy, a főiskola kebelében felállítandó vizsgálóbizottság megválasztását. A bizottság vegye vizsgálat alá valamennyi főiskolai hallgatót a tanácsköztársaság idején tanúsított magatartását. Jegyzőkönyv csatolásával tegyen jelentést a főiskola rektora útján az igazoló bizottságnak. A jelentésben a kihallgatandó tanúk is

1920. május 27-én Zsembery kormánybiztos azzal a kéréssel fordult a rektorhoz, hogy a főiskolai hallgatók részére rektori szünetet engedélyezzen. Kérése indoklásául felhozta, hogy a hallgatóság vállalta a rend fenntartását és a tüntetés rendezését.¹⁴¹ E rövid hír lényege, hogy az Ifjúsági Kör teljes tagsága támogatta a Nyugat-magyarországi Liga által szervezett tüntetést. A Kör szoros kapcsolatot tartott fenn annak fennállásáig a területvédő szervezettel. Egy informátor május 3-án kelt jelentése hosszan foglalkozott a hallgatók ügyével. „Több száz fiú a megszállt területekről érkezett Sopronba. Állandóan hozzák és viszik a híreket; valóságos kis hadsereget alkotnak. A TEVÉL kiadványait is ők terjesztik város szerte.” A május 30-ai tüntetésről a jelentés írója külön kiemelte a főiskolás hallgatók szerepét, akik bámulatos lelkesedéssel biztosították a lebonyolítást. Vezetőjüknek, Székely Elemérnek a Liga külön köszönetet mondott.¹⁴² A Kör május 28-án tartott közgyűlésének jegyzőkönyvi kivonatából megtudhatjuk, hogy a rektor felkérésére az igazolóbizottságból kivált két hallgató pótlására két új tagot választottak Szoyka Kornél erdőmérnök-hallgató és Dr. Istók Barnabás bányamérnök-hallgató személyében.¹⁴³ Még ezen a közgyűlésen Pilisi Loránd erdőmérnök-hallgató körüli tag mind az elnökséget, mind a választmányt hazafiatlansággal vádolta meg, ezért a választmány lemondott, s ezt bejelentette a főiskola tanácsának. Nem tudjuk az ezt kiváltó okot, csak a jegyzőkönyvi kivonat maradt fenn az esetről, mint gyér forrás.¹⁴⁴

5.3 Az ország katasztrófális helyzete. Küzdelem a diáknyomor ellen

A háborús vereség, a forradalmak megrázkódtatásai, a történelmi Magyarország összeomlása súlyos válsághelyzetet idézett elő. A bekövetkezett gazdasági válságból hosszú ideig lehetetlenség volt kilábalni. Az államháztartás is válságba került. Az egyre növekvő költségvetési deficitet a kormányok fedezetlen bankjegy-kibocsátással pótolták, ami az inflációt fokozta. A történelmi haza összeomlása etnikai szempontból is tragédia volt. Az ország határain kívülre rekedt 3,3 millió magyar. A menekültek száma elérte a 350–400 ezret.

Tízezrek laktak barakkokban és vagonokban. A földönfutóvá vált tömeg mindenfajta szélsőségre és demagógiára hajlott.¹⁴⁵

megnevezendők. Ne kössük igazoláshoz az újonnan beiratkozott hallgatókat, de az ifjúság vizsgalóbizottsága minél előbb vizsgálja meg a hallgatók magatartását, és az eredményt juttassák el az igazolóbizottsághoz.

¹⁴¹ NymE KL 769/1920 és 778/1920. A tiltakozó tüntetésre a nemzetgyilkos békediktátum ellen 1920. május 30-án került sor a Széchenyi téren.

¹⁴² SL X/3 A Nyugat-magyarországi Liga iratai jelzett nélküli gépirat. Bővebben: ifj. Sarkady Sándor: A Nyugat-magyarországi Liga: Egy területvédő szervezet tevékenysége 1919-1922 között In. SSz. 2001 1. sz.

¹⁴³ NymE KL 791/1920 A 705. sz. ügyirat. A választás titkos volt. Eredményéről Fekete Zoltánt értesítették, aki a főiskolán felállt igazolóbizottság elnöke volt.

¹⁴⁴ NymE KL 792/1920. A bejelentés május 31-én történt.

¹⁴⁵ Romsics Ignác: Bethlen István politikai életrajza. Budapest, Osiris K., 1990 174-176. o.

Csonka Magyarországra 1920 őszén az éhínség, a nélkülözés és nyomor nyomja rá bélyegét. 1921-től a Bethlen István miniszterelnök nevével jelzett tízéves korszak a semmiből fog új országot teremteni. Az egyetemi levéltári források, az országos és helyi sajtó, a főiskolai hallgatók diákszociális problémáiról és megoldatlanságáról tudósítottak. Maga a VKM is kezdetben képtelen a diáknyomor enyhítésére. 1920 őszétől diákjóléti bizottság állt fel Budapesten. A társadalomhoz fordult és gyűjtési akciót indított el a társadalmi szervezetek, a különböző egyesületek és az egyházak segítségével. A nyomor enyhítésére a nemzetközi szervezetek is bekapcsolódtak.¹⁴⁶ Sopronban a hallgatók étkeztetésének megoldatlansága, és a probléma súlyossága arra ösztökölte a Kört, hogy október közepén kelt beadványukat a rektori hivatalhoz is benyújtották, de ezt a kérvényüket eljuttatták a minisztériumokhoz is. Ismételten kérték a szegény sorsú hallgatók részére a menzasegély kiutalását.¹⁴⁷ Mivel a Károly laktanyában még közösségi tér sem állt az ifjak rendelkezésére, 1920 októberében Jankó Sándor rektor a hallgatóság érdekében „*Ifjúsági olvasóhelyiség*” létesítésére kért engedélyt a minisztériumoktól. Az indoklás: az Ifjúsági Kör elvesztette selmecebányai épületét. Sopronban lakáshiány van, még a vagonlakókat sem tudják elhelyezni. A hallgatóság összejöveteli, szórakozási helyiségről nem tud gondoskodni. Nincs olyan hely, ahol a főiskolások az összetartozás érzését ápolhatnák. A szó szoros értelemben ki vannak lökve az utcára. Fontos, hogy a hallgatók megismerjék egymást, és fogékony lelkükben a barátság, az összetartozás érzése már a főiskolán meg legyen alapozva. A 6. számú, ún. internátusi épületben egy üresen álló nagyobb helyiség a hallgatóság számára olvasó- és szórakozóhelyül lett kijelölve. A helyiséget az Ifjúsági Kör felügyelte gondozta és kezelte.¹⁴⁸ A rektor igényét az Ifjúsági Kör olvasóhelyisége iránt mindkét minisztérium pártolta.¹⁴⁹

A hallgatók anyagi támogatását szolgálta az a megbízás, melyben a pénzügyigazgatóság a rektort felhatalmazta arra, hogy a felterjesztett és csatolt névjegyzékben felsorolt hallgatók részére a

¹⁴⁶ Legányi 52–53. o. A gyűjtési akciók 1921-ben is folytatódtak.

¹⁴⁷ NymE KL 1744/1920. A beadvány 1920. október 13-án kelt. A rektor pártolólag tovább küldte a kérvényt, melyben a legnagyobb részletességgel beszámolt az addig a minisztériumoktól kapott menzasegélyekről. További segélyeket kért az intézmény hallgatói nevében, akik ennek elmaradása estén kénytelenek lennének tanulmányaikat félbeszakítani. Egy újabb hirdetés jelent meg a főiskolán. A tanács határozata szerint: „...1., Minden hallgató, ki menza segélyben részesül, s aki nem hallgat, csak vizsgázás céljából Sopronban tartózkodik, legalább (három), ki hallgat legalább (kettő) vizsgaeredményt köteles felmutatni. 2., Szorgalom hiányában segély egyáltalán nem folyósítható. Ha a szorgalom jó, vagy elégséges a kedvezmény megfelelően lejjebb szállítható. 3., 1920 október 1-től csupán ebéd és vacsorakedvezmény egyelőre 17 korona egységárban adatik ki.”

¹⁴⁸ NymE KL 1753/1920. A berendezés néhány asztalból, lócából és székből állt. Az olvasni valót pár periodika és újság jelentette ekkor.

¹⁴⁹ NymE KL 2134/1920 és 2173/1920. A PM hozzájárult, hogy az internátus épületében az üresen álló nagyobb helyiséget az Ifjúsági Kör felügyelje, gondozza és kezelje. A szobatarítási, világítási és tüzelőanyag beszállítási költségeit a hallgatóktól beszedett csekély járulékból fedezhessék. Az FM azzal a kitételrel fogadta el, hogy a rektornak gondoskodnia kell arról, hogy az internátusban lakó hallgatók nyugalmát ne zavarják.

saját nevükre kiállított pénztári elismervényeik tőkeértékét, egyenként összesen 2000 korona erejéig, a pénztári elismervények valódiságának megvizsgálása után kiutalhatta.¹⁵⁰

A főiskola pártolására 1920 november végén a Sopronvármegye hasábjain „*A mi egyetemünk*” c. cikket olvashatták a város polgárai. Ebben a cikk írója felhívta a figyelmet a főiskola mostoha sorsára. Benne a professzorokéra és a hallgatókéra egyaránt. Többek között ezeket olvashatjuk benne: „*Mireánk soproniakra különösen szép és fontos szerepet bízott a sors. A kultúramentés érdekében. Reánk bízta a világhírű és százados múltú selmeci műszaki főiskolát Európa szerte ismeretes nagynevű tanáraival és nagyra hivatott hallgatóival.*” Az írás többek között kitér a rendkívül mostoha életkörülményekre, a lakásmizériára, a fűtési gondokra. A főiskola professzorainak és hallgatóinak megsegítésére, patronálására buzdító cikkből még egy részletet kiragadunk. „*És legyen divattá nálunk a műszaki iskola tisztelete, szeretete, pártolása! Értsétek meg az agg tudósoknak különleges szükségleteit, halljátok jóindulattal az ifjú életkedv friss csapongását, méltányoljátok szépséges leányaitok titkos reménykedéseit, amelyek ebből az egy szóból sarjadnak: „főiskola”.*”¹⁵¹

Az Országos Menekültügyi Hivatal hirdeteménye szerint a főiskoláról 15 jó előmenetelű és szegény sorsú hallgató részesült ösztöndíjban.¹⁵² A hivatal soproni megbízottja 16 db igazoló könyvecskét juttatott el a rektori hivatalhoz. Az Ifjúsági Kör képviselője ezt aláíratta a hallgatókkal, majd visszaküldte a fővárosba.¹⁵³

Az 1920. augusztus 18-án megtartott tisztújító közgyűlésen az elnökké egyhangúlag Ember Kálmán III. éves bányamérnök-hallgatót választották, az alelnök Jurovich Hugó IV. éves erdőmérnök-hallgató lett. Ember korábban a Tóthi Szabó vezette kör titkára volt. Az első olyan kör elnök volt a főiskolán, aki egy egész éven át irányította annak munkáját.

A három nappal később lezajlott választmányi ülés Kondér István IV. éves erdőmérnök-hallgatót titkárnak választotta.¹⁵⁴ A PM 1920 szeptember végén nem adott helyt a Kör kérésének, és erről a rektort is értesítette, hogy a főiskolai ifjúság kérvényét, amelyben a pótkurzusokon való részvételt olyan hallgatókra is vonatkoztatni kérte, akik a háború következtében két félévnél többet veszítettek, nem találta teljesíthetőnek.¹⁵⁵

¹⁵⁰ NymE KL 1831/1920. A 68 folyamodó közül három hallgató pénztári elismervényének beváltását nem engedélyezték. A kör elnökséggel ezt a döntést 1920. október 23-án közölték.

¹⁵¹ SVM 1920. november 21. 1. o.

¹⁵² NymE KL 2237/1920. A Hirdetmény 1920. december 2-án kelt. A kör elnökséggel közölték és kifüggesztették azt.

¹⁵³ NymE KL 294/1921. 1921. február 28-án.

¹⁵⁴ NymE KL 1363/1920 Ezen a napon került megválasztásra a többi tisztségviselő is.

¹⁵⁵ NymE KL 1667/1920 PM 50.212 sz. rendelet vö. 1305/1920.

December 13-án a főiskolai rendszabályok 31. § 2. pontja értelmében felállt a „Szepesi Kör” 1920/21-es tanévre megválasztott tisztikara. Elnöke Hitkovszky Pál IV. éves erdőmérnök-hallgató lett.¹⁵⁶ Az 1921-es esztendő balekbájlára január 12-én került sor. A 14-én megjelent hírlapi beszámolóban olvashatjuk: *„A selmeci diákok balekbálja a hagyományos siker jegyében folyt le tegnapelőtt éjjel a Kaszinó nagytermében. Az érdeklődés óriási volt, mit nem utolsósorban idézett elő az a körülmény, hogy hosszú idők óta megint volt alkalmunk hallani a selmeciek kitűnő vonós zenekarát, amelynél jobban ma senki sem tudja Sopronba húzni talp alá a magyar muzsikát.”*¹⁵⁷

A Kör gondoskodni próbált a téli hónapokban fűtőanyag nélkül maradt tagjairól. Januárban az Országos Szénbizottság arról értesítette a soproni tanácsot, hogy a főiskolai Ifjúsági Kör hallgatói részére kiutalási kérelemmel fordult hozzájuk. Ők azonban felhívták figyelmüket, hogy szénkiutalási kérelemmel a polgármesterhez kell fordulniuk. A kör részére a szén kiutalásáról rövid időn belül gondoskodott a város.¹⁵⁸

Az Ifjúsági Igazoló Bizottság – mely a hallgatók Tanácsköztársaság alatti szerepét vizsgálta – 1921 januárjában újra megalakult és folytatta felelősségteljes munkáját. Elnöke Krippel Móric tanár hat pontban számolt be a bizottság addigi munkájáról. 1./ Az ifjúsági igazoló bizottság 1921. január 20-án újból megalakult és elnöke Krippel Móric tanár lett. Jegyzője Dr. Istók Barnabás főiskolai hallgató maradt. 2./ Az igazolóbizottság Bauer Gézátt és Kurovszky Istvánt igazolta, Lázár Imrét és másodízben Sófalvi Istvánt nem igazolta. Buday Dénes és Engländer Arnold ügye függőben maradt. 3./ Az addigi ügyek kimutatását összeállították és táblázatba foglalták. 4./ Lázár és Sófalvi iratait a fegyelmi bizottság részére betérjesztették. 5./ Szoyka Kornél bizottsági tag szerint Engländeret letartóztatták, így ügyének letárgyalásához a rektort kérték meg, hogy szerezze be a soproni törvényszéktől az adatokat. 6./ Kondér István köri titkár még a múlt év novemberében arra kérte Krippelt, hogy az igazoló bizottság közölje az Ifjúsági Körrel a hallgatókkal lefolytatott ügyekben hozott határozatát, mert ezekről a Körnek hivatalosan nincsen tudomása, s így az ifjúság a maga részéről nem tud velük szemben eljárni. A bizottság úgy határozott, hogy amennyiben a kért adatokra a Körnek szüksége lenne, forduljon a rektorhoz, akinek egyedüli hatásköre azt megadni. 1921 január végéig 36 hallgatót vontak igazoló eljárás alá. Közülük január 21-ig 9 fő volt a nem igazolt.¹⁵⁹

¹⁵⁶ NymE KL 2217/1920 Titkára Elischer Béla, pénztárosa, Bernáth György és Jegyzője Reményi Viktor bányamérnök-hallgatók voltak. A főiskolai tanács 1921. január 13-án tudomásul vette a megalakulást.

¹⁵⁷ SVM 1921. január 14. 4. o.

¹⁵⁸ SL 1404 b IV/31/1919. Az Országos Szénbizottság értesítése 1921. január 19-én kelt, a szén kiutalása február 4-én történt meg.

¹⁵⁹ SVM 1921. január 14. 3. o. vö. NymE KL 134/1921. A Kör elnökét arról értesítették, hogy a rektor, írásbeli megkeresés esetén, a kért adatokat rendelkezésükre bocsájtja.

1921. február 4-én a Kör elnöksége beadvánnyal fordult a rektori hivatalhoz, amelyben tisztelettel kérték, hogy írásban közöljék velük a főiskolai igazolóbizottság, valamint a fegyelmi bizottság határozatait „*a kommunista mozgalmakban exponált*” hallgatók ügyében.¹⁶⁰ 1921. március 5-én az „*Erdélyi Kör*” tartotta meg tisztújító közgyűlését, melyen elnöknek Pálffy Antal erdőmérnök- hallgatót választották.¹⁶¹ Március 8-án a rektort arról értesítette Kaán Károly helyettes államtitkár, hogy *a főiskola „Ifjúsági Kör”-ének 25/921 sz. alatt kelt és közvetlenül a földművelődésügyi miniszterhez benyújtott kérvénye az erdészeti államvizsga szabályzat megváltoztatására nem teljesíthető*”.¹⁶² A MOVE Sopron város és vármegyei főosztálya május 6-ra meghívót küldött lőügyi értekezletre. Erre Krippel Móric tanárelnök és az Ifjúsági Kör néhány tagja (mint választmány) ment ki.¹⁶³

Az 1921 május-júniusi helyi lapok beszámolójából arról olvashatunk, hogy a selmeci diákok régi szokása elevenedett meg az elnökválasztási korteshadjáratban. A főiskolások pártokra oszolva korteskedtek, akárcsak a képviselőválasztások jelöltjei. Jóízű humorral azt ígérték, arra a jelöltre fognak szavazni, aki a legtöbb kortes sört fizeti majd a számukra. A vidámságba azonban komoly hangok is vegyültek. Általában a három, legrátermettebb hallgató között dőlt el a tisztség sorsa. A jelöltek nevei megjelentek a plakátokon, különösen olyan helyeken, ahol az ifjúsági csoportok (körök) gyakran megfordultak. A korteskedés alatt megteltek a soproni kocsmák és vendéglők; a pártok saját zászlójuk alatt zenés felvonulásokon éltették jelöltjeiket. (Selmecbányán kimagasló esemény volt az elnökválasztás. A város hangos volt a választás zajától, az ellenpártok ellennótákkal, gúnyos kortesdalokkal járták az utcákat.)

Az 1921-es választás mindhárom elnökjelöltje erdőmérnök-hallgató volt: Schmidt Károly dr. Held Károly és Leicht Ottó. Ettől az évtől vált szokássá és hagyománnyá, hogy a jelöltek beszédeiket a Deák téri időjelző házikónál mondták el. Erre általában vásárnap került sor. Leicht gazdag humorú kortesbeszéde jó hangulatban folyt le. Ám a hallgatók között nem hiányoztak az ellenpártiak sem. Ők bekiabálásokkal igyekeztek megzavarni a szónokot. Az elnökjelölt a régi selmeci szokásokról, azok ébrentartásáról és felújításáról beszélt. Utána kortese, Krisztián Béla bányamérnök-hallgató beszélt, annak helyességéről, hogy a selmeci szokásokat fenn kell tartani a maguk eredetiségében Sopronban is. A gyűlés kortesnóták éneklése közben, az elnökjelölt éltetésével szétoszlott. Schmidt programbeszédjére egy héttel később került sor ugyanott. A

¹⁶⁰ NymE KL 201/1921. Az addig lefolytatott eljárásokról a kimutatást február 16-án küldték el az elnökségnek. A csatolt kimutatás nem lelhető fel az irat mellett.

¹⁶¹ NymE KL 456/1921. Titkár Jakócs Sámuel, jegyző Köpe Vilmos, választmányi tagok: Ajtay Zoltán és Kósa Gyula.

¹⁶² NymE KL 452/1921 FM 6135 1921 I-A 4. A március 8-i elhatározás már 12-én közölve volt, nemcsak a Körrel, de az erdőmérnöki szakosztály főnökével is.

¹⁶³ NymE KL 706/1921 Az értekezlet a MOVE csengeri utcai tanácstermében lett megtartva.

felvonulás déli fél tizenegykor vette kezdetét. Az elnökjelölt megérkezése után, és Rott Ferenc erdómérnök-hallgató, főkortes rövid bevezetőjét követően dr. Schmidt Károly monda el lendületes kortesbeszédét. Ebben Selmechről, a tradíciókról és a régi selmeci elnökválasztásokról emlékezett meg. Majd áttért törekvéseire. Ezek közül az első, az ifjúság közötti szolidaritás megteremtése, az ifjúság függetlenségének megóvása legyen. A tudomány terén az igazi nagy értékek keresésére törekedne, igyekezne az ifjúság részére hozzáférhetővé tenni a helybeli tudományos intézetek könyvtárait. Fellendítené a főiskolai sportot, nagy figyelmet fordítana a fiatalabb generáció nevelésére; az új nemzedéknek „*legyen ereje hazánkká tenni ezt a szegény országot.*” Szűnni nem akaró taps követte szavait, és az ellenpárt is elismeréssel adózott szavainak. Zúgó éljenzés közepette még Geschwind Rudolf erdómérnök-hallgató ajánlotta a hallgatóság figyelmébe a jelöltet. Ő az, „*Aki összeforr az ifjúsággal, akiben meg van a komoly előkészület, erős akarat, tettekre való készség. Nála a kemény kéz a gyepő vezetésére, s aki az ifjúságot fel tudja rázni a dermedtségéből, az dr. Schmidt.*” A jelenlévők megjelenését megköszönve, kortesnóták éneklésével és mindkét jelölt éltetésével ért véget a gyűlés.

Az Ifjúsági Kör elnökválasztó, tisztújító közgyűlését június 8-án tartották. Ember Kálmán impozáns búcsúbeszéde után benyújtotta tisztikara lemondását. Ezután Geschwind korelnök átvette az elnöki széket. A közgyűlés az eddigi tisztikarnak megadta a felmentést, és általános ováció közepette nevüket a Kör díszkönyvében megörökítette. Ezt követte az új tisztikar megválasztása. Elnökké 146 szótöbbséggel Leicht Ottót (Heribald) választották. Pontban éjfélkor, a régi elnök vezetésével négy hallgató vállra emelve hozta be az új elnököt, aki zúgó éljenzések közepette foglalta el a helyét. Leicht az ifjúság bizalmát megköszönve kérte a támogatását, majd elrendelte a további választást. Az izzó hangulatú gyűlés rendben zajlott le.¹⁶⁴ 1922-ből fennmaradt egy becsületszéki jegyzőkönyv. Ebből arról értesülünk, hogy Leicht elnökségért való küzdelmének ellenfele dr. Schmidt Károly erdómérnök-hallgató volt. Schmidt híve, Aladics Zoltán sértő szándékkal közbekiáltott: „*Le az oláh főhadnagyokkal!*” Rab János és Székely Elemér hozzáíettek és sértő szavakkal illették Aladicsot, sőt, Kohut László még rá is támadt. A választás eredménye: elnök Leicht Ottó, alelnök Koller Pál, titkár Bokor Rezső erdómérnök-hallgatók.¹⁶⁵

Az új kör és tagsága országos események résztvevőjévé vált 1921 mozgalmas őszén.

¹⁶⁴ SL Soproni Hírlap (SH) 1921. május 26. 2. o., május 31. 2. o., június 8. 1. o., június 10. 2. o.

¹⁶⁵ NymE KL 994/1922 és 889/1921. A teljes tisztikar névsora lappang. A főtisztviselés viselője neve más iratokból maradt ránk. Titkár volt még Tivadar Zoltán is.

6 A NYUGAT-MAGYARORSZÁGI FELKELÉSTŐL A SOPRONI NÉPSZAVAZÁSIG

6.1 A hallgatók szerepe a felkelésben, a második királypuccsban és a népszavazás előkészítésében

A témát az elmúlt négy évtizedben a történeti szakirodalom kellő részletességgel feltárta. Legújabb és eddigi legátfogóbb összefoglalását Botlik József történész írta meg könyvében.¹⁶⁶

Mivel az eseményekben nem elhanyagolható szerepet játszottak a főiskola hallgatói, a témát néhány újabban előkerült és kevésbé ismert dokumentummal igyekeztünk felvázolni.

A soproni főiskolások részt vettek mind a nyugat-magyarországi felkelésben, a második királypuccsban, a budaörsi csatában, a soproni népszavazás előkészítésében és felügyeletében. Az országos események aktív részesei lettek a Kör tisztségviselői és tagjai. Erre azonban 1921 nyár elején nem sok jel utalt a külső szemlélőnek. Úgy tűnt, a főiskola ismét vándorbotot vesz kezébe és örökre elhagyja Sopront. A főiskolán ismét lázas csomagolás és hurcolkodás vette kezdetét. 1918 őszének és telének rémképe kísértett. A pénzügyminisztérium 1921. augusztus 8-i keltezéssel 150 000 korona rendkívüli hitelt biztosított a felszerelési tárgyak elszállítására.¹⁶⁷ A becsomagolt tárgyakat szorgos kezek vasúti kocsikba pakolták. A szállítmányt Győrbe küldték, majd az ottani ágyúgyárban raktározták el azokat.¹⁶⁸

Sopron hivatalos átadására 1921. augusztus 29-én került volna sor. Minden veszni látszott; úgy tűnt, hogy itt már csak a csoda segíthet. Az eseményeket – ez ma már bizonyos – a magyar kormány és Bethlen István miniszterelnök és kabinetje irányította. Legalább négy szálon indult meg a fegyveres ellenállás előkészítése.¹⁶⁹ A nyugat-magyarországi felkelés szervezésében az első pillanattól kezdve ott voltak a főiskolások. Az Ifjúsági Kör vezetősége, a főiskolai karhatalmi század parancsnokai a legnagyobb titokban szervezték az ellenállást.

¹⁶⁶ Botlik József: *Nyugat-Magyarország sorsa, 1918-1921* Vasszilvágy: M. Nyugat Kvk., 2008 – 328 o.
A továbbiakban: Botlik

¹⁶⁷ NymE KL 921/1921 PM 78.655/921 XV.b.

¹⁶⁸ NymE KL 1529/1921 és 1603/1921

¹⁶⁹ Fogarassy László: Védelmi előkészületek Ausztriával szemben gróf Bethlen István kormányának hivatalba lépése után. Thurner polgármester személyesen kereste meg Prónay Pál szolgálaton kívüli alezredest Sopron megmentése érdekében. A Thirring Gusztáv vezette Nyugat-magyarországi Liga önkénteseket toborzott. A fegyveres felkelés megszervezője és legfőbb irányítója azonban Gömbös Gyula volt. In: SSz. 1994. 3. sz.

Augusztus 21-én az Ifjúsági Kör választmánya – zárt ajtók mögött – fontos tárgyalásokat folytatott a fegyveres ellenállás megszervezésére. Egy szűk héttel a felkelés kirobbanása előtt, augusztus 23-án „behívók” kerültek postára a következő megfogalmazásban: „*Kedves Barátom! A haza hív! Kényszer nincs. Aki teheti, önként és azonnal jöjjön el Sopronba, ahol ellátásáról gondoskodtunk.*”¹⁷⁰

A hallgatók kezdetben Héjjas Iván rongyosaival védték Sopront és a nyugati végeket.¹⁷¹ Héjjas embereivel (120 fő) bevonult a Károly kaszárnyába is. Erről a tényről a rektor egy szeptemberi rendkívüli tanácsülésen tájékoztatta a tanácsot. Augusztus végén *állítólag felsőbb parancsra*, felelőtlen elemek a főiskola épületeibe behatoltak. A menzát is igénybe vették. Pár napi itt tartózkodás után, az ez idő szerint Sopron városában tartózkodó magyar királyi csendőrség közbenjárása folytán az épületből eltávoztak.¹⁷²

A legkevésbé ismert tény, hogy a hallgatók közül többen már az első ágfalvi összecsapásnál, 1921. augusztus 28-án derekasan helyálltak, ahol utóvédként harcoltak.¹⁷³

Szeptember 5-én a főiskola tanári kara ún. Emlékiratot állított össze a főiskola elköltöztetése ügyében. Érdemes hosszabban idézni a dokumentumból. „*Sopront a ratifikált trianoni békeszerződés Német Ausztriához csatolja és az átadás mindennap várható. Nem szólva arról, hogy a jövő tanévnek október hóban leendő megkezdése és zavartalan folytatása, súlyosan esik a latba az a körülmény is, hogy a főiskola jelenlegi elhelyezéséül szolgáló soproni kaszárnya hajlékul szolgált az integritás védelmére ide sereglett inszurgens csapatoknak, és már is hallatszanak olyan rosszakaratú híresztelések, hogy a főiskola hallgatósága hozta ide ezeket a fölkelő alakulatokat, amelyekben maga is részt vett. Nyilvánvaló, hogy a magyar ellenállás sikertelensége vagy leszerelése esetében a megszálló idegen hatalom és a nyomában járó kommunista csőcselék bosszú szomszja elsősorban a főiskola, annak tanári kara és hallgatósága ellen fog fordulni. Ha tehát az elkerülhetetlen kilakoltatás; túsók elfogatása és esetleg véres áldozatok veszélyét elkerülni emberies és*

¹⁷⁰ Krug 33. o. vö. *Emlékezés* szerk. v. Tóth Alajos (1921-1931) Sopron Tóth Ny. 1931 85-86. lap

¹⁷¹ A felkelésnek ma már gazdag az irodalma. Büszkék vagyunk arra, hogy az első emlékbresztő a Főiskola egykori diákja, Krug (Missuray-Krúg) Lajos erdőmérnök volt, aki fegyverrel harcolt Ágfalvánál. Több kiadást megért fő művében örök emléket állított felkelő bajtársainak. (A nyugatmagyarországi felkelés Sopron, 1932.)

¹⁷² NymE KL TJK 2/a 1921. szeptember 4. rendkívüli ülés. Azaz a Fővezérség utasítására. Itt jegyezzük meg. Héjjas felkelői elsőnek lőttek az átadás biztos tudatában a Sopron ellen felvonuló osztrákokra; a csendőrség, Ostenburg-Moravek Gyula városparancsnok csendőrei, „*akik lefegyverzik és kitoloncolják*” a felelőtlen elemeket Sopronból. A vezetőség 4600 korona adósságot hagyott hátra a menzai étkezésnél.

¹⁷³ „*Kaszala [Károly] is fáradtan, kimerülten jön Cinfalva felől. A cukorgyárnál történt az összecsapás az osztrákokkal. Legénysége, mely legnagyobb részt a budapesti Városliget söpredékéből állott, szinte kivétel nélkül cserbenhagyta. Csak négy főiskolai hallgató nem tágitott mellőle. Azokkal tartotta az elfoglalt állásokat, míg Ostenburg emberei fel nem váltották.*” Maderspach Viktor: *Élményeim a nyugat-magyarországi szabadságharcból.* KÖZDOK Bp., 2000 43. o. A továbbiakban: Maderspach

*hazafias kötelesség, úgy a főiskola új elhelyezése iránt kormányzati tényekkel nyomban intézkedni elodázhatatlan feladat...*¹⁷⁴ Az eredeti fogalmazványban még így szerepelt a főiskolásokra vonatkozó rész „*maga a főiskolai ifjúság is az önkéntes területvédő alakulatokban körülbelül 100 emberrel van képviselve.*”¹⁷⁵ Ez a száz, többségében frontot járt fiatalember három nappal később parancsnokai vezetésével négyszeres osztrák túlerőt fog kivenni Ágfalva térségéből. A második ágfalvi csatában (1921. szeptember 8.) a főiskolás erők Székely Elemér főhadnagy vezetésével megmentették Sopront az elcsatolástól.¹⁷⁶ Az ütközetben hősi halált halt Machatsek Gyula erdőmérnök és Szechányi Elemér bányamérnök-hallgató és Pehm Ferenc szombathelyi önkéntes.¹⁷⁷ Ők vérükkel szavaztak arra, hogy Sopron magyar maradjon. A további felkelőharcok idején a főiskolások az V. felkelőhadsereg magját alkották, és járőrharokban vettek részt. Ellenőrzésük alá vontak két járást, a kismartonit és nagymartonit. Székhelyük Nagymarton (Mattersburg) volt.¹⁷⁸

Többen a hallgatók közül részt vettek a testvérharcban is. Budaörs alatt 1921. október 23-án Horthy kormányzó ellen küzdöttek a királyért. Ennek előzménye az volt, hogy a tartalékos tiszti ranggal rendelkező főiskolai hallgatók már augusztus 29-től felajánlották szolgálatukat a legitimista Ostenburg-Moravek Gyula őrnagynak, és alakzatban betagozódtak a vezetése alatt álló csendőrzászlóaljba V. tiszti század néven.¹⁷⁹ IV. Károly második visszatérési kísérlete során, október 21-én Sopronban híveivel együtt megalakította ellenkormányát. A délután folyamán az ezredesi rangot kapott Ostenburg parancsnoksága alá tartozó alakulatok felesküdtek a királyra. Ezt az eseményt rögzítette naplójában gróf Andrássy Gyuláné. „*Szép és megható ünnepély az Ostenburg csapatok felesketése. Gyalogság, huszárság, tüzérség vonul fel feszes tartásban és tiszteleg Őfelsége előtt. Körülbelül 1500*

¹⁷⁴ NymE KL 1210/1921 Az emlékiratot kézhez kapta Magyarország kormányzója vitéz Nagybányai Horthy Miklós, a Földművelődésügyi miniszter nagyatádi Szabó István, a Pénzügy Minisztérium és a Honvédelmi minisztérium.

¹⁷⁵ Uo. Áthúzva a ceruzával írt fogalmazványban.

¹⁷⁶ Maderspach uo. 60-70. o. „*Felszerelés puska, rohamkés, fejenként két kézigránát, száz töltény, hátizsák nélkül, polgári ruha. Gyülekező pont kilenckor a 48-as laktanya udvarán... Varga Náci főhadnagy valahonnét egy nagykarimájú kalapot szerzett, melyre hosszú kakastoll volt feltűzve... Hussein Ibrahim Hilmi [török] „bányász” akadémikus feltette a fezt. A sok csinos sportöltözötű [erdőmérnök] főiskolai hallgató bizonyos úri vonást kölcsönzött az egész csapatnak.*”

¹⁷⁷ NymE KL 1228/1921 és TJK 2/a szeptember 13 rendkívüli ülés. Jankó Sándor rektor szavaival. „*Milyen szomorú korai haláluk, olyan dicsőséges fényt vet főiskolánkra hazaszeretetük, és hősi elszántságuk*” aminek emlékét jegyzőkönyvben való megörökítésre javasolta. Machatsek Gyula nevét kollégium, abban emlékszoba és alapítvány őrzi városunkban. A két főiskolai hallgató szobra 1943 óta áll a Szent István templom kerengőjén.

¹⁷⁸ Az V. Felkelő Hadseregben szolgálatot teljesítő főiskolásokról Schäffer Ármin több felvételt készített. Ld. Sopron a népszavazás idején (fotógyűjtemény) EDUTECH 2001. 54-62. o. képei. A NymE Levéltárban fellelhető Hock János erdőmérnök-hallgató igazolványlapja is. NymE KL 1591/1921

¹⁷⁹ Botlik 181. o.

ember...”Büszkék lehettek arra, hogy ti kíséritek vissza a székvárosba a királyotokat, hallatszík Ostenburg hangja a csapatok éléről.”¹⁸⁰ Krugnál olvassuk, hogy a király és királyné személyes biztonságát szolgáló 15 fős testőrséget Gebhard Pál kapitány vezetésével többségében rangidős soproni főiskolások adták.¹⁸¹ A tisztiszázad egy része leszerelt, a többség felesküdütt a királyra, és részt vett a későbbi harci eseményekben.¹⁸² Maderspach visszaemlékezésében még azt is megemlíti, hogy „a soproniak kérték elbocsátásukat. Ők csak a város megvédésére irányuló szolgálatra vállalkoztak.”¹⁸³ A Horthyhoz hű erők, a Gömbös Gyula szervezésében harcba vetett egyetemi zászlóalj Budaörs térségében fegyverrel állták útját a legitimista törekvéseknek. Karlisták és szabad királyválasztók úgy támadtak egymásra, hogy nem tudták, ki ki ellen harcol. A műegyetemisták olyan elszántsággal rohamoztak meg egy karlista szerelvényt, hogy egy Ostenburg tiszt elbeszélése szerint „mint a tekebábok úgy hullottak jobbra-balra” mivel gépfegyverekkel beléjük lőttek.¹⁸⁴ A Horthyhoz hű erők délutánra felülkerekedtek. A soproni főiskolás tisztiszázad katonái is egyre nagyobb túlerővel találták szembe magukat. Bátran és vitézül küzdöttek.¹⁸⁵ Visszavonultak, majd egyre többen megadták magukat. Sorsukról, az egy hónapig tartó megalázó internálásról Krug művében olvashatunk.¹⁸⁶ De még egy jelentős szerep hárult a kéttucatnyi hallgatóra, mint a királyi pár testőrségének tagjaira. Tatán, 1921. október 25-én hajnalban egy Horthyhoz hű fegyveres csoport Ostenburg tisztek keresése ürügyén behatolt az Esterházy kastély területére, hogy elfogja az ott tartózkodó IV. Károly királyt. De a támadók mintegy másfél óráig tartó ütlegetés és verekedés után kénytelenek voltak meghátrálni. A testőrök lefegyverezték és kidobták őket.¹⁸⁷ A helyzet bizonytalanságát mi sem jellemezte jobban, hogy az 1921/22-es tanévre való beiratkozások csak október 31-én kezdődtek meg.

A másfél hónapig tartó hazafias mozgalom gyümölcse lett a soproni népszavazás. A főiskola tárgyi berendezéseinek nagy része csak november elején érkezett vissza Győrből. November 5-én a pénzügyminisztérium értesítette a rektort, hogy a főiskola Ifjúsági Körének

¹⁸⁰ Andrassy Gyuláné: *A királyné kíséretében. Soprontól-Tihanyig*. Bp.: Pfeifer [1922] 21–22. o. A továbbiakban A királyné kíséretében

¹⁸¹ Krug 109–110. o. vö. Maderspach 104. o. „*délelött tíz órakor kiadom a napiparancsot: Gebhard kapitánytól és az általa kiválasztott tizenöt tiszttől fájdalmas szívvel búcsúszom.*”

¹⁸² Botlik 291. o.

¹⁸³ Maderspach 104. o. Ostenburg mindnyájukat elengedte

¹⁸⁴ A királyné kíséretében 40.o.

¹⁸⁵ Maderspach 124. o. „*Csak az előttünk lévő arcvonal-szakasz tartja még magát. Fegyvelmezett tüzelésük megállította az ellenfelet. Többnyire erdészek és bányászok.*” [erdő- és bányamérnök-hallgatók]

¹⁸⁶ Krug 118-121 o.

¹⁸⁷ A királyné kíséretében 62–63. o. A forrásokban név szerint utalás történik Székely Elemérre és Leicht Ottóra. Székely telefonon kért segítséget Siménfalvy ezredestől, akit Horthy a király őrzésével bízott meg. Leicht pedig végig kitartott a posztján. A királyi párt védte saját testével. vö. Ladányi. Az egyetemi ifjúság 223-224 o.

a hallgatók nevére kiállított pénztári elismervények beváltása tárgyában előterjesztett kérelmét nem találta teljesíthetőnek.¹⁸⁸ A tanítás november legvégén indult be, de igencsak hézagosan. Ugyanis a hallgatóság éjjel-nappal a felkelő harcokban vett részt, teljesítette hazafias kötelességét. Később pedig a népszavazás előkészítésében szereztek maguknak örök érdemeket. Rendes tanulásról ebben az időben szó sem lehetett.

Villani titkos jelentésében olvassuk, hogy a magyar katonaság és belügyi szervek távozása után a felerősödő osztrák propaganda ellensúlyozására, mint a defenzív, mind az offenzív akciót társadalmi téren kellett megszervezni. A Bethlen miniszterelnöktől nyert felhatalmazás alapján, a rektor segítségével a bányászati és erdészeti főiskola hallgatói közül mintegy 300 fő kapcsolódott be lelkesen a munkába.¹⁸⁹ Ide iktatunk néhány későbbi visszaemlékezést, ami beszédesen bizonyítja ezt. Szeghalmi (Szisz) Ferenc hallgató, mint szemtanú és az események résztvevője 1978-ban így idézte fel emlékeit Sopron arany napjairól. *„Magam 1921. október végén, a királypuccs lezajlása után kerültem Sopronba Békés megye keleti részéből, a román megszállás alól 1920-ban felszabadult területről... A beiratkozás megtörtént a hirdetésnek megfelelő időben. „Mi balekok a szavazólisták összeállításával, másolgatásával, falragaszokkal, röpcédulákkal foglalkoztunk. Szolgálatot nappal és éjszaka egyaránt teljesítettünk. Az osztrák falragaszokat eltávolítottuk, magyart ragasztottunk ki. A röpcédulákat még a szavazás napján is kézbeadtuk, szórtuk és antant járőr esetén menekültünk. Igazából csak a franciáktól kellett tartanunk. Az olaszok velünk szimpatizáltak, az angolok pedig nem törődtek velünk. Igaz, hogy az utóbbiak kevesen is voltak. Szavazás napján a szavazóhelyiséghez lehetőleg közel fekvő propaganda-helyiségben tartózkodtunk. Magam is részt vettem néhány beteges, vagy félős szavazásra jogosult személynek a szavazóhelyiségbe, majd onnan ismét haza-szállításában, kísérésében. Mi, tiszántúliak gúnyoltuk ugyan IV. Károly testőrségének levitézlett tagjait, de Sopron megmentésében szívvel-lélekkel részt vettünk.”*¹⁹⁰ A főiskolai Ifjúsági Kör elnöksége tíz körzetre osztotta fel a várost, minden kerület élére egy-egy választmányi tag került, aki a melléje beosztott főiskolásokat szolgálattételre rendelte ki. Mint karszalagos rendfenntartók vigyázták Sopron nyugalmát.¹⁹¹

¹⁸⁸ NymE KL 1452/1921 1920. május 28-i 6085 sz. jelentés. Az 1921. XVI. Tc. rendelkezéseinek megfelelően az 1000 koronát meg nem haladó összegről kiállított elismervények készpénzben lettek beváltva, az ezt meghaladó összegű elismervények pedig nyereségekért lettek becserélve.

¹⁸⁹ SM *Jelentés a soproni népszavazásról és a magyar osztrák határ megállapításáról*. Szerk. Villani Frigyes báró, Sopron 1923. 25-26. o.

¹⁹⁰ NymE KK dokumentációs gyűjtemény Szeghalmi (Szisz) Ferenc levele Budapest, 1978. május 28.

¹⁹¹ Krug 133., 140. o.

Az egyik ilyen csoport a hétfős Suhayda-csoport volt. Működésük és szerepük legjobb tudomásunk szerint, csak a későbbi forrásokból és visszaemlékezésekből rekonstruálható.¹⁹² A csoporthoz tartozott Bujtár Ágoston, Nagy Zsigmond, Kresadlo József is.¹⁹³ Egy másik 12 fős csoport feladata, osztrák autók feltartóztatása volt a bécsi országúton. A kocsik röpcédulákat igyekeztek bejuttatni Sopronba. A csoport parancsnoka Boross György volt, aki jó barátjával, Koltai Györggyel együtt intézkedett. Az erdómérnök-hallgatók az elkobzott röplapokat az árokba borították és a helyszínen elégették. A zsákokat pedig visszaadták a tulajdonosoknak. A hallgatók ez idő alatt mindvégig úriemberként viselkedtek.¹⁹⁴ A diadalmas soproni népszavazás 1921. december 14–16. között nemcsak Sopron, de a főiskola sorsát is végleg eldöntötte. Az éjjel-nappali munkában kimerült ifjúság megkezdhette a karácsonyi szünetet, ami 1922. január 1-ig tartott. Ezen a napon Sopron visszakerült Szent István koronája alá. A tanítás január 2-án megkezdődött, és február végéig tartott.

6.2 A köri munka az 1921/1922-es tanévben

A főiskola 1921-es ballagására június 10-én került sor. Az egyik tudósítás szerint „melegebb, jobb kedvű és hozzánk tartozóbb volt, mint a múlt évi”. A cikkíró a maszkmenetből kiemelte a „a falusi kupaktanács alakjait”, a „stricit”, a „kacsingató nőszemélyt”, a sírva búcsúzó leányokat, akik azt kiáltozták: „csak az uzsonnáért meg a potyavacsoráért jártak hozzám!”. Hosszú sorban vonultak a Royal kávéház siberi és táncosai, a bögyösen járó szakácsné, a szamaras, az amerikai pótvasorák és a menza soványai. A nyakát nyújtogató, „zsiráfember” mozdulatain az egész város kacagott.

De már erre a vidám ballagásra is sötét árnyékként vetült rá Sopron egyre bizonytalanabbnak látszó sorsa. A Sopronvármegye cikke végén olvashatjuk: „Látjuk-e még

¹⁹² NymE KL 1384/1922 „...az elmúlt népszavazást előkészítő munkálatok körül teljesített szolgálataiban, ahol mint egy különleges megbízatású csoport, majd később Sopron város legexponáltabb helyén is legnehezebb szolgálatot teljesített karhatalom parancsnoka az ifjúság legteljesebb bizalmát és a vezetők legnagyobb elismerését vívta ki.”

¹⁹³ EM 8303. Igazolás Kovács Nagy Zsigmond erdómérnök részére, Debrecen 1938. március 18. „Kovács Nagy Zsigmond erdómérnök kollégám 1921. évi december hónapban Sopron és vidékén lezajlott osztrák-magyar népszavazás alkalmából, a felsőbb megbízásra általam alakított és vezetett magyar propaganda terjesztésére és az osztrák agitáció elhárítására hivatott csoportban, az előkészítés megindításának első napjától a megnyert eredmény őrzésének az utolsó napjáig önként vállalt szolgálatot teljesített. Ez a hét tagú csoport, megbízatása természetéből kifolyólag, a legkényesebb egyszersmind legveszélyesebb, véráldozatot is követelő akciókat eredményesen hajtotta végre...” Itt jegyezzük meg Kresadlo József fél szemére megvakult, amikor gazdalegények kiütötték a szemét. vö. Krug Tüzek a végeken 2008 134-135. lap. Bujtár mérnök-hallgató véres fokosa, mint lefoglalt bűnjel vö. NymE KL 1336/1930

¹⁹⁴ Gyökerek és lombok: Erdészportrék I. köt. Bp. 2000. 25–26. o. „Odamentünk, kinyitottam az ajtót és megkérdezi az embek, hogy miért kellett itt megállni. Mondom nekik, tessék kiszállni...Kicsit erősebb, katonás hangon megismételtem: „Tessék kiszállni, ha mondom!” Kiszállt egy férfi, és akkor láttam, hogy bent egy nő is ül. Akkor odaszóltam a kollégámnak: „Te kapard el a havat az autó mellől, hogyha a hölgy kilép, nehogy a lakkipője havas legyen!” Két nap múlva az egyik bécsi újság megírta az egész dudleszi ügyet.”

*ballagásotokat, halljuk e még ősi diákdalotokat búsan felzendülni szomorú utcáinkon, derék selmeci diákok?... ”*¹⁹⁵ A visszamaradók nevében Wittenberger Géza bányamérnök-hallgató saját versével búcsúzott a ballagóktól. A valétabál megtartására június 11-én került sor.¹⁹⁶

Az új elnökség másnap azzal a kéréssel fordult a rektorhoz, hogy a Kör számára „12000 koronát kiutalni szíveskedjék.” Kérésüket azzal indokolták, hogy a főiskolai hallgatóság nemzetőrségi szolgálataért 10000 koronát kapott adományként még Selmecebánya polgáraitól, és beiratkozási díjból is fennmaradt 2000 korona.¹⁹⁷

A hónap végén két állásfoglalásra váró ügy tartotta izgalomba a hallgatókat. Június 27-én a Kör arról értesítette a tanácsot, hogy emlékiratot intézett a két minisztériumhoz a bányászati és erdészeti szakok szétválasztása, illetve Nyugat-Magyarország kiürítése esetén a főiskola áthelyezése ügyében. Hangsúlyozták továbbá, hogy a főiskola tanácsa ebben a kérdésben még nem foglalt állást.

Az emlékiratot Leicht Ottó köri elnök és Bokor Rezső köri titkár látta el kézjeggyével. Az egész főiskola ifjúsága nevében szóltak. Az ifjúság szívesen jött Sopronba. A város a közelében lévő bányával és erdővel az intézmény fogadására kiválóan alkalmasnak bizonyult. Másrészt a főiskolára itt is ugyanaz a szerep vár, mint Selmecebányán: a magyar nemzeti eszme őrzése, a magyar kultúra terjesztése és művelése. A minisztériumoknál tiltakoztak a szétválasztás ellen. Indoklásukból álljon itt egy részlet az elküldött emlékiratból: „A főiskolai ifjúság megdöbbenéssel állapítja meg, hogy széltében tárgyalnak a bányászati és erdészeti szakok szétválasztásáról, amely ellen az egész ifjúság a leghatározottabban tiltakozik. A főiskola további életére sorsdöntő lépés komoly megfontolást igényel, amely tekint a múltra, a jelenre és a jövőre úgy a főiskola mint az egész magyarság szempontjából... Ezen másfélszázados fejlődés alatt a két szak egészen összeforrott, kifejlődtek a mi szokásaink, jellegzetes selmeci diákéletünk, melynél szebbet, hasznosabbat az angol és német főiskolák sem tudnak felmutatni; amely egyedüli a mi hazánkban, amely a légkörébe került lelkeket átformálta, megedzette a speciális bányász- és erdészélet küzdelmeire, mert alapja a vallás, hazafiság és szeretet, szelleme az összetartás és összetartozás gondolata. A bányák mélye és az erdők rengetege – a természet e két titokzatos könyve – életünk, amelybe belemerülni, és amelyben olvasni csak az tud, akinek szelleme hozzá hasonul. Ezt a szellemet csak a selmeci diákélet tudja kialakítani, megneemesíteni...” A tanácshoz írt beadványukban pedig

¹⁹⁵ SH 1921. június 11. 2. o., SVM 1921. június 11. 3. o.

¹⁹⁶ SVM 1921. június 9. 4. o. SH június 12. 2. o. A valétabál elnöke Krisztián Béla volt. A személyjegy ára 50 koronába került.

¹⁹⁷ NymE KL 904/1921 A kiutalás 1922 januárjában megtörtént. A Kör határozata értelmében az összeget tartozásaik, valamint bajtársaik temetési költségeinek kiegyenlítésére fordították.

leszögezték: „*Vessen a sors bennünket bárhová, együtt akarjuk tovább is a száműzetés napjait élni.*” Egyben felkérték a tanácsot, hogy kérésüket pártfogolja és legjobb belátása szerint bírálja el emlékiratukat.¹⁹⁸ Július közepén a főiskolai tanács figyelmét felhívták a „*Szózat*” c. napilap cikkére, amelyben a névtelen cikkíró leplezetlen nyíltsággal tudósított a főiskolai felszerelések megmentéséről és Budapesten való elhelyezéséről. A Kör ezt a tényt árulással felérő cselekedetnek minősítette. Arról is értesítették a tanácsot, hogy nem hallgató írta ezt a cikket a napilapban. Vizsgálat megindítását kérték a névtelen tudósító ellen.¹⁹⁹ Egy hónappal később összeállították azoknak a hallgatóknak a listáját, akiket az Európai Diáksegítő akció feltétlenül juttasson előnyös áron a szükséges fehérneműhöz.²⁰⁰ Augusztus elején a főiskola rektora arról értesítette a Kört, hogy a ruházati segélyre vonatkozó utalványokat töltsék ki, és szedjék be a csekély pénzüsszeget a támogatás fejében.²⁰¹ Az Ifjúsági Kör 1921 novemberében két felterjesztéssel fordult a főiskola tanácsához. Az elsőben a november 20-ára megállapított vizsgahatáridő kitolását kérték. Arra hivatkoztak, hogy a rendeletek „*az egész ifjúság nemzetmentő munkáját bénítanak meg.*” A tanulmányi rend összeomlása az 1918–1921 közötti időszakban keresendő, és annak rendes mederbe való terelése nem az ifjúság hanyagságán múlt. A beadvány külön hangsúlyozza szolgálatukat Nyugat-Magyarország megmentésében, hírnevet és soha el nem múló érdemet szereztek a selmeci Bányászati és Erdészeti Főiskolának. Továbbá megemlítik, hogy a Sopronban hamarosan sorra kerülő népszavazás idejére, az ifjúság zárt sorokban áll az intéző körök rendelkezésére. November 21-én hat gépelt oldalon terjesztették fel kérésüket, melyben a vizsgaterminusok megállapítását és a katonahallgatók érdemeinek elismerését kérték a tanácstól.

¹⁹⁸ NymE KL 971/1921 Az ifjúság ragaszkodó szeretete nyilvánul meg a tanács iránt, amikor megjegyzik: A tanács mindig az ifjúság támogatója volt, s a legnagyobb eréllyel és bölcs belátással a jogos és igaz ügyet védte. A minisztériumtól az esetleges áthelyezés ügyében új székhelyül Pécs városát nevezték meg.

¹⁹⁹ NymE KL 2b Elnöki Iratok 1/el. 1921. Részlet a cikkből: „*A cseh invázió előtt az ifjúság három nap és három éjszaka dolgozott, hogy vasúti kocsiba rakhassa a főiskola gyűjteményeit. Az értékes holmikát mind megmentették, s ezzel a nagy nemzeti vagyonnal Budapestre érkeztek. Egy ideig, megfelelő hely hiányában kincseiket beraktározták a pénzügyminisztérium pincéibe, aztán pedig Sopron hívására elmentek oda és az új honvédlaktanyában helyezkedtek el. Sopron a békeszerződés értelmében Ausztriáé lenne, s hogy mikor akarja erre való igényét érvényesíteni, nem tudhatjuk. Ilyen körülmények között a legnagyobb oktalanság volna a fővárosban leraktározott műszereket, gyűjteményeket Sopronba vinni...*”

²⁰⁰ NymE KL 1083/1921. A jegyzékben felsorolt hallgatók háromnegyed része, vagyis 46 fő 2-2 inget, egynegyed része pedig (15 hallgató) 2-2 alsónadrágot kért. Egyben megjegyezték, hogy a hallgatóság nagyobb része hazautazott, hogy pénzt keressen, és azzal az őszi tanulmányait folytathassa. Ezért még 100 hallgató részére kértek fehérnemű segélyt. Az érkezett fehérnemű méltányos elosztásáért teljes erkölcsi és anyagi felelősséget vállaltak.

²⁰¹ NymE KL 1117/1921 A diáksegítő akció elnökének megjegyzése szerint, a hallgatóság igénye a lehető legszerűsebb. A július 23-ai postával a főiskolára küldtek 150 inget, amely lehetővé tette, hogy 75 hallgató fejenként 25 koronát fizessen egy ingért. 150 alsóneműt is küldtek, amivel 75 diák igényét lehetett kielégíteni. 150 db utalványt és mintát is mellékeltek azok kitöltésére. (Mintának elküldtek egy munkásruhát inggel, melyet 50 koronáért tudtak az ifjúság rendelkezésére bocsátani.)

Jankó Sándor rektor a megváltozott viszonyokra való hivatkozással szinte valamennyi kérésnek helyt adott, s azt –a tanács döntését figyelembe véve – hirdetményben tette közzé a hallgatóság részére.²⁰² Közben lázas előkészületek folytak a népszavazás idejére. A brünni erdészeti főiskola még december elején kereste meg a főiskolát és az Ifjúsági Kört kapcsolatfelvétel tárgyában. A rektor január 2-ai udvarias válaszában jelezte, hogy a hallgatóság szervezetére és a főiskolai diákéletre vonatkozó kérdéseikkel forduljanak Leicht Ottó körü elnökhöz, aki minden kérdésükre felvilágosítást fog adni, és a két tanintézet ifjúsága közötti kapcsolat létesítésében közre fog működni.²⁰³

Leicht Ottó körü elnök és alelnöke Koller Pál 1921. december 17-én Budapesten tartózkodott az Országos Erdészeti Egyesület közgyűlésén, ahol fel is szólaltak. Kívánságuk az volt, hogy a főiskola kapja meg a soproni katonai reáliskola épületét, s a bányászati és erdészeti oktatás maradjon együtt. Indítványukat kiadták az OEE választmányának.²⁰⁴ Az Ifjúsági Kör választmánya 1922. január 4-én egyhangú véleményt terjesztett a Tanács elé Suhayda Károly és Urszinyi György erdómérnök-hallgatók ügyében. Mind a két hallgató kérelmét melegen pártolták, amelyben azok megmagyarázták a főiskolától való távolmaradásuk okát.²⁰⁵

²⁰² NymE KL 1492/1921 A hirdetmény szövege így szól: „A magyar királyi Bányászati és erdészeti főiskola tanácsa folyó évi november 25-én megtartott rendes ülésén hozott határozata értelmében a főiskolai ifjúságnak a vizsgáztatások ügyében beadott kérésére a megváltozott viszonyokra való tekintettel a felettes hatóságokhoz a következő javaslatot tette: Miután az erdészeti ágazat részére érvényben levő reorganizált tanulmányrend és rendszabályok szerint az újrahallgatás és relegáció már el van törölve, s miután értesülés szerint ezen szabályzat a bányamérnök-hallgatók részére is a közeljövőben ki lesz terjesztve, azért javasolja a tanács, hogy ezen tanulmányi intézkedés a régi tanulmányrend szerint hallgató bányászok és erdészekre is kiterjesztessék a következő módon: 1., A II. éves bányász- és II. éves erdész-hallgatók hátralékos tantárgyaikból már csak pótvizsgát tehetnek, még pedig az 1921/22-es tanév téli szemesztere végéig a tanulmányi időben bármikor, azontúl pedig a reorganizált tanulmány rend szabályai szerint (vagyis a kijelölt pótvizsga időben). Kivételt képeznek azok a hallgatók, akik katonáknak minősíthetők, a 2., pont szerint tehetik le pótvizsgáikat. 2., A III. és IV. éves katonahallgatók bármikor jelentkezhetnek vizsgára. Az első vizsga „rendes vizsga” számba megy, az esetleges pótvizsgák pedig díjkötelesek és azokat is bármikor le lehet tenni, de csak kéthavi időközben. Katona hallgatóknak azok tekintendők, akik 1914. augusztus 1-től 1918. október 31-ig közötti időben teljesítettek katonai szolgálatot. Katonai szolgálat igazolandó. 3., A III. és IV. éves civil hallgatók, mivel már kötelesek voltak a rendes vizsgákat letenni, szintén csak pótvizsgát tehetnek az 1921/22. tanév téli szemeszter végéig a szorgalmi időben bármikor, azontúl pedig a reorganizált tanulmányrend szerint, vagyis a kijelölt pótvizsga időben. 4., Vizsgázni a hivatalos szünidőket kivéve, az előadó tanár által kijelölt időben bármikor lehet. 5., Ezen rendelkezések az 1921/22. tanév megkezdése előtt beiratkozott hallgatókra vonatkoznak. 6., Egyebekben a rendszabályok továbbra is érvényben maradnak.” A rektor mindkét rendeletét (2141/1920, 1408/1921) függőben tartotta, és az 1–6. pontot felsőbb jóváhagyást tételezve érvényre emelte.

²⁰³ NymE KL 1578/1921 A brünni (Brno) főiskola levele 1921. december 2.

²⁰⁴ Erdészeti Lapok, 61. évf. 1-2. füzet 1922. január 15. 43. o.

²⁰⁵ NymE KL 1384/1922 Suhayda esetében megemlítették, hogy ő a nemzeti hadsereg kötelékében szolgált, majd a felvidéki mozgalmakban hasznos szolgálatot tett a magyar hazának. Urszinyit pedig egész élete Felvidékhez köti, és a magyar állam ellen semmilyen ténykedést nem fejtett ki. Hasonlóan bírja a 22 tagú választmány, azaz a Főiskolai Ifjúsági Igazoló Bizottság bizalmát.

1922. január 5-én Leicht Ottó vezetésével fáklyás felvonulással és szalamanderrel köszöntötték Thurner Mihály polgármestert. Azt a férfit, aki őket befogadta és támogatta. Ezen az estén jelentette ki Leicht, Nagyszében szülötte a többezres hallgatóság előtt: „*Mi polgármester úr a 72%-os hazafiság helyett, 100%-os magyarságot hoztunk magunkkal.*”²⁰⁶ Az eseményről az MTI másnap így számolt be: „*A Sopronban elhelyezett Selmecebányai főiskola hallgatósága csütörtökön este a város utcáin keresztül szalamandert rendezett, hogy köszönetet mondjon Thurner Mihály polgármesternek és Sopron városának azért, mert esztendővel ezelőtt befogadta és pártfogolta az ősi hajlékából kikergetett főiskolát. A Csengeri utcai MOVE-házból kiindulva a Deák téren, az Erzsébet utcán, a Széchényi téren át a Várkerületen keresztül a bányászok és a vaskohászok csigavonalban apró bányaméccsel a kezükben, az erdészek pedig fáklya lángjával a városháza elé vonultak. A tűztoronyról tárogatón kuruc dalokat játszottak. Mikor a szalamander a városháztérre ért, az elnök szilenciumot parancsolt és felszólította a cantus praesest, adja meg az alaphangot a Himnuszra. A Himnusz eléneklése után Leicht Ottó, az ifjúság elnöke, üdvözlő beszédet intézett Thurner Mihály dr. polgármesterhez „Nem mint nézők jöttünk annak idején Sopronba – mondotta – hanem abban a boldog tudatban, hogy részesei lehetünk a munkának, amely el tudta érni azt, hogy új otthonunk, az ősi Sopron városa a mienk, magyar maradt.” Thurner Mihály polgármester válaszában hálát adott az Istennek, hogy a száműzött selmeci sereget Sopronba hívhatta: mert a selmeci diákokban olyan segítőtársakat kapott, akik már ismerve a hontalanság keserű kenyerét, minden erejükkel azon voltak, hogy Magyarországot diadalra segítsék. A felvonulást rengeteg embertömeg nézte végig és lelkesen ünnepelte a selmeci diákokat.” A kör egy újabb selmeci hagyománnyal gazdagította Sopron városát. Még azon a napon ismerkedési estre került sor a Kaszinóban. A sokat emlegetett selmeci diákélet nem fült a hontalanság és a keserűség tengerébe. A kollegaritás, a meleg őszinte szeretet és a barátság, mely a legrégebb idők óta egy rokonszenves csoportba fűzte össze a tanárokat és diákokat egyaránt, csodálatosan szép estét produkált. Ezt az estét minden évben megtartotta az ifjúság Selmecen, hogy az új hallgatók megismerjék tanáraikat, idősebb bajtársaikat és a főiskolán dívó szokásokat. A tósztok kölcsönös elhangzása után a legfiatalabbakhoz maga Jankó Sándor rektor intézte szavait. Az ő kötelességük lesz – mondotta – „*ezt a szép baráti szellemet magukba szívni ezekben a kijózanító rideg időkben, s a régi hagyományt megőrizni és**

²⁰⁶ Krug 155. o.

fenntartani.”²⁰⁷ Az ismerkedési estély az Ifjúsági Kör első hivatalos estélye volt. Azon az ifjúságon kívül részt vettek a főiskola tanárai és segédtanárai, valamint a város polgárságának képviselői. A balekok különasztalnál ültek, élükön egy vén firma a „*fucksmajor*”, aki dirigálta őket. „*A kölcsönös felköszöntő elhangzása után a balekok libasorban, sörös kancsóval kezükben, végig mentek a tanárok, vendégek és diákok asztalán, mindegyiküknek egyenként bemutatkoztak, azok viszont kezet nyújtottak; evvel a kézfogással volt főiskolai polgárnak, kollégának elismerve.*”²⁰⁸ 1922. január 10-én harminckét hallgató vehette át a Főkormánybiztossági elismerést, a díszesen kiállított oklevelet. Ők a népszavazás előkészítésénél és keresztülvitelénél (1921. december 10–29.) hathatósan támogatták a főkormánybiztos körletparancsnokot.²⁰⁹ 1922. január 19-én sor került a hagyományos balekbálra.²¹⁰ Februárban a főiskolai zenekar jótékonyági hangversenyt adott a GySEV vendéglőjében. Az 1920/21-es tanévre is rányomta bélyegét a hallgatók étkeztetésének gondja, a menza ügye. Az Ifjúsági Kör 1921. november 25-i beadványára a főiskolai tanács 1922. február 23-án válaszolt. Kérésükben az elnökség a Mensa Academica visszaállítását kérte, illetve állami kezelésének megszüntetését kívánták.²¹¹ 1922. február 22-én az Erdélyi Kör jótékony célú műsoros zártkörű táncestélyére került sor a Kaszinóban.²¹²

Február 27-én búcsúszalamanderre került sor. A bányamérnöki szakosztály azon hallgatói, akik utoljára hallgatták a kémia előadásokat, búcsúztak a tantárgytól és az azt tanító professzortól. A szalamander útvonala a MOVE székház helyiségeiből indult és a Deák tér, az Erzsébet utca, és a Széchenyi tér érintésével a II. Rákóczi Ferenc utcáig tartott, ahol is Tomasoovszky Lajos lakása előtt megállt a menet, és a II. éves bányamérnök-hallgatók

²⁰⁷ MOL MTI Könyvmatos hírek 1920-1944 (K 428) A továbbiakban MTI 1922. január 6. SVM 1922. január 8. 5. o. Az ünnepegen részt vett a városvezetés több prominens tagja élükön a polgármesterrel. Ott volt az egész tanári kar és a hallgatók százai. Négy hosszú asztal soron fehér abroszon sorakoztak a zöldmázás agyagkorsók. Ezekben vígan habzott „*az isteni nedű.*” A balekok keze szaporán járt, a firmák száraz torka lázasan működött. Egymás után csendültek a fel a szebbnél-szebb burs nóták, a bányász és erdészdalok.

²⁰⁸ NymE KL 76 Roth Gyula iratai. Selmecei diákélet, kézirat 1922. január 15. Ismerkedési estet szakestéllyel egybekötve Sopronban a Kör fennállásáig 1948-ig tartottak.

²⁰⁹ NymE KL 251/1922 Elismervény 32 db. elismerő okiratról, Guillaume Árpád tábornok aláírásával.

²¹⁰ SVM 1922. január 17. 5. o., január 19. 4. o. A balekbál vezetősége felhívta mindenkinek a figyelmét, hogy tekintettel a meghívókkal elkövetett visszaélésekre, csak azok érvényesek, amelyek mellé külön személyes kézbesítéssel „*egy belépőjegy*” lett kiadva.

²¹¹ NymE KL 119/1922 A főiskola tanácsa 1922. február 14-én a következő határozatot hozta. A kérelmet nem tartja időszerűnek, de megbízta a rektort vagy helyettesét, hogy tanulmányozza a műegyetemi Mensa Academicát fő tekintettel az anyagi fedezetre. A beadványnak az állítása, hogy a Mensa Academicának felszerelése és 200 000 korona tőkéje van, íves. A felszerelést nem lehetett Selmececről elhozni, a tőkéje pedig nem éri el az 50 000 koronát sem, s az is túlnyomórészt értékpapírokból áll. Az ifjúsági menzabizottság által bejelentett panaszok mind orvosolva lettek.

²¹² SVM 1922. február 23. 4. o. A műsoros estet a kör elnök Leicht Ottó nyitotta meg. A hallgatók közül közreműködött Siposs Antal bmh tárogatón, Király István bmh. szavalat, Elek Gábor emh hegedű. A kisteremben a terített asztal mellett a főiskola zenekara játszott.

elbúcsúztak tanáruktól. Az est további részében zártkörű szakestélyt tartottak a Déli vasút szálloda éttermében.²¹³ Március elején a nemzeti ünnepet rendező bizottságuk 1000 korona pénzsegélyt kért a plakátok nyomdai költségének fedezésére.

A március 15-ei megemlékezésen a tömeg a Széchenyi térről a Szent Mihály-temetőbe vonult. Szechányi Elemér sírja fölött Jakobi László alelnök mondott beszédet. „*Nézd, eljöttünk hozzád, ahogy megígértük, hogy szabad földben szoríthassuk meg gondolatban a kezéd.*” Machatsek helytállásáról és hősi haláláról Krug Lajos emlékezett meg az ótemetőben.²¹⁴ Március 27-én svájci egyetemi diákokat fogadott Sopron, és a vendéglátásból a főiskolások is kivették részüket.²¹⁵

A rendes nyári félévre való beiratás április 3-án és 4-én történt meg. A megtartott félévi vizsgákon kívül a katonahallgatók részére egész évben folytak a vizsgák. Ők összevont tanfolyamokat hallgathattak; ezeket tanársegédek tartották meg nekik. A nyári félév július végéig tartott, a nagy szünidő pedig lázas munkával telt. A főiskola ugyanis az eddig oktatási célra alkalmatlan Károly laktanya helyett megkapta a volt katonai Honvéd Főreáliskola telkét és épületeit. Ezt megelőzően az új helyiségekben jelentős átalakítási munkálatok vettek kezdetüket. Ezek végrehajtását azonban nagyban gátolták a rossz munkaviszonyok, valamint az anyagi nehézségek. Megfeszített erővel sikerült elérni, hogy az átköltözködés megtörténjék. A főiskola 1922. október 6-án új otthonában nyitotta meg kapuit.²¹⁶

Áprilisi beadványukban, a Főreálban köri helyiségek kiutalását kérték.²¹⁷

Május 4-i keltessel a Kör segítségével elkészült egy stencilkimutatás, mely szerint a PM rendeletnek megfelelően a tanács 276 hallgatót tekintett ún. katonahallgatónak.²¹⁸

1922 májusa újabb hagyomány átültetését hozta magával. A selmecebányai ifjúság hagyományos majálisait Kisiblyén tartotta. Ott fogalomná vált a csókliget nevű allé is.

Sopronban a 20-as évek elejétől az Erzsébet-kert töltötte be ezt a szerepet. A tervbe vett népünnepélyt a helyi lapok is beharangozták. Megrendezésére a várostól kellett engedélyt

²¹³ SVM 1922. február 26. 5. o., február 28. 4. o., március 18. 5. o. A hallgatók vidám tréfás felvonulása tűzijátékkal és görögtüzzel párosult. Magukkal cipelt kémcsövekből és lombikokból jócskán locsoltak az útestre különböző maró, orrfacsaró savakat. A járdán bámészkodó százak között egy kis fiú fél szemére megvakult, mert a szél a szemébe juttatta a maró savat.

²¹⁴ SL III/58/922. A kérvény március 9-én kelt. A városi tanács az 1000 koronát kiutalta a Kör részére. SVM 1922. március 17. 2. o. A főiskolai [egyetemi] ifjúság tovább élte és élteti ma is azt a megrendítő és gyönyörű szép szokást, hogy az elhunyt bajtárs (hallgató) sírjánál eljátsszák annak kedves nótáit is.

²¹⁵ SVM 1922. március 28. 3. lap.

²¹⁶ NymE KL 303/1923

²¹⁷ NymE KL 577/1922 Iratanyaga nem lelhető fel.

²¹⁸ NymE KL 371/1922 Ezt a tényt katonai igazolványukkal tudták a hallgatók igazolni. Később még néhány kisebb listán a Kör újabb névsorokat adott át a tanácsnak. Ezek azok a hallgatók voltak, akik az összeállításkor még nem tartózkodtak Sopronban. A katonahallgatók segélyezés esetén előnyösebb helyzetben voltak civil társaiknál. ld. NymE KL 964/1922, 1950/1922, 1715/1922

kérni. A Kör négy kérvényt nyújtott be az illetékes hivatalhoz, elképzelésük támogatását kérve.²¹⁹

1922 májusából ránk maradt egy jegyzőkönyv, amit az Ifjúsági Kör akkori helyiségében vettek fel a Selmecebányán még 1918 decemberében az értéktárgyak csomagolásban részt vett hallgatók jutalmazása tárgyában.²²⁰

Mindazok a hallgatók, akik 1918. december 16-án Hontnémeti felé Selmecről eltávoztak, 70 korona összeget kaptak. Az összeg azonban 1922-ig nem volt kifizethető, mert az ellennyugta Illyés Károly hallgató társuknál maradt. A fennmaradó összegből 1400 koronát bocsátottak az Ifjúsági Kör rendelkezésére.²²¹ A kör utolsó dokumentuma szerint május 21-én Leicht Ottó hivatalosan bejelentette a Tanácsnak Seh Károly hallgató öngyilkosságát.²²²

Az Ifjúsági Kör és tagsága 1921-ben örökre beírta nevét a magyar történelembe. A felkelésben, a népszavazás előkészítésében és annak sikeres lebonyolításában vállalt szerepük megteremtette a nimbuszukat. Ők lettek „*Sopron megmentői*” A jelzöt a kőszegi leányok és asszonyok adták a soproni főiskolásoknak. A hallgatók új otthonot harcoltak ki maguknak az addigi Károly laktanya helyett. Kérésüknek végül a HM is helyt adott. A vérrel és verítékekkel szerzett új Alma Mater több mint 90 éve főiskolai és egyetemi campus.

²¹⁹ SL 1403 d III/44/1922. vö. NymE KL 664/1922 Az első még március 3-án kelt. Tivadar Zoltán körí titkár arra kérte a tanácsot, hogy az Erzsébet kertet és a vendéglő összes helyiségét engedjék át jótékony célú népünnepélyre. A tanács három feltételt szabott. A második pontban a konfetti árusítást és annak dobálását tiltották meg a kert területén. A határozatot követően Leicht körí elnök újabb kérvényében (április 25.) kifejtette, hogy bevételeik oroszlánrészét a konfetti árusítása tenné ki, ezért arra kérte a tanácsot, változtassa meg döntését. A Kör elnöke egyben arra is kötelességet vállalt, hogy másnapra az eldobált konfettik összegyűjtik. Ezt két újabb, egy napon született kérelem (május 1.) követte. Az elsőben a tanácstól sátoranyagot és kis sátrakat, valamint a sátrak felállításához városi fuvarszközöket kértek, megfelelő díjazás ellenében. Ehhez a tanács hozzájárult. A másodikban Leicht már arról is beszámolt, hogy 1922. április 29-én közgyűlési határozatot hoztak. Eszerint, ha a tanács engedélyezi a konfetti árusítást és dobálását, úgy a népünnepélyt követő nap délutánján az egész ifjúság megjelenik az Erzsébet kertben, a konfettit összesepri és eltakarítja. A megjelenés és részvétel mindenki számára kötelező lesz. Továbbá a gyp kímélésére felhívó tilalmi táblákat állítanak fel. Ezek az érvek hatottak. A tanácsi határozat kimondta, az Ifjúsági Körnek „*a konfetti árusítást és dobálást kivételesen és próbaképp megengedi.*” Az ünnepségre Leichték még 40 db pokróc kiutalását kérték a főiskolai internátus felszereléséből. A népünnepély május 7-én volt az Erzsébet kertben. A majális ragyogóan sikerült. A majális jellegű diák összejöveteleknek a 30-as évektől a Bécsi domb és Hubertus vendéglő adott helyet. Az 1926-tól megújult „*Steingrube Nakkösség*” tartotta ott vidám diákhumorral fűszerezett találkozóit.

²²⁰ NymE KL 904/1921 Név szerinti kimutatása 121 hallgatóról, akik az értékeket legalább három napig pakolták.

²²¹ Uo. Az összejövetelre 1922. május 16-án került sor. Szita Dezső nyitotta meg az ülést, a jegyzőkönyvet Kozarits György erdőmérnök-hallgató vezette. Szita javasolta, hogy a megmaradt összegből, 2000 koronából bizonyos összeget fordítsanak az Ágfálván elesett hallgatók arcképének megfestésére. Hahúth László erdőmérnök-hallgató azt indítványozta, hogy az egész összeget fordítsák az Ifjúsági Kör házalapjának javára. Seemann Ferenc erdőmérnök-hallgató indítványára, hogy a jelenlévő 68 fő fejenként még 100 korona jutalmat kapjon, a gyűlés elfogadta. Így a felosztásra került 8300 koronából 1400 korona jutott körí célokra.

²²² NymE KL 731/1922. Seh 21-én hajnalban a Kőszegi úti bordélyházban föbe lőtte magát. A III. éves bányamérnök-hallgatót a Károly laktanya tornacsarnokában felravatalozták. Május 23-án, selmeci szokás szerint gyász szalamander kísérte el utolsó útjára a Szent Mihály-temetőbe.

A királypucsbán részt vett legitimista hallgatók (Maderspach szerint 80–85 fő) is csak ideig-óráig vált kegyvesztetté Horthy kormányzó és kabinetje szemében. A hallgatóság új vezetése pedig, ahogy azt majd látni is fogjuk, 1922-ben hűséget fogad a kormányzónak.

7 A BÉKÉS ÉPÍTŐ KORSZAK KÉT ÉVTIZEDE (1922–1938)

1922-től számítjuk a Sopronban otthonra lelt ősi főiskola második megalapításának korszakát. Az 1922. február 3-ai minisztertanács ülésén dr. Kállay Tibor pénzügy, Mayer János földművelődésügyi miniszterek előterjesztésére, Belitska Sándor honvédelmi miniszter hozzájárulásával – a katonai tisztképzés antant parancsra történő csökkentését figyelembe véve – a soproni honvédfőreáliskola épületét a hozzá tartozó telekkomplexummal a főiskolának oktatási célra átadta.²²³ Az intézmény a volt honvéd-főreáliskola épületeibe költözött. A felettes hatóságok és a bánya- és kohóvállalatok anyagi támogatásával megkezdődött az intézmény tanszéki berendezéseinek és felszerelésének pótlása. A minisztériumoktól félmilliárdos beruházási összeg segítette a lassú talpra állást. Az 1922. május 29-én tartott minisztertanács a főreáliskolának oktatás céljaira való átalakítására 13 000 000 korona hitelt engedélyezett. A pénzügyminiszter az anyagárak drágulásával és újabb nem tervezett beruházással pl. gáztelep felállítása, amely az épületek használatba vételénél az előadások és gyakorlatok megtartásához elengedhetetlen, illetve internátus és menza költségekre újabb 8 000 000 korona póthitel megszavazását javasolta.²²⁴ Az 1923/24-es tanév első felében az átadásra került épületkomplexum belső átalakítását végezték el. Igyekeztek úgy eljárni, hogy a rendelkezésre álló keretekben a tanszékek, a gyűjtemények, laboratóriumok a lehetőségek határán belül kialakításra kerültek. A főiskola azonban – az intézményen kívül álló okok folytán – 1919 őszén olyan hitelektől esett el, melyek hiánya gátolta a beruházások végrehajtását. A deflációs pénzügyi politika mellett úgy tűnt, hogy megvalósulhat a főiskola talpra állítása. Ez nem történt meg, az állami budget keretből már nem jutott az intézmény finanszírozására. Az egyre erősödő infláció, a korona devalválódása pedig hatalmasra növelte a korábbi hitelszükségletet.

²²³ MOL K 27 (1922.02.03) 57R/85 Erről 1921. december 23-án egyszer már határozat született, de a honvédelmi miniszter először csak ideiglenes átadást szorgalmazott 1925/26-ig „*amíg ezen főiskola állandó végleges elhelyezése más módon biztosítható nem lesz.*” Mayer azt hangsúlyozta, hogy az ideiglenesség kitételén meglepődött és ezzel a honvédelmi miniszter rendelkezése nem fedi a minisztertanács határozatát. Hozzászólásában Mayer kifejtette a főreáliskola csak úgy fog tudni megfelelni céljának, ha azon átalakításokat végeznek. A legszükségesebbeken túl a főreáliskola kertjét botanikus kertté kell átalakítani. A gyűjtemények elhelyezésére szolgáló szekrényeket, polcokat méretre kell igazítani. Gondoskodni kell arról, hogy a főiskola megfelelő mezőgazdasági földhöz jusson. Ő már el is kezdte a tárgyalásokat a várossal, hogy az megfelelő mennyiségű területeket bocsásson a főiskola rendelkezésére. Ezt Sopron városa már kilátásba is helyezte. Itt mezőgazdasági birtokokat kell felszerelni és berendezni és oktatásra alkalmassá tenni. Az átalakítások még a legkedvezőbb esetben is csak az 1922/23-as tanév kezdetére nyerhetnek befejezést. Mindez oly anyagi áldozattal jár, amit az állam csak akkor vállalhat magára, ha soproni főreáliskola véglegesen és minden fenntartás nélkül a főiskolának át lesz adva.

²²⁴ MOL K 27 (1922.11.10.) 8R/97 A minisztertanács hozzájárult a póthitelhez.

Mihalovits János rektor érdeme volt, hogy az ország bánya- és kohóvállalatait bevonta a főiskola támogatóinak sorába és akciót indított az erdőbirtokosok megnyerésére is. Sopron város előnyös szerződéssel 6896 hold vadászterületet és a gyakorlati oktatás céljára 3336 hold erdő használatát átengedte a főiskolának. Ezzel tanújelét adta az intézmény megbecsülésének és hogy annak fejlesztéséhez kellő áldozattal hozzájárul.²²⁵ A főiskola tanári kara mélységesen sérelmezte, hogy a tanári státuszokat, így fizetésüket is az egyetemek, műegyetem és állatorvosi főiskoláétól eltérő osztályba sorolták. A főiskola négy fakultásának 1924-ben 288 rendes hallgatója volt. A statisztika alapján a megmaradt ország területéről származó hallgatók aránya 58% volt. Az elszakított országrészekről az ifjúság 42%-a származott. A szülők státusza szerint a tisztviselők (állami, törvényhatósági, községi, magán, vállalati) számaránya 42,7%, az értelmiségi (tanár, tanító, orvos, ügyvéd) 28%-ot tett ki.²²⁶

Az Ifjúsági Kör új vezetése ilyen körülmények között látott a további munkához. Szerettek volna a maguk számára minél előbb egy diákotthont létrehozni, de több oldali kezdeményezésüket – rajtuk kívüli okok miatt – ekkor még nem kísérte siker. A főiskolai hallgatóknak 1908–1918 között köri házuk volt Selmecebányán, amely a selmeci diákéletet szolgálta. Az 1918-as csehszlovák megszállás megfosztotta ingatlanjától a Kört. A hallgatók részéről az első próbálkozások még 1922 őszén történtek arra, hogy a Selmecebányán kényszerűségből eladott köri házukat Sopronban újból megteremtsék. Az új elnökség 1922. június 22-én magától a pénzügyminisztertől kérte kérvényben, hogy selmeci ingatlanját, ottani köri házát és telkét eladhassa. A kérvény – bár tiszteletteljes volt – bátor hangnemet ütött meg. „...a Pénzügyminisztérium, tekintettel arra, hogy a ház eladási értékéből fennmaradó összeg magvát fogja képezni azon tőkének, amelyen új otthont óhajtunk magunknak Sopronban emelni, mondjon le erre vonatkozó minden jogosultságáról...”²²⁷

A pénzügyminisztérium 1923. február 28-án a Kör még fennálló tartozását elengedte, és felhatalmazta a rektort, hogy a Selmecebányán lévő ingatlanjukat (Ifjúsági Ház) eladhassa.²²⁸

²²⁵ NymE KK Dr. Mihalovits János rektor e.i. beszéde a...főiskola 1923/24. tanévének megnyitóján, Sopron: Székely és Társa Ny. 19. o.

²²⁶ MKBEÉF Évkönyve az 1923/24. tanévről. Sopron, Székely és T., 42-43. o. Feltűnően magas volt az özvegyi státusz (44%-)

²²⁷ NymE KL 902/1922, 529/1923. Indoklásukból. Napról-napra elértéktelenedik a volt Ifjúságköri épület. A ház eladása esetén, a fennmaradó összeg fogja a magvát képezni annak a tőkének, melyen új otthont kívánnak emelni magunknak Sopronban. Továbbá megemlítették, hogy felépítendő leendő új házukhoz is a pénzügyminiszter támogatását fogják kérni. Az ingatlan eladása nehézségekbe ütközött, mert a Körnek tartozása volt a Pénzügyminisztérium felé. De a minisztérium ezt a tartozást 1923-ban elengedte.

²²⁸ NymE KL 529/1923 A PM 153.054 sz. rendelete, az elengedett összeg 7625 korona volt.

Szeptemberi kérvényükben a fiatalok továbbra is az újonnan létesítendő Diákotthon támogatására kértek adományt a diósgyőri vasgyáraktól. Erre a megkeresésükre csak 1923 májusában érkezett válasz.²²⁹ Egy másik nemes kezdeményezésük is az új házalap megteremtését szolgálta. A Suhayda vezette Kör érdeme volt a népszavazási emléklap kiadása. A népszavazás emlékére művészi kivitelű emléklapot adtak ki 40x60 cm méretben, amelyen allegorikus rajzok közepén a sorsdöntő kék és narancssárga szavazólap, valamint a kék boríték (mellyel a szavazatot az urnába tették) foglalt helyet. Mind a három okmányon a nemzetközi tábornoki bizottság körbélyegzője, a borítékon Thurner Mihály polgármester saját kezű aláírása volt. Az emléklap rajzát Bartha Lajos erdómérnök-hallgató készítette. Az emléklap ára 1000 korona volt. Az Ifjúsági Kör házalapja javára értékesítette az emléklapot. Az emléklapról az MTI is hírt adott: *„A soproni népszavazást művészi kivitelű emléklapon örökítették meg a selmeci főiskolások. A kép balsarkában álló munkaapothéozis vet igazi fényt az emléklapra. Az üllőt verő vasmunkás és rajzolóasztalra görnyedő ifjú mérnökök munkájából szökken elő az új, gazdag napfényes élet, mely diadalmas ércvonatokban és gőzhajón robog az egyetlen cél Nyugat-magyarország felé, melyet a kép felső közepén a teljes koronás nagy magyar címer szimbolizál e felírással: Memento et labora! Ebbe a keretbe van foglalva a sorsdöntő kék meg sárga cédula és a kék boríték, mellyel a szavazatot az urnába tették. Mindhárom el van látva a soproni nemzetközi tábornoki bizottság körbélyegzőjével. A borítékon Thurner Mihály dr. saját kezű aláírása. A soproni bányászati és erdészeti főiskola ifjúsági köre ezer koronáért árusítja a képet. Ez összeg, a hazafias szemponton kívül, még más célt is szolgál. Tudniillik a jövedelem hozzájárul a soproni Diákház felépítésének költségeihez. A kép megvásárlására ezúton hívjuk fel a hazafias közönség figyelmét.”*²³⁰

Minden esemény eltörpült amellet, hogy egy évvel a diadalmas soproni népszavazás után, 1922. december 14-én Sopron díszvendége Magyarország kormányzója volt. A főiskola ifjúsága a kormányzó személye körül teljesített szolgálatot. A díszörség parancsnoka az Erdélyi Kör elnöke volt. Suhayda Károly az ifjúság nevében köszöntötte Horthyt. Ezzel a gesztussal látványos módon tettek hitet a legfőbb hadúr mellett. Az ifjúsági elnök lelkes szavai szemmel láthatólag megindították a kormányzót és a nagyközönséget. A színházi díszelőadás után az ország első emberének tiszteletére a főiskolások hagyományos szalamandert jártak bányamécsesekkel és fáklyákkal. Horthy ezt a színház erkélyéről nézte

²²⁹ NymE KL 1164/1923. Ebben az üzem arra hivatkozott, hogy a PM 1922/23 évi költségvetésében 6 millió koronát irányzott elő a soproni Diákotthon létesítésére. Így az állami vasgyárak további adományokkal a Diákotthont nem támogatják.

²³⁰ Erdészeti Lapok, 61. évf. 17-18. füzet 1922. szeptember 15. 264. o. MTI 1922. aug. 6. vö. Krug 172. lap

végig.²³¹ A hallgatók megtépződött presztízse ezzel helyreállt. Az ország első emberének velük szemben táplált bizalmatlansága végleg eloszlott.

Az ifjúság az első világháborúban hősi halált halt társaknak akart szobrot emelni. Egyrészt azért, hogy a késő utódok is ebből merítsenek erőt a hazaszeretetre, másrészt azért, hogy a szobor hirdesse Magyarország területi integritását. *„Felejthetetlen és szeretett hős kollégáink porai a világháború majdnem minden harcterén és a szibériai hómezőkön pihennek. Fejfájuk nincsen, jeltelen sírjuk nem gondozza senki, már régen behorpadt. Egyedül a bánatos szülők, gyászoló arák és életben lévő kolléga barátaiak lelkében él emléküik...”* fogalmaz a beadvány.²³² Az Erdészeti Lapok 1922. decemberi számában is megjelent felhívásuk.²³³ A nemes ügy pártfogó támogatását kérték a tanácstól, majd a nagyközönség elé járultak kérésükkel. A bizottsághoz érkeztek kisebb-nagyobb adományok. Adakoztak magánosok (főleg hozzátartozók), de egyesületek is. A Bányászati és Kohászati Lapok rendszeresen beszámolt a gyűjtés eredményéről. A hallgatók aprólékos munkával összegyűjtötték azon hallgató társak nevét, akik 1914–1921 között hősi halált haltak, a főiskola tanári kara pedig 4200 koronát ajánlott fel a nemes célra. Már úgy tűnt, hogy erőfeszítéseiket siker koronázza, de a pénz egyre nagyobb elértéktelenedése miatt a nemes vállalkozás végül zátonyra futott. Májusban a pénzügyminisztérium kérésüket, hogy részükre svájci frank vásárlását engedélyezze, elutasította. 1923. évi júniusi kérelmükben az addig gyűjtött pénzösszeget, a már korábban engedélyezett betétkönyvhöz, az arany- és ezüstérmeket, valamint egy kevés valutát és a részvényeket a főiskola pénztáránál helyezték el. Júliusban újból adománygyűjtési engedélyért folyamodtak. Belügyminiszteri rendelet hívta fel figyelmüket, hogy a gyűjtés módját (gyűjtőív, gyűjtőkönyv) be kell jelenteniük, s tájékoztatniuk kell a hatóságot arról is, hogy a befolyt adományokat hogyan kezelik, és miként történik annak elszámolása. Itt jegyezzük meg: a belügyminiszter a gyűjtést egészen 1925. januárjáig engedélyezte *„A belügyminiszter megengedte, hogy a Soproni M. Kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola Ifjúsági Köre a világháborúban és Sopron város védelmében hősi halált halt bajtársaik emlékére állítandó emlékszoborra egy évig gyűjtő-ívekkel az egész ország területén pénzbeli adományokat gyűjthessen.”*²³⁴

²³¹ Erdészeti Lapok 62. évf. 2. füzet 1923. február 15. 77. o.

²³² NymE KL 2028/1922 1922. november 21.

²³³ Erdészeti Lapok 61. évf. 23-24. füzet 1922. december 15. 353. o. Adatokat és fényképeket is vártak a bizottság címére. Az adakozóknak gyűjtőívet küldtek ki.

²³⁴ SL 1404 b XII/20/923 BM 923.129/923 IX. sz. A határidő tizenöt nap volt. 1267/1923 és MTI 1924. január

7.1 A Kör munkája az 1922/1923-as tanévben

Az 1922. június 10-én megtartott tisztújító közgyűlésen felállt az új tisztikar és a választmány. A Kör elnökévé azt a Suhayda Károly erdőmérnök-hallgatót választották, aki a népszavazást megelőző hetekben egy, az osztrák agitátorokat szétugraszító csoport vezetője volt. Alelnöke Jakóby László kohómérnök-hallgató, titkára Tivadar Zoltán lett.²³⁵ Az aznapi viharos közgyűlés egyik esetéből becsületbeli ügy kerekedett.²³⁶ A főiskola június 13-án tartotta ballagását.²³⁷ Volt olyan valétáló, akinek kalapján tíz-tizenegy zöld szalag virított. A maszkmenetben méltó feltűnést keltett „*az aranyos fiú*”, csillogó bearanyozott hajával és arcával. Kacajvihart aratott a „*a Tercsi néni varróiskolája*” a szekéren, mely a pompás hölgyeket és lovagjaikat szállította. Mindegyik bájos kisasszony hallgató volt. Az idősebb nénik sem festettek rosszul, bőre szabott viganóikban. Nem egy csoport soproni aktualitást alakított, amin szívből kacagott a többezres publikum.²³⁸

Július elején a Suhayda vezette Kör a tanácshoz fordult kérésével. Ennek lényege az volt, hogy az Ifjúsági Kör bevételeit a tagdíjak, a büntetéspénzek és adományok jelentik. Ezek fedezik az ifjúság kiadásait. Felhívták a tanács figyelmét, hogy minden hallgató beiratkozása előtt a Körrel szemben fennálló adóságát egyenlítsse ki. Sok olyan polgára van a főiskolának, akik adósságot – lehallgatván szemesztereiket – csak a záradékolás után egyenlítik ki. Mivel emiatt a Kör hosszabb ideig tartó kamatmentes hitelt élvezni nem tud, két javaslatot tettek. A ténylegesen hallgató polgárok fizetési kötelezettségének elve ne változzék. A lehallgatott polgárok addig ne vizsgálhassanak, míg folyó félévre való fizetési kötelezettségüknek nem tettek eleget, illetve azt nyugtával igazolni nem tudják.²³⁹ Július 7-én a kör elnök és titkára azzal a tiszteletteljes kéréssel fordult a tanácshoz, hogy a lehallgatott katonahallgatók vizsgáit szünetidőben is engedélyezze. Leszögezték, hogy kérelmük teljesítése esetén azt a jövőre precedensnek nem tekintik.²⁴⁰

²³⁵ NymE KL 963/1922 A megalakulásról június 28-án értesítették a főiskola tanácsát.

²³⁶ NymE KL 1979/1922 Baumerth Ede hallgatót az elnök folytonos közbeszólásaiért kiutasította. Baumerth azonban csak a háznagy kéréseire gondolt a terem elhagyására. Mikor ezt Tury Elemér látta, felindulásában odakiáltotta a Baumerth körül állókhoz: „*Rúgják ki!*” Bokor Rezső azt javasolta, hogy Tury kérjen bocsánatot. Szabik Kálmán szerint Selmecen is nagy lármák voltak a gyűléseken, de a rúgják ki kifejezés nem főiskolás szájába való. A becsületszék Dobos Boldizsár javaslatára úgy határozott, hogy Tury fejezze ki sajnálkozását. Ezt Tury megtette, de hozzáfűzte, hogy Baumerth azóta sem fogadja köszönését.

²³⁷ NymE KL 1978/1922 A ballagáson történekből is becsületbeli ügy lett. Ez volt a Leicht Grünwald-féle affér.

²³⁸ SVM 1922. június 14. 4. o.

²³⁹ NymE KL 995/1922 Mind a tanács és a rektor a kérelem teljesítését méltányosnak találta.

²⁴⁰ Az Ifjúsági Kör 527/1922-es beadványa.

Július 9-én a tisztújító közgyűlésen felállt az „Erdélyi Kör” új tisztkara, Mildschütz Gyula erdőmérnök-hallgató vezetésével. Alelnöke Hullán Tibor, főtitkára Király István lett.²⁴¹

A hónap végén még két esemény történt. 1922. július 29-én az ifjúság kebelében megalakult egy új regionális kör a „Felvidéki Kör” Jakóby László III éves fémkohómérnök-hallgató vezetésével.²⁴² Július 31-én került bejelentésre, hogy Biricz Vilmos IV. éves erdőmérnök-hallgató Borisfalván (Warasdorf) elhunyt.²⁴³

Az október 24-i pénzügyminiszterhez intézett kérvényükben államsegélyért folyamodtak.²⁴⁴ A Kör október végén italmérési engedélyért fordult a rektorhoz.²⁴⁵

November 4-én a Palatinus vendéglőben került sor a Felvidéki Kör díszközgyűlésére.²⁴⁶ Még ebben a hónapban újabb ifjúsági egyesület állt fel a főiskolán.

November 15-én tizenhét fővel és öttagú tiszttikkarral megalakult a „Délvidéki Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesületének Nyugati Bánsága.”²⁴⁷

November 25-én került sor a hagyományos balekbálra. A bált Boleman Gézáne nyitotta meg Rotter Ferenc báli elnökkel.²⁴⁸

Az év végén még egy esemény történt. Az Erdélyi Kör felvette a „Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesülete Sopron” címet.²⁴⁹ 1923 januárjában – kétévi szünet után – az egyik legrégebb ifjúsági egyesület, a „Bánati Társaság” is újból megalakult a főiskolán.²⁵⁰

²⁴¹ NymE KL 1020/1922

²⁴² NymE KL 1157/1922 Az egyesület alapszabálya lappang. A tanács októberben kisebb módosítással elfogadta azt. Mihalovits rektor az alapszabály 6.§ a, pontját saját kezűleg módosította. „Az elveszett Felvidék iránti érdeklődés ébrentartása – a politika kizárásával; az ebből önként következő együttérzésnek, mint összekötő és szerető kapocsnak és hagyományoknak az ápolása.”

²⁴³ NymE KL 1188/1922 Biriczet augusztus 1-jén Borisfalván helyezték örök nyugalomra.

²⁴⁴ NymE KL 1808/1922 A főiskola tanácsa pártolta a kérést olyan formában, hogy a Kör részére havi 10 000 korona államsegély legyen megállapítva. Az Ifjúsági Körnek a pénz felhasználásáról kimutatást kellett készíteni a rektor részére.

²⁴⁵ NymE KL 1860/1922 A rektori hivatal a kérést melegen pártolta. Annál is inkább, mert a Körnek már Selmezbányán is volt korlátlan italmérési joga. Az engedély az ifjúság szociális érdekeit és céljait szolgálta, valamint javított a Kör anyagi helyzetén is.

²⁴⁶ SH 1922. november 7. 2. o. Az estélyjellegű díszközgyűlésen Jakóby László köszöntötte a megjelenteket. Jakóby kifejtette, hogyan született meg egy szűk baráti körben a Kör megalakításának gondolata. Utána Balázs Jenő emh. mondta el beszámolóját, majd Kartalik József emh. pénztáros ismertette az egyesület pénzügyi helyzetét. Kuti István és Fülöp Zoltán emh énekszámokkal szerepelt; őket a főiskolai zenekar kísérte. Záróráig tartott a tánc.

²⁴⁷ NymE KL 2017/1922 Rövidítve DEFHE. A bán Fülöpp Zoltán, a helytartó Rott Ferenc emh, a krónikás Parragi György emh, a tárnokmester Weigl Ernő emh. és az udvarmester Kusnyér Zoltán emh. lett.

²⁴⁸ SH 1922. november 22. 5. és november 28. 4. o. A személyjegy 200 korona, a családi jegy 500 korona volt. A bál nem járt deficittel. 100 ezer korona kiadás mellett, 115 ezer korona volt a bevétel.

²⁴⁹ NymE KL 56/1923 Lényegében az Erdélyi Kör nem szűnt meg, de mivel a SZEFE célja ugyanaz, mint az Erdélyi Köré az egyesülésnek nem volt akadálya. A SZEFE alapszabályai voltak az irányadók. Az egyesülés feloszlása, feloszlása esetén minden irata, könyve a z Ifjúsági Kör tulajdonába megy át fogalmazta meg Mildschütz Gyula 1922. december 27-én.

²⁵⁰ NymE KL 219/1923 A megalakulásra január 26-án került sor. A menekülés során az egyesület alapszabálya elveszett, új alapszabályukat csak 1924 áprilisában nyert elfogadást a tanács részéről. Elnöke Dippold János vaskohómérnök-hallgató volt. A főiskola egyik legrégebbi egyesülete Selmezbányán 1870-ben alakult meg.

1923. január 14-én zártkörű rendezvényt tartott a Felvidéki Kör.²⁵¹ Az Erdélyi Kör műsoros táncestélyére pedig január 27-én került sor.²⁵² Az Ifjúsági Kör választmánya többször tett előterjesztést a pénzbeli segélyek kiutalása tárgyában a rektornak. A választmány ezekben az esetekben jól értesült volt, s az arra legérdemesebb hallgatókat igyekeztek segíteni.²⁵³ A Suhayda vezette kör márciusi beadványával megalapozta az ifjúsági büfé felállításának lehetőségét. Azzal a kéréssel járult a tanács elé, hogy a menza éttermének a fürdőhelyiség felé eső kisebb helyiségét bocsássa a Kör rendelkezésére. A beadványból megtudjuk, hogy a Kör már hosszabb ideje azon fáradozott, hogy a hallgatókat friss péksüteménnyel láthassák el. Ebből a célból tárgyalásokat is folytattak egy helyi pékmesterrel. Az árusítást Buday László vaskohómérnök-hallgató és Fodor Nándor erdőmérnök-hallgató vállalta, akik a Körrel szemben elszámolással tartoztak.²⁵⁴

Az Ifjúsági Kör nagyszabású Petőfi-ünnepélyére a városházán került sor. A jól sikerült rendezvény szervezője Nagy Pál István volt, a Kör vigalmi bizottságának elnöke.²⁵⁵ A Bányászati és Kohászati Lapok hasábjain pedig a Főiskola Erdélyi Köre kérelemmel fordult az olvasókhhoz. Az egyesület tisztelettel kérte a főiskolán végzett erdélyi származású „*öreg testvéreket*”, hogy ha bármily csekély momentumot tudnak az egyesület múltjáról és régi hagyományos szokásairól, hogy azokat a tradícióknak a régi erdélyi szellemben való további ápolás céljából szíveskedjenek az Erdélyi Körrel közölni.²⁵⁶

Az Ifjúsági Kör március 15-ét a színházban ünnepelte.²⁵⁷ Még március 13-án a „*Diáknyomor enyhítő akció soproni főosztálya*”, melynek két vezetője Wágner Gyula és Ifj. gróf Teleki József köri tag volt, azzal a kéréssel fordult a polgármesteri hivatalhoz, hogy

²⁵¹ SH 1923. január 14. 4. lap. Zártkörű táncestélyre került sor. A rendezvényre csak a Felvidéki Kör ismerőseit és barátait hívták meg.

²⁵² SH 1923. január 28. 5. o., február 7. 4. o. A műsoros est vendégeit Mildschütz Gyula köszöntötte. A főiskolai hallgatók közül a Székely miatyánkot Steigerwald Árpád bmh énekelt. A felülfizetésekből az Erdélyi Kör javára 38 220 korona folyt be.

²⁵³ NymE KL 182/1923, 368/1923, 705/1923 1923. január 31-én Fülöp Istvánt és Félegyházi Dezső hallgatókat, március 1-jén Corradi Keresztélyt, Berényi Lászlót, Wagner Károlyt és Kiss Lászlót egyenként 5000-5000 korona jutalomra ajánlották. Április 6-án a megnevezett három hallgató közül Kaán Károly adományát, 5000 koronát Donáth Aladár emh kapta.

²⁵⁴ NymE KL 542/1923 A beadványból megtudható még az árusítás ideje, valamint, hogy üzemi berendezkedésük ideiglenes. A főiskolai tanács helyt adott a kérésnek.

²⁵⁵ SH 1923. március 1. 3. o., március 6. 4. o. Az ünnepély műsora: Petőfi-dalok, főiskolai énekkar. A hallgatók közül szerepelt: Kovács Nagy Zsigmond III. é. emh., ünnepi beszéd Ifj. Krug Lajos IV. é. emh., Király István III. é. bmh., Putz István IV. é. emh., Siposs Antal III. é. bmh. és Dávid Gyula III. é. emh. tárogatón játszott, Schultz Gyula IV. é. emh., Kuti István IV. é. emh., Csiszár Miklós III. é. bmh., Kovács Árpád IV. é. emh. Az ünnepély március 4-én volt.

²⁵⁶ BKL 66. évf. 6. sz. 1923. március 15. 52. o.

²⁵⁷ SH 1923. március 15. 2. o. Az ünnepi műsorban a hallgatók közül szerepelt Kun László bmh., az ünnepi beszédet Krisztián Béla tartotta, tárogatón játszott Siposs Antal bmh., Hladonik István Kovács Nagy Zsigmond emh. szavalt, fellépett a főiskola énekkara.

március 15-én és 18-án a diáknyomor enyhítés céljából az egész város területén, annak utcáin és közterein, sőt a templomokban is engedélyezze a gyűjtést.²⁵⁸

7.2 Lassú talpra állás, politikai viharral

A belpolitikai helyzetet jól jellemezte, hogy a soproni rendőrkapitányság, általános megrökönyödésre nem engedélyezte a főiskolai elnökjelöltek programbeszédének elmondását a soproni Deák téren. Indoklásul csak annyit közöltek a hatósági szervek, hogy a munkásgyűléseket sem engedélyezték.²⁵⁹

1923 júliusában valóságos bombaként robbant a Hébelt affér. Az ügy előzményének megértéséhez tudnunk kell, hogy belpolitikai téren csak nehezen csillapodtak a kedélyek a megmaradt nyugati országrészen. Sopron megyét a népszavazás, és az 1922-es határkiigazítások ellenére, fájdalmas veszteségek érték. Elvesztette területének 54%-át. A város és környékét három oldalról Ausztria határolta. Úgy tűnt, a város gazdaságilag életképtelen, kormányzati segílyre szorul. Sopron polgári konzervatív arculatába erős jobboldali, radikális irányzatot és ideológiát képviselő egyesületek és csoportok keveredtek. Ezek bár kisebbséget alkottak, mégis tekintélyt vívtak ki maguknak különösen 1921 őszén vállalt szerepük miatt. A főiskolai hallgatók az eddigi eseményekben tevékeny részt vállaltak. Soraikban ott voltak az erősen jobboldali irányzatot képviselő csoportok, csoportosulások tagjai, akik vélt vagy valós érdekeik védelmében felléptek a liberális, vagy szociáldemokrata nézeteket vallókkal szemben. A kormányzattól ehhez még bátorítást is kaptak. Az összeütközés előzményéhez tartozott még, hogy Sopron biztos befutójának látszó kormánypárti képviselőjelöltjét, Klebelsberg Kunót, majd a legitimisták jelöltjét gróf Andrassy Gyulát is a német ajkú gazdapolgárok szavazataival kiütötte a szociáldemokrata párt esélytelennek tartott jelöltje. Hébelt Ede Sopron szociáldemokrata képviselője július 3-án az ÉME, a MOVE sorait erősítő főiskolai hallgatók egy részével került összetűzésbe. Programbeszéde közben került sor az incidensre. A kölcsönös hazaárulózás csak olaj volt a tűzre. Más szociáldemokrata képviselők a nemzetgyűlésben – az egész főiskolai hallgatóság megbélyegzésén túl – már durván támadták az Ifjúsági Kört is. Ebben Farkas István szociáldemokrata képviselő és társai jártak az élen. A nemzetgyűlés ülésén július 13-án csak

²⁵⁸ SL 1403 d XVI/20/923. A 18613/1882 BM sz. körrendelet alapján. Az engedélyt a tanács 14-én adta ki. A gyűjtés perselyekkel történt.

²⁵⁹ SH 1923. május 6. 1. o. A gyűlések betiltása a szociáldemokratákra vonatkozott. „*A főiskolai elnökjelöltek programbeszédei politikai tények (?)*” tette fel a kérdést az újságíró. A napilap összefoglalta az addigi főiskolai elnökválasztások lényegét. A programbeszédre a Deák téri korzón került sor. Az elnökjelöltek kellemes órát szereztek a soproniaknak, ahogy ötletesen, szellemes, szelíd gúnnyal kifigurázták egymást. A beszédek ifjúsági problémákat öleltek fel, politikáról nem esett szó..

úgy forrtak az indulatok. Rakovszky Iván belügyminiszter válaszolt Farkas egy héttel korábbi interpellációjára is. Farkas képviselő három főváddal állt elő. *„Az egyik vád abból állt, hogy Sopronban bizonyos különítmények működnek, melyekkel szemben az államhatalom nem elég erélyes... második vádja a képviselő úrnak az, hogy a népgyűlés megzavarása alkalmával a rendőrség nem járt el kellő eréllyel. Harmadik vádja pedig az, hogy akkor, amikor az ifjúság bizonyos önbíráskodással a népgyűlésen elkövetett sértésért vele szemben erőszakkal akart elégtételt venni, a rendőrség nem tette meg kötelességét.”* A belügyminiszter pontról pontra cáfolta Farkas állításait, úgymint: *„a főiskolai ifjúság semmiféle különítmény szó alá nem vonható alakulatot nem képez, az egyszerűen egy főiskolának az ifjúsága, mely összetart, és amelyben egy bizonyos kari szellem fejlődött ki... Tudom, hogy ott Selmecbányán bizonyos atyai szeretettel tekintett mindenki erre az ifjúságra. És meg vagyok róla győződve, hogy ez az atyai szeretet megvan az ifjúsággal szemben Sopron város lakosságának nagy részéről is. Az, hogy bizonyos szokások nem illeszthetők be egy nagyobb város életébe... legfeljebb kisebb – hogy úgy mondjam – csínytevésekre vezet, melyekkel szemben azonban a hatóságok mindig megtették kötelességüket.”* A város törvényhatósági bizottsági ülésén Hering Zsigmond állt ki a főiskolai ifjúság mellett: *„A város törvényhatósági bizottsága most foglalkozott azzal a támadással, amelyben Farkas István szociáldemokrata képviselő a nemzetgyűlésen elmondott interpellációja kapcsán a soproni erdészeti és bányászati főiskola ifjúságát és a rendőrséget részesítette, és Sopron város közönségét, mint a felfegyverkezett Ifjúság terrorjának áldozatát tüntette fel. Hering Zsigmond dr. bizottság tag az egész városi közgyűlés helyeslése közben kijelentette, hogy „a főiskolai ifjúság értékes tényezője Sopron város társadalmi életének, rendes, komoly munkával, tanulmányokkal foglalkozik. Nem igaz, hogy bárkit is zaklatna vagy terrorizálna. Ellenben történeti tény az, hogy amikor az átcsatolás veszedelme lebegett a város felett, rendíthetetlen bátorságával és tiszteletreméltó hazafias magatartásával az egész polgárság háláját érdemelte ki, mert elévülhetetlen szolgálatokat tett a város megmentése körül. A főiskolai ifjúság szinte beleolvadt a soproni polgárságba, életet hozott a társadalomba, és a város polgársága csak kötelességét teljesíti, ha elismerését és háláját fejezi ki neki. Tiltakozik az ellen, hogy Sopronban bármiféle terror uralkodnék. A városban mindenki nyugodtan és zavartalanul mehet foglalkozása után. A rendőrséget ért támadások szintén teljesen alaptalanok, mert ez híven teljesíti a rendfenntartás és a polgárok szabadságának biztosítása körül kötelességeit és működéséről csak a legnagyobb elismeréssel lehet megemlékezni. Simon Elemér dr. főispán az általános helyesléssel fogadott beszéd után kijelentette, hogy a város közgyűlése egyhangúlag visszautasítja a várost és hatóságot ért alaptalan és méltatlan vádakat.”*

Az incidensről az osztrák követ is beszámolt kormányának és a szociáldemokraták lapja, a Népszava is erről cikkezett. A szociáldemokrata képviselők azonban óriási öngólt rúgtak maguknak. Azt a főiskolai ifjúságot támadták és nevezték a város „szent tehenének”, amely minden hazafias mozgalom aktív résztvevője volt és múlhatatlan érdemei folytán, ekkorra már egyé forrt Sopron polgárságával.²⁶⁰

7.3 Főiskolai események és köri munka az 1923/1924-es tanévben

1923. május 7-én hétfőn az aznapi ifjúsági elnökválasztásra rektori hirdetmény hívta fel figyelmet. Az új elnök Szikszay Miklós bányamérnök-hallgató lett. Alelnöknek Réz Endrét, titkárnak Mildschütz Gyula erdőmérnök-hallgatót választották. Az új elnökség a pénzügyminiszteri rendelet értelmében 50 000 koronát vett fel az Ifjúsági Kör kiadásainak fedezésére.²⁶¹ A kör irodai szükségleteinek beszerzésére 10 000 koronát, titkári, menza- illetve lakásilletékre 8000 koronát, a nemzetközi diákkongresszusra 15 000 koronát, a könyvtár fejlesztésére 27 000 koronát kért a Kör beadott jelentésében. Ez összesen 60 000 korona volt.²⁶² Május 14-én elhunyt Jankó Sándor egykori rektor, kiváló főiskolai tanár. Az MTI gyorsjelentéséből: „Szerdán este temették a Vas megyei Vönöckön Jankó Sándor tanárt, a főiskola volt tanárát és egykori rektorát. A temetésen a soproni főiskola ifjúsága és tanári kara is részt vett. A temetés a főiskola hagyományos szokásai szerint este 7 órakor lampionos menet kíséretében folyt le.”²⁶³

Május 25-én került sor az első olyan főiskolai ballagásra, amit már kamera rögzített az utókor számára. A hatalmas méretű ballagás megtervezése és rendezése Nagy Pál valétaelnök érdeme volt, aki rendezőtársaival együtt kidolgozta annak minden mozzanatát. A főiskola aulájában gyülekeztek a valetánsok. Boleman Géza rektor kézfogással búcsúzott el Nagy Pál erdőmérnök-hallgatótól. A menet élén Heininger Antal erdőmérnök-hallgató, az Alma Mater legöregebb diákja haladt, kezében hatalmas virágcsokorral és szalagokkal feldíszített bottal.²⁶⁴ Ezt előzőleg két hallgató nyújtotta át ünnepélyesen neki, még a főiskola botanikus kertjében. A főiskola zenekara után haladva, a valetánsok négyes sorokban, összeölelkezve énekelték az

²⁶⁰ Országgyűlési Könyvtár OGYK A nemzetgyűlés 137. ülése 1923. június 13-án. Az esetről valamennyi soproni napilap és az országos lapok is beszámoltak. vö. Ifj. Sarkady Sándor – Tóth Imre, Országgyűlési választások és képviselők Sopronban 1848–2004 81-82. lap. vö. MTI 1923. július 6.

²⁶¹ NymE KL 443/1923 PM 183.617/1922 A két minisztérium egyben engedélyezte a havi 10 000 korona kiutalását. Az ifjúsági intézmények fejlesztésére pedig erre az évre 600 000 koronát állítottak be, felhívták a rektor figyelmét, hogy ennek felhasználására minél előbb tegyen javaslatot.

²⁶² Uo. A rektor felterjesztette a 60 000 koronára vonatkozó köri programot. Az előirányzott 600 000 koronáról, amely pedig beépült az 1923/24-es költségvetésbe, a rektor tárgyalásokat folytatott a Kör vezetőivel.

²⁶³ MTI 1923. május 18. Az MTI pesti tudósítója itt téved. Bányamécsesekkel búcsúztak a hallgatók.

²⁶⁴ NymE KL Főkönyv Heininger az 1909/10-es tanévre iratkozott be, oklevelet 1926-ban szerzett.

ősi nótát. Őutánuk vonult a szalamander. Ezt követték a mókás csoportok, az ötletes és ragyogó maszkok. Ennek sorrendje a következő volt: a maszkmenet élén haladt az ősbalek, övig érő szakállával, kalapja tele volt tűzdelve zöld szalagokkal. Ez arra utalt, hogy ezentúl nem lesznek olyan idős hallgatók a főiskolán, mint eddig voltak. Ezután „*Steingrube nagyközség*” érdemes elöljárósága következett, élén az öreg bíróval. Mindegyik tisztségviselő magával cipelte méltóságának jelvényét. A bíró a botot, a kisbíró a dobót, a „*főpenna*” az óriási „*pennát*”, helyettese (kis penna) pedig egy hatalmas ceruzát. A bakter bundában, alabárdal és lámpával sétált. A cikk írója kitért arra is, hogy a nagyközség Bánfalván alakult meg, az ott lakó hallgatókból. A tisztséget egy fővel még ki is egészítették. Egyikük volt a „*Kőfejtő öre*”, akinek kötelessége volt az öngyilkos-jelölteket bekísérni a községházára. A bajadért alakító főiskolás táncolva haladt a piros rózsákat kezében tartó hindu maharadzsa előtt. A főiskola két kitűnően maszkírozott „*professzora*” óriási derűtséget váltott ki a főiskolásokból. Hatalmas tábla hirdette egy „*nagy*” cseh politikus jövetelét, akit egy óriási trombitával a vállán személyesített meg egy hallgató. A „*Ruhr vidék csoportot*” számárháton vezette egy fegyveres néger katona, őt a francia törzstiszt követte, utána félmeztelen gyarmati katonák hatalmas láncokkal megbilincselte bányászt vezetettek. A csoport mögött egy kitűnően összeállított tank haladt, oldalán hatalmas betűkkel ezzel a felirattal: „*Tank schen*”. A GySEV-szerelvény nyikorgó kerekű miniatűr makettjét spárgával húzta az egyik hallgató, (parodizálva azt a szerelvényt, ami csak reggel negyed hatkor jutott be Sopronba). Nem fáztak a görög istenek szellős ruháikban, de izzadt bundájában az eszkimó ródlival a vállán. Vonult a kártyakirály, az élő „*Penkala*”, a 13 ½ es számot viselő rendőr. Feltűnt a menetben a hosszú, piros csőrű gólya, aki pólyás babát ringatott karjaiban. A szőlőművelő legény vállára vetett kapával, kerékpárjához kötözött ásóval mezítláb kerekedett. A bohókás, figurás menetet bohócok, cigányok, „*tarka ruhás nők*”, török basa háremével, rikkancs, kéményseprő, mézároslegény és csibészek színesítették. Nagy sikere volt a régi erdész, új erdész paródiának. (A régi szakállasan, pipával szájában, fegyverrel a vállán lépdelt, az új távcsővel, mikroszkóppal és műszerekkel felszerelve fújta a cigarettát mellette.) A ballagási menet a Deák téren, az Erzsébet utcán és a Színház utcán vonult végig, majd az evangélikus templom melletti átjárón kiért a Templom utcára. A Városház (Fő) téren Thurner Mihály polgármester búcsúztatta az elmenőket. A polgármester beszédében visszaemlékezett az ifjúság érdemeire, vérrel szerzett polgárjogára. A Sopron kapujánál elesett vagy megsebesült hősöket, s a csatákban részt vett hallgatókat örök példaképül állította az utókor számára. A beszéd után a főiskolai zenekar kíséretével a tömeg elénekelte a bányász- és az erdészhimnuszt. A

rendezvény végén a győri vasút kerthelyiségébe vonultak, ahol víg poharazás mellett, énekszóval záróráig együtt maradt az ifjúság.²⁶⁵

Május 31-én Szikszay bejelentette, hogy szeretett kollégájuk, Vigh László III. éves erdőmérnök-hallgató május 25-én Siófokon elhunyt.

Június 4-én a Magyar Nemzeti Szövetség felhívást juttatott el Sopron polgármesteréhez a magyar nemzeti lobogó előtti tiszteletadás ügyében. A felhívást a rektor eljuttatta a Körnek azzal a meghagyással, hogy az ifjúságot a mozgalom nemességéről saját hatáskörében világosítsa fel.²⁶⁶ A pénzügyminisztérium június 7-én engedélyezte az előirányzott és összesen 60 000 korona összeg felhasználását.²⁶⁷ Hogy milyen nehéz anyagi helyzetben volt az Ifjúsági Kör 1923-ban, azt egy júniusban elkészült és az 1923/24-re vonatkozó költségvetési előirányzatból ismerhetjük meg. A rektori hivatalhoz eljuttatott beadvány aláírói Dr. Szikszay Miklós köri elnök, és titkára, Mildschütz Gyula voltak. A számukra átutalt 600 000 koronás évi segélyből az első negyedévére 150 000 korona volt előirányozva. Így a klub felszerelésére 60 000, a Sport Klub részére 20 000, az Énekkar részére 20 000, a Zenekar részére 15 000, az Ifjúsági Könyvtár részére 35 000 koronát terveztek be.²⁶⁸

Mildschütz június 26-án jelentette be a rektori hivatalnak, hogy Tarics Ferenc IV. éves erdőmérnök-hallgató június 18-án Székesfehérvárott elhunyt.²⁶⁹ Augusztus 28-án a köri titkár beadvánnyal fordult a tanácshoz, hogy a már korábban kiutalt, az Ifjúsági Kör jelenlegi helyisége mellett lévő szobát ideiglenesen megkaphassák. Leírásuk szerint, egyetlen kis szobában van a Kör minden tulajdona elhelyezve. Így üléseiket sem tudják megtartani. Hozzá tették még, mindent elkövetnek, hogy a Körnek megfelelő helyiséget szerezzenek, de ez az ügy a mai viszonyok mellett nem megy olyan gyorsan, mint ahogy szeretnék. Bár a kért szoba üresen állt, mégsem a Kör, hanem egy újonnan szervezett tanszék kapta meg azt használatra.²⁷⁰

²⁶⁵ SH 1923. május 26. 2. o. A filmfelvételeket a Corvin filmgyár készítette, ami júniustól bemutatásra is került a mozikban. Dr. Friedrich Károly „*Sopron nagy napjai*” *Emlékek a Műegyetem múltjából* 1933 c. filmjének elejét ennek a filmnek kópiái gazdagítják. vö. Sopron környéke 1920–1956 Életképek, összeáll. Ifj. Sarkady Sándor az MFI engedélyével.

²⁶⁶ NymE KL 1189/1923

²⁶⁷ NymE KL 1217/1923 75.084/1923. sz. Az összeget a Kör az előterjesztett program alapján felhasználhatta.

²⁶⁸ NymE KL 91/1924 A klub felszerelése két rozoga asztalból, három székből és egy szekrényből állt. A sportklub részére tornacipőket és teniszfelszereléseket igényeltek. Az énekkar fejlesztésénél elsőrendű cél a kották beszerzése volt. A könyvtáruk gyarapítását azzal indokolták, hogy alig van néhány könyvük, illetve a főiskola tanulmányi rendjének megváltozása folytán egyes új jegyzetek beszerzése elengedhetlenné vált.

²⁶⁹ NymE KL 1354/1923 Temetése 19-én volt ugyanott.

²⁷⁰ NymE KL 1820/1923 A szoba egy főiskolai alkalmazotté volt, annak elhunytá után szabadult fel.

Szeptember 10-én pedig egy hirdetés arról tudósított, hogy azok a hallgatók, akik a főiskola ének- és zenekarában közreműködnek, a jóléti intézményeknél nyújtandó kedvezményeknél sorrendi előnyt fognak élvezni.²⁷¹

Október elején a Kör arra kérte a tanácsot, hogy Babos Imre IV. éves erdőmérnök-hallgatót minősítse katonahallgatónak.²⁷² Október 10-én tíz hallgató kérvényében arra kérte a rektort, intézze el, hogy őket a katonai őrparancsnokságok a délutáni ismétlő órákról (katonai gyakorlatokról) és parancskihirdetés jelenléte alól mentse fel. Kérésüket azzal indokolták, hogy az ifjúsági élet adminisztrációs és gazdasági életében a legfontosabb helyeket töltik be.²⁷³ Még ezen a napon, a főiskolai ifjúság ismerkedési estjén a tiszti bajtársak 25000 koronát adtak át a Kör vezetőségének azzal a kéréssel, hogy azt juttassák el a rektornak, aki az összeget a menza segélyezésére fordítsa.²⁷⁴

A kör saját kebelén belül felállított egy fiókegyületet. Ennek az együletnek is meg volt korábbi előzménye Selmezbányán.²⁷⁵ Az Ifjúsági Kör fiókegyületének, a „Főiskolai Lövészegyletnek” 1923. október 23-ról ránk maradt az eskütételi programja. Az eskü letételére október 28-án került sor, az egyület megalakulására pedig 1924. február 29-én.²⁷⁶

²⁷¹ NymE KL 1949/1923

²⁷² NymE KL 2129/1923 Az indoklás szerint Babos önhibáján kívül maradt le a névjegyzékből. Babos 1919-ben Szegeden szolgált, 1920/21-ben iratkozott be, (Czinkotai csoport) akárcsak André Béla és Gyulay Zoltán. Ők 1919/20-ban iratkoztak be a főiskolára, és mind a négy szemesztert lehallgatták. Az 1919/20-as tanév csak márciusban kezdődött, augusztus közepén végződött. Még augusztusban vonultak be, egész október végéig, novemberig szolgálatban voltak, s így nem tudtak készülni a pótvizsgáikra.

²⁷³ NymE KL 2177/1923 A folyamodók: Mildschütz Gyula titkár, Vitt Lajos háznagy, Szóják Károly főkönyvtáros, Jaeger Béla a nemzetvédelmi osztály vezetője, Király István főjegyző, István Sándor a vigalmi bizottság alelnöke, Fodor Nándor, Fülöp István választmányi tagok, Darányi József a „Centrum” helyettes könyvelője, Sady József a FAFC elnöke.

²⁷⁴ NymE KL 3/d/3 2178/1923 Az összeg a menzaplóba lett bevételezve.

²⁷⁵ A Főiskolai Hegyi Zászlóalj Selmezbányán, aminek fennállásáig összetartó és nevelő ereje volt a honvédelmi nevelés mellett.

²⁷⁶ NymE KL 2263/1923 és 450/1924 Az ünnepélyes eskü délelőtt tíz órakor volt. Akik a Lövészegyletnek nem voltak tagjai a tér bal oldalán álltak fel, arccal az Erzsébet kert irányában. Ezután jött a zászló, négy egyenruhás díszőrrel. A zászlóval szemben a Lövész Egylet három szakasza állt fel. Az egyület főparancsnoka, Gröller József százados a tanárokkal együtt egy kisebb csoportot alkotott. A zászlót az Ifjúsági kör helyiségéből hozták ki. Mihelyt a zászló feltűnt a tér sarkán, az énekkar a „Hiszekegy”-et énekelte. Az ének alatt és a zászló előre hozatala közben a három szakasz tisztelgett. Ezután Mildschütz Gyula IV éves erdőmérnök-hallgató felolvasta az eskü szövegét. Majd Szikszay Miklós köri elnök feleskette az egyület vezetőségét. Ezután Szikszay és Gröller rövid beszédet intézett az ifjúsághoz és a felavatott együlethez. A Himnusz elénekzése után a zászlót az Erdészeti Kísérleti Állomáshoz vitték. Itt a Főiskolai Lövészegylet három szakaszban tisztelegve elvonult előtte. Az egyület „Alap- és ügykezelési szabályzata” nem lelhető fel. Megválasztott tisztikara a következő volt: tanárelnöke Roth Gyula, ügyvezető elnöke Gröller József honvéd százados, főlovászmester, Mildschütz Gyula, a főlovászmester helyettese, Jaeger Béla. Lovászmesterek: Witt Lajos, Turcsányi Gyula, Kelle Arnold, Donáth Aladár és Rihmer László.

A protestantizmus emlékünnepére a köri elnök kérésére a rektor a protestáns hallgatókat az előadások és gyakorlatok alól felmentette.²⁷⁷

Az Ifjúsági Kör választmánya, az alapszabályok értelmében 1923. október 26-án megtartott tisztújító közgyűlésén, az 1923/24-es tanév elsőéves hallgatóival kiegészítette korábbi elnökségét.²⁷⁸

1923. október 21-én a SZEFE soproni csoportja tartotta meg közgyűlését és választotta meg vezetőségét.²⁷⁹ 1923. november 10-én került sor a balekbál megrendezésére a Kaszinó összes termében.²⁸⁰ November végén a Kör berendezése egy darab íróasztallal gyarapodott, amit a háznagy vett át elismervény ellenében.²⁸¹ Már az újév elején temettek a főiskolások: Bokor Ferenc erdőmérnök-hallgató bajtársuktól vettek végső búcsút.²⁸²

1924 januárjában a gyenge vizsgaeredmények okaira mind a Kör, mind a tanári kar választ keresett. A szakkiküldöttek és a Kör vezetősége együtt kutatták azokat az okokat, amelyek a jelenséget előidézték. Ezek a következők voltak: a hallgatók közötti nagy anyagi különbségek, az állami ösztöndíjak beszűkülése, és az a tény, hogy a hallgatóság nagy hányada maga kereste kenyerét és szerezte be azokat az anyagi eszközöket, amelyek tanulmányaik folytatásához nélkülözhetetlenek voltak. Ehhez hozzátehetjük még, hogy a hallgatók nagy része nyomorgott. A főiskolai menzán 1924 januárjában sárgarépa volt a menü, sok hallgató korgó gyomorral kelt fel az asztal mellől. Vasárnap esténként 50%-uk nem vacsorázott. A már délben kiosztott hideg vacsora olyan kevés volt, hogy nem volt érdemes hazavinniük. Karácsonyi ünnepük is keserűségben telt. A nagy hideg újabb gyötrelmeket és nélkülözéseket okozott számukra. A dermesztő, fűtetlen szobákból a főiskola tanácsának kezdeményezésére az olvasóterembe jártak melegedni a hallgatók. A szegényebb főiskolások visszavonultak a társas élettől. Ahhoz ruha kellett volna. Mozira sem igen telt, inkább színházba mentek, de oda is csak a karzatra, mert az volt a legolcsóbb. A város juttatott mintegy húsz főnek cukrot, szalonnát az ínségakcióból.²⁸³ Mindez együttesen a tanulmányi

²⁷⁷ NymE KL 2312/1923 1923. október 31-én délelőtt kilenckor emlékünnep volt a az evangélikus teológiai fakultás tornatermében. Délután hat órakor pedig az evangélikus egyetemi és főiskolai hallgatók soproni szövetségénél a Szent György utca 13. alatt rendeztek megemlékezést.

²⁷⁸ NymE KL 2367/1923

²⁷⁹ NymE KI 2427/1923 Elnök: Mildschütz Gyula, alelnök, Fodor Nándor, Főtitkár, Klee Arnold

²⁸⁰ EM 1951 meghívó. A személyjegy 5 000, a családjegy 12 000, a karzati páholy 16 000 koronába került.

²⁸¹ NymE KL 2428/1923 Witt Lajos háznagy november 27-én

²⁸² SVM 1924. január 8. 4. o. A 7-én elhunyt Bokor Ferenc az evangélikus temetőben nyert végső pihenést.

²⁸³ SVM 1924. január 5. 3. o. Nyomorognak a főiskolások. Sokan közülük alig kaptak otthonról valamit. Nemhogy ruhára, de kosztra, lakásra sem volt elég pénzük. A főiskolások abból éltek, hogy katonáskodtak, középiskolásokat tanítottak. Volt olyan, aki fával kereskedett. Egy fiú Sopronbánfalván házmester volt, és ezért ingyen lakást kapott. Egyikük a soproni kávéházban sakkozott, azzal a kikötéssel, hogy akit legyőz a játékban, fizet számára egy uzsonnakávé.

eredmények rovására ment. A súlyos megélhetési gondokon csak enyhíteni tudott a tanács a menzasegélyek kiutalásával, illetve a Kör az általa első ízben megindított kedvezményes fűtőakcióval. A hallgatók öt pontos beadványukban a következőket kérték: 1., Pótvizsgaidő minden hónapban legyen. Annak időpontját a professzor urak állapítsák meg. A vizsganapok száma a szükséghez képest 1-2. 2., A rendes szigorlatok ideje legyen október és február, a pótszigorlatok ideje pedig május. 3., Ugyanabból a tárgyból eredménytelen vizsga esetén pótvizsgázni kéthavonta lehessen. 4., Azok a hallgatók, akik nem tudják igazolni, hogy saját magukat tartják fenn, illetve csak minimális hazai támogatással folytatják tanulmányaikat, a pótvizsgadíjat emeljék fel. Ugyanabból a tárgyból ismételt pótvizsga esetén a jelen kedvezmény nem jöhet figyelembe. 5., Az első szigorlattal és a lezárt első öt szemeszterrel a hetedik szemeszterre lehessen beiratkozni. Enélkül csak feltételesen. A Kör vezetőségének véleménye szerint így lehetővé válhat a nehéz körülmények között élő tanuló ifjúság eredményesebb munkateljesítménye. A főiskola tanácsa Széki János dékánt kérte fel, hogy referáljon a beadványra. Széki előterjesztése után a tanács több helyen módosította a főiskola erre vonatkozó szabályzatát.²⁸⁴

1924. február 12-én került megrendezésre az első főiskolai álarcos bál, ahol 240 festői maszk kavalkádjában vonultak fel a résztvevők.²⁸⁵ Az Erdélyi Kör báljára valamivel később február 23-án került sor.²⁸⁶ Március 1-jén a főiskola ifjúsági zenekara a kőszegi sportklub meghívásának tett eleget. Ők szórakoztatták a publikumot a műsoros táncestélyen prózával és

²⁸⁴ NymE KL TJK 2/a 1924. A 36. § a következőképpen módosult a vizsgák megtartására. 1, A félév elején az előadások megkezdése előtt, 2., A téli félévben október 1-től december 15-ig., 3., A téli félévben december 17-től 21-ig bezárólag, 4., A nyári félévben március 1-től május 15-ig. A nyári félév végén a kollokviumok megkezdése előtt. A 2-4 pontokban megállapított időközökben csak olyanok vizsgázhatnak, akik heti tíz óránál kevesebbre (két gyakorló órát egy előadásnak számolva) vagy egyáltalán nincsenek beiratkozva. Azok, akik a lehallgatott téli félév végéig a kollokviumokon nem jelentek meg, a legközelebbi nyári félév elején, az előadások megkezdése előtt tartandó vizsgákon részt vehetnek, viszont azok, akik a kollokviumon előmeneteli osztályzatot szerezni nem tudnak, ugyanabból a tárgyból a legközelebbi nyári félév elején nem vizsgázhatnak. A sikertelen vizsgák általában véve legfeljebb két hónapi időközökben ismételték meg. A vizsgák időpontját az illetékes tanár állapítja meg. Továbbá javasolta a tanács, hogy az első szigorlatot félév elején – az előadások megkezdése előtt tartsák meg. A kérvény 4. pontjával a tanács elvi okokból nem értett egyet. Az 5. pontban már korábban történt intézkedés, mivel a felsőbb hatóságok hozzájárultak a szigorlati szabályzat 7§-nak megváltoztatásához. A tanács végül azt javasolta, hogy a szabályzat 10§-a egy 5. ponttal egészüljön ki. „*Valamelyik osztály harmadik évfolyamának tárgyait csak azok vehetik fel, akik az illető osztály első évfolyamára kötelezően előírt összes tantárgyból előmeneteli osztályzatot tudnak felmutatni.*”

²⁸⁵ SVM 1924. február 14. 2. o. A bál ragyogóan sikerült. Nagyszerű munkát végzett Szikszay Miklós, Witt Lajos, István Sándor, Tornay József, Kun László, Jaeger Béla és Sady József. A díszítés Fixek Ernőnek szerzett dicséretet. A lap az összes jelmezes soproni leány és asszony nevét és néhány főiskolását is közölte. Jegyeket a Széchenyi téri Róth cukrászdában lehetett igényelni. Az inflációt és korona elértéktelenedését mutatták a jegy -árak is. A nagypáholyba 80 000. a kispáholyba 60 000, és a karzatra 12 000 korona volt a belépő vigalmi adó nélkül! vö. SVM 1924. február 5. 4-5. o. Egy zsemle 200, egy kenyér 2200 koronába került ekkor Sopronban. vö. SVM 1924. január 31. 4. o. Az álarcos bál 1941-ig került megrendezésre.

²⁸⁶ SVM 1924. február 21. A báli meghívó árát 12 000 koronáról a rendezőség kénytelen volt 18 000 koronára felemelni. A bál tiszta jövedelme a menekült szegény sorsú erdélyi főiskolások segélyezésére szolgált.

tánczenével.²⁸⁷ Márciusban nagyobb segélyhez jutott az Ifjúsági Kör. Marek László államvasgyári felügyelő félmillió koronát küldött a rektornak, mint a selmecbányai egyesület adományát.²⁸⁸ A főiskola ifjúsága március 15-ét a színházban ünnepelte meg. Az ünnep fő szónoka Mildschütz Gyula volt.²⁸⁹

1924. március 23-án elhunyt Nározsni János I éves bányamérnök-hallgató. A Kör ősi hagyományai szerint 25-én helyezte örök nyugalomra.²⁹⁰ Még ebben a hónapban a főiskola szegény sorsú hallgatóinak érdekében a rektor felterjesztéssel élt a népjóléti miniszterhez. Ruhasegélyt kért az arra rászorultaknak. Ehhez a felterjesztéshez az Ifjúsági Kör összeállította a szegény sorsú főiskolai hallgatók névjegyzékét. Ötven hallgató részesült segélyben. Közülük huszonöt fő „*egy rend sacco öltönyt*” kapott, a másik csoport pedig egy-egy pár cipőt.²⁹¹ A DEFHE Nyugati Bánsága április 6-án a katolikus körben tartotta meg kultúrestjét.²⁹² A Szikszay vezette Ifjúsági Kör utolsó kérelme a tanácshoz az volt, hogy az 1924/25-ös tanévtől kezdve sportolás céljára hetenként egy délutánt – lehetőleg szombaton – az összes szakon szabad délutánnak minősítsenek. Indoklásul a főiskolán fennálló sportklub és a lövészegylet működését hozták fel. A két szervezet a sportolást kénytelen volt vasárnap tartani, illetőleg egy-egy szaknak a szabad délutánján. Ez így egyformán a tanítás és a tanulás rovására ment.²⁹³ A Szikszayt az elnökségben váltó István Sándor erdőmérnök-hallgató és

²⁸⁷ SVM 1924. február 27. 4. o., március 4. 5. o. Király István szavalt, Hladonik István prózát mondott, Sipos István tárogatón játszott, a konferanszié Kondér István volt, a zenekar primása Szecskay László. A főiskolások vasárnap tértek haza Sopronba.

²⁸⁸ NymE KL 501/1924. Az összeg felét a menza kapta. A rektor köszönőleveléből érdemes idéznünk: „...*egyben legyen szabad a velünk együtt számkivetésbe üldözött selmecieket arról biztosítanom, hogy egykori székhelyünk és polgárságának emlékét mindig kegyelettel őrizzük, s nem felejjük el azt az ezeréves múltat, melynek közös dicsősége és közös bánata nemzedékről nemzedékre él a bányász és erdész szak együtt érző lelkiületében.*”

²⁸⁹ SVM 1924. március 18 1 o. Rajta kívül szerepelt még Schultz Ferenc, Rihmer László, Cövek Béla A főiskolai énekkart Berger Zsigmond vezette

²⁹⁰ NymE KL 597/1924. A gyászszertartás kezdete este hétkor a főiskola tornacsarnokában volt. Itt Réz Endre IV. éves erdőmérnök-hallgató és Gaál József búcsúztatta Nározsni. Fél nyolckor a menet elindult a Deák tér – Széchenyi tér –Várkerület – Sas téren át a Szent Mihály-temetőbe. A temetőben a köri titkár, Mildschütz Gyula vett végső búcsút az elhunyttól. A húszéves ifjú a Pozsonyi út 2. sz. házban Frommer pisztolyával agyonlőtte magát. vö. SVM 1925. március 25. 3. o., március 27 2-3. o. A temetés után a főiskolások a győri restibe vonultak, és a megváltozott körülmények miatt egyetlen korszót törtek el halott bajtársuk emlékére. Ezután kihirdették az április 6-ig tartó gyászt.

²⁹¹ NymE KL 772/1924 A ruhasegély kiosztására a rektor és a Kör kiküldöttjének jelenlétében április 25-én és 28-án került sor. A rektor köszönőleveléből idéznünk: „*Ez a nemes áldozatkészség újból meg fogja erősíteni hallgatóságom lelkében ahhoz a hazához való törhetetlen és mindenre kész ragaszkodást és szeretetet, amelynek kormányzó férfiai az ország válságos pénzügyei között is módot találnak arra, hogy a nemzet nyomorgó ifjúságán segítsenek.*”

²⁹² SVM 1924. április 8 4. o. Rihmer László és Hegyi István melodramát adott elő. Gartner Ferenc ismertette az egyesület célját. vö. 1924. április 4. 3. o. A befolyt összeg a délvidéki menekült tagok felsegélyezését szolgálta.

²⁹³ NymE KL 686/1924 A kérvény 1924. április 3-án kelt. A főiskolai dékánjai elvben hozzájárultak a kéréshez. Bevezetését a II. szemesztertől vették tervbe.

választmánya azon dolgozott, hogy az elvárásoknak megfelelően tovább erősítse kapcsolatait a várossal. Vidéki egyesületként, mint a MEFHOSZ tagja kapcsolatokat igyekeztek kiépíteni más országos hallgatói egyesületekkel.

Azt, hogy István hallgatótársai és a Kör tagjainak bizalmát élvezte mi sem bizonyítja jobban, hogy első ciklusának leteltével újból elnöknek választották.

7.4 A Főiskola helyzete az 1924/25-ös tanévben, és a numerus clausus következménye

Az 1924-es évben a főiskola felettes hatóságainál nagy horderejű személyi változások történtek. A főiskola tanácsa bizakodással üdvözölte Bud János pénzügy és Mayer János földművelésügyi miniszterek kinevezését. Bud a helybeli iparkiállítás megnyitása alkalmából a főiskolát is meglátogatta. Személyesen győződhetett meg arról a tényről, hogy az intézmény felszereltsége a felsőoktatás igényeit csak hiányosan tudta kielégíteni.

A PM főosztály régi-új vezetője, Böhm Ferenc miniszteri tanácsos is a főiskola fennálló hiányainak leküzdését szorgalmazta felettesénél.²⁹⁴

Az oktatást nagymértékben veszélyeztette a státuszrendezés és a létszámcökkentés. A főiskola tanári karának az anyagi veszteségeken kívül a főiskola tekintélyét is megingatták, hogy az intézmény rendes tanárai, az egyetemi, műegyetemi és állatorvosi főiskolai rendes tanárookra felállított külön státusból is kimaradtak.²⁹⁵ A beadványok a sérelmek orvoslására nem vezettek eredményre. Ide volt sorolható a segéd-tanszemélyzet ügye, aminek megoldása kettős vonatkozásban várt megoldásra.²⁹⁶ A főiskola már 1904 (!) óta szorgalmazta, hogy elnyerje a doktori képzés jogát és a magántanári intézmény bevezetését – mindhiába.²⁹⁷

Az országnak ekkor két menekült egyeteme és egy menekült technikai főiskolája volt. A Selmecről Sopronba menekült intézmény összehasonlítva a két egyetemmel a ráfordított hitelösszegekből nagyon keveset kapott támogatásként²⁹⁸

A diákjóléti intézmények egyenesen katasztrofális helyzetben voltak. A Segélyező Egylet mindösszesen 2 millió koronával tudta a szegénysorsú hallgatókat támogatni, a menza pedig – eltekintve az FM segélyezésétől – kizárólag a hallgatók által befizetett díjakból

²⁹⁴ A MKBEF évkönyve az 1924/25. tanévről. Tettemanti Jenő e.i. rektor beszámoló beszéde

²⁹⁵ Uo. Ez volt a 1924. évi IV. tc. alapján kiadott 5000/1924. sz. M.E. rendelet

²⁹⁶ Uo. 17-18. o. Az asszisztensi és adjunktusi állások megemeléséről volt szó, hogy az egyes tanszékek oktatói ne maradjanak segédező nélkül a jövőben.

²⁹⁷ Uo. 19. o.

²⁹⁸ Uo. 27. o. A kolozsvári és pozsonyi egyetem 1921/22-ben újjáépítésre 54,42 millió koronás összhitelből 23%-ot kapott, addig a szinte mindenéből kifosztott főiskola 1,7%-ot! Az arány a korona romlásával és gazdasági válsággal még tovább romlott 1922/23-ban 0,6%-os részesedéssel.

tartotta fenn magát. 1924-ben a 16,5 milliós segélyből a MEFHOSZ 11 millió koronával járult hozzá, de ez egyáltalán nem volt elég a diáknyomor sebeinek begyógyítására. Az internátus kérdését úgy próbálták megoldani, hogy a főiskola új épületének átvételekor egy emelet sor került kihasításra, de ebben – igen szerény körülmény között – csak 50 személy kaphatott lakást. A rektor rámutatott a lényegre is: a magyar társadalom egy része nem tud, a másik pedig nem igyekszik morális és szociális kötelezettségeinek eleget tenni. Ennek okában a rektor a régi jómódú és nemzetfenntartó középosztály összeomlását látta.²⁹⁹

A soproni főiskolán nem történtek véres atrocitások a Horthy-korszakban az antiszemita zavargások idején. De az antiszemitizmus elérte ezt az intézményt is. Az első eset, amiről dokumentumok maradtak fenn, még 1920-ban, a törvény megszületése előtt történt. Egy izraelita bányamérnök-hallgatót kényszerített távozásra 6–8 erdőmérnök-hallgató.³⁰⁰ Négy évvel később az antiszemitizmus elemi erővel lángolt fel a bánya- és erdőmérnöki főiskola falai között. A zavargások kirobbantóit az ÉME és a MOVE soraiba tartozó hallgatók csoportjai és a mögöttük álló fővárosi támogatóik voltak.

1924 szeptemberétől olyan események sorozata vette kezdetét a főiskolán, ami miatt a hallgatók, a Kör, és Sopron neve ismét az országos érdeklődés keresztjébe került.³⁰¹

A soproni főiskolán zajló eseményeket a helyi és országos napilapok taglalták. Az István Sándor vezette Kör számára nagy erőpróbát jelentettek az 1924 őszen kirobbant antiszemita megmozdulások. Sopronban két izraelita bányamérnök-hallgató felvétele volt közvetlen kiváltója a zavargásoknak. A Kör féléves építómunkáját, mint derült égből a villámcsapás érték a főiskolán fellángoló antiszemita zavargások. Ennek okait, mozgatórugóit igyekszünk a következőkben feltárni. Arra is rámutatunk, hogy István mindent elkövetett, hogy lokalizálja a zavargásokat. Egy egyre hangoskodóbb kisebbség akarata érvényesült. Az István vezette választmány igyekezett leszerelni az antiszemitákat. Nem sok sikerrel. István még lemondását is felajánlotta a rektornak, aki azonban azt nem fogadta el. A rektor megállapította, hogy a kör elnökség ebben az ügyben korrektül és becsületesen viselkedett, s ezért az elnökségnek köszönetét fejezte ki.³⁰²

²⁹⁹ Uo. 33. o. A rektor beszédében még azt is hangsúlyozta, hogy a háborús és konjunkturális vagyonok pedig érzéketlenek.

³⁰⁰ NymE KL 645/1920 Wittenberger Zoltán bnh. a főiskolai tanácshoz írt levelében visszavonta a hallgatók ellen tett korábbi feljelentését.

³⁰¹ Az 1924-es zavargások eseményét ld. Hiller 167-172. o. Az események nem az „országszerte megélenkülő munkásmozgalom, sztrájkok, szervezkedések ellensúlyozására” robbantak ki.

³⁰² NymE KL TJK 2/a 1924. október 10. „A Főiskolai Ifjúsági Kör elnöksége megjelent a rektor előtt, s bejelentette lemondását, amit a rektor tudomásul vett. Minthogy azonban a mai zavaros idők új elnökválasztást nem engednek meg, az ügyek további vezetésével megbízta a kör elnökséget. Az elnökség nem helyesli az ifjúság viselkedését, s mindent megtett az előadások abbahagyásának megakadályozására. A

Az egy hónapig tartó zűrzavart külső erők szították, lefolyását korabeli levéltári dokumentumokból, napilapokból, tanácsi jegyzőkönyvekből, napról napra nyomon lehet követni.³⁰³ A teljes káoszra jellemző, hogy városi, megyei, majd országos ügy lett belőle. Az órákat bojkotáló hallgatók október 14-én nem tettek eleget a rektor felhívásának, hogy látogassák az előadásokat.

A soproni keresztény egyesületek vezetői ebben az ügyben felkeresték dr. Simon Elemér főispánt és felkérték a közvetítésre. A főispán közbelépésére a kizárás nem is lépett életbe; meghosszabbították a jelentkezési határidőt. Simon Elemér főispán magához kérte a főiskolások vezetőit is.³⁰⁴ Október 18-án már a minisztertanács foglalkozott az ügygel, majd a nemzetgyűlésen is a soproni zavargások voltak a terítéken. Lendvay István képviselő megvédte az antiszemitákat és támadta a főispánt.³⁰⁵ A fővárosi ifjúsági szövetségek november elején újból elküldték képviselőiket Sopronba.

A MEFHOSZ elnöke és szövetségi titkára felhívásban fordult a soproni főiskolai hallgatókhoz. A Turul szövetség kiküldöttje Pásint Ödönnel együtt utazott Sopronba.³⁰⁶

A helyzetre jellemző – és egyben rámutat már ekkor a két egyesület közti lappangó feszültségre is –, hogy másnap a következő tudósítást közölte az MTI: *„Egyes esti lapoknak a soproni főiskola ügyével megjelent híradásával szemben, Pásint Ödön a MEFHOSZ első alelnöke a következő helyreigazítást kéri: „valótlan az a beállítás, mintha ő a MEFHOSZ*

rektor, annak megállapítása mellett, hogy a köri elnökség ebben az ügyben korrektül és becsületesen járt el köszönetét fejezte ki az elnökségnek. A MEFHOSZ kiküldöttjei is az előadások abbahagyása ellen voltak.”

³⁰³ NymE KL TJK 2/a 1924. szeptember 30-tól, 1924. október 31-ig

³⁰⁴ MTI 1924. október 14.

³⁰⁵ MTI 1924. október 18. Az Új Nemzedék tegnapi száma szerint Lendvay István nemzetgyűlési képviselő a soproni főiskolások ügyében előterjesztett interpellációjában azt mondta, hogy *„amennyiben igaz, hogy a soproni főispán azt állította, hogy a soproni főiskolások mozgalmát a budapesti fajvédők futárok útján igazítják, akkor a főispán valótlant mondott.”* Vitéz Simon Elemér főispán Lendvay Istvánt ezért a kijelentéséért Hajós Kálmán és Östör József nemzetgyűlési képviselők útján provokálta. Vitéz Simon Elemér főispán Az Újságban és a Pesti Naplóban a soproni főiskolások ügyével foglalkozó nyilatkozatával kapcsolatban annak közlését kéri, hogy a nyilatkozat erősen tendenciózusan van beállítva és nem mindenben fedi az általa mondottakat.

³⁰⁶ MTI 1924. november 4. A MEFHOSZ elnökség felhívása. *„A fegyelem egyik legfontosabb alapfeltétele annak, hogy együtt dolgozhassunk közös céljainkért; ezért, a leghatározottabban felkérlek benneteket, a MEFHOSZ elnöksége nevében, hogy az egyetemes ifjúsági érdeket szem előtt tartva, haladéktalanul írjátok alá a dékán urak által felfektetett íveket. Az általatok kezdeményezett megmozdulásunk elérte célját. Nagyszerű összefogástok az egész magyarság előtt szimpátiát keltett, amit azonban minden téren elveszítettünk, ha most nem viselkedtek fegyelmezetten és nem követitek utasításainkat. Az utóbbi esetben nem állana módunkban, hogy ügyeteket magunkévá téve, azt sikeresen képviselhesünk, mint ahogy tehetnénk akkor, ha Ti most velünk egyetértőleg cselekesztek. Hiszem, hogy intencióimat megértitek s átérzitek azt, hogy mindnyájunk javáról van szó. Budapest, 1924, november 3-bajtársi szeretettel vitéz Oláh Béla s.k., szövetségi elnök, dr. Ágh József s.k. szövetségi titkár.”*

*képviselőiben és a Turul képviselője a kormány utasítására utaztak Sopronba, és hogy a soproni főiskola hallgatósága nem akarta őket meghallgatni.*³⁰⁷

November elején a helyi sajtó már arról cikkezett, hogy *„végleges döntés előtt áll a Főiskola ügye”* és mivel a hallgatók a lefektetett íveket aláírták, így nem fogják bezárni az intézményt.³⁰⁸ A két bányamérnök-hallgató végleges távozásával úgy tűnt, hogy a felkorbácsolódott kedélyek lecsillapodtak. Az összes egyetem és főiskola *„a soproni főiskolások „igaza mellett”* sorakozott fel. Ez a tény azt a veszélyt rejtette magában, hogy a jobbot és szélsőjobbot erősítő egyetemi hallgatók csoportjai mindvégig szolidárisak maradtak egymással a zsidókérdés *„megoldásában”* a magyar felsőoktatási intézményekben.

Fél évvel a történések után az egyik budapesti lap tudósítója személyes tapasztalatokat gyűjtve igyekezett magyarázatot találni az eseményekre. Az egész oldalas cikkben tallózunk.

Az újságíró véleménye szerint: *„Ezen a főiskolán csak múlt kellemetlen epizód volt a kilengés melyet nem is a hallgatók, hanem a felülről jövő lelkiismeretlen izgatás idézett elő.”* Majd azzal folytatta, hogy, a főiskola szakára huszonöt esztendő óta nem jelentkezett zsidó vallású hallgató, a bányászatin azonban néhányan mindig voltak. *„A háború befejezése óta – érthető okokból – itt sem jelentkeztek.”*³⁰⁹ majd így folytatja: *„Ez a tanév volt az első, melyre ketten beiratkoztak. A hallgatók ezt nyugodtan tudomásul vették és ezt eszünkben sem volt megakadályozni. Ekkor kezdődött meg egy kívülről jövő izgatási manőver. „Csonka-Magyarországon sokkal nehezebb a bányászati elhelyezkedés, mint Nagy-Magyarországon volt – hallatszott a szirén-szózat – a zsidók innen is ki akarják szorítani a keresztényeket. Ez a gazdasági hivatkozás mindig erősebb formában, mindig izgatóbb köntösben került feltárlásra s végre is sikerült feltüzelní a fiatalokat. Így robbant ki a botrány... Befejezés nélkül nem lehet szó nélkül menni el amellett sem, hogy Sopronban nem gumibottal járnak a diákok, a kezükben nem fokosok, hanem könyvek vannak, a szemükből nem a provokáció tekint a járókelőkre. Sopronban nem csinálnak egyéni akciókat és igen kevesen vannak azok, akik hajlandók volnának még egyszer olyasmire, amit egyetlenegyszer az ősszel csináltak. De még ezek is úgy állítják be a dolgot, hogy nem ébredő szellemből, hanem gazdasági kényszerből buzdítottak a sztrájkra...”*³¹⁰ A cikk a továbbiakban nagyon sok olyan megoldásra váró kérdésre rámutatott, ami ebben az időben hallgatókat és professzorokat egyaránt

³⁰⁷ MTI november 5. *„Téves az a híradás is, hogy az ifjúság nagy része az aláírás mellett foglalt állást, mert a szavazás alkalmával 240 szavazat az aláírás ellen szólt és csak három mellette.”*

³⁰⁸ SH 1924. november 6. 2. o. november 8. 1. o. *„Sopronban marad a Főiskola”*

³⁰⁹ A cikk írója itt tévedett. ld NymE KL 640/1920

³¹⁰ Vándor Kálmán: Nem gumibottal, hanem könyvvel járnak a soproni diákok az utcákon In. Az Ujság 1925. március 15 9. o. A cikkről az a véleményünk, hogy megrendelésre született. Vagy ha nem, akkor is igyekezett a pesti olvasókkal megértetni a megérthetlent.

foglalkoztatott. A főiskola 250 hallgatójának 2/3-a volt az, akik vizsgáikkal, szigorlataikkal elmaradva hallgatták az előadásokat. Közülük csak néhány szerencsés jutott mellékkeresethez. A főiskolai diákmenzán aránylag olcsón étkeztek (17-18000 korona), de még mindig lakásgondokkal küszködtek. A főiskola internátusába 40–50 hallgató kaphatott csak helyet. Az éhség és nélkülözés, a mindennapi gondok, az energiákat felőrlő életküzdelem befolyásolták a hallgatók munkáját. Megfeszített erővel tanult a többség, de a vizsgaeredmények nivója jóval alatta volt az 1914 előttinek. Az Ifjúsági Körnek minden hallgató tagja volt. Kisebb egyesületekbe tagozódtak a különböző vidékről való diákok.

A cikkben arról is olvashatunk, hogy az ország egyik legrégebbi tanintézménye nélkülözi a műszaki doktorátust, a magántanári intézményt. A cikk továbbá kitért a tanári kar több sérelmére, majd végül Vándor feltette a kérdést: miért nem emelik a főiskolát egyetemi rangra?³¹¹

7.5 A Kör munkája az 1924/1926-os tanévben

Az 1924. évi elnökválasztás esélyeiről a főiskolás hallgatók által útjára indított Lila Zongorában a következőket olvashatjuk: „*A főiskolán megkezdődnek az elnökválasztási előkészületek. Eddig Szeless László bányamérnök-hallgató és István Sándor erdőmérnök-hallgató neve került kombinációba.*”³¹² A helyi lapból a következőket tudjuk meg. A főiskola addigi nyugodt életét felkavarta a közlő választás. A házak falán, a kávéházakban, mindenütt kint vannak az elnökjelölteket éltető plakátok. Az egyik jelölt Szeless László (Perikles) intelligens sokoldalú fiatalember. István Sándort a kitűnő táncost és szimpatikus főiskolást városszerte jól ismerték.³¹³ A választásra 1924. április 5-én került sor. Az új elnök István Sándor lett.³¹⁴

Istvánt csekély szótöbbséggel választották meg elnöknek. A 400 főnyi ifjúságból 220 fő szavazott, mivel akinek 1924. február előtti adóssága volt, nem szavazhatott!³¹⁵ Május 7-én a „*Felvidéki Kör*” tartotta meg műsoros táncestjét. Az est meghívott illusztris vendége Kosáryné Réz Lola író nő nem tudott eljönni, így helyette „*Tóbiás*” c. selmeci novelláját

³¹¹ Uo. „...az lenne a leghelyesebb, ha a pesti Műegyetemhez csatolnák épp úgy, mint pl. a pécsi egyetem teológiai fakultásává tették a soproni teológiát, mely azért előbbi helyén, Sopronban maradt.”

³¹² NymE KK Lila Zongora 1924. március 15. 5. sz. 15. o. A lap szerint további jelöltek voltak még Kovács N. Zsiga (Kovács Nagy Zsigmond) és dr. Weck Imre bányamérnök-hallgató.

³¹³ SVM 1924. március 21. 3. o. A cikk még azt is megemlítette, hogy a soproni lányok is két pártra szakadva korteskedtek a jelöltek mellett. A Szeless Párt népgyűlését Steingrubében, vagyis Bánfalván tartotta. Szeless hívei a Főiskoláról zenezóval indultak.

³¹⁴ NymE KL 685/1924

³¹⁵ SVM 1924. április 5. 5. o. Ehhez tette a rövid cikk tudósítója: „*Ha a követválasztásokon is ilyen volna a cenzus, nem sok voksot kapnának a képviselőjelöltek.*”

Zólyomy Imre erdőmester olvasta fel a közönségnek.³¹⁶ A ballagás idején esett. De a mókás felvonulásról ránk maradt a másnapi tudósítás. Eszerint, Fülöp István bányamérnök-hallgató vitte a rúdra erősített valéta-csokrot. A maszkos menetből a kisgyermek az óriási elefántot csodálták (mozgatta a füleit és az ormányát), a leányoknak álcázott fiúk közül a legsikeresebbek voltak: Földváry László (kék kalapos leány, Becker Ferenc (szőke leány) Szemere Zoltán (öregasszony), a Sopronvármegye és a Soproni Hírlap is képviselve volt szelíd gúnnyal a menetben. Két zsidó (Schnetzer Iván, Remenyik Lajos) táblát viselt a hátán „*Hazajött emigránsok*” felirattal. Kletz Károly-Heinrich József bohócok voltak. Jó jelmezek is akadtak: Don Pedro, a kasztíliai véreb (Klee Arnold), az oroszánvadászok (Szabó Kálmán és Eördögh Vilmos), az apacslegény (Kaszás József), a hatalmas mészároslegény (Freesz József), a politikus csizmadia és inasa (Felder Sebestyén és Kühne Gábor), Mefisztó (Schleng András), a magyar csikósok (May Ervin, May Ottó, Vadon Sándor), fehér burnuszos arab (Marikovszky Zoltán), Kállay pénzügyminiszter (Darányi József), Hébelt Ede (Domschitz József), félbajuszú Kittel képviselő (Böhm Mihály), aki után egy borbélylegény szaladgált pamaccsal és egy hatalmas borotvakéssel, a nagy- és a kisantantot egy francia és egy román tiszt képviselte a menetben (Sztehlik Béla-Horváthy Lóránt). Ott volt „*Steingrube nagyközség*” is, a rendet két rendőr (Burró Béla, ?), a 13½ és a 30½ számú tartotta fenn. Egy másik tudósításban ez olvasható a ballagásról: Elöl ment a főiskolai zenekar, Szecskay Lászlóval az élen. A hatalmas elefánt ormányából szódavíz fröccsent. Az állatot állig, sőt azon túl felfegyverzett beduin vezette. Vonult a becsapott anyósok csapata, akik lasszóval fogták a valétalókat. Ott volt a „*Fiútlan leánybál*”, Mit adott Sopron a sporttelepnek? Talicskán egy szál deszkát és 5 db téglát toltak. Kifigurázták Chaplint, a hideg tavaszra célzott az eszkimó bunda. Mefisztó pedig narancsot árult.³¹⁷ Május 10-én lezajlott a valétabál.³¹⁸

Az István Sándor vezette kör elnökség 1924. május 9-re, a ballagást követő estére meghívta a főiskola tanácsát, valamint az adjunktusi és az asszisztensi kart az Erzsébet kerti pavilonba, ahol a MEFHOSZ akkori elnöke, vitéz Oláh Béla ismertette a magyar főiskolai ifjúság által követendő irányelveket.³¹⁹ Még a hónap végén a pénzügyminisztérium arról értesítette a rektort, hogy az Ifjúsági Kör beadványára, a főiskolai menza céljaira egymillió

³¹⁶ SVM 1924. április 30. 5. o., május 8. 3. o. Jegyeket a „*Centrumnál*” lehetett igényelni.

³¹⁷ SH 1924. május 10. 2. o., SVM 1924. május 10. 3. o.

³¹⁸ SM A valétaelnök Hollán Tibor volt. A személyjegy 20 000 koronába került.

³¹⁹ NymE KL 836/1924 A meghívó május 8-án kelt.

korona segélyt utalt ki.³²⁰ Szeptemberben az elnökség a rektorhoz fordult és kérte az ifjúsági intézmények fejlesztése céljából az év július-augusztus hónapra engedélyezett 300 000 korona kiutalásának jóváhagyását.³²¹ Szeptember 27-én a Kör betérjesztette fejlesztési programját: az Ifjúsági Kör könyvtára részére (napilapok és folyóiratok beszerzésére) 100 000 korona, a főiskolai énekharang számára és kották beszerzésére 80 000 korona, zenekari hangszerek felszerelésére 70 000 korona, a Sportklub felszerelésére 50 000 koronát kértek.³²²

1924. szeptember 20. és november 8. között antiszemita zavargások voltak kisebb megszakításokkal a soproni főiskolán.

Az akkori főiskolai ifjúság két fontos intézményének, a menzának és az internátusnak plasztikus leírása maradt ránk Czillinger János tollából. Ebből képet kapunk arról, milyen viszonyok között élt a főiskolai ifjúság új otthonában, a volt Honvéd Főreálban.³²³

1924 decemberében utolsó útjára kísérték Kollár Dániel II. éves bányamérnök-hallgatót.³²⁴ 1925 januárjában kérvénnyel fordul a Kör vezetősége a miniszterhez és a tanácshoz, melyben a 15 aranykoronás tandíjkedvezmény elnyeréséről szóló rendelet módosítását kérték. Eszerint az előmenetel egyáltalán ne, vagy oly módon legyen figyelembe véve, hogy a kollokviumok letevésének határideje ne a beíratás napja, hanem a félév vége legyen.³²⁵ Február 18-án került megrendezésre a főiskolások álarcos jelmezbálja.³²⁶

³²⁰ NymE KL 999/1924 PM 73053 sz. A segélyt bélyegtelen nyugta ellenében az állami Szénbányászat Főpénztára fizette ki. Erről a rektor május 26-án értesítette a Főiskolai Ifjúsági Kör tekintetes elnökségét.

³²¹ NymE KL 1562/1924 A Körnek járó pénz ki lett utalva, azzal a meghagyással, hogy a segély programját sürgősen juttassák el a rektorhoz.

³²² NymE KL 1682/1924

³²³ Erdészeti Lapok, 63. évf. 1925. június 15. 185–186. o. A „*Mensa Academica*” a főiskola épületének szuterénjét foglalta el. A következő helyiségekből állt: konyha a szükséges mellék helyiségekkel, büféterem (diákok uzsonnázó helye), diákterem és egy kisebb étkezdé. A konyha felszereltsége 150 hallgató ellátására volt elég. Az átlagétkezők száma 100 fő volt. A menza fenntartásához az állam havonta 2 000 000 koronát nyújtott. Ez elégséges volt az egyensúly fenntartására. Az ebéd ára 1924 őszén 8000 korona volt. A menü igencsak szegényes volt, hiszen csak a legolcsóbb élelmiszerek beszerzésére futotta a pénzből. A büfében kávé, tejet, feketekávé, felvágottat, tojást, sajtot, kenyeret és süteményt szolgáltak fel (a kávé 2500 koronába, egy csésze forralt tej 1500 koronába került). Az élelmiszer-árak a kereskedelmi árak alatt voltak. A menzakereskedés azonban így sem volt kielégítő. A menza primitív felszerelése utánpótlásra szorult. Czillinger szerint a segély mértékét legalább 6–10 millió koronára kellene felemelni, hogy a főiskolai ifjúság étkezése biztosítva legyen. Az internátus is szerény körülmények között működött; a rektori épület második emelete volt erre a célra berendezve: 11 kicsi szoba, amely tömve volt hallgatókkal; 2-5 hallgató volt egy szobában. Egy nagyobb szoba 7 lakóval büszkélkedett. Külön háló, nappali vagy olvasóterem nem volt az épületben. (A későbbi olvasó ekkor még nem volt berendezve.) A szobák bútora szegényes volt. Vaságyak pokróccal, szalmavánkosokkal. Voltak új ruhaszekrények, de asztalok dolgában gyengén állt az internátus. A szobákban rozoga kecskelábú asztalok voltak. Összességében 45 fő számára volt hely az internátusban. A menzának volt egy 40 holdas bérigazgatása a Brand majorban. A főiskolától azonban távol terült el és forgatóke hiányában deficitel működött. Az 1923/24-es tanévben csak rendes hallgatókat vettek fel az internátusba. A lakó havonta 40 000 koronát fizetett, ha tandíjmentes volt, akkor a felét. A bentlakók maguk fedezték a villanyfogyasztást, ami személyenként 15-20 000 korona volt.

³²⁴ NymE KL 2004/1924 A gázszertartásra 1924. december 19-én került sor, Kollár 17-én hunyt el.

³²⁵ NymE KL 100/1925 A dékánok véleménye a kérvényről. Roth Gyula: „*A nagyobb verseny mindig jobb hatással van az egyéni fejlődésre, mint a gyér létszámmal biztosított jövő.*” Vitalis István szerint: „*a*

Az 1925-ös iratokból arra is fény derül, hogy az Ifjúsági Kör ebben az időben még hol tartotta közgyűléseit. A rektortól kapott engedéllyel az ábrázoló geometria rajztermében. Erről árulkodtak az eldobált cigarettacsikkek százai, az árulkodó cipőnyomok a székeken és az asztalokon. Stasney Albert főmérnök tanár ezt többször jelentette a rektornak. Jelentéseiben felsorolta a kisebb-nagyobb károkat is. Ezeket azonban a Kör, ígéretéhez híven, kijavíttatta.³²⁷

1925. március 18-án, mint új asztaltársaság felállt a Borsod-Gömöri Kör. Elnöke Menner Miklós, az intézőbizottság tagjai: Biber Kálmán, Huszár Károly és Sárady István voltak.³²⁸ E hónap 27-én a Felvidéki Kör tartotta meg tisztújító közgyűlését. Elnöke Laicha Géza, alelnökei Frank Lajos és Wisnyovszky Dániel, titkára Marikovszky Zoltán lett.³²⁹

Május elején István Sándort másodszer is az Ifjúsági Kör elnökévé választották, a régi-új választmány névsorát pedig május 9-én felterjesztették a tanácsnak.³³⁰

Az 1925-ös ballagás egyik életképének híre-neve sokáig fennmaradt Sopronban. A II. éves főiskolások Plátói szerelem c. csoportképéből komikus háttérű sajtóper lett. Garay Gyula dr. ügyvédet és özvegy Dr. Szilvász Mártonnét figurázták ki szenzációsan. Dersil Ödön Garayt, Kremser Rezső Szilvásynét, Wágner Lajos meg a gólyát alakította. Egy helybeli fényképész még képet is készített róluk, s azokat a város több helyén közzé tette.³³¹ Az egyik tanú elmondta, hogy amikor a menet a fogyasztási szövetkezet elé ért, Garay fia így kiáltott fel: „Nini, a papa, ott jön a papa Szilvásynéval!” Garay ügyvéd feljelentette a főiskolásokat, és kérésére a képeket a rendőrség elkobozta.³³² Még ebben a hónapban a rektor kifüggesztette azon hallgatók neveit, akiknek menzatarozása volt. A tartozások kiegyenlítésére való felszólításra valamelyikük ráírta a „*Talán kérem!*” megjegyzést.³³³

legtelhetségesebbek és legszorgalmasabbak kiválogatása, a vizsgák szigorítása útján is, szinte erkölcsi kötelességünk.”

³²⁶ SL XV.81 Meghívó. A személyjegy ára 40 000 korona volt.

³²⁷ NymE KL 344/1925 1925. március 10-én, április 27-én megtartott közgyűlések.

³²⁸ NymE KL 412/1925 A „*M. Kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola hallgatóinak Borsod-Gömöri Asztaltársasága*” 16 pontos alapszabállyal alakult meg. Színei: piros-fehér, két oldalt arany szegéllyel. Taglétszáma kb. harminc fő volt. A tanács július 2-án jóváhagyta az alapszabályzatot. A társaság célja. „*A közös otthon szülte összetartozás érzetének alapján a barátságunk selmeci szellemében való ápolása. A selmeci szokások kultiválása.*”

³²⁹ NymE KL 429/1925

³³⁰ NymE KL 560/1925

³³¹ SVM 1925. május 26. 4. o. A felnagyított kép a Máhr-Thirring könyvkereskedés kirakatában volt.

³³² SH 1926. május 12. 3. o. A főtárgyalásra csak egy év múlva került sor. A hallgatókat Meiszner Ernő. védte, aki általános derűtség közepette mondta el védőbeszédét. Eszerint sértő szándék a vádlottakat nem vezette, csak a rendezőség által rájuk kiosztott szerepet játszották el kitűnően. A bíróság végül ötszáz ezer koronára ítélte a plátói szerelmes párt és a „*gólyát*”.

³³³ NymE KL 680/1925 István megkövette a rektort, és nyilatkozatot adott ki, hogy az ismeretlen egyén cselekedetével magukat egyáltalán nem azonosítják.

Június közepén beterjesztette a Kör az ifjúsági intézmények fejlesztésére engedélyezett, és a főiskola hiteléből biztosított 450 000 koronára vonatkozó programját. Ebben a könyvtár fejlesztésére 400 000 koronát, az énekkar részére 20 000 koronát és a Sportklub részére 30 000 koronát kértek.³³⁴ Modrovich Ferenc tanár az Ifjúsági kör elnökségét arról értesítette augusztusban, hogy az ifjúsági egyesületek részére új hirdetőtáblát függesztetett ki. Felkérte az egyesületeket, hogy a jövőben hirdetményeiket ezen a táblán közöljék, a régi táblákat pedig távolítsák el az aulából.³³⁵ A Kör szeptember elejére elkészítette a hirdetőtábla felosztásának tervezetét az egyes ifjúsági egyesületek között.³³⁶

Még 1920 nyarán megalakult a Keresztény Főiskolai Hallgatók Centrum Fogyasztási Szövetkezete. E szövetkezetnek a fővárosban több üzlete volt, a műegyetemen tejivót, falatozót és fodrászatot nyitott, továbbá saját kezelésébe vette a műegyetemi menzát. 1922-ben létrehozták a Centrum Kiadóvállalat R.T-t és a Centrum Hitelszövetkezetet is.³³⁷

A szövetkezetbe való belépés propagálására a Centrum elküldte hirdetményeit Sopronba is. A főiskolánkon nem csak a hallgatók, de tanáraik is jegyezték üzletrészre bizonyos pénzüsszeget.³³⁸

1925 augusztusában az Ifjúsági Kör elnöksége támogatta a Centrum fogyasztási szövetkezetnek azt a kérelmét, hogy a menzaétterem és a téli fürdőhelyiség közötti szobában borbélyműhely létesülhessen. Kérésüket azzal indokolták, hogy a főiskolai ifjúság így olcsóbban jut borbély- és fodrászszolgáltatáshoz, mint a városban. A városi árakat a hallgatók jó része nem tudja megfizetni.³³⁹

1922 elején a magyar egyetemi ifjúság szervezetei, egyetemi tanárok és hallgatók – a tankönyv uzsora letörése céljából – könyvkiadó vállalatot alapítottak, s a vállalat 1923. május 29-én a kormányzó jelenlétében ünnepélyesen megnyitotta nyomdaüzemét is. Egy év múlva a Centrum igazgatója Nagy Iván, 1924 májusában, levélben fordult a rektorhoz. Arról számolt be, hogy nyomdavállalatuk már két éve működik, és ha lassú ütemben is, de rátértek a vidéki főiskolák ellátására is. Nagy továbbá arról is tudósította a rektort, hogy hosszabb levélben fordult a Kör elnökéhez abból a célból, hogy a tankönyvek kiadása ügyében összefogást

³³⁴ NymE KL 727/1925. A kérvény június 19-én készült el és 20-án került a rektor elé.

³³⁵ NymE KL 992/1925 A tábla a főiskola tulajdona volt, az egyesületeknek csak használatra adták ki.

³³⁶ NymE K11014/1925 A beadvány melléklete nem lelhető fel.

³³⁷ Ladányi: Az egyetemi ifjúság 98. lap

³³⁸ NymE K1 304/1923 A tanári kar 220 koronát jegyzett. A befolyt pénzüsszeget elismervény mellett Jakóby László hallgatónak szolgáltatották be. A jegyzés összege május végére elérte az 5280 koronát.

³³⁹ NymE KL 987/1925 és 1398/1925 A tanács a kérést helybenhagyta, és a borbélyműhely létesítését és fenntartását is támogatta (István Sándor köri elnök egyben a „Centrum” igazgatási elnöke is volt) A műhely 1928-ban rendelet alapján szűnt meg.

létesítsenek. Egyben kérte Mihalovitsot, hogy István Sándor előterjesztését hallgassa meg és támogassa őt, úgy ahogy eddig is tette más irányú mozgalmakban.³⁴⁰

Szeptember 9-én jelentette be a Kör, hogy augusztus 31-én Hajdúhadházán elhunyt Mezőssy Béla, végzett erdőmérnök.³⁴¹ Október elején azzal a kérelemmel fordultak a rektorhoz, hogy az okmányokkal igazolt kilenc hallgatót minősítse katonahallgatóknak.³⁴²

Az 1926-os esztendő azzal a szomorú bejelentéssel kezdődött, hogy Svanda István erdőmérnök-hallgató a felvidéki Rozsnyón öngyilkosságot követett el.³⁴³

A Kaposváron 1926 februárjában megtartott erdőmérnöki bál jövedelméből nyolcmillió koronát utaltak át István Sándor címére az Ifjúsági Kör segélyezésére.³⁴⁴

A Kör álarcosbálját február 10-én rendezte. A nagyteremben Bóczi Rudi zenekara muzsikált, a kisteremben, melyet lampionok és reflektorok segítségével táncligetté varázsoltak, Csiszár Imre vaskohómérnök-hallgató, a népszerű „Csiszi” zongorázott.³⁴⁵ A Kör március 15-ét a színházban ünnepelte.³⁴⁶ Öt nappal később a valetálók búcsú bankettjére került sor a Kaszinóban.³⁴⁷

Április második felétől beindult az elnökválasztási kampány. Biber Kálmán április 22-én mondta el programbeszédét az Erzsébet kert zenés pódiumáról.³⁴⁸ Péczeli Antal valétaelnök május 4-én „Ballag már a vén diák...” c. írásában búcsúzott Soprontól, a szívében őrzött Selmecebánya emlékével: *„És csak nézem, könnytől fátyolos szemekkel nézem azt az integető, csalogató öregtoronyt és... de milyen különös ez a torony, mintha az nem ilyen lett volna, mintha meggyült volna, mintha... de hiszen ez a város is más, egészen más. Ugyan hol is láttam én ezt a tornyot... és hogy integet, milyen kedvesen hívogat ez is... Ejnye, ejnye, hogy elfeledtem, alig ismerek rá. Hiszen persze hogy ez az, persze, hogy ettől búcsúztam 1926 tavaszán; annak a másíknak a képével szívemben, de ettől mégiscsak ettől... isten veletek*

³⁴⁰ Nyme KL 1548/1923 A Centrum Kiadóvállalat Részvénytársaság arra kérte a rektort, hogy állandó vevőkörük kialakításában legyen a segítségükre, s a főiskola nyomtatvány megrendeléseinél vegye igénybe a Centrum szolgáltatásait.

³⁴¹ NymE KL 1034/1925 Mezőssyt szeptember 3-án helyezték örök nyugalomra.

³⁴² NymE KL 1170/1926 Részesüljenek azon kedvezményben, hogy a nem vizsgaidőben letett első vizsga után, pótvizsgadíjat ne kelljen fizetniük.

³⁴³ NymE KL 360/1926 Iratanyaga nincs meg.

³⁴⁴ NymE KL 519/1926

³⁴⁵ SH 1926. február 7. 3. o. és február 11. 3. o. A belépőjegyeket a Kaszinó Cári szobájában lehetett átvenni. A napilap leköszölte az összes résztvevő hölgy és asszony névsorát és álarcos jelmezét.

³⁴⁶ SH 1926. március 12. 4. o., március 16. 2. o. Fellépett a főiskolai énekkar és a főiskolai zenekar. Porst József emh. és Kuti István szavalt, Gartner Ferenc bmh. mondta az ünnepi beszédet.

³⁴⁷ SH 1926. március 23. 4. o.

³⁴⁸ SH 1926. április 21. 4. o., április 24. 4. o. A beszéd előtt ősi selmeci szokás szerint felvonulás volt. A választási küzdelmet élénk érdeklődéssel figyelte a város közönsége. Az újságíró értesülése szerint a soproni mamák erélyes akciót óhajtottak indítani a választási küzdelmek lerövidítése céljából. Azért, hogy elejét vegyék a leánytársadalomban kiéleződő pártvillongásoknak.

cimborák.” Írását így fejezte be a legöregebb diák: „*Csendben, szótlanul jöttünk mi hozzád. Nem kértünk mást, csak egy kis melegséget, egy kis szeretetet, csak azt, hogy szerethessünk téged. De hangosan távozunk, hogy mosolygó szemünkben ne lássák az áruló könnyeket. Civitas Fidelissima, ugye megérted búcsúszavunkat, ugye megérzed szívünk dobbanását?...*”³⁴⁹

1919-től 1924-ig nem rendelkezünk a Kör évi jelentéseivel. A főiskola évkönyvében csak az 1925/26-os tanévnél találjuk meg első ízben az egyesület igen rövid összefoglalóját.

Eszerint az Ifjúsági Kör nyolc rendes, egy rendkívüli és tizennégy választmányi gyűlést tartott A diákszociális ügyeket és a hallgatók segélyezését állandóan napirenden tartották, a főiskola zenekarát pedig újjászervezték.

A hagyományok fenntartását néhány vidéki kör ápolta: a Bánáti Társaság, Borsod-Gömöri Asztaltársaság, Erdélyi Kör, Felvidéki Kör, Szepesi és a Tiszavidéki Kör. A tanév végén az Ifjúsági Kör legrégebb egyesülete, a Bánáti Társaság azonban tagságihiányában beszüntette működését.³⁵⁰ Az Ifjúsági Körnek 1925-től sikerült klubhelyiséget bérelnie a Kaszinóban.³⁵¹

7.6 A Főiskola gazdasági helyzete és belső élete az 1926/27-es tanévben

Az Alma Mater költségvetése csekély eltéréssel az előző évek keretei között mozgott. Ezért a tanszékek belső felszerelése és egyéb berendezések kiegészítése csak mérsékelt ütemben haladt előre. A főiskolának nem volt beruházási hitele. Ezért építkezni ekkor még nem volt lehetséges.³⁵² A megfelelő fejlesztés egyik fő feltétele a férőhelyek növelése lett volna. 1926-ban csak mintegy 60%-a állt az intézmény rendelkezésére a főiskola régi, selmecbányai férőhelyeinek. A tanszékek száma mindeközben megemelkedett. A nehézségeket úgy hidalták át, hogy az előadások és gyakorlatok beosztásánál a tantermi helyiségek teljes kihasználására törekedtek. A főiskola egyetlen szerény építkezése a növénytanintézet kísérleti üvegházának elkészítése volt. Az intézmény saját villanyfejlesztő telepet helyezett üzembe. Ezzel biztosította villamos áramszolgáltatását minden eshetőségre. A főiskola bér gazdaságát az FM azonban feloszlatta. A szükséges pénztőke nem állt rendelkezésre, így nem volt fenntartható. A főiskolát többen meglátogatták. Hermann Miksa kereskedelemügyi miniszter, mint az intézmény igaz pártfogója találkozott a tanári karral, de

³⁴⁹ SH 1926. május 4. 2-3 o.

³⁵⁰ NymE KK MKBEÉF Évkönyve az 1925/26. tanévről 71-73. o. A továbbiakban MKBEFÉ. A Bánáti Társaság 1926-ban szűnt meg

³⁵¹ SL XV.81 I. Az 1930-as álarcos bál betétlapját. Bejárata az akkori Iskola utca (Liszt Ferenc u.) felől volt.

³⁵² NymE KK MKBEFÉ az 1926/27. tanévről 10. o.

az ifjúsággal is. A PM részéről Vértesy Sándor dr. államtitkár és Böhm Ferenc látogatta meg az intézményt. Az FM részéről Papp Béla a PM részéről Pethe Lajos mint szigorlati kültagok keresték fel a főiskolát. Rendeződött a tandíjjutalék és a tanársegédek működési pótlékának régóta húzódozó ügye.³⁵³ A kormány jóváhagyta a főiskola kvesztori szervezeti szabályzatát, így a főiskola igazgatási szervezete nagy lépést tett előre.

Fontos esemény volt az intézmény életben a felsőházi tagválasztás jogának első ízben történt gyakorlása. Rendes taggá Mihalovits Jánost, póttaggá Fekete Zoltán rendes tanárokat választották meg. A felsőházi törvény megszüntette a főiskola korábbi elszigeteltségét politikai téren.³⁵⁴ Az ifjúság testnevelésének régóta vajúdo kérdése is közeledett a megoldás felé. A VKM 20 000 pengőt folyósított egy új sportpálya (líceumi sportpálya) létesítésére, melyben kikötésre került, hogy bizonyos szerződéses feltételek mellett azt 10 évig a főiskola ifjúsága is használhassa.³⁵⁵

7.7 Köri mozgalom egy új diákothton megteremtésére

Az 1926/27-es tanévben összesen 159-en iratkoztak be az előző évi 229 hallgatóval szemben. A drasztikus csökkenés okát abban leljük meg, hogy, az állás nélkül maradt mérnökök szomorú helyzete visszariasztotta a pályakeresőket a soproni főiskolától, amely a diákjóléti intézmények terén jóval kevesebbet nyújtott, mint az ország más főiskolái.³⁵⁶

Már 1926 végén az Ifjúsági Kör vezetői észrevették, hogy a létszámában is rohamosan csökkenő ifjúságot saját hagyományai már nem tudják lelkesíteni. Felmerült a gondolat, hogy olyan új otthont kell szerezni, ahol a hallgatók összegyűlhetnek, megismerhetik és megszerethetik egymást. A nem titkolt cél ekkor már az volt, hogy a Kör tagjainak meg kell vetniük a selmeci hagyományok nyomán a soproni hagyományok alapjait.

1927 március végén és április elején Deák Albert bányamérnök-hallgató figyelemfelkeltő cikksorozatot írt a Soproni Hírlapban. Ebben a következőkre mutatott rá: Sopronnak egyetemi várossá kell fejlődnie. Sopron legyen a magyar Heidelberg. A város vezetői irányítsák figyelmüket az ifjúságra is. A főiskola ifjúsága nélkülözésekkel küszködik. Majd feltette a kérdést írásában: „*Mikor érti meg Sopron és a főiskolai ifjúság kölcsönös hivatását?*” A városnak legyen gondja, hogy a hallgatóság elfoglalhassa méltó helyét a többi egyetem ifjúsága között. A főiskola selmecbányai múltja és ősi tradíciói nem maradnak el

³⁵³ Uo. 11-12. o.

³⁵⁴ Uo. 13. o. Mert a főiskola autonómiája koránt sem volt elég ahhoz, hogy érdekeinek védelme érvényesülhessen.

³⁵⁵ Uo. 14. o.

³⁵⁶ Az MKBF évkönyve az 1926/27 tanévről Sopron, 1928 6. o.

egyetlen külföldi egyetem hagyományai mögött sem. Megfosztva vagyonától, Sopronban csak sorvadoznak híres értékei, az ifjúsággal szemben társadalmi elszigetelődésről beszélhetünk.

Az elszigetelődés okaira kereste a választ az Ifjúsági Kör diákjóléti ügyosztályvezetője: összehasonlította az ország többi egyetemével a soproni főiskolás hallgatók helyzetét. Megállapította, a beiratkozott hallgatók száma drasztikusan lecsökkent. Ennek legfőbb okát a támogatások hiányában látta. A soproni főiskolások támogatásáról még megemlékezni sem érdemes – írja Deák, *„mert a majdnem semmiről nem sokat lehet beszélni.”* A soproni főiskola jövőjéről való gondoskodás – más egyetemekkel szemben – kimerül a tervekben és a közömbösségben.

Deák rámutatott arra is, hogy a soproni főiskolai ifjúság 1926-ban mindössze 45 millió korona segélyben részesült. Ez azért volt megdöbbentő arány, mert más egyetemek hallgatói kétszer annyi segélyt kaptak egy hónapra, mint egy soproni főiskolás átlagban az egész esztendőben! 1927-ben már 30%-kal csökkent a beiratkozottak száma az 1926-os évhez viszonyítva. *„Az ország leghűségesebb városában elhagyottan nyomorog a leghűségesebb ifjúság!”* A soproni társadalom szeretetére vágyik az ifjúság, hiszen e nélkül a selmeci tradíciók sem melegek lehetnének át soproni hagyományokká. A cikkíró azt is leszögezte, hogy *„a legtöbb helyen súlyosbító körülmény főiskolás voltunkra hivatkozni.”* Több sajnálatos eset előfordult; volt olyan is, amit főiskolások nevében követtek el egyesek. De Sopron közönsége vegye tekintetbe, hogy a nyomorúság és az elhagyatottság keserősége sok mindenbe belesodorhatja a fiatalságot. Sok *„fáradt tekintetű főiskolás”* ténfereg Sopron utcáin, szeretetre és megértésre vágyva. Nagyon sokuknak csak egyetlen elnyűtt ruhájuk van, hónapokig hideg ételeken, kenyéren és szalonnán élnek. Sokan közülük lelket mérgező adósságokban sínylődnek. Többfelől hallják, hogy a nehézségekkel küzdve edződik az ifjúság. De a vas is használhatatlanná válik, ha túledzik. Az ifjúság egészségét ne tegyék felelőssé egyesek botlásáért. *„Az Ifjúsági Körnek az egész városban nincs megfelelő otthona vagy helyisége, hol össze tudná gyűjteni tagjait, amilyen kevesen vagyunk, annyi fele szóródunk szerte.”* Az Ifjúsági Körben már csak szép múltja tartja az életet! – állapította meg többek között cikkében Deák. A cikksorozat hatására megmozdult a Nemzeti Liga soproni választmánya (Meiszner Ernő ügyvéd, Kövesi Antal, Vági István főiskolai tanárok), majd az egész város. Az Ifjúsági Kör kereste azokat a lehetőségeket, melyekkel a főiskolások helyzetén gyökeresen lehetett volna javítani. A nehézségek leküzdését egy diákotthon megteremtésében jelölték meg.

Thurner polgármester és a város ingyen házhely adományozását helyezte kilátásba. *„Miért ne lehetne nekünk Sopron az a felejthetetlen nagy otthon, ami a régieknek Selmec*

volt!?” – tette fel Deák a kérdést. Majd kéréssel fordult az egész városhoz. Felhívta olvasóit, hogy kísérik a főiskolások és az Ifjúsági Kör életét fokozott figyelemmel és pártoló szeretettel. A vidéki családok kapcsolódjanak be a magasztos eszmék ápolására alakult vidéki ifjúsági egyesületek tevékenységébe. *„Máról holnapra nem lehet érett fává a fiatal hajtás, gyámolítani és védeni kell, hogy kifejlődhessen.”* A közös munkához (a város egyetemi várossá fejlődéséhez) kívánt a hagyományos köszöntéssel *„Jó Szerencsét!”* a főiskolások nevében is a soproni polgároknak.³⁵⁷

Az Ifjúsági Kör 1927. április 27-én egyöntetű közgyűlési határozatot hozott. Mindkét minisztériumhoz és a főiskola tanácsához eljuttatta memorandumát, amelyben egy új diákotthon építésére a kormánytól államsegélyt kért.³⁵⁸ A főiskola tanácsa május 10-én szintén a minisztériumokhoz fordult. Eszerint a főiskola Ifjúsági Köre a kormánytól 200.000 pengő állami hozzájárulást, illetve építési segély kiutalását kérvényezte abból a célból, hogy Sopronban, a város által felajánlott telken, olcsó fuvar, építőanyag s fa mellett, diákotthon létesüljön. Az Ifjúsági kör mozgalmával egy időben a Szent Imre Kollégium igazgatósága is a pénzügyminisztériumhoz fordult. Egy internátus felépítésére kértek 150.000 pengő államsegélyt. Megkezdődtek a tárgyalások Glattfelder püspök és a főiskola tanácsa között a diákotthon és az internátus sorsáról. Május 6-án a tanács megállapította, hogy *„a Főiskolai Körnek az internátustól való függetlenítése minden szempontból indokolt!”* A 7-én tartott rendkívüli tanácsülés szerint: *„A tanács örömmel pártolja az ifjúsági Kör felterjesztését és azt a Szent Imre Kollégiummal párhuzamosan óhajtja megvalósítani”* Az Ifjúsági Kör céljaira vagy egy meglévő ház megvételét és átalakítását, vagy egy külön új ház megépítését tartja szükségesnek. A jelen időpontot alkalmasnak tartja a munkálatok megindítására, melyet Sopron városa, és a helybeli társadalmi egyesületek részben anyagi, részben erkölcsi támogatásban fognak részesíteni. A tanács beadványában nem fukarkodott a jelzőkkel: *„Sokat hányatott, nagy múltú Alma Materünk hazafias érzésben megedzett és kipróbált ifjúságának helyzete valóban a legsivárabb és legvigasztalanabb, még a többi főiskolai ifjúságéhoz is viszonyítva...”* A beadvány egyenesen elodázhatatlanul szükségesnek tartotta az ifjúsági felsegélyező és megmentő akciót.³⁵⁹ Az új kör otthon létrejöttére, annak vásárlás útján történő megvételére azonban még két évet kellett várni. Ugyanis a Kör a kiutalt államsegélyből csak 50000 pengőt kapott

³⁵⁷ SH 1927. március 24, 2. o., március 25, 2. o., március 30 1 o., április 1. 2. o., április 2, 1 o., április 5 2. o.

³⁵⁸ NymE KL 558/1927

³⁵⁹ NymE KL 559/1927 A beadvány, 1927. május 10-én íródott

A Biber Kálmán vezette Kör múlhatatlan érdeme, hogy fontos feladatának tartotta, a pusztulásnak indult diákhagyományok megmentését és további fenntartását. Céljaik elérésére létrehozták az ügyosztályokat. Ezek a következők voltak: diákjóléti, selmeci, ének-zene, kulturális, egészségügyi, külügyi és a soproni ügyosztály.³⁶⁰

Az elnökválasztás rendkívül szoros volt. A Kör egyik határozata értelmében még azok is szavazhattak, akiknek tagdíj- vagy egyéb hátralékaik voltak. Mindkét párt kortesei bejárták még a legelrejtettebb diákkamarákat is, s előre kész szavazási meghatalmazások aláíratásával igyekeztek jelöltjeik részére minél több voksot összegyűjteni. A Péczeli Antal korelnök által vezetett szavazás során Biber Kálmán 187, Bernáth Kálmán 148 érvényes szavazatot kapott. Biber, alias Matyi 39 szavazattöbbséggel nyert Bernáth, alias Philosoph előtt. Bernáth a felajánlott alelnöki tisztséget elfogadta, ezzel is dokumentálva, hogy a választások után az ifjúság minden pártviszály és gyűlölködés nélkül, közösen lát munkához. Titkárrá Donáth Aladárt választották.³⁶¹ 1926. május 6-tól Biber Kálmán bányamérnök-hallgató állt a Kör élén. Fáradhatatlan segítője Deák Albert volt, az újonnan szervezett diákjóléti ügyosztály vezetője.

Az új tisztikar az első pillanattól kezdve igyekezett a soproni társadalom rokonszenvét megnyerni közös ügyüknek. Az újonnan létrehozott kulturális ügyosztály vezetője ezeket írta a helyi lapba: *„Jóleső érzéssel tapasztaltuk, hogy a soproni közönség meleg érdeklődéssel kíséri az ifjúság működését. Jóleső érzéssel, mert ez arra enged következtetni, hogy Sopron társadalma és a főiskolai ifjúság között megerősödik a viszony, amelyet a szeretet, a megértés, és együttműködés közös óhaja hoz létre.”* A cikk írója a választmány nevében fogadalmat is tett, miszerint: *„A főiskolai ifjúság tudatában van annak, hogy nincs joga addig pihenni, míg Trianon vérebei hazánk szent testét marcangolják.”* Azaz a revízióról sem a Kör, sem a város

³⁶⁰ NymE KL 1460/1930 A m. kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskolai Ifjúsági Kör alapszabályából. A diákjóléti ügyosztályvezető intézte a Kör diákjóléti és segély ügyeit. Akadályoztatása esetén az elnök által kirendelt választmányi tag helyettesítette. A selmeci ügyosztályvezető gondoskodott a hagyományok fenntartásáról, rendezte a körű szakestélyeket, őrizte a hagyományokhoz szükséges felszereléseket és könyveket, ellenőrizte az egyenruhák szabályszerű viseletét. Egyúttal betöltötte a fuchsmajor tisztséget és gondoskodott az elsőévesek hagyományoszerű neveléséről. Az ének- és zeneügyosztály vezető megszervezte a Kör ének, illetve zenekarait és ezek akadálytalan működését biztosította. Az ének- és zeneügyosztály vezető gondoskodott a selmeci hagyományos diáknóták a „*Mi nótáink*” ápolásáról és fennmaradásáról. Akadályoztatása esetén helyettesét az elnök rendelte ki. A kultúr ügyosztályvezető egyúttal a Kör „*Önképzőkörének*” elnöke is volt. Az Önképzőkör működéséről külön szabályzat intézkedett. Akadályoztatása esetén helyettesét az elnök nevezte ki. Az egészségügyi ügyosztályvezető gondoskodott a Kör beteg tagjainak gyógykezeléséről, ápolásáról. Ellenőrizte a Kör tagjainak lakásviszonyait egészségügyi szempontból, az étkező helyeken a tagok egészségügyi érdekeit képviselte. A külügyi ügyosztály tisztségét a Kör főjegyzője töltötte be. Teendője a Kör esetleges külfölddel kapcsolatos ügyeknek intézése volt. Munkája akadályoztatása esetén az aljegyző helyettesítette. A soproni ügyosztály vezetője a Kör alelnöke volt. Kötelessége volt Sopron szélesebb rétegű társadalmával és egyesületeivel az összeköttetést fenntartani.

³⁶¹ SH 1926. május 6. 4. o. A 21 tagú választmány kijelölése után a közgyűlés este fél kilenckor ért véget.

társadalma nem mond le. A tisztviselő eszme-futtatását a következőkkel zárta: „*Nem várhatunk csodát, ami hazánkat ismét nagyvá teszi, ha mi magyar testvérek nem segítjük elő egymás munkáját.*”³⁶² Május 7-én került sor az 1926-os ballagásra. Huszonegy csoportban száznál több jelmezes főiskolás vett részt a felvonulásban. Dr. Walek Károly nyitotta ki az Alma Mater kapuit. Hatvanegy fiatalember lépett ki az életbe. A menet élén a főiskolai zenekar haladt Szecskai Béla erdőmérnök-jelölttel. A valétabotot Váradi Szakmáry Géza vitte, kalapján egy évtizedet jelképező zöld szalagcsokorral.³⁶³ A valetánsok után a kör vezetőség, majd a harminc egyenruhás bányász- és kohász-mérnök-hallgató szalamandere következett, nyomukban a balekság mókás, jelmezes tömegével. Többek között felvonultak „*Steingrube Nakkösség*” urai és urfiái. Egy ékes felirat hirdette: „*Jóakaróink frank ügyben*”, majd megjelent Vázsonyi képviselő alteregója, mellette francia tisztok, akik kutyákkal nyomoztattak, az 50 évvel idősebb, háromgyerekes főiskolás, a papájával megjelenő bulek, s a logarléccel, hegyes ceruzával felvértezett hallgató a múltat, jelent és jövőt figurázta ki. Ott volt a sorsjegyes ember, akin már a „*Mentősorsjegy*” sem segít, a sablonos gólya, aki bevallotta, hogy „*ő az oka mindennek*”. (Célzás volt ez a Garai perre.) Látható volt a nagy mágnespatkót cipelő delejes asszony, aki se a rektori szabadságon lévő hallgatót, se a szigorlat sérültjét nem tudja meggyógyítani. A főiskola története is „felvonult” négy szellemes képben. Majd következett a „*Keserves ébresztő az internátusban*” c. csoport az internátus Floris bácsijával, a sárga kecskeszakállú, szigorú úrral. (Vonultak a B-listások és a C-listások is.)³⁶⁴ Jött a stréber, majd a kivénhedt színházi görölök, a bánfalvi rezesbanda, a repülőgépes és ágyús riffkabilok, akiknek gépét a francia katonai ellenőrző bizottság képviselője foglalta le. (A riffkabilosorozás híre, amit főiskolások tartottak, bejárta az egész országot). Vonult piros nyakkendőjében a pécsi és az egri dalárda, és hamisabbnál hamisabb hangon vitatták, hogy kit illet az első díj. Ott voltak a gázmaszkos utcai sétálók, akik bemutatták hogyan lehet pormentes levegőt szívni Sopronban; az emancipált „*nők*” monoklival, bottal, cigarettával pizsamában, a párbajmániát megtorló hatósági közeg a bűnjelekkel, „*egy főiskolás napi élelme*”, kéményseprő bohócok, az iparkiallítás autója mind-mind szellemes karikatúrái voltak a 20-as évek aktualitásainak.³⁶⁵

³⁶² SH 1926. május 13. 3. o. A cikket Nagy Imre erdőmérnök-hallgató írta alá.

³⁶³ NymE KL VII.a.55 A kolozsvári születésű Szakmáry 1912/13-ban iratkozott be a főiskolára

³⁶⁴ A főiskolás humor nevezte így azokat, akik megszabott határidőn belül az I. szigorlatot még nem szerezték meg, illetve akik lehallgatták mind a négy évfolyamot, de néhány vizsgával még elmaradtak.

³⁶⁵ SH 1926. május 8. 3. o. A ballagási menet rendezői Rihmer László, Rida Antal, Hoffmann Béla és Nagy Imre hallgatók voltak.

Az új elnök május 14-én benyújtotta az ifjúsági egyesületek fejlesztésére felvett 1.800.000 korona segély felhasználásának tervezetét. Eszerint a Kör könyvtárának gyarapítására, a hírlapok és folyóiratok előfizetésére, továbbá az énekkar fejlesztésére fél-fél milliót szántak, míg a zenekar 300 000 koronát kapott volna.³⁶⁶

A legidősebb főiskolai ifjúsági egyesület, a „*Bánáti Kör*” búcsúztatására 1926. május 30-án a Szent Mihály-templomban került sor. Ezen a napon a taghiány miatt feloszlott egyesület ereklyetartó-szentelőt tartott. A rendezvényen minden ifjúsági egyesület és a város társadalma is képviseltette magát.

A Felvidéki Kör elnöke már előrevetítette a keserű jövőt is. Így írt erről: „*A ti sorsotok a mi sorsunk is... a mi Felvidéki, Erdélyi körünk felett is meg fog szólalni a lélekharang. Pár keserves év és nekünk is búcsúznunk kell...*”³⁶⁷ Az Erdélyi Kör pénzgyűjtési felhívással fordult a város lakosságához. Egy – már két éve cseh fogságban sínylődő – „*testvérük*” váltságdíjához kérték a soproni polgárok segítségét.³⁶⁸ Az elnökség igyekezett a Kör minél szélesebb körű megbecsülését elérni. Az első három ügyosztály működését hamarosan már több eredmény is kísérte.³⁶⁹

Ez év nyarán az Országos Erdészeti Egyesület a közgyűlését a városban tartotta. Az Ifjúsági Kör Sopronban maradt tagjait a rendezőbizottság sorai közt találjuk. Az intézmény főbejáratánál Biber Kálmán elnök „*talpraesett beszéddel*” üdvözölte a vendégeket. A főiskola megtekintése után a városi színházban műsoros hangversenyre került sor. Hladonik István hallgató, Mészáros Sándor selmeci vonatkozású, hatásos Prológusát szavalta el a közönségnek. Közreműködött a főiskolai énekkar.³⁷⁰ A szeptemberi hagyományos ismerkedési esten az Ifjúsági Kör elnöke elsőnek kért szót. Beszédében kitért arra, hogy a főiskola hírnevét növelniük, s egyben fenn is kell tartaniuk. Ápolni és szeretni kell a hagyományokat. Majd arról beszélt, hogy évről évre fogy a számuk a főiskolán, és az elmenők üres helyét nem töltik be teljesen az újonnan érkezők. Fekete rektor közvetlen hangú beszédében kifejtette, hogy „*a mai ifjúság sincs a hagyományok ápolásában hátrább, mint elődeik voltak.*”³⁷¹ Októberben felterjesztésre került az 1926/27-es költségvetésben a főiskola hiteléből az ifjúsági egyesületek részére engedélyezett hatmillió koronából az első negyedévre

³⁶⁶ NymE KL 589/1926

³⁶⁷ SH 1926. május 19. 3. o., május 29. 2. o. A szent beszédet Papp Kálmán város plébános tartotta, közreműködtek a volt „*Bánátia*” tagjai. Siposs Antal tárogatón, Csizsár Miklós zongorán játszott.

³⁶⁸ SH 1926. május 23. 2. o. A felhívás alatt Deák Albert neve, mint az Erdélyi Kör elnöke. Jaeger Béla emh. volt csehszlovák fogságban, a kassai börtönben. vö. NymE KL 1087/1925

³⁶⁹ NymE KL 1145/1927

³⁷⁰ Erdészeti Lapok, 65. évf. 7-8. füzet 305-313. o.

³⁷¹ SH 1926. október 6. 3. o. Az ismerkedési est 1926. október 2-án volt a Kaszinóban.

esedékes 1.775.000 koronáról szóló program. A Kör könyvtárának fejlesztésére 975.500, az ének- és zenekar s a Sport klub részére egyaránt 400.000 koronát kértek.³⁷² A Kör vezetősége október 26-án azért folyamodott a rektorhoz, hogy a főiskolai könyvtár olvasótermének nyitvatartási idejét hosszabbítsa meg. Azzal érveltek, hogy a tanulmányi idő alatt a hallgatóknak inkább az esti órákban van ideje munkáik elvégzésére, s a legtöbbszörnek nincs módjában fűteni lakásában szűkös anyagi helyzete miatt.³⁷³

A Felvidéki Kör november 4-én tartotta gyűlését. Ezen Marikovszky Zoltán egyesületi elnök azt hangoztatta, hogy szükségesnek látja a felvidékiek tömörülését. Így szülőföldjük, a Felvidék az idők folyamán nem merülhet feledésbe. Ezt követően új intézőbizottságot választottak. Ennek elnöke Fekete Zoltán rektor és Marcsek Tibor tanár lett. Majd elfogadták a hárompontos programot. Ezt követően a gyűlés szakestéllyé alakult át.³⁷⁴

Az Ifjúsági Kör 1926 novemberében két terjedelmes memorandumban ismertette a hallgatók szomorú helyzetét. Beadványukat a városi tanácsnak, az Egyesült Keresztény Nemzeti Liga soproni elnökségének nyújtották át.³⁷⁵ Ebben vázolták a segítségnyújtás módozatait és külön hangsúlyozták egy diákkotthon létesítésének fontosságát. Fertsák Jenő ny. főispán elnök, Meiszner Ernő ügyvéd, Kövesi Antal főiskolai tanár megkezdték segítő és szervező munkájukat ügyükben.³⁷⁶ A tanévben a Kör könyvtára Herczeg Ferenc munkáinak jubiláris díszkiadásával gyarapodott.³⁷⁷

1926 telén új ifjúsági egyesület alakult a főiskolán. Ez volt a Szent Imre Kör. A katolikus hallgatók egyesülete 1926. december 16-án bontott zászlót Sopronban.³⁷⁸

Egy korábbi rektori előterjesztésre a földművelődésügyi miniszter módosította a főiskolai rendszabály 64§. 16. pontját. A módosítás a fegyelmi és becsületbeli ügyekre vonatkozott. A kiszabott rendbírsági összeg minden esetben a főiskolai Ifjúsági Kört illette.³⁷⁹ Az Ifjúsági Kör az 1927-es esztendő március 15-ei ünnepségét a színházban tartotta.³⁸⁰

³⁷² NymE KL 1252/1926 A felterjesztés 1926. október 19-ei keltezésű.

³⁷³ NymE KL 1288/1926 A rektor a kérést méltányosnak találta. Az olvasóterem nyitva tartását délután hat óráról este nyolc órára módosította, azzal a kikötéssel, hogy az ott tartózkodó hallgatók kölcsönös felelősséggel tartoznak a terem berendezéséért és felszereléséért. Az utolsónak távozó lekapcsolja a villanyt, a termet bezárja, és a kulcsot leadja a kapusnak. Erről a kör elnök a hallgatókat saját hatáskörében értesítette.

³⁷⁴ SH 1926. november 7. 4. o. Programpontjaik: pártoló tagok gyűjtése, kellő számú pártoló tag esetén külön városi Felvidéki Kör megalakítása. Minden hónap első szerdáján belépő díj nélküli családi összejövetel szervezése. A Katolikus Kör vendéglőjében „*Felvidéki Asztal*” létesítése és ide felvidéki lapok járatása.

³⁷⁵ SL XII/45 1926. november 27, 28.

³⁷⁶ NymE KL 1145/1927 A Kör mindnyájukat dísztagjává választotta.

³⁷⁷ NymE KL 148/1927

³⁷⁸ NymE KL 1503/1926 A főiskolai tanács 1927. február 8-án jóváhagyta az egyesület megalakulását. A Kör 22 évig állt fenn, az Ifjúsági Körrel egy időben szüntette be működését.

³⁷⁹ NymE KL 483/1927 26.417/1927 XV.a. „*Az elnök által az ülésekre – felekként, vagy tanúkként – beidézett főiskolai polgárok az üléseken fegyelmi vétség terhe mellett tartoznak megjelenni. A rendes tagoknak és a*

Fennmaradt éves összefoglalójukban olvassuk: Az Ifjúsági Kör, külső megbecsülésének céljából, valamint Sopron polgárságához való viszonya bensőségebbé tétele érdekében, szinte minden ünnepségen és hazafias megmozduláson képviseltette magát.

Részt vettek a selmeciek zászlószentelésén, a vitézi avatáson, [Pongyola fogalmazás. A városban vitézi ünnepélyre került sor. 1927 májusában Horthy Miklós kormányzó leutazott Sopronba, hogy a vitézek jelképes telekbeiktatásán személyesen adja át a vitézi telkeket jelképező rögöket.]³⁸¹ a Hermann Miksa képviselőt üdvözlő küldöttségben, [Hermann Sopron város képviselője volt 1926-tól. A város gazdasági érdekei azt diktálták, hogy legyen valaki, aki a hozzáértés mellett, a kormányzati politika jóindulatát is tudja biztosítani Sopron számára. Megválasztásának érdekessége, hogy maga mögött tudhatta a helyi keresztény és liberális erőket egyaránt. Hermann – bár keveset tartózkodott Sopronban – mint a Bethlen kormány kereskedelmi tárcájának birtokosa sokat tett a városért és később a főiskoláért is. Sopron kezdeti gazdasági stabilizációját köszönhette neki.]³⁸² Az ifjak részt vettek a diák nagygyűléseken, hősök napján, halottak napján és a népszavazás emlékünnepevényén.

A selmeci ügyosztály igen szép tevékenységet fejtett ki. Célul tűzte ki az elsőévesek tradicionális nevelését. A Biber vezette Kör hozzákezdett a hagyományok összegyűjtéséhez, és tervbe vették „*A mi nótáink*” javított kiadását is. Az elsőévesek számára kötelezővé tették a hétköznapi egyenruha beszerzését. Az ifjúsági énekkar vezetésére Kárpáti Sándor zenetanárt kérték fel. A főiskola zenekarát Szádeczky-Kardoss Elemér tanársegéd vezette.

A Kör ebben a tanévben – tekintettel anyagi helyzetére – az álarcosbálon kívül nagyobb kulturális megmozdulásra nem vállalkozhatott. Azonban örvendetes volt az a tény, hogy Sopron városa a Körnek nyújtandó segély összegét folyamatosan emelte. 1927. január-februárra kiutalt 800 pengőt, és 20 m³ kemény dongafával látta el a rászorulókat. Márciustól már 4256 pengő segélyt szavazott meg a tanács. Ennek felhasználásáról a Körnek az év végén

behívott póttagoknak az üléseken szintén meg kell jelenniük. Indokolatlan elmaradásuk esetén az elnök által 5–10 pengő rendbírsággal sújthatók. Ez az összeg a főiskolai ifjúsági Kör javára esik.” A módosítás április 8-án kelt.

³⁸⁰ SH 1927. március 15. 1 o. A főiskolai ifjúsági énekkart Kárpáti Sándor zenetanár vezényelte. Az ifjúsági zenekart Szádeczky Elemér tanársegéd vezette. Az ünnepi beszédet Biber Kálmán elnök mondta. Felléptek még: Lackner Kálmán emh., Béky Albert emh., Porst József emh., és Vályi István emh.

³⁸¹ NymE KL 587/1927 Meghívó. Az ünnepség május 22-én volt. 116 Sopron megyei telkes vitéznek nyújtotta át Horthy kormányzó a megáldott rögöket. A sportpályán rendezett ünnepségen több körös hallgató is részt vett. vő. MFI 1927. 171-es szám.

³⁸² Tóth Imre: Hermann Miksa In: ifj. Sarkady Sándor-Tóth Imre Országgyűlési választások és képviselők Sopronban 1848–2004, 81–82. o. A Kör és a hallgatók melegen rokonszenveztek azzal a képviselővel, aki maga is Selmechányán született, és korábban az akadémián tanított. Azt is látni fogjuk, hogy második képviselőisége idején Hermann teljes mellszélességgel állt ki azok tábora mellett, akik 1933-ban a főiskola elvitele, illetve kettészakítása ellen emelték fel szavukat

kellett elszámolnia.³⁸³ 1927. május 5-én került sor az 1927/28-as tanév körüli elnökének megválasztására. Május 6-án ballagott a főiskola.³⁸⁴ Május 7-én került sor a valétabálra.³⁸⁵

Megállapíthatjuk, hogy a Kör elvülhetetlen érdeme volt, hogy az egyesületen belül létrehozták az ügyosztályokat a hagyományok fenntartására. Ezek az ügyosztályok 1948-ig (kisebb-nagyobb módosításokkal) működtek a főiskolán a későbbi egyetemi karon. Kitartó küzdelmük és agilis szervezésük eredményeként a körüli ház mozgalom a célegyenesbe ért. A Kör tagjai is szorgalmazói voltak egy új kollégium létrehozásának. Működésük alatt új egyesület is alakult a főiskolán: a katolikus Szent Imre Kör. Az Ifjúsági Kör és a hallgatók egyre jobban és mélyebben kapcsolódtak be a város társadalmának vérkeringésébe. Így, az utánuk következő elnökség körüli munkáját biztos alapokra helyezve folytathatta, és tovább is fejleszthette.

7.8 A főiskolai beruházásoktól a Körüli Ház megteremtéséig

Az 1928-as tanévnyitó után egy héttel került felavatásra a Húségkapu, Hikisch Rezső és Kisfaludy Strobl Zsigmond művészi alkotása. Az avatáson részt vett gróf Bethlen István miniszterelnök és Hermann Miksa kereskedelemügyi miniszter. A miniszterelnök kijelentette: *„Legyen áldott az emléke ennek a Húségnek, amely kell, hogy példát mutasson a jövőben minden magyar nemzedéknek.”* Az ünnepség után, mindketten rövid látogatást tettek a főiskolán.³⁸⁶ Az 1928-as esztendő már kiemelt fejlesztéseket hozott a főiskolának az építkezések területén. Az előző évben biztosított beruházási hitel összegéből rövid idő alatt felépült egy új, az oktatást szolgáló épület. Ez volt a vaskohászati, anyagvizsgáló, érc- és szénélőkészítő intézet. A bányaműveléstani tanszék ún. minta tárója, és mentőállomás felépítése is befejezést nyert.

1928. december 8-án felavatásra került a Szent Imre kollégium. Az épületben 60 főiskolai diákot lehetett elhelyezni. A főiskolai tanulmányi lőtér pedig építés alatt állt.³⁸⁷ Böhm Ferenc miniszteri tanácsos, a PM bányászati főosztályának vezetője 1929 március havában néhány napig tárgyalásokat folytatott a főiskola ügyében. A hallgatók részére megkezdődtek a rendszeres angol és német nyelvű kurzusok, vendégtanárok bevonásával. Ezen kívül a diákok hetenként egy félnapos testnevelési gyakorlaton vettek részt. Az FM

³⁸³ NymE KL 1772/1927 A 800 pengő értéke ekkor két hónapon keresztül 1000 ingyen ebédet jelentett!

³⁸⁴ NymE KL 584/1927

³⁸⁵ SL XV.81 valetabáli meghívó. A személyjegy, ami a karzatra is érvényes volt 3 pengő, a családi jegy három személyre 7 pengőbe került. A valeta bizottság elnöke Rimler László emh volt.

³⁸⁶ MFI 1928. október. Az avatásra 1928. október 14-én került sor.

³⁸⁷ NymE KL MKBFÉ az 1928/29-es tanévről, Sopron 1930. 13. o.

engedélyezte egy új tantárgynak a Felső geodézia és Fotogrammetikának az erdőmérnöki-osztály tanrendjébe való beillesztését is. 1929 tavaszán az utolsó bányászati és erdészeti államvizsgákra került sor. Ettől kezdve csak szigorlati rendszer alapján lehetett oklevelet nyerni a főiskolán.³⁸⁸ A doktorátus és magántanári intézmény ügye azonban 1928/29-es tanévben sem nyert végleges elintézését.

Az 1929-es esztendő minden eseménye eltörpült amellet a tény mellett, hogy kilencévi küzdelem után új otthonhoz jutott az Ifjúsági Kör. 1929. október 12-én a királyi kincstár képviselőjében, a pénzügyminisztérium felhatalmazása alapján, Boleman Géza rektor 60 000 pengő vételáron megvásárolta Lenk Róza II. Rákóczi Ferenc utca 13. számú ingatlanját.³⁸⁹ A lakóknak 1930. május 1-ig felmondtak, így a Kör bizonyos átalakítások után az 1930/31-es tanév elején új otthonába beköltözhetett. Ez a ház lett az 1930-as és 40-es években a főiskolai ifjúság központja, valóságos fellegrája a hallgatóknak.

Az 1927. évi tisztújító közgyűlésen Biber Kálmán megköszönte az ifjúság beléjük helyezett bizalmát és egész válaszmányával lemondott. Utána Szecskay László erdőmérnök-hallgató foglalta el az elnöki széket. Bejelentette, hogy az ifjúság egyik jelöltje Deák Albert bányamérnök-hallgató visszalépett az elnökségtől, mire az egybegyűltek egyhangúlag Hladonik István erdőmérnök-hallgatót, a Borsodi Kör elnökét választották meg az Ifjúsági Kör elnökévé. Néhány tisztség megválasztása után a győztest a többiek a vállukon hozták be. Hladonikot a korelnök csókkal üdvözölte, majd átadta neki az ősi ezüst-zöld szalagot.

Az új elnök azonnal székfoglalót tartott. Beszédében a hagyományok ápolásának szükségességét hangsúlyozta, vázolta az ifjúság megoldandó problémáit. Majd jegyzőkönyvi köszönetet szavaztatott meg a távozó elnökségnek. Este a hallgatók a Groszner-féle vendéglőben szakestélyt tartottak.³⁹⁰ Az 1927. május 5-én megválasztott Hladonik István elnök, erdőmérnök-hallgató hihetetlen szorgalommal, nagy elszántsággal látott a Kör vezetéséhez. A megválasztott tisztikar névjegyzékét május 24-én terjesztette a tanács elé.³⁹¹

Egy 1927 júniusában kelt iratból arról értesülünk, hogy a főiskolán a Kör két szobával rendelkezett. Az egyiket elnöki, titkári, könyvtári és válaszmányi szobának használták. A másik szobában nyert elhelyezést a pénztáros, a háznagy, a különböző ügyosztályok és az ifjúsági olvasószoba is. Így a helyhiány és túlszűfolttság miatt a legszükségesebb

³⁸⁸ Uo. 15. o.

³⁸⁹ NymE KL 6459/1929 rektori, 1289/1929 Az Ifjúsági Kör örökös használatra kapta a házat, a hozzá tartozó felépítményekkel és kerttel. Eredetileg a Benkő féle ház volt a Kör céljainak kinézve, de ebben az esetben nem történt meg az árverés. A tulajdonos ragaszkodott a 65 000 pengős vételárhoz.

³⁹⁰ SH 1927. május 6. 4. o. Ez volt a Sörgyári Vendéglő a Baross úton. Üzletvezetője Groszner János volt.

³⁹¹ NymE KL 736/1927

adminisztrációs teendőket is csak nagy nehézségek árán tudták ellátni. Szerették volna akár ideiglenesen is elérni, hogy egy harmadik helyiséget kaphassanak a Kör céljaira.³⁹²

Július elején arra kérték a rektort, hogy a jövő évi költségvetésük benyújtásának határidejét október 1-re kitolhassák. Erről közgyűlésükön döntöttek. Indoklásul a köri tagság rendezetlenségére és az ügyosztályok még el nem készült költségvetésére hivatkoztak.³⁹³

A tanévnyitó előtti napon, a Sopronban időző Nagy Emil volt igazságügy minisztert a társadalmi egyesületek, a főiskolások és a cserkészek szerenáddal lepték meg, Pinezich István törvényhatósági bizottsági tag, hálás szavakban mondott köszönetet azért a felvilágosító munkáért, amelyet Nagy Emil Angliában végzett a magyar igazság szolgálatában. Az ifjúság tiszteletét Hladonik István kör elnök tolmácsolta.³⁹⁴

Az 1927. szeptember 25-i tanévnyitó kiemelkedő eseménye volt a hősi halottak emléktáblájának leleplezése az aulában, és a Selmecbányáról visszahozott öt tanár mellszobrának átvétele. Hladonik ünnepi beszédet mondott az emléktáblánál, és elhelyezte az Ifjúsági Kör koszorúját, Fekete rektor pedig az intézmény nevében megőrzésre átvette az emléktáblát és a mellszobrokat.³⁹⁵ Az október 6-i kegyeleti megemlékezésre a limanovai hősök Deák téri emlékművénel került sor. *„Az aradi gyásznapi évfordulóján a római katolikus és az evangélikus templomokban gyászistentiszteletek voltak, melyek után az iskolák hazafias ünnepélyeken áldoztak az aradi vértanúk emlékének. Délután fél 4 órakor az elesett hősök emlékeztére a bányászati és erdészeti főiskola ifjúsága kegyeleti stafétafutást rendezett, melynek kezdetén a város összes harangja megszólalt. A staféta célpontja a limanovai emlékmű volt, melynél a győztes koszorút helyezett el, majd nagyszámú közönség jelenlétében felemelő gyászünnepélyt tartottak, melyen Hladonik István ifjúsági elnök tartott hatásos ünnepi beszédet.”*³⁹⁶ *„Az erdészeti és bányászati főiskola ifjúsága október 16-án tartotta meg hagyományos ismerkedő szakestélyét, amelyen a Selmecről hozott régi diákszokásokhoz híven az összetartó hazafias „selmeci szellemet” igyekeztek továbbápolni. A szakestélyen megjelent, Fekete Zoltán rektorral az élén, a főiskola egész tanári kara, a város társadalmának vezetői*

³⁹² NymE KL 905/1927 A kért szoba, Nahoczky Alfonz tanársegédé volt. Mivel azonban a szobára a tanszék igény formált, a Kör kérését nem találták teljesíthetőnek.

³⁹³ NymE KL 912/1927 A rektor engedélyezte a halasztást, azonban az elnökséget tájékoztatta arról, hogy az Ifjúsági Kör ügyvitelét és vagyonkezelését a főiskolai szabályzat 55§ 3. pontja értelmében felül fogja vizsgáltatni.

³⁹⁴ MTI 1927. október 24, SH 1927. szeptember 27. 1. o.

³⁹⁵ NymE KL 1235/1927 és 1074/1927 Péch Antal, Zsigmondy Vilmos, Kerpely Antal, Litschauer Lajos és Cséti Ottó mellszobrai. Az emléktáblát a rektorátus megrendelésére Mechle Béla kőfaragó mester készítette el fekete márványból. Ára 780 pengő volt.

³⁹⁶ NymE KL 1343/1927 A meghívó kelte október 3. A FAFC által rendezett kegyeleti stafétafutáson a helybeli egyesületek vettek részt. A stafétafutás célállomása a hősi emlékmű volt. MTI 1927. október 7. (Az emlékművet 1950-ben lerombolták.)

*és a finn vendégek itt időző csoportja, Antti Tulenheimo helsingforsi egyetemi rektor, volt finn miniszterelnök vezetésével. A finnek rendkívül nagy érdeklődéssel figyelték a hagyományos diákszertartásokat, s Antti Tulenheimo szép beszédben hangoztatta azt a hitét, hogy a magyar ifjúságra még nagy szerep vár az ország felvirágoztatásában.*³⁹⁷

A kvesztori hivatal a rektor felszólítására 1927 októberében megvizsgálta az Ifjúsági Kör ügyvitelét és vagyongazdálkodását. A vizsgálat során a pénzkezelésre és az elszámolásra vonatkozólag Frank Lajos kellő útmutatást adott a Kör pénztárosának és felkérte, hogy törekedjék mindenkor a számadásokat oly módon vezetni, hogy azok átlátható képet adjanak. Frank a rektornak küldött jelentésben azt is megemlítette, hogy az elszámolásnál mulasztást nem észlelt, csak a kiadások elszámolása kifogásolható, de ez az elszámolásban való járatlanságnak, nem pedig felületességnek vagy rosszakaratnak tudható be. Emellett azonban több olyan régebbi kifizetést talált, melyek megfelelő okmányok hiányában nem voltak elszámolhatók. Javasolta, hogy a kör elnökség sürgősen követelje be az elszámolási okmányokat az érintettektől.³⁹⁸

Októberben a Kör azzal a beadvánnyal fordult a rektorhoz, hogy a főiskolai könyvtár olvasótermének látogatását éjjel 24 óráig engedélyezze számukra. Legnyomósabb okként azt említették, hogy az ifjúságnak nincs kaszinóterme, sem más alkalmas helyisége, melyet a szegény sorsú hallgatóság részére fűteni lehetne.³⁹⁹ A hónap végén a Kör beterjesztette az 1927/28-as évre szóló költségvetését. (A költségvetés azért késlekedett, mert az Ifjúsági Kör egész addigi adminisztrációját célszerűbben átszervezték).⁴⁰⁰

November elején kelt beadványukban – a többi hazai főiskolához és egyetemhez hasonlóan – a numerus clausus fenntartása mellett foglaltak állást.⁴⁰¹

December közepén a főiskola hiteléből az ifjúsági intézmények fejlesztésére engedélyezett 360 pengő kiutalását kérték és meg is kapták a rektortól.⁴⁰²

³⁹⁷ MTI 1927. október 17.

³⁹⁸ NymE KL 912/1927 Fekete rektor az elnökséghez írt megjegyzésében leszögezte: Az Ifjúsági kör vagyonkezelése több tekintetben kifogás alá esik. A számadásokban még az előző pénztárosoktól átvett, okmányokkal nem igazolt, több évre visszamenő függő kiadási tételek szerepelnek. A kör tagoknak kiadott kölcsönök nincsenek rendszeresen elszámolva. Az Ifjúsági Kör tagjainak adott kölcsönök nagysága a Kör vagyonával nem áll arányban. Elrendelte, hogy a kölcsönök teljes rendezéséig minden hónap utolsó napján az elnökség jelentse számára, kik és milyen összeggel tartoznak a Körnek. A Kör által kiadott kölcsönök összege 1825 pengő volt

³⁹⁹ NymE KL 1428/1927 Fekete rektor, akárcsak az előző évben, az olvasóterem nyitva tartását este 8 óráig engedélyezte.

⁴⁰⁰ NymE KL 1451/1927 A költségvetési előirányzatot a kvesztori hivatal vezetője a Kör elnökével megtárgyalta. Azt helyesnek találva jóváhagyásával látta el.

⁴⁰¹ NymE KL 1522/1927 Erről a rendkívüli közgyűlési határozatban 1927. október 27-én döntöttek.

⁴⁰² NymE KL 1729/1927 A kiutalás a Kör bélyegtelen nyugtájára megtörtént.

Az 1928-as esztendő legelején a Kör benyújtotta a város által részükre még 1927-ben kiutalt, és a szegény sorsú tagok között kiosztott 20 m³ dongafáról szóló kimutatást.

„Március 15-ét a Széchenyi téren impozáns keretek között rendezte meg a Kör. A vármegyházáról a közönség a Széchenyi-térre vonult, ahol több ezer főnyi közönség részvételével a bányászati és erdészeti főiskola ifjúsága rendezte szép ünnepét a Széchenyi szobor előtt. Az ünnepi szónok itt Hladonik István ifjúsági elnök volt, aki nagy tetszést arató beszédében lelkes fogadalmat tett, hogy „a magyar ifjúság soha nem lesz lemondó, s addig nem fog pihenni, amíg a magyar igazságot ki nem vívja.” Majd az MTI tájékoztatót a szalagszentelésről is. „A bányászati és erdészeti főiskolának az év végén távozó hallgatói régi selmeci hagyomány szerint Sopronban is évről-évre megtartják a szokásos szalagszentelést, amelynél a búcsúzó ifjak zöld karszalagot kapnak. Ezt a májusban végbemenő ballagásig viselik. A mostani szalagszentelési ünnepségen Fekete Zoltán főiskolai rektor, Thurner Mihály polgármester és Roth Gyula főiskolai tanár beszéltek a valetánsokhoz, kiknek nevében Kovács Nagy Zsigmond melegen köszönte meg tanáraik tevékenységét és a város vendégszeretét”.⁴⁰³ Egy hónap múlva a szegény sorsú hallgatók segélyezésére a Kör két hangversenyt is rendezett, de kevés sikerrel.⁴⁰⁴ A Kör április 25-én azzal a kéréssel fordult a rektorhoz, hogy a ballagásra, és a bálra való tekintettel folyó hó 28-án és 30-án hivatalos szünetet engedélyezzen.⁴⁰⁵

Az 1928-as ballagáson a valétabotot egy török bányamérnök hallgató vitte. Kalapján 11 db zöld szalag virított. Mehmed Raszih bey 1917–1931 között tanult a főiskolán. A főiskolások maszk-menetükben kifigurázták azt, hogy a város a Köri Háznak túl kicsi telket adott, az autóbuszok rozogaságát, a közlekedési rendőrt, Josephine Bakert, a Húsgyárat (szekéren óriási hurkatöltővel), a teveháton ülő burnuszos főiskolás (könnyebb a tevének átmenni a tű fokán, mint főiskolásnak a vizsgán), mozgó hirdetőoszlop (vidám hirdetésekkel), tombolaláz: (poncichter leány gyereket nyer), elmúlt a nyár, Hol a papa? stb. A Sopronvármegye írja: „A volt selmeci főiskola hallgatói ma tartották meg hagyományos ballagásukat. A város és a környék közönsége rendkívüli érdeklődést tanúsított a diákünnep

⁴⁰³ NymE KL 6. Questori Hivatal iratai. 28/1928 A kimutatás alapján a hallgatók 40q-át, az Ifjúsági Kör helyiségeinek fűtésére 60q fát használtak fel. MTI 1928. március 16., március 27.

⁴⁰⁴ NymE KL 580/1928 A Tarnay Alajos zongoraművész, Zeneművészeti Főiskolai tanár, H. Dessewffy Bella énekművész, és Horváth József hegedűművész hangversenye 1928. április 21-én ráfizetéssel zárult.

⁴⁰⁵ NymE KL 642/1928 A rektor a ballagás napjára elrendelte a szünetet, de a 30-ára vonatkozó kérelmet elvi okokból teljesíthetőnek nem találta.

*iránt és a ballagás ötletes és mókás jelenetei a nézőket állandó derűtségben tartották. A ballagásról filmfelvételt is készítettek.*⁴⁰⁶

Május 16-án Lord Rothermere fiát lord Harmsworth-ot fogadták óriási lelkesedéssel városunkban.⁴⁰⁷ A képviselő soproni látogatása alkalmával díszes emlékiratot vihetett magával, amit a Kör az édesapjának, a „*megcsönkített haza nemes barátjának*” küldött.⁴⁰⁸

A június 14-én megtartott közgyűlés, a választmány által összeállított és az 1928/29-es évre szóló költségvetést fogadta el.⁴⁰⁹ A pénzügyminisztérium a nyár folyamán értesítette a rektort, hogy a főiskola hallgatóinak az építendő körüli helyiség céljaira szükséges és kért újabb 40.000 pengőt nem engedélyezi.⁴¹⁰ A Kör már másnap újabb beadvánnyal fordult a rektorhoz. Ebben arra kérték őt, hogy kérelmüket – melyben leendő körüli otthonuk céljára anyagi támogatást kértek – juttassa el Versegly Nagy Elek volt vatikáni követ úrhoz.⁴¹¹

A Kör szeptember 30-ai meghívója az október 6-ai megemlékezésre invitálta a tanári kart és Sopron város közönségét.

November 30-ai beadványukban pedig arra kérték a rektort, hogy a jelenleg a főiskolai menza tulajdonát képező tárgyak egy részét bocsássa a Kör rendelkezésére. Kérésük indoklása az volt, hogy a jövőben az Ifjúsági Kör kezelésében kívánják fenntartani a büfét, és ahhoz, hogy a büfé az igényeknek jobban megfelelhessen, ezek a felszerelések feltétlenül szükségesek.⁴¹²

Az Ifjúsági Kör könyvtára ajándékok és beszerzés útján 26 kötettel gazdagodott. Ebben a tanévben egy szeretett professzortól, Szentistványi Gyulától és három hallgatótól, Gasparik Jenő és Felber István erdőmérnök-, Wager Ferenc bányamérnök-hallgatótól vettek búcsút az ősi selmeci szokás szerint.

Az évváró közgyűlés dísztagjává választotta Fekete Zoltán rektort, felsőházi tagot és Simon Elemér főispánt a Kör támogatásáért és a házépítési akciójuk érdekében kifejtett

⁴⁰⁶ SVM 1928. április 29. 3. o., MTI 1928. április 28. A ballagást a filmhíradó is megörökítette. MFI 1928. május

⁴⁰⁷ NymE KL 740/1928 A főiskolán az összes előadás és gyakorlat elmaradt a vendégek fogadása alkalmából.

⁴⁰⁸ MKBEFÉ 1927/28 59. lap

⁴⁰⁹ NymE KL 911/1928 A kvesztori vizsgálat az összeállított költségvetésben mindent rendben talált. Július 9-én javaslatot tett a Kör költségvetésének elfogadására. A rektor ezt 26-án engedélyezte.

⁴¹⁰ NymE KL 959/1928 69.724/1928 XV.a Az indoklásból: „*A hallgatók jelenlegi és a közelebbi jövőben várható számához viszonyítva a körüli helyiség tervezett méreteit túlzottaknak, az építési költségeket pedig magasnak találván, felhívom, utasítsa a Kör vezetőségét, hogy a terveket megfelelően dolgoztassa át.*”

⁴¹¹ NymE KL 973/1928 A rektor meleg pártfogással juttatta el Verseglyhez a kérvényt, amelyben azt is megemlítette, hogy már eddig a minisztérium 50 ezer pengőt engedélyezett, és Sopron városa ingyen 400 négyszögöl telket és építőanyagot ajánlott fel a Körnek. Az építési költségek azonban elérik a 90 ezer pengőt.

⁴¹² NymE KL 1756/1928 Az igényelt tárgyak: 6 db abrosz, 6 db pohártörő, 2 db szekrény, 20 db szék, 15 db kistányér, 5 db lapos tányér, 3 db vizeskorsó, 10 db vizes pohár, 12 db teáscsésze és alj, 12 db. kávéskanál, 12 db evőeszköz, 3 db tálca, 1 db vizeskanna, 2 db nagy lábas, 2 db kicsi fazék és 1 db mérleg volt. vö. 138/1929 Az FM a Kör kérését engedélyezte 1929. január 19-én.

odaadó fáradozásukért.⁴¹³ Az 1929-es esztendő elejének kimagasló eseménye a szép anyagi sikerrel zárult álarcosbál volt, melyet február 6-án rendeztek meg a Kaszinóban.⁴¹⁴

1929 októberében egy korábbi rektori előterjesztésre megváltoztak a tanulmányi rendszabályok.⁴¹⁵ Az Ifjúsági Kör az új rendelet hatására első ízben módosított 1879-es alapszabályán. Ezt október 23-án alapszabály módosító közgyűlésen fogadták el, és mellékelten felterjesztették a jelvényviselési szabályzattal együtt, azzal a megjegyzéssel, hogy ha a főiskola tanácsa azt jóváhagyja, akkor ugyancsak jóváhagyás végett elküldik azt a belügyminiszternek is. Indoklásukban azt olvashatjuk, azért kérik ezt, mert pártoló-, tiszteletbeli és dísztagjaik is vannak, akik nem tartoznak a főiskola kötelékébe. Másrészt pedig azért, hogy jelvényük és szalagjuk színei törvényes védelemben részesüljenek.⁴¹⁶

Október 28-án Hladonik köri elnök és Béky Albert titkár rektori átiratra összeírták a főiskola területén működő és nem működő ifjúsági egyesületeket. 1929 október végén a következő egyesületek működtek a főiskolán: M. Kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskolai Ifjúsági Kör, M. Kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskolai Lövészegyesület, M. Kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskolai hallgatók Felvidéki Köre, M. Kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskolai hallgatók Szepesi Köre, M. Kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskolai hallgatók Borsod Gömői Asztaltársasága, Steingrube Nagyközség, M. Kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskolai hallgatók Szent Imre Köre, M. Kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskolai hallgatók Mária Kongregációja, valamint a Főiskolai Atlétikai és Football Club mint sportegyesület.⁴¹⁷

A rektor melegen támogatta az Ifjúsági kör kérését alapszabályuk módosítása ügyében, hogy ti. a pénzügyminiszteri rendelet értelmében a főiskola kötelékéből kirekesztett volt főiskolai polgárok az Ifjúsági Kör rendkívüli tagjai lehessenek.⁴¹⁸

⁴¹³ MKBEFÉ 1927/28 59. lap

⁴¹⁴ EM A személyjegy ára 4, a karzati ülőhely 4.50, a nagypáholy 30, és kispáholy 15 pengőbe került

⁴¹⁵ NymE KL 1424/1929 91.117/1929. XV.a rendelet a tanulmányi rendszabályok 133,134, 135 §-ainak életbeléptetésére.

⁴¹⁶ NymE KL 1466/1929

⁴¹⁷ NymE KL 1448/1929 Nem működött a Bánáti Társaság, Alföld Tiszavédiki Köre, az Erdélyi Kör, a Dunántúli Kör és a Dunán inneni Kör.

⁴¹⁸ NymE KL 1478/1929 A rektor FM-hez írt felterjesztésében olvashatjuk: „*Tapasztalat szerint sok hallgató tartózkodik Sopronban, aki utóvizsgára vagy szigorlatra készül, de az újabb rendelkezés értelmében a főiskola kötelékébe már nem tartozik, s ennél fogva a Kör rendes tagja sem lehet. Tekintettel arra, hogy ezen körülmény miatt kevesebb hallgató lesz a Körnek rendes tagja, az Ifjúsági Körnek kevesebb bevétele lesz éppen most, amikor a köri ház fenntartásával, fűtés, világítás, takarításával sokkal nagyobb kiadásai lesznek, tekintettel továbbá arra, hogy a hallgatók létszáma sem igen emelkedik, a Körnek tagsági díjakon kívül alig van más jövedelme.*” A módosított alapszabályba bekerült a rendkívüli tag kitétel: „*Rendkívüli tag lehet minden jeddhetetlen jellemű és előéletű volt főiskolai polgár, aki a főiskolával olyan viszonyban áll, hogy vizsgázási és szigorlatozási joga meg van és a rendkívüli tagságra vonatkozó igényét félévenként bejelenti. A*

A balekbálra 1929. november 9-én került sor a Katolikus Kör dísztermében.⁴¹⁹

Az Ifjúsági Kör évváró közgyűlésén dísztagjai sorába választotta „*az Ifjúsági Kör iránti szeretetükért és önzetlen fáradozásaikért*” Boleman Géza rektort, Hermann Miksa országgyűlési képviselőt, Böhm Ferenc, Pfeiffer Gyula, Pethe Lajos miniszteri tanácsosokat, Zorkóczy Samu vezérigazgatót, Dr. Walek Károly és Solt Béla főiskolai rendes tanárt, Dr. Thurner Mihály polgármestert, Dr. Szily Kálmán műegyetemi rektort és Hantos Ernő ny. főerdőtanácsost.

A Kör tiszteletbeli tagjává választotta Martini Róbert ezredest, Balogh Kovács Sándor műszaki főtanácsost, Dr. Koszterszitz József Szent Imre Kollégiumi igazgatót, Dr. Közi-Horváth József Szent Imre Kollégiumi prefektust, Bornemissza Bélát, a Hungaria M.T.E. primuszát, Veöres Lászlót, a M.T.E Hungaria lövészcsapatainak parancsnokát, Boróczy Andort, a Carpathia preaseset és Marton Pál műegyetemi segélyegyleti elnököt. Juhász László volt köri titkárt a Kör tiszteletbeli választmányi tagjának választotta.⁴²⁰

A gyász ebben a tanévben sem került el az Alma Matert. Két főiskolás, Kemechey Ágoston bányamérnök-, és Szentgyörgyi Lóránt fémkohómérnök-hallgató elhunyt.⁴²¹

A selmeci diákhagyományok továbbápolása céljából 1927 szeptemberében – ötévi szünet után – az akkori Alm vendéglőben újjáalakult a „*Steingrube Nakkösség*”. Az alakuló közgyűlés megnyitása után Hladonik István, az Ifjúsági Kör elnöke ismertette Steingrube történetét és célkitűzéseit. Elmondta többek között, hogy ez a tipikusan magyar selmeci diákegyesület valamikor az Akadémiára beiratkozó idegen nyelvű hallgatók magyarosítására alakult meg. Amikor erre már nem volt szükség, a diákság megszervezésével foglalkozott. Ezzel a céllal működött Sopronban is 1922-es feloszlásáig. A főiskolán az elmúlt öt évben az ifjúsági élet fokozatosan hanyatlott; az új hallgatók már nem őrizték a hagyományokat, a tradicionális selmeci diákélet így már csak a külsőségekben mutatkozott meg. Az elnök szükségét látta annak, hogy minden hagyományos szokást újból életre hívjanak.

Az egybegyűlt hallgatók óriási lelkesedéssel mondták ki „*Steingrube Nakkösség*” megalakulását, majd megválasztották az elöljáróságot és a különböző tisztségviselőket. A választások befejeztével a bíró és a rabbi szóltak a tekintetes közgyűléshez, majd a megalakulásukról átiratban értesítették „*Sopron kiskösséget*”. Azt is elhatározták, hogy teljes

rendkívüli tag választó, de nem választható, egyebekben ugyanolyan jogai és kötelességei vannak, mint a rendes tagoknak.”

⁴¹⁹ SL XV.81 bái meghívó. A bálelnök Nemky Ernő emh. volt. A személyjegy ára 2, a családjegy (3 személyre) 5 pengő volt. A zenét Bóczi Rudi zenekara szolgáltatta.

⁴²⁰ MKBFÉ 1928/29 54. lap

⁴²¹ NymE KL 1326/1929

testületi díszben megjelennek a Kaszinó nagytermében a bányászkongresszus résztvevőinek felvidítására. Határozatilag kimondták, hogy ezentúl minden balek, firma és veterán „komázójában” évente legalább egyszer ördögűzést tartanak, nehogy a rossz lélekkel való együttlakás miatt bárki erkölcsébe is kár essék. Végül elhatározták, hogy ezentúl minél gyakrabban szüreti és disznótoros „cécókat” fognak rendezni. A közgyűlés után, mely csak hajnalban ért véget, Boleman Géza tanár úrnak adtak szerenádot.⁴²²

1927 novemberében a Kör felhívást tett közzé a „Mi nótáink” előfizetésére. Ebben írják: „*A durván elrabolt, elveszett és már-már feledésbe borult gondtalan selmeci napokat visszavarázsolni nem tudjuk, - sajnos – ez nem áll módunkban; nem tőlünk függ. Ezeknek a büszke múlt időknek, az édes-bús napoknak emlékét azonban féltő gonddal őrizzük, hisz ez egyedüli vagyunk, amit őseinktől csorbítatlan kaptunk örökül...*” A felhívás tudatta, hogy az addigi két kiadás minden példánya elfogyott. Kezdetét vette az előfizetők toborzása. A megrendelési íveket kitöltve kérte vissza a Kör vezetősége. Hangsúlyozták, hogy „az újabb kiadás fel fogja ölelni az összes selmeci diáknótát magyar és német nyelven, énekekre és zongorára hangszerelve.”⁴²³

A Hladonik vezette Kör irányításával újjáalakult a Főiskolai Önképzőkör is. Első fellépésére, a bemutatkozásra a népszavazás emlékére rendezett kulturstély keretében került sor. A Soproni Hírlap lelkes tudósítója így írt: „*Már a rég múltban is mindig a magyar jövőért munkálkodó egyesület újjáalakulását a legmelegebb szeretettel köszöntjük; első bemutatkozásának sikerét örömmel regisztráljuk és kívánjuk, hogy mindig azzal a hazaszerető lelkesedéssel folytassák működésüket, amely tegnap este is megfogta és meghatotta a velük együtt érző szíveket.*”⁴²⁴

1928. május 9-én felterjesztették az újonnan megalakult M. Kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskolai Lövész Egylet alapszabály tervezetét. Tisztelettel kérték az alapszabályok jóváhagyását és annak a belügyminisztériumhoz való felterjesztését.⁴²⁵

1928 májusában újabb felhívást tett közzé az egyesület a „Mi nótáink” előfizetésére. A hirdetés szövege: „*Felhívjuk az érdeklődők szíves figyelmét, a M. Kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskolai Ifjúsági Kör összeállításában, a közeljövőben megjelenő „Mi*

⁴²² SH 1927. szeptember 24. 4. o. A bíró Wágner Lajos, a főpenna Sárady István és a kispenna Tomka László erdőmérnök-hallgatók lettek. A megalakulásra 1927. szeptember 17-én került sor.

⁴²³ Erdészeti Lapok 67. évf. 1. füzet 1928. január 26-27. o.

⁴²⁴ SH 1927. december 15. 5. o. Porst József emh. szavalt, Parragi György emh. az ünnepi beszédet tartotta, Kosztela Alajos emh. novellát olvasott fel, Illés Béla zongorán játszott, Kollár Gyula saját költeményeit adta elő Tárogatón Szarka Gyula, Siposs Albert játszott Béky Albert kíséretével.

⁴²⁵ NymE KL 718/1928 A lövészegylet fiókegyletként működött, mint a selmeci lövészegylet és hegyi vadászszázalaj utódja. vö. MKBEFÉ 1927/28 60. o.

nótáink” dalgyűjteményre. A gyűjtemény tartalmazni fog 250 magyar és német nyelvű selmeci diáknótát, énekhangra és zongorára feldolgozva, díszes albumalakú kiállításban. Ára kb. 9 pengő. Ezúton is felkérjük a filiszterré lett régi selmeci diákokat, akik mindig szívesen gondolnak vissza a kedves selmeci diáknótákra, úgy a maguk, mint ismerőseik körében, gyűjtsenek megrendelést minél nagyobb számban, annál is inkább, mert nagy kereslet esetén az egyes példány eladási ára is kisebbedni fog. S akik még megrendeléseiket el nem küldték, kérjük azt minél előbb, a vételár megküldése nélkül, Főiskolai Ifjúsági Kör, Sopron Főiskola címre megküldeni. Elnökség.”⁴²⁶

A Kör fiókegylete, a Főiskolai Lövészegylet is a nyilvánosság elé lépett, és megrendezte céllövőversenyét. A háziversenyre a katonai lőtéren került sor, amelyre 23-an neveztek be. A céllövőverseny kifogástalan rendben folyt le. A következő versenyszámokban avattak győzteseket: lövésztisztek miniatűr fegyverrel, lövészek miniatűr fegyverrel, lövésztisztek hadipuskával (karabély), lövészek hadipuskával.⁴²⁷ Az egylet munkáját melegen támogatta Lörinczy Attila alezredes.⁴²⁸

Hladoniknak a Kör vezetése minden idejét és energiáját lekötötte. A közösségért végzett munka a tanulmányai rovására ment. Azonban, hogy milyen megbecsülést érdemelt a 20-as évek végén a jó munkát végző, a rendszerhez lojálisan hű köri elnök, azt a kérvénye bizonyítja leginkább. Azt egyenesen a Földművelődésügyi Miniszternek címezte a rektor támogatta kérvénnyel együtt. Tanulmányai továbbfolytatásához kért benne engedélyt. Hladonik leírta saját szociális helyzetét, azt, hogy mit tett ő eddig az Ifjúsági Kör érdekében.

Beadványából megtudhatjuk, hogy édesapja körjegyző volt a Zemplén megyei Mezőlaborcon.⁴²⁹ Az orosz betörés mindenüket tönkretette. Édesapja időközben elhunyt, és az azt követő cseh betörés elől özvegy édesanyjával tovább menekültek. Hladonikot édesanyja apja körjegyzői nyugdíjából taníttatta. Kérvényében hangsúlyozta, hogy a nehéz anyagi körülmények miatt nem engedheti meg magának, hogy tanulmányait csak a jövő tanévben folytathassa. Az évvesztés a pálya elhagyására kényszerítené, de ő rajong az erdőmérnöki hivatásért. Kérését a következő tényekkel támasztotta alá: az ifjúság teljes bizalma állította a Kör élére. Fokozatosan kidolgozták azt a munkaprogramot, amelyek az ifjúság helyét a főiskola új székhelyén kijelölik. Egy évi megfeszített munka után az egyesület törekvései

⁴²⁶ Erdészeti Lapok, 67. évf. 5. füzet 1928. május 194. o.

⁴²⁷ SH 1929. július 2. 3. o. Az első helyezettek: Wittich István, Sztankó Miklós, Schill Ferenc, Straka József erdőmérnök-hallgatók. A verseny után Boleman rektor megköszönte a felajánlott díjakat és a város támogatását. Jó szerencsét kívánt az ifjaknak és további munkára buzdította a lövészegylet tagjait.

⁴²⁸ NymE KK MKBFÉ 1928/29 54. o.

⁴²⁹ A város Medzilaborce néven ma Szlovákiában található.

elérését és a garanciát csak az ő vezetésében látta. Ciklusa leteltével elnökjelöltet sem állítottak vele szemben. Mindig előbbre helyezte a főiskola ifjúságának ügyét a maga személyénél. A Balaton-menti speciális egyetemi táborokban az egész nyári szünet alatt a lövészek parancsnoka volt, hallgatókat oktatott. Az előirányzott második év sem volt elég a munka teljes befejezéséhez, a köri ház megteremtéséhez. Kicsendül a levélből az egy mindenkiért, mindenki egyért íratlan selmeci törvény. Hálás örömmel mondhatja, hogy *„az ifjúság egész összessége igaz baráti szeretettel kíséri figyelemmel egyéni ügyeimet.”* Az elvégzett munkát a következőképp összegezte: a belső élet konszolidálása, biztos anyagi alap megteremtése, az egyesületi ház megvalósítása, a kapcsolat kiépítése és megerősítése Sopron társadalmával. Ezek mind egyenként is hosszabb időt igényeltek. Az FM úgy engedélyezte tanulmányai folytatását, hogy *„az engedély a jövőre nézve precedensül nem szolgálhat.”*⁴³⁰

Az 1928/29-es tanévben a hallgatók létszáma a mélypontra zuhant. Különösen érzékelhető volt ez az I. éves bányamérnök-hallgatók esetében. A csökkenés okát a főiskola rektora a következőkben látta: a mai középosztály gyermekei nem szívesen mennek olyan pályákra, ahol a szolgálat nehéz és veszélyes üzemi munkával jár együtt. De a legfőbb ok abban volt keresendő, hogy a magyar bányavállalatok az elmúlt években nagyon kevés, a soproni főiskolán végzett bányamérnököt vettek fel. Ezért a rektor kéréssel fordult az üzemekhez és vállalatokhoz. Minden nehézségük ellenére nekik is érdekük, hogy ne maradjanak képzett és gyakorlott mérnökök nélkül.⁴³¹

A nagyobb beruházások, mint kollégium, köri ház, új oktatási létesítmények sikeresen megvalósultak.

7.9 Küzdelem az egyetemi státuszért

A soproni főiskola továbbra is az ország egyetlen olyan egyetem jellegű intézménye volt, ami nem rendelkezett az egyetemi státusszal. Tanárai még azt az előléptetési rendszert sem élvezték, melyet ekkor már a kultuskormányzat minden intézménye, még a kisdédóvó képzők is élvezték. Az ország összes mérnöki szervezete felemelte szavát a főiskola érdekében. Ebben élen járt a Mérnöki Kamara, amely több memorandumot intézett a felsőbb hatóságokhoz a sérelmek orvoslása céljából.⁴³²

⁴³⁰ NymE KL 1743/1929 FM I.1 1929/27283 sz. *„Az 1929. november 26-án kelt 1509/1929 sz. jelentésére – az abban előadott különös méltánylást érdemlő indokokra való tekintettel, – kivételesen megengedem, hogy Hladonik István erdőmérnök hallgató... az V. szemeszter tantárgyait folytatólag feltételesen hallgassa.”*

⁴³¹ NymE KK MKBEF az 1929/30-as tanévről 23. o.

⁴³² NymE KK MKBFÉ az 1929/30-as tanévről 12. o.

Azonban nem csak a mérnöki testületek képviselői, de országgyűlési képviselők is igyekeztek a főiskola törekvéseit támogatni. Közülük is kiemelkedik Temesváry Imre és Hermann Miksa képviselők felszólalása. Temesváry felszólalásában megemlítette, több alkalommal hívta fel a pénzügyi kormányzat figyelmét, hogy *„a világhírű soproni, régebben selmecebányai főiskolának adjuk meg a jogot a magántanári képesítéshez és a doktorátus adásához...ez a kiváló intézet nincs felruházva ezzel a joggal, ahonnan pedig – büszkén vallhatjuk – az egész világon örömmel alkalmazzák rendkívül nagy képzettséggel bíró mérnökeinket, akik ma is több, mint százán járják az egész világot...a legnagyobb világcégeknél, a legnagyobb olajvállalatoknál és bányavállalatoknál nemcsak mint alkalmazottak szolgálnak, mégis nélkülözni kénytelenek a képesítésnek ezt az alaki kifejezését, amit egyéb, ennél a soproni intézménynél jóval kisebb jelentőségű, hasonló külföldi intézeteknek már régen megadtak.”* Temesváry még azt is javasolta, ha másként nem lehet megoldani a kérdést, *„esetleg át kell adni ezt a főiskolát a kultuskormányzatnak, hogy a főiskola ezzel a képesítéssel felruházhassa az ő kiválóan képzett mérnökeit.”*

Hermann képviselő felszólalásában azt fejtegette, hogy a későbbben alapított loebeni, pribrami intézetek, nem beszélve a németországi bányászati akadémiákról, már rég megkapták a doktoravatás jogát. Ennek gyászos következménye van a főiskolára nézve. A nyugati intézmények degradálják a soproni főiskola eredményeit azzal intézve el a kérdést, hogy nem állnak azon a nívón mint a loebeni, hiszen nekik még doktoravatási joguk sincsen.

A főiskola tanári kara mindezek ellenére olyan működést fejt ki, amely véleménye szerint eléri az egyetemi nívót. A főiskola kezdi visszaállítani korábbi európai hírnevét. Tanárok egész sora külföldi lapokban dolgozik, a külföldi szakirodalom elismert tekintélyei.

Hermann szintén megjegyezte, hogy jelenleg az intézmény két minisztérium alá tartozik, és nem a kultuszminisztérium alá. Így a főiskola minden törekvése megakad, ami a teljes egyetemi értékek attribútumainak megkapására irányul.

A képviselő a továbbiakban kifejtette, hogy ugyanez áll az elszakított területeink esetében is. A magyar végzettségű ifjú, aki a történelmileg régebbi intézetet végezte, alárendeltebb helyzetben van és rásütik a bélyeget, olyan intézményből jött, amely nem áll egyetemi nívón és még doktoravatási joga sincs.⁴³³

⁴³³ NymE KK Kivonat az Országgyűlés képviselőházának 1930. június 5-én tartott 403. üléséről.

7.10 A Kör félévszázados jubileuma

Tíz évvel a főiskola Sopronba menekülése után az ifjúság a Kör ötvenéves jubileumára készült. 1929 április folyamán az egyesület eljuttatta emlékeztetőjét a napi és szaklapokhoz, melyben az Ifjúsági Kör félévszázados fennállására hívták fel a nagyközönség figyelmét.⁴³⁴

A kör elnökség április végén a rektorhoz fordult, hogy az ötvenéves jubileum alkalmával megtartandó ünnepek kiadásainak fedezésére pénzbeli segélyben részesítse a Kört.⁴³⁵ Május 5-én a „*Turul Szövetség*” külügyi és utazási osztálya levélben köszönte meg Boleman Géza rektornak és az Ifjúsági Körnek azt a meleg fogadtatást, amelyben az általuk Sopronon keresztül vezetett ötvenkét olasz egyetemi hallgatót részesítették.⁴³⁶

A mindjobban közeledő jubileumi ünnepsorozatára a Soproni Hírlap hasábjain Rábel László és Deák Albert hívták fel a soproniak figyelmét. A lap május 3-án ezt írta: „*Két napos ünnepsorozat keretében ünnepli 50 éves fennállását a Főiskolai Ifjúsági kör.*” A cikkíró megemlítette, az előkészítő bizottság olyan programot állított össze, mely méltó az ország egyik legrégebb főiskolai egyesületének hagyományaihoz.

A május 9-i számban Rábel László ezeket írta: „*Mikor e sorok írója először vetette fel a gondolatot, hogy a Selmecről elköltözni készülő főiskola helyéül Sopront kellene felajánlani, még hivatalos helyen is megmosolyogták az ötletet. Ma pedig az ország közvéleménye már el sem tudná képzelni Sopront a főiskola nélkül.*”⁴³⁷ A publicista arra is kitért, hogy sokan fel sem fogják, mit jelent Sopronnak ez a főiskola. Azt hiszik, pár száz fogyasztót jelent, akárcsak valamilyen gyártelep a maga munkásaival. A várostól nagy áldozatokat követelt a vesztes világháború. Sopron elvesztette felvásárló piacának nagy részét. Nyeresége azonban a

⁴³⁴ Bányászati Kohászati lapok BKL 63. évf. 8. sz. 1930. április 17. 180–181. o A dokumentumot teljes terjedelmében közöljük: „1879. május hó 22-én tartotta első, alakuló közgyűlését az Ifjúsági Kör. Megalakulásának célja az volt, hogy az ifjúság körében uralkodó német szellemet átalakítsa tiszta baráti szereteten alapuló, ízig-vérig magyar szellemmé, a régi tradíciók tiszteletben tartásával. Nehéz munkájuk volt az újítóknak, de kitartásuk győzött. Az ifjúság szelleme magyarrá vált, sőt mellette Selmec is azzá lett. Az Ifjúsági Kör meleg otthont, támaszt, segítséget nyújtott tagjainak, akik tudatában voltak annak, hogy mindegyikük a közért van, és a köz csak így tudja szolgálni az egyént. Békés szeretetben éltek négy évtizeden át az Ifjúsági Kör tagjai, a bányászok, kohászok és erdészek Selmecen. Szomorú események miatt azonban ebből a csöndes otthontól szeretett „Alma Máterével” Sopronba került a Kör, mindenéből kifosztva. De nem tudták az ifjúság lelkét kifosztani ellenségeink, mert a régi szellem megmaradt. Tovább élt az ifjúságban az a magába szívott, átöröklött hagyomány, amit mi most itt, új otthonunkban, Sopronban csak úgy nevezünk és fogjuk és fogják nevezni: „Selmec”! Ez az egy szó minden kötelességet magába foglal, amit nekünk fiataloknak teljesítenünk és továbbadnunk kell. Jubileumot tartunk! Nem tudjuk, örülünk vagy sírjunk. Egyet azonban érezzük, hogy tennünk kell: Emlékezzünk! Emlékezzünk azokról, akik oly hosszú esztendőik során tartották fenn a régi hagyományt, azt a szeretet, melyet mi – ha kint járunk az élet forgatagában – csak volt selmeci diákok körében éreztünk. Kérjük az Ifjúsági Kör volt tagjait, hogy érezzenek velünk és emlékezzenek velünk régi, de dicső esztendőkről.”

⁴³⁵ NymE KL 228/1930 A rektor 150 pengőt utaltatott ki a Kör részére.

⁴³⁶ NymE KL 463/1930, 620/1930. A pisai egyetemi hallgatókat és tanáraikat fogadta a főiskola.

⁴³⁷ SH 1930. május 9. 1. o.

főiskola. Rábel nem fukarkodott a jelzőkkel a következő megállapításában: a vénülő városra az ifjúság örök tavasz varázsát hinti. [A főiskolai ifjúság] *jelenti az élni akarást, az erőt, a nemzeti szellemet, a magyar jövőt!*” Cikkét ezekkel a gondolatokkal fejezte be: *„A főiskolai Ifjúsági Kör pedig, mely most lett ötvenéves, éljen, viruljon, gyarapodjon és lásson a mainál sokkal boldogabb ifjakat maga körül.”*

Deák Albert május 10-én büszkén írhatta e sorokat: *„Ennek a főiskolának az ifjúsága az elmúlt évtizedben a felkelőharcokban, a népszavazás alatt és a későbbi nyugodt időben Sopron számára idegenforgalmat és pénzt jelentő látványos hagyományaival, ballagásaival és mindenben, ami hazafias és társadalmi megmozdulás volt, az első helyen szerepelt...”*

A május 13-i szám összefoglalta a kétnapos ünnepségsorozatot. 1930. május 10-én este hangversenyre került sor. Felléptek Stefániai Imre zongoraművész és Goda Gizi operaénekesnő. Másnap reggel az egész napos ünnepet hálaadó istentisztelettel nyitották meg, majd díszközgyűlésre került sor a városházán. Felszólaltak Pájer István köri elnök, Boleman Géza rektor, Thurner Mihály polgármester, Fekete Zoltán prorektor. A díszközgyűlés után közös ebédre került sor a Pannoniában. „Az összeomlás után Selmecről Sopronba menekült erdő- és bányamérnöki főiskola ifjúsági köre most ünnepelte fennállásának ötvenedik évfordulóját. A jubiláris ünnepséget szombaton este Stefániai Imre és Goda Gizella közreműködésével sikerült hangverseny vezette be. Vasárnap a Kör díszközgyűlést tartott a városháza dísztermében, melyen a pénzügyminisztert Pethe Lajos miniszteri tanácsos képviselte. Megjelentek vitéz Simon Elemér főispán, Thurner Mihály polgármester, vitéz Marschalkó Kornél ezredes, állomásparancsnok, Papp Kálmán prépost, az Országos Bányászati és Kohászati Egyesület képviselőjében Henrich Viktor főbányatanácsos, Boleman Géza rektor vezetésével a főiskola tanári kara és sokan a város társadalmi életének vezetői közül. Az emelkedett szellemben lefolyt ünnepi ülés Pájer István ifjúsági elnök indítványára a kormányzót hódoló táviratban üdvözölte. Boleman Géza rektor a tanári kar nevében hosszabb beszédben üdvözölte a jubiláló Ifjúsági Kört, amely fennállása óta az országban páratlanul álló testvéri szeretettel, kollegiális együttérzéssel, bajtársias összetartással fűzte egybe a főiskola hallgatóit. Thurner polgármester nagyhatású szavakban tolmácsolta Sopron közönségének szeretetét a főiskola iránt. Boldog a város, hogy ő adhatott otthont a főiskola ifjúságának, amely a világháborúban kilencvennyolc hősi halottal bizonyította önfeláldozó hazaszeretetét, és örökre hálás a főiskola ifjúságának, amely Ágfalvánál vérével védte meg az ősi földet. Ezután Fekete Zoltán prorektor, az Ifjúsági Kör harmincnégy év előtti elnöke vont párhuzamot a régi selmeci és a mai soproni ifjúsági élet között. A szép ünnepet társasebéd követte, este a városi színházban selmeci vonatkozású

műsoros est zárta be.” Este nyolc órakor a zsúfolásig megtelt színházban műsoros estély volt. A színházban Kollár Gyula „*Ötven évhez*” c. proológusát Juhász László adta elő, Szecskay László selmeci és magyar nótákat játszott hegedűn, cigányzene kísérettel, Kosáryné Réz Lola jubileumra írt novelláját Hladonik István olvasta fel, Lakatos Tibor és Ruzsinszky László Herczeg Ferenc „*Két ember a bányában*” c. művét mutatta be. Szünet után Ruzsinszky-Pájer melodramáját Béky Albert és Parthy István adták elő, ezután Deréki „*Halálos kínok között*” c. vígjátéka következett. Szabó Ferenc, Koschatzky László, Palkó László, Beregi Gábor és Gerencsér Mária, „*a főiskolások bájos kis művésznője*” szereplésével. Kollár Gyula ének kvartettjét Illés Béla, Béky Albert, Bund Károly, Pájer István adta elő, közreműködtek még Ruzsinszky és Lakatos Tibor. Ezután reggelig tartó estély fejezte be az Ifjúsági Kör jubileumi ünnepségeit a Pannonia összes termében.”⁴³⁸

Egy addig nem ismert kortesfogás tartotta lázban Sopron közönségét. 1929 október végén eltűnt Bálványossy Ernő főiskolai hallgató, akit társai hiába vártak az aulában. Eltűnését a köri elnökválasztással hozták kapcsolatba. Erre eddig még nem volt példa, ezért egy szemfüles újságíró utánajárt az esetnek. Az történt ugyanis, hogy a választás előestéjén az ellenpárt kortesei kloroformmal elkábították, autóba tuszolták és 24 órára eltűntették a bányamérnök-hallgatót. Az egy időben történt városi választások lagymatag hangulatával szemben, a főiskolások választási kedve valósággal pezsgett.

A házak falán egyre-másra jelentek meg az elnökjelöltek plakátjai. Négyen pályáztak a tisztségre: Pájer István, alias Paroli, Horváthy Lóránt alias Ferbli, Bálványossy Ernő, alias Falstaff, Vendel Alajos, alias Csaba. Minden egyes jelölést valamelyik kiskocsmában tartott jelölő összejevetel előzött meg. Ott annak rendje és módja szerint megitták a jelölt egész havi „*fizetését*”. A főkortések ezek után megkezdték a párttagok verbuválását. Hamarosan csak két komoly jelölt maradt a színen: Pájer és Bálványossy. Ezután egy olyan választási trükköt vetettek be a Pájer-pártiak, amelyet eredetileg az ellenpárt kortesei fundáltak ki. A Bálványossy-párt terve azonban kitudódott (ki lett kémelve), és a hírhozó beszámolt az ellentábor szándékáról. Valaki sürgős üzenet ürügyével (szép leány) kicsalta Bálványossyt a főkapu elé, ahol azonnal lefotózták, majd elkábították, autóba tuszolták, és elrobogtak vele. Az azonban, hogy mi is történt valójában, titok maradt, mert a kifelé bámulatosan összetartó főiskolások nem árultak el az ügyről részleteket. A kortestrükk a köri közgyűlést nem befolyásolta, mert Bálványossy távollétében is választható volt.

⁴³⁸ SH 1930. május 9. 1. o., május 10. 1 o., május 13 1. o., MTI 1930. május 12.

A két jelölt hívei késhegyig menő szócsatát vívtak, és a választásba beleszóltak azok a magánzók is, akiket miniszteri rendelet fosztott meg a szavazás jogától. Hladonik István csak nagy népszerűségének köszönhető, hogy le tudta vezetni a közgyűlést. Végül a közgyűlés úgy döntött, hogy a „magánzó” köri tagoknak, az új főiskolai szabályzat értelmében szavazati joguktól való megfosztását megfellebbezzik, és a válasz megérkezéséig a közgyűlést elhalasztják. Felkérték a régi elnökséget, vigye tovább az ifjúság ügyét. Ezután egy kisvendéglőben nagy ünneplésben részesítették Hladonikot. Társai szerint ő volt a legtöbbet alkotó elnök, aki soha nem lankadó áldozatkészséggel szolgálta két éven át az ifjúság érdekeit. Tetőpontra hágott a jókedv, amikor megjött a hír, hogy Bálványossy megkerült. Őt 24 órán át őrizték Sopronbánfalván, egy jól berácsozott ablakú házban.⁴³⁹

Így 1929. október 29-én, majd november 13-án került sor a tisztújításra, ahol megválasztották az 1929/30-as tanév elnökségét és választmányát. A Kör elnöke Pájer (Palotay) István erdőmérnök-hallgató lett.⁴⁴⁰ A megválasztott tisztikar névsorát november 20-án küldték fel a rektorhoz. Még ezen a napon a főiskola tanácsához írt levelükben azt jelentették, hogy a Körnek nincs köze a Soproni Hírlap november 13-i számában megjelent, a II. bánya- és kohómérnöki szigorlatra vonatkozó bíráló hangú közleményhez. Az Ifjúsági Kör igen, de a Kör egyes tagjai nem hivatottak a szigorlati bizottság eljárásának és döntésének megbíráására. Különösen elzárkóznak egy olyan megnyilatkozás elől, amely a főiskola legfelsőbb magánügyeit szándékozik a nyilvánosság elé vinni.⁴⁴¹

December 15-én került sor a Magyar Revíziós Liga szervezésében Rothermere lord emlékoszlopának felavatására a Petőfi téren. A főiskola ifjúsága és tanári kara képviseltette magát a rendezvényen.⁴⁴²

A december 18-án megtartott közgyűlésükön megtárgyalták és részleteiben is elfogadták az 1929/30-as év költségvetést. Ekkor 130 tagja volt az egyesületnek. Minden tag 2 pengő tagdíjat fizetett be a Körnek.⁴⁴³

⁴³⁹ SH 1929. október 29. 4. o., október 30. 1–2 o. Vendel a „magánzók”, alias „csőrös emlősök” jelöltje volt. Egy sofőrnél leszakadt bányászgombot és kloroform szagú zsebkendőt találtak. Az egész város derült a történeteken. Bálványossy a részletekről nem nyilatkozott. Elismerését fejezte ki a kortes fogással kapcsolatban még akkor is, ha ő volt a szenvedő fél. A d. i. monogramú újságíró meg is jegyezte: „Örömmel látjuk, hogy még nem halt ki a főiskolásokból a selmeci virtus, és a soproni hűvösebb talajban is tovább virágzanak a diáktadíciók.”

⁴⁴⁰ NymE KL 1433/1929, 1501/1929

⁴⁴¹ NymE KL 1606/1929 Egyben kinyilatkoztatták, hogy a főiskola tanácsát az ifjúság osztatlan szeretetéről biztosítják.

⁴⁴² NymE KL 1710/1929

⁴⁴³ NymE KL 44/1930

Mivel 1929 késő ősztől a Kör már házzal rendelkezett, arra kérték a város vezetését, hogy a köri otthonra megszavazott segélyt (építőanyag, építkezési telek) készpénz formájában utalják ki részükre. A Kör így jelentős összeget, 10 525 pengőt kapott a várostól. A közgyűlés kikötése az volt, hogy ezt a segélyt az ifjúság fordítsa új otthona tatarozására és berendezésének megvásárlására úgy, hogy a munkálatokat soproni iparosoktól rendeljék meg.⁴⁴⁴ 1930. január 7-én a kör elnök arról értesítette a rektort, hogy azokat a főiskolai hallgatókat, akiknek tartozása volt a „Hungária” Magyar Technikusok Egyesülete Lövészcsapata felé, felszólították tartozásuk kiegyenlítésére.⁴⁴⁵ Január 15-én a város eljuttatta a Kör részére adományozott 4260 pengő összegű segélyét. A segélyt négy részben lehetett felvenni, s arról az év december 31-ig el kellett számolni.⁴⁴⁶ Még februárban azzal a kéréssel fordultak a rektorhoz, hogy a könyvtár olvasótermét reggel 8 órától éjfélig használhassák. Azt is hozzátették, hogy állítólagos rendellenességek miatt a könyvtár február 1-től este 8 óráig bezárt.⁴⁴⁷ Február 8-án részletes kimutatást készítettek a Kör 1929/30. évi költségvetéséhez. A rendes kiadásoknál a napilapok és folyóiratok előfizetési rovatban ez áll: Pesti Hírlap előfizetése 40 pengő, Nemzeti Újság, Új nemzedék, Képes Krónika 83 pengő, Magyarság 42 pengő, Természettudományi Közlöny 10 pengő. A rendkívüli kiadásoknál: kölcsöntörlesztés Horváth Kálmán könyvkereskedő által a „*Mi nótáink*” nótáskönyv kiadására előlegezett 400 pengő törlesztésére 200 pengő. Az adósságtörlesztés rovatnál: az első Soproni Gomb- és Fémdiszáru Gyárnál rendelt 500 db jelvény árának törlesztése 384 pengő. A bevételek rovatánál: 130 tag után, 2 pengővel számolva, 260 pengő, 130 tag után közköltés (11 pengő) 1430 pengő. Ennek a napnak az estéjén került megrendezésre a hagyományos álarcosbál.

„A soproni bálók elitje, a bánya- és erdőmérnöki főiskola ifjúságának jelmezes estélye hatalmas sikerrel zajlott le. Az ország minden részéből, sőt a megszállott területről is, igen sokan jelentek meg a kaszinóban a pazarfényű bálon, melyen csak a hölgyek közül kétszáznál több szebbnél-szebb jelmez tette színessé a hagyományos „selmeci” kedélyességű mulatságot” – olvashatjuk az MTI tudósításában.⁴⁴⁸

⁴⁴⁴ NymE KL 6/1930 Sopron, 1929. december 27.

⁴⁴⁵ NymE KL 101/1930

⁴⁴⁶ NymE KL 6. 43/1930

⁴⁴⁷ NymE KL 206/1930 A rektor kegyes intézkedésének köszönhetően a könyvtár olvasóterme 1930. február 15-től reggel nyolc órától éjfélig a hallgatók rendelkezésére állt, a következő kikötéssel. Az olvasóteremben csak komoly munka folyhat, dohányozni, kártyázni és hangosan beszélgetni nem szabad. Ha bármelyik kitétel áthágásra kerül, az olvasóterem azonnal bezárandó este nyolc óráig.

⁴⁴⁸ SL XV 81A bálroda február 3-tól működött a Kaszinóban. A jelmezest a Kaszinó kistermében gyülekeztek. A felvonulás este tíz óráig vette kezdetét. A személyjegy 4, karzati ülőhely 4.50, kistermi karzati ülőhely 3, nagypáholy 30, kispáholy 15 pengőbe került. A bálelnök Bálványossy Ernő volt. MTI 1930. febr.10.

1930 márciusában a Schneeberger húsárugyár fordult a rektorhoz egy régi tartozás kiegyenlítése ügyében. A Kör válaszából értesülhetünk arról, hogy a „Centrum” büfé tartozásáról van szó, s ez az összeg még 1922/23-as évekből maradt fenn. A büfét Donáth Aladár és István Sándor vezették. Az akkori büfé a „Centrum” fiókja volt, de ezt a cégbejegyzést 1927-től a pénzügyi igazgatóság megszüntette. Az adósok tartozását a Becsületszék is tárgyalta, ám a tartozások ott sem folytak be.⁴⁴⁹

Március végén a Kör vezetése arra kérte a rektort, hogy számukra a főiskolai hitelből megszavazott 480 pengő esedékes részletét, 240 pengőt „kiutalni méltóztassék”.⁴⁵⁰

Április 2-án arról a március 18-án megtartott közgyűlési határozatokról értesítették a főiskola tanácsát, miszerint „az elmúlt esztendők folyamán, ifjúsági összejöveleteken több esetben a tanári testület tagjaival szemben ifjúságunk egyes tagjai tiszteletlen viselkedést tanúsítottak.” A Kör elnöke és titkára leszögezte: „A jövőben esetleg előforduló ilyen tiszteletlen viselkedőkkel szemben a kellő megtorlást fogjuk alkalmazni.” Arra kérték a tanácsot, hogy egyes sajnálatos esetekért ne az ifjúság egészéről alkossanak kedvezőtlen véleményt.⁴⁵¹ Az Ifjúsági Kör tagjai irodalmi téren szép sikereket könyvelhettek el maguknak. Krug Lajosnak 1930 tavaszán és nyarán két kiadásban megjelent „Tüzek a végeken” c. könyve. A könyvben – mint az események résztvevője – állított örök emléket a Sopront megmentő főiskolásoknak, a nyugat-magyarországi felkelőharcoknak és Sopron arany napjainak.⁴⁵² Ruzsinszky László, Kollár Gyula és Krug költeményei sorra jelentek meg a város napilapjaiban és rövid életű irodalmi folyóiratában, a Fórumban.⁴⁵³

1930. május 13-án a Pájer vezette Kör összeállította pénztárának zárszámadását.⁴⁵⁴ Önzetlen fáradozásaikért dr. Glattfelder Gyula csanádi püspököt és Pattantyús-Ábrahám Imre főiskolai rendes tanárt dísztagjává választotta a Kör.⁴⁵⁵ A valétabálra 1930. június 7-én került sor.⁴⁵⁶ Ebben az évben Károly István valetáns bányamérnök hunyt el.⁴⁵⁷

⁴⁴⁹ NymE KL 353/1930 Az adósság 406 pengő volt.

⁴⁵⁰ NymE KL 415/1930 a kért összeg a Kör számára lett kiutalva.

⁴⁵¹ NymE KL 439/1930 A tanács a beadványban leírtakat május 26-án tudomásul vette.

⁴⁵² Krug életéről I. ifj. Sarkady Sándor: *Missuray-Krúg Lajos 1898-1944* In.: Aranykönyv 2002, 154-155

⁴⁵³ Krug könyvét Kárpáti Sándor méltatta vö. Fórum 1930 1. sz. 27. o., 2. sz. 49. o. Ruzsinszky, Kollár versei 2. sz. 48. o., 3. sz. 73., 76. o.

⁴⁵⁴ NymE KL 692/1930 A pénztári maradvány 594 pengő 66 fillér volt.

⁴⁵⁵ NymE KK MKBEFÉ 1929/30 84. lap

⁴⁵⁶ A bál elnöke Desits Bálint volt.

⁴⁵⁷ NymE KL 797/1930 vö. SH 1930. június 13. 4. o. A IV. éves hallgató június 12-én hunyt el. Míg társai ballagtak, őt mentő szállította az Erzsébet kórházba, ahol megoperálták. Rendkívüli közgyűlés mondta ki, hogy az elhunyt társ dísztemetést kap. Emlékezetére a főiskolások két hétig gyászoltak.

7.11 Az egyenjogúsítás rögös útján

1930 októberében Magyarország kormányzója látogatott el Sopronba. Kíséretével együtt megtekintette a gyarapodó, izmosodó főiskolát.

A magas rangú vendégeket Cotel Ernő rektor köszöntötte. Cotel üdvözlő beszédében külön kiemelte az elmúlt négy-öt esztendő magyar kormányainak bőkezű segítségét, mellyel az intézmény felszereltsége gyarapodott, és ez által az oktatás és a kutatás magasabb színvonalra emelését lehetővé tették. A főiskola tudományos kiadványai révén állandó kapcsolatot tartott fenn a külföldi kutatóintézményekkel. A rektor beszédében arra is bátran kitért, hogy külföldön sokkal jobban értékelik a főiskolát, mint idehaza. Az intézmény az egyetemi rangjáért ekkor már 25 éves küzdelmet folytatnak. A tanári kar azonban most is türelemmel és bizalommal dolgozik, mert a magyar sors ma a türelem és kitartás jegyében áll.

A rektor beszéde után az Ifjúsági Kör elnöke Illés Béla köszöntötte Horthyt. A kormányzó és kísérete a rektor és a tanárok kalauzolása mellett megtekintette mind a három szakosztály egy-két intézetét. A kormányzó kíséretében többek között gróf Klebelsberg Kunó kultuszminiszter, Hermann Miksa képviselő és Szily Kálmán államtitkár volt Sopronban.⁴⁵⁸

Aligha tévedünk, hogy ez a látogatás felgyorsította a főiskola ügyét az egyetemi jellegű attributumok megszerzésében.

A főiskola vezetése ennek a propagálási szándékával adott otthont 1931 májusában a Felsőoktatásügyi Egyesület (F.O.E.) soron következő ötödik ülésének.

A Felsőoktatásügyi Egyesületben képviselt magyar egyetemek és főiskolák kétnapos konferenciájára került sor az intézmény falai között. A rektor megnyitóbeszédében azt hangsúlyozta, hogy a F.O.E.-nek a soproni főiskola a leggyengébb láncszeme. De a közérdek megkívánja, hogy ez a leggyengébb láncszem is megerősödjék. Beszédében arra is kitért a rektor, hogy 150 évi selmecebányai múlt után a menekült főiskola azt a gondolatot ébresztheti az idegenben, hogy otthona és felszereltsége nem elég korszerű. Minden résztvevőt felkért, hogy saját szemükkel győződjenek meg az ellenkezőjéről, és támogassák a főiskola ügyét.

A közgyűlés vendégei közül Szily Kálmán a kultuszminiszter nevében mondott beszédet a magyar felsőoktatás szervezetének kiépítéséről. Hermann Miksa, mint a város országgyűlési képviselője beszédében az intézmény egyetemi rangjának elismertetését sürgette. A vendégek ezt követően bemutatás keretében tekintették meg a főiskola

⁴⁵⁸ NymE KK MKBEFÉ 1930/31 6-7. o.

intézményeit. A záró napon kiránduláson vettek részt, és Nagycenken Zelovich Kornél beszéde után elhelyezték a F.O.E. koszorúját a legnagyobb magyar sírjára.⁴⁵⁹

1930 májusának első napjaiban megjelentek a falakon az elnökjelöltek plakátjai. Sorra ragasztották ki Binder Béla bányamérnök-hallgató, alias Bendő, Bachéry Dénes, alias Pocsék, Béky Albert, alias Madzag és Drágffy Tibor, alias Kempelen erdőmérnök-hallgatók plakátjait. A jelöltek azonban nem nyilatkoztak arról, hogy vállalják-e a jelölést. Az Ifjúsági Kör hivatalos jelöltje velük szemben Illés Béla bányamérnök-hallgató, alias Lityi volt. Megválasztását a hallgatók többsége bizonyosra vette. A tisztújító közgyűlésen az ifjúság egyhangúlag Illés Bélát választotta a Kör elnökének. Illés programbeszéde után alelnöknek Béky Albertet, titkárnak Jérôme Renét választották.⁴⁶⁰ Az új elnökség első dolga volt, hogy megtekintette a beköltözésre váró új köri házat a Rákóczi utcában. Az épületből a lakók május 1-jén kiköltöztek. Az Ifjúsági Kör 1930/31. évre megválasztott tisztikara és választmányának névsora 1930. május 17-én került felterjesztésre a rektorhoz.⁴⁶¹ Tíz nappal később tartott közgyűlésükön megtárgyalták és elfogadták a Kör költségvetését. A selmeci ügyosztály kiadásai pl. így szerepelnek a kiadási rovatban: ismerkedési estre 360, szakestélyekre 50, szalamanderre 150, fényképalbumra és tradíció könyvre 15-15, fuchsmajori szalagra 3 pengőt igényeltek. A költségvetésből megtudható a Kör tagságának létszáma is, ez ekkor 150 fő volt.⁴⁶² 1930. május 28-a nagy nap volt az életükben. Az Ifjúsági Kör a főiskoláról saját házába költözött. A nehezebb bútorokat társzekereken szállították. A Kör zászlaját, a régi képeket ünnepélyes menetben vitték át. Díszőrség vitte a zászlót, mögöttük az elnökség haladt, majd a balekok a képekkel. A menetet a felsőévesek oszlopa zárta.⁴⁶³ Május végén arra kérték a rektort, engedélyezze, hogy elhelyezhessenek a köri épület homlokzatán két zászlótartót, és a Lenk Lajos táblát eltávolíthassák. Ezen kívül kértek egy nemzetiszínű zászlót is.⁴⁶⁴ Az ez évi ballagásra június 6-án került sor. A valéta ünnepségsorozat 5-én vette kezdetét. A nagyközönség részére Csekme László erdőmérnök-hallgató tárogatón toronyzenét adott, majd a búcsúzóik szerenádot adtak a Deák téren. Elmaradt azonban a maszkmenet, amit a nagyközönség csalódással vett tudomásul. Ez azért történt, mert a ballagást a régi

⁴⁵⁹ Uo. 9-11 o.

⁴⁶⁰ SH 1930. május 13. 3. o., május 14. 4. o.

⁴⁶¹ NymE KL 645/1930

⁴⁶² NymE KL 981/1930 A kultúr ügyosztály a következő lapokat fizette elő: Budapesti Hírlap, Előörs, Pesti Hírlap, Nemzeti Ujság, Képes Krónika, Új Nemzedék, Magyarság, Természettudományi Közlöny

⁴⁶³ SH 1930. május 29. 4. o. A titkári és elnöki szoba lett ekkor berendezve. Az elnökség közölte, hogy a hivatalos órát fél egy és fél kettő között tartják meg.

⁴⁶⁴ NymE KL 720/1930. június 28-án Frank Lajos jelentette a rektornak. A zászlótartók elkészültek. A nemzetiszínű zászlót beszerezte és átadta az elnökségnek, továbbá a Lenk feliratot levetette és helyette a Köri Ház feliratot kitette.

hagyományok szerint tartották meg.⁴⁶⁵ A búcsúzókat csak szalamanderrel kísérték társaik. A menet este fél hétkor indult a főiskoláról. Fekete Zoltán prorektor rövid búcsúbeszéd után kitérte a kaput a ballagók előtt. A főiskola zenekara után, a valétánsok élén Desits Bálint valétaelnök haladt. Őt követte a Kör elnöksége, majd a bányász-hallgatók szalamandere következett két oldalt a söröskorsós erdész-hallgatókkal. Az Erzsébet kerti szakestélyen Illés Béla köri elnök búcsúztatta a valétálókat. 7-én este kilenckor került sor a valétabálra a Pannoniában. Ezen az estén oldották le gyengéd leánykezek a hat hete viselt hímzett, illetve csupasz valétaszalagot.⁴⁶⁶

Boleman Géza rektor 1930. július 14-én mindkét minisztérium felé írt jelentésében felterjesztette az Ifjúsági Kör elkészült házszabály-tervezetét, és az egyes helyiségek bérbeadásának és bérjövödelmének felhasználását. Ennek lényege a következő volt: mindaddig, amíg az ifjúsági kör alapszabályszerű működést fejt ki, bérfizetés nélkül, ingyenes használatra átadandó az I. emeleten lévő hétszobás és a földszinten lévő kétszobás utcai lakás, a hozzá tartozó összes mellékhelyiséggel és a 220 négyszögöl kerttel.

A háromszobás udvari lakást, a kocsiszínt és a külön lejárattal bíró két pincehelyiséget – mivel az Ifjúsági körnek egyelőre ezekre nincsen szüksége – a főiskola bére adja mindaddig, amíg a Kör anyagi viszonyai ezen épületrészek átvételét és átalakítását lehetővé nem teszik. A bére adott épületrészek bére a főiskola kvesztori hivatalához fizetendők be. Ebből a hivatal kiegyenlíti az esetleges (víz, kéményseprés stb.) közadókat. A kifizetés után mutatkozó felesleget a kvesztori hivatal jelentése alapján a főiskola rektora az Ifjúsági Kör részére segély címén utalványozza.⁴⁶⁷ Az ország súlyos pénzügyi helyzetére való tekintettel a pénzügyminisztérium a főiskolai ifjúságnak a menzasegély további folyósítása érdekében benyújtott kérvényét nem találta teljesíthetőnek.⁴⁶⁸ A gazdasági megszorítás érződött a

⁴⁶⁵ SVM 1930. június 7. A maszk-menet csak 1904/05 óta volt a ballagás függeléke, de annak sohasem volt szerves része. 1905-ben Selmezbányán a tifuszjárvány miatt minden utcai csoportosulás tilos volt. Ezért a főiskolások farsangi karneváljukat elhalasztották, és első ízben a ballagáshoz csatolták.

⁴⁶⁶ SH 1930. június 6 4. o., június 7. 4. o.

⁴⁶⁷ NymE KL 644/1930 Boleman indoklásából. Az államkincstár a házat az Ifjúsági Kör céljaira vette meg, tehát méltányos, hogy a ház tiszta jövedelme a Kört illesse. A Kör tehermentesítése érdekében a biztosítási díjat a főiskola fizeti. Az átadott helyiségek takarítása, a külső kisebb javítások, vízszelések, világítás és egyéb, a helyiségek rendben tartására felmerült költségek is a Kört terhelték (pl. a lépcsőház kivilágítása). Az épülethez tartozó kert rendben tartása és gondozása is a Kör feladata volt. Abban az esetben, ha a Kör az egész épületet átveszi, házmesterről, szemétfuvarozásról, járdák tisztításáról, az öntözésről saját költségén köteles gondoskodnia. Az épület felügyelete és a szükséges tatarozások engedélyezése a kvesztori hivatal hatáskörébe tartozott.

⁴⁶⁸ NymE KL 1276/1930 PM 64.361/1930 sz. rendeletéről a rektor értesítette a Kör elnökségét.

főiskolai tanács által megszavazott segélyösszeg kiutalásában is. Bár a Kör 240 pengőt kért „*az ifjúsági intézmények fejlesztése céljából*”, annak csak a felét tudták kiutalni részére.⁴⁶⁹

Az év őszén kezdetét vette a Köri Ház átalakítása és az abban elhelyezendő bútorok legyártása is. 1930 november elején a Kör a kvestori hivatalhoz fordult, hogy engedélyezze számára az alábbi megrendeléseket: Kaniczky Antalnál egy játszozza, Tóth Ferencnél egy olvasó-tanuló szoba, Rauch Lajosnál egy zene- és sakkszoba elkészíttetését a bemutatott tervek szerint.⁴⁷⁰ December legelején arra kértek engedélyt, hogy az emeleten egy válaszfalat lebonthassanak, és az így megnagyobbított helyiséget leparkettázhassák. Erre a munkálatra azért volt szükség, mert bútoraik leszállítása esetén (1931. február 3.) a fal miatt azokat nem tudták volna elhelyezni.⁴⁷¹ Január 28-án engedélyt kértek a kvestori hivataltól egy Telefongyári gyártmányú háromlángos, valamint egy egylángos Sikszofoon rádiókészülék megvételére.⁴⁷² Még ezen a napon ismételt kéréssel fordultak a rektorhoz is, mivel az átalakítási munkálatok késtek, hogy a fal lebontását engedélyezze számukra.⁴⁷³ A Kör január 31-én már azt jelentette, hogy 194.60 m² parkett felületet leolajoztattak.⁴⁷⁴ Februárra minden rendelkezésre álló helyiséget üzembe helyeztek, de azt tapasztalták, hogy hat cserépkályhájuk közül csak egy van fűthető állapotban. Ezért arra kértek engedélyt, hogy az öt cserépkályhát eladhassák, és helyettük folyton-égő vaskályhákat szerezhessenek be.⁴⁷⁵ Jérôme René, az egykori titkár, idős korában, meleg hangon emlékezett meg a Kör házáról, berendezéséről és jó barátjáról, Béky Albertről, aki abban az időben a szervezőmunkák motorja volt. Érdekes írásából idéznünk: „*A prímet az elnökségben rendkívüli szervezőkészségénél és agilitásánál fogva Béky vitte... Személye az akkori ifjúsági életünk igen színes jelensége volt... tehetséges muzsikusz, az alkalmi zenekarok böggöse, a soproni amatőr operaegyüttes közreműködője, a selmeci Bursch-nóták magyarosításának apostola... Jó táncos, élénk társasági szórakoztató... Kitűnő cimborá volt, arany zsebórája sokszor maradt főpincéreknel, kocsmabérlőknél zálogban az egész díszes kompánia hitelének biztosítékául (a következő héten mindig*

⁴⁶⁹ NymE KL 1330/1930 A kérvény 1930. október 19-én kelt. Az utalás 120 pengőről október 28-án történt meg.

⁴⁷⁰ NymE KL 6. 550/1930 Az engedélyezett összeg 5909 pengő volt.

⁴⁷¹ NymE KL 1500/1930 és Ezen kívül kérték, hogy a feleslegessé váló egy db cserépkályhát, a már lebontott takaréktűzhelyt, a fürdőkályhát és fürdőkádat és egy db porcelán wc kagylót eladhassák. Az így befolyt összegből egy db öntöltő vaskályhát kívántak elhelyezni az emeletes erkélyes szobában.

⁴⁷² NymE KL 72/1930 A rádiókészülék ára 350 pengő volt.

⁴⁷³ NymE KL 1500/1930 A Kör hivatkozott a rektor január 27-i szóbeli nyilatkozatára, aki engedélyezte a munkálatokat a PM utólagos jóváhagyása reményében. A kvestori hivatal pedig jelentette a rektornak, hogy az átalakítási munkálatok nem okoznak többletkiadást.

⁴⁷⁴ NymE KL 6. 87/1931 Takács Endre parkett-fényező árajánlata átalányban 53 pengő volt.

⁴⁷⁵ A rektor Solt Béla szaktanár véleménye után engedélyezte a Marabu Ichor 1930.típusú vaskályhák megvételét.

visszaváltottuk). *A Köri ház alapításának levezetéséhez jobb intézőt kitalálni sem lehetett volna...*⁴⁷⁶

Az ország legszebb ifjúsági házának átadása teadélutánal egybekötött fogadással történt meg 1931. március 11-én.⁴⁷⁷ Az ünnepélyes átadásról valamennyi városi napilapunk beszámolt A II. Rákóczi Ferenc utca 13-as számú emeletes ház földszintjét a Kör hivatalos helyiségei foglalták el. Az emeleten az olvasó-, tanuló- és a játékszobák voltak berendezve. A március 11-én este hat órakor érkező vendégeket Illés Béla és Béky Albert fogadta, és társaik segítségével kalauzolták őket az épületben. A helyiségek megtekintése után került sor a tea felszolgálására. A vendégek szórakoztatásáról Szecskey László és zenekara gondoskodott. A társaság a legfesztelenebb hangulatban sokáig maradt együtt.⁴⁷⁸ Deák Albert főiskolai hallgató-újságíró már az átadás előtt egy hónappal igen plasztikusan írta le a köri ház berendezését. A diákkaszinó elnevezést használta a berendezett helyiségekre.

A berendezésekre az Ifjúsági Kör pályázatot írt ki. Ezt Csapó Heim József iparművész nyerte el szép magyaros tervezésű bútorterveivel. A már említett soproni mesteremberek közül a nagy olvasó- és kártyaterem bútorait Kanitzky asztalosmester készítette diófából. A zeneterem bútorait Rauch asztalosmester mahagóni fából, és ő készítette a billiárd- és sakkszoba cseresznyefa bútorait is. A tanulószoba bútorai tölgyfából készültek, és Tóth asztalos keze munkáját dicsérték. A helyiségeket a könyvtárszoba zárta. A falakat valétaképek díszítették. A zeneteremben állt a rádió, a billiárdszobában két asztalon folyt a játék. Volt büfé és borkimérés is.⁴⁷⁹ Így némi képet alkothatunk magunknak a Kör egykori otthonáról, ahol társas összejöveteleikre egybegyűlt a tagság, és legtöbbször itt tartották meg az őszi balekvizsgákat is.

Az ez évi álarcosbálra február 7-én került sor a Kaszinóban.⁴⁸⁰ A bálelnök Bálványossy Ernő volt.⁴⁸¹ Az Ifjúsági Kör 1931 februárjában a már korábban módosított alapszabályával a nyilvánosság elé lépett. Szándékában állt nyitni a magyar mérnöktársadalom irányában. Szorosabbra kívánták fűzni a kapcsolatokat a már alkalmazásban álló mérnökökkel s egyben remélték, hogy a köri ház fenntartási költségeinek

⁴⁷⁶ Jérôme René: Adalékok a soproni Ifjúsági köri Ház történetéhez. Megemlékezésül Ifj. Béky Albertre In.: OEE Erdészettörténeti Szakosztálya Közleményei XX. sz. Bp.: 1990 31-32. o.

⁴⁷⁷ NymE KL 190/1930-31 A Kör valamennyi tanárát, és nemes pártfogóját meghívta az ünnepélyes átadásra.

⁴⁷⁸ SH 1931. március 12. 2. o.

⁴⁷⁹ SH 1931. február 18. 3. o.

⁴⁸⁰ Jérôme René: Főiskolás álarcosbál – Mozaik a két világháború közti időkből – Soproni Füzetek 1988 52–54 o.

⁴⁸¹ SM báli meghívó. A báli iroda február 2-ától működött a köri házban. A jelmezesek igazoltatása a Kaszinó földszinti „Auto-Club” helyiségében történt. Az igazolásnál az álarc levétele kötelező volt. A felvonulás előtt a jelmezesek a kaszinó kistermében gyülekeztek.

egy részét a pártoló tagság tagdíjából tudják majd fedezni. Ezért bevezették a pártoló tagság intézményét, ami évi 2 pengő hozzájárulást jelentett a Kör pénztárának. A nyomtatott felhívásuk szövegét, melyet a kör titkárának, Jérôme-nak és az elnökhelyettesnek, Békynek neve fémjelzett, így szól:

„Jó Szerencsét! Üdv az Erdésznek! Mindnyájunk lelkében van egy könyv, amelybe láthatatlan kezek beleírják életünk felejthetetlen emlékeit. Az ifjú évek vidám, teleírt lapok; azután súlyos mondatok következnek, amiket lehiggadt sorok váltanak fel. Az, aki már elért életének árnyékos oldalára, szívesen lapozgat ebben a könyvben. Ezt az emlékkönyvet nyitjuk most fel minden lélekben s rámutatunk arra a fejezetre, melynek élére verőfényes betűkkel írta az élet: „Mindnyájan voltunk egyszer az Akadémián...” Földi korlát nem szakaszt el lelket, s az Alma Mater ősi szelleme hív baráti találkozóra. Lélekben ma megöleli minden hű fiát a kedves város. Gondtalan diákélet élő tanúi, nektek Selmec a gazdag tegnapot jelenti. Nekünk nincs már Selmecünk! Ifjúságunk szinte kilopta magát életünkből, s csak a gond szúja öröl... Ne pártolj el te is, jó Kamarásunk, jer közénk, pártold törekvéseinket, mert úgy igaz: összetartás jobb jövőnk, egyetlen záloga! Sopron, 1931. február.”⁴⁸²

Március 14-én a Soproni Hírlap első oldalán *„Másfél óra a főiskolai Ifjúsági körben”* c. cikket olvashatták a soproniak. A cikk írója a következőket állapította meg: az ifjúság tízévi küzdelem után jutott új házához. A fiatalság és a tanári kar még mindig úgy beszél Selmecebányáról, mintha a szívük is ott maradt volna. Új otthonukban van egy festmény, amely Selmeceet ábrázolja. Milyen kegyelettel, mennyi melegséggel beszélnek róla. Az ifjúság új hajléka nem a város, hanem a kormány bőkezűségéből létesült, de része van benne a városnak is. Az új hajlékban a régi hagyományok továbbélnek. Kevés holmit tudtak megmenteni, de amijük van, azt kegyelettel őrzik. Mostanában sokat írnak arról, hogy az ifjúság nem tiszteli az öregeket. Ennek a nyomát sem tapasztalta a cikkíró. Tisztelettel és szeretettel fogadták őket. S az öregek vágyat éreztek arra – áll a tudósításban –, hogy az ifjúságot új hajlékában gyakrabban meglátogathassák. Meg is hívták őket. *„Körükben megcsap bennünket a fiatalság üde szellője, mely életet melegít, és régi megfakult álmokat tesz színessé, elevenné.”⁴⁸³* A Kör március 15-ei ünnepségére a városi színházban került sor.⁴⁸⁴ A zsúfolásig megtelt színházban a Nemzeti dalt *„ifjú lelkesedéssel”* Ruzsinszky László szavalta el, az ünnepi beszédet az Ifjúsági Kör tiszteletbeli tagja, Közi-Horváth József a Szent Imre kollégium fiatal prefektusa tartotta. Parthy István hallgató Ruzsinszkynek erre az

⁴⁸² KBL szórólap, vö. Erdészeti Lapok, 70. évf. 3. füzet 1931. március. 294-295. o.

⁴⁸³ SH 1931. március 14. 1. o.

⁴⁸⁴ NymE KL 219/1931 A meghívó 13-án kelt.

alkalomra írt „*Lesz még március!*”c. versét szavalta. Az ünnepély után az Ifjúsági Kör küldöttsége megkoszorúzta Petőfi emléktábláját és Széchenyi szobrát.⁴⁸⁵

A nemzeti ünnep napján tragikus körülmények között, életének 31. évében elhunyt Schneider Lajos szigorló bányamérnök. Schneidert március 16-án ősi selmeci szokás szerint helyezték örök nyugalomra az evangélikus temetőben.⁴⁸⁶ (Március 18-án rektori hirdetmény tudatta a hallgatósággal, hogy március 19-én délután négy órától kezdve, az Ifjúsági Kör közgyűlése miatt, rektori szünetet rendelt el.)

A tisztújító közgyűlésen Illés Béla leköszönő elnök foglalta össze egy év történéseit. Alig hangzottak el a távozó elnök szavai, a közgyűlés tagjai viharosan kezdték éltetni Zsille Lajos IV. éves bányamérnök-hallgatót, aki engedve az általános óhajnak, elvállta az elnöki tisztelet. Alelnöknek egyhangúlag Gyapay Jenő III. éves erdőmérnök-hallgatót, titkárnak Koschatzky László szigorló bányamérnök-hallgatót választották.⁴⁸⁷

Az új elnök megköszönte az ifjúság bizalmát és jegyzőkönyvi köszönetet szavaztatott meg a leköszönt tisztkárnak. Ezután nagy éljenzés mellett örökös tiszteletbeli választmányi taggá választották Béky Albert távozó alelnököt az ifjúság érdekében kifejtett példaadó munkásságáért. Végül megválasztották a 17 tagú választmányt.⁴⁸⁸

A Zsille vezette Kör érdeme, hogy majd négyévi vajúdas után 1931 áprilisában a megrendelők kézbe vehették „*a Mi nótáink*” c. szöveggönyvet. Ennek albumszerű kiadása ekkor még holtpontra jutott az igen magas nyomdai költségek miatt, bár az előrendelők száma elérte a 444 főt. (A soproni nyomda azonban csak 700 előfizető esetén vállalta volna a kiadást). A felhívás szövegéből idézünk: „...*De nem hagyhatjuk magunkat, fiatalokat, valamiféle nótáskönyv nélkül. Éppen ezért elhatároztuk, hogy szöveggönyvet adunk ki, mely 80 nóta szövegét tartalmazza a nóták összes szakaszaival, német és magyar szöveggel, zsebben hordható alakban, vászonkötésben. Ezt a kiadást már most, ennek a cikknek a szerkesztőségbe való beküldése alkalmából nyomják, úgy hogy a húsvét utáni első héten közközre bocsátjuk. Erre nekünk feltétlenül szükségünk van, mert a fiatalabb bajtársaink, balekjaink, szöveg nélkül, szeretett selmeci nótáinkat bizony nehezen tudják megtanulni...*”⁴⁸⁹

Az 1931-es esztendő gazdaságilag mélypont a Kör életében is. Jó példa erre az a felkérés, amit április közepén a sopronbánfalvi hősi temető felügyelője intézett a Kör vezetéséhez. Ebben Fehér Géza százados 80 hősi sír rendbetételére kérte fel a fiatalokat. Az

⁴⁸⁵ SH 1931. március 17. 1. o.

⁴⁸⁶ NymE KL 228/1931

⁴⁸⁷ SH 1931. március, 20. 4. o.

⁴⁸⁸ A tisztikar névsora NymE KL 278/1931-32

⁴⁸⁹ Erdészeti Lapok, 70. évfolyam 4. füzet 1931. április 410–411. o.

elnökség válaszából megtudhatjuk, hogy a sírok rendben tartására szükséges pénzösszeg nem áll rendelkezésükre és azt a költségvetésükbe sem tudják beilleszteni. Saját hősi halottaik és elhunyt bajtársaik sírjának rendbetételét is alig tudják elvégezni.

Fehér március 19-én 120 db levelezőlapot juttatott el a főiskolára, 20 filléres értékesítés mellett. A küldött lapokból április közepére 25 db kelt el. Az állomásparancsnokság az így eladott lapok árából 20 pengő 20 fillért kapott. Ez az összeg már elegendő volt a sírok rendbetételéhez.⁴⁹⁰ Itt jegyezzük meg: nem volt olyan esztendő, hogy a hősök napján, május utolsó vasárnapján az Ifjúsági Kör elnöke ne koszorúzta volna meg az emlékművet.⁴⁹¹ 1931 májusában a Kör elkészítette a nyári szünidőre szóló kedvezményes vasúti jegyekről a kimutatását. Arra kérték a rektort, hogy a mellékelt kimutatást a szegénységi bizonyítványokkal együtt juttassa el a MÁV szombathelyi üzletvezetőségének.⁴⁹²

Még áprilisban a rektor elrendelte a Kör vagyonának rovincsolását. A május elején elkészült kvesztori jelentést ismertette a főiskola tanácsülésén. Ebből világos képet lehetett nyerni arról, hogy az Ifjúsági Kör költségvetése szétesett, adósságai hatalmas összeget tettek ki. A jelentés szerint a hallgatók és volt hallgatók tartozása a Körrel szemben 2569.44 pengő volt. A tagdíjhátralék 6956.30 pengőre rúgott. Az Ifjúsági Kör tartozása pedig 5369 pengőt tett ki. Az adósságok között szerepelt még egy 3060 pengős selmeci adósság is. A tanács a jelentést megdöbbenéssel vette tudomásul. A Kör elnökségét megintette, s megtiltotta, hogy ezentúl a Kör jövedelméből a hallgatóknak kölcsönöket adjanak. Hangsúlyozták, hogy a Kör vagyonáért a Kör választmánya és elnöke felelős, s egyúttal felkérték az elnökséget, hogy készítsen tervet, hogy a kint lévő tartozásokat mily módon és mely időpontig tudják rendezni. Ezzel kapcsolatban az elnöklő rektor kijelentette, hogy a maga részéről mindent el fog követni, hogy a tartozások – legalábbis a még nem végzett hallgatóktól – behajtásra kerüljenek. E célból a Kör jóváhagyott alapszabályzatának 11§ g. pontjában foglaltak alapján, a záradékolásoknál az iroda követelni fogja annak igazolását, hogy a főiskolai polgár a Körrel szemben minden anyagi kötelezettségének eleget tett-e, továbbá engedélyt ad arra is, hogy a beiratkozásoknál a Kör megbízottja a rektori hivatal irodájában a körli tagoktól a tagsági díjakat beszédhesse.⁴⁹³

⁴⁹⁰ NymE KL 261/1931, 334/1931

⁴⁹¹ NymE KL 473/1931

⁴⁹² NymE KL 483/1931 csatoltak egy db névjegyzéket, 70 db szegénységi bizonyítványt és 17.50 pengőről szóló elismervényt. Személyenként 25 fillér illetéket kellett befizetni.

⁴⁹³ NymE KL TJK 2/a 1931 12. napirendi pont vö. NymE KL 287/1931. Az adósságok legnagyobb része régi keletű volt. Félő volt, hogy a hitelezők a főiskolai ifjúság tulajdonát képező tárgyakat lefoglalják, esetleg elárverezik. Példaképpen felhozták, hogy az 1931-es beiratkozások alkalmából csak 30 fő fizetett tagdíjat, míg a többiek csak a Kör által nyújtott kedvezményeket vették igénybe.

Június 25-én az Ifjúsági Kör ismét gyászolt. Mildschütz Gyula okleveles erdőmérnöktől és bányamérnök-jelölttől vettek végső búcsút, aki 34 éves korában hunyt el. Az 1921. szeptember 8-ai ágfalvi csata résztvevőjét, az 1922-es Erdélyi Kör elnökét, az Ifjúsági Kör egykori titkárát szívből gyászolta mindenki. Temetésére ősi selmeci szokás szerint június 27-én került sor. Ezrek kísérték el végső útjára. Az ősi Szent Mihály temetőben helyezték örök nyugalomra.⁴⁹⁴

1931. július 20-án a Zsille vezette Kör elkészítette az 1931/32-es évre szóló költségvetését. Előirányzatukban jelentős módosításokat eszközölt a kvesztúra. A módosítások a kör elnök hozzájárulásával és tudomásával történtek.⁴⁹⁵ Cotel rektor augusztus 7-én jóváhagyta a Kör költségvetését. Ez év októberében hosszú évek várakozása után megjelent „*A mi nótáink*” kottás füzet.⁴⁹⁶

Tegyünk egy rövid kitekintést az ország gazdasági helyzetére, benne az ifjúságéra, a bel- és külpolitikában zajló változásokra. Az 1920-as évek közepén a gazdaságban megindult prosperáló folyamatokat 1930-ra drámai módon megszakította a hazai gazdaságot elemi erővel megrázó krízis.

A kilátástalanság érzése, a munkanélküliség addig nem tapasztalt réme fenyegette az ifjúságot. 1932-re ezek a tényezők az elviselhetetlenségig fokozódtak. Végzett friss diplomások ezrei nem kaptak munkát. Az ország hirtelen nem tudott mit kezdeni a kiművelt elmével, a tetterős fiatalsággal. A gondtalan, boldog diákélet a múlt ködébe veszett.

Egy egyetemi magántanár erről így írt vezércikkében. „...*az ifjúság előtt lassanként bezárul minden kapu. Alig van ma magyar családi otthon, ahol gyermekek vannak, ahol nem élne a szülőkkben az a megrendítő érzés, mi lesz a gyermekekkel? Otthon van a legtöbb helyen az egyetemet, a kereskedelmi iskolát, a felsőbb iskolát, a tanítóképzőt stb. végzett fiú és leány, dologtalanul, munka nélkül. A helyzet különösen a fiúknál jelent nagy veszedelmet. Isten mentse meg a társadalmat a húszéves és harmincéves fiak feltörő zokogásától.*”⁴⁹⁷

⁴⁹⁴ NymE KL 596/1923

⁴⁹⁵ NymE KL 700/1931 A háznagy kiadásoknál a kártyákért 210 pengő helyett 160, a billiárdért 461 pengő helyett 410. Az egyéb kiadások esetén 100 helyett 50 pengő. Az elnöki reprezentáció 400 pengős tételét 250 pengőre szállította le. A kölcsöntörlesztés 100 pengős tételét pedig 400-ra emeltette.

⁴⁹⁶ Béky Albert alias Elfucserált Mózárt és Koschatzky László, alias Munnyó kiadásában. A kiadásban megjelent nótákat részben változtatás nélkül Hantos Ernő főerdőtanácsos gyűjteményéből vették át, s Peschkó Zoltán és Králik Jenő karnagyok tették át zongorára. A kiadók megköszönték az Ifjúsági Körnek, hogy a kéziratot rendelkezésükre bocsátotta. Az illusztrációkat Kühne Gábor és Bihary László erdőmérnök-hallgatók készítették hozzá. A ma már igen ritka kottás nótáskönyv a Főiskola Sokszorosító Műhelyében készült 500 példányban, 1110 pengő nyomásköltséggel. vö. 229/1932

⁴⁹⁷ Sándorfy Kamil: Az ifjúság a mélység előtt. Az Újság melléklete az ifjúság részére 1932. március 27. 49. o.

1932 őszétől a belpolitikai életben a váltást Gömbös Gyula miniszterelnökségének kezdete jellemezte. Gömbös a korábbi fajvédő, a parlamentben revideálta a zsidókkal szembeni korábbi nézeteit, nem kis meglepetést okozva saját párthíveinek. Az új miniszterelnök nagymértékben támaszkodott az ifjúság dinamizmusára és cselekvő erejére.

Egy évvel később Hitler hatalomra jutása Magyarországon is felerősítette a szélsőséges radikális mozgalmakat. Az ilyen mozgalmakhoz mindig könnyen volt megnyerhető az ifjúság, mely ideológiailag képzetlen, politikára éretlen, de fogékony volt az újra. A mozgalom alól nem volt kivétel a főiskola hallgatóságának egy része sem.

Amikor a nemzeti szocializmus zászlót bontott a Nyugat-Dunántúlon, Sopronban még a jobboldali körök is azt hangoztatták, hogy veszedelmes játékot űz, aki az itteni nemzetiségi vidéken a pángermánizmus eszmeköréből kiindult eszmét propagálja. A városi közélet férfijai közül senkit nem tudtak megszólítani, így az ifjúsághoz fordultak Meskó Zoltán és gróf Pálffy Fidél pártvezérek. A főiskolások közül „*elég szép számban*” jelentkeztek a pártba való felvételre. A megalakult párt soproni csoportjának vezetője nem volt, de az alelnöki és néhány más tisztséget bányamérnök-hallgatók töltöttek be.⁴⁹⁸

Gömbös kezdettől fogva határozottan szembefordult a magyarországi nemzetiszocialista törekvésekkel. Politikájában világos különbség mutatkozott a Németországgal való gazdasági és politikai kapcsolatok fontossága illetve az itthoni náci mozgalom megítélése között. A 75 milliós német birodalom árnyékában az előbbi szükségesnek, az utóbbit éppen emiatt igen veszélyesnek tartott. Gömbös 1934-es országjárása során Sopront is felkereste. Több beszédében leszögezte, hogy magát konzervatív politikusnak vallja, aki nem zárkózik el a haladástól, de elutasítja a jobboldali szélsőségeket.⁴⁹⁹

7.12 **Harc a főiskola Sopronban maradásáért**

A soproni népszavazás 10. évfordulóján a soproni főiskolát a legmagasabb kitüntetés érte. 1931. december 24-én kelt legfelsőbb elhatározás mellett Magyarország kormányzója a főiskolát a doktoravatás és a magántanári képesítés jogával ruházta fel. Ez a legfelsőbb elhatározás a nemzetközi egyetemi egyenjogúságot és hazai egyenjogúságot jelentette és egyben egy több évtizedes küzdelem sikeres befejezését.⁵⁰⁰

⁴⁹⁸ SVM 1933. május 31. 1. o.

⁴⁹⁹ Gergely Jenő: Gömbös Gyula Politikai pályakép, Bp.: Vince k., 2001, 254-225 o.

⁵⁰⁰ NyME KK MKBEFÉ az 1931-32. tanévről, Sopron, [1932] Cotel Ernő lelépő rektor beszámolója 6. o.

A főiskolán 1933. május 22-én zajlott le magas rangú vendégek és nagyszámú érdeklődő jelenlétében az első doktoravatás.⁵⁰¹ Azonban az avatás után hirtelen minden veszni látszott. A gazdasági válság nyomán a kultusz kormányzat részéről takarékosági és szervezeti okokból olyan reformtervek merültek fel az intézménnyel kapcsolatban, melyek a főiskola sorsát egyenesen bizonytalanná tették. Már 1933 áprilisában az a hír járta városszerte, miszerint a főiskolát meg akarják szüntetni Sopronban. A hírre megmozdultak a város prominens személyiségei és a főiskola tanácsa.⁵⁰² Pinezich István felsőházi tag, az Egységes Városi Párt elnöke elsőnek fejtette ki véleményét. Nyilatkozata lényege az volt, hogy nem hiszi, hogy a kormányzat meg akarja szüntetni a főiskolát, a reprezentatív intézményt minden áldozat árán fenn kell tartani.⁵⁰³

A város képviselője, Hermann Miksa azonnal kiállt a főiskola egyben tartása mellett.⁵⁰⁴ A főiskola tanácsának április végi ülésén a rektor bejelentette, hogy a tanári kar már április 9-én foglalkozott a főiskola kettéválasztásának ügyével. Mind Thurner polgármester és Fekete Zoltán rektor biztos értesüléseket szerzett illetékes helyekről, hogy az államháztartás racionalizálásával kapcsolatban felmerült a bányászati ágazat Budapestre helyezése és a Műegyetemhez való kapcsolása. A rektor kifejtette, hogy a kérdésben a tanács tagjai őszintén foglaljanak állást, gyűjtsenek össze minden adatot és emlékirat formájában terjesszék elő.⁵⁰⁵

A főiskola igazgatója hirdette Kamenszky Árpád dr. törvényhatósági bizottsági tag is, aki két cikket is írt a város napilapjába.⁵⁰⁶ A főiskola sorsának ügyével május 12-én már városi tanácsülés foglalkozott. Ezen felszólalt Dr. Simon Elemér főispán is. Kijelentette, hogy

⁵⁰¹ NyME KK MKBEFÉ az 1932-33. tanévről, Sopron, [1933] Fekete Zoltán rektor beszámolója 6-7. o. A doktorra avatott mérnökök a következők voltak: Schmidt Sándor, okl. bányamérnök, dorogi bányagazgató (a bányamérnöki tudományok doktora), Nahoczky Alfonz, okl. kohómérnök, főiskolai adjunktus és Verő József okl. vaskohómérnök, főiskolai előadó (a kohómérnöki tudományok doktora) és vitéz Török Béla főiskolai adjunktus (az erdőmérnöki tudományok doktora).

⁵⁰² SH 1933. április 4. 1. o. *Elveszítjük a bányamérnöki és erdőmérnöki főiskolát?* Riasztó hírek Sopronban. „Sopronnak igen sokat jelent ez a főiskola. Valóságos ékszer a város testén. Nemcsak nagy tömegfogyasztót jelent, hanem erkölcsi leltárunknak legsúlyosabb téttele. A Civitas Fidelissima testén tehát nagyon fájó sebet jelentene az elvesztése.”

⁵⁰³ SH 1933. április 5. 1. o. Szép szóval vagy áldozattal, de Sopronnak meg kell mentenie a főiskolát.

⁵⁰⁴ SH 1933. május 6. 1. o. A város képviselője kihangsúlyozta: a kettéválasztás a főiskola költségvetését csak csekély összeggel csökkentené. A főiskolát akkor kellett volna a műegyetemhez csatolni, amikor Selmecről elmenekült. A kormány ne csak pénzügyi, de erkölcsi szempontokat is vegyen figyelembe, amikor a kérdéstről dönt. Az ülésre május 5-én került sor.

⁵⁰⁵ TJK 2a Jegyzőkönyv az 1933. április 24-én tartott rendes ülésről. A hírt megerősítette Hermann Miksa képviselő, műegyetemi tanácsnok, Dr. Östör József képviselő a kultuszminisztertől, Pinezich felsőházi tagnak a pénzügyminisztertől szerzett értesülései. Egyes tanácsstagok nem akartak azonnal állást foglalni a kérdésben, mások az azonnali cselekvést szorgalmazták.

⁵⁰⁶ SH 1933. május 3. 1. o., május 4. 1. o. Kamenszky többek között azt írta, hogy sem a hallgatói létszám, sem gazdasági érvek nem indokolják a főiskola megcsonkítását.

felvette illetékes szervekkel a kapcsolatot ez ügyben. Véleménye szerint a főiskola megszüntetésének kérdése illetékes körökben fel sem merült. Egyesek felfújták a dolgot. Záró szavai mögül kicsengett a lényeg, nem szóvirágokban fogalmazott. *„Minket soproniakat nem csupán gazdasági szempontok vezetnek, sokkal mélyebb kapcsolatunk van úgy a főiskolával, mind a hittudományi fakultással, amely mindkét intézmény a nemzetiségi életünkben fontos szerepet játszik. A város jövő fejlődésének szempontjából nem közömbös, hogy az izzó hazaszeretettől átfűtött magyar fiúk városunkban vannak e vagy sem.”* A főispán ehhez még hozzátette: *„Ezzel szemben a város polgárainak kiváló erényei az ifjakra is nagy hatással vannak.”*⁵⁰⁷ Ezt megelőzően a főiskola rendkívüli tanácsülésén is egyhangú határozat született ebben a kérdésben. Erről maga Fekete rektor számolt be a tanácsülésen.⁵⁰⁸

Hóman Bálint azonban a május 31-ei képviselőház költségvetési bizottság ülésén bejelentette, hogy a főiskola bányászati karát a műegyetemhez kívánja csatolni. Azt is kijelentette a miniszter, *„hogy az új iskolaszervezetben Sopronnak fejlődőképes, szép főiskolája maradjon.”* Egyszersmind kijelentette, hogy ezzel kapcsolatban kívánná megátolni *„azt az abúzust, hogy egyes főiskolák, melyek nem egyetemek, doktori diplomát adományozzanak. Helytelennek tartja, ha egy gyakorlati irányú akadémia bármilyen tiszteletreméltó szempontból doktori címet kap.*

A miniszter kijelentései feltűnést és leplezetlen aggodalmat váltottak ki Sopron hivatalos és nem hivatalos társadalmi köreiben. Az Alma Mater szétdarabolásának veszélye a küszöbön állt. Hóman azt is kijelentette, hogy a kérdéssel a soproni látogatása előtt nem nyilatkozik és csak utána fog dönteni.⁵⁰⁹

A hír hallatán kistanácsülés foglalkozott a bejelentéssel. Ezen a főispán és Pinezich vitték a szót. Elsőnek Pinezich kért szót. Felszólalásában kifejtette, hogy a kormány amputálni akarja a főiskolát és hogy egyeseknek nem szívügye, hogy a főiskola Sopronban maradjon. Sopront nem lehet egyetlen intézményétől sem megfosztani anélkül, hogy azzal itt a magyar határt ne gyengítenék. Aki ehhez hozzájárul, az a magyar nemzettel szemben hazafiatlan cselekedetet követ el. Ehhez még hozzátette: *„Ami ezzel kapcsolatban a takarékoságot illeti, az állami költségvetés szempontjai figyelembe sem jöhetnek azokkal a nemzeti értékekkel szemben,*

⁵⁰⁷ SL IV. 1401.a. 1933 közgyűlési jegyzőkönyv. 7536/33 kgy. Felterjesztés a m. kir. bányamérnöki és erdőmérnöki főiskola és a pécsi m. kir. Erzsébet tudományegyetem fenntartása érdekében.

⁵⁰⁸ Nyme KL TJK 2/a 1933. május 9. 3. napirendi pont. Határozathozatal a főiskolára vonatkozó emlékirat ügyében. A rektor felolvasta az osztályok határozatát. Ezután a tanács egyhangú határozatot hozott: szükségesnek tartják egy emlékirat elkészítését. Minden kritikát kiálló adatokkal kimutatták: a 170 év alatt kialakult szervezetben mind a szakoktatás, mind a tudományok művelése terén feladatának megfelel. Kérték, hogy a takarékoság jegyében ne gyöngítsék a főiskolát, azt csonkítatlanul tartsák fenn.

⁵⁰⁹ Nyme KK MKBEF Évkönyve az 1932-33. tanévről 8-9. o.

amelyek itt kockán forognak.” Többek között felszólalását azzal fejezte be, hogy *„Sopron a hűségért nem sokat kapott, nemcsak, hogy nem jutalmazták ezt a várost, a magyarságnak tett szolgálataiért, de mintha egyenesen büntetnék.”* Majd felszólította főiskola tanári karát is, hogy szereljék le azon néhány kartársukat, akik a főiskola elvitele mellett kardoskodtak. Sorozatos közbenjárásoknak köszönhető csak, hogy Hóman le fog jönni Sopronba, hogy itt győződjék meg a helyzetről. Pinezich felszólalása után a főispán kihangsúlyozta, hogy intervenciójukra a miniszter megígérte, hogy elhatározásáról soproni látogatása folyamán fog végleg dönteni. Kijelentette, bízik a főiskolai tanács egyhangú döntésében is. Általános üdvözlés és éljenzés közben beszédét így fejezte be: *„Itt nemcsak városi, de országos érdekekről is szó van. Úgy is mint főispán, úgy is mint ember, ezt az álláspontját az utolsó pillanatig védeni fogja, végig kitart amellett és mindent elkövet a [főiskolát] fenyegető veszedelem elhárítására.”*⁵¹⁰

A főiskola ifjúsága az első pillanattal kezdve felfigyelt a főiskola sorsát intéző politikusok állásfoglalására. Szeretetüket és nagyrabecsülésüket a főispán iránt kifejezésre is juttatták. Június 10-én az Ifjúsági Kör szerenádot adott vitéz Simon Elemér tiszteletére.⁵¹¹

Közben a város vezetése Thurner polgármesterrel az élen szintén memorandumot szerkesztett, hogy azt átadhassa Hómannak. Erről a Soproni Hírlap így tudósított: *„Tudomásuk szerint a város vezetése – függetlenül a főiskolától – ugyancsak emlékiratot ad át a miniszternek.”*⁵¹²

Sopron és a főiskola fogadta Hóman Bálint kultuszminisztert. A kormánytagok és soproni kísérőik tiszteletére a főiskolai ifjúság fáklyákkal sorakozott fel. A pályaudvaron a vendégek fogatokba ültek. A menet élén a főiskolások haladtak szalamanderben.⁵¹³ Itt adjuk át a szót Fekete Zoltánnak, aki a fogadásról azt írta, hogy azon teljes számban részt vett a főiskola ifjúsága. A hallgatók szalamanderes fáklyásmenetben kísérték lakásukig a magas vendégeket. *„A Pannónia szálló előtt megtartott egyenruhás felvonulás, melyben bizonyos*

⁵¹⁰ SH 1933. június 9. 2. o. A kistanácsülésre 8-án került sor. vö. NymE KL TJK 2/a 1933. június 12-ei rendkívüli ülés. Ezen a rektor ismertette az elkészült emlékirat szövegét, amit felterjesztettek a kultuszminiszternek és a kormánynak. Ebben kérték a törvényhozás mindkét házát és a m. kir. kormányt, hogy tartsa fenn a főiskolát ősi egységében, és hagyja meg azt Sopronban.

⁵¹¹ SH 1933. június 10. 3. o. A lampionos menet este 9-kor indult el a Köri Ház elől a Vármegye ház elé. Éltették a főispánt és tiszteletére elénekelték a bányász- és az erdészhimnusz. A bursch nóták éneklése alatt a főispán fogadta a Kör vezetőit. Többek között ezeket mondta: *„...Én, aki híve vagyok a régi hagyományoknak, meg tudom érteni hagyományaitokat és dalaitokat. A főiskola érdekében háborúban vagyunk...”*

⁵¹² SH 1933. június 23. 1. o.

⁵¹³ SH 1933. július 5., 1–2. o. Hóman a főiskola ügyében Szily Kálmán államtitkár kíséretében tárgyalt. 5-én látogatást is tett az intézményben.

*mértékig benne volt az ősi egység kifejezése is, láthatólag mély benyomást tett a miniszterre.*⁵¹⁴

A főiskola emlékiratát Fekete rektor nyújtotta át Hómannak.⁵¹⁵ Hóman nyilatkozata után Thurner polgármester a városházán átnyújtott memorandumában nyomatékkal megismételte a már Pinezich és Simon Elemér közgyűlésen elhangzott kijelentéseit. *„A főiskola Sopronban maradása vagy elköltöztetése, nemzeti eszme megerősödését vagy elbukását jelenti az elszakított végeken...”*⁵¹⁶

Július végén Imrédy Béla pénzügyminiszter is meglátogatta az intézményt. A látottakról azt nyilatkozta, hogy azok felülmúlták várakozását.⁵¹⁷

Hóman és a minisztertanács végleges döntésében a legnyomósabb kiváltó ok a városi közgyűlés és a város első emberének érvei lehettek. A főiskola csak akkor tudja betölteni a magyarosításban, és a német elem térhódításának megakadályozásában hivatását, ha csonkítatlanul a városban marad. A tárgyalások, feliratok és memorandumok eredménye lett a megszületett 1934. X. törvénycikk.

7.13 A hallgatók bekapcsolódása a magyarosító mozgalomba

Az 1930-as évek elejétől Magyarországon egyre erőteljesebben ütötte fel fejét a német kérdés. Sopronban ez már az 1920-as évektől akut téma volt. Itt elsősorban a város nemzetiségi összetételére kell utalnunk, és az itt letelepített főiskolának szánt szerepre.

A hivatalos körök az elkészült statisztikákat látva megnyugodhattak. A népszavazást követően a német lakosság és a németül beszélők száma folyamatosan és rohamosan csökkent a városban.⁵¹⁸

A hazai németség jogos, nemzetiségi követelése mögött az uralkodó körök, a magyar értelmiség különösen Hitler hatalomra jutásától a Harmadik Birodalom hatalmi törekvéseinek eszközét vélte felfedezni.

⁵¹⁴ NymE KK MKBEF Évkönyve az 1932-33. tanévről 9. o. De úgy látszott nem eléggé. Mert Hóman a látogatás után is kijelentette, hogy végleges véleményt ne várjanak tőle, mert a kérdés sokkal szövevényesebb, mintsem helyi benyomások hatása alatt nyilatkozzék.

⁵¹⁵ NymE KK A M. kir. Emlékirat: A Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola története és mai szervezete [1933]

⁵¹⁶ Tóth Imre: A nyugat-magyarországi kérdés 1922–1939. Diplomácia és helyi politika a két háború között, Sopron, 2006 136. o., 181 o. A továbbiakban Tóth Imre.

⁵¹⁷ NymE KK MKBEF Évkönyve az 1932-33. tanévről 19. o. Imrédy is ígéretet tett arra, hogy a főiskola sorsában fennálló bizonytalanság megszüntetését szorgalmazni fogja. A látogatásra július 29-én került sor.

⁵¹⁸ Sopron lakossága az 1930-as népszámlálás szerint 35.895 fő volt. A magyarok száma 1910-ben 15.022 fő (45,1%), 1920-ban 17.166 fő (48,7%), 1930-ban 20.317 fő (56,6%) In: Sopron topográfiája 1936, szerk. Heimler Károly 13. o.

A korábbi éles osztrák ellenesség mellé felsorakozott a németekkel szembeni gyanakvás, a mindenképp tenni akarás a „*germanizáló törekvésekkel*” szemben. Fokmérővé vált a magyar hazához való rendületlen hűség. Lassan a feledés homályába veszett az a tény, hogy Sopront a hűségeselek (német gazdapolgárok) szavazatai mentették meg a hazának.

A soproni elit egy része, önkéntes honmentőkkel kiegészülve elkezdte féltetni „*a nyugati magyar végvárat*” a német ajkú soproniaktól. A soproni sajtóorgánumok közül a Soproni Hírlap és a Sopronvármegye – mely két napilap ideológiai téren élesen szemben állt egymással –, de mindkettő élenjárt a magyarosítás propagálásában. Az utóbbi pedig élharcosává vált a pángermán veszély elleni mozgósításban.

A tisztelt Házban Bleyer Jakab memorandumára (1933) éles kirohanásokkal válaszoló Bajcsy-Zsilinszky Endre, a soproni sajtóban Deák Albert hírlapíró, Takách Jenő alezredes és mások cikkei a hazai félmillió németiség jogos követeléseit (a nyelvhasználat a közigazgatásban, a német iskolaügy kérdései) pellengérré állították és a hazaárulás vádjával illették azokat.⁵¹⁹

A magyarosító mozgalom nem kerülhette el a főiskolát sem. Ide sorolták a hallgatók által ápolt német bursch hagyományokat, melyeknek azonnali megmagyarosítására tettek javaslatot. Sopronban a polgárság nagy többsége azonban passzív magatartást tanúsított.

A névmagyarosító mozgalomhoz viszont lelkesen csatlakozott a Kör vezetése, majd a főiskolai ifjúság egy része. Mások megvédték a német hagyományokat, kiálltak mellettük, – és amint majd látni fogjuk – közülük egyesek ingerülten reagáltak a Deák Albert Soproni Hírlapba írt tudósításaira és kommentárjaira.

Még 1934 januárjában az Ifjúsági Kör mozgalmat indított tagjai nevének megmagyarosítására. A cikkíró szerint a névmagyarosítás nemzeti fontosságú különösen itt a határszélen, amire már több írásában felhívta a figyelmet. Az írt cikkek nem keltettek nagyobb visszhangot és süket fülekre találtak. Deák még megjegyezte: „*Itt úgyis olyan nehezen érvényesül ami magyar és bár ez a város elmondhatja magáról, hogy magyar maradt, magyarrá tenni még a jövő feladata.*” A jegyzékre a kör tagok nemcsak saját, de szüleik nevét is felírták.⁵²⁰ Ennek előzménye a BM idevonatkozó rendelete volt.⁵²¹

⁵¹⁹ Pesti Napló 1933. május 10. 3-4. o. Vihar a Házban Bleyer Jakab német deklarációja körül. A napirendnél Zsilinszky Endre élesen utasította vissza Bleyer alaptalan vádjait s az egész Ház tapsolt neki. „*A magyar nemzet ezer éven át védelmezte a nemzetiségeket.*”

⁵²⁰ SH 1934. január 20. 1 o. „*A főiskolai Ifjúsági Kör mozgalmat indított tagjai nevének megmagyarosítására. Követésre méltó példa a többi egyesületnek.*” A jegyzéket felterjesztették a belügyminisztériumba.

⁵²¹ NymE KL 112/1934 40.200/1933 A névváltoztatás szabályai. PM 2.050/1933 A névmagyarosítás előmozdítása. A titkos körrendeletből idézünk: „*Sok olyan idegen származású honfitársunk van, akik – bár nyelvben és lélekben teljesen összeforrtak a magyar nemzettel –, az idegen hangzású nevüket mostanáig*

Deák Albert a „*Soproni diákok*” c. operett nagysikerű bemutatója után újabb cikket írt a Soproni Hírlapba. A korábban maga is főiskolai diák és volt köri tag cikkében fölhívta a figyelmet, hogy már az ő idejében is gyakran esett szó a hagyományok magyarosításáról. Ennek első lépései a német dalok magyar szöveggel való kiegészítése volt. A hagyományok ellen azonban nehéz küzdeni, a küzdelemben elbukott a magyarosítási törekvés, és meg kellett elégedni azzal, hogy a régen még csaknem tiszta német dalszövegű énekeskönyvbe belekerültek Hantos Ernő fordításai.

Deák a nemzetnevelés ügyére hivatkozott a hagyományok megmagyarosításánál. Kérte a megválasztásra kerülő új Ifjúsági Kör vezetőségét, hogy vegye programjába a diákszokások teljes megmagyarosítását. A latin és német kiszólásokat fordítsák le magyarra, és mondják ki, hogy a főiskolás dalokat ezentúl csak a „*szeretett Hantos bácsi*” magyar szövegeivel szabad énekelni.

A cikkekre Bubits György szigorló bányamérnök válaszolt a lapban. Először is leszögezte, úgy érzi, Deák cikke alkalmas arra, hogy a főiskolai ifjúság hagyományokon alapuló életét közelebbről nem ismerő közönség hamis fogalmat alkosson magának a diákszokásokról. Bubits szerint a szokásaikban élő német és latin kifejezések közül az utóbbit nem szabad bántani. A szakestélyek az ott előforduló néhány vezényszó kivételével magyarul folynak. Ezek magyarra fordítása eddig még azért nem történt meg, mert speciálisak és fordításuk nehézségbe ütközik.

Bubits mindehhez még hozzátette, „*most nem a szokások magyarosítása foglalkoztatja az ifjúságot, hanem a főiskolának a műegyetemhez való csatolása.*” Bubits büszkén leírta: „*Az 1919 után alakult fővárosi bajtársi egyesületek szokásaikat és szertartásaikat mind a mi ősi szokásainkból másolják. Én nem hiszem, hogy ha mi a „Bierskandal” vesztesét egy közönséges „Bierjunge”-nak mondjuk, vagy a Gaudeamus igitur énekeljük, ezzel a nemzeti szétesés gombáját tenyészítjük, és ha azt a külföldi diák hallja, arra a következtetésre jusson, hogy ez egyenesen nemzeti szégyennek minősüljön*”

Deák röviden válaszolt Bubitsnak. Cikkében megállapította, hogy Bubits elvben híve a magyarosításnak, de ezt a gyakorlatban is alkalmaznia kellene. Javasolta Bubitsnak, „*aki maga is kimagasló alakja a főiskolai diákéletnek*”, magyarosítsa meg a nevét, így kapcsolódjon be a magyarosítási mozgalomba.⁵²²

megtartották. Ez váltotta ki azt a mozgalmat, amely a névmagyarosításnak minél szélesebb körben való népszerűsítését tűzte ki célul.”

⁵²² SH 1934. május 6. 2. o., Magyarosítani kell az idegenes főiskolás hagyományokat SH május 9., 1–2. o.

Takách Jenő alezredes a karnak és a Körnek küldött levelében azt hangsúlyozta, hogy már évek óta harcol az Oedenburger Zeitung germanizációs törekvései ellen. Többször is nyílt levélben fordult Török Árpád vezető szerkesztőhöz, de ezúttal is eredménytelenül – tette hozzá. Takách azt kérte a szerkesztőtől, *Szüntesse be lapjában a magyar helynevek német elnevezését.* A levél írója szerint Török abból indul ki, hogy *a magyar társadalom nem foglalkozik ezzel a kérdéssel,* így nem érdemes neki Takách felszólalásaival foglalkoznia. Bizonyos szempontból igazat adott Takách a főszerkesztőnek hozzátéve azt is, hogy valóban közömbös ezzel a kérdéssel Sopron magyarsága, de ő e mögött alaposan kidolgozott, tervszerű pángermán aknamunkát lát. A továbbiakban felkérte a tisztelt címet, hogy addig az újságot előfizetéssel ne támogassák, amíg abban az a magyar helyneveket németül írja. Takách azt is hozzátette, hogy *nem az a célja, hogy megnyirbálják a német kisebbség jogait,* „hanem csak azt akarom elérni, amit az oláhok, szerbek, csehek és osztrákok már rég elértek, hogy a német sajtó hagyja meg nekünk, magyaroknak, magyar helységneveink „ÉVSZÁZADOS” sajtát magyar neveit!”⁵²³

7.14 Az Ifjúsági Kör legtermékenyebb időszaka

Ruzsinszky László megválasztásával az Ifjúsági Kör egyik legtermékenyebb időszakáról beszélünk annak ellenére, hogy hihetetlen nehéz körülmények között; a gazdasági világválság idején kellett dolgozniuk.⁵²⁴

A Főiskolai Ifjúsági Kör 1931. október 26-án hétfő délután tartotta tisztújító közgyűlését. Október 22-én éjjel jelentek meg a falakon az első, Ruzsinszkyt éltető kortes röpcédulák. Ruzsinszky neve közismert volt az újságolvasó soproniak előtt is. Egyhangúlag választották meg elnöknek. Alelnöke ifj. Véssey Ede, titkára Gyapay Gábor erdőmérnök-hallgatók lettek.⁵²⁵ A fiatal bányamérnök-hallgatónak nem volt komolyabb ellenfele.

A Soproni Nesz c. hetilapban az új elnököt barátja, a lap főszerkesztője, Horváth László mutatta be: „Az új elnök Ruzsinszky László lett, most III. éves bányász. Minket közről is érint a dolog, mert nekünk munkatársunk az új ifjúsági elnök, akinek tehetséges verseit már régóta közli a Soproni Hírlap. Azonban ne csináljunk itt neki reklámot. Ha tényleg tehetséges,

⁵²³ Nyme KL 226/1934-35 A levelet az Ifjúsági Kör elnökségén kívül megkapta a kar dékánja, a soproni állomásparancsnokság, a város hivatalai és Sopron összes középiskolája. Figyelemre méltó a Takácsnak írt dékáni válasz. Ebben Finkey így fogalmazott: „Alezredes úr hazafias célkitűzésével egyet értünk, sajnos azonban, hogy a megjelölt utat nem követhetjük, mivel mint bennünket állami intézményt a közszállítási szabályzat előírásai kötik.” A dékán levelét így zárta: „Természetesen azonban, hogy ettől függetlenül mi is mindent el fogunk követni, ami módunkban áll, hogy nagyságod törekvése mielőbb valóra váljék...”

⁵²⁴ Ruzsinszky életéről és munkásságáról l. ifj. Sarkady Sándor: Egy poéta a hajdani Főiskola bányamérnöki karán. Emlékezés Ruzsinszky Lászlóra. In.: Soproni Füzetek 2010 24–27. lap

⁵²⁵ SH 1931. október 23. 4. o., október 27, 5. o.

akkor úgyis észreveszik. Azt azonban meg kell mondani, hogy szimpatikusabb elnököt a főiskolások nem igen választhattak volna. Hogy megérdemelte, ez abból is kitűnik, hogy ellenjelöltje nem igen volt. Választás előtt „Éljen Ruzsinszky László” feliratú plakátokat láttunk mindenfelé, fákon, falakon, egyet a várostorony oldalán hat méter magasságban. Ezek a kortesek még az életüket is kockára tették. De hogy hogyan ragasztották ki a plakátot a Deák téri kétemeletes ház derekára, az előtünk rejtély. Biztos, hogy egy építkezésnél sem hiányzott a malteros létra?”⁵²⁶ Október 31-én került sor a hagyományos ismerkedési estre. Az estének az volt a célja, hogy az első évesek, kiket ősi selmeci szokás szerint balekoknak hívnak, mutatkozzanak be, s ezzel mintegy belépjenek a főiskolai ifjúság színes, mozgalmas életközösségébe. Az ismerkedési est nem a nyilvánosságnak szólt. Bensőséges házias ünnepe ez az ifjúságnak. Mindössze a tanári kart és néhány városi előjárót hívtak meg rá. A hagyományokat ekkor még annyira becsületben tartották, hogy a régi nóták is benne maradtak a nótáskönyvekben. És ha nincsen az ifjak között egyetlen német sem, a magyar ajkak németül zengték a dalt. Mindjárt az első dalt is németül énekelték, amelyben az elnököt köszöntötték. Ez volt a Preseslied. Az újságban megjelent tudósítást innen szó szerint idézzük: „...Ruzsinszky László, az Ifjúsági Kör elnöke most harsányan „silentiumot” parancsolt és pár szíves szóval üdvözölte a vendégeket. Majd kinevezte a kontrapunktot, a fuchsmajort, a fuhrwerkeket, a cantus presest és felszólította a fuchsmajort, hogy hozasson sört. Most a balekok, akik a terem alsó felében elkülönítve ültek, megindultak és a szomszéd teremből söröskancsókkal tértek vissza. Három pohár sört tettek az elnök elé, kettőt kapott a cantus preases, a többiek mind egy-egy poharat. Silentium, kiáltotta az elnök, majd: eks; és erre kiürültek a poharak. A fürge balekok persze újra tele kancsókat tettek az asztalra. Elénekeltek a gyönyörű „bányászindulót”, majd az „erdészindulót”, mind a kettőt állva. Utána újra eks következett. Most rövid talpraesett beszédet mondott Ruzsinszky elnök. A rektor nevében Pattantyús Imre válaszolt hatásos beszédben, majd Thurner dr. polgármester mondott lelkes beszédet. Ezután a díszbalek felavatása következett tréfás mókák között. A fuchsmajor vezette be őt az elsötétített terembe, ahol e pillanatban csak egy bányászmécs égett. Majd következett a felavatás a szokásos nóta hangjai között. Előbb azonban megnevezte a keresztszülőit, kik bekenték a díszbalek arcát szurokkal, majd Ceres, Bacchus és egyéb pogány istenekre való hivatkozással végbement a felavatás. Nyakon öntötték sörrel és egyéb tréfás dolgok is estek...”⁵²⁷

⁵²⁶ Soproni Notesz, 1931. november 8. 3. o. A lap Ruzsinszky arcképét is közli.

⁵²⁷ SH 1931. november 3. 3. o. A napilap első alkalommal számolt be ily részletességgel az eseményről.

A balekbálra Cotel Ernő rektor és Cotel Ernőné védnöksége alatt november 14-én került sor a Katolikus Kör összes termeiben.⁵²⁸ A jó tollú kör elnök november 8-án megjelent karcolatában bemutatta az 1928 óta működő Szent Imre kollégium egy 1931-es késő őszi esti életét. Leírása plasztikus képét adja az ott lakó diákok egy mozgalmas estéjének. Ebből idézünk kisebb részletet: *„Csak úgy betévedtem. A földszinten zene volt. Az csalt be. Jó ideig hallgattam a fiúk játékát. Aztán megindultam fölfelé. Nagyon szeretek itt bolyongani. Az első emeleten Koszter (Koszterszitz József) atyával találkoztam. Körötte nagy sokadalom. Valahol szakestély van. Oda készülnek. Ahogy a társalgó felé tartok, még hallom, amint az atya mondja a fiúknak. – Aztán gyerekek csöndben gyertek haza. Ne zavarjátok fel a házat. Az én szobámban egy beteg kis gyerek fekszik. Nem szeretném, ha fölriasztanátok. A társalgó nyüzsög, a rádió bömböl. A hangok esetlenül kapálóznak fel a füstfelleg tetejére... Tuletroa... négy császár... kontra... négy császár... Sakk... A második emeletre tartok. Ez a kollégium csikágója. A véletlen csodálatos játéka az, hogy itt laknak a legjobb kedélyű fiúk. Az egyik kamarából fülsiketítő zaj hallatszik. A jó kedélyű házigazda egy sereg isteni fényben tündöklő Firmával a balekságot oktatja... Nem messze innen halk mandolin zene szűrődik ki az egyik selmeci kamara kulcslyukán... Hazafelé készülök. A társalgóba még bekukkantok. Négy ultra supra veterán még mindig forgatja az ördög bibliáját. Csak az a különbség, hogy most egész halkan teszik a huszonegyesre a skízt...Silentium van! A rádió halkan, nagyon halkan cigányzenét hoz Pestről. Egy másodéves gubbaszt ott hatalmas Növénytan könyvvel a kezében. Magol. Most megy kilencedszer. Hazafelé tartok. Még egyszer a Szegély útról visszanezék a boldog, kedves fészekre: a kollégiumra...”*⁵²⁹

E cikk megjelenése után egy hónappal, december 8-án, a diadalmas soproni népszavazás tizedik évfordulójának tiszteletére az Ifjúsági Kör – minden egyesületet és társadalmi szervezetet megelőzve – elsőnek tartotta meg műsoros megemlékezését a főiskola tornatermében. Az ünnepi szónokok Ruzsinszky László és Pattantyús-Ábrahám Imre tanár úr volt. Ruzsinszky lélekbemarkolóan szép elnöki megnyitójából idézünk: *„Felkelő testvéreink! Hősi halottaink! Ez az ünnep a Ti ünnepeitek! Bocssátok meg nekünk, hogy nem ültük meg nagyobb fényel, de a szegény diákoknak ruha kellett, egy kis kenyér, meleg szoba, ahol tanulni tudnak s a mi tarisznyánk oly nagyon üres... De a szívünk az tele van kinccsel. Lelkünk ünnepi fényben ragyog. Ünnepel, fényesen pompásan Titeket... Ti egy várost adtatok az országnak. Ti adtátok, mert sohasem lett volna itt népszavazás s nem maradt volna Sopron*

⁵²⁸ SH 1931. november 7. 3. o. A személyjegy 3, a családjegy 5 pengő volt. A bál tiszta jövedelmét a kormányzó né szegényei segélyezésére fordították.

⁵²⁹ SH 1931. november 8. 4. o. Ruzsinszky László: Esti séta a kollégiumban.

magyar, ha Ti nem vagytok.” Pattantyús is gyújtóhangú szónoklattal szólt a közönséghez. Többek között ez mondta. *„...a csikorgó télben is izgalmas népszavazási napok forrasztották egygő a selmeci főiskolát Sopron városával. Az élők is méltók voltak a megdicsőült felkelő hősökhez...”*⁵³⁰ Az emlékünnepeken elhangzott beszédek, az üdvözléseket a Kör 1931 december végén, majd 1932 januárjában, kiadványként is kiadta. Ebben a könyvecskében jelent meg elsőnek Machatsek Gyula és Szechányi Elemér hősi halált halt főiskolások életrajza, és a nyugat-magyarországi felkelés rövid kronológiája. Az összeállítást gazdagították Ruzsinszky László, Krug Lajos, és Tóth Alajos versei.

Krug *„Tűzek a végeken”* c. könyve után a második emlékbresztő kiadványukat tették le a főiskolások a soproni polgárok asztalára. Felhívásukból kiderül, mit jelent számukra 1921. szeptember 8-a és 1921. december 14–16-a. A ránk maradt szórólappól idézünk: *„Igen tisztelt Cím! A felkelő hősi halottak emlékét szeptember 8-án minden esztendőben kegyelettel üli meg Sopron városa és közönsége és vele a soproni főiskola ifjúsága, mely az emlékezetes napokban vérét ontotta a városért. Az évfordulón egy szerény, de kegyeletes emlékezésével minden hazafias magyar embernek az érzéseit kifejező könyvecskét adtunk ki vitéz Tóth Alajos szerkesztésében és közreműködésével, hogy írott emlékül ott legyen a soproni magyaroknak asztalán, akik a nehéz időkkel velünk együtt átszenvedték. Ezt a könyvecskét küldjük most az újabb évfordulón emlékezésül és emlékeztetőül. A könyvecske eddigi tiszta jövedelmét a főiskolai hősi emlékmű céljaira fordítottuk, további jövedelmét pedig a főiskolai alapokra szánjuk. Amennyiben a könyv megvásárlásával az alapunkhoz hozzájárulni méltóztatik, az ifjúság nevében hálás köszönettel fogadjuk azt. Tisztelettel, az Ifjúsági Kör.”*⁵³¹

December 12-én olasz diákküldöttség érkezett Sopronba, hogy Thurner polgármesternek az évforduló alkalmából oklevelet nyújtson át. Az olasz egyetemistákat az Ifjúsági Kör vezetősége fogadta és látta vendégül. Az est folyamán részt vettek a Borsod-Gömöri Asztaltársaság szakestélyén.⁵³² Az újév februárja két eseménnyel hívta fel magára a figyelmet. Az első február 6-án a hagyományos álarcosbál volt az Ifjúsági Kör rendezésében. A Soproni Hírlap tudósítója hangoztatta, hogy a soproni farsang évek óta legkiemelkedőbb eseménye a főiskolások bál. A Kör minden erejére és szervezésére szükség volt, hogy a bál fényesen sikeredjék. Az erőfeszítéseket siker koronázta. Többen voltak jelen, mint az 1931-

⁵³⁰ SH 1931. december 10. 4. o. Közreműködtek még Béky Albert (zongora) Sipos Antal (tárogató). Ruzsinszky Gyújtogatás c. versét Parthy István szavalta. Mozart trióját Jávor Alajos (hegedűn), Littkei Endre (csellón), Galatik Guido zongorán adták elő.

⁵³¹ Emlékezés (1921–1931) A könyv és szórólapp a szerző gyűjteményében, Dobos József szívességéből.

⁵³² SH december 12. 1. o.

esen. Három zenekar szórakoztatta a nagyérdeműt a Kaszinó összes termeiben.⁵³³ Február 8-án már „*Steingrube Nagyközség*” tartotta hagyományos bálját a Pannoniában.⁵³⁴ Március elején a rektornak mellékelték az ifjúsági intézmények támogatási összegéről szóló nyugtát.⁵³⁵ Az 1932-es esztendő március 15-i ünnepségére a színházban került sor. Petőfi Nemzeti dalát Last Vilmos vaskohómérnök-hallgató szavalta, az ünnepi beszédet Ruzsinszky tartotta. Az Ifjúsági Kör elnöke ünnepi beszédében rámutatott a gazdasági világválság következményeire, az előttük járt nemzedékek példamutató erejére és arra, hogy mit akar, mit tehet ebben a helyzetben a munkanélküliség átkával gyötört magyar ifjúság. Néhány részlet az ünnepi beszédből. „*A gazdasági élet bajai kétségtelenül a legriasztóbbak és legjelentősebbek a mai élet jelenségei között... Az emberek... részt kérnek és követelnek egyéb bajaik mellett a politika élet bajaiból is... a magyar ifjúság igen is gondolkozott, beszélt, kiabált, de hiába kért munkát és akart cselekedni, képtelen volt hivatását betölteni, mert a diplomás fiatalság ezrének szinte szándékosan taszították el izmos karját... Ez a nap március idusa a mi ünnepünk. Máskor ti élesztitek bennünk a reményt, de ma mi, akik legelfelejtettebbek vagyunk, reménytelen jövőért dolgozunk, ma mi gyújtunk mégis egekig nyúló, minden magyart egygé ölelő tüzet. Mi hirdetjük, hogy minden magyar polgárnak át kell adni magát annak a hatalmas átható erőnek, amely összefogja, megbékíti, hőssé nemesíti a magyar föld legkisebb szülöttjét is – a nemzeti gondolat teremtményeinek!*” Április 23-án került sor a szalagszentelésre a Kaszinóban.⁵³⁶

Az 1932-es esztendő kiemelkedő eseménye volt az Örtüzek emlékmű megszületése. Több évi várakozás, szakadatlan gyűjtés eredménye volt annak felállítása. (Az első, de elbukott próbálkozások még a Suhayda vezette Kör „*Emlékszobor Bizottságának*” nevéhez fűződtek.) Az Ifjúsági Kör soha nem adta fel szándékát, hogy méltó emlékmű hirdesse hősi halottai emlékét, emberi nagyságát. Az Ifjúsági Kör a maga erejéből, a tanári kar és soproni polgárok hathatós támogatásával készítette el az emlékművet.⁵³⁷ Az öt méter magas obeliszkhelyét emlékmű-bizottság tűzte ki, a főiskola akkori főépülete előtt, a botanikus kertben. Az emlékmű tervezője Baumann Béla volt, az alapozást Boór Gusztáv, a faragásokat Hild Lipót, a reliefeket Renner Gyula készítette el. Az obeliszkhelyén bronzurnában örökláng jelképezi a

⁵³³ SH 1932. január 14. 4. o., február 6. 3. o., február 7. 5–6. o. A fővédnökök többek között Károlyi Gyula gróf miniszterelnök, Hermann Miksa Sopron országgyűlési képviselője. A bálelnök Ifj. Roth Gyula volt. A lap 106 jelmezes leány és asszony nevét közli.

⁵³⁴ SH 1932. január 23. 3. o. A bálra („zártkörű gyesznótóros czéczos bál-d-ra”) vonatkozó minden tudnivalót, invitáló „tzędula” formájában, Sárady István a főpenna leköszölt a Soproni Hírlapban.

⁵³⁵ NymE KL 207/1932 A március 5-én a Kör részére 150 pengő került kifizetésre.

⁵³⁶ SH 1932. április 20. 3. o.

⁵³⁷ EM 11493 Minden adakozó díszes emléklapot vehetett át a Körtől.

nyugati határon folyton égő őrtüzet.⁵³⁸ 1932. május 5-én került sor az avatásra. Aznap Sopronban két emlékművet avattak. Az Őrtüzek emlékoszlopot és a Hűség zászlót a Széchenyi téren. A főiskola botanikus kertjében a szemerkélő eső dacára nagy tömeg gyűlt össze. Az avatás délelőtt tíz órakor vette kezdetét. A Himnusz elhangzása után az Ifjúsági Kör elnöke mondta el ünnepi beszédét. Ebből idézünk részleteket: *„Ma ünnepi lélekkel gyűltünk össze, hogy leleplezzük azt az emlékművet, amelyet a felkelőharcok emlékére emelt a főiskola ifjúsága, hogy felidézzük azok emlékét, akik életüket és vérüket áldozták Sopronért és a nyugati végeért... Gyűjtsuk meg újra itt az őrtüzet; a paraszat töletek hoztuk Ágfalva alól; a Ti hős lelketek, izzó hazaszeretetek nagy, örök szentélye ez emlék...”* A Kör elnöke beszédében ígéretet is tett a hősi halottaknak. *„Mi nem engedjük, hogy nyugat őrtüze kialudjon! Mi örködni fogunk a határon a magyar jövő felett... Örködni fogunk, mert őrei lettünk a nyugati végeknek: Ti avattatok minket azokká. Ti adtátok nekünk ezt a várost. Tinektek köszönhetjük, hogy a Selmec meleg fészkeből kiüldözött vándordiókat nem kergette tovább a sors szeszélye. Mert sohasem lett volna Sopron a hazánk,... ha Ti véretekkel nem biztosítjátok nekünk.”*⁵³⁹ Az emlékmű leleplezése után Beregi Gábor bányamérnök-hallgató szavalt. Majd az Ifjúsági Körtől megőrzésre Cotel rektor vette át az „Őrtüzeket”. Az obeliszket az összes jelenlévő társadalmi szervezet megkoszorúzta.⁵⁴⁰ Az ünnepség a szózat hangjai mellett ért véget. Ez év őszétől minden év szeptember 8-án – a II. ágfalvi csata évfordulóján – az Ifjúsági Kör az Őrtüzeknél rótt le kegyeletét hősi halott bajtársai emléke előtt.⁵⁴¹ Az őrtüzek jelképpé vált; szabadon 1948-ig emlékezhetett az ifjúság halottaira, hőseire... 1932. június 1-jén Ruzsinszky aláírásával igazolta, miszerint a rektori hivatalból 1 db „Felkelő szobor” kliséát átvett.⁵⁴² Másnap, a június 2-án megtartott tisztújító közgyűlésén az 1932/33-as tanévre egyhangúlag ismét Ruzsinszkyt választották meg az Ifjúsági Kör elnökének. A június még tartogatott meglepetéseket a város polgárainak. Ilyen volt az addig megszokott ballagási felvonulás elmaradása 1932 nyarán.

Született viszont ebben az évben egy olyan kedves diákcsíny, amely napjainkban is élő hagyományá vált. Ez volt az ún. hattyútollazás. Az oszlopon ülő hattyút ábrázoló díszkút,

⁵³⁸ SH 1932. április 16, 1. o. A bizottság tagjai: Cotel Ernő, Solt Béla, v. Bokor Rezső, Ruzsinszky László és Baumann Béla volt.

⁵³⁹ Erdészeti Lapok 71. évf. 5. füzet 1932. május vö. SH 1932. május 7. 1–2. o.

⁵⁴⁰ Az emlékmű létrejöttéhez anyagilag hozzájárult Hermann Miksa, Sopron város képviselője, Tóth Alajos az „Emlékezés” c. könyv jövedelmét, Krug Lajos pedig a „Tüzek a végeken” 100-nál több példányát ajánlotta fel erre a nemes célra.

⁵⁴¹ Az Őrtüzek talapzatán három név: Machatsek Gyula, Szechányi Elemér, Domschitz Ferenc. Domschitz mint összekötő tiszt az osztrákok bántalmazásából kiújult betegségben hunyt el 1927-ben.

⁵⁴² NymE KL 451/1932 A kliséát felhasználták az 1931/32-es évkönyvnél és valószínű, hogy levelezőlapok is készültek belőle.

Vasata József alkotása, ma a Hunyadi János utca és Béke [Gróf Tisza István] út találkozásánál áll. A kőhattyút az egyetemisták minden évben valódi pihetollakkal szokták feldíszíteni egy régebbi diákbabona alapján. Állítólag az egyik professzor a rosszul felelő hallgatójának kijelentette, akkor megy át a vizsgán, ha a kőhattyúnak valódi tolla nő. Azóta a hattyú vizsgák idején mindig „megtollasodik”. Olyan kedves a történet, hogy nehéz cáfolni. De lehet. Az igazság az, hogy az első hattyútollazás 1932-ben volt. Abban az időszakban az ún. filléres gyorsok szállították Budapestről, Győrből Sopronba a vendégeket. Polgármesteri felhívás jelent meg, hogy díszítsék fel a várost, és mindenki fogadja ünnepélyesen és szeretettel a fővárosi és vidéki vendégeket. Már úgy tűnt, hogy a főiskolai ifjúság nem fog tevékenyen részt venni a városdíszítésben, amikor az erdész szak II. éves alkoholkedvelő frakciója, az ún. „*Motalkó csoport*” megmentette a helyzetet. Egyik vasárnap [1932. május] hajnalban illuminált állapotban dülöngéltek hazafelé a fiúk a fellobogózott vasúti soron, amikor egyszerre csak felmagasodott előttük a hattyú. „*Csak nem tűrjük, hogy a mi kedves hattyúnk, amelyet oly gyakran meglövagoltunk, ilyen kopaszon fogadja a vendégeket!*” Kisajátították Maróthy Duci [Maróthy László] tollpárnáját, szereztek egy vödör csirizt, tetőtől talpig bemázolták a türelmes hattyút és sűrűn beragasztották pelyhekkkel. Majd büszkén gyönyörködtek művükben. Ők is tettek valamit a város feldíszítéséért. A rendőrségnek nem volt humora. Az ügyeletes rendőr órák hosszat súroltatta a szobrot az utcaseprővel. Hulesch Károly le is fényképezte az épületes látványt. Ez a kép volt a legnépszerűbb akkor Sopronban.⁵⁴³

Az eseményről a Soproni Notesz 1932. májusi száma így számolt be. „*Az egyik vasárnap hajnalán a rend őre meglepetéssel vette észre, hogy a Hunyadi János utca elején levő kőhattyú megtollasodott. Hátán rendes tollakat lengetett a szellő. Közelebb lépve aztán megállapította, hogy bohém lelkek bekenték csirizzel a hattyút és lúdtollal hintették tele a szárnyait. Mit tehetett mást a rendőr, mint egyet-kettőt dörögve a bajusza alatt, előkerített egy utcaseprőt, aki mint képünk mutatja, seprűjével megmosdatta a megtollasodott hattyút. Egyes hírek szerint akkor éjjel a főiskolások szakestélyt rendeztek...*”⁵⁴⁴

Az 1932-es év valétánsai június 4-én zártkörű ballagást tartottak. Az aula ajtaját Cotel Ernő rektor nyitotta ki, majd rövid beszédet intézett a ballagókhoz. A nagyközönség teljes kizárásával, a botanikus kert sétányain történt a ballagás. A szokásos szalamander kísért a ballagókat. A valétánsok élén a hétszalagos Angyal Ferenc vitte a feldíszített valétabotot. Este

⁵⁴³ A porából megéledett hattyú. Bástyánk II. évf. 1942. október. A cikk szerzője Fickó alias Golyhó (Zólmoy Imre) tíz évvel az események megtörténte után vetette papírra emlékeit.

⁵⁴⁴ Soproni Notesz, 1932. május 15., 7. o. A lap leközölte Hulesch Károly felvételét is.

a sörgyárban valéta-szakestély volt a megszokott valétabál helyett. A búcsúzóik itt oldották le karjukról a valétaszalagot. A zártkörű ballagást azért rendezték a főiskolások, „mert egy idő óta a város részéről a legteljesebb közönnyel viseltetnek a főiskolások iránt.”⁵⁴⁵

Még ebben a hónapban jóváhagyás végett a Kör betejesztette az 1931/32-es költségvetési év zárszámadását és 1932/33-as költségvetését az intézmény rektorának. 1932 júliusában a tanácsülés az 1932/33-as költségvetési előirányzatokat, az abban eszközölt javítások után helybenhagyta. Egyúttal megállapítást nyert, hogy az 1931/32-es év zárszámadása csak rovancs útján lesz hitelesíthető.⁵⁴⁶ Június 14-én azt kérelmezte az ifjúság, hogy – tekintettel a hallgatók többségének rossz anyagi helyzetére – a tanács járuljon hozzá, hogy a Főiskola könyvtárából, a tankönyvek 5 pengő lefizetése nélkül is kivehetőek legyenek. A kérés tulajdonképpen a könyvtárszabályzat módosítását kérte.⁵⁴⁷

Az Ifjúsági Kör 1931/32-es tisztikarának és választmányának névsorát 1932. június 15-én juttatták el a rektorhoz.⁵⁴⁸ Steingrube majálisára ez évben július 2-án került sor a Hubertuszon.⁵⁴⁹ A főiskola rektora 1932 júliusában a Kör véleményét kérte ki a Lövész-Egyesület, illetve a lövészkiképzés tárgyában. Az Ifjúsági Kör elnökének válaszából megtudhatjuk: lövészegyesület már nem működik a főiskolán, mert alapszabályait a belügyminiszter nem hagyta jóvá. Új egyesület megalakítása felesleges, mert a lövészegyesület teljes mértékben helyettesíti a testnevelési órákat. Az ifjúságnak nincs ideje, hogy még újabb kötelezettséget vállaljon.⁵⁵⁰

1932 júniusában Bubics György bányamérnök-hallgató mint az Ifjúsági Kör tagja és a Szent Imre Kör elnöke nagy feltűnést keltő beszédben közgyűlésen vázolta a „selmeci diák” fogalmának lényegét, és rámutatott arra is, hogy miért veszélyezteteti válság ezeket a hagyományokat.⁵⁵¹ „Fogalom ez, többet jelent mint alapszabályok adta keret. Személyi barátság és a sorsközösség az, ami bennünket erős kérévé köt össze. Baráti kötelék, ami itt fonódik a főiskolák esztendők alatt, de túlnő a „kolléga úr” viszonyán, elkísér egy életen keresztül a halálig” – mondta a Szent Imre Kör elnöke. Példának a sok év elmúltával való találkozást hozta fel Bubics. Mert ez a találkozás különbözik minden más találkozástól,

⁵⁴⁵ SH 1932. június 5. 7. o

⁵⁴⁶ NymE KL 6. 603/1932. A javítások a Kör elnökével történt egyeztetések alapján születtek meg.

⁵⁴⁷ NymE KL 588/1932 A tanács határozat értelmében a következő döntés született. A Főiskola könyvtárából évközben a tanulmányi könyvek 3 pengő, a szünidőben 10 pengő letéti díj befizetése, s azonkívül a lecke-könyvek a könyvtárban való beszolgáltatása mellett vihető ki. (1932. július 27.)

⁵⁴⁸ NymE KL 596/1932 A vigalmi ügyosztály vezetője ekkor még nem választottak.

⁵⁴⁹ SH 1932. június 16. 3. o., június 22. 6. o. (behangozó cikkek)

⁵⁵⁰ NymE KL 671/1932 A Kör véleménye július 24-én érkezett be.

⁵⁵¹ Bubics György bmh két cikluson keresztül volt a Szent Imre Kör elnöke 1931/32-ben

különösen olyantól, ahol az egykori iskolatársak azt sem tudják, hogyan szólítsák meg egymást. Régi hagyomány az alapja ennek a közösségnek. Nem a balekbál emléke, vagy a szakestélyek mámoros hangulata, sem a „*Ballag már a vén diák*” dallama. Hanem a másoknak furcsa, esetleg nevetségesnek tűnő diákélet szelleme az, ami úgy szívódott beléjük az évek során a főiskolán. Nagypapák és apák ugyanúgy rótták a szalamandereket a selmeci utcákon, mint ahogy most ők teszik ugyanezt a soproni utcákon. Bubics megállapította, hogy gyengült a sorsközösség tudata. A hagyományokat sem tudták maradéktalanul Sopronba átmenteni az elődök. Ennek oka az új környezet és a hihetetlenül mozgalmas időszak volt. Kezdetben még sokan a békebeli Selmec életét élték. A gazdasági válság azonban legkeményebb ellenfele lett a hagyományoknak. Egy új fiatal generáció lazította az öregek egységét. A fiúk egy része már idegenkedik a régi szokásoktól. Azokból így lassan el-elmarad valami.

Beszédében Bubics hangsúlyozta, nem szabad engedni, hogy a hagyományok mindinkább csak emlékként éljenek tovább. A szellemet ápolni kell, tudatosítani kell, hogy a selmeci diák testvér, akit szeretni, segíteni kell még áldozat árán is. A válságot át kell vészelniük a hagyományoknak. Mindent kötelességük átmenteni, és ha kell, át kell alakítani a formákat, de anélkül, hogy a gondolatot sértenék. Ezekben a nehéz időkben féltve kell őrizni az ősi hagyományokat; eljön az idő, amikor egy újabb diákgeneráció teljes vitalitásukban kibontja majd azokat. A hagyományokból nem csak erőt meríthetnek, de velük meg tudják őrizni vezető helyüket a magyar diákközösségek között is.⁵⁵²

Egy tragikus esemény, Szoboszlay Kornél professzor elhunya alkalmából, a Steingrube majálisát későbbi időpontra halasztották. Szoboszlayt, a bányaműveléstani tanszék vezetőjét óriási részvét mellett, selmeci szokás szerint július 2-án helyezték örök nyugalomra. A sírnál Ruzsinszky László mint a Kör elnöke búcsúzott szeretett professzorától. A kéthetes gyász leteltével július 16-án tartották meg a Steingrube majálisát.⁵⁵³

1932 szeptemberéből egy érdekes ügyirat világít rá a hallgatók között felmerült becsületbeli ügyek elintézésére. Az 5. Magyar Királyi Honvéd gyalogezred becsületügyi választmánya érdeklődött a rektornál két volt főiskolás lovagias ügyének elintézése tárgyában. A rektori hivatal válaszában olvasható, hogy a főiskolai Becsületszék feladata „*a hallgatóknak egymás között felmerülő magánjellegű becsületbeli ügyeit békés úton rendezni.*”

⁵⁵² SH 1932. június 23. 1. o. A találkozás példája: „*Bizonyára láttatok már, amikor két öreg selmeci diákévek múltán találkozik. Az egyik öreg professzor, erdőtanácsos a másik... mert a sorsközösség, a bányász és erdész jellegzetes hivatása felemeli ezt a barátságot a „brancsbeli” egyszerű fogalma fölé.*”

⁵⁵³ SH 1932. július 3. 4. o., július 16. 4. o. A község „*pógárai*” szekereken vonultak ki a községházáról (Rákóczi vendéglő) a Hubertuszra.

Az ügyek elintézésében tehát az úri társadalom körében kialakult felfogás az irányadó, „*de sohasem lehet szem elől téveszteni azt, hogy a főiskolai polgárok között sokkal bensőbb baráti kapcsolat van, mint más, nagyobb létszámú egyetemen vagy főiskolán, és az évszázados hagyományok alapján az elsőéves hallgatóknak a felsőbb évesektől nem egy esetben olyan tréfákat kell elszenvedni, amelyeket az ifjúságon kívülálló – nem ismerve a viszonyokat – esetleg sértéseknek minősít.*” A főiskolai hallgatók között felmerült ügyeket a Főiskolai Becsületszék hivatott elintézni.⁵⁵⁴

1932 októberében Stasney Albert azzal a kéréssel fordult a rektorhoz, hogy az ifjúsági gyűlések céljára helyiségül ne az ábrázoló geometria tanszék gondozása alatt álló rajztermet jelölje ki, hanem a matematika termet. Egyrészt ezen utóbbi terem 80 ülőhellyel rendelkezik, az előbbiben meg csak 50 hely van. „*Az emelkedett hangulatú ifjúsági közgyűlések alatt*” a le nem rögzített asztalokat eltolták, az asztali lámpákat elhajlították, a székeken hintáztak, a vezetékek és kapcsolók, konnektorok megsérültek. A tanács döntése értelmében ifjúsági közgyűlések megtartására a mennyiségtan tanterme lett kijelölve.⁵⁵⁵ Október végén a főiskolai ifjúság hagyományos ismerkedési estjére került sor.

1932 november elején az Ifjúsági Kör kiadásában megjelent Ruzsinszky László, Poeta alias Genter „*Tempus*” c. regénye. A mű óriási sikert aratott olvasói körében. A regényt melegen méltatta a Soproni Hírlapban Dr. Berecz Dezső, a Frankenburg Irodalmi Kör alelnöke, a Sopronvármegyében pedig Brassai. Berecz kritikájából: „*Ruzsinszky okosan és művészettel fogja meg a témát. Elkapja és papírra veti mind azt a hangulatot, amelyből a főiskolai élet romantikája összetevődik. És a balekavatás, elnökválasztás, bányásztemetés hangulatán keresztül mindenütt átvillantja a nagy honvágyat: Selmec felejthetetlen, álmokba visszatérő képét.*” Brassai a méltatásában kitért a város lakossága által gyakran sérelmezett csendháborításokra: „*Ajánljuk a könyvet a legmelegebben azoknak, akik a főiskolai ifjúságnak hébe-hóba kivirágzó kedve, vagy bánata kissé hangosabb megnyilvánulásai alkalmával éjjeli nyugalmuk megzavarását nehezményezik, és nem utoljára azoknak, akik az éjjeli csendháborítások megakadályozására paragrafusok szerint hivatottak. Sokat megértének ebből a bájos kis könyvből, és sokat bocsátanak majd meg.*”⁵⁵⁶

November 10-én Ruzsinszky hivatalosan is értesítette a rektort, hogy a Lövész Egylet megszűnt, és alapszabályuk értelmében minden vagyona az Ifjúsági Körre szállt. A készpénzt megkapták, de a leltárt nem vehették át. A korábbi egylet-leltárából Szabó alezredes 30-40

⁵⁵⁴ NymE KL 878/1932 Főiskolai Szabályzat VII. fejezet 64. §

⁵⁵⁵ NymE KL 1003/1932 Az 1932. október 14-ei tanácsülés határozata.

⁵⁵⁶ SH 1932. november 6., 5. o., SVM november 6., 5–6. lap.

lövészkalapot elszállított, de erről nem hagyott hátra nyugtát. A Kör elnöke arra kérte a rektort, hogy tegyen lépéseket Szabónál, annál is inkább, mert a Kör megalakította Lövészszakosztályát.⁵⁵⁷ Október közepétől már a novemberi balekbál foglalkoztatta a soproniakat. Óriási volt az érdeklődés már csak azért is, mert a bálbizottság élén Lajos bajor királyi herceg állt, aki ősszel iratkozott be a főiskola erdőmérnök szakára és a Szent Imre Kollégium lakója volt. A bál cigányvajdája pedig Esterházy József gróf lett. Az est bevezető mozzanat az volt, amikor a fuchsmajor, a balekok bölcs oktatója belépett a terembe, utána hármassorokban a balekok a keresztelő nótát énekelve. Kétszer körbejárták a termet, majd a fuchsmajor megadta a jelet a csárdásra.⁵⁵⁸ A bálra november 12-én került sor. A balekbált ropogós csárdással Fekete Zoltán rektor neje nyitotta meg, Lajos bajor királyi herceg erdőmérnök-hallgató, bálelnök karján.⁵⁵⁹ Az Ifjúsági Kör Vigalmi Bizottsága az újonnan választott elnökkel, Sopp Lászlóval november 21-én határozatot hozott, hogy az 1933-as álarcosbált február 4-én fogják megtartani.⁵⁶⁰ November 28-án a rektor utasította Kresadlo József főiskolai kvestort, hogy az Ifjúsági Kör pénzügyeit vizsgálja felül.⁵⁶¹ November végén a Merino posztókereskedelmi részvénytársaság kereste meg levélben a rektort, miszerint a Kör 20 pengővel tartozik a cégnek. A rektori leiratra a Kör kihallgatta Szabó György erdőmérnök-hallgatót, akinek tartozása magánjellegű volt. Az adósság onnan eredt, hogy négy-öt évvel korábban az elsőéves hallgatók ettől a cégtől rendelték meg az egyenruhára való posztót. A rendeléssel Szabót bízták meg. A számlát nem részletezték név szerint; részben a hallgatók, részben a Kör nevére állították ki. Innen eredt a tévedés.⁵⁶²

December elején az Ifjúsági Kör hatalmas tüntetést rendezett az erdélyi magyar intézmények és jelképek megtámadása miatt, melynek elkövetői felheccelt román diákok voltak.⁵⁶³ Az 1932-es év karácsonyának megrendezése nagy gondot okozott az ifjúsági

⁵⁵⁷ NymE KL 1145/1932 A rektor ez ügyben november 23-án intézkedett. Valamennyi lövészkalapot visszakérte, mivel azokat a Főiskola szerezte be július 24-én 54 pengő 60 fillér értékben. A testnevelési és népgondozó hivatalt értesítette a Lövészszakosztály felállításáról is.

⁵⁵⁸ SH 1932. szeptember 20. 4. o., október 29. 3. o., november 4. 4. o., november 12. 3. o. A balekok száma 1932-ben 42 fő volt.

⁵⁵⁹ SM meghívó 1932. november 12. A bált a Kaszinó kistermében rendezték. A személyjegy ára 3, a családjegyé 6 pengő volt. vö. SVM 1932. november 13. MTI 1932. november 14. A főiskola hagyományos balekbálja előkelő közönség részvételével fényesen sikerült. A közönség soraiban ott voltak Esterházy Bernadette és Lichtenstein Amália hercegnők, Széchényi Alexandra és Esterházy Alice grófnők, Conrad-Hauer Lujza bárónő, és sokan mások.

⁵⁶⁰ SH 1932. november 26. 4. o.

⁵⁶¹ NymE KL 1205/1932 vö. 16/1933.

⁵⁶² NymE KL 1227/1932 A rektor megadta Szabó György III éves hallgató címét a cégnek, hogy ezzel az ügygel öhozzá forduljanak.

⁵⁶³ SH 1932. december 3. 2. o. Az Ifjúsági Kör elnöksége indítványt terjesztett elő és táviratban fordult Gömbös Gyula miniszterelnökhöz. „*A Selmecről Sopronba menekült ifjúság felháborodva tiltakozik az oláh hordák*

egyesületeknek. Az Ifjúsági Kör és a Szent Imre Kör kiküldöttjeiből álló szociális bizottság szerető gonddal készítette elő a szentestét azoknak, akik nem mehettek haza családi körbe ünnepelni.⁵⁶⁴

Az 1933-as év az Ifjúsági Kör pénzkezelésének rovincsolásával indult.⁵⁶⁵ Az 1933-as év elejétől válnak mind gyakoribbá a főiskolások által rendezett teaestek. Az Ifjúsági Kör Rádió Klubja január 15-én tartotta meg teaestjét.⁵⁶⁶ Ez olyan jól sikerült, hogy a leányok kérésére január 28-án megismételték.⁵⁶⁷ A főiskolások a súlyos gazdasági válság ellenére is megrendezték álarcosbáljukat, mert az nemcsak az előkelőségek szórakozását szolgálja, de a helyi vendéglősök, szabók és kereskedők érdekeit is. A bál társadalmi jelentőségét a fővédnökök és a védnökök névsora is aláhúzta.⁵⁶⁸ A hónap végére már vidékről is tömegesen jelentkeztek a vigasságra.⁵⁶⁹ Az álarcosbál ragyogóan sikerült. A Soproni Hírlap szalagcímben hirdette: „*A régi káprázatos bálók emléke elevenedett meg a főiskolások álarcos-jelmezbálján.*” A fiatalok valóságos csodákat varázsoltak a brennbergi bánya segítségével a Kaszinóba. Már a bejáronál titokzatos bányász-hangulat fogadta az érkezőket. A bányászok bányafából ácsolták össze a tárnarészt, rajta a felírással: „*Szerencse fel, Szerencse le!*” A pálmákkal díszített előcsarnokban hatalmas kivilágított fehér szarvas „*tudatta*”, hogy itt erdőben jár a közönség. Olyan erdőben, ahol feltárul a szív. Hatalmas betűk hirdették, hogy ez a hely itt a „*SZÍVFELTÁRÓ*”. A nagyterem roskadozott a szőnyegerdőtől, a kisteremben gondos kezek csodabárt varázsoltak háromezer serpentin felhasználásával. Ennek falát bárképekkel rakták tele, amit Dudinszky Rudolf festőművész, és

kolozsvári magyarellenes tüntetése miatt. Kérjük a magyar kormányt, hogy a revízióért és elszakított magyar véreink védelméért a jövőben még fokozottabban dolgozzék. Ruzsinszky László elnök.” A tüntetés 2-án volt.

⁵⁶⁴ SH 1932. december 28. 3. o. Koszter atya szervezésében a Szent Imre Kollégiumban 23 öregfiú érezte meg a karácsonyi szeretetet melegeit. Az ajándékokra a főiskola tanári kara adta a pénzt. Az ajándékokat Vadon Sándor osztotta ki. A hallgatókkal együtt ünnepelt este 11 órától Modrovich Ferenc professzor is.

⁵⁶⁵ NymE KL 16/1933. Kresadlo a pénzkezelésre vonatkozólag jelentette a rektornak: a bevételi tételek nincsenek okmányolva, így az ellenőrzés alkalmából a bevételek jogosultsága nem volt megállapítható. A kiadási tételeknél a kifizetések nincsenek számfajta, valamint az átvételnek az igazolása is hiányos. Az is megállapítást nyert, hogy a Köri tagdíjak nem folynak be rendes időben. Az elnök és pénztárosának bemondása alapján a Kör tartozása 265 pengőt tett ki. A főiskola tanácsa 1932. január 17-ei ülésén kötelezte a Kört főkönyv vezetésére, továbbá a kiadási és bevételi tételek okmányolására. A rektor felkérte a kvestort, hogy az Ifjúsági Kört megfelelő útbaigazítással lássa el. Erről a döntéséről a rektor a Kört is értesítette február 7-én.

⁵⁶⁶ SH 1933. január 18. 5. o. utalás 15-ére.

⁵⁶⁷ SH január 27. 4. o. A teák nemcsak a szorosabb barátságot igyekeztek létrehozni a város társadalma és a főiskolások között, de ezt a barátságot el is akarták mélyíteni

⁵⁶⁸ SM báli meghívó és SH 1933. január 19. 2. o. Fővédnökök. Gömbös Gyula miniszterelnök honvédelmi miniszter, Imrédy Béla pénzügy- és Kállay Ferenc földművelődésügyi miniszter voltak.

⁵⁶⁹ SH 1933. január 31. 4. o. A bálrendezésről közölte, hogy 1933. február 1-től déli tíz órától délután kettőig hivatalos órákat tartanak a köri házban. Mindenféle báli ügyben készséggel álltak rendelkezésre

két főiskolás: Roth Gyula és Bihary László festettek.⁵⁷⁰ Az Ifjúsági Kör február 18-án – a nagy sikerre való tekintettel – ismételten meghirdette táncos-teáját,⁵⁷¹ A „*Felvidéki Kör*” pedig 26-án hívta családias estélyre tagjait. Ők a Katolikus Kör termeiben mulattak a Rádió Klub közreműködésével.⁵⁷²

1933 március elején a Röttig-Romwalter Nyomda bérlői kiadták a Kör és Steingrube Nagyközség fekete-fehér nyomatú lapsorozatát. A képeslapokat Bihary László rajzolta. A szórólap szövege: *„Képeink Selmezbányáról Sopronba menekült Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola diákéletéből mutat be egyes karakterisztikus jeleneteket. Mindjárt ez első időben a felkelés és népszavazás kíván áldozatokat a főiskolások soraiból. Ezen hősök dicső emléket örökíti meg a I–IV. számú lapunk. Az V–VIII. szám Steingruben nagyközség, úgyszintén Sopron kisközségben történő és a bölcs elöljáróság által rendezett időszakos életmegnyilvánulások vannak minden idők számára megörökítve – tanulságul a folyton gyengélkedő utókornak. VIII–XVI. számú képeink már típusos soproni diákképek. Sok minden változott, új szokások is jöttek. De ezekben mindenütt ott vannak a visszavárt régi jó selmeci hagyományok. A kezdet mindig nehéz – fogadjátok ez új diáklapokat szeretettel és kedves emlékül őrizzétek is meg.”*⁵⁷³

1933-ban a nemzeti ünnepet az Ifjúsági Kör a Színház téren tartotta. A Kör elnöksége levélben kérte fel az összes ifjúsági egyesületet és az iskolák igazgatóit a közös ünneplésre. Az ünnepi szónok Ruzsinszky László volt. A Kör elnöke egyre szenvedélyesebben, forradalmi hangvétellel beszélt. Párhuzamot vont 1848 ifjúsága és a 30-as évek magyar ifjúsága között, hangsúlyozta a feladatok azonosságát. *„Nincs más út, mint új országot teremteni, új értelmiséget szervezni, mely megindítja az elnyomottak szabadságharcát és fiatal erejével beáll a dolgozó tömegekbe agyvelőnek, lelkiismeretnek, harcosnak”* – mondta többek között. Nagyhatású beszédét ezzel zárta: *„Széchenyi szellemében és trianoni meggyötörtségünkben üzenjük minden igaz magyarnak: Segítsétek jogaihoz a magyar*

⁵⁷⁰ SH 1933. február 5. 4. o. Vayk Arthur bányaigazgató brennbergi munkásai voltak az ácsok. A bálbizottság elnöke Sopp László erdőmérnök-hallgató volt. Az újságíró Deák Albert 47 asszony és 97 leány nevét közölte le a lapban.

⁵⁷¹ SH 1933. február 18. 4. o. A főiskolás táncos teák jellemzője: itt lehetett a legolcsóbban, legjobban és bizonyos tekintetben a leghasznosabban mulatni.

⁵⁷² SH 1933. február 26. 4. o.

⁵⁷³ SM a lapsorozat szórólapja a Thier gyűjteményben.

iffúságot!”⁵⁷⁴ Április 12-én elhagyta a nyomdát a „*Tempus*” második kiadása. Az első kiadás ekkor már nem volt kapható.⁵⁷⁵

A Kör április 25-én levélben kérte a rektortól az Ifjúsági Intézmények támogatására szolgáló összeget. Az átutalásra került 120 pengőt az április 24-én megtartott közgyűlésük határozata értelmében a Rádió Klubnak utalták át.⁵⁷⁶

A napilapok olvasói 1933. április közepén arról értesültek, hogy hatévi szünet után a főiskolások ismét megrendezik vidám, jelmezes ballagásukat. *„A nehéz gazdasági helyzet miatt a Sopronban letelepített selmezbányai erdészeti és bányászati főiskola iffúsága mintegy hat év óta kénytelen volt szüneteltetni a hagyományos év végi ballagást. A város és a környék közönsége az ötletesen összeállított, változatos és humoros képekben bővelkedő jelmezes felvonulásokban szívesen elgyönyörködött, s az eseményszámba menő látványosság az idegenek ezreit vonzotta ide. A város társadalma és a főiskola iffúsága a ballagás föllevenítése érdekében mozgalmat indított, aminek eredményeként az idén pünkösdkor a főiskola újból megrendezi a hagyományos felvonulást.”* Az Ifjúsági Kör ekkor már hónapok óta azon dolgozott, hogy ez a ballagás maradandó legyen a főiskola történetében. Március 15-én pályázatot írtak ki az ötletekre, rövid határidővel. Még a ballagási bizottság is meglepetéssel tapasztalta, hogy mennyi fényesebbnél fényesebb ötlet született a kéthetes határidő alatt.⁵⁷⁷ A hagyományos valétszalag szentelő estre április 29-én került sor a Kaszinó földszinti éttermében. A szentelőre nagy volt az érdeklődés, mert a meghívott vendégek között ott voltak Bánhidi Antal, vitéz Heffty Frigyes és Szegedy József fővárosi repülők, akik a soproni repülőnap résztvevői voltak.⁵⁷⁸

A közelgő ballagáshoz időzítve májusban új és most már színes diákképeslap-sorozat jelent meg. A régi képeslap-sorozatokat elkapkodták, így Lengyel Zoltán fémkohómérnök új sorozatot adott ki. A lapok Altay Sándor fémkohómérnök rajzai nyomán a Lengyel Géza által kidolgozott képekből és az ezt kiegészítő Bihary-Czeike képekből álltak. Az új sorozat ún. baleklapokból tevődött össze, melyek a főiskola balekhallgatóinak egyszerű, mondhatni

⁵⁷⁴ SH 1933. március 11. 3. o., március 17. 1. o. Balics Ferenc szavalt, a Kör által meghívott Kóh Ferenc operaénekes énekelt. vö. SM Ruzsinszky köszönőlevele Kóhnak, március 18-án.

⁵⁷⁵ SH 1933. április 13. 3. o. A könyv borítóját Dudinszky Rudolf festőművész rajzolta. A könyv az Ifjúsági Körben volt kapható.

⁵⁷⁶ NymE KL 370/1933 Az utalás 1933. május 1-jén megtörtént.

⁵⁷⁷ SH 1933. április 19. 5. o. A beadandó ötletek határideje április 3-a volt. Thurner polgármester és Holl Jenő a GYSEV vezérigazgatója támogatásáról biztosította a hallgatókat. A tervezett felvonulás összege 500–600 pengőre rúgott. A Kör még januárban előjegyzett a ballagásra filléres gyorsokat, és tárgyaltak a soproni mozi igazgatójával, dr. Friedrich Károllyal is, hogy örökítse meg filmszalagon is az eseményeket. MTI 1933. ápr. 21.

⁵⁷⁸ SH 1933. április 25. 4. o. Április 29. 3. o. 1933-ban 32 hallgató valétált, 22 erdő- és 10 bányamérnök.

alsóbbrendű életmegnyilvánulásából mutatattak be mozzanatokot.⁵⁷⁹ A nyomda által elkészített képeslapokat népszerűsítő egyik szórólap szövege ez volt: *„Kedves Veteránissimusok! Veteránok! Firmák és balekok! A most megjelent új diáklap sorozat az átélt kedves emlékeket örökíti meg. Mindnyájan átestünk ezen. De mindenkinek meg kell tudni, hogy milyen dicső a mi életünk Olyan szép – olyan drága nekünk és azoknak is, akik velünk együtt éreznek, akiket mi szeretünk. Legyen mindenkinek féltve őrzött kincse ez a szép diákéletünk múltó pillanatait megörökítő képsorozat. Terjesszék mindenfelé és mondjátok meg mindenkinek, hogy sehol a világon nincs oly meghitt szép diákélet, mint nálunk, Sopronban, a Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskolán. Jó Szerencsét! Üdv az Erdészeknek!”*⁵⁸⁰

Az Ifjúsági Kör elnöksége elhatározta, hogy a ballagási költségeik fedezésére műsoros estet fog adni a városi moziban. A műsoros estre május 17-én került sor.⁵⁸¹ A főiskola botanikus kertje és tornaterme hamarosan mozgalmas munka színhelyévé vált. A szekerek, lécek, deszkák, papírdarabok kavalkádja mintha azt sugallta volna, vásár van itt születőben. A serényen dolgozó főiskolások ingujjra vetkőzve dolgoztak, mértek és számoltak. A pénzzel spórolniuk kellett. Senki kérésére nem árulták el, milyen maszkot készítettek el június 4-re.⁵⁸²

Június elsején elkészült az 1933-as nagy ballagás forgatókönyve. Részletek a forgatókönyvből: *„Tudomására hozzuk az ifjúságnak, hogy folyó hó 4-én pünkösdvasárnap tartjuk hagyományos ballagásunkat. Az Ifjúsági Kör szalamanderral és maszk-menettel kíséri el valétáló tagjait. A ballagás kezdete délután három óra. Gyülekezés a szalamandernek fél háromkor. (Korsók átvétele a tornaterem melletti választmányi szobában), maszkmeneteseznek a maszkírozás és a felállás miatt; pont fél kettőkor. Katalógus! A civilruhában jövők megjelenése absentianak számít. A kevés emberanyag miatt kénytelenek voltunk a szalamanderbe erdészeket is beosztani, akik grubenukat a Kör titkári szobájában szombat este a szerenád után átvehetik.”* A ballagás sorrendje a következő volt.⁵⁸³ Június

⁵⁷⁹ SM Thier anyag. A papírtok borítóján: diáklapok, 12 képeslap a soproni diákéletből. Altay Sándor diáklapjai Lengyel Géza átdolgozásában. Sorszám XVII-XXXII. SH 1933. május 7. 6. o., SVM május 16. 6. o. A sorozat kapható volt minden könyvkereskedésben, ára 3 pengő 20 fillér volt.

⁵⁸⁰ A szórólap másolata a szerző gyűjteményében.

⁵⁸¹ SVM 1933. május 12., SH május 13. 4. o., május 17. 2. o. A tudósító hangsúlyozta, a ballagás megrendezésének sikere nemcsak a főiskolások érdeke, idegenforgalmi szempontból a városnak is fontos érdeke. A főiskolások közül a műsorban fellépett Ruzsinszky László. Ballag már a vén diák..., Angerer Attila szavalat, tréfás dialógus: Margó Pál, Budai István. A konferanszié Beregi Gábor bmh volt. A rendezvényre a jegyeket a Körnél kellett megváltani.

⁵⁸² SH 1933. május 31. 2. o. A Filiszter név alatt rejtőző újságíró megjegyezte: *„Istenem, milyen jó is lenne egyszer selmeci ballagó diáknak lenni!”*

⁵⁸³ *„1. Cigányzene 2. Ballagók 3. Elnökség 4. Salamander II. 1. Steingrube 2. Talpfaolaj-panama 3. Csodabiciklista, 4. Női nadrág divat 5. Küzetés a paradicsomból 6. Pólyás baba 7. Bánfalvai csodatehén 8. Kt. Négyes*

elejétől szavazni lehetet a legjobb ballagási ötletekre. A hagyományos szerenádra és toronyzenére 3-án került sor. A lapok fő vonalakban leközölték a ballagás menetét.⁵⁸⁴

A főiskola ballagását többezres tömeg nézte végig. A Soproni Hírlap egyenesen a nizzai karneválhoz hasonlította a rendezvényt. Az újság a következő maszkokat emelte ki: Steingrube „*nakkösség*” díszes ornátusa, a soproni motorverseny győztese, a hosszú nyakú, filléres ember, aki Sopronban feleséget keresett, a „*Már ők is ballagnak*” jól gúnyolta ki a selmeci ballagások utánczóit: az Állatorvosi Főiskolát, a József Nádor Műegyetemet, az Emerikánát. Nagy feltűnést keltett a bánfalvi csodatehén a menyecskevel, a két publi, akiknek édesanyjuk nevelőnőt keres. A Széchenyi téren nagy riadalmat keltett a bányarém, amikor kiugrott a tömegeből, kötélrel felmászott az ablakba és az egyik házból elrabolt egy „*csecsemőt*”. A tömeg megéljenezte a bepólyázott balekot a gyermekkocsiban, sörös üveggel a kezében, ezzel a felírással: „*Szép gyermekkor, jöjj vissza egy szóra*”. A „*Mindenki hordja a maga keresztjét*” felírás alatt ott ballagott az erdészbalek az óriási növénytan könyvvel. Gandhi számáron ült, mint indus vezér, a „*Talpfa magyar*” felirat a talpfaolaj-panamára utalt. Este a Pannóniában a jól sikerült valétabál fejezte be a nagy napot.⁵⁸⁵ A Sopronvármegye beszámolójából még azt is megtudjuk, hogy a legfiatalabb balek Tóth Dénes vaskohómérnök volt, aki átnyújtotta a rózsacsokros valétabotot az ultra-supra veteranissimusnak Vanger Sándornak. A lap kiemelte a motorverseny győztesét, továbbá, irdatlan, őskori kétméteres óriási elsőkerékű biciklijével a tűzerek nehézlovú négyesét, amit Esterházy hajtott, a muraközini lovagló, királyi palástos Gambrinust, a filléres gyors hatalmas mozdonyát „*75%-al olcsóbb az árja*” felírással. Sopron, a hűségváros kocsiján egy kisleány ült napernyő alatt, és egyre csak fogadta udvarlóit; a főzőverseny hölgyei jó illatok mellett kínálgatták a kátránylevest és a drótrugós virslit; a „*Tompora mutantur!*” három alakja is óriási derűtséget keltett. A ballagás vége annyiban módosult, hogy – mivel az Erzsébet kertben nem volt annyi asztal, mint amennyi kellett volna – a félórás „*nedves estélyt*” a szabadban rendezték meg a

fogat 9 Bányarém 10. Filléres gyors 11. Ősbalek 12. Hűség városa 13. Gandhi 14. Motorverseny 15. Szén expedíció 16. Békekonzferencia 17. Szamaras ember 18. Lövér szálló, gőzfördő 19. Növénytanos bulek 20. Két publi 21. Főzőverseny 22. Hosszúnyakú 23. Hadastyán zenekar 24. Söröskocsi 21. Már ők is ballagnak Sörhordó bulek: II. 1-12-ig Dunckel Kornél, Gerencsér László, Grosinger Pál II. 13-23-ig Hajtó Nándor, Szathmáry László, Király, Dr. Lovik Cigányzene: Gruben illetve Walden, fekete cipő, fekete nadrág. Salamander: Gruben, selmeci sapka a vállon, fekete nadrág, fekete cipő. Fehér, lehetőleg glace kesztyű. Szalamandervezető: Juhász László bányamérnök-hallgató.” Másolat a Nyme Központi Könyvtárának dokumentációs gyűjteményében. 271-es dosszié.

⁵⁸⁴ SH 1933. június 4. 17. o. Délután három óraker Fekete Zoltán rektor megnyitotta az aula kapuját. Utána a legfiatalabb balek átnyújtotta a valétacsokrot a legöregebb diáknak. Fél négykor elindult a menet a következő útvonalon: Felkelő út, Frankenburg út, Deák tér, Erzsébet utca, Széchenyi tér, Várkerület, Ujteleki utca, Kossuth Lajos utca, Erzsébet kert.

⁵⁸⁵ SH 1933. június 7. 3. o., SVM június 7. 5. o.

főiskolán. 1933. június 8-án, az Ifjúsági Kör tisztújító közgyűlésén, páratlan módon Ruzsinszky Lászlót harmadszor is elnöknek választották.⁵⁸⁶ Ugyan ezen a napon a Sopronvármegye már arról tudósított, hogy dr. Friedrich Károly két nappal a ballagás után elkészült filmjével, ami a ballagásnak és a főiskolásoknak állított méltó emléket.⁵⁸⁷

Pár nappal később a soproni napilap már arról cikkezett, hogy 50-60 főiskolai hallgató este tíz után a szerkesztőség előtt ordított és tüntetett, mivel a lap korábbi cikke elítélte a zsidóság ízléstelen megsértését a ballagáson.⁵⁸⁸

Egy hónappal később a Steingrube nagyközség hagyományos multságára került sor a Hubertuszon.⁵⁸⁹ Augusztus 5-én az ifjúsági Kör értekezleten határozott arról, hogy fogadja a hónap végén érkező olasz diák-vendégeket; ehhez kérték a város segítségét is. A Kör azzal a kéréssel fordult Fekete Zoltán rektorhoz, hogy a Sopronba érkező olasz egyetemi hallgatók itt-tartózkodása idejére felmerülő kiadásait részben fedezze.⁵⁹⁰ Október elején került sor a balekvizsgára a főiskolán.⁵⁹¹

⁵⁸⁶ NymE KL 514/1933 vö. SH 1933. június 10. 3. o. Alelnöknek Auerswald Emilt, titkárnak újból Bándly Imrét választották.

⁵⁸⁷ SVM 1933. június 8. 3. o.

⁵⁸⁸ SVM 1933. június 11. 6. o. A cikk megjegyezte, hogy csak az ifjúság csekély része volt az, amely megharagudott tárgyilagos észrevételükre. A lap még hozzátette. Ezek az urak inkább akkor tüntettek volna, amikor felmerült a főiskola szétdarabolásának ügye. Akkor azonban mélyen hallgattak.

⁵⁸⁹ SH 1933. június 20. 5. o. A lap a teljes invitáló cédulát közli.

⁵⁹⁰ NymE KL 6. 270/1933, 30 pengő lett kiutalva. vö. SH 1933. augusztus 6. 1. o. A Kör az olasz egyetemisták programját közösen állította össze az idegenforgalmi hivattal.

⁵⁹¹ SVM 1933. október 7. 3. o. „*Jó Szerencsét, Üdv az erdésznek, balekfelülvizsgálat a főiskolán*” c. beszámoló Béni aláírással. „...Nagy asztal mellett foglalt helyet a tanács. Ruzsinszky László elnök az asztalfőn, mellette kétoldalt a balekokat egzamináló firmák és az „asszisztens” urak. A fuchsmajor-jelölt, az ajtó előtt tartotta rendben a jelentkezőket, hogy egymásután járuljanak a vigtekintetű tanács elé. A teremben pedig folyt a balekegzámen. Belépett [bal lábbal] a balek. Megállt tiszteletteljesen a tanács előtt, amely előtte az Olymposz magasságában méltóságoskodott. Porosfülű lénye csak remegve tudott létezni e helyen. Künn kioktatták, hogy mit kell csinálnia minden kérdés nélkül, amikor belép. Tiszteletteljes állásba vágja magát és köszönt: Jó Szerencsét! Üdv az Erdésznek, L.F.S. [Legyenek Fényes Sikerei] a kohásznak! Azután odajárult a kályhára tett selmeci kő elé, s térdet hajtvá megcsókolta az ereklyét. Ezután került mikroszkópia vizsgálat alá, hogy az egysejtű, primitív lényeknek mely osztályához tartozik, s honnan vette a bátorságot, hogy az isteni firmák társadalmába jöjjön el baleknek. Az elnök megkérdezte a nevét. A balek, ahogy tőle telt, makogott valamit. De az isteni firmák tökéletessége ezzel is beérte, mert hiszen fennsőbbiségükkel mindent megértenek. Még a rusnya balek-jelölt makogását is. Amikor a balekjelölt a szertartásokat elvégezte, s nevét bemakogva a katedra elé állt, s megkezdődött a vizsgáztatás. A tanársegéd úrnak előlépett firma – aszerint, hogy milyen szakra jött a balekjelölt, kérdések alá vette őt. Kérdi az egyiktől, miben volt erős a középiskolában?

– Matematikából – feleli a jelölt.

– Igen?! Akkor mondja meg nekem, mit tud a burkoló görbékről?

– Semmit – ismeri be a tudatlan véglény.

– Gyenge! Jelenti ki az „asszisztens” úr és továbbküldi a jelöltet.

– Juhász [László] veteranisszimusz a főiskolai hagyományokról kérdezi ki a balekjelöltet. De ez már komoly, ezt tudnia kell. Azután áttérnek a szaktárgyakra: Ha beomlik a bánya, és magánál lámpa van, de kevés a levegő – adja fel a kérdést a másik „asszisztens” úr – mit csinál?

– Meggyújtom a lámpát – feleli a balekjelölt.

Október 21-én szezonnyitó teaestet rendezett az ifjúság a köri házban.⁵⁹² Az Ifjúsági Kör október 23-án megtartott közgyűlésén azzal a kéréssel fordult a főiskola tanácsához, hogy mint minden egyetem, Veni Sancte-val kezdhessék ők is az iskolaévét. Még ugyanezen a közgyűlésen a Kör dísztagjává választotta azokat a városi prominens személyeket, akik a legtöbbet dolgoztak azért, hogy a főiskola Sopronban maradjon.

A bánya- és erdőmérnöki főiskolának, valamint a pécsi egyetem itteni evangélikus hittudományi karának ifjúsági körei együttes átiratban felkérték a soproni gyárak vezetőseit, hogy a cseh impérium alatt folytatott felvidéki magyar üldözésekre való tekintettel haladéktalanul bocsássák el cseh munkásaikat és alkalmazottaikat.⁵⁹³

Az ismerkedési esten 54 elsőéves hallgató mutatkozott be. A Kör elnöke, Ruzsinszky köszöntötte a hallgatókat, majd beszéde végén ezüstözött kohanyecet nyújtott át Thurner Mihály polgármesternek. Fekete Zoltán rektort percekig ünnepelte az ifjúság. A népszerű rektor a 40. alkalommal vett részt a hagyományos ismerkedési esten. Az est további részében Juhász László fuchsmajor mutatta be a balekságot, akik nevében Nádudvary Jenő köszöntötte a résztvevőket. Végül a balekság egyenként bemutatkozott az est résztvevőinek, majd Nádudvary díszbalek hagyományos megkeresztelésével hivatalosan véget ért az est.⁵⁹⁴

-
- *Nos és aztán? Nem tudja természetesen.*
 - *Spórol a levegővel – kapja a felvilágosítást a balekjelölt. Keveset vesz lélegzetet. Csak öt percenként.*
 - *Aztán egy főiskolás nótát kell elénekelnie a meggyötört baleknak. Jaj neki, ha nem tud énekelni! Mert a hallgatóság persze nem hiányzik. Egy másik balek jön. Megmondja a nevét. Ismerős a név, megkérdik, pécsi e?*
 - *Az apám odavaló – feleli.*
 - *Mi akar lenni? – Hangzik a további kérdés.*
 - *Erdész – feleli.*
 - *Erdész???! Mért jöttél akkor ide – zúg a jövődő mérnöki kar főreprézentása a megriadt balekra, aki nem tudta, hogy azt kellett volna felelnie erdőmérnök.*
 - *Közelebb volt az esztergomi Jäger iskola!*
 - *Én Brennbérgben lakom – védekezett a megrémült balek-jelölt, – nekem Sopron közelebb van. Az erdőmérnöki kar hallgatói menten kitéssékelték az akaratlanul sértően nyilatkozó ifjút.*
 - *A következőt, ha elfogadható viselkedést tanúsított, elküldték Kocsi Márton „tanársegéd úrhoz” (a geológiai tanszék altisztjéhez), hogy hozza el a digint, vagy egy másik altiszthez, hogy a „tanársegéd” úrtól felvilágosítást kérjen a legújabb gyémánt lelőhelyekre vonatkozóan, amiről nem tudott felvilágosítást adni. S így folyt tovább az egzámen. A kikérdezések után a „doktor úr”, kit a nagybajszú Kerschbaumayer [Imre] erdőmérnök-hallgató személyesített meg, vette vizsgálat alá a balekokat, hogy alkalmasak-e, meg van-e a testi épségük stb. A felülvizsgálat után a megrémült balekhadat, akik nagy zavarukban nem tudták már, mi komoly, mi tréfa az esetből, baráti szeretettel fogadta magához az összegyűlt ifjúság. Jövőre a tegnap megrémített balek fogja firmává serdülten legjobban megtréfálni az új balekokat Bachus és társai égíse alatt.”*

⁵⁹² SM meghívó Thier anyag. Az izléses teajelvény személyenként 50 fillér volt

⁵⁹³ NymE KL 1052/1933 vö. SH 1933. október 26. 2. o. A Kör dísztagjai: Pinezich István dr. felsőházi tag, Holl Jenő dr. GYSEV üzletigazgató, Kamenszky Árpád ügyvéd. A dísztagságról szóló okleveleket október 28-án nyújtották át számukra a hagyományos ismerkedési esten. MTI 1933. október 25.

⁵⁹⁴ SH 1933. november 3. 2. o. Az ismerkedési est október 28-án volt.

A balekbálra november 4-én került sor. A rendezők újítása az volt, hogy először kis ajándékokkal kedveskedtek a bál résztvevőinek.⁵⁹⁵ November közepén Veörös Imre evangélikus teológus a rektorhoz írott kérelmében engedélyt kért a Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség előadásorozata számára. Kérése támogatására felhozta, hogy az előadások az Ifjúsági Kör belegyezésével történnek.⁵⁹⁶

1933. december 1-jén az Ifjúsági Kör által jóváhagyásra felterjesztett szabályzatának 4. és 5. §-áról Fekete Zoltán megírta véleményét a pénzügyminisztériumnak. A paragrafusok eredetileg így szerepeltek a köri szabályzatban: „4§ *„Rendes tag lehet minden feddhetetlen jellemű és előéletű főiskolai polgár.”* 5§ *„Mindazok a feddhetetlen jellemű és előéletű volt főiskolai polgárok, akik az idevonatkozó rendeletekben, illetve a tanulmányi és rendszabályokban foglalt határozmányokból kifolyólag a Főiskolai Ifjúsági Kör tagjai nem lehetnek, de a főiskolával olyan viszonyban állnak, hogy vizsgázási és szigorlatozási joguk megvan, mint vendégek a Főiskolai Otthon helyiségeit a rendes tagok díjával egyenlő összegű tagsági díj befizetése ellenében igénybe vehetik. Az erre vonatkozó igényüket félévenként be kell jelenteniük. A vendégek a köri közgyűléseken meg nem jelenhetnek, és felszólalási aktív s passzív választási joguk nincsen.”* Az Ifjúsági Körnek így jelentékeny kára származott, mert az idősebb tagok elmaradása a tagdíjfizetők számát jelentősen leszállította. Szerették volna az 5. § korlátozó intézkedését hatályon kívül helyezni. (A felterjesztésből megtudható még a kör használatában lévő helyiségek száma is.)⁵⁹⁷

Ez év decemberének elején elhagyta a nyomdát Ruzsinszky László *„Ki gondol arra?”* c. verseskötete, mely az Ifjúsági Kör támogatásával jelent meg.⁵⁹⁸

Az 1934-es esztendő január-február hónapja bővelkedett a rendezvényekben. A Főiskola Rádió Clubja tanfolyamokat rendezett helyiségében (köri ház első emelet). Az előadásokat

⁵⁹⁵ SH uo. 3. lap vö. október 24. 3. o. A bál fővédnöke Fekete Zoltán volt, a bál elnöke Martonfalvy-Martin Iván erdőmérnök-hallgató.

⁵⁹⁶ NymE KL 1121/1933 Az előadásokat 1933. november 27., 28, 29-én tartották a Mennyiségtan tanteremben. A meghívott előadók Dr. Karácsony Sándor középiskolai tanár, Király Lajos erdőmérnök és Szabó József győri evangélikus püspöki másodlelkész volt.

⁵⁹⁷ NymE KL 1184/1933. A tanács az 5.§ megváltoztatásához nem járult hozzá. Az indoklásból. Az idősebb hallgatók kívül állnak a főiskola kötelékén, nem tartóznak annak fegyelmi joghatósága alá, nem vonhatók felelősségre az ifjúsági élet viszonylataiban tanúsított magatartásukért. Éppen ezért nem lehetnek tagjai olyan ifjúsági egyesületnek, mely bizonyos mértékig a főiskola ellenőrzése alatt áll. A 4. § azonban változott a következő betoldással: Főiskolai polgárok mindazok, kiknek legutolsó beiratkozása óta nem telt el több idő 1 és ½ évnél. Az Ifjúsági Kör helyiségei a II. Rákóczi Ferenc utcában 1933 végén: az emeleten négy szoba, illetőleg terem (mellékhelyiségekkel) a földszinten három szoba (ugyancsak mellékhelyiségekkel.) Bérbe volt adva a földszinten két szoba konyhával.

⁵⁹⁸ SH 1933. december 25. 17. o. A lap leköszölte Ruzsinszky Szeretlek véres Krisztus c. költeményét majd ezt írta: – Mutatvány a költőnek – lapunk jeles munkatársának – *„Ki gondol arra?”* c. verseskötetéből, mely a napokban hagyta el a sajtót.

Mikulecz Emil elnök tartotta.⁵⁹⁹ A főiskolások Felvidéki Körének sztrapacska estélyét január 13-án tartották meg az Ifjúsági Kör összes helyiségében. A Kör főszakácsa (Főmufti) főzött és a Kör tagjai szolgáltak fel. És megkezdődtek a hagyományos álarcosbál előkészületei is.⁶⁰⁰

A főiskolás álarcosbálra a fél Dunántúl arisztokráciája felvonult. A cikkíró szavaival, *„a főiskolai álarcosbál nem fényes táncmulatság csupán, hanem társadalmi eseménye Sopronnak és a megyének... Társadalmi kötelezettséggé nőtte ki magát a főiskolás bál.”* A bálelnök Dunckel (Tolnay) Kornél bányamérnök-hallgató volt. Az Ifjúsági Kör nevében a titkár, Bándly Imre erdőmérnök-hallgató fogadta a vendégeket. A hölgyek karján kis ezüstlánc csillogott, rajta az erdészcsillaggal és a bányász jelvényvel. A figyelmes rendezőség minden hölgyet megajándékozott vele.⁶⁰¹

Egy héttel a bál után tragikus hirtelenséggel elhunyt Gergely Sándor szigorló bányamérnök.⁶⁰² A főiskolások gyásza miatt elmaradt a Steingrubei Bál. Az Ifjúsági Kör kezdeményezte, hogy március 15-ét együtt ünnepeljék az iskolák és a társadalmi egyesületek. Felhívásukhoz mindenki csatlakozott.

A nagy ünnep előestéjén a főiskolai rádióklub vezetősége Nagy-Magyarországot ábrázoló kivilágított transzparenst helyezett el a színház balkonján. A hangerősítők magyar dalokat sugároztak. Fellépett a Lackner-kvartett, Mirk István tárogatón játszott, Sas Barna énekelt. Március 15-én a Színház teret zsúfolásig megtöltő tömeg hallgatta Ruzsinszky László körü elnök ünnepi beszédét. *„Az ifjúsági szónok inkább politikai ízű beszédében a mai ifjúság sivár helyzetét és kevés kilátással biztató jövőjét ismertette és ennek során az ifjúság meg nem értését hangoztatta. Az erős beszéd, különböző hatást tett a közönségre”* – áll a Soproni Hírlap tudósításában.⁶⁰³ Sajnos ennek a beszédnek a jövőre nézve komoly következményei lettek.

A város vezetése (Thurner polgármester) félremagyarázta és személye elleni támadásként értékelte Ruzsinszky szónoklatát, és megsértődött. Az ifjúság sanyarú, még mindig kilátástalan helyzetéről valamennyi fővárosi napilap cikkezett. *„Nincs szörnyűbb gond, mint a tétlenség és a reménytelenség, és amikor az ifjak ezrei és tízezrei bizonytalannak hiszik*

⁵⁹⁹ SH 1934. január 10. 1 o. Az első előadásra 16-án került sor.

⁶⁰⁰ SH uo. 4. o., január 16. 5. o.

⁶⁰¹ SH 1934. február 4. 4. o. A bál 3-án volt.

⁶⁰² SH 1934. február 11. 4. o. Az elhunyt fiatalembert Kisújszálláson temették el. A hallgatók méltóképpen búcsúztak a népszerű *„Pápitól”*. Gergelyt február 10-én a tornacsarnokban felravatalozták. A gyászszertartás után a halottas kocsit a győri állomásra hajtott. A kocsit után haladt özvegy édesanyja, menyasszonya, Fekete rektor és a tanári kar. A főiskolások kísérték őket gyász szalamanderrel. Egyhangú kopogással szólt a Klopacska. Az állomáson Binder Béla szigorló bányamérnök búcsúztatta az elhunytat, majd a főiskolások elvonultak a gyászvagon elé, a bányászok pedig sorra kioltották a lámpásokat. Majd koszorúkat a koporsóra rakták. A vagon bezárták. A vonat este hét órakor kigördült az állomásról. Az ifjúság kéthetes gyásza február 23-ig tartott.

⁶⁰³ SH 1934. február 16, 3. o., március 17. 1 o.

a holnapot, de nem várhatnak semmit a holnaputántól sem, ez már sorvasztó, pusztító és kínos fájdalom, amely nagyon érthetővé teszi ennek a nemzedéknek kétségbeesett aggodalmát.”⁶⁰⁴

Minden évben nagy nehézséget okozott a főiskolásoknak a ballagási költségek előteremtése. Az Ifjúsági Kör elnöke – a ballagási alap javára – megírta három felvonásos operettjét „*Soproni diákok*” címen. A szereplők és az operett dalbetétek szerzői a főiskolások soraiból kerültek ki. Közreműködő színésznők és soproni leányok is elősegítették a darab sikerét. Az operettet többször is bemutatták a színházban, s a jegyek nagy része már elővételben elkelt. A darab propagandáját szolgálta, hogy a főiskola Rádió Clubja a fülbemászó slágereket erősítőről sugározta a Petőfi téren. Az operett kritikusa, Horváth László a legnagyobb elismeréssel szólt a darabról. Az operett hatalmas erkölcsi sikert is aratott. Híre messze túlszállt Sopronon. Az Ifjúsági Kör műkedvelő gárdája egyre-másra kapta a vidéki meghívásokat a darab bemutatására.⁶⁰⁵ Április 27-én Budapesten az Ifjúsági Kör küldöttjei végső búcsút vettek Zorkóczy Samu kormányfőtanácsostól, a Kör egykori titkárától.⁶⁰⁶

7.15 A Kör visszahúzódása a közéletből

1934-es tanév fordulópontot jelentett az intézmény és az Ifjúsági Kör életében. Az 1934. X. tc. értelmében a régi főiskolán képviselt szakok együttmaradtak, így az új egyetemi kar az előbbi intézmény folytatásának volt tekinthető. A főiskola nem szűnt meg, csak más alakban élt tovább. Változatlanul fenntarthatta régi bevált tanítási rendszerét.

A Kör is megőrizhette régi szokásait és hagyományait és ápolhatta a Selmecebányáról áthozott ősi bajtársi szellemet. A hallgatóság egy részében azonban, ideges feszültség vibrált. Valószínű, hogy ebben közrejátszottak az előzmények is. Nem volt mindegy, hogy a Kör egyszerűen beolvad a Műegyetem bajtársi egyesületébe, vagy működhet tovább.⁶⁰⁷

Így minden eddiginél hevesebb választási harc előzte meg az új elnök megválasztását. A harc el is fajult. Az „*Éljen Jankó József, alias Farmester*” cédulákat az ellenkortesek

⁶⁰⁴ Kis Ujság, 1934. április 5. 2. o.

⁶⁰⁵ SH 1934. március 29. 1. o., április 1. 16. o., április 12. 1 o., április 21. 2. o., április 25 3. o., május 5. 2. o. A betétdalokat írták: Lackner Kálmán, Ruzsinszky László, Tóth Dénes, Dávidházy András, Blankenberg Pál és Leitgéb János. A színdarab első felvonása a Hubertuszon, a második a Széchenyi téren, a harmadik a győri vasúti restiben játszódik. A zeneszámokat a húsztagú főiskolász zenekar kísérte. A díszleteket Mikulecz Emil tervezte. A teljes három órát betöltő darabot még gördülékenyebbé tették az alkotók az elkövetkező előadásokon.

⁶⁰⁶ SH 1934. április 27. 3. lap

⁶⁰⁷ Sopp Lászlót olyan időszakban választották meg kör elnöknek, amikor a kultuszminisztérium és a nagy országos diákszervezetek meg akarták szüntetni az Ifjúsági Kör kizárólagos szerepét a főiskolán. Sopp sikeresen védte meg a Kör helyzetét azzal érvelve, hogy erőszak esetén a főiskolai ifjúság egy emberként fogja minden eszközzel megvédeni szervezetét és évszázados selmeci hagyományait. EL 1994. január 3. 4. o. Madas András: dr. Sopp László 1912–1993

mindenütt letépték. „*Akik tették, rosszul tették és hagyomány ellenesen. Az ilyen cédulák letéptése tisztességtelen önmaguk iránt, másfelől mint városi érdekességet is kár megsemmisíteni. Régen nem tépték le a cédulákat, az volt a virtus, ki tudja minél magasabbra ragasztani azokat*” – írta a Soproni Hírlap tudósítója.

Hárman küzdöttek az elnökségért: Jankó József, Auerswald (Csörsz) Emil és Sopp László. Az Ifjúsági Kör tisztújító közgyűlésére 1934. május 7-én került sor. Két jelölt maradt. A tárgysorozat végetértével 142 fő szavazott. Sopp László erdőmérnök-hallgató 87, Jankó 55 szavazatot kapott. Az alelnök Seyfried Ernő, míg a titkár ismét Bándly Imre erdőmérnök-hallgató lett. (Bándlyval szemben Juhász László maradt alul.) A 17 tagú választmány megválasztása után a volt elnököt, Ruzsinszky Lászlót a Kör örökös tiszteletbeli elnökének választották.⁶⁰⁸ Sopp László elnök az 1934/35-re választott tisztikar névsorát 1934. május 9-én felterjesztette a rektorhoz.⁶⁰⁹ Májusban gyászolók ezrei kísérték utolsó útjára vitéz Török Béla adjunktust, az erdész tudományok doktorát, aki önkézevel vetett véget életének. A sírnál többek között Sopp búcsúztatta a főiskola fiatalon elhunyt professzorát. A temetés után pohártörés volt a köri házban az elhunyt emlékezetére.⁶¹⁰ Az 1934-es ballagásra június 3-án került sor. 34 valétaló búcsúzott az Alma Matertől.⁶¹¹ A valétáns csoport élén Kollár Gyula vitte a valétabotot.⁶¹² A maszkmenet legsikerültebb ötlete (az újságíró szerint), a főiskola temetése volt. Sikert aratott továbbá az Afrika-menet, a soproni kóserfürdő, a modern harci szekér, a római tárgyalás Gömbössel és Dollfussal. Nagy derűtséget keltett a lochnessi szörny, Piccard gondolája, az Adob kifaragása, a Roth kisautó, és Steingrube nagyközség. A feketére festett bányarém sok kisleányt megijesztett a közönség derűtsége közben. A cikkíró, a kétes szándékú Deák Albert azonban a „*Magyarosítsuk meg hagyományainkat*” alakító két főiskolást a ballagás szégyenfoltjának nevezte.⁶¹³

⁶⁰⁸ SH uo 7. o., május 10. 4. o.

⁶⁰⁹ NymE KL 442/1934-35

⁶¹⁰ NymE KL 484/1934 I. SH 1934. május 25. 3. o. Török május 24-én hunyt el. Az Ifjúsági Kör díszőrsége állt koporsójánál a tornacsarnokban. Az elhunytat Maller Kálmán református lelkész búcsúztatta. A vitézek nevében tanártársa, Bokor Rezső mondott istenhozzádot. A főiskolás gyászmenet élén a brennbergi bányászzenekar haladt. A halottaskocsi után a gyászszalamander vonult. A sírhoz hat erdőmérnök-hallgató vitte a koporsót. Bóczi Rudi zenekara játszotta el az elhunyt kedves nótáit. Végül a főiskolások sorra oltották el égő lámpásaikat és fáklyáikat.

⁶¹¹ SH 1934. május 29. 4. o., május 31. 2. o. A valétabál fővédnökei Fekete Zoltán és felesége volt. A bált a Katolikus Kör termeiben rendezték meg (a rendezvény helyszíne eredetileg a Pannónia lett volna). A lap az összes valétaló hallgató nevét leköszölte.

⁶¹² Kollár főiskolás éveit alatt, mint balekok felkészítését segítette a Genter diáklapban írt cikkeivel. L. írásainak felsorolását a „*Feldolgozások*” alatt.

⁶¹³ SH 1934. június 5. 2. o. Lobogó gatyába öltöztettek egy grubenes és waldenes főiskolást, és karikás ostorral szerelték fel őket. „*A magyarosítási törekvés nemzetmentő mozgalom, amit ilyen gyerekes izléstelenséggel nem szabad kifigurázni.*” Deák Albert még azt is hozzátette ehhez, „*Mivel csak meggondolatlanságból eredhetett ez az ötlet, ami a ballagás szégyenfoltja volt, nem kívánunk vele bővebben foglalkozni.*”

Júliusban ismét gyászolt a főiskola és az ifjúság. Július 25-én selmeci szokás szerint helyezték örök nyugalomra a Szent Mihály temetőben Kápolnai Pauer Viktort, magyar királyi bányafőtanácsost, megbízott iskolai előadót.⁶¹⁴

A Soproni Hírlap újságírója és a hallgatók egy része között pengeváltásra került sor a napilapokban. A hallgatók egy részének elege lett az újságíró kioktató modorából. A Sopronvármegye nyílttér rovatában az ifjúság támadást intézett a Soproni Hírlap újságírója Deák Albert ellen: *„Számos sajnálatos esetből kifolyólag kérjük Deák Albert urat, hogy ne állítsa ő magát az ifjúság követendő mintaképének, és ne avatkozzék tolaodólag a soproni műegyetemi ifjúság belső dolgaiba. Erre nemcsak nyomatékosan figyelmeztetjük, hanem kikérjük magunknak azt, hogy beleüsse az orrát olyan dolgokba, amelyhez sem képesítésénél, sem tudásánál fogva joga nincsen. A főiskolai, jelenleg műegyetemi ifjúság deákabertek nélkül is megtalálta és meg fogja találni a jövőben is a helyes utat...”* Deák *„Üzenet egyes ifjaknak!”* címmel válaszolt. Visszautasította a durva hangú támadást és hangsúlyozta, hogy közte és az ifjúság között mindig bensőséges kapcsolat állt fenn. Az ifjúsági közösség iránti mélyes ragaszkodása folytán, egyesek hibáiért nem általánosít. *„Az ilyen hangot és módot a fiatalabb nemzedék egyik tagjának sem szabadna megengednie magának, sem megtűrni annak jelentkezését.”* (Mivel a félreértések eloszlatására számára nem adtak alkalmat. Deák az ellene indított támadást méltatlannak és alaptalannak tartotta. Kihangsúlyozta, *„mindazok alattomos, gyáva rágalmozók, akik ezen eljárásban részesek”*).⁶¹⁵

Az októberi ünnepélyes műegyetemi tanévkezdéskor az Ifjúsági Kör első ízben képviseltette magát a pesti tanévnyitó ünnepségen.⁶¹⁶ 1934. október 21-én a városháza nagytermében nyitották meg ünnepélyes keretek között a József nádor Műegyetem soproni bányamérnök és erdőmérnök karának első tanévét. A karzaton a hallgatók foltos grubenekben és waldenekben voltak. Az emelvény bal oldalán díszbeöltözött soproni mérnökhallgatók kivont karddal, vigyázban álltak őrt a főiskola sok vihart látott zászlója mellett. Szembe velük két Hungária körű diák tartotta a műegyetem lobogóját, mellettük foglalt helyet az Ifjúsági Kör elnöksége. Az ünnepi tanévnyitó végén, az első soproni kari dékán, Finkey József tartotta meg székfoglalóját. Beszédének utolsó mondatai általános megrökönyödést keltettek nemcsak

Csodálkozunk azonban, hogy az Ifjúsági Kör mostani komoly elnöksége nem akadályozta meg.” A cikkíró Deák egyre ellenszenvesebbé kezdett válni a főiskolai ifjúság szemében.

⁶¹⁴ SH 1934. július 24. 2. o. Kápolnai a bánya- és kohógazdaságtani tanszék ideiglenes vezetője volt. Az ifjúság mély gyásza kifejezésére közgyűlési határozat értelmében fekete karszalagot viselt a gyász hét leteltéig.

⁶¹⁵ SVM 1934. október 19., SH október 28. 6. o.

⁶¹⁶ NymE KL 38/1934-35 Az ünnepélyes aktus már jelezte a műegyetemhez való csatolás tényét. A Kört az ünnepségen Sopp László elnök, Bándly Imre titkár, valamint Fiedler Gyula, Dávidházy András és Balics Ferenc képviselte. Ott tartózkodásuk ideje alatt a fővárosi Szent Imre kollégiumban laktak.

a hallgatókban, de a hallgatóságban is. Az ifjúsághoz szólva azt mondta. *„Őrizték meg jókedvüket, de számoljanak avval, hogy a viszonyok Selmec óta megváltoztak, s az áthozott tradíciók, a túlzottan színes, rikító foltú kabátok idegenek előtt komikusan hathatnak.”* Majd a *„Tudománnyal a hazáért”* gondolat jegyében megnyitotta a tanévet.⁶¹⁷ A dékán beszédét egyesek burkolt támadásként értelmezték, a selmeci diákviselet ellen. A gruben- és valdenyiselettől való eltanácsolás kisebb hírlapi lavinát indított el.

A Sopronvármegyében vezércikk jelent meg, majd kisebb kommentárok az egyenruha védelmében. A Jy monogrammal megjelent vezércikk írója többek között ezeket írta: *„...Nem mindig az abszolút haladás jelenti az előnyt, vannak dolgok, melyekben a maradiság nagyobb erőt képvisel. Így vagyunk mi is a főiskolások egyenruhájával, mely ellen gyengéd figyelmeztetés hangzott el éppen akkor, amikor kihúzták a főiskola talpa alól kétszáz esztendő fundamentumát, és most le akarják húzni fiainkról azt a zubbonyt, mely minden tarkasága mellett is, régi nagyságunkról, régi otthonunkról, törhetetlen magyarságunkról beszél.”* A kifogást sem időszerűnek, sem helyénvalónak nem tartotta a szerző. Azt, hogy a viselet idegenek előtt nevetségesnek tűnne, a következő képpen cáfolta meg. *„Ez a viselet városunk idegenforgalmának egyik legnagyobb érdekessége, amely szinte egyé forrt utcáink stílusával, ódon házaink stílusos kapuival és vaskosaras ablakaival.”* Mégis igen magasról talált valaki kifogást ez ellen a viselet ellen, ami szinte parancsszónak hat. A cikk végéből, amely valóságos hitvallás a selmeci viselet mellett, bővebben idézünk: *„...Bizonyos, hogy ez a zubbony nemcsak tegnap volt és nemcsak ma van, de holnap is lesz. Ott lesz a jövő nemzedék öregjeinek lelkében mint az ifjúság kitörölhetetlen emléke, melyben minden folt egy darab élet, minden férc egy-egy esemény, s az egész maga a múlt, az elszállt ifjúság, egy darab magyar sors, melynek gyökere még Selmecen van, de a levelei és virágai már itt, Sopronban nyíltak ki. A fekete zakók és öltönyök ha elfeslenek, kidobásra kerülnek. Ezzel szemben a selmeci egyenruha viselői ereklyeként adományozzák tovább az utódokra, mint nemzeti kincset. Ez a ruhadarab nemcsak múltunk emléke, de nemzeti nagyságunké is. A grubenek és a valdenek büszkén hirdetik: selmeci vagyok!”* A gruben eltanácsolása a fővárosi sajtóban is visszhangot keltett. *„Nem szabad eldobni a grubent!”* c. cikkében a Nemzeti Újság állt ki azonnal a viselet mellett. Cikkéből a következőket idézték: *„Tisztában vagyunk avval, hogy a haladás kérlelhetetlen törvényei köteleznek, de ugyanilyen erővel kötelez a hagyománytisztelet is.”* A lap az angol lord Harmsworth látogatására célzott, akinek Sopronban való tartózkodása alatt ez a viselet aratta a legnagyobb sikert. A látogatásáról szóló tudósításban olvashatjuk:

⁶¹⁷ SH 1934. október 23. 2–3 o.

„Ez a bársonyubbonny egy darab a régi Magyarországból, a régi Selmecebányából, nemzeti nagyságunk emléke, jóval több egy öltönydarabnál és kár volna, ha levetnék a régi selmeci diákoknak mai utódai.”⁶¹⁸

A hagyományos ismerkedési est után, késő éjszaka, egy egyetemistákból álló csoport utcai botrányt okozott. Tóbiásoztak, lármáztak, és a hatósági közeget sértegették. A rendőrök a fiatalembereket bekísérték a kapitányságra, miközben egy másik csoport a városháza előtt tüntetett tovább.⁶¹⁹

A Kör elnöke még az ősz folyamán dékán biztatására egyenesen a vallás és közoktatásügyi miniszterhez fordult kérésükkel. Könyvtárunk további gyarapítására 300 pengő segély kiutalását kérte. Indoklásában a következőket olvassuk: „A Selmecekről menekült Körünk az ottani nagy könyvtárát nem tudta átmenteni. Rendezett könyvtárunk teljes egészében a csehek martaléka lett. Azóta minden igyekezetünkkel rajta voltunk, hogy elveszett könyvtárunk helyett egy, az ifjúságunknak megfelelő könyvtárát létesítsünk. Azonban ezen igyekezetünk megvalósítása igen nagy nehézségekbe ütközik, mert szegénységünk a könyvek vásárlását teljesen megakadályozza. Azért teljes bizalommal fordulunk Nagyméltóságodhoz, mert tudjuk, hogy ifjúságunk ügyét szíven viseli és kérjük, hogy tegye lehetővé régi nagy könyvtárunk legalább egy kis részének beszerzését. Kérjük Nagyméltóságodat, hogy Körünk részére háromszáz pengő segélyt kiutalni kegyeskedjék...”⁶²⁰

Az 1934/35-ös tanévtől a magyar királyi József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem keretében működött az Erdőmérnöki Főiskola. Az ifjúsági egyesületek megalakulásának engedélyezése, a már meglévők működésének ellenőrzése a műegyetem tanácsának hatáskörébe tartozott. Finkey József dékántól 1934 októberében a műegyetem rektora felvilágosítást kért, hogy milyen egyesületek működnek a főiskolán és kik azoknak a tanárelnökei. 1934 novemberében a következő ifjúsági egyesületek működtek az erdőmérnöki főiskolán: Főiskolai Segélyző Egylet (tanár-elnök Széki János), Főiskolai Ifjúsági Kör, Főiskolai Athletikai és Football Club (tanár-elnök Proszta János), Főiskolai Rádió Club, Főiskolai Lövész Osztály, a m. kir. Bányamérnöki és erdőmérnöki főiskola Szt. Imre köre (tanár-elnök Modrovich Ferenc).⁶²¹

⁶¹⁸ SVM 1934. október 26. 1. o., október 28. 10. o.

⁶¹⁹ SH 1934. november 11. 3. o. A rendőrség mind a hét hallgató ellen megindította a kihágási eljárást. Hat főt 8, egy főt 12 pengőre, egyet külön még 10 pengőre büntettek.

⁶²⁰ MOL K. 636-1932-1936-98-143 A minisztérium 1934. november 17-én a kért összeget elszámolási kötelezettség mellett kiutalta a Kör elnökségének.

⁶²¹ NymE KL 186/1934/35 A felterjesztésből megtudható, hogy az Ifjúsági Kör kebelében 1931-ig a Lövészegyesület működött fiókegyesületként. 1931-ben megszűnt és helyette megalakult a Lövész szakosztály. A Főiskolai Rádió Club mint az Ifjúsági Kör fiókegyesülete működött. Elnöke Gallow Albert

A Kör közgyűlésen változtatta meg nevét és címét. A Rákóczi utcai köri ház homlokzatára is felkerült a „*Bánya-, Kohó-és Erdőmérnök Hallgatók Ifjúsági Köre*” felirat.⁶²² Az 1935-ös álarcosbálra február 2-án került sor.⁶²³ A bálbizottság mindent elkövetett, hogy az addigi nívót is túlteljesítse, s a főiskolás bálók hírnevét tovább növelje.⁶²⁴ Március elején került megrendezésre a „*Steingrubei gyesznótoros czéczés bál.*”⁶²⁵ Még 1935 február végén megérkezett a városnak az Ifjúsági Kör részére átutalt segélye. Az egyesület már a korábbi tanévektől is kapott rendszeres pénzbeli segílyt, de ez volt az első alkalom, hogy irányelveket is csatoltak mellé.⁶²⁶ Az 1935. március idusa után a hivatalos várossal és a TESZ-el szemben a vélt és valós sérelmek olyan feszültséghez vezettek, hogy a Sopp László vezette Kör sem a valétabált, sem a ballagást nem rendezte meg. Az történt ugyanis, hogy a műegyetemistáknak az ünnepre való kérelmét elutasították. Nem tarthatták meg nemzeti ünnepüket sem a színház előtt, sem a Széchenyi téri Húségzászló előtt. Az ünnepek rendezőiből, eddigi főszereplőiből csak másod- vagy harmadrangú szereplők lettek. S bár meghívójuk Húségzászló előtt tartandó hazafias ünnepélyre szól, kénytelenek voltak azt a Deák téren, a kis időjelző házikó mellett megtartani.⁶²⁷

A Sopronvármegyében megjelent a Kör tiltakozása. Ebből idézünk részleteket: „...*Tekintve azt, hogy a márciusi ünnepeket eddig mindenkor a Kör rendezte hivatalosan, de nem csekély mértékben azt is, hogy ez az ünnep az ifjúság ünnepe, nem látjuk tisztán az okot: Miért vette el a város ettől a magyar ifjúságtól ezt az ünnepet? Csak nem azért talán, mert a múlt évi ünnepi szónok a város vezetőit és korosabb társadalmát sértő beszédet mondott*

bmh, alelnöke Kubicza László emh, titkára Dávidházy András bmh, pénztárosa Husz Nándor bmh, jegyzője Lelovits László emh, szertárosa Szabó Gyula emh, háznagya Apostol Tamás bmh volt

⁶²² SH 1934. november 22. 4. o. A határozat november 21-én volt.

⁶²³ SL XV. 81 Az 1935-ös bál meghívó. A személyjegy 5, a karzati ülőhely 6, a kistermi karzat 4, a nagypáholy 35 pengőbe került. A cigányvajdák: Lajos királyi herceg, Kendeffy Miklós gróf, Esterházy József gróf és Bánffy Endre báró, főiskolai hallgatók voltak.

⁶²⁴ SH 1935. január 29. 4. o., február 5. 1-2. o., SVM 1935. február 5. 4. o. A bálra a legjobb jazz-zenekart, a MEFHOSZ „*Rhythmicans*” nevű zenekarát szerződtették le. A hölgyek külön emléktárgyat is kaptak, hogy így emlékezzenek legszebb báljukra. A bálbizottság a bálra jelentkezők nevét meghívó katalógusba vezette be. Az agilis bálbizottság elnöke nemes Tóth Dénes fémkohómérnök-hallgató volt.

⁶²⁵ SH 1935. február 24. 8. o., március 1. 6. o., március 4. 4. o. A bált 4-én tartották meg

⁶²⁶ NymE KL 668/1934-35 A segély összege 3790 pengő volt a korábbi 4000 pengő helyett. A megszavazott összeget két részletben lehetett felvenni. A polgármesteri segély szétosztásának öt pontos irányelve: „Segélyt csak igazán rászorult, arra érdemes, jó előmenetelű hallgató kaphat. Az, aki tanulmányait kénytelen volt félbeszakítani és nem tudott beiratkozni, csak kivételes méltányosságból, előzetes beleegyezéssel részesíthető segélyben. A soproni hallgatókat a többiekkel teljesen egyenlő elbánásban kell részesíteni. A segély céljának elérése érdekében kívánatosnak tartanám, ha kevesebb hallgató kapna segélyt, de nagyobb összegűt. A jelenlegi kis összegű segélyek mellett az összeg szétforgácsolódik. Az Ifjúsági Kör tisztviselői számára a segélyből nem lehet tiszteletdíjat megállapítani.”

⁶²⁷ NymE KL 708/1934-35 vö. SVM 1935. március 17. A Nemzeti dalt Tilesch György emh szavalta, az ünnepi beszédet Sopp tartotta. „*Ifjúi tűzzel és lelkesedéssel teli beszéde lelkes helyeslésre talált*”. Szavalt még Balics Ferenc bmh is. Az ünnepség a Hiszekegy éneklésével ért véget.

állítólag? Mert ezt csak az elfogultan rosszhiszemű beállítás minősítheti ilyennek. De ha még kifogásolható is volna az a tavalyi beszéd, egy ember miatt, legyen az bármilyen exponens is, az egész ifjúságot ennyire méltatlanul megsérteni és mindenből kizárni talán mégsem lehet. Mert a nyugodt, higgadt soproni műegyetemi ifjúság eddig sohasem szolgáltatott arra okot, hogy vele szemben igazságtalanul és méltatlanul járjanak el.” Az eljárás elbírálását a Kör Sopron társadalmára bízta. Megszólaltatták az ügyben a város rendőrkapitányát, Zakariás Antalt is. (Zakariás a TESZ foglalására és forgalmi akadályra hivatkozott, válasza nem elégítette ki az ifjúságot; március 20-án már az egész köri elnökség nevében kértek magyarázatot. Hangsúlyozták, várják a mielőbbi választ.⁶²⁸ Roth Gyula egyetemi tanár kérte a prodékánt, hogy tűzzék napirendre az Ifjúsági Kör ügyét. Helytelenítette a hatóság intézkedését, amely a TESZ-re ruházta azt a szerepet, amit eddig a Kör töltött be. Szükségesnek tartotta, hogy a hatóságot is figyelmeztessék: ha az ifjúság viselkedése ellen kifogása van, azt közölje a kar vezetőségével; „nem méltó a hatósághoz a csendesen duzzogó szerep”. Majd első ízben javasolta: annak érdekében, hogy az ifjúság helytelen szereplésének elejét vegyék, tanár-elnök álljon az Ifjúsági Kör élére. (A tisztséget fiatalabb kartársnak kell betöltenie, akinek az volna a szerepe, örködjék a felett, hogy az ifjúság vagy annak képviselője ne tévedjen helytelen utakra.) A hibák és tapintatlanságok a rutin hiányára vezethetők vissza. A tanár-elnöki tisztség nem a jórészt nagykorú fiatalság önállóságának elnyomását szolgálja, hanem a véletlen és nem rossz szándékú tévedések vagy hibák megelőzését.⁶²⁹ A hagyományos szalagszentelő estélyen a város és az ifjúság közötti feszültséget ekkor még nem lehetett feloldani. A szakestélyt a közismert supra ultra veteránissimus Bősze Kálmán erdőmérnök-hallgató nyitotta meg.⁶³⁰ Utána a tanári kar nevében Roth Gyula „szellemességtől sziporkázó, és szeretet sugárzó beszédében” búcsúzott az ifjúságtól. Ebben minden valószínűség szerint közrejátszott az is, hogy a fia szintén ebben az évben valétált. Az ifjúság nevében Seyfried Ernő III. éves erdőmérnök-hallgató beszélt. Ezután Sopp László köri elnök komoly felszólalása következett: „Nehéz itt hagyni a mi kedves Sopronunkat, ahol ifjúságunk legszebb és legboldogabb éveit töltöttük. De viszont van valami, ami a város iránti szeretetünket most lecsökkentette. Mi azt hittük, amikor főiskolánk idekerült, hogy Sopron lesz a mi második Selmecünk. Ez teljes mértékben meg volt a múltban. Az ifjúság belevetette magát mindenbe, úgy a komoly, mint a bohém életbe. Ott voltak firmáink a népszavazásnál, de ott voltak a Tobiásozásnál is, ha jókedvük volt. Az utóbbi évek

⁶²⁸ SVM 1935. március 17. 7. o., március 19. 4. o., március 20. 3. o.

⁶²⁹ NymE KL 2/b 35-eln./1934-35 1935. március 18.

⁶³⁰ NymE KL VII.a.63. Bősze 1920/21-ben iratkozott be a főiskolára és 1936-ban nyert oklevelet.

és hónapok ezt a szeretetet megbontották... Mi, akik itt hagyunk benneteket, azt a gyakorlati tanácsot szeretnénk adni nektek, hogy ezeket az ellentéteket küszöböljétek ki. Kövessetek el mindent, hogy ezt a félreértésen alapuló állapotot megszüntessétek”. Ezután bejelentette, hogy félreállnak mind a valétabál, mind a ballagás megrendezésétől, majd beszédét így fejezte be: Ha „egyszer, amit ne adjon a mindenható, de megszűnne itt Sopronban ez az ősi főiskola, és a régi selmeci sapkát, a foltos gruben és waldenokat, a jókedvű és vidám bursokat nem lehetne látni többé Sopron utcáin, akkor is eszébe fog jutni minden igaz magyarnak, aki a Hűség zászló előtt elhalad, hogy Sopronban volt valamikor egy izig-vérig magyar lelkesedéstől átítatott főiskolás ifjúság...” „Lesz még olyan viharos idő, amikor ez az ifjúság még oda fog seregleni a Hűségzászlóhoz, ahova most nem engedték...” fejezte be viharos tapssal fogadott beszédét.⁶³¹ A Ruzsinszkyt követő új elnökség nem tudta helyreállítani a város vezetőivel az évek során megromlott viszonyt. A Kör igyekezett alkalmazkodni az új megváltozott körülményekhez, kevés sikerrel. Soppék sértődöttségében és a közügyektől való visszavonulásuk mögött jogosan merültek fel megválaszolatlan kérdések. Úgy érezték, hogy az elődök „bűneiért” most őket büntetik. Április végén került sor az Ifjúsági Kör tisztújító közgyűlésére, a tisztikar és a választmány megválasztására.⁶³² A megválasztott Wágner Lajost a „réggi gárda egyik legértékesebb tagjának” nevezte a helyi sajtó.⁶³³ A Wágner Kör minden erejét latba vetette, hogy a város polgármesterével és város társadalmával meglazult viszonyt maradéktalanul helyreállítsa. Az régi-új főiskola eközben nagy ünnepre készült. Bicentenáriumát készült fényes külsőségek között megülni, neves vendégek részvételével.

7.16 Az Alma Mater bicentenáriuma

1935. június 22–23-án Sopronban került sor a bányászati felsőoktatás kétszázadik évfordulójának megünneplésére. Az állomás előtt a műegyetemi kar és az evangélikus teológiai ifjúság sorfala várta a magas rangú vendégeket. Hómant Sopron polgármestere üdvözölte a GySEV pályaudvaron. Thurner arról beszélt, hogy ez a nap nemcsak a Műegyetem Bánya- Kohó- Erdőmérnöki karának ünnepe, hanem az egész városé. Sopronyi Thurner Mihály polgármester beszédéből: „Bár Sopronban a kétszáz évből csak egy és fél évtizedet töltött a fakultás Sopronban, a tanári kar és a hallgatóság érdemeikkel kitörölhetetlenül beírták nevüket Sopron történelmébe. Ezekről az érdemeikről mi, soproniak,

⁶³¹ SVM 1935. április 9. 3. o. „Oszlassátok el az ellentéteket, de sohasem meggörnyedve, felemelt fővel”

⁶³² NymE KL 1374/1934-35 A tisztújítás 1935. április 30-án volt.

⁶³³ SVM 1935. május 1. Alelnök lett Vörös Lajos bnh, titkár ismét Bándly Imre, a háznagy Moldován Antal.

sohasem fogunk megfélekezni.” Hóman válaszában kifejtette, hogy korábban ahhoz a párthoz tartozott, amely a fakultást Budapestre akarta vinni. De már két évvel korábbi itt tartózkodásakor megbizonyosodott arról, hogy a fakultás legjobb helye Sopron.⁶³⁴

A kétnapos ünnepség keretében, június 22-én emlékünnepélyre került sor a Kaszinó dísztermében. Thurner polgármester felszólalásában megköszönte a miniszter bölcsességét, hogy megtalálta a módot arra, hogy *„a bányamérnöki és erdőmérnöki főiskolánkat egyetemi karrá emelte anélkül, hogy Soprontól elszakította volna.”* A polgármester beszédében ezután világosan utalt arra, miért van szükség erre a kapcsolatra. *„Ennek a kapcsolatnak változatlan fenntartására szüksége van a városnak és szüksége van az országnak; ennek a kapcsolatnak sértetlen megóvását a nyugati végeken a magyarság érdeke követeli meg.”*⁶³⁵ Beszédében arra utalt Thurner, hogy a korábbi főiskola, most már egyetemi kar, továbbra is magyar végvárként álljon itt a nyugati határon.

A hivatalos beszédek és felszólalások után, az üdvözlések közül kiemelkedett Wágner Lajos Ifjúság Köri elnök *„komoly, szép üdvözlő beszéde.”* Wágner szavaiból: *„...Az utolsó évtized és a ma ifjúságának tanulmányi rendje és annak súlya elég nagy arányban emelkedett, a szakoktatás és annak sokoldalúsága nagyon beosztotta a magát specializálni akaró ifjúság idejét. Mindezek a körülmények szükségképpen maguk után vontak azt, hogy a selmeci hagyományokból nagyon sokat nem ismer a mai ifjúság. Sokan ebben oly veszedelmet láttak, mely szerintük alapjában rengeti meg az ifjúság egységét képviselő Ifjúsági Kört, ugyanakkor elfelejtették azt, hogy az egységes gondolkozású magyar ifjúság lelkületének három kincsét, a hazaszeretetet, a tiszteletet és bajtársiasságot a megváltozott formák és körülmények közt is lehet ápolni. Az ifjúságot képviselő Ifjúsági Kör a múlt emlékeinek tiszteletben tartása mellett olyan irányban fogja vezetni az ifjúságot, mely a legjobban megfelel a mai ifjúság gondolkodásának s célkitűzésének. A XX. század magyar ifjúsága dolgozni akar, művelni akarja önmagát, hogy az életben bárhol megállja a helyét, s élelétét annyira akarja fokozni, hogy ma a hajlongások korában csak az érdemesek előtt hajtsa meg fejét...”*⁶³⁶

Június 23-án újabb ünnepi közgyűlést tartottak a műegyetem dísztermében. Ezen a közgyűlésen avatták a bányamérnöki tudományok díszdoktorává Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi minisztert és adták át számára a díszoklevelet. Az átadáson a Kört küldöttség

⁶³⁴ SVM 1935. június 18. 3. o.

⁶³⁵ A Budapesti M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem... beszédek és az 1934/35. tanévi évkönyv 1936. 93. o.

⁶³⁶ Uo. 99. o.

képviselte.⁶³⁷ A fakultás önállóságát mutatta, hogy Finkey dékán előterjesztésére a Budapesten székelő rektor arról értesítette őt, hogy a műegyetem tanácsának hatáskörébe a nem egyes karok keretében működő egyesületek tanár-elnökeinek kiküldése és tisztikarának megerősítése tartozik. A szervezeti szabályzat szerint a dékán felügyel a karhoz tartozó ifjúsági egyesületekre. Így az Ifjúsági Kör tisztikarának megerősítése nem tartozott a műegyetem tanácsának hatáskörébe.⁶³⁸ Az 1935 szeptemberi tanácsülési jegyzőkönyvből értesülünk az Ifjúsági Kör tanárelnökének megválasztásáról. A választás a Kör óhaját igazolta: Modrovich lett a tanár-elnök. A kiváló tanár és professzor 1935 októberétől 1947-ig, haláláig az Ifjúsági Kör köztiszteletben álló, rajongásig szeretett tanár-elnöke volt.⁶³⁹

7.17 A pángermán veszély rémképe

1936 márciusában a soproni főiskola egykori diákja, a jó tollú publicista és szerkesztő Parragi György „*leleplező*” cikksorozat írt a Sopronvármegye napilapban Hitlerista mozgolódások Nyugat-Magyarországon címmel. A lapban név nélkül említést tett egy német diákról, aki a pángermán eszmék terjesztője volt a városban.⁶⁴⁰

Az írásból városi, majd rövid időn belül országos ügy lett. Parragi egyik cikke azt sugallta, csak idő kérdése és a németek bekebelezik a birodalomba a Dunántúlt. Már itt is vannak azok a cserediákok, akik ezen dolgoznak. Ehhez a „*guruló márkát*” hívják segítségül. Németországban nyomtatott térképekkel igyekezett álláspontját még jobban alátámasztani.⁶⁴¹ Valóban léteztek ilyen térképek, Lipcsében és Berlinben nyomták őket. Mögöttük azonban nem a hivatalos Németország, hanem egy egyesület állt.⁶⁴²

Parragi írásaira válaszul sorra felszólaltak a soproni intézmények vezetői az ott tanuló német diákok, akik felháborodottan utasították vissza az „*őket*” ért alaptalan vádakat. Egyre jobban tapinthatóvá vált a 70 milliós Német Birodalomtól való félelem. Sopronban neves közéleti férfiak szólaltak meg ez ügyben, azonnal elmarasztalva a cikkben említett

⁶³⁷ SVM június 23. 2–3. o. A Hiszekegyet az ifjúsági énekkar adta elő. Rohringer Sándor rektor megnyitó beszéde után, Mihalovits János egyetemi tanár felolvasta „*Az első bányatisztképző tanintézet alapítása Magyarországon*” c. tanulmányát. Az üdvözlések elhangzása után Finkey József dékán köszönő szavai hangzottak el, majd az ifjúság szónoka beszélt. Az ünnepség a Himnusz eléneklésével zárult.

⁶³⁸ NymE KL 1374/1934-35

⁶³⁹ NymE KL 3/a TJK 3/a 1935-36. szeptember 25. vö. 230/1935-36 Modrovich Ferenc az ülésen azt javasolta, hogy az ifjúsági körök tanár-elnökeit a kar ne csak egy évre válassza meg, hanem a tisztséget az illetők mindaddig viseljék, míg ezen megbízatásukról le nem mondanak. Az elnök előadta, hogy az Ifjúsági Körnek az óhaja, hogy körük tanár-elnöke Modrovich legyen. A kar egyhangúlag meg is választotta őt az Ifjúsági Kör tanár-elnökévé. A Kör erről az értesítést október 8-án kapta meg.

⁶⁴⁰ SVM 1936. március 8. 1. o. uo. „*Miért utazott el hirtelen egy német diák a soproni egyetemről?*”

⁶⁴¹ SVM 1936. március 12. 1. o. Újabb adatok a nyugat-magyarországi hitlerista frontról. Az ilyen térképeken „*Sopron és Nyugat-Magyarország le van szakítva és Németországhoz van csatolva*”

⁶⁴² Verein für Deutschland im Ausland kiadásában megjelent térképekről van szó.

német szervezetet.⁶⁴³ A soproni egyetemi karon a VKM felszólítására a rektor szigorú vizsgálatot rendelt el, majd válaszában leírta, hogy „*a cserediákok viselkedése minden tekintetben kifogástalan volt...*” sehonnan nem érkezett feljelentés, „*hogy a nevezettek pángermán propagandát fejtenek ki. Az Ifjúsági Kör vezetősége sem szerzett semmiféle ilyen irányú értesítést.*” – áll Walek Károly jelentésében. A soproni államrendőrség is csatolta jelentését. Miszerint a cserediákok a magyar állameszme ellen nem indítottak mozgalmat.⁶⁴⁴

Az Ifjúsági Kör és a Teológia már ezt megelőzően végvári tüzzel és közös magyar márciussal válaszolt a „*kihívásra.*”⁶⁴⁵

A nemzetközi sajtó és a kisebbségi magyarság lapjai is szellőztetni kezdték az ügyet.⁶⁴⁶ A pángermán veszély elleni ösztönös védekezés, a német expanzió elhárítása, a soproni egyetemi ifjúság céljává vált. A budapesti német követ 1936 őszén külön feljegyzéseket készített a magyar részről feltehetően előadandó panaszpontokról. I. pontként szerepelt a Pángermánizmus és az állítólagos német agitáció Magyarországon.⁶⁴⁷ Egy másik melléklet VI. pontja külön kitért a pángermán térképek ügyére.⁶⁴⁸

Magyarországon a német kérdést nem kezelték nemzetiségi kérdésként. Ez még Gömbös miniszterelnökségére vezethető vissza. A német ősökkel rendelkező murgai tanító fia, az egykori soproni licista diák, programjában az etnikai kérdést kínosan kerülte. A

⁶⁴³ Huber János soproni kanonok szerint az ilyen cikkek a lehető legrosszabb szolgálatot teszik a hazai németiségnek. Huber a helyi németiség egyik prominens tagja volt.

⁶⁴⁴ NymE KL 853/1935/36

⁶⁴⁵ SVM 1936. március 8. A „*végvári tüzet*” máglya szimbolizálta. Minden egyesület kiküldöttje a megtisztulást jelképező tűzbe egy fenyőágot dobott.

⁶⁴⁶ SVM 1936. április 4. A Brassó lapok A pángermán lepel: „*Ausland-Deutschum*” c. cikkében is megemlíti a guruló márka fogalmát, ami köztudomású nem áll meg a határokon.

⁶⁴⁷ A Wilhelmstrasse és Magyarország: német diplomáciai iratok Magyarországról: 1933–1944 / összeáll., sajtó alá rend. és bev. Ránki György [et al.] [kiad. a MTA Történettudományi Intézete] [ford. Kallós Pál, Simonffy-Tóth Ernő]. - Budapest: Kossuth Kiadó, 1968 A továbbiakban: Wilhelmstrasse 73. sz. dok. 73-1 mell. 169–170. o. Mackensen budapesti német követ felterjesztéséből a külügyminisztériumnak: „*Minél jobban belegabalyodnak ezek a hivatalos [magyar] szervek saját pszichológiai tévedésükbe, minél jobban átadják magukat – akár tudat alatt – annak a kisebbségű komplexumnak, amely ugyancsak a trianoni békeszerződés okozta megcsönkítésben leli magyarozatát, annál erősebb lesz a német kisebbségre gyakorolt nyomás. Csak alátámasztják ezt a hivatalos tendenciát azok a legitimista, liberális és baloldali sajtóban megjelenő cikkek, melyek újra meg újra falra festik a pángermánizmus veszélyét. Teszik ezt egyesek azért, mert maguk is ténylegesen hisznek benne, és amint azt Hóman kultuszminiszter egyszer nekem kifejezte, tudat alatt még mindig hordozzák annak a méltánytalanságnak az emlékét, amelyet az ország a Habsburg-ház és a bécsi kormány centralizáló törekvései folytán elszenvedni kényszerült, és amelynek megismétlődésétől félnek egy erős birodalom részéről. Mások pedig azért teszik ezt, mert számukra a pángermánizmus jelszava jó ürügy arra, hogy megnehezítsék a magyar politika berlini orientációját, melyet visszautasítanak.*” A továbbiakban: Wilhelmstrasse

⁶⁴⁸ Wilhelmstrasse 73. sz. dok 73-2 mell. 178. o. Mackensen követ 1935-ös Pester Lloyd cikkekre hivatkozva idéz egy Ambrózy nevű újságíró? írásából: „*Nem tartja a nemzetiszocialista kormányzat becsületbeli kötelességének, hogy megfékezze azokat a fogadatlan és titokban dolgozó agitátorokat, akiknek térképein a birodalmi határok az ősi magyar Dunántúl széléig vannak berajzolva?*” Hivatkozik a követ Zsilinszky volt képviselő kifejezetten németellenes Szabadság c. lapjának 1936. november 28-i számára, amely két térképet közölt „*Pángermán lázalmok egy térképen*” felirattal.

nemzetiségeket a magyarországi vagy a keresztény faj részének tekintette, akik évszázados vérkeveredéssel a magyar nemzet részévé váltak. Gömbös nem hangoztatta, de a nemzetiségeknek és közte a németségnek is a magyarságba való beolvadását tekintette végcélnek.⁶⁴⁹

Az ország, amely minden alkalommal számon kérte a határon túl rekedt magyarság keserű sorsát, minden létező fórumon hirdette a békés revíziót, nem igyekezett a hazai nemzetiségek, így a németség problémáival, sorsával foglalkozni, vagy akár jogosnak nevezhető követelésének helyt adni. Így hazai németség maga kezdett el szervezkedni, de természetesen nem államellenes éllel.

Az újonnan felállt elnökség 1935. május 1-jén bejelentette megalakulását, majd arra kérte a rektort, hogy számukra az ifjúsági intézmények fejlesztésére szánt összeg utolsó részletét az Ifjúsági Kör részére szíveskedjen kiutalni.⁶⁵⁰

A Wágner Lajos vezette tisztikar első dolga volt tisztelgő látogatást tenni Sopronyi Thurner Mihály polgármesternél. Thurner fogadta Wágnert és bensőséges, baráti eszmecsere során tisztázták a vizályt okozó, régi sérelmeket és félreértéseket. *„A polgármesternek és a műegyetem ifjúságának egy fronton kell küzdeni, a magyarság pozícióját kel erősíteni, újabban talán máris megvédeni az idegen célú eszmeáramlatokkal szemben”* – áll a tudósításban.⁶⁵¹

Június folyamán 7 fős bolgár egyetemi küldöttség érkezett Sopronba, a város és egyetemi fakultások megtekintésére. Az Ifjúsági Kör az idegenforgalmi hivatallal karöltve fogadta a kedves vendégeket. A belváros és a Lövérek megtekintése után az öt fiú és két leány

⁶⁴⁹ Tóth Imre 182. o.

⁶⁵⁰ NymE KL 427/1934-35 Ezen a napon nyújtotta be a leköszönő tisztikar az 1934/35-ös év zárszámadását és elnöki jelentését. A jelentés nagyon szárazra és szűkszavúra sikerült. Ennek oka, hogy a Sopp vezette Kör Sopron társadalmi életében részben elszigetelődött. A Kör 1934/35-ös jelentésében olvashatjuk: *„A vezetőség munkája arra irányult, hogy a kör anyagi helyzete megszilárduljon. A kör továbbra is szoros kapcsolatban maradt Sopron városával. Az ifjúság a város minden kiemelkedő társadalmi megmozdulásából kivette részét. A város társadalmával való barátság elmélyítése szándékával ún. teákat rendezett. A rendezvények beváltották a hozzájuk fűzött reményeket. A Kör szegény sorsú tagjainak részére a város által adományozott alapból segélyeket osztottak ki. A Karácsony ünnepére haza nem mehető társak részére a Szent Imre kollégium igazgatóságával és a tanári kar segítségével „szeretettel gazdag karácsonyestet rendeztek”. Megrendezésre került a hagyományos ismerkedési est, a balekbál, az álarcosbál, és a március 15-ei hazafias ünnepély. Selmeci szokás szerint búcsúztatták és helyezték örök nyugalomra, Kápolnai Pauer Viktor professzort, vitéz Dr. Török Béla adjunktust és Gergely Sándor bajtársukat. A Sopp vezette Kör pénztárának forgalma 4472.94 pengő bevétel és 4306.65 pengő kiadás volt.*

⁶⁵¹ SVM 1935. május 30. 2. o. azaz pángermán eszmeáramlatra. A feszültség sokszor adott alkalmat kínos helyzetekre a korábbi években. A város és az ifjúság egymás ünnepélyein kölcsönösen nem vett részt. A fiatalok zártkörű rendezvényeket tartottak

a műegyetemisták vendége volt. Másnap a Kör vezetőségének kalauzolása mellett megtekintették a rákosi kőfejtőt és megmártóztak a Tómalom hús habjaiban.⁶⁵²

Június 28-i keltezéssel egy miniszteri leirat arra figyelmeztetett, hogy valamennyi ifjúsági egyesület és szervezet kérvényei és beadványai kapcsán a hivatalos utat szigorúan tartsa be. A leirat tartalmáról értesítést kapott az Ifjúsági Kör, a Főiskolai Rádió Club és a Főiskolai Lövész osztály.⁶⁵³ A nyár folyamán a Főiskolai Rádió Club kérvényezte a dékánál, hogy az Ifjúsági Kör házában lévő klubhelyiségükben javításokat és átalakításokat végezthessenek a tatarozási munkálatok idején.⁶⁵⁴

Az ünnepélyes tanévnyitóra 1935. október 20-án került sor. Az előtte való nap a Pannónia fehértermében az Ifjúsági Kör a Szent Imre Körrel karöltve zártkörű családi estet rendezett a rektor tiszteletére. A rendezőség csak korlátozott számú meghívót bocsátott ki.⁶⁵⁵

Az ismerkedési este november 14-én került sor a Pannónia üvegtermében. Mintha az ősi Selmec elevenedett volna meg ezen a csütörtöki estén. A régi selmeci bursok szelleme, szokásai és nótái éledtek újra, jeléül annak, hogy a műegyetemisták most is, sőt mindörökké selmeci főiskolások maradnak.

Wagner Lajos köri elnök nyitóbeszédében ismertette, hogy mi is a célja az ismerkedési estnek. *„Nemcsak azért jöttünk össze, hogy az estét vidáman, jól eltöltsük és utána tán el is felejtjük egymást, hanem hogy alapját vessük meg egy olyan bajtársi szellemnek, melyre pontot legfeljebb a halál tehet. Ennek a bajtársiasságnak kétszáz éves múltja van, és nekünk kötelességünk, hogy ezt a múltat, ezeket a hagyományokat megismerjük, szeressük, ápoljuk, mert csak így tudjuk megőrizni azt az egységet, melyet az első selmeci bursok alapítottak és mely kétszáz évig fennállt. Minden balek kötelessége és célja az legyen, hogy 100%-os selmeci burs legyen, akit lelke mélyéig áthat ez a bajtársi szellem”.*

Az éljenzés lecsillapodása után Fekete Zoltán szólt az ifjúsághoz: *„A bajtársi szellem mindenkor összekötötte és összeköti azokat, akik ezen a főiskolán végeztek. Olyan barátság szövődik itt, mely nem pár évre szól, hanem egész életre, nemcsak egykorúak között áll fenn, hanem él minden Selmecen végzett bánya- kohó- és erdőmérnökben.”* Fekete felszólította az elsőéveseket, tegyék magukévá ezt a szellemet, közeledjenek barátsággal minden kollégájuk felé, legyen az akár professzor, akár már végzett mérnök vagy hallgató.

⁶⁵² SVM 1935. június 27. 2. o.

⁶⁵³ NymE KL 1346/1934-35 VKM 23.440/1935.IV. sz.

⁶⁵⁴ NymE KL 1351/1934-35 Két elválasztó közfal lebontását, valamint a helyiség vakolását és újrafestését kérték. Solt Béla véleményezése után a dékán a munkálatokhoz megadta az engedélyt.

⁶⁵⁵ SVM 1935. október 16. 6. o.

Feszült várakozás közepette emelkedett szólásra Sopron polgármestere. Thurner a selmeci bajtársiasságot avval a hűséggel példázta, amit a két hősi halott főiskolás tanúsított Sopron iránt. Hangoztatta, hogy Machatsek Gyula és Szechányi Elemér sírja mindig egygé kapcsolja Sopront, a Selmecről menekült főiskolával. Utána kezdetét vette az est vidámabb része. A fucsksmajor bemutatta balekjait, és a „*díszbalek az esti fényben tündöklő firmák*” támogatását kérte maga és társai számára. Ezt követte a balekok hivatalos bemutatkozása, majd a díszbalek megkeresztelése. És persze robbant közben a selmeci humor és a jókedv.⁶⁵⁶

A műegyetem fakultásának I. éves hallgatói november 23-án este kilenckor tartották balekbálijkukat a Kaszinó kistermében.⁶⁵⁷ A balekbálról hangulatos tudósítás látott napvilágot november végén.⁶⁵⁸

A ránk maradt 1935/36-os költségvetési előirányzatból rekonstruálható az ifjúsági Kör akkor fennállt ügyosztályainak kiadásai és bevételei. 1935-ben a körnek 150 tagja volt.⁶⁵⁹ A Wágner vezette Kör törekedett az erkölcsi színvonal fenntartására, az egyesület hírnevének megőrzésére. Amikor az 1935. december 6-án a Hatvan Ferenc turistaházban rendezett mikulásestről evőeszközök tűntek el, a vezetőség azonnal intézkedett és fegyelmi vizsgálatot

⁶⁵⁶ SH 1935. november 16. 2–3. o. Az ismerkedési est vendégei: Fekete Zoltán egyetemi tanár, felsőházi tag, Sopronyi Thurner Mihály polgármester, Sébor János tanár, v. Bokor Rezső, Falk Richárd adjunktusok, Jónás Emil tanársegéd.

⁶⁵⁷ A bál fővédnöke Dr. Walek Károly dékán és felesége volt.

⁶⁵⁸ SH 1935. november 29. 6. o., „*A balekbál visszhangja*” címmel: „*Nyilatkozik róla a legérdekeltőbb fél, a balek. Was kommt dort von der Höh?*” [„Mi tündöklök ott fenn” utalás a balek keresztelő nóta szövegére.] *A fucsksmajor és nyomában a balekság. Így kezdődött a balekbál és – sajnos már vége is van. Engedtettsék meg, hogy először is balektársaim nevében megköszönjem a dékán úr ömeltóságának a fővédnökség vállalását és a bál megnyitását. Köszönetet kell mondanunk a megjelent professzor uraknak és feleségeiknek, a polgármester úr ömeltóságának, valamint a jelen volt lányoknak, mamáknak és papáknak és az összes vendégeinknek. Köszönjük, hogy eljöttek hozzánk és köszönjük, hogy – remélem, nem tévedek, – jól mulattak. Köszönjük végül az egész soproni társadalomnak az erkölcsi és anyagi támogatást. – És van egy kis kérésem is. A hibákért, mulasztásokért ne tessék szegény bálelnököt, Hansági Imre kollégámat szidni. Ő betegen fekszik a lakásán, ott sem volt a bálon. Én vagyok a hibás mindenért. Azt pedig nem árulom el egészen, hogy ki vagyok, mert félek, hogy a sok szidástól örökké piros lenne az arcom. Az eredményről csak annyit szeretnék közölni, hogy november 23-ról 24-re virradó éjjel rengeteg soproni kislányt szórakoztatott az idei balekság. Na persze szegény balektársadalom erre egyedül nem lett volna képes, hiszen tudvalevőleg két bal keze és két bal lába van minden gyámoltalan baleknak, szerencsére azonban szeretett Firmáink, továbbá a soproni önkéntesek s a jámbor filiszter ifjúság segítségünkre siettek. Hát jó is volt, mert a lányok olyan szépek voltak, hogy gyök- és integráljelek, Lissajous-görbék, hőmérők, barométerek és a különböző projekciók nézéséhez szokott szemünk egészen elvakult látásukon. No, de szupékor kigyógyultunk ezen vakságból, és nagyszerűen tudtunk a hólabda és szerpentin háborúban célozni. – Kitűnő hangulatban folyt a mulatság reggel ötig. Horváth Jancsi pompásan muzsikált. Egyesek szerint, évek óta nem volt ilyen jól sikerült balekbál. Én nem tudom. Nekem ez volt az első. Balek.*”

⁶⁵⁹ NymE KL 427/1935-36 1935. november 25. Az ügyosztályok kiadásai. Kultúrügyosztály: (Új Magyarország, Pesti Hírlap, Nemzeti Sajtóvállalat, Magyarország, Természettudományi Közlöny, Magyar kultúra, Nemzeti Sport előfizetése, ünnepélyek rendezése, 336 pengő) Selmeci ügyosztály (szakestélyekre, Szalamander 150 pengő), Ének és zeneügyosztály (húrok, gyanták, hangszerek javítása 20 pengő), könyvtár: (részletfizetés, új könyvek beszerzésére, könyvkötésre 220 pengő), Egészségügyi ügyosztály: (betegszállítás és egyéb kiadások 40 pengő), Külügyi ügyosztály (kiadásokra 80 pengő). Pénztár (csekkszámle-kezelés, csekklapok, felszólítások nyomtatása)

kért több hallgató ellen. A kar a vétkesek elleni vizsgálatot 1936. február elején és március közepén folytatta le.⁶⁶⁰

1936. március 14–15-én „a soproni hazafias ifjúság” együtt rendezte ünneppsorozatát. 14-én a teológia előtt fellobbant a végvári tűz (1944-ig minden március 14-én a helyszín változtatásával), majd innen fáklyás felvonulás indult a Várkerületen mentén a Petőfi térre. A nemzeti ünnepet március 15-én a Petőfi téren tartották.⁶⁶¹

Az Ifjúsági Kör 1935/36-os évi jelentéséből megtudhatjuk, a Kör vezetősége fontosnak tartja, hogy Sopron város vezetőivel a régi-jó viszonyt ismét megerősítse. Az utóbbi időben ugyanis ez a jó viszony erősen meglazult. Az ifjúság mindent elkövetett, hogy a békét újra megteremtse. Nagy súlyt fektettek arra is, hogy a Kör erkölcsi színvonalát megszilárdítsák. Ennek érdekében három esetben fegyelmi választmányt hívtak össze. Szigorúan megtoroltak minden olyan cselekedet, amely ártott az Ifjúsági Kör jó hírnevének.

A múlt tapasztalatain okulva fontosnak tartották a Kör anyagi helyzetének megszilárdítását is. (Az 1000 pengős adósságukból sikerült 871 pengőt kifizetniük a rendes kiadásaik mellett.) Kiemelkedő esemény volt a főiskola 200 éves jubileumi ünnepségén való részvételük. Hóman Bálint díszdoktorrá avatásán a Kör is képviseltette magát.

1936. március 25-én kifüggesztették a keresztet az egyetemi kar helyiségeiben. Az eseményről az MTI is tudósítást adott: *„A műegyetem erdő-és bányamérnöki karának ifjúsága elhatározta, hogy a kar valamennyi tantermében ünnepélyesen kifüggeszti a keresztet. Az ifjúság határozatát a tanári kar egyhangúlag magáévá tette és most a kereszt elhelyezése ünnepélyes keretek között megtörtént. Erre az alkalomra Sopronba érkezett Czettler Jenő dr., a műegyetem rektora, valamint a Hungária Bajtársi Egyesület küldöttsége. Az ünnepséget Wágner Lajos ifjúsági elnök szavai vezették be, majd Czettler Jenő dr. rektor szólt az ifjúsághoz s emlékeztette őket arra, hogy ez a főiskola mindig a legkeresztényebb főiskola volt. Ezután az ifjúság a tanári kar jelenlétében minden teremben kifüggesztette a keresztet.”*

A hagyományok ápolása érdekében megtartották szokásos ismerkedési estélyüket, a balekbált és a már hagyományossá vált álarcosbált.

Ebben az évben négy hallgatót veszített el az Alma Mater. Név szerint Máthé Ferenc erdőmérnök-hallgatót, Hrehocsik László fémkohómérnök-hallgatót, Becht Albert és Kosztela

⁶⁶⁰ 603/1935-36 A vádlottak részegségükre és diákcsínyre hivatkoztak. A vizsgálat bebizonyította, hogy valóban illuminált állapotban, virtusból cselekedtek. Ezért vétségük kisebbnek minősült. W.A. P.J. G. J. műegyetemi hallgatók kar előtti megrovást kaptak, és egy félévre megvontak tőlük mindenfajta kedvezményt. A kar előtti szigorú megdorgálás után figyelmeztették őket, hogy újabb vétség esetén a legszigorúbban fognak velük szemben eljárni.

⁶⁶¹ NymE KL 790/1935-36 A műegyetemisták közül elnöki üdvözlét mondott Wágner Lajos és Sík Sándor versét Tilesch György emh szavalta.

Alajos bányamérnök-hallgatót. Az ifjúság a selmeci szokások szerint búcsúzott el bajtársaitól.⁶⁶²

A magyar belpolitikában a Darányi-kormány – a kormánypárt Bethlen vezette szárnyának és a polgári-kisgazdapárti ellenzék ösztönzésére – kísérletet tett a szélsőjobb visszaszorítására. Erre általános támadással válaszolt a kormánypárt jobbszárnya a szélsőjobboldalig bezárólag. Werkmeister követségi tanácsos jelentésében ezt úgy foglalta össze, hogy Gömbös szellemében, de más módszerekkel kormányzó új rezsim, teljes ellenzéke abba a reménybe ringatta magát, hogy véget vethet az országban a tekintélyuralmi gondolatnak. A zsidó-liberális ellenzék – beleértve a szociáldemokratákat is – széles összefogással szóban és írásban indították meg támadásukat.

Ennek reakciójaként a jobboldali körök, melyek tekintélyuralmi-nemzeti kormányzatra törekednek és különösen a zsidó befolyás magyar közéletből való teljes kiszorításának elvét képviselik, összezsúfolták a politikai arénában.⁶⁶³

Ebbe a folyamatba illeszthető bele az egyetemisták szélsőjobboldali mozgalma. 1937 februárjában a hallgatók egy része – a fővárosi egyetemi ifjúság felhívásához csatlakozva – a soproni moziban a „*Lovagias ügy*” c. film ellen antiszemita tüntetést rendezett. Széki dékán másnap hirdetményben fordult a hallgatók felé a február 26-án történt tüntetésre reagálva.⁶⁶⁴

Bizonyos források jobboldali puccskísérletre utaltak. A szélsőjobb támadások 1937 márciusára a MOVE puccsban csúcsosodtak ki. A puccs a Darányi-kormány megbuktatására irányult.⁶⁶⁵

Az Ifjúsági Kör 1936. május 14-én, csütörtökön tartotta tisztújító évi közgyűlését Wágner Lajos elnökletével. A belső ügyek megvitatása után új elnökké Husz Nándor III. éves bányamérnök-hallgatót választották. Alelnök lett Sas Barna, titkár Szűcs Ferenc III. éves erdőmérnök-hallgatók.⁶⁶⁶ A Husz Nándor vezetésével felállt tisztikar névsorát az elnök május

⁶⁶² MTI 1936. március 26. 1303/1935-36 A Wágner Lajos elnöksége idején összeállított jelentésből megtudjuk, hogy a Kör készpénz maradványa 171 pengő 23 fillér volt.

⁶⁶³ Wilhelmstrasse 84. sz. dok. 205–206. o. Werkmeister budapesti követségi tanácsos jelentése a külügyminisztériumnak. A zavargások a pécsi egyetemről indultak ki. A nyilasok ezzel egy időben sztrájkot is szerveztek a pécsi bányákban.

⁶⁶⁴ A hirdetmény szövege: „*A soproni „Elit Moziban” tegnap este a „Lovagias ügy” c. film előadása közben lefolyt tüntetést állítólag a soproni ifjúság rendezte. Jóllehet a magam részéről nem hiszem, hogy a botrány rendezésében a mi Karunk ifjúságának része volna, a mai amúgy is túlságosan izgatott időkre való tekintettel figyelmeztetem, egyben pedig kérem is a Karnak nemcsak hallgatóságát, hanem azokat is, karunkon még hallgatni, avagy vizsgázni szándékoznak, hogy bármilyen a közrendbe ütköző cselekmény elkövetésétől tartózkodjanak, mert ezzel nem csak a Tanulmányi Szabályzat megtartására vonatkozólag tett fogadalmuk ellen vétének, hanem a soproni hatóságoknak a hallgatósággal szemben eddig tanúsított jóakarátát is kockáztatják.*”

⁶⁶⁵ A puccs feltárásával mind a mai napig adós a magyar történelemtudomány.

⁶⁶⁶ SH 1936. május 16. Az ifjúság a tisztségükből távozó Wágnert és Bándly Imrét melegen ünnepelte.

18-án jelentette be a dékánnak.⁶⁶⁷ A dékán szeptemberi hirdetményében az újonnan beiratkozott hallgatók figyelmét hívta fel a Körre.⁶⁶⁸

A Kör 1936. december 17-ére összeállította az 1935/36-os tanév zárszámadását, és költségvetését az 1936/37-es tanévre.⁶⁶⁹ 1937 februárjában egy beadványban jelezték a dékánnak, hogy Kaszás József büféberlővel nem hosszabbítják meg szerződésüket.

Bár Kaszás 1931–1936 között öt éven át működtette a büfét, bizonyos kifogások merültek fel az üzemeltetés ellen. Kérésük lényege azonban az volt, hogy a főépület alagsorában lévő olvasóhelyiség továbbra is a Körnek legyen átengedve, ahol büfét üzemeltethetnek. A dékán Modrovich Ferencet mint az Ifjúsági Kör tanár-elnökét kérte fel, nyilatkozzék a kérdésben.⁶⁷⁰ A Kör 1937 áprilisában kötött új megállapodást a büfé, illetve a falatozó üzemeltetése tárgyában.⁶⁷¹

Az 1930-as évek második felétől a köri jelentések tartalmukban egyre gazdagabbá válnak. Hű lenyomatai egy korszaknak, s benne egy nagy múltú ifjúsági egyesületnek. Ettől az időszaktól kezdve a jelentések igazi forrásbázisul szolgálnak a kutatóknak. Értesülünk a beiratkozott hallgatók számáról és a taglétszámról. Tájékozódhatunk a kör adminisztrációs tevékenységéről. A jelentések kronológiai sorrendben beszámolnak az ifjúság által az évben szervezett rendezvényekről, illetve azokról is, ahol küldöttekkel képviselték az Alma Matert. 1936/37-es összefoglalójukat Husz Nándor kör elnök és Szűcs Ferenc kör titkár látta el kézjeggyével. Ebben a jelentésben olvashatjuk, hogy a beiratkozott hallgatók száma mintegy 60 fővel nőtt, így létszámuk kb. 220 fő körül járt. Míg 1935-ben az ügyiratok száma 250 darabot tett ki, 1936-ra ez 377-re emelkedett.

A kör tagságának száma 1936-ban 260 fő volt; 30 fő záradékolt, 25 fő oklevelet szerzett. Az Ifjúsági Kör öt rendes, négy rendkívüli, tizenegy választmányi és két fegyelmi választmányi ülést tartott. A Kör a hitelezőivel szembeni adósságát javarészt kiegyenlítette.

⁶⁶⁷ NymE KL 1089/1935-36

⁶⁶⁸ NymE KL 66/1936/37 „Hirdetmény! Felhívom az első évfolyamra iratkozó hallgató urak figyelmét a Bánya-, Kohó- és Erdőmérnök Hallgatók Ifjúsági Körére. Ezen kör, a selmeci hagyományok ápolásán kívül, az ifjúság egyes bajos dolgainak intézője is, miért is ezen egyesületbe való belépést melegen ajánlom. Sopron, 1936. szeptember 11. Széki János dékán”

⁶⁶⁹ NymE KL 475/1936/37 A dékán 1937. január 7-én rovincsolást rendelt el a Kör vagyonáról. Ennek eredményéről a kvestori hivatal április 23-án számolt be. A Kör vezetőségét felkértek a kvestúrába, ahol kioktatták őket a hitel nyilvántartási könyv vezetésére. A Kör vagyona 880 pengő 50 fillér volt.

⁶⁷⁰ NymE KL 660/1936/37. Az Ifjúsági Kör 1926 óta működtetett büfét az ún. olvasószobában, valószínűleg csak szóbeli engedély alapján. Kaszás volt főiskolai hallgató üzemeltette a büfét 1931–37 között évi 500 pengő bérért. Modrovich, aki atyai jó barátja volt az ifjúságnak, külön kérte a dékánt, hogy a Kör továbbra is üzemeltethesse a büfét. Az engedélyt az ifjúság meg is kérvényezte; kérésüket a dékán jóváhagyta.

⁶⁷¹ Uo. Sály András és Sály Vince vállalkozókkal a megállapodást 1937. április 30-án írták alá. A dékán a 15§-ból álló szerződést június 10-én jóváhagyta.

Két kisebb tisztázatlan ügyük maradt. (180 pengős könyvvásárlás a Franklin könyvkiadótól, illetve a „*Mi nótáink*” kiadói is még 170 pengő kiegyenlítését kérték.)

A külföldi diákcsere keretében 6 bányász és 3 kohómérnök-hallgató, két-két hónapot tölthetett lengyel bányáknál és üzemeknél.⁶⁷²

Főleg német diákegyesületekkel álltak levelezésben. Magánúton hárman voltak Németországban nyári gyakorlaton. A belföldi gyakorlaton 22 erdőmérnök-hallgató vett részt magán, illetve állami erdőuradalmaknál.⁶⁷³

A nemzeti munkavédelem keretében a mozdonyvezetői tanfolyamon nyolc régi és egy új hallgató teljesített szolgálatot; három-négyheti gyakorlatot 6 pengős napidíj mellett a GYSEV vonalain.

A beiratkozott hallgatók 85% fizette be a köri tagdíját. Sopron városától 4000 pengő segélyt kaptak, amit a Diákjóléti Bizottság osztott szét az év folyamán. Tűzifa segélyben 72 köri hallgató részesült.⁶⁷⁴

Az őszi ismerkedési estélyükön 230 műegyetemi hallgató és 50 fő vendég vett részt. 1936. október 6-án első ízben az egész Kör testületileg hódolt az aradi vértanúk emlékének. Halottak napján gyász-szalamandert tartottak, és rendbe hozták a volt főiskolások sírjait. A jeltelen hantokat új fejfákkal jelölték meg. 1937 januárjában a beiratkozások megszervezése és a tagdíjak beszedése volt a feladatuk. Februári álarcosbáljuk tiszta bevétele 1350 pengőt tett ki, ami egyedülálló volt a főiskolai bálók addigi történetében. Az őszi folyamán megrendezett balekbálon is először fordult elő, hogy a balekok nem fizettek rá báljukra: 90 pengőt tudtak beszolgáltatni a köri pénztárba. A március 15-ei ünnepséget közösen rendezték meg az Erzsébet Tudomány Egyetem soproni teológiai fakultásával és a helybeli „*Turul*” bajtársi egyesülettel.⁶⁷⁵ Az Ifjúsági Kör adta az ünnepség szónokát, aki pályázat útján nyerte el ezt a tisztséget. Jelentős színházi kedvezményekkel is segítették tagjaikat. Mint a színpártoló egyesület tagjai 1100 jegyet vettek kedvezményesen igénybe, 200 db jegyet pedig ingyen osztottak ki a szegényebb hallgatók között. Április hónapban kultúrestet rendeztek, melyen énekkaruk is szerepelt.⁶⁷⁶ A pártoló tagok gyűjtésére májusban hatszáz levelet küldtek szét az erdőmérnököknek, s abból ötvenöt fő küldte vissza azt, évi 2 pengő pártolótagsági díjjal. Havonta 70-90 segélykérő kérvény futott be, amit a Kör a Diákjóléti Bizottság

⁶⁷² NymE KL 1209/1935–36 A Magyar Nemzeti Diákszövetség felhívása 1936. június 8-án érkezett a dékánhoz. Ebben arra kérték őt, hogy az Ifjúsági Kör meghallgatásával jelölje ki a cserediákokat.

⁶⁷³ NymE KL 1292/1936–37 Felterjesztésük a gyakorlatról 1937. április 16-án kelt.

⁶⁷⁴ NymE KL 595/1935–36

⁶⁷⁵ NymE KL 734/1936-37

⁶⁷⁶ SM meghívó 1937. április 24. (Thier anyag) A kultúresten a műegyetemi hallgatók énekkarát Téby Árpád vezényelte. A hallgatók közül Bezzegh László prózával, Dr. Major Gábor szavalattal szerepelt.

tanárelnökével közösen bírált el. Elkészítették könyvtáruk évek óta esedékes leltárát is. Az Ifjúsági Kör könyvtárának állománya 767 mű volt 957 kötettel. A köri ház szórakozó- és irodahelyiségeit kifestették. A kikapcsolódást és a kulturált szórakozást szolgálta, hogy 200 pengőért új rádiót vettek, ventilátorral látták el a kártyaszobát, rendbe hozták a billiárdasztalokat. Az olvasóba ebben a tanévben 26 db napilapot és folyóiratot járattak. Az időközben megszűnt Rádió Club helyiségét a „*Steingrube nagyközségnek*” engedték át, azzal a céllal, hogy a nagy múltú egyesület végre fedél alá jusson, leltári tárgyait és iratait – melyeket eddig tagjaik a lakásukon őriztek – egy helyen tárolhassa. Az 1936-37-es vezetőség utolsó, de jelentős ténykedése az volt, hogy a köri alapszabályzatot teljes egészében átdolgozták, és azt az utolsó közgyűlés el is fogadta.

Az új vezetőség már ennek szellemében kezdhette munkához. Időrendi sorrendben az ifjúsági Kör a következő ünnepeken és rendezvényeken képviseltette magát 1936/37-es tanévben:

1936. május 24-én a Kör nevében koszorúztak a sopronbánfalvi hősi temetőben.

Május 31-én a Deák téri Tűzér-emlékmű leleplezésénél az elnökség képviseltette magát.

Június 4-én a TESZ ifjúsági csoportja mellett az egész főiskolai ifjúság – vezetőivel együtt – részt vett a Trianon elleni néma tüntetésen, a Széchenyi téren.

Június 16-án a soproni Színpártoló Egyesület alakulógyűlésén az Ifjúsági Kör mindenkori elnökét választmányi tagul választották.

Július 6-án a soproni felkelő hősök szoborbizottsági ülésén képviselték az egyesületet.

Júliusban a magyarországi tanulmányútra érkező két német erdőmérnök-hallgató szállásának biztosítását kérték a minisztériumtól.⁶⁷⁷

Szeptember 27-én az Erzsébet Tudományegyetem megnyitó ünnepségén vettek részt.

Szeptember 30-án a TESZ kulturális és ifjúsági csoportjának, ülésük megtartása céljából átengedték a Kör helyiségét.

1936. október 2-án a MOVE által Gödöllőről Sopronba indított kerékpáros kegyeleti járőrverseny előkészítő ülésén, valamint annak fogadásán voltak. Aznap este a teológusok ismerkedési estélyén képviseltették magukat.

Október 11-én részt vettek a Műegyetem ünnepélyes megnyitásán Budapesten.

Október 17-én testületileg voltak jelen a Szent Imre Kör tízéves jubileumán, ahol az énekkar is szerepelt, s a rá következő napon a soproni kar évnyitóján is énekeltek.

⁶⁷⁷ NymE KL 1341/1935/36

Gyász-szalamanderükön elhelyezték a megemlékezés koszorúit a volt tanárok és hallgatók sírjánál, majd az ágfalvi hősök sírjánál is.

1936. november 5-én óriási érdeklődés mellett rendezték meg balekbáljukat. Ezen kívül részt vettek a TESZ országos ünnepségein, a vitézek ünnepi estjén, a Liszt Ferenc Férfidalkör zászlószentelési ünnepélyén.

Képviseltették magukat a Széchenyi Társaság által rendezett antibolsevista nagygyűlésen, valamint a TESZ az évi beszámoló közgyűlésén.

A tél folyamán a különböző társadalmi egyesületek ünnepélyein vettek részt.

1937. február végén a Hungária magyar technikusok plenárisán öt fővel képviseltették magukat Budapesten.⁶⁷⁸

Az 1937. március 14-i esti és március 15-i ünnepélyekre testületileg vonult ki az egész ifjúság. Áprilisban IV. Károly király halálának évfordulóján, gyászistentiszteleten vettek részt a Szent Mihály-templomban. A Szent Imre Kör kultúrelőadásain a köri énekkar szerepelt 1937 tavaszán. A köri beszámoló végéből álljon itt egy, az ifjúság szellemiségére jellemző részlet. *„Minden ember akkor tesz igazán nagy szolgálatot nemzetének, ha minél teljesebb, minél önállóbb egyéniséggé alakul... Ezen cél eléréséhez azonban egy erős anyagi és erkölcsi alapokon nyugvó egyesületre van szükségünk. Ezekről az eszméktől vezettetve igyekeztünk a selmeci tradíciók ápolása mellett biztosítani ifjúságunknak a társadalomban őket megillető helyet.”*⁶⁷⁹

⁶⁷⁸ NymE KL 650/1936/37 A közgyűlésre 1937. február 28-án került sor

⁶⁷⁹ NymE KL 1222/1936/37 A Rádió Club volt tagsága és az érdeklődők a Rákóczi Fiúnevelő Intézet rövidhullámú leadó tanfolyamain vettek részt. A klub anyagi okokból megszűnt, az egyesületet feloszlatták és annak vagyona az alapszabály értelmében a Kört illette meg. 2751 pengő folyt be tagdíj és közköltségek formájában. A tanévben 485 pengőt fordítottak periodikák előfizetésére. A pénztárkönyvüket minden felülvizsgálás során rendben találták. Összes bevételük 10 970.90 pengő volt, kiadásuk 10 250.55 pengő. A maradvány 720.35 pengő. Az elnökség 1937 májusában kérte felmentését.

8 A BURGENLANDI KÉRDÉS ÉS A VESZÉLYEZTETETT SOPRON

8.1 A hagyományok megmagyarosítói

Tizenöt évvel a soproni népszavazás és három évvel Hitler hatalomra jutása után, a kérdés tisztázásra várt. A pángermán veszélyt hirdető publicista Parragi György nyolcoldalas brosúrában igyekezett felrázni a közvéleményt a mindinkább közeledő német veszélyre.

Írásában összegyűjtötte azokat az adatokat, amelyek erre utaltak. Parragi szerint a magyar sajtó egy része 1933-tól azt sugallta, hogy a hatalomra került nemzetiszocialista rezsim az első adandó alkalommal visszaadja az elszakított nyugat-magyarországi területeket Magyarországnak. A 30-as évek közepétől a hazai szélsőjobb és más politikai körök a horogkeresztrel való kacérkodásukban, a Habsburgok iránti gyűlölettől áthatva az Anschluss bekövetkezését óhajtják. A magyar álmokkal szemben a német birodalmi társadalmi egyesület kijelentette, hogy Burgenland törzsgyökeres német terület, tehát szó sem lehet a Magyarországhoz való visszacsatolásáról. A külföldi németeket felosztották ún. külföldi (Auslanddeutsche) és határ menti németekre (Grenzdeutsche). Az utóbbiak a német nyelvterülettel összefüggő területen éltek. Magyarország esetében a soproni és mosoni németség tartozott ide.

A nagynémet törekvés kiinduló pontja a területek bekebelezése. A német egyesület által Berlinben kiadott térképeken ezeket már el is szakította Magyarországtól. Német geopolitikusok és földrajztudósok azt hirdették, a magyarok betörték Sopronba és ezzel megfosztották Burgenlandot természetes fővárosától.

A berlini magyar intézet által kiadott Ungarische Jahrbücherben Josef Pfistel azon kesergett, hogy a békeszerződés során három német határvárat – úgymint Pozsonyt, Sopront és Mosont – nem adtak vissza a németségnek.

Az Anschluss esetleges bekövetkeztével Burgenland a magyarság számára örökre elveszett. Sopron pedig nem fog tudni ellenállni egy 72 milliós német tömb vonzóerejének beleértve a többi határ menti németséget is.⁶⁸⁰

⁶⁸⁰ Parragi György: Veszélyben a Dunántúl! [Budapest]: Korunk Szava, [1937] (Korunk szava népkönyvtára) A füzet százezer példányban jelent meg. A Sopronvármegye szerkesztősége 1937. december 2-án ingyenes mellékletként küldte meg olvasóinak. Az egyesületek, intézmények, hivatalok, jegyzőségek, plébániák részére pedig a kért mennyiségben.

Magyar politikai körök már néhány nappal Ausztria megszállása után lépéseket tettek Burgenland visszaszerzésére. A szélsőjobb különösen szorgalmazta ezt, ettől várta belpolitikai megerősödését. Mecsér András Budapesten a szélsőjobb képviselőjében, a kormány tudtával báró Malcomes Gyula Berlinben tett tapogatózó kérdéseket ebben az ügyben. Weizsäcker külügyi államtitkár a Malcomes-szel folytatott tárgyalás iratanyagára rájegyezte, hogy nem vennék jó néven, ha a magyar kormány hivatalosan is felvetné ezt a problémát. Hitlernek nincs szándékában ilyen indokolatlan ajándékot adni Magyarországnak. 1938 áprilisára a kérdés végleg lekerült a napirendről.⁶⁸¹

Az 1938-as esztendő korszakváltás lesz az Ifjúsági Kör történetében is. A főiskolásokat mélyen érintette, hogy közvetlenül a Német Birodalom szomszédjává vált a város és benne az Alma Mater. Sokasodtak a kérdések és a kérdőjelek. A tudat alatt ott motoszkált a félelem. Mi lesz, ha tovább mennek a németek és nem állnak meg a határoknál? Mi a teendő, mit lehet ez ellen tenni? A kérdések egy részére az új elnök és a tagság által kifejtett program megadta a választ. Ennek lényege a következő volt: még nagyobb erővel lépnek fel a helyi német követelésekkel szemben, és megkezdik az addigi német bursch szokások és dalok teljes megmagyarosítását.

Az 1937-es nemzeti ünnep szónoka egy 20 éves fiatalember volt. Rátermettségére felfigyelt a napilap tudósítója is.⁶⁸² A mindenkori elnök feladata volt, hogy leviziteljen a polgármester előtt. A fiatal Madas ajánlólevele a márciusi beszéde és nagyapja neve volt. Madas kifejtette Thurnernek, hogy „*a mostani ifjúság komolyan veszi élethivatását, tanulni és végezni akar; és békében, barátságban akar élni a soproni polgársággal*”. Hangoztatta, hogy *a családi hagyományok mellett új időszerű feladatok is jelentkeznek: „küzdeni akarunk, hogy Sopronban ne terjedjen el a Volksbund.*” A hagyományok magyarosítási programjával fellépő Madas (Muck) András III. éves erdőmérnök-hallgatót választották meg a Kör elnökének.⁶⁸³

⁶⁸¹ Juhász Gyula: Magyarország külpolitikája 1919–1945 Bp.: Kossuth, 1988 174. o. A továbbiakban: Juhász

⁶⁸² SVM 1937. március 17. 2. o. „*Muck András volt az ifjúság ünnepi szónoka. Az alig 21 éves fiatalember meglepően érett és rutinos szónoki készséggel, tiszta szép irodalmi magyarsággal, sallangos frázisoktól menten adta elő tartalmas mondanivalóját. Nemcsak helyet és jogokat követelt az ifjúság részére, de rámutatott annak súlyos kötelességeire is, melyek önfeláldozó vállalása és teljesítése nélkül nincs magyar jövő. ...*”

⁶⁸³ NymE KK dokumentációs anyag, kortes szórólap másolata. Muck 119 szavazatával szemben Franciscy Pál csak 48 szavazatot kapott. vö. SH 1937. május 15. 4. lap. Az 1937. május 14-én tartott tisztújító közgyűlést nagy korteshadjárat előzte meg. Madas jó barátai, Hibbey Bertalan erdőmérnök-hallgató vezetésével, fölmázolták a járdákat Sopronban, és a Király nyomdában szórólapokat is nyomtattak: „*NEM KELL NEKÜNK SENKI MÁS, LEGYEN ELNÖK MUCK ANDRÁS! UKK, MUKK, FUKK, LEGYEN AZ ELNÖK MUKK!*” Házuk előtt ez a felírás díszelgett: „*ODAÉGHET MÁR A RÁNTÁS, ELNÖK LESZ A FIAD ANDRÁS.*”

Ennek előzményére az OEE örökös tiszteletbeli elnöke az 1990-es években így emlékezett vissza. „*A régi hagyományok Sopronba átöröklődtek, különböző hagyományokkal, szakestélyekkel bővültek... Akkor még német nyelven mentek ezek a szokások, olyanok is német nyelven beszéltek itt, akik alig tudtak németül, de megtanulták a vezényszavakat, ha nem is pontosan értették. És ragaszkodtak hozzá, mint egy hagyomány fontos összetevőjéhez. Akkor azonban a nagynémet náci mozgalmak már éreztették hatásukat Sopronban. Azt mondtuk – ráadásul mi erdészek, hogy a régi bányász eredetű szokásokat meg kéne magyarosítani, a hagyományok, a nóták, a dalok, a szokások, magyar nyelven folyjanak.*”⁶⁸⁴

Az 1937-es elnökválasztás története a Madas által írt családi krónikából jól rekonstruálható. A márciusi beszéd hatása nem múlt el nyomtalanul. Idősebb firmák – Muttnyánszky Zoltán, Szederjei Ákos – arra biztatták Madast, hogy vállalja el az elnökséget.

Nyomatéku az is hozzátették: „*Neked már van programod, a német szokások megmagyarosítása.*” Hamarosan az egész évfolyam melléje állt, élén jó barátjával, Hibbey Bertalannal. Ellenfele, Franciscy Pál a korábbi hagyományokat képviselte. A bányamérnök-hallgatók nem tulajdonítottak nagyobb jelentőséget a választásoknak, a „*magyarosítási programot*” komolytalannak tartották.

Az első, Madast támogató kortesfelirat hamarosan ott díszelgett a család Hunyadi utcai lakása előtt a járdán: „*ODAÉGHET MÁR A RÁNTÁS, ELNÖK LESZ A FIAD, ANDRÁS!*” Majd az egyetem előtt és a Várkerület több pontján is feliratok hirdették a járdán: „*UKK, MUCK, FUKK AZ ELNÖKÜNK MUCK!* Az üzletek előtt a feliratok már feleseltek egymásnak, hiszen a Franciscy tábor sem tétlenkedett: „*HA MUCK LESZ AZ ELNÖKÜNK, IDE TÖBBET NEM JÖVÜNK!* A ríposzt rá így szólt: „*HA MUCK LESZ AZ ELNÖKÜNK, IDE GYAKRABBAN JÖVÜNK!* Az ellentábor későn ébredt, és fehér mész helyett kézzel írt feliratokat: „*TRADICIÓ, SELMEC, FRANCISCY*”. Nagy szavazati többséggel Madas lett az elnök.

Az első próbára, az igazi megmérettetésre a szalagszentelőn [1938. március 24-én] került sor. Hladonik István vezette a szakestélyt, mellette foglalt helyett Madas (Muck) András, az új elnök. A rendezvény vendége volt Roth professzor is, aki arra hívta fel a figyelmet, hogy „*óvatosan bánjunk a selmeci szokások megváltoztatásával, mert ezek a szokások évszázados múltra tekintenek vissza, abból az időből származnak, amikor még német*

⁶⁸⁴ Gyökerek és lombok: Erdészportrék I. köt. 216–217. o. „*Amitől igazán óvtak, az az volt, hogy eszembe ne jusson az Ifjúsági Körben valami szerepet vállalni, mert az volt a mondás, hogy aki ifjúsági köri elnök, az automatikusan egy évet listázik, tehát egy évet veszít... Másodév végén részben Hibbey Berci (Bertalan) és Szederjei Ákos és mások rábeszéltek, neked kell lenni az Ifjúsági Kör elnökének.*”

volt a tanítási nyelv, németek voltak a bányászok, bár ők mindig hű fiai voltak Magyarországnak.” Példának az egyik legnagyobb angol kitüntetést hozta fel, ami „a Pour Le Merit” címet viseli, de az angolok nem félnek attól, hogy a franciák jogokat formálnának bármire is Angliával szemben.

Madas szót kért, és támadó hangon válaszolt a professzor felszólalására. „Magyarország megcsonkított kis ország, melynek jelentős betelepült német kisebbsége van, s ezt a kisebbséget most a nagynémet eszme szolgálatába kívánják állítani a Volksbund révén. Egyes osztrák körök ma sem ismerik el a soproni népszavazás eredményét, és szerintük Sopront meg kell kapniuk, mint Burgenland régi fővárosát... Kell-e jobb érv a számukra, hogy az egyetem ősi hagyományai szerint ma is német nyelven folynak a diákszokások Sopronban? Ez az igény most előbb vagy utóbb meg fogja kapni a Német Birodalom támogatását is...”⁶⁸⁵

Mondatát nem tudta befejezni, mert Hladonik megvonta tőle a szót, megvédte Roth Gyula professzort, és rendreutasította Madast. A teremben kitört a pufajlás: „Mondjon le!” kiabáltak többen is, majd kitört a zűrzavar. A hivatalos szakestélynek hamar vége lett.

Madas úgy érezte, hogy teljesen egyedül maradt. Nem állt vele szóba senki sem. Hazamenet a Deák térnél érte őt utol évfolyamtársa, Szűcs András kohómérnök-hallgató. Megnyugtatta Madast, hogy a fiatalok, az évfolyamtársak mellette állnak. Akik a lemondását követelik, öreg fiúk – az ifjúság kisebb része.

Mivel Roth éjfél előtt távozott a szakestélyről, Madas másnap tisztelgő látogatáson kért elnézést a professzortól viselkedése miatt. Roth elmondta neki, hogy nem sértődött meg, mindig ebben az időben távozik, de vigyázni kell a hagyományokra „mert ezek évszázados értékek”, és „nagy összetartó erőt jelentenek a bányász és erdész társadalomban.” Egy héttel később a professzor – egyik utolsó órája elején – megvédte Madast a végzős évfolyam előtt is.

1937 nyarán az évfolyam Fehér Dániel (Dani) professzorral volt tanulmányúton Ausztriában. Linzben a vacsora alatt a jókedv a tetőpontra hágott. A végén kórusban kérték, hogy legyen szakestély. El is kezdték: „Nincsen nekünk elnökünk, elnökünk, elnökünk, ... Dani jó hangulatban volt, elvállalta az elnökséget, és megkezdődött a szakestély...Szellemes ember volt; repültek az órák. ... Mikor már derengett, Dani berekesztette a szakestélyt és megindult, egy szalamandert vezetett. Némán mentünk ki az utcára, Dani elöl, majd átmászott egy kerítésen köpcös testével, utána az egész társaság. Lassan kinyílt egy-egy ablak, főkötős nénik bámultak ki rajta; látszott, nem tudják elképzelni, hogy mi történik az ő kis városukban.

⁶⁸⁵ Aligha tévedünk, hogy Parragi írása, írásai akár hatással is lehetettek Madas Andrásra, aki Ausztria bekebelezése után a selmeci hagyományok teljes megmagyarosítási szándékával szólalt fel a szakestélyen.

Halotti némán mentünk a szalamanderben, a legképtelenebb figurákban egymás után, senki sem nevette el magát. Egyszer aztán felszakadt a nevetés, kivilágosodott, megindult az élet. Valahonnan egy gólyalábakon táncot járó pár is előkerült, aztán indult a busz.”

A Körben az elnök Sartoris Kálmán bányamérnök-hallgató volt, a titkár pedig Wéber József. Wéber csekély tiszteletdíjért végezte az adminisztrációs munkát. Ő mindennap bejárt a Körbe. Madas csak minden hétfőn délben ment be egy órára, akkor elintézte azt, amiben neki kellett döntenie. Úgy szervezték meg az adminisztrációt, hogy mindenki járhatott az órákra a vezetők közül, és így nem volt köztük olyan, aki ne végzett volna időben a tanulmányaival.

A balekvizsgák fő szervezője Hibbey Bertalan volt. Bal lábbal kellett a vizsgázónak belépnie, s ameddig erre nem jöttek rá a jelöltek, kidobták őket. Madas az egyik balektől megkérdezte: Miről nevezetes Hibbey Albert? A balek, ragyogó arccal rávágta: *„Hibik Albert, a róla elnevezett körfűrész feltalálója!”* A talpraesett válaszáért soron kívül átengedték. A balek pótvizsgákra a Szent Imre Kollégiumban került sor. A pinceszinten lévő tornateremben ülésezett a *„véstörvénytörvényesek.”* Itt az elnök Riedl Gyula volt, atillában és fekete álarccal. A delikvenst éjfél előtt felkeltették, végigkísérték a padlástól a pincéig. A tornateremben aztán Riedl átvette a balekot és félelmetes hangon feltette a kérdéseit. Közben Hibbey és mások síri hangon ismételték: *„se sí, se hó se sídeszkáim”,* de ez úgy hangzott, mintha varázsszavak lennének. Hosszú *„vallatás”* után Riedl Gyula *„lógó fekete”* büntetésben részesítette a delikvenst. Ez azt jelentette, hogy a bordásfalon kellett függnie néhány percig a baleknek.

Egy felvidéki születésű fiatalember Madas állandó kísérője volt elnöksége alatt. Névjegye folyton ugratásra adott alkalmat, de ezt Thuronyi mindig jól állta. Madas így írta le azt a mókás esetet, amit unos-untalan emlegettek, a Kör tagjai. *„Egyszer felvonulás volt, és szóltam a lovagnak, hogy menjen be a Körbe és hozza ki az elnöki szalagot, mert én éppen a felvonulás kezdetére fogok a találkozópontra érni. Együtt áll az egyenruhás menetoszlop, keresem a szalagot és mondom: „Hol a szalag? Kerítsétek azonnal elő a lovagot!” Végre nagy nehezen előkerül, már morgolódik a nép, indulni kellene, ráripakodom: „Lovag! Hol a szalag?” A lovag csak áll és csodálkozva kérdi: „Milyen szalag?” Mondom: „Hogyhogy milyen szalag? Az elnöki szalag, amit a lelkedre kötöttem, hogy időben idehozod nekem. Azonnal teremtsd elő a szalagot! Mire ő: „Ja, a szalag, az itt van a zsebemben.”* A lovag ekkor hat nyelven beszélt, és a Kör nemzetközi kapcsolatainak kiépítésében jeleskedett.

Egy emlékezetes szakestélyre a Kaszinó nagytermében került sor. Megindult a szakestély a *„Nincsen nekünk elnökünk... kezdetű nótára, majd közfelkiáltással: „Éljen Muck, alias Kenguru”!* Utána a nóta: *„Van már nekünk elnökünk...”* Madas ezután kinevezte a

tisztviselőket, majd felszólította a kantus prézest a himnuszok eléneklésére. Mindenki felállt, és a társaság elénekelte a bányász- és erdészhimnuszt.

Az elnök a szakok felvirágoztatására általános ekset rendelt el. Az eks után valaki szót kért: *„Mélyen tisztelt szakestély, magas prezídium! Sok szakestélyen voltam már életemben, de még nem láttam olyan hallatlan dolgot, hogy valaki a himnuszok után nem tett volna eleget kötelességének, és nem itta volna ki fenéig korsóját.”* A felszólalást általános felhördülés követte. *„Pfuj, ki volt az?”*, *„Hallatlan!”*

Az elnök nagy nehezen csendet teremtett, és a szónok folytathatta: *„Aki ezt elkövette, az maga az egyetem rektora, Teleki Pál volt.”* Közbekiabálások, pfujolások, *„Vonja le a konzekvenciát!”* – kiáltások hangzottak. Madasnak nagyon melege lett, de Teleki megmentette a helyzetet. A szónok még beszélt, mikor Teleki megkérdezte Madastól, hogy felszólalhat-e. Igen felelte Madas, de várja meg, amíg szót ad neki.

A szónok befejezte hatásos felszólalását és büszkén körülnézett. Madas ezután megadta a szót Telekinek. A rektor így kezdte felszólalását: *„Kedves Barátaim!”* Erre pfujolás tört ki. Madas hirtelen odaszólt Telekinek, mintegy kísérvé őt: *„Mélyen tisztelt szakestély, magas prezídium!”* Teleki ezután újra kezdte beszédét: *„Mélyen tisztelt szakestély, magas prezídium! Tisztelője vagyok a diákszokásoknak, és különösen sokra értékelem a selmeci hagyományokat, amelyek eredete évszázadokra nyúlik vissza. Ezért távol áll tőlem, hogy azokat megsértsem, különösen akkor, amikor magam is részt vehetek annak fontos rendezvényén. Ezért hangsúlyozom, hogy én nem sértettem meg a hagyományokat”.* Közbekiáltások: *„Hogyhogy!?”*, *„Miért?!”* Teleki folytatta: *„Jól ismerem a bányász- és erdészéletet, azt a munkát, amely egész embert követel meg, és ezért nem is vesznek fel az egyetemre csak olyat, aki a nehéz körülményeknek meg tud felelni: fél kézzel, fél vesével és egyéb testi hiányosságokkal senki sem lehet bányász vagy erdész. Az ilyenekre vannak méretezve a diákszokások és történetesen a söröskorsók is. Mivel azonban nekem fél vesém van, én teljesen a hagyományok szerint járok el, ha csak félig ürítem ki a korsómat. Kérem ezt beiktatni a hagyományokba, hogy magamfajta ember is részt tudjon esetenként venni és ápolhassa a nagy múltú hagyományokat.”* Teleki szavai után hatalmas nevetés tört ki, amely hamarosan tapsviharba ment át. Magyarország későbbi miniszterelnöke megnyerte az ifjúság szívét. Az aznapi est díszbalekje Lichner (Szilas) Pál volt, akinek jól sikerült halandzsával tarkított beszédében benne volt a balek leírása. A meghívott vendégek igen jól mulattak az ifjúság társaságában.

A Madas vezette Körnek az a Fekete professzor üzent, aki maga is köri elnök volt hallgató korában. Felelevenítette azokat a hagyományokat, amik már rég feledésbe mentek.

Sok olyan eredeti magyar diáknóta volt, amit Selmecen még énekeltek, de Sopronban már nem. A professzor forgatható karosszékében egymás után elénekelte a nótákat, a hallgatók addig mentek hozzá, amíg meg nem tanulták. Madas szerint megható volt, ahogy egy-egy nóta végén megemelt hanggal énekelte: „*juhée...!*”

A Madas vezette Kör először a német–magyar nóták arányát változtatta meg, az utóbbi javára. Majd a párhuzamos szövegű nótákat igyekeztek csak magyarul énekelni. A Körben, a szakestélyeken, a kamarákban egyre gyakrabban énekeltek magyar nótákat, és azt kiegészítették az akkor oly népszerű katonanóták éneklésével is. A következő lépésben a német vezényszavak magyar megfelelőjét dolgozták ki. Csak többszöri kísérletezés után születtek meg a ma is élő vezényszavak. „*Ízlelgette, kóstolgatta a társaság az új szavakat*”, míg végül kikötött egynél. Madas úgy gondolta, két-három év is kell, míg programját sikerre viszi. Ezért fontolgatta, hogy újra választatja magát. Minden külső körülmény Madas álláspontját kezdte igazolni.

Ekkor már a hitleri Németország bekebelezte Ausztriát. Magyarország a birodalom közvetlen szomszédja lett. Az esedékes elnökválasztás előtti új közgyűlés napirendre tűzte az Ifjúsági Kör német szokásainak megmagyarosítását. Madas összefoglalta a teendőket és a várható eredményt. Végso következtetése az volt, hogy „*csak akkor fognak a hagyományok fennmaradni, ha annak szelleme megmarad, de külső formájában a vezényleti nyelv, a dalok magyarul fognak folyni, elhangzani. Az elmúlt év tapasztalata azt mutatta, hogy a folyamatos átalakítások semmi zökkenőt nem okoztak.*”

Madas bevezető előadása után nagy lett a csend. Túlságosan nagy volt a tét, hogy bárki magára vállalja az évszázados hagyományok megváltoztatásának támogatását. Aztán onnan jött a támogatás, ahonnan Madas nem is várta. Tóth Dénes szólalt fel, aki azt mondta: „*Úgy látszik, eljött az idő, hogy ezt a lépést – ha fájó szívvel is – de megtegyük.*” Néhány rövid és újabb támogató hozzászólás után a Kör egyhangúan megszavazta „*az összes ifjúsági szokások német nyelvű szövegének megmagyarosítását.*”

Az 1938-as elnökválasztást Madas elvesztette, de a magyarosítás programját az új elnökség is a magáévá tette. „*Volt azért ebben – a magyarosításon túlmenően – egy generációs ellentét és egy erdész-bányász rivalizálás is. Túlságosan bosszantotta a régieket, hogy egy alig húszesztendő diák akarja megváltoztatni az évszázados szokásokat, amelyeknek ők, az öreg diákok a letéteményesei; ennek megváltoztatására legfeljebb ők*

illetékesek.”Madas ehhez végszónak hozzátette még: „Mindegy, hogy – kimondva, ki nem mondva – mi volt az ok; a magyarosítás győzött”.⁶⁸⁶

A már Juhász vezette Kör első lépésként hozzáfogott a szokások, vezényszavak, előírások magyar neveinek kiválasztásához. A magyar változatok sikeresnek bizonyultak.

(A szavak német-magyar listáját kinyomtatták a Király nyomdában és szórólapokon terjesztették.)

Az 1937-es ballagásra május 15-én került sor. Fáklyás felvonulás és szalamander volt, ismét elmaradt a maszkmenet. Széki János dékán megható istenhozáddal búcsúzott el a végzett hallgatóktól. Kiss Miklós, mint legfiatalabb erdőmérnök-hallgató nyújtotta át a valétabotot Burró Józsefnek, a legöregebb ballagónak. Az első sorban az ultra supra hiper veteranisszimusok fogódkodtak össze a 12 szalagos Hladonik István valétaelnök körül. A valétánsok után haladt Muck András vezetésével az új kör elnökség.⁶⁸⁷ Az Ifjúsági Kör 1937 júliusában azzal a kéréssel fordult a dékánhoz, hogy az üzemeltetett büfé helyiségükbe a vízvezeték szíveskedjék bevezettetni.⁶⁸⁸ A hagyományos balekbálla november 13-án került sor a Kaszinóban Roth Gyuláné és Roth Gyula dékán fővédnöksége alatt.⁶⁸⁹

A Kör december 1-jén azzal a kéréssel fordult a tanácshoz, hogy volt tanáruknak, Szentistványi Gyula professzornak bronz mellszobrot állíthassanak.⁶⁹⁰ Modrovich tanárelnök december elején ismertette az Ifjúsági Kör alapszabályzatának újabb módosításáról szóló tervezetét.⁶⁹¹

1938. január 21-én – dékáni felterjesztésre – Modrovich benyújtotta az Ifjúsági Kör házszabálytervezetét, megemlítve azt, hogy a Kör eddig a főiskola útján a pénzügyminiszterhez már két tervezetet is felterjesztett, azonban ezek nem nyertek jóváhagyást.⁶⁹² (1937. december 30-án Roth dékán levelében arról biztosította Thurner polgármestert, hogy a Diákjóléti Bizottság a legnagyobb körültekintéssel végzi munkáját.)⁶⁹³

⁶⁸⁶ Madas András: Öt generáció a XX. században a Kárpát-medencében. Feljegyzések, levelek, visszaemlékezések I. 1900–1941. [gépirat] 182–189., 195–197., 200–205. o. A továbbiakban Öt generáció...

⁶⁸⁷ SH 1937. május 16. 13. o. A Pannóniánál a valétánsok előtt dízlépesben vonult el az ifjúság.

⁶⁸⁸ NymE KL 6. 5/1938 Kérésüket azzal indokolták, hogy a jövőben megnyíló nyári egyetem tanfolyamai alatt a forgalom a büfében megnövekedik, és folyóvíz nélkül a hallgatóságot higiénikusan lehetetlen kiszolgálni. Solt Béla szakvéleménye után 70 pengős ráfordítással a kérés teljesítve lett.

⁶⁸⁹ SM báli meghívó. A bálelnök Buda (Breuer) György emh volt. A két alelnök (Jánossy Kázmér khm és John Beringer bmh) közül Beringer amerikai volt.

⁶⁹⁰ NymE KL 420/1937/38 A szobor avatására az 1938/39-es tanév megnyitóján került sor. Az ünnepi beszédet Dr. Tárczy-Hornoch Antal mondta.

⁶⁹¹ NymE KL TJK 3/a 1937/38 december 9. A kari tanács megbízta Modrovichot a változtatások megszövegezésével, azzal a megjegyzéssel, hogy határozni csak a végleges tervezet után fog.

⁶⁹² NymE KL 536/1937/38 vö. TJK 3/a 1938. január 21. A tanács a beterjesztést egyhangúlag elfogadta.

⁶⁹³ NymE KL 472/1937/38 A dékán megköszönte a Körnek kiutalt 4000 pengős segílyt, és arra kérte Thurnert, hogy a DJB elosztási módját az elszámolásról fogadja el.

A D.J.B a Műegyetem soproni karán a VKM 1935-ös a 22.426/IV. sz. jóváhagyásával öt tanártagból állt fel. A szervezet mindenkori elnöke a dékán volt. A bizottság hatáskörébe tartozott a Műegyetemen kívüli hatósági és társadalmi jótékonyági akciókból eredő összegekből a rászoruló és arra érdemes hallgatók segélyezése is. A segélykérvényekről a tanári bizottság határozott, és az engedélyezett összeget az ügyvezető alelnöknek utalványozására a kvestori hivatal folyósította. Utóbbi tehát csak a pénzkezelésért, az utalványozott összegek kifizetéséért és azok elszámolásáért volt felelős. Az ügyvezető alelnök összeállította a kérvényezők kartotékját. Azon minden adatot feltüntettek: teljes részletességgel a hallgató tanulmányi előmenetelét és élvezett kedvezményét (tandíj, ösztöndíj, étkezés). A D.J.B. irányelveket állított fel, hogy a segélyek megállapításánál ezek az adatok mennyiben és milyen sorrendben vehetők tekintetbe. A kérvények felülvizsgálata alkalmával az ügyvezető alelnök az Ifjúsági Kör megbízottjával is tárgyalt, főleg azért, hogy a folyamodók magánéletére információkat szerezzen (rászorultság, anyagi helyzet, esetleges költségek stb.)⁶⁹⁴ A D.J.B. működésére utalt az intézmény későbbi rektora Pankotai (Iby) Gábor is emlékeiben.⁶⁹⁵

A Madas (Muck) vezette Kör összefoglalójának fontosabb adatai és eseményei: 1937/38-as iskolai évben.

A Kör taglétszáma tovább emelkedett, 280 főre nőtt. Közülük 24 tag záradékolt, 17 volt kör tag oklevelet szerzett. (Oka ennek a régi főiskolai rendszer és az új műegyetemi rendszer közötti átmeneti időszak volt, amely több egyetemi hallgatónak póttárgyak hallgatását írta elő.) Az első félévben 237, a másodikban 228 fő volt a beiratkozott rendes hallgatók száma.

Ebben a tanévben az iktatókönyvbe 359 ügyirat került, melyek jó részét a körrel életpályával kapcsolatos hirdetések, a vidéki ifjúsági egyesületekkel folytatott levelezések alkották.

⁶⁹⁴ NymE KL 1140/1936/37 A segélyek kiosztása minden hónap első hetében történt. Az ülésekre az Ifjúsági Kör tisztikarából is meghívtak három tagot, hogy a kérelmezők társadalmi és magánéletére nézve is felvilágosítást nyerhessenek.

⁶⁹⁵ „A pénznek nagy értéke volt... komoly támogatást adott a rászoruló hallgatóknak. Havonta és esetenként lett elosztva... Az Ifjúsági Kör tájékozott volt arról, hogy ki szorul rá a segélyre. És ha az ember a Kör vezetésével tárgyalt és segítséget kért, és rászorultságát anyagi körülményeivel bizonyítani tudta, akkor azt az Ifjúsági Kör mindenféle bürokratikus eljárás nélkül képviselte. A segély elosztása a hirdetőtáblán mindig megjelent, úgyhogy az ifjúság állandóan figyelemmel kísérhette, és adott esetben kritizálhatta... ellenjegyzésre, a hirdetőtáblán megjelent közhírré tétel után, az ember azonnal felvehette... Az ifjúság kritikájának volt kitéve a döntés, az elosztásnál nem tévedhetek.” Gyökerek és lombok: Erdészportrék III. köt. Pankotai (Iby) Gábor visszaemlékezése 300–301. o. Itt jegyezzük meg: ebbe a kategóriába tartozott Sopron város évi segélye is a Kör részére, mely a tárgyalt időszakban 4000 pengőről előbb 6000-re, majd 11000 pengőre emelkedett.

Az Ifjúsági Kör az év folyamán három rendes, egy rendkívüli, nyolc választmányi, valamint három fegyelmi gyűlést tartott. Az új vezetőség: Muck András elnök, Sartoris Kálmán alelnök, Wéber József titkár rendezett anyagi körülmények között láthatott munkához. Így számukra a folyó ügyek és számlák elintézése volt a feladat.

A vezetés így is nehéz helyzetben volt. Ugyanis az előirányzott bevételi összegnek mintegy 60%-a folyt csak be a köri kasszába. (Ennek oka főképpen a tagdíjak és közköltségek be nem fizetésében volt keresendő, de másban is.) A főiskolai tanulmányi rend a beiratkozások idejét 3–4 napban állapította meg, míg az új műegyetemi rendszer 20–25 napban. A hosszú idő kiszámíthatatlanná tette a pénztári órák tartását. A tagsági díjak beszedése csupán pénzbeszedő alkalmazásával járt volna sikerrel.

Az új vezetőség eredményei az ügyintézés átvétele után: sikerült elérni a GYSEV üzletigazgatóságnál, hogy minden rendes köri tag a MÁV 50%-os kedvezménye után ugyanezt megkapja a GYSEV vonalaira is. A jelentés beszámol arról is, mennyi hátránya szárazik a Körnek abból, hogy a fővárostól távol fejt ki működését.

Ennek ellenére is két bányász-, négy kohász- és egy erdész-hallgatónak Lengyelországban, két erdész hallgatónak pedig Németországban tudtak helyet biztosítani.

Belföldön 28 erdész-hallgató volt állami- vagy magánuradalmaknál nyári gyakorlaton. Ebben a tanévben is sikerült több köri tag számára a mozdonyvezetői tanfolyamon helyet biztosítani. A városi pénz- és tűzifasegélyen kívül herceg Esterházy Pál is ajándékozott tűzifát a Kör részére. Így 108 köri tag részesülhetett fasegélyben.

1937. október 6-án gyászünnepélyt rendezett a Kör. Október 16-i hagyományos ismerkedési estjükön 230 köri tag hatvan vendéggel vett részt. Halottak napján a gyász-szalamander tisztelgett az elhunytak emlékének.

Hosszas tárgyalásokat követően sikerült a kör tagjai részére kedvezményes jegyet biztosítani a soproni mozgófényképszínházaknál. Így a 80 filléres helyekre 54 fillérért lehetett jegyet váltani. A mozi akkori varázsát mutatja, hogy a tagság 800 alkalommal vette igénybe a szolgáltatást.

A karácsonyi szünidőre azok a tagok, akik az egyetemről vasúti kedvezményben nem részesültek, a Hungária Magyar Technikusok Egyesülete révén szereztek félárú menetjegyeket. A professzoraik nemes adományaiból sikerült a karácsonyt ismét meghitté tenni azok számára, akik a szeretet ünnepét kénytelenek voltak otthonuktól távol tölteni.

Az álarcosbál nem járt akkora sikerrel, mint a tavalyi (103.33 pengő); ennek az volt az oka, hogy a bálbizottság elsősorban az erkölcsi sikerre törekedett.⁶⁹⁶

A balekbál tiszta jövedelme viszont túlszárnyalta az előző évit. A bevétel 144 pengő volt. A március 15-i ünnepélyt közösen szervezték az Evangélikus Teológusok Ifjúsági Egyesületével és a Turul bajtársi szervezetek soproni törzseivel. Az ünnepséghez a kör egy szavallattal járult hozzá.⁶⁹⁷

A kör tagjai 50%-os kedvezménnyel látogathatták a színházat. 1200 darab jegyet igényeltek; ebből 60 darab ingyenjegy került kiosztásra.

Az olvasóterembe 26 napilapot és folyóiratot járattak. A könyvtár 11 kötettel gyarapodott. Az Ifjúsági Kör a következő rendezvényeken, nyilvános ünnepségeken képviseltette magát az 1937/38-as tanévben:

1937. május 27-én a bánfalvi hősi temetőben helyezték el a koszorújukat. Ebben az évben is részt vettek június 4-én az Országzászlónál rendezett néma tüntetésen.

Szeptember 8-án az Ágfalvi Hősi Emlékünnepre került sor.

Szeptember 26-án képviselték a Kört Nagycenken, a Széchenyi Napon, és ugyanezen a napon a tagság egy része ott volt a 48-as emlékmű felavatásán is.

Október 4-én a Teológusok Ifjúsági Egyesületének ismerkedési estjén voltak jelen. Október 9-én négy fő képviselte a Kört a Műegyetem tanévnyitó ünnepségén. Október 10-én a Teológia ünnepélyes évnyitóját tartották.

Október 14-én a TESZ bolsevista ellenes szakosztályának alakuló gyűlésén vettek részt. Október 24-én Szalontay erdómérnöktől vettek végső búcsút. Október 30-án ott voltak az Evangélikus Teológia ünnepélyén.

December 14-én a népszavazás emlékünnepségén köri tag volt a szónok. (A beszéd megtartására ismét pályázatot írtak ki.)

1938. január 27-én Baross Gábor országos TESZ elnök fogadásán, valamint a tiszteletére rendezett soproni nagygyűlésen képviseltette magát a Kör.

Március 28-án a Katolikus Leányklub kultúrestjén, márciusában az öreg Szent Imrések soproni alakuló gyűlésén, április 2-án a Műegyetem rektorának a Pannóniában megtartott előadásán, április 24-én a Széchenyi Társaság tájékoztató előadásán vettek részt.

⁶⁹⁶ A bál fővédnöke: József királyi herceg, Ferenc bajor királyi herceg és herceg Esterházy Pál volt. A díszemlvényen foglalt helyet gróf Teleki Pál rector magnificus.

⁶⁹⁷ Bartalics János versét Sümei József kohómérnök szavaltta. Az ünnepségen több ezren vettek részt. Az Ausztriát bekebelező Német Birodalom, a pangermán veszély eggyé kovácsolta a soproniakat. Parragi György a Sopronvármegyében így írt erről: „*A soproni magyar ifjúság... Sopron megdönthetetlen örök magyarságát, a soproni föld ezer éves magyar múltját, magyar jelenét, és semmivel el nem gáncsolható, magyar jövőjét*” hirdette. vö. SVM 1938. március 17. 1. o.

Részt vettek az év folyamán többször összeülő színpartoló egyesület választmányi és közgyűlésein, valamint a TESZ ifjúsági csoportjának gyűlésein is.

1938. március 28-án vitaestet tartottak a köri tagok részére. A meghívott előadó Gacs János, pápai kamarás volt. A jelentés itt megjegyzi, hogy hasonló vitaestek előmozdítják a köri életet. Az összefoglaló pedig ezzel a summás megállapítással zárult: *„Az 1937/38. évi köri vezetőség évi tevékenységében arra törekedett, hogy a selmeci diákéletből átmentett bajtársi szellem szem előtt tartásával egységet biztosítson a köri életen belül, s mint egységes ifjúság álljon őrt ezen előretolt határvárosban.”*

A Kör összevétele (tagdíj és közköltség, záradékolás, pártoló tagdíj, műegyetemi hozzájárulás, büfébér, játékpénzek, ünnepélyek rendezése, egyéb bevételek címen) 6268.05 pengő, kiadása (személyi járandóságok, fűtés, világítás, távbeszélő és rádió, postaköltség, berendezés, fenntartás, előfizetés, irodaszerek, könyvtárfejlesztés, ünnepélyek rendezése, egyéb bevételek címen) 5801.05 pengő volt. Az évi maradvány 466.82 pengőt tett ki.⁶⁹⁸

1938. március 24-én szalagszentelő szakestély volt. Nagy érdeklődés nyilvánult meg a hagyományos szakestély iránt, mivel ez volt az utolsó „főiskolás” valétálás; mert ettől kezdve már azok tartottak búcsúestet, akik műegyetemistaként iratkoztak be a Karra. Az esten Roth Gyula dékán mellett ott voltak más professzorok és tanárok, valamint városi intézmények és testületek prominens tagjai is. A szalagszentelő estet Sárady István valétaelnök nyitotta meg,

⁶⁹⁸ NymE KL 1092/1937/38. Az új tisztújító közgyűlésre 1938. május 6-án került sor. A ránk maradt jegyzőkönyv szerint ez a következőképpen zajlott le. Az elnök felkérte a Háznagyot a Hiszekegy elmondására. Ezután a jegyző felolvasta az előző közgyűlés jegyzőkönyvét, majd az elnöki beszámoló következett, ismertette az elmúlt év fontosabb eseményeit, a Kör kifelé való működését és belső életét. Kérte, hogy a köri tagok a jövőben hathatósabban támogassák az elnökséget, mert munkájuk csak így lehet eredményes. Mindenki másban keresi a hibát, holott először saját magát kellene szigorú bírálat alá vetni. Végül beszédében köszönetet mondott tisztikarának, a választmánynak és mindazoknak, akik működése alatt fáradozásaikkal segítségére voltak. Majd Isten áldását kérte a Kör további működésére. Ezután a titkári, majd a pénztárosi beszámoló következett. Mindkettőjüket, csakúgy, mint a Háznagyot is, csak a következő választmány menthette fel akkor, ha zárszámadásaikat és jelentéseiket benyújtották. Az álarcosbál felülvizsgálásáról Major Gábor bányamérnök-hallgató tartotta meg beszámolóját. Mindent rendben talált, de a dzsessz-zenekar nyugtájának beszerzését kérte a bálbizottságtól. A bálbizottságot is csak a nyugta megszerzése után fogja a közgyűlés felmenteni. Az elnökválasztás alatt a korelnök (Sárady István) vette át közgyűlés vezetését. Három ajánlás érkezett az elnökséghez. A lelépő választmány, mint hivatalos jelöltet Muck Andrást, a másik két borítékból Juhász Lászlót és Sartoris Kálmánt ajánlották elnöknek. A megejtett titkos szavazás szerint Juhászra 125, Muckra 73, és Sartorisra 29 szavazat esett. Abszolút többséggel az 1938/39 év ifjúság köri elnöke Juhász László bányamérnök- hallgató lett. Az új elnök, az elnöki szék elfoglalása után, megköszönte a közgyűlés bizalmát. Megígérte, hogy az ifjúság egységét és érdekeit fogja szem előtt tartani. Kérte, hogy tartsanak össze, mert sohasem volt erre oly nagy szükség, mint ma. Az új elnök kész tisztikart nem hozott magával, arra kérte a jelenlevőket, hogy személyeskedéstől tartózkodva válasszanak új tisztikart. A közgyűlés alelnöknek jelölt négy főt: Világhy Andrást, Nádudvary Jenőt, Sartoris Kálmánt és Oroszlány Endrét. A harmadszori pótválasztásból Nádudvary került ki győztesen. Így ő lett a kör alelnöke. Titkárnak a közgyűlés egyhangúlag Weber Józsefet választotta. Ezután nyolc választmányi tagot választott a közgyűlés Oroszlány Endre, Munkácsy Zoltán, Hibbey Albert, Kiss Miklós, Sartoris Kálmán, Szörényi Béla, Szűcs Endre, Szathmáry László személyében. Végül a közgyűlés – az elnök indítványára – a leköszönő elnöknek és választmányának eredményes munkájukért köszönetét nyilvánította.

majd Roth dékán mondott nagy hatású búcsúbeszédet. Felszólaltak még: Pröhle Károly ev. dékán, Zakariás Antal rendőrfőtanácsos, Gacs János, a Szent Imre kollégium igazgatója, Muck András műegyetemi, Buthy Dénes ev. Ifjúság körü elnök, és egy szakkiküldött a műegyetemisták részéről. Az éjféli villanyoltás után 43 valétáns karján virított a zöld szalag. A szalagok közel fele már ki is volt hímezve. A szalag feltűzés után elénekelték a „*Ballag már a vén diák-ot*” és a Himnuszt. „*Éjfél után szerenád-körútra mentek a valétánsok. Mintegy húsz ablak alatt csendült fel Horváth Jancsi bandájának zenéje. Szebbnél szebb magyar dalok hallatára világosodtak ki az ablakok, és egyik-másik ki is nyílt. (szerenád-ot kapott a dékán, az orsolyita zárda, az állami leánygimnázium internátusa, valamint 17 szalaghímező soproni leány.) Az egyik ablakban az éjjelzene hangjaira fehéringes, borzas fejű tünemény jelent meg gyertyaszállal, mire a bőgőt vivő balek, akinek a szeme már keresztben állott, angyalnak látva a jelenséget, forró szerelmi vallomást kezdett fuvolázni. Egetverő kacagás térítette magához a lelkes balekot. Kiderült ugyanis, hogy egy firma tréfálta meg égő gyertyával a szerenád-ozó társaságot. Ő fogadta az éjjeli zenét...*”⁶⁹⁹

Május 5-én volt a hagyományos, maszk nélküli ballagás. A valétálók a Gruber penzióba mentek szakestélyre.⁷⁰⁰

1938 tavaszán az Ifjúsági Kör a szakestélyek leggyakrabban használt kifejezéseit már nyomtatott szórólapon terjesztette. A német kifejezéseket szinte kivétel nélkül megmagyarosították, a latinhoz viszont alig nyúltak hozzá. Természetesen nem minden kifejezés ment át a köztudatba, vagy honosodott meg a Kör tagjai között.⁷⁰¹

A Kör tagjai 1938 őszén országos események résztvevőivé váltak. Bekapcsolódtak a titkosan szervezett szabadcsapatok mozgalomba, melynek célja a csehszlovák megszállta Kárpátalja és a Felvidék fegyveres, irreguláris erővel történő nyugtalanítása volt.

8.2 A területi revízió mámorában a harcéta mozgalom

1938 ősze átrajzolta Európa politikai térképét. A nyugati nagyhatalmak hozzájárultak ahhoz, hogy Németország bekebelezze a Szudéta-vidéket. A szeptember 29-i müncheni egyezményt követően, a magyar diplomácia addigi legnagyobb sikerét érte el annak ellenére, hogy a magyar követelésekről csak a függelékben esett szó.⁷⁰²

⁶⁹⁹ SH 1938. március 27. 5. o. Ami a cikkből kimaradt. Ezen a szakestélyen vetette fel Madas a hagyományok megmagyarosításának szándékát.

⁷⁰⁰ SH 1938. május 1. 9. o.

⁷⁰¹ EM 8656 Kifejezések a selmeci diákélet hagyományyaiból (tervezet).

⁷⁰² Wilhelmstrasse, 148. sz. dok. 302. o.

Csehszlovákia széthullása után a békés területi revízió megvalósítása karnyújtásnyi közelségbe került. Berlin és Róma kétoldalú tárgyalások megkezdését javasolta a Tiso vezette autonóm Szlovákia és Magyarország között. A komáromi tárgyalások azonban nem vezettek eredményre.⁷⁰³ A pattanásig feszült helyzetben Magyarország részleges mozgósítást rendelt el Szlovákia ellen. A német és olasz fél a vitás feleket a tárgyalóasztalhoz ültette. A két nagyhatalom a döntőbíró szerepében tetszelegve Bécsben a Belvedere palotában meghozta az első bécsi döntés határozatait.⁷⁰⁴

1938. november 2-án Szlovákia (Felvidék) déli, túlnyomórészt magyarok lakta része visszakerült az anyaországhoz. November 5-én a honvédség csapatai megkezdtek a bevonulást a visszacsatolt országrészre. Az ország örömmámorban úszott.

A magyar kormány revíziós célja Szlovákia teljes annektálása volt. Azonban a müncheni paktumban Németország és Olaszország leszögezte, hogy nem támogatja a Szent István-i Magyarország visszaállítását. A paktum után a kormány lázas tevékenységbe kezdett, az események felgyorsultak.

Az a döntés született, hogy reguláris egységek bevetése helyett szabadcsapatokat fognak alkalmazni. A toborzás már 1938 késő nyarán kezdetét vette. Az önkéntes csapatok szervezéséhez alapot szolgáltatott a trianoni határok teljes revízióját hirdető, a Felvidék egészének visszacsatolását követelő, országos méreteket öltött hazafias mozgalom. Tegyük hozzá, a magyar ifjúság körében ekkor már pattanásig feszült a tenni akarás.

Az önkéntesek országos méretű toborzását vitéz Homlok Sándor vezérkari ezredes irányításával a HM vezérkari főnökségének (VKF.) 5. osztálya szervezte. A toborzás végrehajtását félkatonai szervezetek, polgári lövészegyesületek és a MOVE szigorú titoktartás mellett támogatta. Erre a diplomáciai bonyodalmak elkerülésére volt szükség, spontán hazafias mozgalom látszatát kellett kelteni.⁷⁰⁵

Tömegével jelentkeztek az önkéntesek. Augusztus közepére a fővárosi és vidéki toborzás eredménye mintegy 9000 fő volt. Az önkéntesek 57 lövészalakulattal álltak fel.

A belőlük felállított első zászlóalj 1938. szeptember 22-én éjjel indultak útnak a trianoni határhoz. Időközben nyilvánvaló tényé vált, hogy a toborzottak egy része nyilas, vagy a nyilas eszmékkel szimpatizáló önkéntes. Ezeket rövid úton leszerelték és

⁷⁰³ A tárgyalások október 9-én kezdődtek és 13-án minden eredmény nélkül megszakadtak, vö. Juhász, Magyarország külpolitikája 194–195. o.

⁷⁰⁴ A németek végig elutasító álláspontja mellett (Kassa, Munkács kérdése) az olaszok voltak a megértőbbek.

⁷⁰⁵ Halász Aladár: A szabadcsapatokról In.: Erdészettörténet a visszacsatolt országrészokről 1938–1944 Budapest, OEE, 2007 30. o. A továbbiakban Halász.

visszairányították a fővárosba. Szeptember végén a lövészalakulatok honvédcapatokká alakultak át. Már október elejétől kisebb vállalkozásokat hajtottak végre.

Kozma Miklós irányítása alatt került bevetésre a rongyosgárda, de már megkésve. Még a komáromi tárgyalások előtt megindult a toborzott szabadcsapatok átdobása is. A fegyveres félkatonai erők különböző diverziós cselekményeket hajtottak végre, kisebb csehszlovák katonai alakulatokat támadtak meg.⁷⁰⁶

Ebbe a szabadcsapat mozgalomba kapcsolódtak be a soproni hallgatók, a Kör elnökségének felhívására. Mint látni fogjuk sorsuk szerencsésen alakult, ami egy levélváltásnak volt köszönhető.

1938 őszén egyre magasabbra csapott a revízió lángja. Egymást érték a tüntetések és zúgtak a jelszavak: „*Kassát vissza, Pozsonyt vissza, Mindent vissza!*”

Madas András visszaemlékezése (családi krónika) szerint 1938 szeptemberében Juhász köri elnök többször összehívta az ifjúságot és azt a kérdést tette fel: „*Akarunk-e, hajlandók vagyunk-e a Felvidékért harcba menni?*”

A hallgatók önként vállalkoztak a nem veszélytelen akcióra. Szeptember 22-én az Örtüzeket körbe állva letették a fogadalmat; felolvasták a jelentkezők nevét, akiket még aznap este katonás rendben bevagoníroztak a GySEV pályaudvaron.

Egy aggódó anyai szív ebbe nem nyugodott bele. Madas Andrásné – aki özvegyen nevelte három gyermekét – tudni akarta, hova megy az ő legidősebb fia civilben, és miért nem viselnek rendes egyenruhát a bevonulók. Ezért levelet írt gróf Teleki Pál kultuszminiszternek, hogy felvilágosítást kérjen tőle. Telekit meglepte a levél – valószínűleg nem volt beavatva – és nem tudott arról, hogy főiskolai és egyetemi hallgatók százai önként jelentkeztek a szabadcsapatokba. Ezért, hogy Madasné megnyugtassa, intézkedni kezdett.⁷⁰⁷

A harcéták (a 24 év feletti) diverzáns akciókban vettek részt, a fiatalabbak lő- és menetgyakorlatokon. Állomáshelyük Mosonmagyaróvár, majd Vitka volt. A m. kir. VI. honvéd lövészsászlóalj tagjaiként teljesítettek szolgálatot.⁷⁰⁸

⁷⁰⁶ Juhász, Magyarország külpolitikája 191. o.

⁷⁰⁷ A Telekinek írt levelet nem ismerjük, de a Madas család archívuma őrzi Teleki válaszlevelét. „*Nagyságos asszony! Hozzám intézett levelére válaszolva értesítem, hogy megértem anyai aggodását és ilyen értelemben igyekszem eljárni. – A magam részéről ebben az irányban megnyugtatót is nyertem. Öszinte tisztelettel: Teleki Pál*”

⁷⁰⁸ Ide iktatjuk Homlok levelét is, amit Madasnének írt. „*...Levelére értesítem, hogy a tudakolt személyek a m. kir. VI. honvédszászlóalj állományába önkéntes jelentkezés alapján felvételtek. Nevezettek a honvédesküt letették és így jelenleg a m. kir. honvédség teljesjogú és teljes kötelességgel bíró tagjai. Értesítem, hogy a m. kir. honvédség szabadcsapatokat nem alakított így aggodalma teljesen felesleges...*”

Minden titoktartás ellenére a csehszlovákok is megsejthettek ebből szigorúan titkos akciókból, amiről a Soproni Hírlap is beszámolt dezinformáló cikkében. A Kör, a műegyetem kara, a tanárok a táborba szállók részére gyűjtéseket rendeztek. Az összegyűlt (főleg nem romlandó) élelmiszert, csokoládét és cigarettát gépkocsin szállították el az önkéntesek számára.⁷⁰⁹

A harcéták történelmi időben veszélyes küldetésből épen és egészségesen tértek haza. Ebben közrejátszott Teleki, aki nem engedte, hogy a magyar egyetemi ifjúság ekkor már értelmetlenül a vágóhidra kerüljön. 1938. október 10-én a Beregszászra irányuló és Haynal Alajos alezredes vezette három lövészszázlój (soraik között nagy számban soproni harcéták voltak) támadása elmaradt.⁷¹⁰

Az első bécsi döntés után négy nappal a harcéták – mint a soproni 7. gyalogdandár köteléke – vitéz Dávidházy István őrnagy parancsnoksága alatt részt vettek a somorjai ünnepélyes bevonuláson és az azt követő bálon.

A bevonultak közül már korábban – 1938. október 18-án – 38 hallgató visszatért Sopronba. A tanári kar és Ifjúsági Kör testületileg fogadta őket a pályaudvaron.

Egy novemberi laptudósításban olvashatjuk, hogy a magyar a magyarért segélyakcióban a hallgatóság személyenként 1 pengőt, összesen 150 pengőt gyűjtött össze, míg 133 hallgató, legnagyobb részt önkéntes jelentkezés alapján fegyverrel a kezében szolgálja a hazát.⁷¹¹

November végén újabb 62 leszerelt hallgató érkezett haza Sopronba. Ők is ünnepélyes, meleg fogadtatásban részesültek.⁷¹² Azonban a tanévnyitó már november 13-án nélkülük lezajlott, s bár az ünnepségen a rektor külön kiemelte példaadásukat, tanulmányaikat csak pótszemeszterrel tudták bepótolni.⁷¹³

⁷⁰⁹ SH 1938. október 23. 5. o. „A cseh rádió tegnap este beszélgetett egy soproni főiskolással, miközben az, az Ifjúsági Körben hallgatta „saját magát” Medgyesy Imre III. éves kohómérnök elmondta a lap tudósítójának, „zavartalanul folytatja tanulmányait, és nem volt és nincs is szándékában meglátogatni a Felvidéket addig, amíg arra parancsot nem kap...” A csehek csalásáról a hallgató értesítette a Magyar Rádiót is. November 3. 6. o. „A műegyetem ifjúsága szeretettel gondol mindig azokra a fiúkra, akiket a Haza elszólított kötelességük teljesítésére...a táborban tartózkodó társaikat szeretetsomagokkal lepik meg.” Felhívásukban felkérték Sopron társadalmát, hogy küldeményeit juttassa el az Ifjúsági Kör házába, ahonnan továbbszállítják őket. November 6. 8. o. A szeretetsomagokat Proszty János és Tarczy-Hornoch Antal tanárok és egy hallgató gépkocsin szállította el a táborba.

⁷¹⁰ Halász 40. o.

⁷¹¹ SH 1938. november 9. 2. o.

⁷¹² NymE KL 193/1938/39 (ünnepélyes fogadás október 18-án) 308/1938/39 (Az önként bevonultak névlistái I-II) 320/1938/39 ünnepélyes fogadás november 23-án.

⁷¹³ NymE KL 385/1938/39 Teleki pótfélévet szabályozó rendelete VKM 28.982/1938. IV. sz

Helytállásukért a népszavazás 17. évfordulóján az Ifjúsági Kör a TESZ aranyérmét kapta kitüntetésül.⁷¹⁴

Megállapíthatjuk, hogy a Műegyetem soproni karának ifjúsága – akárcsak 1921-ben főiskolás felkelő elődjei – hazaszeretetből, áldozatvállalásból 1938 őszén ismét jelesre vizsgázott.

Az 1938/39-tanév választott főtisztikara a következő volt: Juhász László bányamérnök-hallgató elnök, Nádudvary Jenő alelnök, Wéber József titkár, mindketten erdőmérnök-hallgatók. A Juhász-párt egyik kortes szórólapján így szólította meg választóit: „*JUHÁSZ PROGRAM KELL NEKÜNK! Ő LEGYEN AZ ELNÖKÜNK!*”⁷¹⁵ Amióta fennállt a Kör Sopronban, Juhász volt annak legidősebb vezetője. Megválasztásakor 38 éves volt.

Sajnos az 1938/39-es évi jelentés nem lelhető fel a levéltárban, és valószínű el sem készült.⁷¹⁶ Az új elnökség május 8-án ismerkedési teaestet rendezett a kör házában. 14-én nyugdíjba vonulása alkalmából a kör két tagja Balázs István professzort, az anyagvizsgálati tanszék vezetőjét búcsúztatta. Az ifjúság nevében Nádudvary Jenő kör alelnök, a IV éves kohászok nevében ifj. Romwalter Alfréd köszöntötte az ifjúság mindenkori atyai jó barátját.⁷¹⁷

A TESZ ifjúsági szakosztálya május 18-án tartotta gyűlését az Ifjúsági Körnél. Itt határozta el három ifjúsági egyesület, hogy a június elején megrendezésre kerülő könyvnapokra saját könyvsátrat állít fel. A hazafias és keresztény szellem terjesztésére a következőkről határoztak: június 2–4. között a könyveket soproni úri leányok segítségével terjesztik, és hazafias szellemű újságokat árusítanak az utcákon.

Ezen kívül elhatározták, hogy „*Ifjúsági zászlóalj*” állítanak fel. A tagok sorába olyanokat is felvesznek, akik nem tagjai a bajtársi szervezeteknek. „*Az ifjúsági zászlóalj minden anyanyelvű és társadalmi rétegű népesség békéje és közös megértése, hazafias szelleme fölött öröklik.*” Külön hangsúlyozták, nem politikai alakulatról van szó; a „*zászlóalj*” mintegy összefoglaló neve a katonás fegyelemmel összefogó soproni ifjúságnak.⁷¹⁸

⁷¹⁴ MTI 1938. december 22. Az ünnepségen a soproni úrilányok és műegyetemi hallgatók kapuvári népviseletben magyar táncot mutattak be.

⁷¹⁵ NymE KK Dokumentációs anyag szórólap másolat.

⁷¹⁶ Működésük rekonstruálása a helyi sajtócikkekre, visszaemlékezésekre és gyér levéltári forrásokra alapul.

⁷¹⁷ SH 1938. május 15. 2. o. A lap május 11-én Krippel Móric búcsúztatását taglalja.

⁷¹⁸ SH 1938. május 22. 2. o.

A Kör május végén egy kirobbant verekedés miatt tüntetőleg felvonult a várkerületi Kluger üzlet elé, hogy bántalmazott tagjuk lovagias elégtételt kapjon.⁷¹⁹ 1938 júniusától négy egyesület (ebből három ifjúsági) megszervezte az állandó díszőrséget a Hűség zászlónál.⁷²⁰

1938. július 20-án a V.K.M. – többszöri elutasítás után – jóváhagyta az Ifjúsági Kör házszabályzatát. Az Ifjúsági Kör először módosított alapszabályai közé akarta bevenni a köri ház szabályzatát is. Modrovich tanár-elnök javaslatára azonban célravezetőbbnek tűnt, hogy az alapszabályukban erre csak utaljanak.⁷²¹

1938 szeptemberében az Ifjúsági Kör elnökségének kiadásában elhagyta a nyomdát a „*Mi nótáink*” kivonatos szövegkönyve. Ekkorra már az 1931-ben kiadott zsebkönyv elfogyott, vagy tulajdonosai féltett emlékévé vált. Hét éve nem jelent meg a baleknevelés ily fontos segédeszköze. 1939-re, a Kör fennállásának 60. évfordulójára a dalos zsebkönyv olyan

⁷¹⁹ SVM 1938. május 25. 2. o. Tettlegesen bántalmazott kollégájukért (aki nem vett részt az incidensben) egy emberként álltak ki. Este 9-kor felvonultak az üzlet elé. Molnár rendőrkapitány és Juhász tárgyalt Klugerékkal. Kluger bocsánatot kért a délelőtti incidensért, és az ifjúság csendben szétoszlott. vö. SH május 25 1–2. lap

⁷²⁰ SH 1938. június 3. 3. o. Reggel 9 órától délután 6-ig állt fel a díszőrség (műegyetemisták, teológusok, frontharcosok, turulisták).

⁷²¹ Nyme KL 536/1937/38, 1334/1937/38 Részletek a 12 §-ból álló szabályzatból: 1.§., *A M. Kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Karának jogelődje, a volt M. Kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola a m. kir. Pénzügyminiszter úrtól az 1929. évi 115.209.XV. sz. rendeletben nyert felhatalmazás alapján megvette a m. kir. Államkincstár részére az Ifjúsági Kör céljaira a soproni II. Rákóczi Ferenc utca 13. sz. házat a hozzátartozó kerttel együtt /feljegyezve a soproni 5568. számú telekkönyvi betétben A. I., 1-2. sor-, a 2607 és 2608 helyrajzi szám alatt. / Az ingatlan a m. kir. államkincstár tulajdona és a Műegyetem bánya-, kohó- és erdőmérnöki karának ingatlanába tartozik. 2.§. A m. kir. Államkincstár, illetve a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr az ingatlant a Bánya-, Kohó- és Erdőmérnökhallgatók Ifjúsági Körének díjtalan használatra engedni át, hogy az a Kör tagjainak otthont biztosítson, ahol alapszabályszerű társas életet folytathatnak és összejöveteleket tarthatnak. 3.§. Ha az Ifjúsági Kör a jóváhagyott alapszabályokba ütköző, vagy az ifjúság érdekeivel ellenkező tevékenységet fejtene ki, a kar jelentést tesz erről a felettes hatóságának, a vallás és közoktatásügyi miniszter úrnak, aki az ügy megvizsgálása után annak eredményéhez képest az Ifjúsági Kör részére átengedett helyiségeket felmondhatja. Ez esetben a Kör köteles azokat a felszólítást követő legközelebbi lakbérnegyed első napjáig kiüríteni és jókarban átadni a Kar megbízottjának. 4.§. A kar az Ifjúsági Kör meghallgatásával megállapítja a Kör részére átengedendő helyiségeket és azokat az 1897. évi XX. T.c. végrehajtására kiadott (számviteli) utasítás 139. §-ában előírt részletes leltár és jegyzőkönyv mellett adja át. 5. §. A Kör által igénybe nem vett helyiségeket, épületrészeket bérbeadás útján kell értékesíteni. A bérbeadás a Kar hatáskörébe tartozik és a befolyó bérjövedelem is – az előbb idézett utasítás 138. §-a értelmében – kari bevétel. A bérbe adott épületrészek bére...a kvestori kirendeltség pénztárába fizetendő...a költségek kifizetése után fennmaradó felesleget a kar dékánja a kvestori kirendeltség jelentése alapján évenkénti támogatásként a V.K.M. előzetes hozzájárulásával kiutalhatja az Ifjúsági Kör részére. 6. § A ház... az ifjúsági Körnek költségére tűzkár ellen biztosítandó. A biztosítási díjat az Ifjúsági Kör tehermentesítése végett azonban a Kar viseli az évi rendes költségvetési hitele terhére. 7. § Ha az Ifjúsági Kör az egész ingatlant igénybe veszi, köteles saját költségén házmestert vagy megbízottat tartani... A kert gondozása – amennyiben nincsen bérbe adva – szintén a Kör feladata.” 8. § A ház egyes részeinek bérbeadása esetén a világításról, a vízdíjról és a házmester felfogadásáról intézkedett. A 9. § arról, hogy az államkincstár az Ifjúsági kör kérésére (a Kar rendes költségvetési hitelének terhére) elvégezetheti az ingatlanon szükségessé vált javításokat. A 10§ kimondta, hogy a Körnek átadott épületrészek tisztántartásáról, javításokról a Kör saját költségén gondoskodik. Felelős a tagjai által elkövetett esetleges rongálásokért, s a rongálásokat köteles rendbe hozni. A 11§ alapján a Kör az épületen, a kertben – még saját költségére sem – végezhetett engedély nélkül átalakításokat. A 12§. Kimondta: „Az épület közvetlen felügyeletét a kari dékán irányítása mellett a kvestori kirendeltség gyakorolja.”*

kiadását tervezték, amiben a „*Mi nótáink*” teljes kottás gyűjteményét akarták átnyújtani mind az ifjúságnak, mind a szaktársadalomnak. Az előszó hangsúlyozta, „*addig azonban, hogy a selmeci szellemű balekneveléssel átadhassuk az utókornak azt az évszázados kincset, melyet Elődeinktől örököltünk, ideiglenes megoldásképpen adtuk ki jelen kivonatos szövegfüzetünket.*”

Szeptember 8-án a Műegyetem erdő- és bányamérnöki karának kertjében elhelyezett fölkelő emlékoszlop előtt, nagyszámú ünneplő közönség jelenlétében, Juhász László ifjúsági elnök emlékbeszédet mondott. Innen a résztvevők kivonultak Szechányi Elemérnek és Machatsek Gyulának a Szent Mihály-temetőben levő sírjához, ahol Gerecs Szaléz bencés tanár emlékezett meg a fölkelők áldozatos életéről. A Műegyetem koszorúját Vendl Miklós dékán, Sopron városát vitéz Házy Jenő főlevéltáros helyezte el a sírokon.⁷²²

Az újesztendő szomorú gyász hírrel vette kezdetét. Mihalovits János dr, műegyetemi nyilvános rendes tanár, a volt Selmecebányai Bányászati és Erdészeti Főiskola egyik legkiválóbb régi professzora, hatvanéves korában szívszélhűdés következtében meghalt. A műegyetem soproni bánya- és kohómérnöki osztályán a bányajog tanára volt. A főiskolán rektori tisztséget is viselt, és ő volt a főiskola első felsőházi tagja. A legutóbbi időben nagyobb szabású történelmi munkán dolgozott. Váratlan halála széles körben nagy részvétet keltett. Temetésére a hagyományos selmeci gyászpompával került sor a Műegyetem soproni karának székházában.⁷²³

1939. január 26–29. között vetítették Sopronban a „*Leányvári boszorkány – Selmeci diákok*” c. magyar játékfilmet. Minden előadása előtt bemutatásra került „*Régi szép Selmec*” címmel egy színpadi előjáték. Ezt az Ifjúsági Kör ének- és zenekara adta elő. Szébbnél szébb diákdalok hangzottak el, méltó bevezető hangulatot teremtve a békebeli Selmec főiskolai életét visszatükröző filmhez. A filmről lovag Thuronyi Béla erdőmérnök-hallgató beharangozó cikket írt a Soproni Mozi hetilapban.⁷²⁴

⁷²² A füzetet a Király nyomda nyomta. Köszönetet mondtak Pisztel Marián és Tinschmidt Ernőnek, akik kiküszöbölték a régebbi kiadás hibáit, Raffay Béla kohómérnöknek a kézirat összeállításáért járt a köszönet. MTI 1938. szeptember 9.

⁷²³ NymE KL 481/1938-39 vö. MTI 1939. január 4.

⁷²⁴ Selmectől-Sopronig, Soproni Mozi 1939. január 27. 2. o. Thuronyi így írt a lapban az ún. selmeci szellemről: „*De mi az a sajátos selmeci szellem? Oly nehéz azt megmagyarázni, mégis oly biztosan meg lehet érezni! A keret Magyarország legősibb technikai főiskolájának a Selmecebányai Erdészeti és Bányászati Akadémia hallgatóinak ősi tradíciói. A baleknevelés, a szakestélyek, keresztelők, sörpárbajok, temetések, szalamanderek, ballagások, mindmegannyi kedves emlék minden erdész és bányász életében. Életre kelti azt a sok apró epizódot, történetet, kalandot, amelyek színessé tették diákéletét. A sok kedves barátot, bajtársait. „Bajtársiasság” — ez talán az a szó, amely belehelyezve a diáktradíciók színes csokrába, legjobban tudja érzékeltetni azt, amit „selmeci szellemnek” mondunk.*”

1939 január közepén életszerű leírás tudósított a műegytemi (főiskolás) álarcosbál előkészületeiről. A Juhász vezette Kör „vigasságára” 1939. február 4-én került sor. A sajtó szerint a soproni farsang legszínesebb, legsikerültebb bálja volt a műegytemi álarcosbál.⁷²⁵

1939 májusától, évente került megrendezésre – jótékonyági célból – a TARKA EST, a műegytemisták kétórás, szórakoztató, vidám estje. A befolyt összeget a hallgatók első alkalommal felvidéki diáktársaik segélyezésére fordították. A rendezvénynek a városi színház adott otthont. A selmeci hagyományok hű őrzői szívós munkával, kitűnő humorral, jól megrendezett műsorral lepték meg a publikumot. A műsorban a magyar nótákat, és a szavakat felváltotta a XX. század emberének és szokásainak kifigurázása. Az esten fellépett az Ifjúsági Kör ének- és zenekara, és a különböző produkciókban mindenütt ott szerepeltek a hallgatók.⁷²⁶

A május közepén végrehajtott rovancs nagyon sok hiányosságot tárt fel a Kör gazdálkodásában. (A legapróbb részletekre kiterjedő jegyzőkönyv azonban értékes adalékokat árul el a Kör egyéb rendezvényeiről).⁷²⁷

⁷²⁵ SH 1939. január 15. 8. o. Az álarcosbál vezérkara munkában. „...egyik jó barátomtól, a bál agilis rendezőségének a tagjától... már hetek óta nem hallok mást, mint báli ügyek- és egy nehéz vizsgahónap eseményeiről szóló izgalmas beszámolókat. Bementem tehát a földszinten lévő Iroda felírású ajtón... Félve kopogtam. Kemény hang tessékelt beljebb. Elállt a lélegzetem. A bálbizottság teljes munkában volt. Az írógnél a báli titkár az elnök utasítására a meghívó összeállításán dolgozott. Az asztalok körül papírhalmazok között bányász- és erdészkapátos fiúk szorgoskodtak. Az egyik sarokban az egyik „cigányvajda” tárgyalt az egyik „cigánnyal”, a másik sarokban a másik „cigányvajda” egy másik „cigánnyal”. A bál főtitkára... elmondta, hogy az előkészületek a legszebb mederben haladnak, a fővédnöki, háziasszonyi, és védnöki felkérések már megtörténtek, a meghívó most megy a nyomdába, csak a terem díszítése körül vannak aggodalmai, mert mindössze csak két nap fog rendelkezésre állni... Éppen a bál elnöke után érdeklődtem, mikor a postás hatalmas csomagot hozott... A bál elnöke, a szekrény melletti sarokban a báli pénztárossal együtt ceruzája végét rágva számolgotott... Csak annyit sikerült megtudnom, hogy a bál hölgyvendégeinek szánt meglepetés érkezett meg... Jóleső érzéssel távoztam, hogy ezek a fiúk tényleg megállják a helyüket az élet minden viszonylatában, legyen az nemzetvédelem, tanulás vagy vigasság.” Az igényes meghívó név szerint felsorolta a legmagasabb védnökséget, a díszvédnököket, a védnököket, a háziasszonyokat, a bálbizottságot. A belépőjegyek és a karzati ülőhelyek ára 5 pengő volt, a kis páholyé 20, a nagy páholyé 30 pengő. A jegyek, névre szóló számozott és lepecsételt meghívó mellett, január 27-től dél 1/212-1 óráig a kör házában (II. Rákóczi Ferenc u. 13, telefon 415) és este a pénztárnál voltak válthatók. A jelmezsek felvonulása este 9 óra 30 perckor kezdődött. vö. SH 1939. február 5. 5. lap.

⁷²⁶ SH 1939. május 6. 4. o., SVM május 6. 2. o. Az újjáalakult ének- és zenekart egyaránt Raffay Béla kmh vezényelte. Virágh Béla emh Mécs László és Kozma Andor költeményét szavalta. Török Rezső: Forog vagy nem forog? c. vidám darab férfi főszereplője Sümegi József kmh, mellékszereplője Csobod Barnabás bmh volt. Csutkai Jenő emh magánjelenete (bűvész kifigurázása) nagy sikert aratott. Suh Louis Henry kmh nevető szakszofonja élvezetes percekét nyújtott. Az amerikai fiú volt az Ifjúsági Kör jazz-zenekarának lelke. A zongorista az angol John Beringer volt. A modern májusi történet „Csinos sportember megimerkedne” Pantó Béla Dehény Zoltán bmh-ök szereplésével óriási siker volt. Bándi Dezső emh ragyogó konferanszié bemondásaival és mimikájával nevetette meg a nagyközönséget. Az est után hajnalig mulattak a vendégek a Pannoniában.

⁷²⁷ NymE KL 1667/1938/39 Az 1938. szeptember 16-án tartott lengyel–magyar szakestélyből befolyt tiszta jövedelem 147.50 pengő volt, Rihay János bálbizottsági nyomdaköltségekre 470.90 pengőt fizetett be. Bár sok volt a szabálytalan kölcsönfelvétel, „Juhász elnökségét mentik az 1938. év őszenek rendkívüli eseményei” – jegyezte fel Modrovich Ferenc tanár-elnök a dékánhoz írt jelentésében.

Május 15-e estéje nevezetes és egyben felejthetetlen nap is volt az Ifjúsági Kör tagjai számára. A Pannonia fehér termében a műegyetemisták szakestélyt rendeztek egy jeles vendég tiszteletére, és este 11 óra tájban selmeci szokás szerint megkeresztelték Magyarország külügyminiszterét, a város országgyűlési képviselőjét, gróf Csáky Istvánt.

A késő éjjeli órában távozó miniszter gépkocsiját nagy éljenzések és ütemes „*Csáky!*, *Csáky!*” felkiáltások közepette, jó darabon motor nélkül vontatták. Csáky a keresztségben a kiskánya, alias mokány nevet kapta.⁷²⁸

8.3 Az ország gyarapítástól a fegyveres semlegességig – diákélet és kulturális mozgalmak az egyesületben 1939/1940-ben

A kül- és belpolitikában a második Teleki-kormány munkája fémjelzi ezt az időszakot. Az új miniszterelnök vezette kabinet munkájának köszönhetően – mely a szélsőjobbot és a baloldalt egyaránt háttérbe szorította – az országban helyreállt a rend és a nyugalom. A gazdaság prosperált, a munkanélküliség gyakorlatilag megszűnt, a kormányzat pedig egymás után nagy nemzetközi sikereket ért el.

Elsőnek 1939 tavaszán a magyar honvédség bevonult a Kárpátaljára, és ezzel létrejött a hön áhított közös lengyel–magyar határ, melynek stratégiai jelentősége nyilvánvaló volt.⁷²⁹

A visszacsatolt Kárpátalját nem kebelezték be az anyaországba, azt egységes területként kormánybiztos igazgatta. Ez része volt Teleki nemzetiségi politikájának, aki a Szent István-i állameszme toleranciáját helyezte előtérbe. A miniszterelnök beszédében kihangsúlyozta, hogy Kárpátalján a lakosság többsége más nemzetiségű, mint a magyar. Azonban a Szent István-i gondolat jegyében kell ezt a nemzetiséget keblünkre ölelni és sajátos kisebbségi jogokat, önrendelkezést kell biztosítani a hazatért nemzetiségeknek. A visszacsatolt területen a ruténság a *natio fidelissima* abszolút többséget alkotott.⁷³⁰

Teleki a belpolitikában a sikeres kormányzás érdekében új kormánypártot „*szervezett*” kormánya alá. Az addigi Nemzeti Egység Pártja átalakult Magyar Élet Pártjává. Az 1939 májusi képviselőházi választások az utolsók voltak a korszakban, mert a ciklus lejártával a háború miatt nem tartottak újabb választásokat. A titkos választásokon, bár a kormánypárt

⁷²⁸ SVM 1939. május 17. 4. o. A szakestély élményszerű leírását ld. Gyökerek és lombok III. köt. Hibbey Albert visszaemlékezése 388–393. lap.

⁷²⁹ A madridi követségtől Mathausenig: Andorka Rudolf naplója Bp, Kossuth 1978, 114–117 o. Németország szabad kezet adott Magyarországnak a bevonulásra, mert ekkor már messze menő tervei voltak Ukrajnával szemben. „*Hitler arra gondolt decemberben [1938], hogy Pozsonyt nekünk adja Sopronnal szemben*” 114. o.

⁷³⁰ Teleki Pál: Magyar nemzetiségi politika, Budapest: Stádium Ny., 1940. 4. o. A beszéd 1939. március 22-én a MOVE-ban hangzott el.

döntő sikert ért el, azonban a választásokon egységfrontot alkotó szélsőjobb – ha nem is került hatalomra – parlamenti tényezővé vált, amit már senki sem tudott negligálni.

A kormány legnagyobb erőpróbáját Németországgal szemben a német–lengyel háború jelentette. Azonban kétszeresen is ellenállt a német követeléseknek. A hitleri kérést elutasítva és a hagyományos lengyel–magyar barátságra hivatkozva nem támadta meg Lengyelországot, sőt nem engedélyezte német csapatok területén való átvonulását sem.⁷³¹

1939 szeptemberétől Magyarország közvetlen szomszédja lett a Németországgal augusztusban paktumot kötött Szovjetunióval. A német–szovjet agresszió térdre kényszerítette Lengyelországot. A menekülés egyetlen útja hazánkon keresztül vezetett. Ettől kezdve a térségben – szovjet jóváhagyással – már csak az történt, amit a németek akartak.⁷³²

Sopronban még 1939. június 9-én jelentették be a dékának az Ifjúsági Kör új megválasztott tisztikarát. Elnöke Virágh Béla erdőmérnök-hallgató, alelnöke Volena-Koczor Tibor kohómérnök-hallgató, titkára Sitkei János erdőmérnök-hallgató volt.⁷³³⁷³⁴

A Kör 1939 októberében változatlan utánnomásban, de bővített tartalommal adta ki a „*Mi nótáink*” szöveggönyvének második kiadását. Az ajánlásban ezt olvashatjuk: „*Tavalyi tervünk – a teljes nótáskönyv kiadása – sajnos a közbejött váratlan akadályok miatt nem sikerülhetett. Így ezúttal is csak ideiglenes, a balekoltatás céljait szolgáló nótáskönyvet adhatunk ki, a tavalyihoz képest bővített tartalommal. Köszönetet mondunk Fekete Zoltán professzor úrnak, aki magángyűjteményének rendelkezésünkre bocsájtásával a kibővítést lehetővé tette. Veteránok, Firmák, balekok! Daloljatok! Jó Szerencsét! Üdv az erdésznek...*”⁷³⁵

A hallgatók hagyományörzéséről, szórakozásáról, de a komoly munkájáról is híven tudósít Suppán György bányamérnök-hallgató ebből az időszakból ránk maradt naplója.⁷³⁶

⁷³¹ Wilhelmstrasse 235. sz. dok. 414. o. A két Teleki-levél lényege, hogy a magyar kormány politikájában a tengelyhatalmakhoz kíván alkalmazkodni, illetve a jelenlegi körülmények között német–lengyel háború esetén nincs abban a helyzetben, hogy szintén megtámadja Lengyelországot. 261. sz. dok. 438. o. Erdmannsdorff budapesti követ távirata a külügyminisztériumnak.

⁷³² Lengyelek tízezei találtak oltalmat hazánkban, vagy éppen Magyarországról menekültek tovább.

⁷³³ NymE KL 1277/1938/39

⁷³⁴ NymE KL 1278/1938/39 Az új elnökség még ebben a hónapban megállapodást kötött Bokor Istvánnal, aki elvállta, hogy a Köri ház (Rákóczi u. 13.) és a Műegyetem (Gömbös Gyula 4. sz.) alagsorában falatozót tartson üzemben. Az ifjúsági Kör Bokor rendelkezésére bocsátotta a házában lévő konyhát és pincehelyiséget, továbbá a Műegyetem alagsorában lévő ún. olvasóhelyiséget. A megállapodás a bérbeadásról 1939. június 23-án történt. Augusztus 1-jén megnyílt a falatozó. A bruttó forgalom 8%-át fizette be Bokor a Kör pénztárába. A vállalkozó az élelmiszereken kívül író- és rajzeszközöket is árulhatott. A falatozó du ½ 7-től este 11 óráig volt nyitva, de szombat, vasárnap és ünnepnapokon éjjel 12 óráig. A megállapodás két éves időtartamra szólt.

⁷³⁵ *Mi nótáink*. Kivonatos Szöveggönyv Sopron, Király Ny. 1939 4. o.

⁷³⁶ EM 8660 [Suppán György] Egy balek naplója 1939. szeptember 13–1940. február 25. (gépelt másolat) 4-8. o. „*Este nyolckor [1939. szeptember 14-én] azután felmentünk a Körbe, hogy alávessük magunkat a*

balekvizsgának. Már jócskán voltak fenn. Először a folyosón és a büfében álldogáltunk, mert nem mertünk bemenni. Majd a billiárdszobába húzódtunk, mert ott vannak kifüggesztve a tudnivalók. Mivel a balekcsőst, Dr. Major Gábort ismertük már, köszönősen vártuk a balek-oktatás megkezdését. De mikor felhangzott a hagyományos „balekság figyelem!” felhívás, hiába kerestük Gabi’ Bátyánk ismerős profilját. Egy helyettese vezetett be bennünket a tudnivalók szövevényes labirintusába. Elmondta, hogy hogyan kell belépni. Aki nem bal lábbal lép a terembe, az máris kezdheti előlről. Azután az illedelmes köszönésre hívta fel a figyelmünket... Az elnök előtti asztalkán álló „selmeci szentkövet” térdhajtással és csókkal kell tisztelni... A legnagyobb tábla a bekeretezett balektizparancsolat. Régi kódexlapra emlékeztet, rongyos és a szélei égettek. Szövege a következő: „Der alte Fuchs ist bei den älteren Gelehrten so erklärt. „Vulpes seu vulpecula est animal sine mente ac ratione semper magnum tabaci ac cigarorum quantitatem secum portat.”

„Az balekoknak tíz parancsolatai”:

1. balek kusch!
2. balek kusscchh!!
3. balek kusscchhh!!!
4. balek légy illedelmes!!!!
5. balek ne légy falánk!!!!
6. balek ne légy konfidens!!!!
7. balek mutatkozz be!!!!
8. balek illedelmesen köszönj!!!!
9. balek Firmák asztalához tsakis engedélyvel ül!!!!
10. balek válassz magadnak Firmát!!!!

„Faciebat Magister Chorso Anno a.Ch.n.” (elmosódott évszám) Ezt az ősi tízparancsolatot betűről-betűre, pontosan kellett megtanulni, sőt azt is kellett tudni, hogy az egyes parancsok után hány felkiáltójel, vagy milyen figura van. Ezt nagyon szigorúan megkövetelték. Ez a kánon. Ugyancsak jól kellett tudni a balek magyar meghatározását:

„a balek kalapba g....., zöldhasu és porosfülü, ész- és értelem nélküli véglény, amely minden tekintetben az isteni fényben tündöklő firmák támogatására szorul.”

Szigorúan megkövetelték a Főiskola régi székhelyének, a hagyományok Selmecének meghatározását, mely a következő: „Selmec az Istened, anyád, szeretőd, menyasszonyod, Aki bántja, ellenséged!”

„...végre mikor már úgy gondoltam, hogy már eleget tudok, én is megkockáztattam a belépést. Kopogtattam jó erősen az ajtón. „Bújj be” hallatszott belülről. Vigyáztam, hogy ba llábbal lépjek be. Sikerült is. Belül vizslaszemek nézték minden mozdulatomat. Hangosan köszöntem, Az elnök intett, hogy mehetek előbbre. Letérdeltem a szent kő elé, megsókoztam, felálltam és feszes vigyázban vártam a kérdéseket. Szemem már kezdte megszokni azt az irtózatot, amit a belépésemkor felém irányított fényszóró okozott. Az elnök és a mellett ülő két titkár arcát már kivettem, bár a szemem még mindig káprázott. Az elnök megkérdezte a nevemet, mert a köszönés utáni bemutatkozásomkor nem hallotta jól. Megmondtam. Erre odafordult a titkárához és félhangosan, hogy én is meghalljam azt mondta neki: „Milyen érdekes vágású szeme van! Alighanem ezzel találkoztam a Markóban.” Már egész idő alatt alig tudtam visszatartani a nevetést, de most már akárhogy is igyekeztem komoly maradni, nem sikerült. Elnevettem magam. Azt a fűjozást, ami erre következett! Nevet a balek! Ki vele! – hallatszott körös-körül. Az elnök is megszólalt: „Rusnya balek, hordd el magad!” (illetve: Hordja el magát!) Nagy fűjozás közben értem el az ajtót. Egy óra múlva másodszor próbáltam meg. Ekkor megkérdezték, hogy van-e már kosztom? – Nincs még – válaszoltam. „Jó, majd elmegy kérem P. Müller huszár ezredeshez, az majd intézkedik efelől. Kérdezze meg a sarki rendőrtől, hol lakik P. Müller ezredes, menjen el hozzá, most azonnal! (kb. éjfél lehetett) Tudtam, hogy ugratás, de azt is, hogy meg kell tennem, mert különben nem megyek át a vizsgán. Alig értem az utcára, máris észrevettem, hogy két Firma óvatosan követ. Gondoltam, tehát nincs kibúvó. Mit tehettem mást, odamentem a rendőrhöz, halkan megsúgtam neki, hogy miről van szó és hogy intsen nemet a fejével. Ebből láthatta a két Firma, hogy a rendőr nem tudja a címet. Megfordultam, hogy visszamenjek a Körbe, de a két firma odajött hozzám. – „Na mi az?” – Nem tudja a rendőr hol lakik P. Müller ezredes. „Nem tudja? De buta szegény. Pedig itt lakik, nem messze. Majd mi megmutatjuk.” Velük kellett mennem. Útközben folyton beszéltek hozzám, hogy ne tűnjön soknak az út. Mikor a Várkerület elejére értünk, azt mondták, hogy a 123. sz. alatti kapun csengessek be. Elindultam, de amikor észrevettem, hogy nem követnek, én sem mentem tovább, hanem lassan visszafelé indultam. Mint aki jól végezte dolgát, felmentem a Körbe és beszámoltam úti élményeimről. Kiszíneztam a dolgot, de az igazság kevés szerepet játszott beszámolómban, az az egy bizonyos. De láthatóan tetszett nekik a dolog. Mégsem sikerült most sem a vizsgán. Utolsó kérdésük az volt, hogy tudom-e az Iby-féle parabola szabályokat. Hát bizony ilyesmiről nem hallottam soha életemben. Kidobtak ismét. Kint a balekcsőstől megérdeklődtem, hogy mi is az az Iby-féle szabály. Azt mondta, hogy Iby főiskolás, ő is bent ült a többi között a vizsgateremben. Mivel a parabolából bukott meg a matematika vizsgán, róla nevezték el a két

A balek-oktatásra a hallgatókat a firmák két csoportba osztották. Az egyik csoport kedden, a másik pénteken ment a Körbe balek-oktatásra. A balek-oktatást ekkor Major Gábor tartotta, Esztó Zoltán és még két firma segítségével. Minden tanév elején a balek-vizsga után a Körben énekpróba is volt. Aki szépen énekelt, az felvételt nyerhetett az ifjúság énekkarába. Suppánnak nem igen akaródzott énekkari taggá válni. Erről naplójában így írt:⁷³⁷

Mint minden évben Sopron város hazafias közönsége kegyeletes ünnepséggel adózott a nyugat-magyarországi felkelő harcokban hősi halált halt Machatsek Gyula és Szechányi Elemér főiskolai hallgatók emlékének. A bánya- és erdőmérnöki kar épületének udvarán felállított emlékoszlop előtt Kelle Artúr dékán és Virágh Béla ifjúsági elnök mondott emlékbeszédet. A két hősi halott sírjánál Gerecs Szaléz bencés tanár tartott nagyhatású beszédet, azután a város képviselői és a hazafias egyesületek küldöttei megkoszorúzták a sírokat. A valétszalagszentelő estre ebben az évben szeptember 30-án a Pannoniában került

népszerű szabályt. Az első Iby szabály így szól. „Amely változó a négyzetten szerepel, az a tengelyre van sz...va.” A második: Életed úgy távolodik kitézőt pályádtól, mint a parabola két szára egymástól.” Mikor bementem, megkérdezték, hogy miért rúgtak ki az előbb. Az Iby-féle szabály miatt –mondtam. És azzal elfújtam mind a kettőt. Az elnök azt mondta: „Ez már értelmes beszéd. Úgy gondolom, hogy át lehet engedni ezt az urat!” Mivel mindenki beleegyezett, felállt az elnök, kezét fogott velem, szervusz-szervusz, és engem felvettek a Kör tagjául. Az elnök orvosi vizsgára utasított. Az orvos a König Jancsi volt, így csak kedvezményes vizsgát kellett kiállanom. Csak a kabátomat kellett levetnem, Csámi „megvizsgálta” a szívemet, miközben egypár nem éppen erkölcsös, indiszkrét kérdést tett fel. Azután a térdekre ütögetett egy kalapáccsal és megállapította, hogy idegrendszerem jó. Az adjunktusa (Pasztuha [László]) egy orvosi bizonyítványt állított ki számomra, azzal a titkárhoz kellett mennem, ott azután beírtam nevemet a nagy könyvbe. Kaptam egy hatalmas emléklapot, és ezzel a vizsga befejeződött. Még megvártam, míg Józsi és [Siska] Vince is átmegy. Közben kérdezősködtem a többiek vizsgája felől. Ekkor tudtam csak meg, hogy aránylag szerencsés voltam, mert voltak, akikkel sokkal különböket csináltak. Volt egy balek kolléga, aki mást sem csinált csak vetkőzött és felöltözött. Számtalanszor megismételték vele ezt az attrakciót. Egy igen hosszú baleknak kereplőt adtak a kezébe, hogy zeneszórá táncoljon. Össze-vissza ugrált. Végül megkérdezték tőle, hogy csak így tud táncolni? Szerencsétlenségére azt felelte, hogy egyedül nem tud, mert nem szólótáncos. Erre behozattak kétféle partvist, egy feketét és egy barnanyelűt, megkérdezték tőle, hogy milyen az ideálja, és fel kellett kérnie a barna partvist szabályszerűn. A végén azt mondták neki, hogy csókoljon kezét a táncpartnerének. Hamarjában nem tudta, mit csináljon, mire fújozás közben kirúgták. Egy másiktól pedig megkérdezték, hogy ártatlan-e még? Nem hitték el neki, és egy bizonyos helyről kellett „ártatlansági bizonyítványt” hoznia. Miki [Jászberényi Miklós] barátunktól a jogásztól azt kérdezték, hogy miről ismeri fel a rézfarkú baglyot? Miki feltalálta magát és prompt megadta a helyes választ. Egy óra felé mendegéltünk haza a Körből...”

⁷³⁷ „Az énekpróbán szerencsésen sikerült a hangterjedelmemet annyira csökkenteni, hogy nem vettek be az énekkarba. Lekezeltem magammal rögtön, még benn a teremben. Végighallgattuk majdnem az egész próbát. Rengeteg nevetnivaló volt. Az egyik balekban tüneményes basszistát fedeztek fel. Énekelt egy néger spirituálét. Igen jó volt, nagy sikert aratott. Legalább lesz főiskolás-Bosambo.” – írta naplójában. Feljegyzésében emléket állított a jó barát kamarájának is, mikor mint jó balek meglátogatta a betegen fekvő firmát. „Katonai gyakorlat után elmentem „König Csámit” meglátogatni, mert már három napja betegen fekszik. Most voltam először náluk. Nem valami prima a kamarájuk. De rengeteg nő van a falon. Ez még jóváteszi a ridegséget. Tele vannak moziplakáttal, színésznőkkel, emlékekkel és szellemes feliratokkal. A legpraktikusabb az ajtón lévő szellemes felírás: „A szíves marasztalást, ne tessék komolyan venni.” uo. 13, 15. lap

sor. Az örök barátságot az elválást, és mégis együvé tartozást tréfás és komoly felírások tükrözik a Hibbey Albert nevére szóló menükártya hátlapját, ahol a következőket találjuk:⁷³⁸

Október 6-án a műegyetemi Ifjúsági Kör „végvári tűz” gyűjtésével, szavalattal és tárogató muzsikával hódolt az aradi vértanúk emlékének. A rossz idő ellenére is megrendezésre került (nyolc csapat részvételével) a hagyományos városi staféta. A versenyt a műegyetemisták nyerték meg, így ebben az évben övék lett a vándordíj.⁷³⁹

Az egy évvel korábbi Felvidékért való önkéntes és hazafias megmozdulás emlékére, az abban részt vettek iránti tiszteletből a Kör elhatározta, hogy minden év október elején ún. Lövész Teaestet rendez. A szigorúan zártkörű rendezvényről már szeptemberben értesülhettek az érdeklődők. Ez alkalomból a Lövér szálló valamennyi termét lefoglalták az arra érdemes ifjak részére. A rendezvényt, mely október 7–8. között került megrendezésre, megtisztelte jelenlétével az akkori soproni állomásparancsnok és tisztikara, de számos városi előkelőség is jelen volt, sőt, a szemfüles újságírók feljegyezték a soproni polgárlányok neveit is a rendezvényről.⁷⁴⁰ A november eleji hagyományos balekbálról és annak előkészületeiről ismét Suppán naplóját hívjuk segítségül.⁷⁴¹

⁷³⁸ NymE KK Dokumentációs anyag (fénymásolat) „Madas András. Az a hivatalos nevem, de Neked Bercikém ki mégis egy rendes (?) ember vagy a régi felejthetetlen napok emlékére Dalolrián.” „Kevés a hely, és még lopom is. Dumám nincs. Szeretettel küldöm soraimat: Varga.” „Más becenevemet, te őrizd meg magadban.” „Barátom, mindig jó barátok voltunk.” „Kedves Bercikém! Úgy is mint keresztapám, úgy is mint igen kedves Barátom mindig igaz szeretettel fogok rád gondolni. Kérlek, ha majd néha megállsz az élet rohanásába, egy-egy pillanatra gondoldj rám is.” „Úgy is, mint sorstárs: Sitkei János.” „Megtörténik a legjobb családban is! Kassai Ferenc.” „Szervusz Bercikém! A határ mellett találkozunk. Jaguár [Oroszlány Endre].”

⁷³⁹ SH 1939. október 8. 2. o. A hangerősítőn keresztül hanglemezeket közvetítettek, majd Biró Zoltán „Azért is élünk” c. saját szerzeményét szavalta el. A szavalat alatt gyulladt ki a végvári tűz. Ezután Várszegi József tárogatón játszott. Az ünnepség a Himnusszal zárult.

⁷⁴⁰ Zalay Károly tábornok állomásparancsnok, Kisfaludy és Láng alezredesek. Az újságíró megjegyezte: „A jókedvű főiskolások, akik annak idején megmutatták, hogy bármelyik pillanatban készek feláldozni életüket a magyar földért, most arról tettek tanúságot, hogy nem csak a hazának, de a jókedvnek is kiváló katonái.” ÚSVM 1939. október 10 3. lap. Harmincegy leány neve (közte a Hantó, Wanek, Ringhofer család lányai) SH 1939. október 12. 4. o.

⁷⁴¹ Egy balek naplója 24–25. o. „Az egyetemen nagy küzdelem vette kezdetét a fiúk között a balekbál megrendezése körül. A baleksősz felhívására nagy lett a tülekedés. Kezdetben a jogászok vitték a primet, de lemaradtak, mert kiderült, hogy Láng dr. [dr. Láng László] nem lehet balelnök, mert nem tagja az Ifjúsági Körnek. Azt pedig megtiltották, hogy szakkérdést csináljanak a dologból. A közös bányász-kohász listát félretették, és két bányászt és két erdészt jelöltünk minden tisztségre. Szavazás döntött a végleges eredményről, azaz a bálbizottságról... A hét a legkeményebb munkával telt el. Úgy tanultam, mint egy állat. Mintha legalábbis a hétvégén vizsgáznom kellene. De volt, ami feledtetni volt hivatva mindez. A balekbál [november 4.-én] szombaton a kaszinóban. Csodás volt. Bár fáradt voltam, mint egy hulla és a lábam is fáj, mégis lehetetlenség volt nem jól érezni magam. Délután hál Isten az ábrázoló klub [ábrázoló geometria] elmaradt és így még két órát alhattam is délután, egész 8-ig. 9-kor értem be a tettek mezejére, de bálnak még csak az első nyomai voltak felfedezhetők. A nagyteremben még hangverseny volt... a középiskolás perifériára vezérelt a sors, a gimnazista lányok közé. A hangverseny gyönyörű volt... azután karszalagot kértem és „rendeztem”. [Siska]Vincével összeakaszkodtunk, és a ruhatárhoz mentünk fogadni a nőket. Mikor Kelle és Vendl megérkeztek, megkezdődött a bál... Vince hívta fel figyelmemet egy jól táncoló kislányra. Én is felkértem, hát bámulatosan táncolt. Rögtön kész volt a haditerv: ez lesz a partner!... csak éjjel után kértem fel a kislányt. Úgyis elegen ugráltak neki. A partnerrel táncoltam a szupé előtti táncot, mire vége volt a zenének,

Téli ballagásra először az intézmény történetében, november 10-én került sor.⁷⁴² Suppán naplójából: „Az aulában ünnepély a profok jelenlétében, majd a zenekar rázendített a ballagási nótára... és ballagtak az öregek. Igen szép volt a cigányzenekar és az ének. Akármit mondanak, hogy a valéta-nóta nem szép, nem magyaros, nagyon szép volt a ballagás. Elöl ment Bugledits [József erdőmérnök-hallgató], a valéta-elnök egy karóra tűzött, hatalmas fehér csokorral. A valétálók zöld kar- és kalapszalaggal, hatalmas fehér krizanténnal a gomblyukban; összeölelkezve haladtak fáklyás erdészek között.” A szalamandert Esztó Zoltán vezette. A szalamander a „Gömbös út, Hunyadi út, „Balogh-Kovács” úton és a szerpentin felvonult a Gruber szállóig. A valeta szakestélyre a Hatvan Ferenc turistaházban került sor. A Hatvan turistaház előtt a valétánsok kiváltak a menetből, felsorakoztak, és a ballagás többi résztvevői díszmenetben vonultak el előttük.

December 6-án, a kormányzó névünnepén a Vitézi Szék a kaszinóban áldomást tartott, este pedig a színházban Thuróczy Gyula társulata díszelőadást rendezett a Bánk bán bemutatásával. Az előadást a műegyetemi hallgatók énekkara vezette be a Himnusszal. Utána Virágh Béla ifjúsági elnök mondott ünnepi beszédet. A közönség lelkesen ünnepelte a kormányzót.

Az év végén temetett a műegyetem. Kovács Károly szigorló erdőmérnök hunyt el idegösszeroppanásban. Emlékére a Körben gyászszakestélyt tartottak. Suppán naplója szerint 200 korszót törtek el. A korszó fülét ő is hazavitte és kiakasztotta kamarájukban.⁷⁴³

1940 januárjában a Kör kéréssel fordult a dékánhoz: Szakkönyvek díjmentes kiutalását kérték a bukaresti és a zágrábi egyetemeken tanuló műegyetemi hallgatók körei számára. További indoklásul szolgált a kért szakkönyvek drágasága, a nyelvtudás hiánya, és a Kari Könyvkiadó alapszabályzata.⁷⁴⁴ Az Új Sopronvármegye február 2-án özv. Muck Andrásné gondolatait közölte az álarcos jelmezbárról. Ezt idézzük: „Beszélgetünk. Magam képviseltem az élet szomorú oldalát, gyötrelmeket, bánatot, könnyet látók csoportját. Ők fiatalok voltak.

megkért, hogy segítsék megkeresni az anyukát. Hosszú bolyongás után, bent az étteremben találtuk meg. Vincét is felszedtük útközben, és hármásban vacsoráztunk... Nagyon jó hangulatban telt el az egész szupé. Reggelig persze Györgyike volt a sztár... Sajnos, vagy talán szerencse, Györgyikéjének indulni kellett félőtkor a vonatra, mert Ágfálván laknak. Persze elkísértem az állomásra őket. Mivel taxit nem tudtunk szerezni, gyalogoltunk a délire.”

⁷⁴² Az V. évesek búcsúztak az Alma Matertől az új tanulmányi rend értelmében.

⁷⁴³ Egy balek naplója 27, 42. o. vö. MTI 1939. december 6.

⁷⁴⁴ NymE KL 657/1939/40 A Kari Könyvkiadó Alapszabályzata szerint, annak terhére a professorok saját könyveikből nem utalhattak ki ingyenpéldányt a Kör részére. A következő szakkönyvekre irányult a kérés: Cotel Ernő: A nyersvasgyártás alapelvei, Martin acélgártás, Hengerlés. Verő József: Metallográfia, Kövesi Antal: Szilárdságtan, Finkey József: Brikettelés, Ércelőkészítés, Esztó Péter: Bányaműveléstan, Vendl Miklós: Kőzettani praktikum. (Vendl professzor prodékán, úgy is mint a Kari Könyvkiadó Alap elnöke, a legmelegebben pártolta az ifjúság kérését.)

Teli erővel, munkakedvvel, élniakarással, dallal. Mennyi energiát, időt, munkát pazaroltak ennek a mulatságnak a megrendezésére és mennyi rengeteg pénz van erre. Nem való ez ma, mert mindez másra kellene. Mire? – kérdik többen is. Kenyérre, munkára, tüzelőre és – sok mindenre. Minden arra megy, nevettek a fiúk. Kezdjük csak az elején. Kereskedőhöz, szabóhoz, varrónőhöz, cipészhez, fodrászhoz, sofőrhez, vendéglőshöz, zenészhez és ki tudja, hova nem sietnek a kenyeret adó forgalom szálak. Kenyérré változtatjuk a jókedvünket. Ezen kívül, mondja egy másik, miből álljon fent az Ifjúsági Kör, miből segítse rászoruló társait, miből rendezze a fáklyás felvonulásokat és a többi sok közmunkáját? A dolgok, a színek változnak előttem. Ők az élet, a jövő hordozói. – Jó mulatást!”

A hagyományos álarcosbál megrendezésére február 4-én került sor a Kaszinóban. De ez a bál a rendkívül rossz időjárás miatt (a közeli és távoli vidék kiesése) nem hozta meg a hozzá fűzött reményeket. A bálbizottság így is – pedig csak egyetlen nap állt rendelkezésére – csodát varázsolt a falak közé.⁷⁴⁵ Még február hónapban a Kör a Sopronban tartott finn esten, melyen a nagykövet is részt vett feleségével, nagy sikerrel szerepelt. Az 1939-es év nemzeti ünnepének megszervezése is az ő feladatuk volt.⁷⁴⁶

A Virágh vezette Kör utolsó nagy megmozdulása a másodsor megrendezésre kerülő „*Tarka Est*” megszervezése és lebonyolítása volt a Városi Színházban. Az Ifjúsági Kör énekkara és tánczenekara mellett több hallgató is nagy sikerrel szerepelt a műsorban.⁷⁴⁷

Az 1939/40-es tanévben a Kör taglétszáma tovább emelkedett. 1939 szeptemberében 340 tagot számlált, akik közül 44 fő záradékolt. Az év folyamán 456 ügyirat került iktatásra, amelynek jórészt a körrel élettel kapcsolatos hirdetések és a vidéki ifjúsági egyesületekkel folytatott levelezések tették ki. A Kör az évfolyamán három rendes, négy fegyelmi és kilenc választmányi ülést tartott. A jelentés kitért a múlt évi elnökség zavaros pénztári viszonyaira (azt már a háborús időkkel magyarázva). Az év végi rovincsolás fel is szólította az új elnökséget a függő ügyek minél előbbi tisztására. Az 1939/40-es vezetőség az előző évi

⁷⁴⁵ Madas Andrásné gondolatai USVM 1940. február 2. 5. o., SH február 4. 1. o.

⁷⁴⁶ Uo. 1940. február 25. 2–3. o., március 14. 4. o., március 15. 2. o., március 17. 3–4. o. Az ünnepségsorozat már március 14-én fáklyás felvonulással vette kezdetét a Petőfi téren. A Nemzeti Dalt Rauwalter (Csulak) Ervin emh szavalta, tárogaton pedig ismét Várszegi József játszott. 15-én az ünnepi beszédet a kör elnök Virágh Béla mondta el.

⁷⁴⁷ NymE KK Dokumentációs anyag, szórólap másolat. Az Ifjúsági Kör énekkarát Raffay Béla kmh vezényelte, Tuskó László emh operett-részleteket énekelt, zongorán kísérte Benedek Attila kmh. Orbók Attila: Ne fecsegi c. jelenetében a férj szerepét Salamon Ádám emh személyesítette meg. Ostoros György emh szavalt, fellépett Beringer John bmh és Komár László kmh harmonika-kettőse. Lőrinc Miklós: Amerikai menyasszony c. tréfás jelenetében négy műegyetemi hallgató szerepelt: Buda Ernő és Pum Gyula, Csulak (Rauwarter) Ervin emh, dr. Ormos Károly bmh. A műsorszámok konferálója Javorek Ervin emh volt.

pénztári zavart sikeresen tisztázta.⁷⁴⁸ Az elnökség tevékenységéről: A külföldi csereakcióban sikerült Lengyelországba két erdészt, három kohászt és négy bányászt kiküldeni, Német- és Lettországra pedig két-két erdészt. A nemzeti munkavédelmi szolgálat számukra ismeretlen okból kifolyólag elmaradt, igen érzékeny veszteséget okozva tagjaiknak. A fiatalok, mint az előző években is, megkapták a város pénzsegélyét és a tűzifasegélyt is.

1939. szeptember 8-án az ágfalvi csata emlékére a Kör nagyszerű ünnepélyt rendezett. Szeptember 24-én a nagycenki emlékűnepen három tag képviselte a Kört. Októberben megjelent a „*Mi nótáink*” magyar szövegének II. kiadása. A Kör részt vett az október 6-i kegyeleti ünnepélyen. Másnap megtartották az 1938 őszi bevonult tagok emlékére a „*Lövész Teát*”, mely mind erkölcsileg, mind anyagilag jól sikerült. November 10-én az V. évesek ballagása volt; utána valétaszakestélyt tartottak. Halottak napján a szokásos gyász-szalamander vonult fel. December 21-én búcsúztak az elhunyt Kovács Károly szigorló erdőmérnöktől. A Hűség ünnepén a Kör egy szavallattal szerepelt. 1940. február 4-én tartották meg álarcosbálgukat, ami a zord időjárás miatt anyagi siker tekintetében elmaradt az előző évekhez képest. Február 25-én a „*Finn esten*” a Kör több szám előadásával szerepelt, és közreműködött a rendezésben is. Március 10-én a Hungária díszközgyűlésén hat fővel vettek részt. A március 14–15-i ünnepségsorozat megrendezése, lebonyolítása is a Kör feladata volt. Az ünnepi beszédet a kör elnök mondta el, ezen kívül szerepeltek a tagok szavallattal és énekenével is. Az „*Alföldi est*” rendezéséért a Kör a „*MANSZ*”-tól (Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége) 100 pengő adományt kapott. Az összeget a szegény sorsú hallgatók megsegítésére fordították. Az évi jelentés végén ez a kitétel szerepel: „*Körünk mint egységes ifjúság álljon őrt ezen a nyugati végváron.*”⁷⁴⁹ Szőke László, az Új Sopronvármegye

⁷⁴⁸ A rovancsra 1940. május 6-án került sor. A pénztárkönyv vezetését az ellenőrzés rendben találta. Meghagyták, hogy az elnöki reprezentációs költségek a jövőben csak a tanár-elnök láttamozása esetén fizethetők ki, a pénztárkönyv kiadási tételeinek mellékleteit lyukasztással kell érvényteleníteni. A tagdíjhátralékok beszédére az elnökség figyelmét felhívták. vö. NymE KL 1334/1939/40

⁷⁴⁹ NymE KL 114/1940/41 A jelentés 1940. június 7-én kelt. Előtte egy hónappal május 8-án felállt az új tisztikar. A jegyzőkönyv szerint a Tarka Estről a beszámolót Reményik Ernő bnh tartotta meg. A leköszönő elnök közvetlen szavakkal szökö az ifjúsághoz: „*Végezzenek önzetlen munkát a Körért*”. Reményik két indítványát a Lövész tea rendszeresítését, és azt, hogy a vigalmi bizottság elnökét már a legelső választmányi gyűlésen válasszák meg, egyhangúlag elfogadta a közgyűlés. Pintér András a választási korteskedés ellen szólalt fel. Az elnök az ügy kivizsgálását a következő elnökségre hárította. Jánossy Kázmér indítványozta a menza megvalósítását. Weber József korelnök vezette le a választást. Az elnöki tisztségre két jelölt volt. Pasztuha László bányamérnök és Hibbey Albert erdőmérnök-hallgatók. Hibbey lett az új elnök 156 szavazattal; Pasztuha csak 80 szavazatot szerzett. Alelnöknek dr. Ormos Károlyt és titkárnak Sitkei Jánost választották meg.

tudósítója maradandó emléket állított a lapban a már abban az időben is egyre gyéribben előreforduló, majd lassan feledésbe menő hajdani selmeci szokásnak: a költözködésnek.⁷⁵⁰

8.4 A második bécsi döntés és következménye – a Volksbund tagok kiközösítése a Műegyetem soproni karán

1940 tavasza világosan jelezték a magyar külpolitika „*Teleki doktrínáját.*” A magyar „*fegyveres semlegesség*” megőrzését, amely lehetőséget ad adott pillanatban a revízió megvalósítására. A Romániához intézett szovjet ultimátum után, a magyar kormány részleges mozgósítást rendelt el. A nyár háborús feszültségben telt el a Kárpát-medencében. A nyugati hatalmak érdektelensége folytán, Románia felkérte Német- és Olaszországot a döntőbíró szerepére. Az így megszületett második bécsi döntés után az ország az újabb revíziós siker

⁷⁵⁰ USVM1940. március 1. 5. o. A Balogh-Kovács Sándor utca 1947-től Mikovinyi Sámuel út. „*Ez már a diákkal jár, hogy bizonyos időnkint az ifjúember hurcolkodik. Az okok sokfélék. Különböző adósságok, házastárs házigazda, no meg nem utolsósorban a hitelezők, akik olyan bejáratosak lesznek a diákkamarába, mintha a mérnökjelölt úr kenyeres pajtásai lennének. Nem csoda, hogy ilyenkor a tanulmányi gondokkal amúgy is teletömött főiskolás egyszerűen nem bírja tovább. Valamit tenni kell. Tanácsot kér a fiúktól, akik az egyenlet végső megoldásaként kimondják az ítéletet: Hurcolkodik. Így volt ez sok-sok éven keresztül az ősi Selmecen, de megesik ez mostanság Sopronban is. Valami persze elmaradt ebből a régi szép szokásból. Elmaradt az a kedélyes keret, mely megédesítette a hurcolkodó diák keserű könnyeit és nem kis vigasságára szolgált az utcák népének. Minap aztán összeült a másodéves erdészek nagytanácsa. Fiúk, az Ernő költözködik – mondta egy sokat ígérő hang. A hangsúlyban pedig már ott vibrált a tanács: költöztessük régi selmeci szokás szerint. Ernő természetesen már nem nyilatkozhatott afelől, hogy mi a véleménye az ünnepélyes hurcolkodásról. Enyhén szólva, semmi köze sem volt már ahhoz, hogy a széles baráti kör miképpen lengeti meg a nyílt utcán lepedőjét, hálóingjeit és egyéb intim ruhadarabjait... Fél háromkor büjt elő a kigyózó menet a Balogh-Kovács út sarkán. Már messziről villogott a hatalmas póznára erősített fehér éjszakai szerszám, amit a legnagyobb jóakarattal sem lehetett lampionnak nevezni. Az ismert városi főtanácsos koromfekete hajú fia vitte, minden fordulónál előre mutatva vele az útirányt. Mögötte ünnepélyes lassúsággal hozták a többi értékes és kevésbé értékes megnevezhető és meg nem nevezhető diákolmit. Mert mije van egy diáknak? Ott vitték a menetben az „eszácjgot”, azaz két tányérat, a hozzávaló csemegét, egy üveg mézet. Tekintve, hogy kemény tél volt az idén, egy apró kis emberke tüzelőfát is vitt. Hál' Isten nem volt valami nehéz dolga, mert a kisköteg fa olyan szépen festett a kezében, mintha csak egy elegáns csomag lenne a Meinel-től. Külön vitték a csizmákat, kabátokat, nadrágokat, no meg a pipák sokaságát. A költözködő ugyanis elhivatott lelki áldozója a nikotínélvezetnek, de amint a söröshordó mutatta, nem veti meg az enyhébb alkoholt sem. És hogy valami mégis emlékeztessen arra, hogy igazi kultur-ember változtatja meg e siralomvölgyben elfoglalt lakhelyét, ott vitték a könyvtárát is. Egy vékonydongájú szőke legény tartotta jobb hóna alatt a temérdek tudományt, ami között Max Brand és Rodriguez detektív történetei között ott szorongott az utóbbi idők minden komoly ponyvaregénye. Hogy hiba ne essék a menet fotográfiájában, bűn volna kifelejteni annak nyilvánosságra hozását, mi szerint a delikvens piros paplannal takarózik, egy vánkosa van és vagyonának komoly erősségét képezi egy pár elegáns barna félcipő és egy szellős tavaszi Hubertus-kabát. Elegánsan és előkelően festett a kis teafőző. A növénygyűjtemény pedig minden ellenkező híradás ellenére is, igen nagy szorgalomra és erdőmérnöki tudásra vall, és aki ezt elpróbálja vitatni tőle, az vagy nem ért a dologhoz, vagy egyenesen rossz indulatú. Végére hagytuk a felvonulás csemegéjét. Diszes lepedő-baldachin alatt talicskán tolták a költözködőt. A nevét csak a nagy mérnökös betűkkel megrajzolt tábla árulta el: Ernőcske költözködik... Tehát a hanyag előkelőséggel talicskán pöffeszkedő ifjút, akinek alig pelyhedzik ugyan még a bajusza, de olyan előkelően pipázik, mint egy indiai maharadzsa. Ha a hitelezőket érdekli, hogy hová költözködött koszt-kvartélyra Ernőcske, hát elárulhatjuk: Ág utca 2-es szám alá. Hogy hol van az Ág utca, azt egyelőre talán maguk sem tudják. Annyi bizonyos, hogy a legközelebbi út a Flandorffer utcai Jägerborozó volt. Amint hírlik, a víg hangulatban eltöltött órák után még könnyebb volt a hurcolkodás, mert egy zálogcédula mégiscsak könnyebb, mint a kivattázott télkabát. Aki nem hiszi, próbálja meg.”*

mámorában égett.⁷⁵¹ 1940. augusztus 30-án ennek öröme a hallgatók egész nap kivont karddal álltak díszőrséget a soproni Hűség zászló előtt.⁷⁵²

Azonban a határmódosításról született döntéssel párhuzamosan a német külügyminisztérium kidolgozott egy kisebbségi egyezményt, amelynek célja a magyarországi német kisebbség helyzetének egységes jogi szabályozása volt. Az egyezmény tervezetét már augusztus 29-én átnyújtották Teleki miniszterelnöknek. A magyar küldöttség ezt joggal zsarolásnak tekintette, de kisebb módosítással elfogadta.⁷⁵³ A Volksbundot a magyarországi németiség egyetlen legitim képviselőjévé nyilvánították. A szövetség kizárólagos jogot kapott arra is, hogy elismerje a népiségi hovatartozást.⁷⁵⁴

Az újabb német térnyerésén túl ekkor röppentek fel az első hírek arról, hogy a németek nem tartják kizártnak egy népi német államalakulat kialakítását Magyarország, Románia és Jugoszlávia, Baranyától Resicáig húzódó németek által is lakott vidékéből.⁷⁵⁵ A selmecebányai tradícióknak megfelelően a főiskolán és a karon mindig békében és testvéri egyetértésben élt – nemzeti különbség nélkül – annak valamennyi hallgatója. A selmecebányai végzettségű horvát, román, szlovák, szerb mérnökök a trianoni békediktátum után is baráti segítséget nyújtottak magyar kartársaiknak. Ugyanez a szellem hatotta át a már Sopronban tanuló hallgatókat. Testvérként, barátként fogadták a más nemzet fiait. A német nemzetiségű hallgatókkal szemben is hasonló volt a helyzet. Azonban az egyre erősödő pángermán ideológia, majd Ausztria bekebelezése a Német Birodalomba, és a Volksbundban rejlő vélt és valós veszély, ösztönös cselekvésre készítette a Kört.

Minden lehetséges eszközzel védekezni kezdtek a hazai németek mozgalmával és annak tagjaival szemben. Ebben a tanári kar egy része is messzemenően támogatta őket.

A „*Volksbund der Deutschen in Ungarn*” helyi szervezete 1939. július 1-jén bontott zászlót Sopronban. Tagságuk rohamosan emelkedett. Egyes helyi tagjai mentalitásáról Kapi Béla evangélikus püspök emlékiratában ezeket olvassuk. *„Uralkodó közösséggé lettek a gyülekezetben, a maguk akarátát erőszakkal is keresztülvitték. Rendesen külön tanácskoztak, s elhatározásukat külön érvényesítették. Vezetőikkel és saját tagjaikkal szemben egyformán erőszakosak, türelmetlenek voltak. Nem részesítették termény-, vetőmag-, rézgálic vagy egyéb juttatásba azokat, akik német voltak ellenére nem léptek be a Volksbundba. Egészen hirtelen a*

⁷⁵¹ Ablonczy Balázs: Teleki Pál (Egy politikai életrajz vázlat) Budapest, 2000 A továbbiakban. Ablonczy.

⁷⁵² USVM 1940. szeptember 1. 9. o.

⁷⁵³ Spannberg Norbert. A magyarországi Volksbund Berlin és Budapest között 1938–1944 Bp., 2005 214–215. o. a továbbiakban: Spannberg.

⁷⁵⁴ Spannberg 218–219. o. A szervezetre nézve végzetesnek bizonyult az a rendelkezés, amely kimondta: a népcsoport tagja csak a nemzetiszocialista világnézetet valló személy lehet.

⁷⁵⁵ Ablonczy 121–122. o.

Volksbund lett a németiség külpolitikailag irányított politikai szerve, mely egyesítette az egész németiséget, s lelkét megtöltötte a nagy német világhatalom lázálmával. Lobogója nálunk is a nemzetiszocializmus volt, mely egyházat, templomot, vallást, iskolát csak saját politikai elgondolására volt hajlandó elismerni. A kisebbségi túlkapások és követelődzések állandóan növekedtek. Jóralavó német népünk egy része megrészegeedett faji önérzetétől. Büszkén nézte uniformisos Volksbund-ifjúságának felvonulásait, s népi dalainak éneklése közben szédült mámorral járta régi német táncaikat, melyeket soha senki se akart tőle elvenni."⁷⁵⁶

Ebben a légkörben 1940 őszén négy volksbundista hallgató kérte felvételét a főiskola bányamérnöki szakára. Egyiküket már a felvételinél sikerült elutasítani. Közülük hárman Berthold Henrik, Bayer József, Opl Lars az Ifjúsági Kör részéről olyan bánásmódban részesült, hogy a német követ erélyes hangú jegyzékben tiltakozott a magyar kormánynál.

Az ifjúság a november 13-i előadás előtt a Volksbund jelvénnel megjelent hallgatókat, „hazaárulóknak”, „német disznóknak” és „Hitler csőcselékének” titulálták. Velük szemben a kiközösítés íratlan büntető törvénykönyvét alkalmazta a Kör. (Hibbey visszaemlékezése szerint a kiközösítésről már októberi közgyűlésükön döntöttek, és erről az elhatározásukról a Kart is értesítették).⁷⁵⁷ Az események mögötti mozgatórugók szerteágazók. Idesorolható az Alföldről vagy Erdélyből érkezett hallgatók viszonya egy kétnyelvű, számukra idegen kultúrájú városhoz. A Kör magát politikamentes és pártsemleges szervezetként jelölte meg, a hallgatók idősebb társaiktól nyert benyomásai, a burkolt vagy nyílt német ellenesség.

Több mint harminc évvel a kiközösítés után vetette papírra emlékeit Varga Domokos író. Majd négy évtizednyi élettapasztalattal a háta mögött így emlékezett erre az időszakra: „Mikor beiratkoztam a főiskolára – 1940 őszén –, a budapesti német követség elintézte, hogy három német fiút létszámon felül felvegyenek az első évfolyamra. Akkor jöttek az első erdélyi hallgatók is, őket tárt karokkal vártuk, de ezt a három németet jól szervezett gyűlölség fogadta. Minket balekokat – vagyis elsőéveseket – az idősebb főiskolások tanítottak ki, hogyan kell bánni velük: ha szólnak hozzánk, hátat fordítani, ha rajzolnak, a tust véletlenül a rajzlapjukra dönteni, és így tovább. Hetek alatt kikopott a főiskoláról mind a három. Csakhogy én az egyiket közben személyesen megismertem, mert Bögér [András] Andrissal, a legjobb barátommal lakott egy házban. A két kamara egymásba nyílt, s hogy, hogy nem, mi is

⁷⁵⁶ Kapi Béla: Lámpás az oltár zsámolyán: Kapi Béla püspök feljegyzései életéről és szolgálatáról. Szerk. Mirák Katalin, Sopron 2004, 443. o.

⁷⁵⁷ Alma Mater Sopron 1970, 51., 55. o. NymE KK Dokumentációs anyag. Beszámoló a Nemzeti Bizottságnak 1946. február 16. (fénymásolat jelzet nélkül) vö. Hiller 184–186. o.

*megnyíltunk egymás előtt, a két kálvinista magyar s a Heinrick nevezetű szőke német fiú.*⁷⁵⁸ Ő egyáltalán nem mutatkozott Hitler barátjának, sőt elfogult németnek sem, gyakran emlegette svéd rokonait, s velünk is úgy beszélt – minden meghunyászkodás és minden fölényeskedés nélkül – mint teljesen egyenrangú fél. Nem volt mit utálnunk rajta. Még magyarul is úgy tudott, mint mi... Pedig most utólag is azt kell mondanom: a német követség beavatkozása ellen – bármilyen zokon esett ez a három fiúnak – joggal fogtak össze az akkori Ifjúsági Kör tagjai.”⁷⁵⁹ Magyarország a bécsi döntés ellentételezéseként 1940 októberében már átengedte területén a német „*tancsapatokat*” és a következő hónapban csatlakozott az Antikomintern Paktumot felváltó háromhatalmi egyezményhez. A belpolitikai életben előretört a szélsőjobb.

Teleki ennek ellensúlyozására megszervezte a Nemzetpolitikai Szolgálatot, amelynek a miniszterelnökség féltitikos propagandatevékenységének irányítása volt a feladata. Ezzel egy időben a kormánypárt jobboldala szakadatlanul támadta Telekit. A kiválásra Imrédy vezetésével 1940 októberében került sor. Az új tömörülés veszélyessége abban rejlett, hogy a szélsőjobboldalt már magasan kvalifikált szakemberek, politikusok és értelmiségiek is képviselték az országban. Teleki ennek elszigetelésére, nagyszabású törvényhozási reformra készült. Az 1940–1941 fordulóján bekövetkező események azonban már nem kedveztek egy kereszténységgel átítatott konzervatív-korporatív reformnak.⁷⁶⁰

Amikor Magyarország 1940 novemberében csatlakozott a háromhatalmi egyezményhez, az angol külügyminisztériumban végleg leszögezték: ha Magyarország idegen haderőt enged át területén olyan országba, amellyel Nagy-Britannia szövetséges viszonyban vagy barátságban van, megszakítanak a diplomácia kapcsolatokat, ha pedig egy ilyen állam elleni katonai akcióban Magyarország katonailag részt venne, az *casus bellit* jelentene. Ennek az állásfoglalásnak a szerepe nem kétséges a jugoszláv–magyar örök barátsági szerződés létrejöttében.⁷⁶¹ A magyar diplomácia London felé a „*nyitott ablak*” koncepcióját hangsúlyozta, Berlinnel meg azt próbálta elhíttetni, hogy a szerződés célja Jugoszlávia bevonása a háromhatalmi egyezménybe.⁷⁶² Az 1941. március 27-i belgrádi németellenes fordulat után a miniszterelnök feloldhatatlan ellentmondásba került önmagával. A területi

⁷⁵⁸ NymE KL 1940/41 Főkönyv Heinrich Berthold 1920-ban a Tolna megyei Keszőhidegkúton született, 1939-ben Bonyhádon reál érettségét tett. Utolsó megkezdett féléve 1940/41 2. félév volt. Kimaradt.

⁷⁵⁹ Varga Domokos: Lecke egy életre In: Vallomások egy városról. Magyar írók Sopronról. Szerk. Sarkady Sándor Budapest, Akad. Kiad. 1978 45–46. o. A továbbiakban Vallomások.

⁷⁶⁰ Ablonczy 124–125. o. A tervzet szerint az alsó és felsőházi helyeket a hivatásrendi, közigazgatási alapon választott képviselők töltötték volna be, a politikai pártok teljesen eltűntek, vagy legalábbis visszaszorultak volna. Teleki reformja nem jelentett volna totális diktatúrát. A hivatásrendiségnek nem volt köze a parlamenti demokráciához, de messze esett a náciizmustól és a kommunizmustól is.

⁷⁶¹ Juhász Gyula: Gróf Teleki Pál külpolitikája. In.: A történész józansága Budapest, 1994, 186. o.

⁷⁶² Ablonczy 126. o.

revízióról ő sem mondhatott le nyíltan. A kormányzó és a katonai körök a németek igényét akarták kielégíteni. Teleki tudta, ha cselekszünk, hadba lépésünk a világháborúba való bekerülésünket jelenti. 1941. április 3-i öngyilkossága – mivel az egyetlen ilyen tett volt a korabeli világban – nagyobb hatást gyakorolt a határokon kívül, mint idehaza. Teleki politikai működésének árnyoldalai mellett (második zsidótörvény) messze kimagasló professzori oktató-nevelő munkája, a békés revízióval elért eredményei. Minden elődjénél türelmesebb nemzetiségi politikát hirdetett meg, és a nemzet függetlenségéért folytatott reménytelen küzdelme tiszteletet érdemel.

8.5 A Kör munkája az 1940/1941-es tanévben

Hibbey Albert megválasztásának körülményeiről ő maga idézte fel emlékeit. 1940 májusában, az elnökválasztási kampány idején már szigorló erdőmérnök-hallgató volt. Szeretett volna minél előbb végezni, állásba menni és megnősülni. Kassai László mellett korteskedett, az ő érdekében fejtett ki propagandamunkát. De éppen Kassai kereste meg azzal, hogy munkájuk nem eredményes, és vállalja el ő az elnökségre jelölést. A Hibbey Albert vezette Kör június elején beterjesztette az összeállított 1940/41-es költségvetését (7360 pengő), és felterjesztette megválasztott tisztikarának névsorát.⁷⁶³ Az új elnök múlhatatlan érdeme, hogy megvetette a diákmenza alapjait. Hibbey már az előző elnök idején, mint diákjóléti megbízott többször tájékozódott az étkezés mikéntjéről a soproni népkonyhán és a honvédségi laktanyáknál. Úgy látta, hogy szolgálai és sértő egy egyetemistának bemenni a laktanyába, s ott csakjából enni. Nyomós érvként hozta fel azt is, hogy ha a hallgató elkésett, mert az előadásról nem mehetett el időben, aznap még ebédet sem kapott. Az elhatározást a tett követte. 1940. május 27-én a főiskola dékánjához fordult, hogy kérésüket pártolólólag terjessze fel Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszterhez. Hómantól 5000 pengős segélyt kért önálló menza létesítésére. A minisztérium két részletben küldte el a kért összeget (1940. december 20-án és 1941. február 22-én). A Kör már az első részlet megérkezése után háláját fejezte ki Hómannak, 1941. februári felterjesztésükben pedig arról is beszámoltak a miniszternek, hogy a menzát a kör házában kívánják elhelyezni, s a kapott összeget a szóba jöhető helyiségek átalakítására fordítják. A helyiségek azonban kétszobás lakásként bérbe voltak adva, s a bérletet

⁷⁶³ Gyökerek és lombok III. köt. 379–380. o. „*Ne viccelj, én neked korteskedem, és akkor te azt mondd, vállaljam el... Különbem sem lehet, mert ismerem az alapszabályt. 24 órával a választás megkezdése előtt 50 aláírással egy ajánlóívet kell beadni az Ifjúsági Kör titkárságára, az elnökségnek.*” (Kassaiék az alapszabály értelmében már beadták az ajánlóívet Hibbey nevével. A választáson majd kétszer annyi szavazatot kapott, mint ellenfele) NymE KL 1333/1939/40 A bevételek rovatnál tagdíj 3500, záradék 300, műgyetemi hozzájárulás 360, büfébér 100, játékkártya és ünnepek 400-400, árueledés 200, kegyeleti alap 600, csekkszámáról 1500 pengővel számoltak.

legkorábban májusban lehetett volna felmondani, ezért a Kör úgy számolt, hogy a menza legkorábban is csak a jövő tanév elején, szeptemberben nyílhat meg. Így a segélyösszeget külön bankbetétként kezelték.

A Kör tanár-elnökének felterjesztéséből azonban már azt tudjuk meg, hogy „*időközben nem hivatalosan a menza megoldására más út is kínálkozott...*”⁷⁶⁴ Egy fennmaradt záradékolási igazolásból arról alkothatunk képet, hogy egy köri tag általában milyen tartozásait fizette be a Kör pénztárának tagsági díj, biliárdtartozási és kártyatartozási díj címen.⁷⁶⁵ Szeptember 8-án már az ágfalvi csata emléknapját ünnepelték a műegyetemisták. „*Amikor országunk újból megnagyobbodott, a kincses Erdély nagy részével, kötelességünknek tartjuk megemlékezni azokról és hálánkat kifejezni azoknak, akik húsz évvel ezelőtt itt nyugaton véreztek a magyar szabadságért és akiknek Sopron magyarságát köszönhetjük*” – állt felhívásukban. „*A Sopronért vívott ágfalvai ütközetben hősi halált halt fölkelők emlékét kegyeletos módon ünnepelte meg a bánya- és erdőmérnöki egyetemi ifjúság. A fölkelő-emlékmű előtt az ifjúsági elnök [Hibbey Albert] nagyhatású beszédben méltatta a hősök önfeláldozását, majd megkoszorúzták a fölkelők sírját.*”

Szeptember 10-én a félárbocra engedett Hűség zászló az árboc tetejéig kúszott, és többezres hallgatóság előtt Rauwarter (Csulak) Ervin erdőmérnök-hallgató elszavalta Erdélyi Tibor: Ezen az őszön c. költeményét.⁷⁶⁶ 1940 októberében a büfé üzemeltetésére három évre Kiss Lászlóval kötött szerződést az Ifjúsági Kör, a kvesztori hivatal dékánhoz intézett kiegészítő irányelveivel és rendelkezéseivel. A szerződést Hibbey Albert és Sitkei János látták el kézjegyükkel.⁷⁶⁷ A hagyományos szalagszentelőre a Lövér szálló összes termeiben került sor.⁷⁶⁸ A soproni rendőrség 1940. október 9-én úgy érezte, hogy jól felkészült a balekok ismerkedési estjére. Szinte már a hagyományokkal is tisztában voltak. A csendháborítást és a „*Tóbiásozást*” azonban nem tudták megakadályozni, mivel kiváló volt a hallgatók stratégiája.

⁷⁶⁴ NymE KL 1414/1939/40, 585/1940-41, 767/1940-41, 1057/40-41. A két szobát Tóth János ny. plébános bérelte. A bérlet felmondására nem került sor. Gyökerek és lombok 382–383. o.

⁷⁶⁵ NymE KL 1578/1939-40 július 27.

⁷⁶⁶ MTI 1940. szeptember 9. USVM 1940. szeptember 6. 6. o., szeptember 12. 4. o.

⁷⁶⁷ NymE KL 328/1940/41 A büfében eladott árukról a kvesztori hivatal is tarthasson árlapot, a bérlő a közszolgáltatásoknál a legnagyobb takarékosággal járjon el, szereléseket és átalakításokat csak a hivatal beleegyezésével tehet. Proszk János dékán a megállapodást jóváhagyta. A megállapodás alapja a 660/1936-37-es kari határozat volt.

⁷⁶⁸ SM A szalagszentelő 16-án volt. Valétszalagszentelő est menükártya, Thier anyag (az étrend sonkás omlett, vegyes filé finom köritéssel és torta volt).

Szalay József rendőrtiszthelyettes részletes jelentését, – mint jellemző kordokumentumot – teljes egészében közöljük.”⁷⁶⁹ Ebben az évben újjáalakult az „Erdélyi Kör”. A főiskolán 1925-ig működött a „Selmeczbányai Főiskola Erdélyi Köre”. Észak-Erdély és a Székelyföld visszatérével 1940 októberétől a soproni egyetemre egyre több erdélyi ifjú iratkozott be. Az elnyomás megtanította az erdélyi hallgatókat arra, hogy ha az életben boldogulni akarnak, összetartásra van szükségük.

1940. október 20-án a soproni tanári üdülőben újjáalakult az egyesület. Aurori Sándor korelnök nyitotta meg a gyűlést és üdvözölte a megjelenteket. Vázolta a Kör célját, melynek lényege: önképzés tiszta magyar szellemben, az erdélyi hagyományok megőrzése az Ifjúsági Kör selmeci hagyományai mellett. Jellemezte az elnyomás éveiben megacélozódott erdélyi szellemet, amely őszinte hazaszeretben, szabadságszeretben és egymás megbecsülésében nyilvánul meg. Aurori beszédét követte a tisztikar megválasztása. Elnöknek egyhangúlag Kun Bélát, alelnöknek Lőrincz Leventét, titkárnak Bocsánczy János bányamérnök-hallgatókat választották.⁷⁷⁰ A helyi lapban Cziadery András írt cikket a körü házban zajló balekbáli

⁷⁶⁹ NymE KL 284/1940-41 „Tisztelettel jelentem, hogy folyó hó 9-én szolgálatom teljesítése alkalmával arról értesültem, hogy a soproni főiskolai hallgatók a Pannónia vendéglő Fehér-termében összejövetelt, vagyis a fiatalokkal ismerkedési, úgynevezett Balek-estélyt tartanak, ami köztük, mint főiskolai hagyományként a fiatalok arcának bekormozásával jár. Ismerve a főiskolai hallgatók szokásait, hogy ily alkalomkor az összejövetellek végeztével rendszerint éjjeli csendháborítást szoktak elkövetni azáltal, hogy csoportosan az utcákat járva s egymásnak a szintén hagyományos és általunk is ismert „Tóbiás” kiabálást, ami oly nagy lármával és éjjeli csendháborítással szokott járni, hogy azon a közönség minden esetben megbotránkozott. Hogy az esetleges kiabálást és éjjeli csendháborítást megakadályozzam, az őrszemeket a Várkerület-Széchenyi tér, valamint a Deák-téren helyeztem el, magam szintén a Pannónia előtt vártam, hogy a zárórakor kijövő esetleg lármázó főiskolai hallgatókat már az utcára való kikerkezésekor figyelmeztessem. A hivatalos kétórai zárórakor a Pannoniából kijövő kb. 140-160 főből álló főiskolai hallgatók már olyan hangos kiabálással jöttek ki, hogy azok közül már többet ott kellett figyelmeztetni, míg ők is s a többiek is továbbmentek anélkül, hogy a figyelmeztetést figyelembe vették volna. Amikor a Pannónia előtt, a Várkerület és Széchenyi tér sarkához értek több csoportba összeállva és menve a Széchenyi tér, Erzsébet utca és Deák téren túl hangosan „Tóbiást” kiabáltak, miáltal az említett utcák lakói megijedve az ablakokat kinyitották és megbotránkozva leszóltak nekik, valamint a fölriasztott lakók közül többen hangoztatták, hogy a rendőrkapitányságnál panaszt tesznek az éjjeli csendháborítást elkövetők ellen, s kértek bennünket mint rendőröket, hogy azt szüntessük meg. Az éjjeli csendháborítást elkövető főiskolai hallgatókat magam is, valamint az őrszemek figyelmeztették a csendháborítás abbahagyására, azonban a 20-25 főből álló csoportok közül nem lehetett megállapítani azt, hogy melyik személy kiabált, s így mikor tőlünk távolabb mentek, újból kiabáltak. Mivel a legtöbben a Deák tér, Magyar utca, és Várkerület felé mentek, az őrszemeket arra irányítottam, hogy az általuk szokásos s a házak falára helyezett reklám és cégtáblákat meg ne rongálhassák, vagy el ne vigyék. Az éjjeli csendháborítást elkövető főiskolai hallgatók közül négy személyt sikerült tetten érni, akik ellen a kihágási feljelentés meg lett téve. A Pannoniából kijövő 140-160 főből álló főiskolai hallgatókat, akik teljes számban részt vettek az éjjeli csendháborításban, szál vagy lőfegyver használatával sem lehetett megakadályozni azért, mert kb 70-80% kissé ittas állapotban volt. Tanút megnevezni azért nem tudok, mert mire a fentírt utcákról visszajöttem, valamint az őrszemek is a helyükre mentek, a fölriasztott lakók, az ablakokat már bezárták és velük beszélni nem tudtunk.” Az 1-es számú őrszobai jelentés 1940. október 10-én kelt. Proszta dékán négy bányamérnök-hallgatót szigorú dorgálásban részesített.

⁷⁷⁰ USVM 1940. október 22. 4. o. Az erdélyi hallgatók életét 1984-ben megírta Tompa Károly professzor. Kézirata 1990-ben jelent meg az erdélyi diákok története és a hallgatók élete 1940–46-ig címmel

előkészületekről. ⁷⁷¹ Aztán érkezett november 20-a: „...ballagnak a firmák az ultrasupraveteránok. Újra megnyíltak az Alma Mater kapui és távozni kell azoknak, akik kellően felvértezték magukat a tudomány fegyverével, és megedződtek az életre. Bányászok, erdészek kohászok! Vár rátok a föld rejtett kincse, az erdők rengetege a gyártelepek kohója...” – olvassuk a tudósításban.

A valetánsok november 19-én szerenádokat adtak a Deák téren. 20-án este kinyíltak az aula kapui és a ballagási menet végigvonult a városon (Gömbös Gyula, gróf Tisza István út, Wälder József utca, Deák tér, Erzsébet utca, Széchenyi tér, Várkerület, Színház utca), hogy végül az Ifjúsági Kör háza előtt végződjék. Hibbey november 21-i levelében beszámolt barátjának, Madas Andrásnak három hónap történéseiről. A fiatal mérnökjelölt Volksbund ellenes kifakadása figyelemreméltó. ⁷⁷²

⁷⁷¹ USVM 1940. október 30. 5. o., „A balekbáli tudósító bejelentette: A balek bál irodája megnyílt. „...a barátságos érdeklődő arcok közt végre felfedeztem Esztó Zoli [Zoltán], a balekcsászár mosolygó képét...Zoli kész örömmel közli, hogy itt a Balek Bál irodájába csöppentem bele éppen a hivatalos óra kellős közepébe. Mint minden évben, idén is a régi fényben s tán még több lelkesedéssel, mint eddig rendezik meg a Balek Bált, mely Sopron társadalmi életének kiemelkedő eseménye és az első bálozó leányok bemutatása. 150 új főiskolás – a balekok – vállalva dolgoznak, hogy az ezelőtti báli évadok minden sikerét messze felülmúlják. Méltán minden esélyük meg van rá, mert a kitűnő báli rendezőbizottság élén Bagó Dénes erdőmérnök-hallgató elnök, Reményi K. András bányamérnök-hallgató és Szy Géza kohómérnök-hallgató alelnökök állnak, az egyes szakokat képviselve. Az örök tevékeny Martinkovich [Antal] a titkár, ki hol itt, hol ott tűnik fel segédjével...” „Meghívóigényléseket és asztalfoglalásokat a műegyetemi Ifjúsági Kör hivatali helyiségében (Rákóczi utca 13. telefon 415.) a hivatalos órák alatt naponta 12-1 óra között kérjük bejelenteni. A balek bál november 9-én fél kilenc órai kezdettel a Kaszinó összes helyiségében.” SH 1940. október 23. 4. o.

⁷⁷² Öt generáció... 308–309. o., „...Szeptember 8-i beszédem nagyon jól sikerült, örültem neki, mert az első ilyen szereplésem volt, és teljesen önállóan alkottam meg. Majd megfeszített munka a Menza kiállítása ügyében. Lótás-futás, látszólag eredmény nélkül, de elértem mégis valamit, mindenki elismeri, hogy szükség van rá, most komoly formában tárgyalnak egy internátussal kapcsolatos menza felállításán. A Jacobi szivarkapapírgyár helyén tervezik. Erősen vajúdik, forr, alakul a dolog, nem hagyom elsikkadni, felszínen tartom állandóan és remélem sikerül valami eredményt elérni. Közben eltölték a tanév megkezdését, beiratkozást, szigorlatokat. Amitől féltem beütött, összetorlódott minden, megnyitás, szalagszentelő, ismerkedési est, balekvizsga, balekbál, valéta tea stb... Jött a szalagszentelő, utána közvetlenül a beiratkozások, és egészen jól sikerültek a balekvizsgák. A Lövérben volt a szentelő, Dezső, [Bándi Dezső] öcséd, [Madas László] Schmidt Gyurka és öcsém [Hibbey Barna] ültünk egymás mellett. Ha érdekel, a szalagom himzett és örülök, hogy legalább e téren haladok nyomdokaidban. Pesten voltunk a Műegyetem megnyitásán. Október 19-én valéta tea volt a Lövérben; életem legszebb napjai közé tartozik. Másnap volt a helyi megnyitó, ismerkedésivel egyetemben, mely sajnos nem jól sikerült. Óriási a tömeg. Fegyelem Simon+180 balek. Nagyon lehangolt, de remélem sikerül lassan javítani a helyzeten. 28 erdélyi hallgatónk van, köztük még néhány román megszállt területi. Megalakult az Erdélyi Kör. Steingrube szintén működik, mozgatók mindent, csak kevesen dolgoznak szívesen. A balekbál szépen sikerült, sokan voltak, s csak kevesen részegek. Az álarcossal már most foglalkozunk. Cécót is rendezünk és a Genter kiadását is tervbe vettük. Tegnap ballagtunk, szép időnk volt. A szakestély a Pancsiban [Lövér szálló] cigánnyal jól sikerült. Tablónk jó, ha nem sértelek meg küldök majd egy képet, nem mintha túl jó volna, de Noked talán megfelel. Különböző csendben élünk. Estéként tornászunk a tornateremben. Egy teniszversenyen vettem részt, minden tréning nélkül, első és harmadik lettem párosban... A TESZ ifjúsági csoportja szépen, eredményesen működik. Írókat, politikusokat hozunk le előadásokra. December 14-én kell a Hűségzászlónál beszélnem, nehéz, mert semmit sem szabad őszintén megmondani. Naphosszat sírunk [Bándi] Dezsővel a barátaink miatt; itt még az Isten is volksbundos. Mindent tehetnek, mi semmit...”

November végén felállt a bálközi blokk, hogy foglalkozzék a báli helyiségek bérletével, a zenekarok díjával, a helyiségek állapotával.⁷⁷³ December 6-án a Kör tagjai szakestélyt tartottak (erről több fényképfelvétel is fennmaradt). 1940. december 14-én délelőtt Hibbey Albert elnök tartotta az emlékbeszédet a Hűségzászlónál. Utána hármasküldöttségek indultak a város emlékműveinek megkoszorúzására. „1940. december 14. A soproni népszavazás 19. évfordulóját a város hazafias, társadalmi szövetségei és a TESZ kétnapos ünnepel ülik meg. Szombaton reggel 9 órakor valamennyi templomban tíz percig szóltak a harangok a nyugat-magyarországi fölkelők emlékezetére. A Hűségzászló előtt egész nap díszőrség állt. A magyar Hiszekegy eléneklése után Hibbey Albert műegyetemi ifjúsági elnök intézett szózatot a közönséghez, majd elindította a Sopron 60 emlékművét megkoszorúzó, 3-3 tagú küldöttségeket. December 15-én a Városi Színházban rendezett Hűségünnepen Kóh Ferenc vezényletével erdélyi dalokat adott elő a Bánya-, Kohó- és Erdőmérenői Kar hallgatóinak dalköre.)⁷⁷⁴

A Hibbey elnöksége alatt az 1940/41-es jelentésben olvashatjuk, hogy a Kör taglétszáma 428 főre nőtt. Az év folyamán 44 fő záradékoltt. Ebben a tanévben 307 ügyiratuk került iktatásra. Az Ifjúsági Kör az év folyamán három közgyűlést, kettő fegyelmi ülést és hat választmányi ülés tartott. A nyári erdész gyakornoki helyekre való beosztás, a kedvezményes vasúti jegyek beszerzése a kör tagjai részére megtörtént. A tanév kezdetén hozzákezdtek a diákmenza gondjainak megoldásához. Kérvényükre a vallás- és közoktatásügyi miniszter 5000 pengőt utalt ki számukra. Ebben az évben Sopron városától már 6000 pengőt kaptak diákjóléti segély címen. 1940. szeptember 8-án ünnepélyt rendeztek az ágfalvi hősök emlékére. 24-én részt vettek a Széchenyi-emlékünnepen. Október 6-án az aradi vértanúk emlékének áldozott az ifjúság. Október 13-án a budapesti Műegyetem megnyitásán képviseltette magát a Kör. Október 20-án a kar tanévnyitó ünnepségén vettek részt, és még ugyanezen a napon megrendezték hagyományos ismerkedési estjüket. Halottak napján a szokásos gyász-szalamandert tartották meg. 1940. november 20-án volt az V. évesek ballagása és a valétaszakestély. A professzorok és pártfogók adományaiból sikerült megrendezni a karácsonyestét. (A Kör részére 150 pengő adomány érkezett. A szokás az volt, hogy a karácsonyi közös vacsorát, fenyőfaállítást és ajándékozást az Ifjúsági kör a Szent Imre kollégiummal felváltva rendezte. A tüzelőanyagra való takarékosagra hivatkozva a hatóság

⁷⁷³ SH 1940. november 19. 2. o., USVM 1940. november 27. 5. o. A főiskolás álarcosbált 1941. február 8-ára tűzte ki. A blokk, melynek a TESZ szervezetei voltak tagjai (Ifjúsági Kör is) hetente ülésezett az ésszerűség és takarékoság jegyében.

⁷⁷⁴ MTI 1940. december 14. vö. „Erdély visszatérésének évében a Civitas Fidelissima kétnapos Hűségünnepének napirendje.” Nyomatvány a szerző gyűjteményében.

elrendelte a kollégium zárva tartását. Így – akárcsak 1939-ben – a Kör rendezte az esetet mintegy 40 hallgatónak).⁷⁷⁵

A tandíj emelésének hírére az ifjúság sztrájkba lépett. 1941. január 22-én a beiratkozásokat sztrájkkórséggel akadályozták meg, követelték a tandíjak és vizsgadíjak lényeges leszállítását. Memorandumban is tiltakoztak, de február elején már maguk is belátták, hogy a sztrájk elhamarkodott volt. A progresszív tandíjrendszer bevezetésére hazánkban az 1941/42-es tanévben került sor. A vonatkozó rendelet értelmében a tandíj összege félévenként 128 pengő, a mellékdíjaké 96 pengő volt, és a hallgatók tanulmányi eredményüktől, valamint szociális helyzetüktől függően négyfokozatú tandíjkedvezményben részesültek. Ez az előző évekhez képest előrelépést jelentett, a hallgatók mintegy 60%-a a korábbinál kevesebb tandíjat fizetett. *„Az a benyomás, hogy a rendelkezés a hallgatóság körében általános megnyugvást és kellemes meglepetést keltett... a rendelkezés egyetlen hátránya, hogy a hallgató sohasem tudja előre, melyik kategóriába kerül... ami az erdélyi hallgatókat illeti, rájuk egészen más rendelkezések vonatkoznak”* – olvashatjuk a tudósításban.⁷⁷⁶

A polgármester kérésére a Kör tagjai közül 14 fő az 1941-es népszámlálásnál mint megbízott számlálóbiztos több héten keresztül felelősségteljes munkát végzett. Ez időre hallgatói kötelezettségük alól felmentést kaptak.⁷⁷⁷ A törvényhatósági bizottság közgyűlése az 1941-es évre az Ifjúsági Kör részére 6000 pengő készpénzt és 20 m³ II. osztályú kemény dorongfa segélyt állapított meg. A Kör 1941. február 8-án tartotta meg álarcosbálját, *„mely a rendkívüli idők ellenére is szép anyagi sikerrel zárult”*. A bálon új ötletek kápráztatták el a résztvevőket: A kisteremben papírsátor alatt lampionok szolgáltatták a világítást. Valóra vált a hét törpe komikus figurája, és felállított székely kapu választotta el a tánctermet az étteremtől. A bál tiszta jövedelmét a Kör menzaalapjára fordították. A bál újdonsága volt, hogy a résztvevő hölgyek közül *„Farsang hercegnő”* választására került sor a bálközi blokk szervezésében.⁷⁷⁸ Március 14–15-én részt vett a Kör a TESZ (Társadalmi Egyesületek Szövetsége) által rendezett ünnepélyen. Április 7-én lerótták kegyeletüket Finkey József

⁷⁷⁵ NymE KL 572/1940-41

⁷⁷⁶ NymE KL 650/1940-41, USVM 1941. január 23. 2. o. SH 1941. február 14. 5. o.

⁷⁷⁷ NymE KL 727/1940-41. A népszámlálás munkájával megbízott hallgatók: vitéz Gyetvai György, Bándi Dezső, Kassay László, Varga Imre, Buda Ernő, Nagy Károly Tokaji Gábor, Merényi Dezső, Varga Ferenc, Madas László, Kő Miklós, Jandó László, Boczor István és Kovács Béla voltak. Vö. 762/1941 1940. december 30.

⁷⁷⁸ SH 1941. február 9. 1–2. o. A személyjegy 5 pengőbe került. A báelnök Véssey Tibor erdőmérnök-hallgató, a főrendező Kompolthy Ödön bányamérnök-hallgató volt. Vö. SM 1941-es báli meghívó. USVM 1941. február 6. 3. o. A győztes arcképét leköszölte a Színházi Magazin.

professzor temetésén, Budapesten. A Kör nevében dr. Ormos Károly búcsúztatta Finkeyt. Csakúgy, mint a múlt években is, fenntartották a kapcsolatot a vidéki ifjúsági egyesületekkel. A jelentés végén a summás összegzés: *„A Kör vezetősége az év folyamán arra törekedett, hogy a selmeci diákéletből átmentett bajtársi szellemet továbbfejlessze, és egységet biztosítson az Ifjúsági Kör életében.”*⁷⁷⁹

Ami kimaradt a Kör jelentéséből. Sopronban 1941. április 3-án a Jugoszlávia ellen vonuló német csapatokat a helyi volksbundisták kitörő örömmel fogadták. Ez döbbenetet váltott ki a város magyar, de német ajkú lakosságának egy részéből is. Tilkovszky Loránt kutatásaiból tudjuk, hogy a legfeszültebb helyzet Sopronban alakult ki a Wehrmacht-csapatok átvonulása alatt. A Műegyetem soproni karának hallgatói füttykoncerttel, fújozással válaszoltak a karlendítő és kendőt lobogtató volksbundistáknak. A német informátorok jelentései szerint a *„Heil Hitler!”* üvöltések alatt a hallgatók válasza: *„Hazaáruló, aki a német katonáknak integet!”*, *„Meg kellett volna tiltani ezeknek a büdös németeknek az átvonulást!”*, *„Levegőbe kellene röpténi a német katonavonásokat.”* A soproni rendőrség erőszakkal feloszlatta a német katonadalokat harsogó volksbundista csoportokat.⁷⁸⁰ A város más részén történekről Tamás László tanulmányában arról olvashatunk, hogy hallgatók egy csoportja a mai Pócsi utca Magyar utca sarkán, a járdán álló és Hitlert éltetőket gombostűkkel szurkálták meg hátulról, és így kényszerítették őket, hogy elhallgassanak. Az incidensből majdnem tömegverekedés lett.⁷⁸¹

A Volksbund ellenes megmozdulások a következő két évben is folytatódtak, és véleményünk szerint 1942 március elejére elérték tetőpontjukat.⁷⁸² A bekövetkező események láncolatát a Polgáry Sándor vezette Kör működésénél ismertetjük.

⁷⁷⁹ NymE KL 1330/1940/41 Bevételeiknél: tagdíj 3058.83 pengő, záradék 925.08 pengő, műegyetemi hozzájárulás 620 pengő, játék 177.01 pengő, csekkszám 1199.72 pengő, áruladás 47 pengő, ünnepek rendezése 456.06 pengő, szakestély 507 pengő, kegyeleti alap 578 pengő. A csatolt jegyzőkönyv szerint a lelépő elnök felkérte Bány Dezsőt mint korelnököt, vezesse le a közgyűlést. Az elnökségre csak egy jelölt volt. Egyhangúlag Polgáry Sándor III. éves kohómérnök-hallgatót választották meg elnöknek. Alelnöknek v. Gyetvay Györgyöt, titkárnak Sági István erdőmérnök-hallgatókat választották. Pénztári elszámolásuk szerint bevételeik 7568.70 pengő, kiadásuk 7133.12 pengő volt. Készpénz maradványuk 435.58 pengőt tett ki.

⁷⁸⁰ Tilkovszky Loránt: Ez volt a Volksbund: A német népcsoport-politika és Magyarország 1938–1945 Bp.: Kossuth, 1978 145. o., a továbbiakban Tilkovszky. A németek átvonulását Dr. Friedrich Károly városi mozi igazgató kamerája rögzítette az utókornak (a film másolata a szerző birtokában).

⁷⁸¹ Tamás László: Ifjúságunk élete... In.: Mindnyájan voltunk egyszer az Akadémián, EFE [1970] 167. o.

⁷⁸² Tilkovszky 189. lap. Itt jegyezzük meg, hogy a szerző 1997-ben megjelent *„Német nemzetiség magyar hazafiság”* c. tanulmány kötetének kronológiájában csak az 1941. áprilisi eseményekre utal: *„1941. április 2. A Jugoszlávia megtámadására készülő német haderő megkezdte felvonulását Magyarország területén. Sopronban a volksbundisták tüntető örömmel fogadják őket. Emiatt összetűzések.”*

9 MAGYARORSZÁG A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚBAN

9.1 A legnagyobb Volksbund ellenes megmozdulások Sopronban

Teleki halála után Horthy kinevezte Bárdossy Lászlót miniszterelnöknek, aki már befejezett tényeket kapott örökül. Anglia megszakította a diplomáciai kapcsolatokat Magyarországgal, de nem üzent hadat. A német csapatok felvonulásával egy időben, jugoszláv gépek bombázták Pécs, Szeged és Szentgotthárd környékét.⁷⁸³ 1941. április 11-én miután Zágrábban kikiáltották az önálló Horvátországot – arra hivatkozva, hogy Jugoszlávia megszűnt – a magyar csapatok átlépték a déli határt. Rövid idő alatt elfoglalták a Bácskát, a Dráva szöveget, a Muraközt és a Mura-mentét. A délvidéki területek visszacsatolásával Magyarország elérte Trianon utáni legnagyobb kiterjedését.

Bárdossy cselekvési lehetőségei igen csak korlátozottak voltak. Az új miniszterelnök közelről sem volt az a politikus, aki útját tudta, vagy akarta volna állni az ország háborúban való részvételének.⁷⁸⁴ Bárdossy a döntés pillanatában továbbra is abba az illúzióba ringatta magát, hogy háborúba lépésünk a Szovjetunió ellen az angolok szemében „*bocsánatos bűn*” lesz. Korabeli hangulatjelentésekből tudjuk, hogy az országban egyáltalán nem fogadta valamiféle lelkesedés a hadbalépést, mert arra a kassai bombázásra való hivatkozáson kívül semmiféle indok nem volt.⁷⁸⁵ A miniszterelnököt – akinek volt bizonyos tekintélye egy ideig egyes értelmiségi körökben is – bátorítani igyekeztek a „hat hét” eltelte után, hogy vonja ki Magyarországot a szovjetellenes háborúból. „*Mi mindnyájan melletted leszünk – írta neki augusztusban Bajcsy-Zsilinszky –, ha kimondod a magyarmentő nem-et.*” Bárdossy azonban nemcsak a „*magyarmentő nem*”-et nem tudta kimondani, de az év végére a teljes nemzetközi elszigeteltségbe vezette az országot. 1942 januárjában pedig a kormányzóval együtt beleegyezett a második magyar királyi honvéd hadsereg felállításába és frontra küldésébe. Bukása elkerülhetetlen volt.⁷⁸⁶

Azzal, hogy Magyarország belépett a háborúba, a kisebbségi kérdés sem volt többé az ország belügye, hanem a német–magyar bilaterális kapcsolatok tárgya és tárgyalási témája.⁷⁸⁷

⁷⁸³ Wilhelmstrasse 387. sz. irat 572. o.

⁷⁸⁴ Wilhelmstrasse 418. sz. irat 598. o. A magyar kormány hadiállapotban áll Szovjet-Oroszországgal.

⁷⁸⁵ Az út vége. Magyarország nemzetközi helyzete és a magyar szellemi élet 1938-1944. In.: Juhász Gyula: A történelem jótudása 112. o.

⁷⁸⁶ Uo. 115–116. o. Bukásának legfőbb oka, hogy kegyvesztett lett Horthy előtt. Albrecht főherceget támogatta a kormányzóhelyettesi posztra. Vö. Spannenberg 290. o.

⁷⁸⁷ Spannenberger 272.o. vö. Tilkovszky Loránt: Német nemzetiség, magyar hazafiság. Pécs, 1997 236–239 o. A továbbiakban: Tilkovszky: Német nemzetiség... Bárdossy miniszterelnöksége alatt megnyílik a Volksbund

A Sopronban még 1939-ben zászlót bontott Volksbund két év múlva, 1941 októberében felavatta Kossuth Lajos utcai székházát. Az avató ünnepségen Heinrich Neunt, a Volksbund soproni területi vezetője a városról, „*mint a németiség városáról*” beszélt. Az ünnepségen megjelent Basch népcsoport-vezető a következő szavakkal zárta beszédét. „*Oedenburg soll nicht nur die Civitas Fidelissima, sondern auch eine Stadt der deutschen Treue sein!*”⁷⁸⁸

Bárdossy miniszterelnök bukása után, az angolszász orientációt követő Kállay-kormány hivatalba lépése egybeesett a köri hallgatók tüntetésével és felvonulásával Sopronban. Az események láncolata nyomon követhető és bemutatható. A kormányváltás előtti napokban fejeződött be az első SS toborzás Sopronban. A besorozottak felvonulást, de inkább erődemonstrációt tartottak a városban. Tilkovszky kutatásai szerint a toborzott önkéntesek közül Sopronból 937 fő került transzportba.⁷⁸⁹ Az 1942. évi márciusi köri megmozdulásokat egyes besorozott Volksbund tagok kirívó viselkedése váltotta ki. A visszaemlékezések és naplófeljegyzések szerint, március 8-án a besorozottak a Várkerületen történt felvonulásuk alatt nem tisztelegtek a Hűségzászló előtt, sőt egyes hírek szerint kiköptek a zászló előtt.⁷⁹⁰ A felháborodás soha nem látott elemi erővel tört ki az ifjúságból, a Kör vezérkara mozgósította az iskolákat és a város egész társadalmát is.

Március 9-én határozatilag kimondták, hogy mindenki nemzetiszínű szalagot köteles viselni a sapkáján, és saját költségére egy fáklyát is be kell szereznie. A nemzeti ünnep előtti napon délután az aulában gyülekeztek. Este énekszóval vonultak ki a Hűségzászlóhoz. „*Március 10-én a Kör tagjai – a teológusokkal karöltve – testületileg felvonultak a Volksbund*

első saját óvodája, megalakul ifjúsági szervezete a Deutsche Jugend, Volksbund szövetkezetek alakulnak, feláll a „*Deutsche Volkshilfe*”, 1942. februárjában megállapodás az SS toborzásról a magyarországi németek köréből

⁷⁸⁸ SL Oedenburger Zeitung 1941. október 11. 1. o., Az avatás október 11-én volt. „*Sopron nemcsak a leghűségesebb város, hanem a német hűség városa is.*” OZ október 12. 1. o.

⁷⁸⁹ Tilkovszky: Német nemzetiség... 111–112. o.

⁷⁹⁰ NymE KK dokumentációs anyag. Zsigmond Kató naplója 1941. november 1 – 1943. március 20 „1942. március 6. Ma volt Sopronban a német sorozás. Ezt az eseményt talán érdemes „megörökíteni.” Március 8. A Volksbund besorozottak nagy felvonulása. Az estét ismét a bursokkal [főiskolás hallgatók] töltöttem. Március 9. A Vöröskeresztben voltam. Este izgalmas dolgokat hallottam a bursoktól. Teljesen fel vagyok háborodva. Március 10. A főiskolások elintézték peres ügyüket a Volksbunddal. Március 11. Még mindig elemi a felháborodás a Volksbund aljas viselkedése miatt.”

Ormos Károly naplószerű feljegyzéseiből: „1942. március 9. Kivonulás este az országzászlóhoz énekszóval. Ellenintézkedések a Volksbund kihívására. Este Aprókéval [diák vulgo] beszélgettünk kb. 2-ig. 1942. március 10. Izgatott hangulatú nap. Ebéd után Ilának levelet írtam. Riadó, egyenruhás kivonulás [az] Országzászlóhoz. Memorandum a Volsbundhoz, felvonulással egybekötve. Este Restiben sörözés, utána mozi. Beszélő köntös. Jó. 1942. március 11. Éjjel plakátragasztás, kisebb csete-patékkal. Az egész város kokárdával jár. Az iskolák egymás után vonulnak ki az országzászlóhoz. Délután jegyzetsokszorosítás, este Aprókéval. 11-kor alvás. 1942. március 13. Délelőtt intézkedés. 1942. március 14. (szombat) Délelőtt útbejárás, előkészületek, intézkedések. Igazoltam magamat. Este kivonulás, nagyon szép volt, csak hideg -3 és szél. Utána Restiben voltam. 1942. március 15. (vasárnap) A szél elállt, de az ünnepélyen ismét hideg volt. 12000 ember.”

*der Deutschen in Ungarn székháza elé [Kossuth Lajos utca], és memorandumot nyújtottak át, amelyben elégtételt követeltek a besorozott volksbundistáknak a Hűségzászló előtt tanúsított kihívó viselkedéséért.”*⁷⁹¹ „Perrendszerű bizonyítékokkal nem rendelkezünk, bár az eseményeknek köztünk levő szemtanúi vallomást tettek a rendőrségen. Így a válasz számunkra nem volt kielégítő.” – áll Polgáry jelentésében. Másnap plakátragasztásra került sor városszerte, amit kisebb csetepaték kísérték. A hallgatók Volksbund aktivistákkal verekedtek össze. Mozgósításukra a soproni iskolák egymás után vonultak ki a Hűségzászlóhoz. Március 14-én az ifjúság a Deák téren gyülekezett. A fáklyás menet útvonala a Kazinczy utca, Kőfaragó tér, Fapiac, Balfi út, Várkerület, az Ógabona és a Petőfi tér volt. Itt hétezer tömeg jelenlétében Polgáry Sándor, a Kör elnöke mondta el ünnepi beszédét. Ebből idézünk: „...*Ma újra fellobban a tűz. Elmúlt harcokat, hősi áldozatokat világít meg, de előre vetíti fényét a jövőbe is és megvilágítja a jelent. Nemzetiszínű szalagokra, nemzetiszínű zászlókra világít és tüzesebbé teszi a pirosat, tisztábbá a fehéret, üdébbé a zöldet. Három szín: Három drága kincsünk: a vérrel bebizonyított hősi szellem, a tiszta nemzeti becsület és a törhetetlen hit. Erekyénk és fegyverünk ez a három szín. Olyan fegyver, amelyet soha ki nem verhetnek a kezünkől, mert a lélek örök. Ha pedig a lélek örök és magyar: örök és magyar marad ez a három szín is.*” Polgáry „testvéreim” megszólítással fordult a hallgatósághoz: „*Viseljétek őket ne csak a márciusi felbuzdulás napjaiban, hanem később is. Mindig!*” Ezután fellobbant a végvári tűz. (A beszédet követő tapsorkán után az Ifjúsági Kör énekkara Gombás Ferenc tanár vezényletével a Rákóczi indulót adta elő)⁷⁹² Varga Domokos plasztikus leírását adta a Volksbund székháza előtt lezajlott tüntetésnek: „*Joggal vonultunk fel – nem sokkal később – a Volksbund soproni székháza elé is. Több száz diák állt szemközt a helybeli „népi németeknek” a csukott ablakszemek mögött figyelő vezetőivel, akik akkoriban már nyíltan kimutatták: kezükbe szeretnék venni a város irányítását. A főiskolások tüntetése nekik szólt: úgy számoljatok, hogy mi is itt vagyunk. Nekik szólt, de nem csak nekik. Mert ahogy ott álltunk a villaszerű épület előtt, ezt énekeltük teli torokból:*

*„Gyertek ide, bönencihter legények, szegények
Százan vagytok, százatoktól sem féle-e-ek!
Hadd tudja meg az a lány,
meg a rendőrkapitány,
ki a legény itt Sopronban igazán!”*

⁷⁹¹ Bástyánk II. évf. 1942. április 13. o.

⁷⁹² USVM 1942. március 10., 13., 16.

*A poncichter nem számított csúfnévnek, vagy ha valamikor annak számított is, már eltűnt a rossz íze. A bönencihter ellenben bántóan, sőt sértően hangzott, s leginkább épp azokat a helybéli németeket sérthette meg, gondolom, akiknek semmi közük nem volt a Volksbundhoz...*⁷⁹³ Varga visszaemlékezésében helyesen tapintott a lényegre. A főiskolások Volksbund ellenes mozgalma jól szolgálta a német ellenes nyomás kivédését, de alkalmassá vált a Hitler és náci ellenes nézeteket vallók megsértésére. Így a hallgatók hazafias mozgalma kétélű fegyverré vált. A vidéki városainkban történt atrocitások után Kállay fogadásra sem méltatta a tüntetések miatt tiltakozni akaró Basch népcsoport-vezetőt. Spannenberg Norbert könyvében félmondatot szán az 1942 márciusi soproni eseményeknek, azt azonban kihangsúlyozza, hogy Szentgotthárdon volkbundistákat köpdöstek és szidalmaztak.⁷⁹⁴

9.2 Köri munka az 1941/42-es tanévben

Az új elnök és tisztikara 1941. május 9-én látott munkához. Polgáry újságírói kérdésekre felelve vázolta a megoldásra váró feladatokat és terveiket. Első és legfontosabb feladatának azt tartotta, hogy a fegyelmet mind befelé, mind kifelé a lehető legjobban megszilárdítsa. A Körnek a város társadalmi életében vezető szerepet szánt. Figyelemre méltó volt a szociális és a diákjóléti kihívásokra adott válasza is. Utalt elődjére, Hibbey Albertre, aki elindította a régóta tervezett és hiányolt menza ügyét. (A rendelkezésükre álló pénzüsszegeket a szakegyesületek elküldték részükre.) Már csak az építési engedélyre vártak. A menzát a köri házba tervezték felállítani. Ennek megvalósítását 1942 elejében jelölte meg, úgy hogy bérbe adják majd az intézményt.

További célul tűzte ki a régi, nagy múltú körök (erdélyi, felvidéki, délvidéki) életre hívását. Utalt arra is, hogy az Erdélyi Kör már meg is alakult és megkezdte munkáját. Az új körök feladatát a nemzetiségi kérdésekkel való foglalkozásban, valamint vita- és kultúrestek megrendezésében jelölte meg. Hangsúlyozta, a selmeci hagyományokból mindazt, ami kiállja az idők próbáját, megtartják. Elnökként különösen nagy hangsúlyt kívánt fektetni a balekság nevelésére. A balekokban „szellemi hagyatékaink őrzőinek méltó utódjait” látta.

A lakásügyek területén – újítként – a kartotékrendszert vezettette be (minden új hallgatónak lakás szerzése). Más soproni egyesületekkel az együttműködést szorgalmazta; a kapcsolatot kulturális, irodalmi és társadalmi szempontból is meg kívánta velük teremteni. Továbbá hangsúlyozta, hogy a szakestélyek valóban csak az egyes szakok estélyei lesznek. Ezeket a szakestélyeken ápolják tovább a „selmeci szellemnek” egy „ésszerűbb és tisztultabb

⁷⁹³ Vallomások 46. o.

⁷⁹⁴ Spannenberg 286. o. „Sopronban egyetemisták ellentüntetést szerveztek...”

bajtársi formáját, mert a szakestélyek a bajtársiasság és baráti hangulat megteremtését célozzák.” Öntudatosan kijelentette: „*mi, a mai ifjú nemzedék alakítjuk át majd az egész magyar társadalmat. Ennek megfelelően, már itt az egyetemi életben, életre kell hívunk és minden téren ki kell hangsúlyoznunk a közösségi érzetet. Ennek érdekében mindent meg kell tennünk; a közös célokért együtt kell dolgoznunk.*”⁷⁹⁵

1941. június 27-i keltezéssel a város napilapjai is közölték a Kör felhívását. Ennek lényegi kivonata: az utóbbi években rendkívül megnőtt a hallgatók létszáma. Az elsőévesek száma túlhaladta a háromszázat. Az elhelyezkedéssel kapcsolatos zavarok kiküszöbölésére augusztustól elindítják lakásszerző akciójukat. A cél: minden elsőévest lakáshoz juttatni, és minden jelentkező lakásadónak lakót szerezni.⁷⁹⁶ Az ágfalvi csata huszadik évfordulóján műegyetem kertjében az emlékoszlop körül a magyar Hiszekegy eléneklésével vette kezdetét a felemelő ünnepség, majd Ostoros György elszavalta Gyula diák: *Hívők éneke* c. költeményét. Ezután a Kör új elnöke, Polgáry Sándor emlékezett meg a hősokról. A beszéd elhangzása után két hallgató koszorúzott, majd Modrovich Ferenc dékán koszorúzta meg az emlékművet a tanári kar nevében. Innen az emlékezők és a Kör tagjai katonás rendben a Szent Mihály-temetőbe vonultak. Az újtemetőben tartott ünnepély a Himnusszal vette kezdetét. Ezt követően Aurori Sándor erdőmérnök-hallgató beszélt, aki arra a Szechányira emlékezett, „*ki nem gondolkodott egy percig sem, mikor a haza hívó szava azt kívánta tőle, hogy a mérnöki műszereket cserélje fel a fegyverrel.*” Az Ifjúsági Kör elnöke a még élő hozzátartozóknak és rokonoknak mondott köszönetet. Innen az emlékezők Machatsek sírjához vonultak, ahol Aurori befejezte emlékező gondolatait. Az ünnepség a Himnusszal ért véget.⁷⁹⁷ A minden évben ismétlődő balekvárásról Horváth Ödön írt cikket az Új Sopronvármegyében.⁷⁹⁸

⁷⁹⁵ USVM 1941. május 17. 6. o.

⁷⁹⁶ SH 1941. június 29. 5. o. „*Az akció sikerének alapfeltétele, hogy az Ifjúsági Kör birtokában legyenek mindazok a lakáscímek, amelyek szeptember hó 1-étől műegyetemi hallgatók részére kiadók. A címek bejelenthetők személyesen vagy levelezőlapon az Ifjúsági Körben. (Rákóczi utca 13.), ezenkívül augusztus hó elején az ezzel megbízott hallgatók útján, akik a kiadó lakásokról ebben az időben kimutatást készítenek. Ezeket a hallgatókat igazolványokkal látjuk el. Azoknak a lakásoknak a címeit, amelyeket az eddig ott lakó hallgatók fenntartottak, természetesen nem kérjük.*”

⁷⁹⁷ USVM 1941. szeptember 9. 3. o.

⁷⁹⁸ USVM 1941. szeptember 15. 2–3. o. „*Nagy csoport főiskolás áll kint az állomás épülete előtt. Hozzájuk megyek, megkérdelem mire várnak.*

- *Balekok jönnek. Ezeket vezetjük haza. Tarts velünk!*

- *Mit akartok csinálni?*

Sose kérdezd. Egész úton hallgass majd, nevetni nem szabad. De hogy jót fogsz szórakozni, az biztos. Berobog a vonat. Két hatalmas kofferral felpakolva jön a főiskolás jelölt. Az egész társaság rárohan. (Megismerni már messziről, hogy csak most lesz elsőéves.)

- *Van már lakásod?*

- *Hogyne, kérlek alássan. Az ... utcában fogok lakni.*

- *Ismered a várost?*

- *Nem, majd taxin megyek.*

Az 1941. október 14-i közgyűlésen indítványok és interpellációk hangzottak el. Ostoros György erdőmérnök-hallgató a Kuruc dombi élet vezetésében való aktív részvételét kérte az ifjúságnak. Néhány lelkes társával már megindították a Kuruc dombi életet, és a városnak ebbe a legelhanyagottabb részébe szeretetet, pártfogást és megértést visznek. Minden héten kijárnak közénk, és a fiatalokat összegyűjtve előadásokat tartanak. Tanítják és szórakoztatják őket. Hetente egyszer kultúrdélután rendeznek, ahol rövidfilmeket is vetítenek nekik, hogy kocsmázás és rossz útra térés helyett, rávezessék őket arra az útra, melyen haladva a társadalom hasznos polgáiraivá váljanak. Ehhez a munkához a Kör tagjainak támogatását kérte. A lelkiek és szellemiek ápolása mellett gondjuk van az anyagiakra, éppen ezért a kurucdombi mosoda felkarolását kérte, valamint önkéntes felajánlás révén minden tagtól havi 20 fillér segély megadását. A Kör tagjai az indítványt a legnagyobb lelkesedéssel elfogadták. Ezután Mécs Endre javaslata következett. Az egység, az összefogás, a magyarság ápolása és az önművelődés célja érdekében javaslatot tett, hogy az Ifjúsági Kör indítson havi folyóiratot Bástyánk néven. Ebben napvilágot láthatnának mindazok a problémák, melyek a ma soproni ifjúságát és a magyar nemzetet érdeklik. A folyóirat nemcsak erkölcsi tőkét, de anyagi segítséget is hozhat a Körnek, mert a befolyt hasznot a tagok anyagi támogatására

- Szó se lehet róla. Minek fizetnél ki annyi pénzt. Majd mi elkísérünk. Ismerjük jól az utcákat, hamar odatalálsz. Autó azt az utcát különben sem tudja megközelíteni.

- Nagyon szépen köszönöm.

Elindul a menet. Lassan rótták az utcákat. Közben kikérdezik mindenről.

- Mondd kérlek, hoztál magaddal koordináta rendszert?

A balek megijed.

- Olyan nincs is.

- Nincs? Oh, te kis ostoba balek! Hát hogyan volna. Az a főiskolán a legfontosabb műszer!

- Mit akarsz anélkül tenni?

- Jó, majd fogok az édesapámnak írni, hogy küldje el.

Hátul nagy nevetés tör ki. Nem tudták visszatartani.

Közben a társaság elér egy szűk utcába. Vén firma könyököl ki az ablakon.

- Te – szól az ifjú embernek oda a vezető –, ez az úr, aki kihajol, tanársegéd. Nagyon kell köszönten. (A firma már érti persze, mit kell tennie) Mindenki odaér. Megállnak az ablak előtt.

- Jó szerencsét, tanársegéd úr!

- Jó szerencsét, fiúk! Hova mentek?

- Engedelmeivel hazakísérjük fiatal társunkat.

(Te nagyon ügyelj a tanársegéd úr szavára, mert ő igen híres ember – súgta az egyik.)

- Aztán mondja kérem, látom, van Önél hegedű, el tudná játszani az én nótámat, azt hogy

- Igenis, kérem. Ezzel már veszi is elő a hegedűjét és pár másodperc alatt felcsendül a nóta. Tíz percen belül, hatalmas tömeg veszi körül a hegedűlő diákot. A mulatságnak a rendőr vet véget.

Vagy egy órája járják a várost. Kétszer kerülték meg kisebb körben. A balek minden percen leteszi csomagját. Fáradt.

- Csak félóra még – vigasztalják.

Egy leányintézet elé érkeznek.

- Ide menj be – mondják –, mert ez a diákjóléti. Itt jelentkezned kell. A fiú abban a tudatban, hogy nemsokára megérkezik a lakására, örömmel tesz eleget a felszólításnak. Fejlógatva jön ki. Megmagyaráztak mindent neki. A lányok az ablakban alaposan kinevetik.

Ezután az „útja” már csak félóra. Megérkezett a lakására. Nemsokára megkezd a legszebb diákéletet. A soproni főiskolát.”

lehet fordítani. Kérte indítványa elfogadását és a szerkesztőbizottság kijelölését. A lelkes éljenzések után az elnök emelkedett szólásra. Polgáry rámutatott arra, hogy a lap megindításáról már folynak a tárgyalások. Mind a vármegye, mind a város támogatásáról biztosította őket. Högyész Pál főispán személyesen járt el a lapindítás ügyében, Kamenszky Árpád polgármester alaptőkeként 400 pengőt ajánlott fel. Gacs János képviselő ígéretet tett arra, hogy cikkeket ír a lapba. Bejelentette továbbá, hogy Kőszegi Géza színingazgató az ünnepi közgyűlés színhelyéül felajánlotta a színházat, és azt, hogy a bruttó bevétel 15%-át a meginduló új lap javára fordítja. A felelős kiadói tisztre Kardos Árpád vármegyei főjegyzőt, a felelős szerkesztői tisztre pedig Mécs Endre kohómérnök-hallgatót kérte fel. A közgyűlés kimondta a Bástyánk havi folyóirat megindítását. A szerkesztőbizottság kijelölését a választmányra bízta. Ezután Barczy Mátyás kohómérnök-hallgató a menza ügyében interpellált és erősebb ellenőrzést kért, Reuter Camillo erdómérnök-hallgató pedig a Kör tagjait a magyar színészet minél nagyobb támogatására kérte fel. Az indítvány fontosságát Polgáry elnök a legmelegebben támogatta. 1941. november 7-én díszelőadás keretében újtúra indult a Bástyánk. A havilapot Berecz Dezső író, a Soproni színpártoló egyesület elnöke méltatta meleg szavakkal. Hangsúlyozta: *„Sopron műgyetemi ifjúsága a mai ünnepi estén egy új folyóiratnak, a magyar ifjúság irodalmi és társadalmi megszólalásának alapkövét teszi le, egyszersmind rámutat a magyar színjátszásra mint a nemzeti érzés egyik őrzőjére és kifejezőjére, rámutat a nemzet modern napszamosaira. Mindehhez maga választott drámát, maga osztotta ki a szerepeket, maga toborozta a közönséget, és mindezzel itt – a nyugati végen – magyar bástyákat kapcsol egybe, magyar bástyákat emel és szilárdít.”*⁷⁹⁹

Az Ifjúsági Kör új elnöksége a még Hibbey által indított úton haladt. Beadvánnyal fordultak a karhoz, hogy a menza elhelyezését a jobb lehetőség hiányában a Kör épületében, az ott bérbe adott kétszobás földszintes lakás felhasználásával, ideiglenesen kívánják megoldani. A terv bizonyos átalakításokat tenne szükségessé. Csatolt rajzban vázolták elképzelésüket. Az átalakítás költségét a vallás- és közoktatásügyi minisztérium erre a célra két részben adományozott 5000 pengős segélyéből óhajtották fedezni. A kart és a tanácsot is arra kérték, támogassa elképzelésüket. Modrovich Ferenc – mint a Kör tanár-elnöke – a legmelegebb pártolással javasolta a beadvány elfogadását és a minisztériumba való felterjesztését. A Kör kéréssel fordult az országos egyesületekhez is, hogy támogassák a menzáért indított mozgalmukat. Az OMBK és az OEE rövid időn belül 4-5000 pengős

⁷⁹⁹ USVM 1941. október 15. 4–5. o., november 8. 6. o.

támogatást helyezett kilátásba.⁸⁰⁰ Ekkor azonban még nem került sor a köri házban a menza kialakításra, és a ház bérlőjének sem mondtak fel. Minden lehetőséget megvizsgáltak a kijelölt menzabiztosok, és Modrovich tanár-elnök segítségével özv. Maurer Nándornéval kötöttek szerződést az étkeztetés ügyében. Maurerné vállalta száz, sőt százon felüli személy étkeztetését úgy, hogy a menza a Várkerület 131. sz. házukban működött.⁸⁰¹

Az erőfeszítéseket csak részleges siker koronázta. A menza üzemeltetésével kapcsolatban (az étkezés minősége, mennyisége, ára) egyre több kifogás merült fel a hallgatók részéről. 1942 március elején a Kör felterjesztette kimutatását az ifjúsági menza beruházásaira kapott összeg felhasználásáról. Modrovich a Maurné vezette menza elleni kifogásoknak helyt adott, így végül a szerződést 1942 júniusában felbontották.⁸⁰²

A balekbálra 1941. november 8-án került sor. A balekbál megrendezése csak egy hajszálon múlt, mint arról a bálbizottság tudósítása is beszámolt. (Tévedések elkerülése végett a bizottság azt is közölte, hogy a családi jegy nem négy, hanem három személyre érvényes.) Ennek dacára a bál fényesen sikerült. A tudósító el volt ragadtatva: *„Balekbál! Mikor a balek-jelölt érettségivel a kezében először lép ennek a városnak a földjére, és „lakáskeresésre” indul a vidám, tréfás, de mégis jószívű firmákkal, már érzi az eljövendő diákélet minden szépségét, mégis az igazi varázsa csak akkor kapja meg lelkét, mikor egy szőke, barna, feketehajú leánnyal az első csárdást eljárván a Kaszinó parkettjén. Akkor ébred öntudatra benne az a gondolat, hogy minden olyan szép, hogy szebb már nem is lehet... A balekcsősz az utolsó tanácsokat adja, mikor hirtelen csend lesz a teremben, belép a dékán, Modrovich Ferenc feleségével. Minden tekintet feléje fordul. Egy-két perc múlva a balekcsősz vezetésével a balekság bevonul a terembe a keresztelő nótának az ütemére. Megállnak a dékáni emelvény előtt, a bál elnöke [Firbás Oszkár erdőmérnök-hallgató] a dékán feleségének egy gyönyörű virágcsokrot nyújt át, és táncra kéri fel. Végig táncolnak egy csárdást, a cigány keringőt húz és már a párok vígan forognak, megkezdődött a bál.”*

⁸⁰⁰ NymE KL 162/1941

⁸⁰¹ NymE KL 3/d/3 1451/1940–41, 570/1941–42. A Maurer menza ügye. *„Karunk Ifjúsági köre még külön kedvezményekben is részesítette, mint pl. előleg folyósítása, asztalokat és székeket bocsátott használatára stb, továbbá az Ön által kiszolgáltatót étkezés ellen felmerült és jogosnak bizonyult panaszok orvoslása terén a legnagyobb méltányosságot tanúsította.”*

⁸⁰² NymE KL 1318/1940–41. Az átalakítások (válaszfal-bontások, parkettázás, ruhatár létesítés, festés, meszelés, vakolás) összege 2700–2800 pengőre rúgott. A fennmaradó, illetve esetleg máshonnan érkező összeget, tűzhely, bútorok, konyhafelszerelések beszerzésére akarták fordítani. 829/1941–42 A porcelánárukat a Kossuth cégtől, az evőeszközöket az Acél- és evőeszköz művektől, 100 db széket a Fried cégtől, 8 darab asztalt a Baranyai cégtől, linóleum asztalokat a Haas F. cégtől, az alumíniumedényeket a Sigg rt-től, és az abroszszövetet a Karner cégtől rendelték meg.

A Bástyánk első, novemberi számában a sok balek bizonyára lelkesen olvasta a „*Lelki szaktanácsok a balekbálra*” c. „bölcs” ajánlásait.⁸⁰³ A Bástyánk első számában azonban felemelő, komoly gondolatokkal is találkozhatott az ifjúság. Polgáry Sándor elnök „*Összefogni*” c. alatt többek között ezeket írta a Kör hivatásáról: „*Az ország fiatalága maga is érzi, hogy tömörülnie kell, mert különben elsodródik a pártpolitikai huzavonák áramlatai közt, hiszen alig volt még párt, amely ne kísérelte volna meg, hogy az ifjúság erejét a saját céljai szolgálatába állítsa... Hatszázunk vagyunk már az Ifjúsági Körben. Hatszáz embernek nem a kártyás, biliárdos klubélet a célja, hanem az, hogy mint testület, létszámánál fogva minden magyar és becsületes megmozdulásban részt vegyen, de nem mint szemlélő, hanem mint egyenrangú munkás fél.*”⁸⁰⁴

1942. február 2-án a Magyar Rádió egész napos közvetítést adott Sopronból. Az akkori sztárriporter, Budinszky Sándor egy szakestély vendége volt, azt közvetítette. Hálából a hallgatók meg is keresztelték. A rádióriporter ezt a keresztelést soha nem feledte. Szívébe zárta a „*soproni fiúkat*”, az Ifjúsági Kör tagjait: a balekokat, firmákat, veteránokat. A *Rádióélet* hasábjain megható emléket állított mind nekik, mind annak a napnak. A szakestélyre a Pannonia szálló Fehértermében került sor. Ennek lefolyásáról rövid, lényegre törő beszámoló jelent meg a Bástyánkban.⁸⁰⁵

⁸⁰³ Bástyánk 1941. november 16. o.

1. *A táncot a kályhánál jobb lábbal kezdjük és a büfében balkézrel fejezzük be.*
2. *A bál illatorgia és a turbékolás kavalkádja.*
3. *Balek, győtörjön a tudományoszomj, hogy hosszú életű légy az egyetlen!*
4. *Szaktanács: A balekbál a „Tempus” melegágya.*
5. *Kereskedelmi tanács: Ha tényéroznak, adj, de a váltás ürügye alatt ne végy ki belőle!*
6. *Nótarendelés után a kézfogás elmarad, itt már csak a pénz beszél.*
7. *Jobb ma egy tangó, mint holnap egy szerenád.*
8. *A torok portalanítása a büfében.*
9. *Ha egy litert megiszol, kettő lesz belőle.*
10. *Addig jár a balek a büfébe, míg haza nem viszik.*
11. *Firma csak zenét hallgatni megy a balekbálra.”*

⁸⁰⁴ USVM 1941. november 3. 3. o. „*A balekbál minden esztendőben Sopron társadalmának egyik legnagyobb eseménye volt. Tekintettel azonban a mostani nehéz és rendkívüli viszonyokra, valamint a fennálló báltilalomra, mindez ideig félő volt, hogy a már hagyományossá vált balekbál elmarad. Most azonban örömmel jelenthetjük, hogy hosszabb közbenjárás után mégis megtarthatjuk bálunkat, amelynek sikere, tekintettel arra, valószínűleg ez lesz az idei évad egyetlen bálja, minden eddigit felül fog múlni. Bálunkat november hó 8-án este 9 órától hajnali 4 óráig bezárólag rendezzük meg a Kaszinó termeiben.*” Uo. november 6., november 10. 5. o., Bástyánk I. évf. 1941. november 3. o.

⁸⁰⁵ Rádióélet 1942. február. Írását teljes terjedelmében közöljük: „*Soproni fiúk! Nem tudom elfelejteni azt a gyönyörű estét, amit a múlt héten köztetek töltöttem! Este hét volt, amikor sűrű hóhullásban felétek igyekeztem a kis mikrofonnal. A belváros felett megkondultak a soproni harangok, és én a szűk utcákban, tubákszin bundám alatt szinte éreztem a zengő érc meleg simogatását. Az ódon házak mintha minden haranglódulásnál köszöntek volna egyet, amikor megkerültem a várostornyot és megálltam nálatok a „Szakest” küszöbén. Ott voltak vagy másfélszázan foltos kis kabátokban, az ősi selmeci hagyomány komolyságával, ragyogó szemekkel. Még „pogány” voltam, de befogadtatok. Ti sört ittatok, élém meg érett Fertő menti bort tetetek. Jónéhányszor megnéztem a pohár fenekét, – hallgattalak benneteket, a húsz esztendő előtti diákevek jutottak eszembe, és megmelegedett a szívem. Hozzatok képzeltem a susogó erdőket,*

A városban futótűzként terjedt el a hír, hogy a rendkívüli időkre való tekintettel el fog maradni a műegyetemisták bálja. A táncestély rendezőse azonban közölte, hogy a vonatkozó miniszteri rendelet csupán az álarc viselését nem engedélyezte. 1942. február 7-én került sor a táncestélyre. A tudósító feljegyezte róla: „*valamikor bálnak hívtak... ma táncestélynek. Valamikor álarc alatt tobzódott a jókedv... ma nyílt tekintettel. Valamikor díszes magaslaton ültek a fővédnökök, ma egyszerű karosszékeken.*” A rendezőbizottság Bobok György elnökkel az élen kiváló szervezőmunkát végzett. (A korlátozások ellenére rekordforgalmat bonyolított le a táncestély; csak a fiatal leányok 165-en voltak a bálon.) Egy héttel a nagy sikerrel lezajlott bál után, gyászolt az Ifjúsági Kör. Elhunyt Krutkovszky Károly, a fémkohászati tanszék adjunktusa. Az elhunytat – az ifjúság nagy barátját – a Kör saját halottjának tekintette. 1942. február 14-én ősi selmeci szokás szerint kísérték el utolsó útjára.

A Kör szociális érzékenységét mi sem bizonyította jobban, mint a segíteni akarás, a szegényebb néprétegek felemelése, patronálása és a velük való foglalkozás mikéntje. Már a Hibbey vezette Kör tagjai játszódélutánt tartottak a soproni Kuruc dombon ott élő kicsiknek, foglalkoztak a barakkokkal, észrevétlenül nevelték a meglátogatottakat. Idővel egyre több hallgató kapcsolódott a munkába. Az egyik egyetemista mondta: „*A társaságunk talán*

a völgyben álmódzó várost, falai közt azokkal, akiket szerettek; a kislányt, a barátokat, az Egyetemet, akiknek ölelése, kézzorítása, biztatása örökre összeforraszt saját fiatalságtokkal. Eszembe jutott diákéletünk minden visszasírt szépsége, amely összeszorította a torkomat, amikor szólni készültem Hozzátok. Azután dézsa fölé hajtottatok, és nyakon öntve egy liter sörrel, megkereszteltetek – a magatok ősi módja szerint – az alanti névre. Elvászthatatlanul magatokhoz láncoltatok ezzel, kedves „Firmák” és nevetve daloló fiatal „balekok”.

„Én már itt, Budapest aszfaltján is érezni fogom évente a soproni májust és az erdőillatú őszt, mert mindkettőben benne van a Ti fiatal szívetek, őszinte mosolyotok a hűség városának egy kis darabkája...

Szósztátyár alias Phillips (Budinszky Sándor)”

Bástyánk 1942 február 7–8. o. „...Felhangzik az elnökválasztó nóta. Az elnök kinevezi a tisztségek viselőit. A baleksósz már is „riasztja” balekjait, akik szélesebb villanással hordják az asztalokra a sört. A nótabíró belekezd a himnuszokba. Merev vigyázz-ban énekel a szakestély. A himnuszok után az elnök csendet kér és meleghangú üdvözléssel köszönti mindazokat, akik a szakestélyen részt vesznek. Köszöntése azonban túlrepül a terem falain, azoknak is szól, akik nem lehetnek itt köztünk, akik íróasztalok mellet, vagy kinn a harctéren teljesítik kötelességüket. „Köszöntöm mindazokat, akik velünk éreznek, akik minket szeretnek, és akiket szeretünk.” A komoly szavakat az elnök dala zárja be. Méltatlankodó felszólalás következik: a baleksósz nem teljesítette kötelességét. A baleksósz elveszi méltó büntetését, de tovább is adja a balekságnak. Nóták hangzanak el, kis vita következik a „kohász nóta” körül, majd elhalkul az ének. A hírek után Pufti alias Hailé Szelasszié ragadja kitörő érzés megnyilvánulásra a szakestélyt. „A menszvár, minden anyagi bajban segítség és minden könnyű felfogású úriember lejtőpályájának kezdőpontja”: a „Zaci” kerül szóba. Azonban a túlzott indiszkrécio is elveszi méltó büntetését. A „harcéta”-idők jutnak ezután valakinek eszébe. Felzeng egykori szeretett zászlóaljparancsnokunk [Dávidházy István] nótája, majd az egyetemi ifjúság legkedvesebb menetelő nótája. Csutak alias Lovász nyilatkozik ezek után. Sajnos elveti a sulykot, és egy vita során sörpárbajba keveredik. A párbaj megtörténik, és a győztes, illetőleg vesztes fél a mikrofon előtt számol be a körülményekről. A baleksósz interpellál: a sörpárbaj alatt keresztleletlen egyén tartózkodott a teremben. A pogányt fülon fogják, kivezetik a teremből, majd felveszi a selmeci keresztiséget a szakestély örvendezése közben: „mert ő már nem pogány.”

[Budinszkyt Modrovich Ferenc dékán és Polgáry Sándor köri elnök keresztelték meg.]A rendőrök öröme „Kolfónium-Tóbiás” következik majd észreveszik, hogy eljárt az idő; kialusznak a lámpák és „ballag már a vendiák...” Hábel György : Budinszky Sándor nyilatkozik önmagáról 14. o.

megsínyli munkásságunkat, de első a kötelesség, aztán jön a többi. Már pedig amit mi végzünk, az a fajszeretettől diktált parancsolat.” Az 1941/42-es köri vezetés tervbe vette a filmelőadásokat, a versmondó délutánokat és a tánciskolát. Modorra és illemre nevelték az ott élőket. A „*kurucdombi munkacsoport*” legagilisabb szervezője Ostoros György erdőmérnök-hallgató volt. A terveket a tett követte. Szombatonként előadásokat tartottak a Szélmalom laktanya melegedőjében. A meghívott vendégelőadók különböző témákban tartottak beszámolókat. A Kör megbízásából Ostoros a napilapok hasábjain felhívással fordult a soproniakhoz. Segítséget kért a mosoda és az iskolaügy megoldására. A soproni hölgyeknek az olcsó és ONCSA támogatással elkészült mosoda igénybevételét ajánlotta (gazdaságosabb és kényelmesebb, mint az otthoni nagymosás). A műegyetemi ifjúság ezen kívül magánúton előkészítő polgári iskolát létesített; hat fiú és egy leány járt az osztályukba. (Felhívásukban polgári iskolás tankönyveket és egy álló vagy falitáblát kértek oktatómunkájukhoz.)⁸⁰⁶

1941/42-es körü elnöki beszámolóban olvassuk: a tanév befejezése előtti tevékenységük kismértékű volt. Lerótták a hivatalos tisztelgő látogatásokat és tisztikar névsorát elküldték az illetékes helyekre. 1941. május 17-én Szecső Andor volt erdőmérnök-hallgató bajtársuk temetésén vettek részt. Május 20–30. között az elnököt (aki hivatalos tanulmányúton volt) Aurori Sándor erdőmérnök-hallgató, körü főjegyző helyettesítette. Polgáry tanulmányútja alatt felkereste Jakóby Lászlót, az OMBKE akkori titkárát és megbeszéléseket folytatott vele a létesítendő menzának a BKE részéről történő segélyezéséről. A nyári szünet hátralévő idejében megszervezték a szeptemberben Sopronba kerülő I. éves hallgatók elszállásolását. Így az érkezők nagy részének sikerült nem drága, de megfelelő lakást biztosítaniuk.

A nyári szünet alatt az elnöki teendők végzésével Lesenyi Béla erdőmérnök-hallgatót bízták meg. Az ő feladata a menzával kapcsolatos ügyek elintézése volt. Modrovich tanár-elnökkel Lesenyi minden lehetséges és elfogadható ajánlatot megvizsgált, végül az özv. Maurer Nándornéval való megállapodás mellett döntöttek. Így a segélyezett hallgatók 1941 szeptemberétől természetben kapták a menzasegélyt. Lesenyi intézte a megrendelt evőeszközök, bútorok beszerzési és szállítási ügyeit is. A továbbiakban Polgáry Kassai F. László erdőmérnök-hallgatót bízta meg a menzaügyek intézésével. (Kassai lelkiismeretesen igyekezett eleget tenni vállalt kötelezettségének és megpróbálta elsimítani az ekkor már jelentkező egyenetlenségeket.) Szeptember 8-án az Örtüzek emlékműnél és a temetőben

⁸⁰⁶ USVM 1941. október. 15. 4. o., 1942. január 22. 5. o., A 24-ei előadás címe: „*A magyarság útja. Honnan jöttünk és merre tartunk?*” volt. Március 19. 3. o. A ruhákért és mosnivalókért házhoz mentek, és azt haza is szállították Kör tagjai.

tartották meg hagyományos ünnepélyüket az ágfalvi csata hőseire emlékezve. Szeptember 20-án a Kör képviselőjében küldöttség utazott Budapestre, a Műegyetem évnyitójára. Egy hét múlva már Sopronban látták vendégül a Hungária MTE küldöttségét.

Szeptember 28-án a Széchenyi-emlékünnepeken, október 6-án az ünnepi istentiszteleteken vettek részt. Október és november folyamán, az akkor itt tartózkodó színtársulattal karöltve, ifjúsági előadásokat rendeztek. Az előadások kezdetben nagy sikerrel zajlottak, de később a társulat igazgatójának minősíthetetlen viselkedése miatt a színház további erkölcsi támogatását beszüntették.

November 7-én a városi színházban díszelőadás keretében bocsátották útjára újonnan alapított lapjukat, a „*Bástyánk*”-at. December 6-án részt vettek a kormányzó névnapján tartott ünnepségen. December 14-én testületileg vonultak ki a népszavazás emlékünnepe. A karácsonyi házi ünnepségekre a Szent Imre kollégiumban került sor.

A Magyar Rádió 1942. február 2-án helyszíni közvetítést adott szakestélyükről. Február 7-én „*jelmezes táncestélyt*” tartottak a hagyományos álarcosbál helyett. Február 14-én eltemették Krutkovszky Károly műegyetemi adjunktust, a Kör volt tagját. 1942 februárjában megállapodtak a Hungária MTE vezetőségével, hogy a diákegység-szervezeti mozgalmakban a két egyesület közösen fog fellépni a jövőben is.

Március 14–15-én testületileg kivonultak az ünnepségekre. Nem kevés büszkeséggel állapítja meg az elnöki összefoglaló: „*Városszerte nagy tetszést aratott a Kör tagjainak fegyelmezett magatartása.*” A ránk maradt elnöki jelentések közül az 1941/42-es az első, ami az Ifjúsági Kör egyes közgyűléseinek tárgyát is megadta. 1941. május 9-én lezajlott a tisztújító közgyűlés

Október 10-én rendkívüli közgyűlés volt. Tárnya fegyelmi és pénzügyi kérdések voltak. Október 14-én beszámolókat hangzottak el a menza, a színház és a szociális ellátás helyzetéről. A mozikedvezmény és a lapindítási kérelem voltak a további napirendi pontok.

November 21-én az álarcosbáli és a származás-igazolási ügyek voltak napirenden.

Madas László erdőmérnök-hallgató 1941 november végén bátyjához írt levelében a következőket olvassuk: „*...A köri életben élénken dolgozik a fiatalság. Több közgyűlés volt már, számtalan választmányi ülés, és ami a fő, majdnem mindennapos téma a köri élet vitatása. A lap [Bástyánk] megjelenése új lendületet adott mindennek...*”. Madas levelében kitért a származási ügyekre is. „*A múltkori közgyűlés egyik pontja a zsidó kérdés megoldása volt a Kör keretén belül. Igazán alkalmas téma arra, hogy felébressze a tagokat egy kicsit.*

Hosszas vita után azt a határozatot hozták, hogy nagyszülőikig bezárólag eredeti okmányokkal kell igazolni a származásukat és kivétel nincs. Tehát, ha egy is zsidó, a Körből

kizárják. *Mindenestre radikális megoldás. Nekem más volt a véleményem. Érdekes elnézni, hogy kik szólnak hozzá ilyen, végeredményben fontos kérdéshez. Hisz Te úgy is tudod mindezt...*⁸⁰⁷ Továbbiakban ismét az elnöki beszámolót ismertetjük. 1942. március 6-án a napirendi pontok a következők voltak: beszámoló a pénzügyekről, az igazolásokról, a menzáról, előkészületek a nemzeti ünnepre, tárgyalások a Soproni Magyar Szövetséggel, beszámoló a Bástyánkról, az ifjúsági egységszervezeti mozgalommal kapcsolatos ügyek. Április 27-én beszámoló meghallgatása. A szerződés felmondása Maurer Nándornéval, a menza sorsa, ellenőrző bizottság kiküldése. Május 8-án az új tisztújító közgyűlés elrendelése.

A valétálás 1941/42-ben kétszer történt a főiskolán, a IX. félév megrövidítése miatt. Balekból helyett a Balek-Teaestre 1942. november 8-án került sor.⁸⁰⁸

A Kör működésével kapcsolatos további eseményeket a Bástyánkból, a napilapokból és a köríratokból rekonstruáltuk. A fontosabbakat időrendben felsoroljuk:

Az 1941-es szalagszentelőre zártkörű esten október 4-én került sor. A valétáns teának a Lövér szálló adott otthont.⁸⁰⁹

Október 20-án a Kör rendezésében ifjúsági előadásra került sor a városi színházban. Mindenszentek napján megtartották szokásos gyász-szalamanderüket. Az év folyamán a Kör kiadásában két levelezőlap jelenik meg Machatsek Gyula és Szechányi Elemér arcképével, valamint a selmecebányai akadémia épületeivel. Novemberben két vitaestet rendeztek. Az elsőt a parasztság helyzetét vitatták meg, a másikon a munkásság jövője és a mérnökkérdés került terítékre.⁸¹⁰ A kifőzdében étkező hallgatók jeggyel és élelemmel való ellátásért Medgyessy-Schwartz László megyei főjegyzőnek mondtak köszönetet. Az 1942. február 7-i jelmezes táncestélyen vendégül látták a Hungária MTE hat kiküldöttjét. A vendégek két napig tartózkodtak Sopronban. Ez alatt az idő alatt sok probléma került megbeszélésre. A két testvéregyesület között még inkább elmélyült a barátság.⁸¹¹

Február 21-én választmányi gyűlést tartottak, amelyen könyvrendelési, könyvtári és segélyezési ügyekben döntöttek. Határozatuk értelmében a TESZ-t felváltó Soproni Magyar Szövetség választmányában a Kör a mindenkori alelnökkel képviselteti magát, továbbá a mindenkori elsőéves szakoknak a választmány által kijelölt tagjával. A választmány megtárgyalta a menza ügyét is. Február 23-án fegyelmi választmányi ülést tartottak. Egy főt

⁸⁰⁷ Öt generáció... 389. o. Madas László levele bátyjához, Madas Andrásához 1941. november 30-án.

⁸⁰⁸ NymE KL 1165/1941/42 Az 1942/43-as tanévre előirányzott költségvetés 9000 pengő volt az Ifjúsági Kör részéről. A pénztárba befolyt összeg 10373.33 pengő volt, a kiadások 9360.63 pengőt tettek ki. A következő évre átvitt maradvány 1115.82 pengő volt egy kisebb bankbetéti összeggel.

⁸⁰⁹ USVM 1941. október 6.

⁸¹⁰ Bástyánk I. évf. 1941. december 20. o.

⁸¹¹ uo.

örökös kizárással, kettőt féléves kitiltással, kettőt egy évi kitiltással büntettek, míg egy főt féléves kizárásra ítélték s minden segélyét és kedvezményét megvonták.⁸¹² Március 7-én tartotta szakestélyét a II. éves erdőmérnök szak. Az estély vendége Vági István professzor volt. A szakestélyt Aurori [Sándor] alias Miltiades vezette. (A szakestély 300 db Symphoniát küldött a harcoló honvédeknek szeretetsomag formájában.) A II éves erdészek szociális téren több mint 100 pengőt gyűjtöttek össze a kurucdombi szegények felsegélyezésére.⁸¹³ 11-én kérelemmel fordultak Modrovich dékánhoz: a Kör taglétszámának megnövekedése miatt az egyetemi hozzájárulás összegének felemelését kérték.⁸¹⁴

A valétálni készülő negyedéves szakok megválasztották a valetáns tisztikart. Elnök: Bándi Dezső, titkárok: Bobok György, Stoll Lóránt, pénztárosok: Horváth Endre és Szabó Ödön. A valétaszalagszentelő estét április 18-ra tűzték ki. Március 26-án dékáni átirat értesítette őket, hogy özv. Maurer Nándorné a menzaserződést felmondta. Április 10-én a város mozi bemutatta a „*Hulló bilincsek*” c. finn filmet. A Kör elnöke köszöntötte a testvérnép első filmüzenetét, a film megtekintése után a soproni ifjúság nevében üdvözlő táviratot küldtek a budapesti finn követségnek.⁸¹⁵ Április 18-án a szalagszentelő estét követően 67 valétáns vonult körbe a városban és szerenádot adott. Április 23-án lezárult az igazolóbizottság működése. A nagy többség igazolása megtörtént. Két tagot, akik származásukat nem igazolták és haladékosan sem kérték igazolásukra, a Körből kizárták.⁸¹⁶ Április 27-én összeállították azoknak az erdőmérnök-hallgatóknak névsorát, akik a nyári szünidő alatt gyakorlati szolgálatot kívántak teljesíteni.

Május első napjaiban az Ifjúsági Kör kiadásában megjelent Ostoros György verseskönyve *Az én világom* címmel.⁸¹⁷ 1942 március és június között kezdetét vette a magyar királyi 2. honvéd hadsereg vasúton történő kiszállítása a keleti frontra. A kirakodás Kurszk és Orel térségében történt. Majd kezdetét vette az előrenyomulás a Don irányába. Az 1941/42-es valétáló évfolyam e hadseregben küzdő tartalékos tisztjei, tiszthelyettesei, és katonái közül többen hősi halált haltak, vagy eltűntek a harcmezőn.⁸¹⁸

⁸¹² Bástyánk II. évf. 1942. március 13. o.

⁸¹³ Bástyánk II. évf. 1942. április 13. o.

⁸¹⁴ NymE KL 861/1941–42. A hozzájárulási díjat a duplájára, 250-ről 500 pengőre emelte a Kör tanár-elnöke.

⁸¹⁵ SH 1942. április 10. 5.o.

⁸¹⁶ Bástyánk II. évf. 1942. május 15. o.

⁸¹⁷ SH május 6. 5. o. vö. USVM 1942. május 9. 4. o.

⁸¹⁸ Valétatablójuk felirata „*Ha Selmec hív mind ott leszünk, akár egy szálig elveszünk.*” Itt jegyezzük meg: az Alma Mater második világháborús hősi halottainak listája ma sem teljes.

9.3 Fordulat a világháború menetében. Diákélet a háborús háttérben

Hazánk második világháborús részvételének egyik legtragikusabb fejezete és következményeiben messze kiható eseménysorozata a magyar királyi 2. honvéd hadsereg bevetése a keleti fronton. A német hadsereg 1942 kora őszen súlyos harcok árán eljutott Sztálingrádig, de a várost bevenni nem tudta. Szövetségesei közül az olasz, román és magyar hadsereg a szárnyakat biztosította. Hadseregünk Jány Gusztáv tábornok parancsnoksága alatt azt a megvalósíthatatlan feladatot kapta, hogy egy több mint kétszáz km-es frontszakaszt védjen a Don-mentén. A hadsereg harcolva jutott el a Donig, azt teljesen el sem foglalta.

A nyári előrenyomulás és az augusztusi hídfőharcok véres vesztesége elérte a harmincezer főt.⁸¹⁹ Az őszi hadműveleti szünet beálltával megkezdődtek a fedezék- és állás kiépítések. Azonban több frontszakaszon ez a védelmi vonal gyenge és elégtelen volt.

Az 1943. január 12-i urivi és 14-i a scsucsjei hídfőkben indított szovjet támadások kezdetben a magyar csapatok kemény és hősi ellenállásába ütközött. Az aránytalan erőviszonyok, a rossz védelmi pozíciók, és időjárási viszonyok közepette az esküjéhez híven harcoló hadsereg a német szövetséges utóvédjeként felmorzsolódott.

A korábban fél Európát legyőző német hadsereg Sztálingrádnál kapitulált. A magyar katonák azonban úgy küzdöttek a Don mentén, hogy a szovjet katonai elképzelések nem tudtak megvalósulni. A katasztrofális vereség emberéletben iszonyú volt. A sztálingrádi és benne a doni fordulat sok tízezer magyar család tragédiájává vált. Az 50–52 ezer hősi halott és eltűnt között soproni hallgatók is voltak.⁸²⁰

A háttérben azonban messze volt a Dontól. A tragédiából keveset érzékelt a vidéki város is. De a katonai és politikai fordulat jelentőségét a hazai elit – pártállástól függetlenül – megértette. Németország és szövetségesei ezt a háborút elveszítették. Leginkább azonban azok az egyszerű emberek értették belőle, akiknek fia, férje, testvére örökre eltűnt a háttérben. A doni tragédia részben több politikai mozgásteret adott a magyar kormánynak, de az angolokkal folytatott titkos tárgyalások, melyek nem maradtak titokban a németek előtt, azzal fenyegettek, hogy azok megszállhatják Magyarországot. Így Kállay kormánya kezdettől fogva a különbéke és a háborúból való kiválás alternatíváját képviselte jól-rosszul, de egyéb lehetőség híján alapvetően nem tudott változtatni a németek iránti elkötelezettségén.⁸²¹

⁸¹⁹ Szabó Péter: Don-kanyar. A magyar királyi 2. honvéd hadsereg története (1942–1943) Budapest, 1994 139. o.

⁸²⁰ A hősi halált halt és eltűnt hallgatók nem teljes névsora: Bándi Dezső, Gárdonyi Nagy László, Jandó László, Kretter Antal, Rónai László.

⁸²¹ Juhász Gyula: Az üszkös pillanat: Magyar–angol titkos tárgyalások. In: A történész józansága Budapest, 1993. Továbbiakban: Juhász: Üszkös pillanat

A magyar királyi 2. honvédhadsereg frontra indulásával egy időben, az 1942 április-májusi körülmények közötti elnökválasztási küzdelemről Hábel György erdőmérnök-hallgató írt tudósítást a Bástyánkban. Nemzedékek tudják ma is idézni az egyik jelölt, Májer Antal II. éves erdőmérnök-hallgató híressé vált szlogenjét: „*Dicsőhimnuszról zeng az ájer, mert az elnökünk lesz Májer.*”⁸²² A ránk maradt Májer és Sebők párti röplapokból idézünk részleteket: „*Fiúk!... Korszakforduló van, átalakulás minden téren! (Diákegység megteremtése). Hagyományaink belső értékét már-már feledtetik a külsőségek. Állítsuk vissza az igazi selmeci szellemet újra!...*” „*Éljen Májer Antal, a főiskolai ifjúság elnökjelöltje!*” „*...Komoly elhatározással arra szavazzatok, aki szellemi felkészültséggel, irodalmi műveltséggel (Bástyánk fejlesztése), izzó magyarsággal, körülményekkel, e fontos tisztségben a legmegfelelőbb. A magyarság és a közösség érdeke az első!*”⁸²³ Négyen korteskedtek az elnöki tisztségre: Májer Antal és v. Sebők László, Réti Vilmos és Sali Emil. Az első választás során Sali 174, v. Sebők 151, Májer 43 és Réti 34 szavazatot kapott. A második választás Sali és v. Sebők között döntött.⁸²⁴

1942. május 8-án szoros küzdelemben 22 szavazattal a kör Elnöke Sali Emil, alias Csimbók lett. A tisztújító közgyűlésről 14-én értesítették a dékánt az új tisztikar megválasztásáról. Az 1942/43-as tanév Ifjúság Körülmények Elnöke Sali Emil III. éves erdőmérnök-hallgató, alelnöke és titkára Buda Ernő és Kassay Ferenc bányamérnök-hallgatók lettek.⁸²⁵

Május 11-én került sor az első választmányi gyűlésre. Megválasztották a tisztviselőket az ügyosztályok élére. A Bástyánk szerkesztőségének élére Mécs Endre került. A lapba az új elnök „*Őrségváltás*” címen vezércikket írt: „*...egyedül a hagyományok, a dicső múlt nem tarthatnak össze egy ifjúságot, de megadhatják annak egész keretét... Egységes ifjúság tudja megszerettetni magát Sopronban, amely befogadott bennünket... bele kell illeszkednünk az egész magyar ifjúság építő, alkotó munkájába...*” – írta többek között az új elnök.⁸²⁶

1942. június 12-én volt a Bástyánk előadóestje. Az est befolyt tiszta jövedelmét (cigarettaiban) juttatták el a keleti fronton küzdő soproni honvédekhez. A szereplők 90%-a egyetemista volt.⁸²⁷ A hónap végén kéréssel fordultak a dékánhoz, hogy tegye kötelezővé a

⁸²² Bástyánk II. évf. 1942. június 14–15. o.

⁸²³ A röplapokat Perlakiné Karner Éva bocsátotta rendelkezésünkre.

⁸²⁴ SH 1942. május 12. 3. o.

⁸²⁵ NymE KL

⁸²⁶ Bástyánk II. évf. 1942. június 1. o.

⁸²⁷ Az előadás plakátját a KBM 82.330.D8. sz. alatt őrzi. A műsor programja: a bevezetőt Mécs Endre kmh mondta, Barczy Mátyás kmh verseiből adott elő. Hegedűn játszott Pénzes Gyula emh, zongorán kísérte Komár László kmh. Bögér András emh Elbeszélés c. művét olvasta fel, magyar nótákat énekelt Tuskó László emh. A műegyetemisták közreműködésével, tárogatón játszott Várszeghy Ferenc emh., Ellenfelek c. elbeszélését írta és felolvasta v. Sebők László emh. A szünetben mindenki aláírta a honvédeknek küldött levelet. Sopron és az Ifjúsági Kör c. előadást tartotta Sali Emil emh, Legény Klára énekelt a főiskolás kvartett

félévenkénti tagdíjfizetést az Ifjúsági Köri tagjai részére. Így elérhető, hogy a Kör tételei reális alapot nyerjenek. Arra is kérték a dékánt, hogy a tagsági díjakat a kvestori hivatal szedje be, és az így befolyt tagdíjat egy összegben utalják át a Kör pénztárába.⁸²⁸

Szeptember 5-én keltezett meghívójuk a 8-án reggel 9-kor megrendezésre kerülő hagyományos emlékünnepről szólt.⁸²⁹ 1942 április közepén az ifjúsági menza megszűnt. A Kör vezetősége, annak tanár-elnöke, majd az új dékán keresték az áthidaló megoldást. Először szóbeli megbeszélés alapján a Debreczeni Ferencné vezette kifőzdével kötöttek szerződést. Ezután tárgyalásokat folytattak Béldy altábornaggyal egy szükséginternátus létrehozásáról. Az új tanévnyitón megnyerték ügyüknek a rektor feleségét, Mihailich Gyözőnét is. Tárczy-Hornoch dékán október elején hirdetményben fordult a hallgatósághoz: *„Hivatali elődeimhez beérkezett különböző jelentések szerint ifjúságunk egy részének elhelyezése nem megfelelő: egészségtelen, túl drága, illetve a Kartól nagyon messze fekvő...”* A dékáni irodában lehetett jelentkezni a szükséginternátusba. Ehhez egy nyilatkozatot kellett kitölteni.⁸³⁰

November 30-án került bejelentésre, hogy a szükséginternátus 32 hallgató számára havi 4–4 pengő ellenében megkezdte működését. 1943. február 10-én hirdetmény adta tudtára a kar hallgatóinak, hogy 15-én a Rákóczi utcai Levente Diákotthon földszintjén a műegyetemi menza megnyílik. A menza vezetője Kiss László lett. Az árak a Debreczeny-féle kifőzdével megegyeztek. Ekkor azonban már a cukrot is jegyre adták, így annak 4/10-ét kellett beszolgáltatni a menza vezetőjének. 120 arra rászoruló hallgató étkezése biztosítva volt. Az 1943. február 15-én megnyílt soproni műegyetemi menza beváltotta a hozzáfűzött reményeket. A legszegényebb sorsú hallgatók így nem a városi népkonyhán étkeztek leendő mérnökhöz méltatlan környezetben.⁸³¹

kíséretével, Bényi Endre emh katonaverseket szavalt, Bagó Dénes emh katonanótákat énekelt zenekísérettel, majd színre került a balekvizsga, Amíg a vers eljut odáig c. bohózat. [Bényi Endre Hábel György emh-k, Kő Miklós és Polgáry Sándor kmh-k.] A jegyeket lehetőleg cigarettában kérték megváltani. Az est mottója: *„Mindenkinek van valakije a fronton, tehát mindenki ott legyen!”* Vö. Bástyánk 1942. július, 22. o

⁸²⁸ NymE KL 1395/1941-42 Az előterjesztést a kari gyűlés nem találta teljesíthetőnek. Azonban felhatalmazta az Ifjúsági Kört, hogy az esedékes tagdíjakat saját szervük által a beiratkozáskor hajtja be.

⁸²⁹ NymE KL 1921/1942

⁸³⁰ NymE KL 2073/1942 A nyilatkozat szövege: *„Alulírottak jelenlegi szállásunk helyett Dr. Mihailich Gyözőnének, rektor urunk nejének jóindulatából megnyitandó szükséginternátusban helyet kérünk. Tudomásul vesszük, hogy mintegy 4-5-en laktunk egy szobában és csak a legegyszerűbb berendezéssel lenne ellátva, ezzel szemben azonban egészséges lakási lehetőséget nyújt. Sopron, 1942. október 5-én.”*

⁸³¹ NymE KL 3/d/3 1478/1941/42 Az ebéd három tál ételből állt (hústalan napokon két tálból). A vacsora egy tálból és egy szelet kenyérből. Azok a hallgatók, akik ebédet és vacsorát kaptak, kötelesek voltak finomliszt- és zsírjegyüket teljes egészében, akik csak ebédet, lisztjegyüket és zsírjegyüket 6/10-ét havonta előre beszolgáltatni. A kenyéret kenyérváltó jegy ellenében kapták. Olcsó étkezésük, még kedvezmény nélkül is árban – ebéd kenyérral – 1 pengő 30 fillér volt, a vacsora 90 fillérbe került. A menza ekkor Kiss László vendéglőmester vezetése alatt állt. A menza árának és az étkezések minőségének megállapítását a műegyetemi kar diákszociális bizottsága intézte. Az Ifjúsági Kör részéről Aurori Sándor hallgató kapott megbízást az étkezések mennyiségének és minőségének állandó ellenőrzésére. Tapasztalatairól

1942 május közepétől Sopronban kezdetét vette az „Éneklő ifjúság” mozgalom. Ennek előzménye 1939-re nyúltak vissza. Horváth József igazgató akkori erőfeszítését még nem koronázta siker, mert a magyar nótákon felnevelődött nemzedék még nem értette meg a hívó szó fontosságát, a magyar népdal nemzetfenntartó erejét.

1942 májusára már az összes intézmény jelezte részvételét, így a műegyetem is. A hangversenysorozat tüntető felvonulása lett az ifjúságnak: hitvallás a művészi népdal és a magyarság mellett. Az éneklő ifjúság első hangversenyén (május 14.) az Ifjúsági Kör énekkara is szerepelt, igen szép sikerrel. A rendezvény mottója ez volt: „*énekeljen a közönség is*”. 1942 őszétől a hatalmas sikerre való tekintettel telt ház előtt, „*nyilvános énekórák*” keretében zajlottak a hangversenyek a „*Magyar Művelődés házában.*” 1943. április 11-én az „*Éneklő Sopron*” népdaltanfolyam tizedik óráját teljes egészében az Ifjúsági Kör rendezte. A főrendező Radó Ferenc mellett a Műegyetem karmestere, Benedek Attila vezette az órát.⁸³²

1942 nyaratól az Ifjúsági Kör több tagja önként jelentkezett katonai szolgálatra. A jelentkezők között tanulmányi szempontból kitűnő rendű hallgatók is voltak. Már 1941 nyarán a Kör azt a célt tűzte ki, hogy teljes katonai kiképzésben részesülő lövészzakaszt állítson fel. Esményképük a Selmecebányán működő ún. „*Hegyi zászlóalj*” volt. Az új leventetörvény lehetővé tette a cél megvalósítását. Az eredetileg tervbe vett egy szakasz helyett három állt fel. Minden hazafias ünnepélyen nagy sikert arattak a kivonuló lövészzakaszok.

1942. szeptember 8-án Bécsben elhunyt Halvax Károly szigorló mérnökhallgató. Búcsúztatására selmeci szokás szerint szeptember 11-én került sor a műegyetemen.⁸³³ Október 6-át ebben az évben a Soproni Magyar Szövetség szervezte. Az ünnepség előtt a résztvevő intézmények felvonultak a Hűségzászló előtt. Az ünnepi szónok a Kör elnöke, Sali Emil volt. Beszédéből idézünk részleteket. „*Magyar testvéreim! Közeledünk a századik évfordulójához egy gigászi küzdelemnek, amelyet nemzetünk vívott meg a zsarnoksággal*

időszakonként beszámolt a dékánnak. A menza államsegéllyel működött. Az étkezésre beutaltak névsorát a diákjóléti bizottság minden hó 14-ig közölte. A beutaltak ételmezési díjának felét a diákbizottság előlegképpen kifizette. Az étkezde a Berzsényi Dániel u 17. alatt működött. 182/1943 A hirdetmény tudtul adta: „*Ennek a menzának az a célja, hogy hallgatóságunk eddig el nem látott részéről gondoskodjék. Így nem kívánatos, hogy a Debreczeny étkezde hallgatói nagyobb számmal vegyék igénybe.*” NymE KL TJK 3/a 1943. február 1, április 1. 1943 áprilisától a soproni népkonyhán étkezők felét is áthozták ide. Menzaétkezéshez csak az juthatott, aki kielégítő vizsgaeredményt mutatott fel. 1342/1943 dékáni jelentés a menza működéséről.

⁸³² SH 1942. május 10. 3. o. Az elsőn Bárdos Lajos, a zeneművészeti főiskola tanára vezényelt és előadást is tartott a városi színházban. 1943. április 11. 3. o. „*Nógrád-Gömör népdalai és népi játéka*” kerültek bemutatásra. Külön meglepetésként a hallgatók énekkarát 30 fő palóc egyetemista alkotta. Az egy évig tartó rendezvénysorozaton kb 11250 soproni jelent meg és dalolta egy szívvel, egy lélekkel a szebbnél szebb magyar népdalokat.

⁸³³ SH 1942. szeptember 11. 6. o., szeptember 13. 8. o. Halvax 23 éves volt.

szemben... Hadban állunk ma is. Katonáink a Don partján állnak őrségen az itthoniakért. Ők messze idegenben harcolnak, mi pedig itthon saját magunkkal vívjuk meg harcunkat. Mert nekünk is küzdeni kell. Kemény munkát kell végeznie mindenkinek, akár nő, akár férfi, akár öreg, akár fiatal. S a szent célok ma megkövetelik mindenkitől, hogy katonaszellemben viselkedjék...” Beszédének végén egyetemi hallgatótársaihoz fordult: *„Egyetemista bajtársaim! Soha ne feledjétek, hogy a felkelők szellemében kell élnetek, s az ő példájuknak világító fáklyaként kell előttetek állnia, s ne feledje el ezt senki más sem, mert sokat tettek, és megérdemlik, hogy az egész nemzet fiataltsága kövesse őket.”*⁸³⁴

Október 9-én a Kör a Bástyánk szerkesztőségével együtt, az Irgalmas nővérek által vezetett leányintézetekkel közreműködve, a Klebelsberg utcai katonakórházban nagyszabású műsoros estet rendezett a Sopronban lábadozó sebesült honvédeknek.⁸³⁵

A Magyar Művelődés Házának ünnepélyes átadásra 1942. október 24–25-én kétnapos ünnepségsorozat keretében került sor, ahol az Ifjúsági Kör is kétórás műsorral szerepelt. Úgynevezett életképeket állítottak össze. Négy ezek közül Selmecbányán, négy pedig már Sopronban játszódtott. Harminc hallgató és az Ifjúsági Kör ének- és zenekara elevenítette meg az ősi Alma Mater sok szívhez szóló történetét. A két főszervező Komornoki László bányamérnök-hallgató és vitéz Sebők László erdőmérnök-hallgató volt. A jubileumi emlékiratból és a jegyzőkönyvekből kigyűjtötték azokat az eseményeket, amelyek rámutattak az Ifjúsági Kör hagyományaira, működésére és hazafias voltára. A rendezők gondoskodtak a korhű ruhákról és a vetített képekről is. A történet egy balek-oktatás keretében zajlott le. A balekcsősz mondta az összekötő szöveget. Rámutatott a darab arra, hogy bár Selmecen – az akkori kornak megfelelően – a nyelv német volt használatos, de minden főiskolás egyenruhája alatt magyar szív dobogott. A szabadságharc idején kivétel nélkül jelentkeztek a honvéd hadseregbe. A közönség láthatta, hogyan alakult meg az Ifjúsági Kör, bepillantott a firma és a balek viszonyába, majd a Steingrube Nagyközség vidám életén derülhetett. Ezután fájdalmas képek elevenítették fel a főiskola menekülését Selmecbányáról, s ezt követték a felkelő harcok izgalmas jelenetei.⁸³⁶

⁸³⁴ USVM 1942. október 7. 1. o

⁸³⁵ Uo. október 10. 3. o.

⁸³⁶ A soproni volt Kaszinó épületét eredetileg a Volksbund szerette volna megszerezni. Kétnapos ünnepséggel vette át a Soproni Magyar Szövetség a Magyar Művelődés Házát. A kisgyermekektől az öregekig minden korosztálynak műsort adott a rendezőség. A hallgatók a rendezésben tevékenyen részt vettek. Volt mesedélután, magyar népdal, Éneklő Ifjúság. Az utolsó estén a főiskolai ifjúság mutatta be nyolc képen történetének több mint kétszázados múltját. SH 1942. október 22. 3. o. Bástyánk 1942. november 6. o., 16–17. o.

1938-ban szabadcsapatot szerveztek, és a Felvidék visszacsatolásában vettek részt, végül az 1940-es évek képei zárták az előadást. A majd kétórás műsor fergeteges sikert aratott. A műsor alatt egymást követték a szebbnél szebb selmeci főiskolás diáknóták, amit a közönség együtt énekelt a hallgatókkal. Az utolsó jelenetnél az egyik hallgató kért szót. Megköszönte az ünnepségsorozat főrendezőjének, Molnár János rendőr főfelügyelőnek szíves segítségét, „*aki minden magyar ügy lelkes zászlóvivője.*”⁸³⁷

Az elnökség november 2-án azzal a kéréssel fordult a dékánhoz, hogy az Ifjúsági Kör könyvtára részére utaltassa ki a *Bányászati, kohászati és erdészeti felsőoktatásunk története 1735–1935 c.* füzet sorozatot.⁸³⁸

Az egyre több korlátozó intézkedés kihatott a hagyományos főiskolai rendezvényekre is. A rendezőbizottsághoz rengeteg kérés és érdeklődő kérdés érkezett. Az a határozat született, hogy a hölgyek megjelenését nem korlátozzák sem kizárólag hosszú, sem kizárólag rövid ruhára. A teaest november 8-án délután 5 órakor kezdődött és pontosan este 10 órakor zárult. A balek teaest pártfogója Tárczy-Hornoch Antal kari dékán és felesége volt.

Az újságíró november 9-én feltette a kérdést: szabad-e ilyen komoly időkben mulatságot rendezni? Az egyik frontról szabadságra hazatért honvéd véleményéből: „*Mi odakünn a fronton örülünk, ha fiatalságunknak alkalma nyílik néha szórakozni, hiszen tudjuk, mit jelent fiatalnak lenni. Tőlünk úgyis oly sokat megtagadott az élet, így ezt a kis kikapcsolódást a munkából meg kell engedni, elő kell mozdítani.*” A balek teán valódi békebeli hangulat uralkodott. A lányok nagy része hosszú ruha helyett egyszerű, de annál ízlésesebb rövid ruhában jelent meg.⁸³⁹

November 12-én a Kör kultúrügyosztálya vitaestet tartott. Az est témája „*A magyar népzene fejlődése*” és „*A XVI. század magyar lelkisége*” volt.⁸⁴⁰

Két nap múlva Móricz Zsigmond-émlékestet szervezett a soproni ifjúság. Az est fénypontja Féja Géza előadása volt. Féja közel egy órán keresztül méltatta a tragikus sorsú író. A Kör tagjai (Varga Domokos, Csulak Ervin) szemelvényeket adtak elő a Magyar Művelődési Háza nagytermében. November 21–22-én a katonák javára rendezett esten több főiskolás és a Kör vonószeneke kara lépett fel a városi színházban.⁸⁴¹

⁸³⁷ USVM október 26.

⁸³⁸ NymE KL 2257/1942 Suppán György, a Kör selmeci ügyosztályvezetője már másnap átvehette a négy db füzetet.

⁸³⁹ USVM 1942. november 4., november 9. 3. o. Meghívó Perlakiné Karner Éva szívésségéből. A személyjegy 2 pengő, családjegy 5 pengő három személyre. A rendezőbizottság elnöke Csanády Miklós bnh, alelnökei: Szentimrey Gábor emh, és Szécsényi Miklós kmh volt. Vö. Bástyánk 1942. december 12. o.

⁸⁴⁰ Bástyánk II. évf. 1942. december 12. o. 1942. november 16. 5. o

⁸⁴¹ USVM 1942. november 16. 5. o.

A Hűségünnepi koszorúindító emlékbeszéd öröklött joga volt a mindenkori elnököknek. Sali Emil tanulmányúton volt, így a nemes feladat alelnökére hárult. Részletek Buda Ernő bányamérnök-hallgató beszédéből: „...*Ma koszorúkat elhelyezni nem jelenthet csupán megemlékezést, lehetetlen nem megérezni, hogy Zrínyi, Petőfi, Kis János, Lackner Kristóf emléktáblái, vagy a világháborús hősök emlékszobrai, fájó vérveszteséggel rá nem döbbsenek a nagy kérdésre: magyar vagy-e, hűséges vagy-e? Ők azt üzenik: jó magaviseletű, jó tanuló vagy, ez még nem jelent semmit. Szereted és tiszteled szüleidet, vagy akik jók hozzád, még mindig nem tettél semmit. Elvégezted e kötelességedet, még nem elég. Többet kell ennél adnod. Saját magadat... Egyszer majd rájössz, hogy mennyit tudsz te egy jó szóval, simogatással, vagy megértéssel adni. Láss már végre egyszer minden magyarban, legyen az koldus, vagy nagyúr fia, testvért. Mértékadó csak egy lehet: az a jobb, s az a több, aki a hazáért, másokért többet tud adni... Ha Isten kezébe teszed életed, akkor sikerülni fog a hazáért, a másokért való élet. Ezt üzenik 1942 rettentő sodró viharában a hősi emléktáblák...*” A Himnusz eléneklése után a műegyetemi hallgatók, mintegy hatszáz fő fiatal díszlépésben vonult el a Hűségzászló előtt.⁸⁴²

1943 február elején Csiki János munkás a Soproni Hírlapban üzent az Ifjúsági Kör elnökségének. A frontot jár férfi írásában kifejtette, a műegyetemi ifjúság mindig jó példát mutatott az áldozatos hazafiasságra. „*Ma azonban háború van, olyan gondjaink vannak, amik máskor nem voltak, sebesültek érkeznek stb. Ezekben az időkben talán el lehetne hagyni az olyan szokásokat mint pl. a költözködés. Szép a móka, szép a vidámság – különösen farsangkor – de halálhörgés hallatszik a Don partjáról, és hadiözvegyek és sebesültek hozzátartozói járnak közöttünk. A mókát hagyjuk arra az időre, mikor a győzelmet ünnepelhetjük majd.*”

Az újság a sorokat a műegyetemi ifjúság „*hazafiasan gondolkodó elnökségének*” figyelmébe ajánlották. Sali Emil köri elnök érett, megfontolt válaszát az Új Sopronvármegye teljes egészében leköszölte. Ebből idézünk részleteket: „...*Csiki János a háborúra való hivatkozással elítéli az ifjúságnak „tradicionális szokását”, a költözködést olyan formában, ahogy az a múlt hét egyik napján megtörtént. Kérését valószínűleg csak azzal okolhatja meg, bár az ilyen megokolás eléggé ingatag alapokon nyugszik, hogy a vidámság a mai időkben illetlenség. Ezért először a vidámságról szeretnék egy pár szót szólni. A vidámság a lélekből fakadt jókedv, az élet fűszere... A mi vidámságunk lélekből fakadt. Hiába lenne ősi szokás a hagyományos költözködés; ha az ifjúságra nézve terhet jelentene, már rég elvetették volna:*

⁸⁴² Uo. 1942. december 14. 1. o.

mert ha nem kötelező és áldozattal jár, bolond aki csinálja. Azt mondtam, hogy ez a vidámság természetes, lélekből fakadt, tehát egyéniségünk egyik jellemzője.... Beszéltem már sok harcteret járt emberrel. Voltam, illetve voltunk a soproni hadikórházakban is. Ezek mind elítélik a féktelen heje-hujázást, de egy ártatlan költözködési meneten nem botránkoznak meg, sőt örülnek, mégpedig jogosan.” A továbbiakban leírta a Kör elnöke, hogy heti óraszámuk 50 körül van, egy főiskolás hetente 60-65 órát dolgozik. A szellemi elfoglaltság mellett ő inkább örül annak, hogy a fiúknak maradt még lelkierője. Ők a költözködést is úgy fogják fel, mint bajtársiasságot... A bajtársiasságra pedig szükség van az életben. Majd így folytatta: *„Igaza van Csiki Jánosnak, amikor azt írja, hadiözvegyek járnak közöttünk. Mi velük érzünk, és tudjuk, mekkora veszteség hazánknak minden csepp kiontott magyar vér... az együttérzést azonban megmutathatjuk máshogy is. Ha a fájdalmat észrevétlenül tudjuk feledtetni, jókedvre derítéssel, akkor az elért eredmény sokkal, de sokkal értékesebb. Ismétlem: a túlzásokat, a kicsapongásokat az Ifjúsági Kör és annak tagjai elítélik, de az ártatlan öröme mellett akár síkra is szállunk. Csik János nekünk fog igazat adni. Mi pedig költözködünk addig, amíg az emberek ajkáról belügyminiszteri rendelettel le nem törlik a mosolyt. Utóbbira úgy sem kerül sor.”*⁸⁴³ Amikor az elnök utolsó sorait írta, még nem gondolhatta, hogy a tiltás is be fog következni.

A kitűnő tollú Varga Domokos III. éves erdőmérnök-hallgató a Bástyánk 1943. januári számában *„Egyetem vagy szakiskola”* címmel cikket publikált. Írását bemutatta Modrovich Ferencnek, akitől a cikk mérséklésére kapott utasítást. Ezt azonban Varga nem teljesítette. Így írását még a megjelenés előtt kivették a lapból, úgy hogy helyettesítették Sebők László *„Híd a szakadék felett”* c. elbeszélésével. Vargát a február 4-i kari ülésen egyhangú határozattal dorgálásra és segélyeinek egy évre való megvonásra ítélték. Részletek az ominózus cikkből, „mellyel karunk tekintélyének súlyosan árthatott” volna: *„...Kín, unalom kényszerű kötelesség az egyetemi élet, diáknak csakúgy, mint professzoroknak. A diákok alig várják, hogy túl legyenek rajta s mehessenek ki a praxisba, a professzorok pedig nagyon unják már a szinte napszámba végzendő anyagleadást, vizsgáztatást... halálosan beleunt a diákság a mai rendszerbe... a hallgatók nem egyetemi diákok, hanem szinte állandóan a vizsgára készülő elemisták... az a legjobb diák, aki a legkevesebbet gondolkodik. Ez a körülmény, hogy a mai*

⁸⁴³ SH 1943. február 7. 3. o., vö. USVM február 9. 4. o.

egyetemi rendszer feleslegessé teszi a gondolkozást, erős támasza az esztelen és lelketlen bürokráciának” – írta többek között a szerző.⁸⁴⁴

1943. február 18-án a köri munkáról folyt az eszmecsere. Szenvedélyes, éjszakába nyúló hozzászólások után, mindnyájan megegyeztek abban, hogy kell közösségi munka; egymásért kell dolgozniuk. Ha nincsenek is egy véleményen mindenben, felül kell emelkedni a személyi és külsőségbeli véleménykülönbségeken. A selmeci szellem harmadik parancsát a magyarságért való életvitelben fogalmazták meg. A március eleji vitaest témája a magyar értelmiség szerepe és hivatása volt. Az est kezdeményezője és levezető elnöke Modrovich Ferenc volt.⁸⁴⁵ A Soproni Hírlap 1943. február 18-i számában megjelent az estély rendezőségének felhívása a március 6-i rendezvényre. Mint jellemző kordokumentumot közöljük. *„1943 farsangján az egész világ fegyverben áll. Honvédeink messzi idegenben dicsőséges és kemény harcokat vívnak a megnagyobbodott Magyarországért és a keresztény Európáért. A műegyetemi ifjúság ezekben a komoly és sorsdöntő időkben nem kíván fényes farsangi bált rendezni. Teljesen átérzi a mai idők komolyságát, és tudja, hogy ma gondtalan mulatozásnak helye nincs. Épp ezért az ifjúság idén mellőzi a hagyományos Álarcosbál megrendezését, és ahelyett, szerény keretek között és a mai nehéz időknek megfelelően Bányakohó- Erdőmérnök-hallgató Estélyt rendez... Ifjúsági életünk ezen egyetlen társadalmi megmozdulásának a megrendezésére vállalkoznunk kellett, mert ez az egyetlen mód arra, hogy diákjóléti intézményünket, s a Magyar Vöröskeresztet nemes munkásságában segíthessük. Estélyünket a Magyar Művelődés Házában fél hat órai kezdettel rendezzük. A rendezőség mindent elkövet, hogy a mai nehéz időknek megfelelő keretek között, kellemes estét rendezzen Sopron társadalmának.*”⁸⁴⁶

A köri elnökség mintegy harmincfős köri tag részvételével 1943 kora tavaszán megkezdte a selmeci hagyományok és szokások írásba foglalását. Ehhez firmáik segítségét is kérték. Felosztották egymás között a leírandó hagyományokat és a köri szokásokat. Úgy döntöttek, hogy az egyes szokásokat vitaesteken beszélik meg, majd végleges formában rögzítik is azokat. A hagyománykutató-bizottság első megbeszélésénél a vita tárgya a közelgő

⁸⁴⁴ NymE KK Bástyánk III. évf. 1943. januári szám (A cikk bekötött fénymásolatával.) NymE KL 261/1943 és NymE KL TJK 3/a 1943. február 4. Enyhítő körülménynek számított, hogy Varga jó tanuló, képzett hallgató volt és cikke nem került nyilvánosságra.

⁸⁴⁵ Bástyánk III. évf. 1943. március, 17. o., április, 1–2. o.

⁸⁴⁶ SM Meghívó. Az estély elnöke Javorek Ervin bányamérnök-hallgató, a vigalmi bizottság elnöke Bobok László erdőmérnök-hallgató volt. Az estély bálbizottsága 1000 pengőt juttatott el a honvédeknek. Vö. Bástyánk III. évf. 1943. február 15–16. o.

valétálás volt. A valétához kapcsolódó fogalmak és azok rövid, lényegre törő leírása nyomtatásban is megjelentek a Bástyánkban.⁸⁴⁷

Ebben az esztendőben a szokásos fáklyás felvonulás „*az anyaghiány valamit a komoly időkre való tekintettel*” elmaradt. A 95. magyar márciusi ünnepi szónoka Sali Emil volt. Beszédében a „*magyar testvéreim*” mellett, az „*ifjú levante bajtársaim*” megszólítást használta. Beszédében többek között ezeket mondta: „...*Ma ismét olyan időket élünk, amelyeknek a jövő történelem írói nem oldalakat, hanem hatalmas köteteket szentelnek majd. Az ezer év óta vártán álló nemzet ismét harcban áll, s mirajtunk múlik, tőlünk függ, mi lesz a sorsunk, mi jut nekünk osztályrészül.*” Rámutatott többek között arra is, hogy a magyar ifjúság itthon is a vártán áll, kiveszi részét a szenvedésből és a lemondásból. Ismét hazánk épségéért, függetlenségéért folyik a harc. Ismét az orosz ellen küzd a magyar, azok ellen, akiket a bolsevizmus tévtanaival elvakított fanatizmus táplál.⁸⁴⁸

A kar valétáló hallgatói március 24-én tartották szalagszentelő estjüket. Dr. Ormos Károly bányamérnök-hallgató társai nevében, mint valétaelnök búcsúzott Soprontól, professzoraiktól, az Ifjúsági Körtől és az Alma Matertől. Ezen az esten jelentette be Tárczy-Hornoch Antal dékán, hogy a Műegyetem Tanácsa egyhangúlag elfogadta javaslatát, „*miszerint a soproni Karon az egyetlen és átfogó ifjúsági egyesület teljes joggal a Bányakohó-, és Erdőmérnök-hallgatók Ifjúsági Köre.*” A bejelentés nagy tetszést váltott ki a jelenlévők körében.⁸⁴⁹

1943. április 3-án a Magyar Rádió ismét Sopronban járt. Budinszky mikrofonja 30 perces közvetítést adott a köri házból és a szükséginternátusból. Az előzetes egyeztetés során a közvetítésnek derűs hangulatban kellett történnie. Sali Emil mondott pár szót a Kör múltjáról, majd bemutatásra került egy hamisítatlan soproni diákkamara, az otthonról érkezett és elfogyasztott csomag történetével. Ezt Steingrube bakterének szíves invitálása követte egy vidám kupaktanácsra. Az ezt követő valódi kupaktanácsról igen emelkedett hangulatban csak hajnaltájt kerültek szállásaikra a diákok, de a budapesti vendégek is.⁸⁵⁰

1943. április 9-én a műegyetemi ifjúság soproni karának régi álma vált valóra. Már előző nap megérkezett Sopronba a kultuszminiszter. (Másnap délelőtt Vizer Vilmost a magyar Általános Kőszénbánya RT igazgatóját díszdoktorrá avatták.) Az ünnepségen a dékán ismertette az építkezés történetét, és köszönetet mondott a támogatóknak. Szinyei Merse Jenő

⁸⁴⁷ Bástyánk, III. évf. 1943. május, 20. o.

⁸⁴⁸ SH 1943. március 17. 2. o.

⁸⁴⁹ NymE KL 420/1943, SH március 23. 2. o.

⁸⁵⁰ SH április 7. 2. o.

ünnepélyes keretek között, hatalmas tömeg jelenlétében lerakta a műegyetemi diákokthoz és menza alapkövét. Beszédében többek között ezt mondta: „*Engedje meg a gondviselés, hogy ez az új intézmény mindenkor betöltse nemes rendeltetését és nemcsak tudományt adjon az ifjúságnak, hanem neveljen a nemzeti ideálokhoz való törhetetlen hűségre, kötelesség- és felelősségérzetre, emberszeretetre és hajthatatlan magyar becsületre.*” Az ezt követő ünnepi ebéden Sali Emil mint köri elnök Szinyeire mondott pohárköszöntőt. Este kilenckor a miniszter részt vett az ifjúság által tiszteletére rendezett ünnepi szakestélyen, majd hajnalban visszautazott a fővárosba.⁸⁵¹

Április 12-én a soproni Hubertusz reptéren gyakorlatteljesítés közben Vöcsök típusú iskolagéppel lezuhant és szörnyethalt Németh Lőrinc húszéves erdőmérnök-hallgató. Halála mélyen megrázta nemcsak a kart és az Ifjúsági Kört, de Sopron egész társadalmát is. A Kör a szerencsétlenül járt hallgatót saját halottjának tekintette, és 14-én ősi selmeci gyászpompával kísérték ki a MÁV pályaudvarra, ahonnan a vonat Mohácsra szállította örök nyugovóra. Este gyász-szakestélyt tartottak az elhunyt emlékére.⁸⁵²

Április 20-án az Ifjúsági Kör „*tekintetes elnöksége*” elismerést vehetett át a kar dékánjától. Tárczy-Hornoch többek között így dicsérte meg őket: „*A műegyetemi ünnepek befejezése után szívből jövő kedves kötelességnek teszek eleget, amikor ifjúságunk minden tekintetben kiváló és az elődökhöz méltó magatartásáért és közreműködéséért mind Karunk, mind a magam nevében igaz elismerésemet és hálás köszönetemet fejezem ki. Mindenfelől csak dicsérni hallottam ifjúságunkat és ezt örömmel közlöm a Körrel.*”⁸⁵³

A szünet két hónapjában Salit vitéz Gyetvay György szigorló erdőmérnök, a titkárt és a pénztárost Horváth Endre szigorló erdőmérnök helyettesítette. A tisztikar szeptember elején visszaérkezett Sopronba.

Mécses az elnöki tanács felfüggesztette a Bástyánk pénztárának hűtlen kezelése miatt. A szerkesztőbizottság vezetésére v. Sebők László erdőmérnök-hallgatót jelölték. A Bástyánk

⁸⁵¹ SH április 10. 1–2. o.

⁸⁵² USVM 1943. április 15. A halottat az aulában felravatalozták, és beszentelték. A halottas menet élén a brennbergi bányászzenekar haladt, mögöttük a Kör zászlaját hozták. Ezt követte az Ifjúsági Kör elnöksége, majd a szalamander és a puskás szakasz. A halottat vivő gyászkocsit, melyet ellepelt a virágok és koszorúk tömege, a gyászolók, a küldöttségek, majd a gyászmenet követték. A gyászmenetet a műegyetemisták egyik lövészsorozata zárta be. A bányászzenekar a bányászok gyászindulóját játszotta. Amikor a zenekar elhallgatott a klopacska kopogása hallatszott a kísérteties csendben. A pályaudvaron Tözsér Aladár a legjobb barát búcsúzott néhány szóval az elhunytól. A cigányzenekar elhúzta Németh legkedvesebb nótáját „*Akácok út, ha végig megyek rajtad én...*” A gyászünnepek végén a Kör tagjai hatalmas láncban bevonultak a kör helyiségbe, ahol rövid gyászszakestély keretében korszót törtek az elhunyt tiszteletére.

⁸⁵³ NymE KL 539/1943 A dékán 500 pengő segélyt utalt ki a Kör részére. 300 pengőt a gyász-szakestély költségeire, 200-at pedig a szeretett tanítvány, Németh Lőrinc temetésére.

kára decemberre megtérült, mert Mécs édesanyja a hiányzó összeget visszajuttatta a szerkesztőségnek.

1942. szeptember 11-én az Ifjúsági Kör szokásai szerint eltemették Halvax Károly szigorló kohómérnököt.

Szeptember napjaiban megtartották a balekvizsgákat és a balek-oktatásokat. A Műegyetem karainak évnyitó ünnepségén a Kört az elnökség és a díszőrség képviselte.

Október 3-án a Bánya-, Kohó- és Erdómérnöki Kar évnyitó közgyűlésen a Kör énekkara szerepelt. Aznap este került sor a szokásos ismerkedési szakestélyre.

Október 6-án az Ifjúsági Kör teljes létszámban emlékezett az aradi vértanúkra a Húségzászlónál. Az ünnepi beszédet Sali Emil elnök mondta.

1942. október 11-ei közgyűlésükön az ügyosztályok beszámolóján kívül két interpellációt tárgyaltak.

1942. október 25-én a Soproni Magyar Szövetség felkérésére a Bástyánk is szerepelt „*Selmectől Sopronig*” c. élőképeivel a Magyar Művelődés Házában. Október 31-én a Teológia Reformáció emlékűnnepélyén a Kört az alelnök képviselte. November 1-jén megtartották szokásos gyász-szalamanderüket, és koszorúkat helyeztek el az elhunytak sírján. December 6-án a kormányzó névnapjára rendezett városi színházi leventeűnnepélyen az ünnepi beszédet a kör elnök mondta el.

December 14-én a népszavazás évfordulóján a koszorúindító beszédet, amely öröklött joga volt a mindenkori elnöknek, az elnök távollétében Buda Ernő alelnök mondta el. Még december hónapban átadták rendeltetésének a Levente Diákothont.

December 24-én a „*Kozma-vendéglőben*” azok a hallgatók találkoztak, akik a szeretet ünnepét Sopronban töltötték. A dékán felesége osztotta ki az ajándécsomagokat, és hat hallgató öltönyt is kapott. 1943. február 15-én megnyílt az új menza a Levente Diákothonban. A megnyitón a Kört az alelnök képviselte.

A március 6-án rendezett Ifjúsági Kör estélyének tiszta bevételéből 1000 pengőt átadott a Vöröskeresztnek. Március 15-én az ünnepi beszédet a kör elnök mondta el. Március 19-én a József nádor-emlékvacsorán is az elnök képviselte Budapesten a Kört. Március 25–28-a között a katolikus hallgatók részére tartott lelkigyakorlaton a hallgatók nagy számban jelentek meg. Április 3-án a Magyar Rádió „*Vidám délután a soproni műegyetemistáknál*” c. félórás hangfelvételt készített műsorukról.

Április 8-án díszszázaddal fogadták Szinyei Merse Jenő kultuszminisztert.

Április 9-én az épülő internátus alapkövetésénél az egész ifjúság megjelent. A kört az ünnepi ebéden az elnök képviselte. Az esti szakestélyük komoly volt, de kellemes hangulatban ért véget.

Április 14-én selmeci szokás szerint végső búcsút vettek Németh Lőrinc erdőmérnök-hallgatótól. (Németh tragikus körülmények között repülőszerencsétlenség áldozata lett a soproni Hubertusz reptéren április 12-én).

Ami a jelentésben nem szerepelt: 1943 áprilisában a Nyugati Őrszem utolsó számába Sebők László írt cikket a *Bástyánk-ról*. A cikk arról beszélt, hogy a két testvérlap, a *Nyugati Őrszem* és a *Bástyánk* mögött egységben áll az öntudatra ébredt soproni ifjúság hatalmas serege. A szerző a múlt, jelen, jövő hármasságáról írt. Sebők példákkal felsorolta az Ifjúsági Kör hármasság szellemi célját, a hazafiasságot, a bajtársiasságot és az igaz lélekből fakadó jókedvet. Ehhez hozzátette: *rendben is volna minden, „ha a hazafiasság nem mellőngető magyarság hangoztatásából, őseinkre való hivatkozásból és szóvirágok elpuffogatásából állna. Ha a bajtársiasság komoly, egymást megsegítő, egymásért felelősséget érző, mély barátság és nem cimboraság és együttes mulatozás lenne csupán. Egyes szokásaink nagyon elfajultak. Tíz-tizenöt év előtti kilátástalan jövőjű ifjúságnak nem volt fontos, hogy időben végezzen. Öt-nyolc évig végző listázó volt az ideál. Ez részben ma is (1943) megvan. A népi írók döbbsentettek rá bennünket, hogy Magyarországon kisebbségben él a magyar szellem, amikor kezdünk rájönni, hogy mit jelent magyarnak lenni, hogy számot kell vetnünk eddigi történelemszemléletünkkel. Ocsúdunk hivatásunkra, amikor kezdjük másképp értékelni, akik velünk élnek... Hát ezeket a soproni főiskolások nem értik meg? Mind a nemleges felelet, mind a feltétlen igen lehetetlen”. Újjá kell születni a léleknek – folytatja Sebő –, majd hozzát teszi, hogy az Ifjúsági Kör megszüntette eddigi „klikk” rendszerét is, és egyre jobban próbálja a másik, szemben álló embert is megérteni. Mert „nem passzív magatartás a kötelességünk, hanem csendes munka, imádkozás bizonyosságtétel az Élet Forrása mellett.” Cikkének záró sorai ma is figyelemre méltók: „Nem várhatunk márhólnapra egy új világot, ahol minden jó és igazságos lesz. Úgy érzem, nekünk csak az előkészítés nehéz és sokszor keserves munkája jut osztályrészül, de hinnünk kell abban, hogyha most még sok csalódás és meg nem értést is kell elszenvednünk, és ha le is török lassan nagy lelkesedésünk, lehanyagló életünk már egy új világért izzott el. Ezt a sorsot pedig vállalnunk kell.”⁸⁵⁴ Május 6-án megtartották a tisztújító közgyűlést. A volt tisztikarnak megadták a felmentést, a zeneügyosztály kivételével. A jelentés külön kitért az ügyosztályok*

⁸⁵⁴ Nyugati Őrszem VI. évf. 1943. április 15–17. o.

munkájára. A közművelődési ügyosztály azon fáradozott, hogy „*jobb magyarságot és öntudatot adjon a fiúk szívébe.*” Az egészségügyi ügyosztály vezetője 150 q kedvezményes fát juttatott a rászoruló hallgatók részére. A diákjóléti ügyosztály érdemileg foglalkozott, illetve közreműködött a segélyeknél a rászorult hallgatók megítélésében. Az egyes összegeket a kar quaestura kirendeltsége utalta ki. A háznagyok összeállították a leltárt, mivel megbízható kimutatás ez ideig nem állt rendelkezésükre. A hallgatók magaviselete – egy pár kirívó esettől eltekintve – fegyelmezett volt. A jelentés végén ezeket olvassuk: „*Megértik a komoly idők munkára serkentő szavát. Emeli a komolyságot az, hogy az ifjúság látja, mint törődnek, foglalkoznak vele, s jóakarói azon vannak, hogy az anyagi gondokat is levegyék minél inkább válláról, s így erejét annál inkább a munkának kívánja és akarja szentelni.*”⁸⁵⁵

9.4 Az ország sajátos helyzete a német megszállásig

Az új miniszterelnök, Kállay Miklós csak Horthy hosszabb rábeszelésére vállalta hivatalát. Programja egyszerű és tisztességes volt: visszaállítani Magyarország függetlenségét és az első adandó alkalommal kiszállni a háborúból. A németek gyanakodva fogadták Kállayt, kinevezéséről előre nem tudtak, és nem is bíztak benne. Tegyük hozzá joggal.

A kortársak eszes, ravasz politikusnak és jó taktikusnak tartották, aki hintapolitikájával megmenti az országot. A közvélemény találóbban „*Kállay-kettősnek*” nevezte a mutatványt: egy rezsim és egy ország kétségbeesett kötélrancát a szövetségesek és a németek között, amelynek kimenetelétől függött a nemzet sorsa és jövője.⁸⁵⁶

Magyarország belpolitikai helyzete minden más német megszállás alatt lévő európai államhoz viszonyítva a legstabilabbnak volt mondható. Ez a stabilitás a külpolitikai orientációját megszabó revíziós politikában és az ellenforradalmi rendszer szerkezetének zártságában keresendő. A hatalmat ekkor már több mint húsz éve kézben tartó politikai elit kötött szövetséget a hitleri Németországgal, s vállalták annak belpolitikai következményeit, a fokozatos jobbrtolódást. Ez így a német–magyar viszonyban sajátos vonásokat eredményezett. Ennek volt köszönhető, hogy 1944-ig nem következett be a hatalmi viszonyokban – sem gazdasági, sem politikai téren – teljes „*őrségváltás*” a magyar szélsőjobb erők javára. A hatalom lényegi pozíciói a magyar nagybirtokos és nagytőkés rétegek kezén

⁸⁵⁵ NymE KL 707/1943 A jelentés június 4-én kelt. Összes bevételük 11481.10 pengő, kiadásuk 11375.33 pengő. A maradvány 105.77 pengő fillér. Azt, hogy milyen kiváló munkát végzett Sali elnöksége alatt a Kör, a dékán megállapítása tükrözi: „*Felhasználom az alkalmat, hogy dékánságom alatt a Kör részéről tapasztalt megértő együttműködésért szívből jövő köszönetemet és teljes elismerésemet fejezzem ki.*”

⁸⁵⁶ NymE KK Kovács Imre: Kiugrási kísérletek a második világháborúban (I. Nyugat felé) Új Látóhatár 1963/2. sz. 94–95. o.

maradtak. Egészen a német megszállásig érvényesülni tudott ezen elit csoportok törekvése, hogy uralmuknak a háború utánra való átmentése érdekében sikerrel fékeztek a német mintájú átalakítások ütemét és gátat tudtak vetni a fasiszta diktatúra bevezetésének.⁸⁵⁷

A magyar béketapogatózások – bár fél évig tartottak – eleve kudarcra voltak ítélve, mert maguk a németek szinte minden lépésről értesültek beépült ügynökeik révén.⁸⁵⁸ Az angolok szeptemberben közölték feltételeiket egy előzetes fegyverszünetről. Ez csak akkor lépett volna érvénybe, ha angol–amerikai csapatok érték volna el az ország határait. 1943 októberében a kormány elfogadta a feltételeket és közölte azokat a nyugati szövetségesekkel. A Juhász Gyula összeállításában megjelent *Magyar–brit titkos tárgyalások* c. kötetben teljes összefoglalást adott arra a kérdésre, miszerint volt-e reális alapja a német szövetségből való kiválásnak? A válasz utólag egyszerű: nem volt, mert a magyar ellenzéki erők ehhez nem voltak elég erősek. Churchill az időpontot tartotta korainak, más politikusok szerint ne az ellenzék, hanem a rezsim vállalja a felelősséget, amely a magyar hadba lépésből következett. A zsidókat illetően az egyetlen remény, hogy a magyarok nem tesznek semmit addig, amíg a németek már nem képesek reagálni – hangoztatták egyesek. A szakítás a németekkel a megszállás vállalását és német ellenes harcot jelentette volna. A magyar politikai elit a rendszert akarta átmenteni Kállay vezetésével, ezért a kiugrást csak úgy tudta elképzelni, ha az ország területére angol–amerikai csapatok érkeznek. A politikai-hatalmi struktúra mindvégig érintetlen marad, és akkor sem omlik össze, ha szélsőjobb hatalomátvitel vagy baloldali fordulat áll be az országban. A fordulatnak azonban legfőképpen a katonai feltételei nem voltak meg. A magyar királyi honvédség tisztikarának kulcspozícióiban megindított „*tisztogatás*” a németek gyanakvását váltotta ki.⁸⁵⁹

A magyar tisztikar nagyobb része feltétlen németbarát volt, a németekben a mindenkori szövetségest látta, akikkel vállvetve küzd a bolsevizmus ellen, a keresztény Európáért. Ez a tény az 1944 októberi sikertelen kiugrásnál fog végső bizonyosságot nyerni.

Az ország a háborgó európai tengeren a béke szigetének tűnt, valóságos oázis. Területén nincs háborús pusztítás, működik a parlamenti rendszer a jobb- és baloldali (szociáldemokrata) ellenzékkel, a kormányzat a német megszállásig nem tett eleget a zsidótörvények ellenére a zsidókérdés németek által követelt radikális megoldásaira (sárga csillag viselése, deportálások), több ezer lengyel és francia hadifogoly menedéket és

⁸⁵⁷ Juhász: Az üszkös pillanat 17–18. o.

⁸⁵⁸ Wilhelmstrasse 555-1. sz. irat 733. o. Feine követségi tanácsos Magyarországról készült helyzetjelentése 556. sz. irat 736. o. Összeállítás a Forschungsamt jelentései alapján a Németországtól való elszakadásra irányuló magyar törekvésekről.

⁸⁵⁹ Magyar–brit titkos tárgyalások 1943-ban. Összeáll. Juhász Gyula, Budapest 1978 65–68. o.

életlehetőséget talál hazánkban. Pezseg az élet a vidéki Körben is. Az 1943 májusi tisztújítás során két elnökjelölt küzdött egymással. Május 6-án az 1943/44-es tanévre az Ifjúsági Kör elnökének 216 szavazattal Ruzsinszky István alias Kisruzszi bányamérnök-hallgatót, alelnöknek Májér Antal erdőmérnök-hallgatót, titkárnak Kassai Ferenc bányamérnök-hallgatót választották. Ruzsinszky István bátyja hírnevéhez méltóan vezette Kört, amely az egyre nagyobb háborús nehézségek és nélkülözések ellenére is igen sikeres tevékenységet fejtett ki.⁸⁶⁰ Az új elnökség nagy hangsúlyt fektetett a selmeci hagyományok továbbvitelére és ápolására. Május 8-án a Bánya-, Kohó-, és Erdőmérnök-hallgatók Ifjúsági Körébe tartozó „Erdélyi Kör” a városi színházban rendezte meg műsoros estjét, meghívott székely főiskolai hallgatókkal. Tárczy-Hornoch dékán mutatott rá beszédében, hogy az Ifjúsági Körben mindenkor megvolt a tájegységekre való tagozódás. Továbbá örömet fejezte ki, hogy az egyetem falai között ismét üdvözölhetik Erdély ifjúságát. (Felhívta a figyelmet arra is, hogy a Kör hirdetőtábláján olvashatók az „Erdélyi Kör” közleményei.) Külön köszöntette a fővárosi, a debreceni és a messziről jött vendégeket. Székely és magyar főiskolások örök kézzorítása volt az aznapi est. A szereplők között ott voltak a Kör hallgatói is. Elekes Márton II. éves bányamérnök-hallgató ízes humorral „Az erdélyi diákok élete Sopronban” címmel a selmeci hagyományokat ismertette egyéni meglátásokkal fűszerezve, de beszámolt az erdélyi fiúk gondterhelt életéről és súlyos problémáiról is. Tamási Áron *Ábel a rengetegben* c. művéből részleteket adott elő Vitus Géza II. éves erdőmérnök-hallgató.⁸⁶¹ 1943. május 11-én került sor a hagyományos ballagásra, majd a valétánsok szakestélyére. Előző este, 10-én közös énekléssel búcsúztak a Deák téri időjelzőnél. Másnap az egyetem aulájában a dékán búcsúzott a valétánsoktól. A salamander, amely végigkigyózott városon, a Palatinus vendéglőig tartott. Itt tartották meg a búcsúzó firmák a szakestélyüket is. 15-én a valétánsok a Hubertusz vendéglőben táncos összejövetelt rendeztek.⁸⁶²

Május 12-ei keltezéssel az új elnök levelet kapott „*öreg tanárától*”, Roth Gyulától, aki a megindított hagyománykutatás támogatására csatolt írásában összefoglalta a maga régi emlékeit. Május 15-i keltezéssel Ruzsinszky István körüli elnök „*Selmeci Örökség*” című írásában olvassuk: „...összetartó erőnk a két évszázad viharában keményre edzett selmeci örökségünk... A már megindult hagyománykutatásnak még szélesebb rétegben tovább kell folytatódnia. Ezenfelül védeni kell őket, mert értékeinkkel már idegenek is pávaskodni kezdenek... Selmeci örökség. Ebben a két szóban benne van minden; az utolsó csepp vérig

⁸⁶⁰ SH 1943. május 7. 3. o.

⁸⁶¹ A Székely estről SH 1943. május 11. Vö. Bástyánk 1943. június, 20. o.

⁸⁶² 1943. május 11–12-e gazdagon dokumentált. Több felvételt őriz az eseményekről Perlakiné Karner Éva.

való hazaszeretet, az önzetlen bajtársiasság, az örökös márt meglátó, közös célokért való közös munka.”⁸⁶³ 1943. június 30-án a Kör a bejelentési kötelezettségnek tett eleget azzal, hogy a VKM IV. ügyosztályától érkezett bejelentőlapot kitöltve visszajuttatta a címzettnek. A bejelentőlap másolatát irattárunkba helyezték.⁸⁶⁴

Az Ifjúsági Kör keretébe tartozó vidéki körökben és az ún. asztaltársaságokban májusban beindult az élet és a szórakozás. A tatai és győri asztaltársaság barátságos labdarúgó-mérkőzésen mérte össze erejét. A tataiak hatalmas csatában 2-1-re nyerték a meccset. A fehér asztal melletti áldomásnak az Erzsébet-kertben csak a záróra vetett végett. Ezek a kisebb asztaltársaságok a más-más vidékekhez tartozók között fejlesztették ki a szoros baráti viszonyt, szem előtt tartva a selmeci hagyományokat.

Ruzsinszky elnökségének elején új asztaltársaság is létesült. A már régiek mellé felállt az esztergomi asztaltársaság. A társaság május 17-én tartotta alakuló gyűlését, amelyen az ügyek rendezésére a tagok Kassai Ferencet kérték fel. Június 13-án az Erdélyi Kör tartotta tisztújító közgyűlését. A választás utáni tisztikar a következő volt: elnök Lőrincz Levente, alelnök Végh Miklós, titkár Szedlacsek Jenő, pénztáros Tompa Károly, ellenőr Benedek Pál. A pápai asztaltársaság az évi tisztújítását szeptember 19-én tartotta. A választás eredményeképpen elnök lett Baranyai József, pénztáros Szentpéteri Zoltán, jegyző Szentimrei Gábor. A társaság első szakestélyét szeptember 9-én tartotta meg. A tatai asztaltársaság évi első gyűlése október 2-án volt, amelyen a beszámolók után a jövő munkatervét beszéltek meg. 1944. február 12-én az Erdélyi Kör tartotta szakestélyét.⁸⁶⁵

A hallgatók a hagyományokhoz méltóan szeptember 8-án megkoszorúzták az Örtüzek emlékművet a botanikus kertben, majd a temetőben lévő sírokat is. Innen testületileg a Szent István-templomhoz vonultak, ahol felavatásra került a város által állított felkelőemlékmű. Az emlékmű Sopron város 22 éves adóssága volt. Létrejöttében oroszlánrészt vállalt a Soproni Magyar Szövetség. Több ezer résztvevő jelenlétében Apor Vilmos báró győri megyéspüspök a kurucdombi Szent István-templom felszentelése utána megáldotta az új emlékművet. A

⁸⁶³ NymE KL Személyi hagyatékok: 76 Roth Gyula iratai. Roth emlékeit eredetileg előadás alakjában írta meg, amit a Frankenburg Kör egyik estélyén adott elő 1922-ben, majd az Új Időkben elbeszélés formájában meg is jelent. Írását változatlan formában küldte hozzátéve: „*bár azóta egyik-másik részlet megváltozott*”. (Azaz a hagyományok változtak) Roth professzor Selmeci diákéletről c. visszaemlékezése három részben került közlésre a Bástyánkban 1943. október és decembere között. Ruzsinszky írását ld. Bástyánk III. évf. 1943. június, 4–5. lap.

⁸⁶⁴ MOL K 636-1942-1944-60 (68365/1943) A bejelentőlapot 1943. augusztusában lecsatolták az iratról.

⁸⁶⁵ Bástyánk III. évf. 1943 július, 5. o., november, 22. o., „...*Mint oldott kéve...*” a balekvizsgától az aranydiplomáig 206. o.

szoborcsoportot Neszthyné Haich Erzsébet szobrászművésznő alkotta (Szent István király magához öleli Ágfalva hősi halottait).⁸⁶⁶

Az avatáson az Ifjúsági Kör nevében az elnök mondott rövid beszédet. Ruzsinszky István emlékező gondolataiból: *„A mai ifjúság is, e két felkelő hős példáját követve, életét és vérét szívesen áldozza fel a haza oltárán, ha ezt követeli a magyar élet, és ha veszélyben lesz a haza. E szimbólumot, amelyet most avatunk, keressük fel, mert itt biztosan megkapjuk az erőt, a biztatást”*. A kegyeletes ünnepség az egyesületek koszorúzásával, majd az egyetemi és levante ifjúság díszmenetével fejeződött be.⁸⁶⁷

Október 6-án a Soproni Magyar Szövetség ifjúsági tagozata szervezte az aradi vértanúk emléknapját. Az ünnepélyre testületileg kivonult a Kör. Ifj. Bényi Endre erdőmérnök-hallgató szavalata után – a Magyar Művelődés Háza zsúfolásig megtelt nagytermében – az ünnepi beszédet tartó Ruzsinszky István kijelentette: *„Fogadjuk szent esküvással, hogy az életetek árán nyújtott hagyatéokra méltóak leszünk mindig.”*⁸⁶⁸

A menza 1943. szeptember 1-jén kezdte meg működését, és átlagosan 100–110 hallgatóról történt gondoskodás. Ugyanennyien étkeztek a Szent Imre kollégiumban és 70-en a Debreczeny étkezdében. A közvetlen ellenőrzést Tárczy-Hornoch felkérésére, az Ifjúsági Kör megbízásából Sikos Endre kohómérnök-hallgató látta el, aki állandó ott étkezése folytán minden mozzanatról beszámolt a tanár-elnöknek. Szeptember hónap legnagyobb gondját a lakáskérdés okozta. Az Ifjúsági Kör és különösen a Kör tanár-elnökének minden erőfeszítésére szükség volt, hogy a kérdés jól oldódjék meg. A kar hallgatóinak létszáma 600 fölé emelkedett. Ebben az időben Sopronban három internátus állt a hallgatók rendelkezésére lakás céljára: a Szent Imre Kollégium 100 fővel, a kari internátus 36 fővel, a Levente Diákotthon 25 férőhellyel.

Modrovich tanár-elnök az Ifjúsági Kör munkájáról is beszámolt a dékának. A Kör – mint minden évben – hirdetésekkel tett közzé a helyi lapokban. Ekkor azonban a felhívásra csak 12–15 üres szobát jelentettek be a városból. Sőt, egyesek még a régi lakókat is ki akarták tenni. Ennek oka a budapestiek voltak, akik uzsoraáron, 300–400 pengőért foglaltak le a lakásokat Budapest bombázása esetére. Még az a gondolat is felmerült, hogy az ifjúságot tömegszállásokon kell elhelyezni. A város Kamenszky polgármester vezetésével a műegyetem mellé állt. A hisztériát megfékeztek, és végül csak egy tömegszállást kellett felállítani ideiglenesen a Maláta gyár három nagy szobájában. Ezt a városi légtalmi

⁸⁶⁶ NymE KL 1352/1943 A Soproni Magyar Szövetség felhívása.

⁸⁶⁷ MTI 1943. szeptember 10.

⁸⁶⁸ USVM 1943. október 7. 2. o.

parancsnokság ingyen bocsátotta a Kör rendelkezésére. Az itt lakó fiúk viszonzásképpen légoltalmi szolgálatot teljesítettek. Egy helyiségben húsz férőhely volt. Az ott ideiglenesen lakáshoz jutók végül az internátusban helyezkedhettek el. Június 17-én a Magyar Rádió Budapest I. hullámhosszán közvetítette az előző elnökség idején felvett hangképeket az Ifjúsági Körről, a szükség internátusból és egy Steingrubeni kupaktanácsról.

Június 23-án az Ifjúsági Kör addigi vigalmi szobáját átengedték a Műegyetemi Sportrepülők Soproni Alosztálya részére. (Ezzel azt a célt akarták szolgálni, hogy az ifjúság minél jobban sajátjának érezze a Kör helyiségeit.)

Ruzsinszky Istvánt a nyár folyamán dr. Ormos Károly helyettesítette, és intézte a nyáron időszerűvé vált ügyeket. A Bolgár Nemzeti Diákszövetség meghívására a Kör két tagja (Varga Domokos és Némethy László) néhány hetet Bulgáriában töltött. Élményeikről és tapasztalataikról a Bástyánkban számoltak be.

1943. július 12-én Tárczy-Hornoch dékán Mihailich Győző rektornak meleg pártolással előterjesztette a Kör elnökségének kérelmét, melyben az a Soproni Magyar Szövetség tagegyesületei közé való belépéséhez folyamodott. A kar a kérést már július 3-án egyhangú határozattal támogatta.

Szeptember elején a balekság tájékoztatására közölték, hogy lakás, ellátás és egyéb kérdéseikkel forduljanak az Ifjúsági Kör titkárához. A hónap derekán megtartották a szokásos balekvizsgákat. Tíz este összesen 172 balekot vettek fel az Ifjúsági Körbe.

Szeptember 20-án tartotta meg a választmány első ülését. Ezen a nyári események beszámolóit hangzottak el, és bemutatták a jövő év munkatervét. Ezt követően Lévárdi Ferenc bányamérnök-hallgató balekcsőszi tisztségéről lemondott. A választmány Szepeshegyi István bányamérnök-hallgatót választotta új balekcsősszé.

A közművelődési ügyosztály október 28-án tartotta első vitaestjét a magyar ifjúsági mozgalmakról. Parázs vita alakult ki a Kört elsősorban érdeklő problémákról. A vitaesten szép számmal vettek részt az elsőévesek is.

A balek-oktatások október 23-án fejeződtek be. A balekcsősz irányító munkáját az egyes asztaltársaságok és idősebb firmák segítették. Megismertették a baleksággal az Ifjúsági Kör történetét, a hagyományokat, azok fejlődését és változásait. Beszéltek a felkelőharcokról, az azokban részt vevő főiskolásokról. Ismertették az Ifjúsági Körön belül korábban működött és a még 1943-ban is működő vidéki körök keletkezését és azok feladatait. Az ügyosztályok vezetői vázolták a vezetésük alatt álló munkaköri feladatukat. A selmeci nóták betanítása a jelenlévő énekkari tagok közreműködésével történt.

Még szeptemberben tárgyalásokat folytattak Budapesten Eszterhás István titkárral (propaganda minisztérium) a soproni gyári munkásságnak rendezendő kulturális előadásokról. „A minisztérium támogatást ígért, azonban közbejött félreértések miatt az előadásokat nem tudtuk megrendezni” – áll a jelentésben.

Az első rendes közgyűlésre október 14-én került sor. Ezen az alapszabály módosítása történt meg, amit 8500/1943VKM rendelet írt elő az egyetemi és főiskolai egyesületek részére. A köri múltjukban szereplő pártoló tagok elnevezésére a „*veterán*” nevet fogadták el. Így akarták megkülönböztetni a már végzett firmákat a még tanuló hallgatóktól.

1943. október 30-án, a háborús korlátozásokat figyelembe véve, „*balek-teaestet*” rendeztek. A rendezvény a tudósítás szerint népesebb volt, mint egy hagyományos balekbál. A soproni őszi egyetlen komoly társadalmi eseménye zajlott le a balekbál helyébe iktatott balekteán. Az anyagtakarékosság elve és a háború kérelhetetlen keze a bál minden fényességét eltörölte. De mégis kitűnően sikerült a rendezvény Sébor Jánosné és Sébor János védnöksége alatt. A hónap folyamán a soproni mozi igazgatói közölték az ifjúsággal, hogy a Kör tiltakozása ellenére is vetítik a Karády-filmeket. Az elnökség közgyűlésen szólította fel tagjait, hogy ezeket a filmeket ne nézze meg.

November 1-jén megtartották a hagyományos gyász-szalamander estét. Két nappal később rendkívüli közgyűlésen tiltakoztak a dél erdélyi magyar iskolák bezárása ellen. (Táviratban értesítették erről a Műegyetem rektorát és a Kolozsvári Magyar Diákok Szövetségét.)

A Kör fegyelmi választmánya november 12-én tartott gyűlésén T. A. hallgatót az Ifjúsági Körből örökre kizárta. December 12-én vitéz Béldy Alajos altábornagy tiszteletére rendezett „*Levente esten*” a „*Magyar Művelődés Házában*” az Ifjúsági Kör több tagja szerepelt.

December 13-án az elődök Selmecebányáról történt menekülésének 25. évfordulóján fáklyás szalamandert tartottak a városban. Az emlékbeszédet Fekete Zoltán professzor tartotta. (A beszédért a Kör hálás köszönetét fejezte ki.) December 14-én az elnök méltatta a nap jelentőségét, és útjára indította a Sopron összes emlékművét és emléktábláját megkoszorúzó küldöttségeket.

Az 1944. március 15-i soproni emlékünnepély légiriadó miatt elmaradt. Március 21-én a Kör tisztelettel felajánlotta az addig beszerzett menzai tárgyakat és a fennmaradó pénzmaradványt az új internátussal kapcsolatos diákasztal céljaira.

Március 22-én a közbejött politikai események miatt (Magyarország német megszállása), a valétánsok a valéta szalagszentelőt csak az egyetem egyik előadótermében rendezhették meg.

Április 29-én a hagyományos ballagást is el kellett halasztani a háborús korlátozások miatt. Az ünnepségre az egyetem aulájában került sor. A valétánsok itt vettek búcsút az Alma Matertől. A Soproni Hírlap hasábjain vitéz Sebők László búcsúzott az Alma Matertől és a várostól. A Kör ezen kívül szoros kapcsolatot tartott fent a Soproni Magyar Szövetség Ifjúsági tagozatával. Az ifjúság nagy része szolgálatot teljesített a városi légmentesítés szervezeténél. Az év folyamán nem volt olyan társadalmi megmozdulás, amelyen az Ifjúság Kör egy-két tagja ne szerepelt volna.

A tartalmas jelentés kitért az ügyosztályok felelősségteljes munkájára is. A közművelődési ügyosztály vitaesteket rendezett meghívott előadókkal. Vargha László a Magyar Művelődés Házában háromnapos előadásorozatot tartott „*A mai magyar sorskérdésekről.*”

Kossuth halálának 50. évfordulóján a matézis teremben házi-megemlékezést tartottak. Az ügyosztály rendezvényei között kiemelkedő volt az ún. „*Olaj est*”. Az előadás-sorozat fóruma szeretett volna lenni a szakkérdések egymás közötti megbeszélésének. (A közbejött belpolitikai változások a kérdések folytatását megakadályozták.) A selmeci ügyosztály vezetője szeptemberben előkészítette a balekságot a balekvizsgákra, majd a firmák bevonásával megtartották a balekvizsgákat. Az egészségügyi ügyosztály vezetője a lakáskérdések körül tevékenykedett; a téli hónapok kezdetén a város által kiutalt fűszelvényt intézte. Az ének ügyosztály a december 14-ei ünnepélyen szerepelt. De az ügyosztály működését a háborús korlátozások teljesen megbénították.

A Bástyánk új főszerkesztője 1943 szeptemberétől vitéz Szőnyi László erdőmérnök-hallgató lett. (Vitéz Sebők László betegségére hivatkozva lemondott tisztségéről.) A Kör a Vigalmi Bizottság működését is felfüggesztette 1944-ben. A belügyminisztérium tiltó rendelete értelmében az álarcosbál is elmaradt. A jelentés leszögezte: az Ifjúsági Kör nem volt pénzhányban 1943/44-ben. Ez a minisztériumi segélyeknek volt köszönhető.⁸⁶⁹

⁸⁶⁹ A menzáról NymE KL 737/1944, a lakáskérdésről 1406/1943, A Kör elnökségének kérése 873/1943, a Balek-oktatásról és választmányi ülésekről Bástyánk 1943 október, 14. o., november, 19. o., meghívott előadókról és előadásokról december, 23. o. A balek-teaestről USVM 1943. november 2. 2. o., Bély látogatásáról MFI 1035-ös filmhíradó, A Selmeci menekülésre emlékezés 1854/1943 valamint Bástyánk 1944. január.[24. o.] A diákasztal mozgalom 1940-ben indult. A felajánlást l. NymE KL 343/1944 alatt. Az összeg megközelítette a 16000 pengőt. A propaganda minisztériumtól 2000 pengőt, a kultuszminisztériumtól 1000 pengő segélyt kaptak. (Ebből az összegből 1500 pengőt a Bástyánk rendelkezésére bocsátottak.) A Kör

9.5 A köri munka megbénulása és elhalása

1944. március 19-én a német alakulatok megkezdték Magyarország megszállását. Előzőleg Hitler Klessheimbe hívta az agg kormányzót és ott valósággal terrorizálta, hogy adja beleegyezését a megszálláshoz.⁸⁷⁰ Sopronban egyes mérnökhallgatók az ellenállást szorgalmazták. Ennek plasztikus leírását Dér Endre teológushallgató visszaemlékezésében olvashatjuk.⁸⁷¹ A Kör új tisztújító közgyűlését 1944. május 3-ra tűzték ki. A sorozatos belügyminiszteri korlátozó rendeletekre hivatkozva, a soproni rendőrség a már kiadott engedélyt telefonon visszavonta. Modrovich tanár-elnök javaslatára és a választmány hozzájárulásával május 7–12. között részletekben, szakonként tartották meg a szükségessé vált tisztújítást. (A szavazásról minden alkalommal jegyzőkönyvet vettek fel. A szavazatok összesítés után május 14-ére felállt az új elnökség.) Az Ifjúsági Kör 1944/45 évi választmánya: elnöke vitéz Laczkó György erdőmérnök-hallgató, alelnöke vitéz Mátrai Árpád bányamérnök-hallgató, főtitkára Tóth Imre erdőmérnök-hallgató lett. A Kör május 26-án a vizsgázni szándékozó ifjúsági köri tagok nevében azzal a kéréssel fordult a dékánhoz, hogy a „rendkívüli időkre és esetleges nyárvégi behívásokra való tekintettel” engedje meg, hogy az itt tartózkodó professzoroknál utóvizsgákat tehessenek.⁸⁷²

A vitéz Lackó vezette Kör hihetetlen nehézségek és korlátozó rendelkezések között látott munkához. Június 1-jétől kezdetét vette a kötelező nyári munkaszolgálat. A hallgatók bányászati, erdészeti és kohászati hadiüzemekben dolgoztak. Ugyanezen a napon elkészült a Levente Diákotthonban működő műegyetemi menza és az internátus jelentése az 1943/44-es tanévről. A menza 1943. szeptember 1-jén kezdte meg működését és átlagosan 110 hallgató

bevétele 12613.72, kiadása 10511.99 pengő volt. Az Ifjúsági Kör 1943–44-es működéséről a jelentés NymE KL 635/1944.

⁸⁷⁰ Horthy Miklós: Emlékirataim Budapest, 1990 Európa-História 280–285 o.

⁸⁷¹ Dér Endre: *Rémületben és Fényben*. In.: Soproni Füzetek 2004 203, 205. o. „...a soproni diákság hazafias csoportja ezen a napon gyűlést szervezett a Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki karon... Varga Domokos erdőmérnök-hallgató barátom, a népi írók patronálta Soproni Szervezet legaktívabb tagja – aki máskor olyan higgadtan tudott érvelni – most lobogó szemmel kiabálja a zűrzavarban; nyakán az erek is kidagadtak: Barátaim! Ki vállalja az utókór előtt azt a gyalázatos szégyent, hogy a magyar ifjúság puskaövéssel nélkül engedte az országba Hitler hadseregét?! Olyan tüzesen érvel, hogy néhányan már indulunk is az ajtó felé. Őszes halántékú, ápolt 42-44 év körüli úr állja utunkat. Sietve lép fel a katedrára, arca hamuszínű. – Uraim, uraim – integet – térjenek észhez! Minden hiába... Ne kövessenek el örültséget! Nehezen, de sikerül szétosztatnia a gyűlést. Néhányan azért elloholunk a levente laktanya irányában. Örök a kapuban, sűrű ruhás, rohamsisakos németek. – Halt! Zurück! Los, Los! – kiabálják. Hazakullogunk a nekünk szegezett puskák elöl. Valamelyőnk rezes hangon, nekikeseredve gyűjt rá a kuruc nótára, ahogy felfelé baktatunk az Alsólővér utcán: „Ez az istentelen német annyi kárt tett már, Hozzá képest, hogy mit se tett török és tatár.”

⁸⁷² NymE KL 635/1944. Modrovich 1944. május 25-én számolt be a lezajlott választásról. Az érvényben lévő rendszabályok értelmében a lelépő tisztikar jelentését, a zárszámadást és a tanácsára szakonként történő választás eredményét és a jövő évi költségvetési irányzatot a dékánhoz küldte. A régi köri tartozások (74 pengő 84 fillér) leírásának engedélyezését is kérte a Kartól. NymE KL 651/1944 A Kör kérését június 2-án az elnökség nevében visszavonta.

élelmészéről tudott gondoskodni. Ugyanennyi hallgató étkezett a Szent Imre kollégiumban, és hetven főt látott el a Debreczeni étkezde. Az ellátás közvetlen ellenőrzését Tárczy-Hornoch felkérésére és az ifjúság megbízásából Sikos Endre kohómérnök-hallgató látta el. Az internátusokban lakók száma a következőképpen alakult. A kar épületében („Hotel Inter”) lakott 37 fő és egy internátusi felügyelő, a Rákóczi utcában 25 hallgató nyert elhelyezést. Az egyik felügyelő Kompolthy Ödön bányamérnök-hallgató levontekiképző volt. Az Erdélyi diákotthonban 18 hallgató lakott. A havi díj a kari internátusban 10, a Levente internátusban 6 pengő volt. A fenntartás költségeit a Diákjóléti Bizottsághoz befolyt segélyek fedezték.⁸⁷³ Augusztus elején Doby rektor leiratára Sébor dékán válaszában olvashatjuk, hogy a Kör taglétszáma elérte a 774 főt. A jelentés kézhez vétele után Doby 2000 pengő rendkívüli segélyt adományozott két ifjúsági egyesületnek. Az Ifjúsági Kör 1700 pengőt kapott.⁸⁷⁴ 1944 szeptember legelején a Kör elnökhelyettese, Kassai Ferenc az Ifjúsági Kör nevében lakásbejelentés céljából felhívással fordult „a város hazafias érzésű közönségéhez.” Felhívásukban többek között arról olvasunk, hogy már 800-an szeretnének Sopronban tanulni. Az ország minden részéből, Erdélyből, Kárpátaljáról, a Délvidékről érkeztek a fiúk, akik a nyár folyamán honvédelmi munkaszolgálatot teljesítettek bányáknál, kohóüzemeknél és erdőgazdaságoknál. A felhívás végét szó szerint idézzük: „...*Ma még tudománnyal szolgáljuk a Hazát, de holnap talán már fegyverrel, hogy védjük ezeréves hazánkat és vele együtt az Alma Mater városát – Sopront. Szívetekhez szólunk, Sopron magyarsága, hogy adjatok házaikban helyet, hol fölösleges szobáikban a dolgozni vágyó magyar ifjúság második otthonát megtalálhassa...*”⁸⁷⁵ Szeptember 8-án a műegyetem soproni tanári kara és a Kör az Örtüzeknél emlékezett. Az emlékoszlop megkoszorúzása után Kassai Ferenc méltatta Machatsek Gyula és Szechányi Elemér emlékét. Beszédében rámutatott arra, hogy „*áldozatos, meg nem alkuvó lelkiületük olyan példa az ifjúság számára, mely mindig igaz magyarokat nevel a hazának.*”⁸⁷⁶ A munkatáborok elhúzódása és az utazási nehézségek miatt a szeptemberi baleknevelés sok nehézségbe ütközött. A szeptember 11-ei választmányi gyűlés egyik legfontosabb pontja is a baleknevelés volt. Ezen kimondták, hogy a „*selmeci*

⁸⁷³ NymE KL 737/1944 A menza egész évben tartani tudta az ellátási árakat, a menzakedvezmény nélküli ebéd 1.60, vacsora 1.10 pengőbe került. Egy hallgatóra havonta átlag 20 pengő segély esett.

⁸⁷⁴ NymE KL 1181/1944 és 1454/1944

⁸⁷⁵ SH 1944. szeptember 3. 2. o. A lakásbejelentést telefonon és személyesen is várták a körű házba. Kassai külön kitért arra a tényre is, hogy egyesek 60 pengőért üres, kályha nélküli lakásokat kínáltak fel „*Hol vegyen a szegénypénzü főiskolás bútor, mikor kenyérre is alig telik.*”

⁸⁷⁶ SH 1944. szeptember 10. 5. o. Az Ifjúsági Kör egyik küldöttsége megkoszorúzta a Szent István-templom kerengőjén felállított hősi emlékművet, egy másik küldöttség pedig elhelyezte a kegyelet koszorúit a Szent Mihály-temetőben nyugvók sírján.

hagyományok és a selmeci szellem átültetése mellett a balekokat be kell vonni abba a munkába, amely a jövő Magyarországnak komoly, munkás és nemzete iránti felelősséget viselő vezetőemberek kinevelését célozza. Az igaz bajtársiasságot azok képviselik a legtisztábban, akik a selmeci múlt mellett a jelennel is tartják a kapcsolatot. A balekokban ki kell nevelni a közösség iránti felelősséget.” A beiratkozott mintegy 50-60 balek számára a balekvizsgák szeptembert 12-én este vették kezdetüket.⁸⁷⁷

Még a legelső, májusban megtartott választmányi gyűlés úgy határozott, hogy a köri könyvtárnak októberre kell megújulnia. Az elnökség 250 pengőt bocsátott a köri könyvtáros rendelkezésére, hogy azon a legújabb magyar irodalmi műveket szerezzék be. A Laczkó vezette Kör korábbi évek terveit valósította meg azzal, hogy szeptember végén életre hívta a lövészszázalóaljat. A jelentkezés önkéntes volt, és az elsőévesekre nem terjedt ki. A felvétel sorozás útján történt, szeptember 26. és október 4. között.⁸⁷⁸

A Műegyetem szeptember 27-ei megnyitására a választmány négy tagja képviselte a Kört. Ezúttal már elmaradt a zászlós díszőrség felvonulása. A karon október 4-én volt a hivatalos tanévnyitó ünnepély. 6-án, a nemzeti gyásznapon a városi leventeparancsnokság rendeletére, mint műegyetemi leventeszázad vonult ki a Kör. Két nappal később pedig háromezer fiatal hatalmas seregszemléjére került sor Sopronban. Szent István királyunk fogadalmát megújítva a haza fennmaradásáért fohászkozott az ifjúság.⁸⁷⁹

Az október 10-i rendes kari ülésen került bejelentésre a diákok honvédelmi munkaszervezetének értesítése Herczeg Mihály erdőmérnök-hallgató elhunytáról.⁸⁸⁰

1944 nyarán többszöri módosításokkal a polgármesteri véghatározat értelmében megkezdődött egy 44 fős óvóhely kiépítése a ház pincéjében.⁸⁸¹ 1944. november 27-én Sébor dékán az Elhelyezési Kormánybiztosság soproni megbízottjának arról referált, hogy a működésben maradó egyetemi tanfolyamok és tanulóotthonok elhelyezésére és működésére szolgáló épületek még honvédelmi célokra sem vehetők igénybe. A dékán ezen a napon mégis hozzájárult ahhoz – mi mást tehetett volna – hogy, „*a Rákóczi utca 13. szám alatt lévő Műegyetemi Ifjúsági Kör helységeit (a benne lévő könyvtár, és berendezési tárgyak raktárául szolgáló egy-két szoba kivételével) a Közellátási Minisztérium felhasználhassa.*” Mindehhez

⁸⁷⁷ Bástyánk IV. évf. 1944. 6–7. sz. 6. o.

⁸⁷⁸ Bástyánk IV. évf. 1944. 8–9. sz. 10–11. sz. 16. o.

⁸⁷⁹ Bástyánk IV. évf. 1944. 10–11. sz. 17. o.

⁸⁸⁰ NymE KL 1382/1944 Herczeg 1944. június 20-án hunyt el.

⁸⁸¹ NymE KL 240/1944 Gazdasági Hivatal (GH) Sébor dékán leszögezte. Az Ifjúsági Kör tömegforgalmat lebonyolító intézmény, így az óvóhelyen csak az ott tartózkodók részére tudják a férőhelyeket biztosítani. A három pincehelyiség közül az egyik a Kör tüzelőszer pincéje, a másik kettő a Rákóczi út 37. sz. alatti szükségmenza raktárhelyisége. 1061/1944. 14.350/1944.V.sz.

hozzátette még, „*mert ifjúsági köri élet nélkül megy a tanítás, de internátus és menza nélkül megáll minden...*” A Kör december 4-én keltezett jelentésében olvassuk, hogy már november első felében az Ifjúsági Kör emeleti helyiségeit (könyvtárszoba, büfé kivételével) hivatalosan átadták a minisztériumnak. Szó nélkül járultak hozzá a köri élet átmeneti szüneteltetéséhez. December 2-án azonban a Kör további helyiségeit mindenfajta előzetes bejelentés nélkül a budapesti német követség útlevélosztálya foglalta le. A Kör tagjai minden idegen holmit kihordtak a zárható folyósóra. Az állandósult hideg miatt, a köri tagok kérésének eleget téve, kiosztották a 45 q szenet (ebből 50 kg jutott egy főre). Erről hirdetményben is értesítették az arra rászorulókat. December 4-én az SS parancsnokságról egy tisztviselő fenyegette meg őket, miszerint a szén kiosztásához nem volt joguk, mivel itt már minden német tulajdon november 14-e óta. A Tóth Imre titkár és v. Lackó György elnök nevével ellátott jelentés leszögezte: „*Úgy érezzük, a kiosztás jogos volt, sőt kötelességünket teljesítettük akkor, amikor lehetővé tettük az Ifjúsági Kör tagjainak, hogy legalább az előkészületi idő alatt meleg szobához jussanak.*”⁸⁸²

A békés szigetet, az iskolavárost, mint derült égből a villámcsapás december 6-án pusztító erejű amerikai légitámadás érte. A több száz ártatlan civil és katonaáldozat között kari hallgatók is voltak. Életét vesztette Doór László, Érsek Gábor erdőmérnök-, és Rehák Imre bányamérnök-hallgató. Az intézet területére két db 500 fontos rombolóbomba zuhant. Az egyik a mai főépület elé, a másik az erdészeti pavilon mellett csapódott a földbe. A homlokzat-díszek és szobrok leszakadtak, darabokra törtek. A légnyomás az összes ablakot bezúzta, az ajtókat tokostól kitépte.⁸⁸³ Az 1944. december 22-ei rendkívüli tanácsülésen a kar tervbe vett kitelepítését tárgyalták meg, s arról is szó esett, hogy a műegyetem értékeit Németországba kell szállítani. A kari tanács hosszú vita után egyhangú szavazattal csatlakozott a Műegyetem korábbi felhívásához, és a helyben maradásra voksolt. Ezzel párhuzamosan a Sopronban maradt hallgatók és az 50 év alatti tanárok erődítési munkák végzésére voltak kötelezve. A Todt szervezet kötelékében tankcsapdákat és sáncokat ástak. Az előadások azonban folytak, csak a riadó alatt szünetelt az oktatás. A rövidített tanfolyamokon tanuló hallgatók katonai behívóját sorra hatálytalanították.⁸⁸⁴ 1944. november végére, december elejére a Kör működése elhalt. 1945. március 31-én a szovjet erők

⁸⁸² NymE KL 1829/1944 A történeteket a Főispánnak is jelentették, aki eljárásukat helyesnek tartotta.

⁸⁸³ NymE KL 316/1944 (GH) Sébor jelentése december 7-én. 318/1944 (GH) A károk helyreállítására december 13-án 10000 cserép kiutalását kérte a prodékán. Ebből 14-én csak 3000-et utaltak ki a karnak.

⁸⁸⁴ NymE KL TJK 3/a 1944. december 22–23., 1945. január 4. V. és VI. rendkívüli kari ülés. 1854/1944, 53/1945 Sébor János prodékánnak, aki Cotel Ernőt helyettesítette a karon, oroszlánrésze volt a rábizott, felbecsülhetetlen értékek megmentésében. A hallgatók sorozatos munkaszolgálat alóli felmentése ügyében és a katonai behívók hatálytalanításában is eredménnyel járt el.

elfoglalták Sopront.⁸⁸⁵ A megszállók hadikórház céljára lefoglalták a kari főépületeket, mérhetetlen kárt okozva a berendezésekben, műszerekben és az európai hírű botanikus kertben.

1945 április végén Sébor két levélben is felhívta a soproni lakáshivatal figyelmét, hogy a karnak továbbra is szüksége van a Rákóczi utca 37. sz. alatt lévő diákotthon földszinti és első emeleti helyiségeire, valamint az Ifjúsági Kör házára. *„Az ifjúsági szervezetek megalakulása, illetve átalakulása a kormány kívánsága szerint folyik”* – olvasható a prodékán levelében. Sébor a miniszterhez írt levelében már beszámolt arról, hogy április 26-ától a megszakított előadások és gyakorlatok újból kezdetüket vették⁸⁸⁶

Azonban májustól októberig tartott a köri ház kálváriája. A Kör háznagya Göde József bejegyzését adta ahhoz – bár ehhez nem volt joga –, hogy a katolikus fiúiskola vehesse igénybe a házat oktatás céljára. A kar Gödét megfeddte. A ház további sorsát Modrovich tanár-elnök jelentéséből ismerhetjük meg. Az emeleti helyiségeket az elemi távozása után az orsolyiták vették igénybe, de lakásra nyújtotta be igényét Bűrchner László kanonok is.⁸⁸⁷

A Kör megváltozott politikai és társadalmi viszonyok között csak nehezen talált magára, ahogy azt a következőkben látni fogjuk.

⁸⁸⁵ A szovjet megszállás előtt egy nappal az SS-ek Brennerbányája térségében két hallgatót, egy tanárt és egy könyvtáros asszonyt végeztek ki a volksbundisták vádaskodására. Mártírjaink: Neumann János 21 éves kohómérnök-hallgató, Ferenczi János 23 éves szigorló erdőmérnök-hallgató, dr. Ferenczi Sándor 44 éves természettudomány tanár zászlós, Csaszlava Jenőné 30 éves könyvtáros. Férje Csaszlava Jenő bányamérnök csodával határos módon túlélte a mészárlást. Tompa: 22, 24–26 o.

⁸⁸⁶ NymE KL 254/1945, 268/1945

⁸⁸⁷ NymE KL 284/1945 és TJK 3/a 1945. aug. 30. A kari ülésen az is bejelentésre került, hogy az ifjúságot egyesek a politikai rendőrség intézkedései ellen való tüntetésre akarják rábírn.

10 SZOVJET MEGSZÁLLÁS (A KÖR MŰKÖDÉSE 1945–1948 KÖZÖTT)

Az 1945-ös szovjet megszállás haszonélvezői a kommunisták és a baloldali pártok lettek. Az egész Horthy-korszakkal, annak valamennyi vívmányával és összes valós vagy vélt képviselőjével le akartak számolni a demokrácia nevében.⁸⁸⁸ Majd szovjet mintára azonnal célba vették az ifjúságot. Minden új párt az ifjúságban látta a jövőt. De ebbe a jövőképbe – a kommunisták szerint – nem illett bele az ekkor 65 éves múltra visszatekintő Ifjúsági Kör a maga polgári szemléletével és selmeci hagyományaival.

Az Új Sopron május 10-i számában Rózsa László már a városban frissen alakult MADISZ szervezetét méltatta, miszerint egységes ifjúság megteremtése a cél, és *„meg kell szüntetni az elmúlt rendszer „lelkiismeretlen kalandorpolitikáját”, azaz nincs szükség „apró kis csoportokra, elszigetelt frakciókra” és „az uralkodó rendszer drótón rángatott bábuira”*. Rózsa felháborodottan tudatta olvasóival, hogy 1945 májusában a főispán háromtagú egyetemi küldöttséget fogadott, *„szervekedjenek meg ők, egyetemisták, szervezzék meg a szövetséget az értelmiség képviselői, nehogy az alulról jövők ragadják magukhoz a vezetést, a kezdeményezést”*. Rózsa szerint a cél: a *„fasizmus és a reakció”* maradéktalan felszámolása.⁸⁸⁹ Június 3-án a lapban Bartos Lajos tollából ezeket olvassuk: *„Szemembe röhögött két-három pártnak a neve és alatta szemtelenül ordítva, „Ifjúsági Szervezete”. „Meg kell szűnnie a klikkeknek, a különböző ifjúsági csoportocskáknak, mert ha nem, úgy az egymástól eltérő célok káoszában az ifjúság ismét vissza fog süllyedni oda, ahonnan elindult.”* A cikkíró az ilyen új csoportokat, ifjúsági szervezeteket *„reakciós megnyilvánulásoknak”* nyilvánította.⁸⁹⁰

Hét hónapi köri munka szüneteltetése után, a francia hadifogságból visszaérkező Ruzsinszky István néhány társával újjáélesztette az Ifjúsági Kört. Nem voltak könnyű helyzetben. A szovjet megszállás alá kerülő Magyarországon az ideiglenes kormány egymás után adta ki rendeleteit. Belügyminiszteri, majd vallás- és közoktatási miniszteri rendeletek szabályozták az egyesületek működését. Előírták alapszabályuk beküldését, valamint 1939.

⁸⁸⁸ A Kör utolsó éveit legújabb kori történelmünk egyik legkritikusabb időszakára estek. *„A burkolt diktatúra, a fenyegetett demokrácia időszakára.”* A Kör görcsösen próbálta őrizni mindazt, amit elődeitől örökölt. A selmeci szellemre azonban nem volt szüksége azoknak, akik vakvágányra vezették Magyarországot és egypártrendszeri diktatúrával gyalázták meg a demokrácia eszméjét. Vö. M. Kiss Sándor – Raffay Ernő – Salamon Konrád: *Magyarország sorstragédiái a 20. században 167–181 o.*

⁸⁸⁹ ÚS 1945. május 10. 2. o.

⁸⁹⁰ ÚS 1945. június 3. 4. o.

január 1-jétől össze kellett foglalniuk addigi működésüket. A Kör ennek 1945. július 20-án kelt beadványában tett eleget. Összeállításukban leszögezték: nincsenek birtokában láttamozott alapszabályaiknak, mert körüli helyiségeiket először a németek, majd az oroszok foglalták le. A kiürítésre engedélyt nem adtak számukra, így irattáruk szétszóródott. Legjobb tudomásuk szerint alapszabályaik legutóbbi módosítását a Főiskola tanácsa 1930 márciusában hagyta jóvá. Az egyesület célja a kar ifjúságának egybefogása, a magyar hazafias érzés ápolása, a testvéries társasélet fenntartása, az ifjúság szellemi és anyagi jólétének előmozdítása, a szakképzettség és általános műveltség emelése volt. A kar, földrajzi elhelyezkedéséből kifolyólag, a nemzetiségi városban mindig erősen kiemelte a magyarság érdekeit, különösen a helyi Volksbund működésével szemben. Ezt követően felsorolták az Ifjúsági Kör elnökeit 1939 és 1944 között, hozzátéve, hogy Sali Emillel bezárólag már mindenki oklevelet szerzett és nem tartózkodik Sopronban.

A kar megbízásából az egyesület működését Modrovich Ferenc tanár-elnök ellenőrizte. 1944 októberétől a Kör kényszer hatására már szüneteltette hivatalos működését, mert csak így tudta megőrizni politikamentes jellegét. Az egyesület tisztikara évről évre az ifjúság köréből újult meg. Legnagyobb részük már mint mérnök helyezkedett el a gyakorlati életben. Az egyesület keretében kifejtett működésük soha sem sértette a magyar nép érdekeit. A hallgatóság nagy részének szegényebb sorsa miatt figyelemmel kísérték a bánya- és kohótelepeken és az erdőgazdaságokban foglalkoztatott munkások életét. Erről számos vitaestet rendeztek. A már dolgozó fiatal mérnökök viselkedéséről nincsen tudomásuk, azok igazolása a jelenlegi tartózkodási helyükre esik. Az egyesület tagjait nem vonták igazolás alá, mert tudomásuk szerint erről külön rendelet fog intézkedni. Jelenleg (1945 július) működést nem fejtenek ki, mivel a kar épületeit orosz hadikórház céljára lefoglalták. Végül jelentették, hogy új alapszabályukon már dolgoznak, s azokat jóváhagyásra fel fogják terjeszteni az illetékes hatóságoknak. A működésüket csak alapszabályuk jóváhagyása után fogják újból megindítani.⁸⁹¹ Ugyanezen a napon II. éves bánya- és kohómérnök-hallgatók nyilatkozatot tettek Sébor előtt, hogy Kolosy Ernő, Hoznek János, Stasney Béla *„semmilyen politikai mozgalomban nem vettek részt, a fasiszta irányt semmilyen cselekedetükkel nem támogatták és soha olyan megjegyzést, amellyel a fasiszta irányzattal való rokonszenvezésre lehetett volna következtetni, nem tettek.”*⁸⁹²

⁸⁹¹ SL XVI/18/1945 A jelentést Ruzsinszky István, Mátrai Árpád és Modrovich Ferenc látták el kézjegyükkel.

⁸⁹² NymE KL 588/1945 A három hallgató a Hunyadi pánccélgránátosokhoz vonult be, és hősi halált halt.

Tíz nappal később, 1945. augusztus 1-jén Ruzsinszky mint korelnök rendkívüli közgyűlést hívatott egybe. A közgyűlésen bejelentette, hogy az Ifjúsági Kör alapszabályait utoljára 1930-ban hagyta jóvá a belügyminiszter. Azóta több módosítást és kérelmet nyújtottak be, de egy sem jutott el az illetékes hatóságig. Ezért szükségesnek mutatkozott a „*demokratikus szellemnek*” megfelelő, új alapszabály-tervezet kidolgozása. A tervezet felolvasása után, Modrovich tanár-elnök fűzött néhány magyarázó szót az új alapszabályhoz. Kiemelte az újonnan bevezetett évfolyamgyűlések jelentőségét, azok élénkítő hatását az egyesületi életre. Kitért az osztályok választmányi gyűléseinek szükségességére is. Hangoztatta, hogy a működésben továbbra is a selmeci szellemnek kell áthatnia az ifjúságot. Az aznapi közgyűlésen elsőnek Szerző Árpád bányamérnök-hallgató szólt a tárgyhoz. Kifogásolta az alapszabály-tervezet nagy terjedelmét, javasolta, hogy a Kör egy bizottságot küldjön ki az alapszabály-tervezet megalkotására. Továbbá kifejtette, hogy „*a haladás útját kell járnunk*” – s véleménye szerint „*ez a selmeci szellem fenntartásával nem egyeztethető össze.*” A felszólalás alatt az ifjúság zajos nemtetszését nyilvánította. Szerző több kifogással élt a selmeci hagyományokkal szemben. Modrovich válaszában kifejtette, hogy a selmeci hagyományok, szokások, soha a haladás útjában nem álltak. Hangoztatta továbbá, hogy „*soha nem értette meg a selmeci szellemet az, aki a balekban csak a kiszolgáltatottat látja.*”

Az ifjúság hosszantartó tapssal fogadta tanár-elnöke hozzászólását és a szerző új alapszabály-tervezetre vonatkozó javaslatát elvetette. A Kör az alapszabályt végül Schwertner János bányamérnök-hallgató módosító javaslatával (a határozatképességhez a tagság felének jelen kell lennie) elfogadta. Ruzsinszky javaslatára, az ügyek továbbvitelére a közgyűlés ügyvezető elnököt és titkárt választott. Az előbbi Mersich Endre, az utóbbi Pammer László erdőmérnök-hallgató lett. Bejelentésre került továbbá, hogy a MADISZ-tól érkezett háromfős meghívásra a Kör csupán egy főt delegál.⁸⁹³

A körli munka megindulásával fokozatosan normalizálódtak a körülmények a karon is. Számba lehetett venni a veszteséget, a pótolhatatlan fiatal emberéleteket. A hallgatók közül többen hősi halált haltak a harctereken, sokan pedig hadifogságban sínylődtek. Ez utóbbiak érdekében Sébor felterjesztést írt a minisztériumhoz. A hadifogságban sínylődő hallgatók mielőbbi szabadon bocsátására az illető szervek tegyék meg a megfelelő lépéseket. Az ellátási

⁸⁹³ NymE KL 454/1945, 734/1945 VKM 30181/1945. Ennek oka az volt, hogy a kiküldöttek anyagi fedezetére nem volt pénz, valamint a Körnek még működési engedélye sem volt. A levelezések lebonyolítására a Kör 10 pengő költséget szavazott meg. A Kör elnöke a közgyűlés bezárásakor köszönet mondott Modrovich Ferencnek az új alapszabály előkészítéséért. Sébor János prodékán felterjesztésére a műegyetem rektora, Verebély László a Kör alapszabály-tervezetét a VKM elé terjesztette, de addig is engedélyezte annak működését. Egyetemi és főiskolai ifjúsági egyesületek működésének felülvizsgálata. 768/1945 Az engedélyezésre augusztus 22-én került sor.

és étkezési nehézségeket mi sem példázta jobban, hogy a prodékán többször is azonnali gyorssegély és pénz kiutalását kérte a diákmenza számára. A jelentésből megtudhatjuk, hogy kb. 100 fő kapott ekkor egy tál ételt, s a menzadíjért 5 pengőt kellett fizetni. Azért csak ennyit, mert számba vették a hallgatók diákszociális helyzetét. A kar épületeinek felszabadulása után Modrovich hirdetményben fordult a hallgatósághoz, hogy az ifjúság minden náluk fellelhető kari tárgyat szolgáltatson be, ezzel is segítsék a sokat szenvedett Alma Mater újjáépítését. A Kör tanár-elnöke ehhez még hozzáfűzte: „*legyenek méltóak elődeikhez, evvel dokumentálják az igazi „selmeci szellemet”*”.⁸⁹⁴ Az egyetemi diákszervezetek 1945. augusztus 8–12. között konferenciát rendeztek Balatonlellén, 120–130 résztvevővel, és megválasztották a jövőbeni egységes felsőoktatási ifjúsági szervezet ideiglenes vezetőségét. Az Ifjúsági Kört az ügyvezető elnök és a főtítkárról képviselte a tanácskozáson. Mersich augusztus 17-én kézjeggyel látta el a rövid életű „*pártokon, egyesületeken felüli*” Soproni Ifjúsági Tömb megalakulási jegyzőkönyvét. Majd az újonnan megválasztott ügyvezető elnök annak a tanári küldöttségnek lett tagja, amely 1945 augusztus végén mind a miniszterelnöknél, mind a pártok vezetőinél tiltakozott a karok tervbe vett szétválasztása ellen. Ennek előzménye a 4050/1945 ME rendelet volt, amely úgy intézkedett, hogy az erdőmérnöki osztályt kiveszik a műegyetem kötelékéből és a földművelődésügyi minisztérium alá helyezik. Mersich teljes útiköltségét, szállás- és napidíját a műegyetem rektora állta.⁸⁹⁵

Az Új Sopron már úgy közölte a Kör lakáskérési felhívását, mintha az ifjúsági egyesület nem is létezne. Egy szeptember 5-én kelt elnöki meghívó kétnapos megemlékezésre hívta a tanári kart. 8-án a főiskolás hősök emlékének adózott az ifjúság tanáraival, megemlékezést tartottak Örtüzeknél, a Szent István-templom kerengőjében felállított szoborcsoportnál, majd a Szent Mihály-temetőben Machatsek és Szechányi sírjánál koszorúztak. Szeptember 9-én az ágfalvi hősi emlékmű talapzatán helyezték el az emlékezés koszorúját, innen a falu temetőjébe mentek és lerótták kegyeletüket a még januárban elhunyt Kelle Arthur professzor sírjánál.⁸⁹⁶ Szeptember legelején a GPU megszállta az Ifjúsági Kör házát és annak helyiségeit. A Kör tagjai egyenesen a SzEB soproni vezetőjéhez, Turik

⁸⁹⁴ NymE KL 634/1945 „*Több katonaköteles sorban sem lévő hallgatóknak mint leventének katonai szolgálatra kellett bevonulnia*”. 687/1945 A városi közellátástól alig kaptak valamit, a hallgatók egy része éhezett. 658/1945 A hirdetmény augusztus 7-én kelt. A megőrzött, fellelt, felkutatott leltári tárgyak leadási határideje augusztus 21-e volt.

⁸⁹⁵ „*Mint oldott kéve...*” OEE 2003. 45. o. „*Egységes egyetemi és főiskolai diákszervezetet kívántak létrehozni. „A kezdeményezés ellenállásba ütközött.*” NymE KL TJK 3/a 1945. aug. 30. 804/1945 nyugta 1000 pengőről a kör elnök részére.

⁸⁹⁶ US 1945. szeptember 7. 2. o., NymE KL 834/1945

örnagyhoz fordultak, hogy köri helyiségeiket visszakaphassák. Az örnagy meghallgatta kérésüket, és október 14-én az ifjúság újból elfoglalhatta régi otthona földszinti helyiségeit. Az év októberében az újonnan szervezett régi-új Diákjóléti Bizottság látott munkához.⁸⁹⁷ Az október 18-i kari tanácsülésen Modrovich ismertette a főiskolai és egyetemi hallgatóság igazolásáról szóló 8500/1945 M.E.sz. rendeletet. A főiskolára Kókai Zoltánt, a Kommunista Párt megyei bizottságának tagját nevezte ki a Nemzeti Bizottság az Igazoló Bizottság elnökévé, tanácsadóul pedig Kun Miklóst állította melléje.⁸⁹⁸

10.1 A selmeci hagyományok újbóli felélesztése

Mersich Endre októberben felkérte Kárpáty Lórántot, hogy vállalja el jelölését az Ifjúsági Kör elnöki tisztségére. A Kör egyhangúlag meg is választotta Kárpátyt. 1945. október 27-én felállt az új elnökség. Kárpáty alelnöke Szász Tibor erdőmérnök-hallgató, főtítkára Ruhmann Jenő kohómérnök-hallgató lett. Az Ifjúsági Kör tisztújítását a kar november 16-án jóváhagyta és megerősítette az 1945/46-os tanévre.⁸⁹⁹

A Kárpáty vezette Kör nyolchónapos működését Kárpáty Lóránt bányamérnök visszaemlékezéséből, levéltári források és a helyi napilapok alapján ismertetjük. Az új elnök a matézis termében a közgyűlési bemutatkozáson vázolta programját. Programbeszédében Kárpáty kijelentette, az újonnan jött hallgatókban, de a város lakosságában is újból tudatosítani kell a „*főiskolai ifjúság*” jelentőségét, s ennek érdekében a selmeci hagyományok felújítását is meg kell szervezni. A hallgatók szociális gondjainak megoldását, a tanulmányi körülményeinek javítását a korábbi segélyezési módszerek újraélesztésével kívánta elérni. Harmadik feladatként az elnök a köri ház rendbetételét és kitakarítását jelölte meg célnak, hogy újból méltó otthona lehessen az Ifjúsági Körnek. A választás estéjén fáklyás szalamander vonult végig a városon, majd a felvonulók szerenádokat adtak Turik örnagy ablaka alatt. Ennek előzménye az volt, hogy Turik a Kossuth utcai főhadiszállásán fogadta a Kör agilis elnökét, meghallgatta kérését és engedélyezte hagyományos szakestélyek megtartását.⁹⁰⁰

⁸⁹⁷ Ennek tagja volt a mindenkori köri elnök is. Tarján Gusztáv menzafelelős tanár jelentéséből tudjuk, hogy a menzán az arra leginkább rászoruló hallgatókat, (akik ekkor csak napi egy tál ételben részesültek), a Kör által az ifjúság soraiból választott 30 tagú bizottság jelölte ki. NymE KL 1034/1945, 1042/1945, 1069/1945 vö. US 1945. október 25. 3. o.

⁸⁹⁸ NymE KL TJK 3/a 1945. október 18. ÚS 1945. szeptember 29. 1. o., október 26. 3. o.

⁸⁹⁹ NymE KL 1174/1945 Az előző elnökség felmentését a kar mindaddig nem adta meg, amíg az a zárszámadását be nem mutatta.

⁹⁰⁰ US 1945. október 30. 3. o.

1945. november 1-jén, a Kör tagsága gyász-szalamanderben kivonult a Balfi úti evangélikus temetőbe, és ott koszorút helyezett el a kivégzett Ferenczi János erdőmérnök-hallgató és elhunyt tanár bátyja sírján. November 6-án került sor az első háború utáni szakestélyre, a hagyományos ismerkedési szakestre, az evangélikus konvent Szent György utcai dísztermében. A díszbalek Béli Miklós erdőmérnök-hallgató volt. A mintegy 120 fős rendezvény díszvendégei Tárczy-Hornoch és Vendl Miklós professzorok voltak.⁹⁰¹

A rendezvényt rövid időn belül követte a balek batyubál. A Soproni Újság így írt erről: *„A Műegyetem I. éves hallgatói lázas izgalommal készítik elő a hagyományos balekbált, mely az idén szűkebb keretek között a főiskolán kerül megrendezésre.”* A bál megtartására 17-én került sor. A zártkörű rendezvény az egyetem kapuin belül zajlott, oda szigorúan csak belépővel lehetett bejutni. (A táncterem a matézis nagy előadóterme, a büfé helyisége az ábrázoló geometria rajzterme volt.) A helyi lap így tudósított a bálról: *„A leányok ruhái egyszerűek voltak, de kedvesek, eltűnt a balekbálból is a kis- és nagyestélyi ruha, a férfiak sem szmokingban jelentek meg mint régen... Ez az ifjúság megérdemel egy kis szórakozást, vidámságot, hisz nélkülözte elég sokáig.”*⁹⁰² A balek batyubál védnöke Modrovich Ferenc és felesége volt. A rendezőbizottság elnöke Komjáthy István kohómérnök-hallgató, két alelnöke Pesovár Ernő erdőmérnök- és Sólyomos András bányamérnök-hallgatók voltak.⁹⁰³

1945. november 19-én a Kör rendkívüli közgyűlést tartott. A tagság a félév mielőbbi befejezését, az egyetem bezárását és téli kényszerszünet elrendelését kérte Modrovich dékánttól. Indokaik között szerepelt a csomagforgalom teljes szüneteltetése, az ifjúság hiányos öltözete, a hideg tantermek, az élelmiszer-források elapadása, a téli nélkülözés. A választmány egyik része Modrovichot kereste fel, a *„szigorlati terminusokkal”* kapcsolatban, néhány választmányi tag pedig a fővárosba utazott, ahol problémájukról beszámoltak az egyetemi hallgatók országos csúcsszervezetének és a Műegyetem rektorának.⁹⁰⁴

Az Ifjúsági Kör kegyelettel adózott a háború áldozatainak. A megemlékezésére december 6-án került sor. Emlékeztető felhívásukat teljes terjedelemben közölte az Új

⁹⁰¹ Kárpáty Lóránt: Emlékeim az Ifjúsági Körről: BKL 141. évf. 4. sz

⁹⁰² US 1945. október. 30. 3. o. SU 1945. nov. 16. 2. o. A rövid tudósítás kitért a tisztújítás eredményére, valamint azt is közölte, hogy a Kör újabb három évre Modrovichot kérte fel tanár-elnöknek. SU 1946. nov. 21. 3. o. *„Nem irigyelte ezt a jókedvet senki sem, sőt... Örülünk, hogy a papírgirlanokkal oly szépen kidíszített teremben, hol az oldalfalakon a diákéletből ellesett jelenetek képsorozatai készítették mosolyra a szemlélőt, oly jó volt a hangulat.”*

⁹⁰³ Meghívó a szerző gyűjteményében. A balek batyubál este nyolctól másnap reggeli négy óráig tartott. A batyutálcákat névmegjelöléssel a rendezvény kezdetéig a hallgatók őrizték. Az erősödő inflációt mutatták a jegyárak. A személyjegy ára 1500 pengő, a családi jegy 4000 pengőbe került. A jegyek névre szóló meghívóval a helyszínen voltak válthatók.

⁹⁰⁴ NymE KL 1239/1945

Sopron. Ebből idézünk részletet: „*Nekünk, soproni egyetemistáknak is vannak halottjaink, nekünk is sajogva fáj 1944. december 6-ának minden áldozata. Ezekről emlékeziünk meg most kegyelettel és szent elhatározással, hogy egész életünk munkáját arra fogjuk felhasználni, hogy drága fiatal magyar vér többé ne folyhasson idegen és aljas célokért. Hogy ebben az országban végre minden magyar ifjú minden izomrándulásával és szívdobbanásával azon dolgozzék, hogy a szomorú múlt többé meg ne ismétlődhessék...*”⁹⁰⁵

A Kör téli kényszerszünetre vonatkozó kérése a december 20-i kari ülésen részben megértésre talált. Modrovich ezt megelőzően felküldte a Kör kérvényét, amelyben a fiatalok berendezéseik helyreállítására, továbbá adminisztratív költségeik fedezésére anyagi támogatást kértek. A dékán „*meleg pártolással*” és tisztelettel felterjesztette kérésüket, kérve a minisztert, hogy „*az Ifjúsági Kör kérését, a lehetőség határán belül teljesíteni méltóztassék.*”⁹⁰⁶

A téli hónapokban Budapestről is megkeresték a Kör vezetőségét az országos egységes diákszervezet (MEFESZ) megalakulásának támogatására. A megbeszéléseken Szász Tibor alelnök kifejtette, a Kör a „*selmeci szellemet*” vallja, ősi diákhagyományait hűen ápolja, és a diákegyesület ragaszkodik szervezeti függetlenségéhez. A csúcsszervezet megalakulására 1945. november 22–24-én Budapesten került sor. Az Országházban tanácskozott a II. Diákparlament. Elfogadták az alapszabályt, és megalakult a Magyar Egyetemi és Főiskolai Egyesületek Szövetsége (MEFESZ). A Kört a megalakuláson Kárpáty Lóránt, Ruhmann Jenő, Molnár László és Posgay Antal képviselte.⁹⁰⁷

1945. november 12-én a Soproni Nemzeti Bizottság szociális segélyező bizottságába a Kör Szász Tibort delegálta. A bizottság feladata a pénz- és természetbeni adományok kezelése és szétosztása volt. November 30-án Szász volt a jegyzőkönyvvezető, amikor számba vették a kar fellelhető menzakészletet. Ő részt vett másod magával a december 1-jén megejtett teljes körű menzarovancson is. Ekkor hallgatótársa Jancsó Gábor IV. éves erdőmérnök-hallgató volt. Január 16-án a soproni Vasárugyár R.T. igazgatósága és üzemi bizottsága a menza készletének kiegészítésére két darab zománcozott vasedényt ajándékozott a Körnek. Erről a tényről Modrovichot Ruhmann főtitkár értesítette. Tíz nappal később a minisztérium a Kör adminisztrációs költségeire 1.200.000 pengőt adományozott. Az utalvány Kárpáty címére

⁹⁰⁵ US 1945. december 6. 3. o.

⁹⁰⁶ NymE TJK. 3/a 1945. december 20. Modrovich a csekély szénkészletre való tekintettel is javasolta, hogy honorálják az Ifjúsági Körnek a hosszabb téli szünetre való kérését. A kar úgy határozott, hogy a szemeszter 1946. február 24-én fejeződik be, a nyári félév 25-én kezdődik, az előadások pedig március 4-től 15-éig folynak, a kollokviumi idők pedig június 16-tól július 15-ig lesznek. 1328/1945. december 17.

⁹⁰⁷ BKL 141. évf. 4. sz., vö. „*Mint oldott kéve...*” 46. o.

érkezett, elszámolási kötelezettséggel. Februárban két lépésben megkezdődtek és be is fejeződtek az átalakítási munkálatok a köri házban, melynek nem titkolt célja egy hallgatói menza felállítása volt.⁹⁰⁸

A Soproni Újság vezércikket közöl a főiskolás életről 1946 januárjában. Ebből idézünk: *„A szobában néhány kopott bútordarab, amely magán viseli a háború kegyetlen pusztítását. Az asztalon könyvek. Tipikus diáktanya. Gazdájuk éhes. Reggeli nincs. Ebéd fél liter bableves, és 10 dkg kenyér (ez utóbbi gyakran el is marad)...vacog, mert nincs téli felöltője, lábával topog, mert cipője lyukas. Kezében kitépett füzetlapok, amelyekre az egyetemi előadásokat lejegyzi. Mert ő mindezek ellenére órára is jár. Nem akar katalógust kifogni, mint ahogy diáknyelven mondják. De vizsgázni is szeretne, éppen ezért tanulnia kell... Keze lába citerázik a hidegtől. Hátán pokróc, amivel az éjjel takarózik. Templomba is elmegy. Pedig ruhája foltos, nadrágja életlen. A sors most ezt hozta reá...És mégis vidám. Szombat este a kicsi diákszoba elveszti komolyságát. Hegedű, tréfa, ének, kacaj. Dalol, mert búját-bánatát az éneken juttatja kifejezésre. Örömét az ének szárnyain adja mindenki tudtára.”*⁹⁰⁹

Magyarországra megindultak a külföldi segélyek. A svájci vöröskereszt felhívására Modrovich dékán, köri tanár-elnök, 1946 februárjában gondos kimutatást készített a segélyre szorulókról. A hallgatók létszáma 344 fő, a tandíj 2.400.000 pengő, a beiratkozottak teljes, háromnegyed, fél és negyed tandíjat fizettek. A tandíjat saját keresetéből a hallgatók 20%-a tudta csak fedezni, az internátuson kívül lakók száma igen nagy volt. Otthon lakott 60 fő, kollégiumi elhelyezést nyert 78 fő. Két kollégium állt a diákság rendelkezésére, a műegyetemi és a Szent Imre kollégium. A férőhelyek száma 37+60 fő volt. A háború miatt félbeszakadt az internátus építése, ami orvosolhatta volna a helyhiányt. A menzák száma egy volt, naponta kb. 100 fő étkezett. Az ebéd ára 30.000 pengő, a vacsoráé 5.000 pengőbe került. A létszámon felüli hallgatók a soproni népkonyhán, a kifőzdében, étkezdében és családoknál étkeztek. A menzát a kar a vallás- és közoktatásügyi minisztérium által létesített Diákjóléti Alapból tartotta fenn. A ruhasegélyre szoruló hallgatók száma 150 fő volt. 48 téli kabátra és 120 öltönyre lett volna szükség. A hallgatók jó közösségi életet éltek. Az Ifjúsági Kör taglétszáma 320 fő, a Szent Imrée 50 fő volt.⁹¹⁰

⁹⁰⁸ NymE KL 1328/1945, 1184/1945 A bizottság létrehívója a Nemzeti Parasztpárt soproni szervezete volt. 1352/1945 A rovincsról teljes kimutatás maradt fenn. A készlet legnagyobb hányadát burgonya és bab tette ki. 56/1946 1 db 50 és 1 db 30 literes kondér. 132/1946 (GH) A kőműves munkálatokat a köri házban Becska Ferenc építési vállalkozó végezte.

⁹⁰⁹ SU 1946. január 23. 1. o.

⁹¹⁰ NymE KL 210/1946

A februári hagyományos főiskolás bál egy hónapot késett, mivel a karon csak március elején indult újból az oktatás. A Soproni Újság „*Farsangi napló*” rovatában számolt be a március 2-án rendezett, jól sikerült bálról. „*A műgyetem új termében, az üde kedvességtől sugárzó leányok bájos koszorúja felejthetetlen képet nyújtott, és a zenekar pompás muzsikájára vidáman táncoltak a párok... minden résztvevő annyi szenvedés és nélkülözés után kedves emlékekkel gazdagodott*”. 13-án távirat érkezett Sopronba, miszerint a márciusi nemzeti ünnepet az Országos Márciusi Ifjúsági Bizottság, a helyi nemzeti bizottságokkal közösen fogja megrendezni. A távirat továbbítva lett a Körhöz.⁹¹¹

Április folyamán Szontagh Pál erdömérnök-hallgató, a Kör könyvtárosa betérjesztette a dékánhoz az indexre tett sajtótermékek és könyvek jegyzékét. Április 25-én a magyar határon szovjet katonák dulakodás közben agyonlőtték Farkas Pál II. éves erdömérnök-hallgató köri tagot, aki tanulmányai folytatására igyekezett Sopronba. Április végén a MEFESZ több száz szociográfiai felmérési ívet juttat el a karra, azzal az álszent megjegyzéssel, hogy „*ezek az adatgyűjtő ívek az egyetemi ifjúság elsőrendű anyagi és szellemi érdekeit szolgálják*”. A hallgatóság jó része csak többszöri dékáni felszólításra adta le az 58 pontból álló „*felmérési ívet*”.⁹¹²

1946 május-júniusra a hallgatók ellátására létesült diákasztal (menza) már óriási nehézségekkel küzdött. Az egyre szédületesebb infláció, a küldött pénzösszegek anyagi értékét szinte semmivé tette. Élelmet pénzért nem lehetett venni. A diákasztalt csak úgy tudták fenntartani, hogy hetenként 15-20 köri tag a megyebeli falvakban a szó szoros értelemben összekoldulta az élelmet. Modrovich dékán vasúti szabadjegyet kért és kapott néhány napos gyűjtésük idejére. A hallgatók legtöbbször párban utaztak el a falvakba, hogy élelmiszert gyűjtsenek a menzának. Május 24-én az addigi menzavezetőt, Nulinek Jenőné Nagy Tamás váltotta fel a poszton. A teljes rovancs alkalmával az ifjúsági ellenőrző megbízott Somkuty Elemér volt. Többek között megállapítást nyert, hogy az anyag kiadása mindenkor az ifjúsági ellenőrző közeg jelenlétében történik, és a köri ház kertjében 80 kg burgonyát vetettek el. A féktelen inflációra példa a június 1-től érvénybe lépett fizetendő díjak listája millpengőben: utóvizsgadíj 15.000 millió pengő, szigorlat tárgyanként 23.000 millió pengő, oklevél díja 53.000 millió pengő.⁹¹³

⁹¹¹ SU 1946. március 5. 3. o., NymE KL 322/1946

⁹¹² NymE KL 406/1946, 574/1946, 536/1946. Az egyetemi levéltár őrzi Szilágyi Miklós erdömérnök-hallgató gondosan kitöltött kérdőívét vö. 693/1946

⁹¹³ NymE KL 607/1946 Két listán 31 hallgató neve fémjelzi az áldozatos gyűjtő munkát. A díjtételek bevezetése a karon 653/1946, a menzarovancs 655/1946

1946 valéta táncestélyére május 25-én került sor a Széchenyi Gimnázium tornatermében. A bál fővédnöke Modrovich Ferencné és Modrovich Ferenc volt. A bálelnök Shey János kohómérnök, alelnök Lukács János erdómérnök, a valéta elnök Bokor Pál bányamérnök-hallgató volt. Az újságíró így méltatta a bált: *„Hangulatos volt, egyszerű, bensőséges, mégis igazi társadalmi esemény... A valétálók ezzel a rendezéssel kedvesen búcsúztak attól a várostól, mely otthont adott nekik éveken keresztül.”*⁹¹⁴

10.2 A köri munka a baloldali támadások keresztüztüében

Az 1946 május eleji köri választás elmaradt; egyes visszaemlékezők szerint kitolódott a hónap végére, mások szerint júniusra. A korábbi zajos, fal- és járdafeliratokat, a szórólapos korteskedést elmosta a történelem vihára. Kezdetét vette a német lakosság kitelepítése Sopronból. Minegy 12 000 németet űztek el Sopronból és környékéről. Az Igmándy vezette Kör felállításának pontos dátuma egyelőre nem ismert. Nem találtunk rá utalást sem a levéltárakban, sem a kari jegyzőkönyvekben, de még a napilapokban sem.⁹¹⁵ A Kör működését levéltári források, hallgatói naplók, magánlevelek és sajtócikkek alapján ismertetjük.

A Kör június 1-jén irodalmi estet rendezett a tíz éve elhunyt Kosztolányi emlékére. Az Ifjúsági Kör szeretettel hívta meg műsoros estjére Sopron irodalom- és zenekedvelő lakosságát. Előadásukra zsúfolásig megtelt a Katolikus Kör terme. Nagy sikert arattak a műegyetemisták.⁹¹⁶ A ballagásra június 15-én került sor. A rendezvényre a Soproni Újság így hívta fel a figyelmet: *„Valamikor a város nyári eseményei közül messze kiemelkedett a műegyetemisták ballagása. Idegenforgalmi látványosság volt, sok-sok tréfával és nem kevesebb könnyekig megható érzelmes jelenetekkel. Az az idő azonban elmúlt, mikor erre a célra az ifjúság pénzt tudott szálni. A ballagás szép szokásáról azonban nem mondtak le a műegyetemisták. Ma este 9-kor ismét ballagnak a valétálók és ezzel búcsúznak az ősi várostól,*

⁹¹⁴ SU 1945. május 28. 2. o. június 15. 3. o. vö. BKL 141. évf. 4. sz. Táncestélyi meghívó Perlakiné Karner Éva szívésségéből. Az ún. batyutálcák aznap délután 4 óráig voltak beküldhetők, melyek őrzéséről a hallgatók gondoskodtak.

⁹¹⁵ BKL 141. évf. 4. sz. 57. o. *„Május végén a köri közgyűlés megválasztotta...”* *„Mint oldott kéve...”* 46. o., *választás júniusban, tisztségátvétel szeptemberben.*

⁹¹⁶ SU 1946. máj. 30., június 1. 4. o., június 4. 3. o. A belépődíj 4000 adópengő volt; a diákoknak, hallgatóknak 2000 adópengő. Az Ifjúság Köri Énekkar zeneszámokat adott elő, karvezető: Molnár Károly sz. bnh Reményik verseket szavalt Szabados Gábor emh, Rempert Zoltán kmh előadása: *„Kosztolányi Dezső, a költő”* Mozart: Kis éji zene I. tételét vonósnégyes: Proszty Ervin kmh, Horváth Róbert bnh, Kamenszky Illés Jh., Horváth László bnh. Massanef: Elégia, Schubert Az én tanyám: Énekelte Halász Miklós sz. bnh, *„Esti Kornél”*, Kosztolányi novelláját Pammer László emh olvasta fel, Mendelssohn: Quartetto I. tétel: játszották Böröndy Zsuzsi, Horváth Róbert, Horváth László, Kamenszky Illés. Csépay Dezső kmh. Ady-verseket szavalt,

az öreg falaktól és a régi ismerősöktől. A ma esti ballagásra nyomatékosan felhívjuk a nagyközönség figyelmét, mert igazi esemény.”⁹¹⁷

Sopron a vidéki városok közül egyike volt a legromosabbaknak. Júliusban folytatódtak a közmunkák. A hallgatók dolgoztak Brennbergbányán és a vasút helyreállításán. Augusztus 19-én tiltakozó nagygyűlés zajlott le a városházán, mert ismét szóba került a műegyetem kettészakítása, az erdőmérnöki kar Sopronból való elvitele. A Nemzeti Bizottság felhívásában külön is hangsúlyozta, számít a Sopronban és a környező falvakban tartózkodó műegyetemistákra, akiket a rokonszenvtüntetésre meghívott a városba.

Az új tanév közeledtével három felhívást bocsátott ki a Kör, amelyben albérletet kért a Sopronba érkező leendő hallgatóknak. Az első felhívás szövegéből. *„Tekintve, hogy Sopron társadalma mindig megértette kérésünket, most is bizalommal fordulunk hozzá és tudjuk, hogy ebben a bizalomban nem is csalódunk”*. A tíz nappal későbbi felhívásból: *„aki lakással rendelkezik, és albérletbe kiadja, jelents be az Ifjúsági Körben (Rákóczi utca 13.) hétfőn és kedden délelőtt 11 és 13 óra között”*. Majd Horváth Ödön újságíró segítő szándékkal a következőképpen foglalta össze a Kör kérését: *„Mosolygunk, nevetünk azon, hogy mint a régi béke-években, a balekokat, az érkező tudás-szomjazókat hozzászoktatják a minden hájjal megkent „firmák” a gyalogláshoz, s egy „slukk”-ra mutatják be a fiataloknak a város minden ismert személyét, nevezetességét. Azon sem botránkoznak meg már a jó soproniak, hogy a muzsikus lelkű „balek” oly szívemarkolóan húzza a professzor úr leánya ablaka alatt a legszebb nótát, hogy végül kitekintsen az ablakon – egy kecskebak. Mindez szép, kedves és hagyományt elevenít fel, de csak akkor lehet folytatni, ha a hosszú utazás és az eléggé látványos, de fárasztó „balek-sétáltatás” után a fiukat lakásukra kísérhetik, a kedves albérleti szobába, hogy négy-öt esztendeig is ellakhat a balekból majd firmává öregedő műegyetemista. Ez pedig a soproniakon múlik... Ha lesz elég lakás, akkor a hagyományok is tovább élhetnek.”* Ezen utóbbi cikk megjelenésével egy napon az Igmándy vezette Kör szomorú kötelességének tett eleget akkor, amikor dékáni felszólításra összeállította az 1944–46 között életüket vesztett hallgatók listáját. A fennmaradt, nem teljes névlistán 13 hallgató neve szerepel.⁹¹⁸ Proszt dékán szeptemberi beadványaiból ismerjük, hogy 1946 szeptember elején mintegy 450 hallgató tartózkodott már Sopronban, igen mostoha körülmények között. A Szent Imre kollégiumot a szovjetek még 1945 áprilisában lefoglalták. A dékán ennek felszabadítását

⁹¹⁷ SU 1946. június 15. 3. o.

⁹¹⁸ NymE KL 1154/1946 A hősi halottak és áldozatok tablója még ma sem teljes. Tiltakozás a karok szétszakítás ellen SU 1946. augusztus 15. 2. o., 20. 2. o. A Kör lakáskérését l. SU 1946. augusztus 11. 3. o. 24. 3. o. 30. 4. o.

szerette volna elérni a vallás- és közoktatási minisztertől. A közellátási minisztertől pedig cokrot és zsíradékot kért, valamint azt, hogy a hallgatókat vegyék központi ellátásba. A beadványból azt is megtudjuk, hogy „*ifjúsági menzánk heteken keresztül vízben főtt száraz babon kívül semmit sem adhatott hallgatóinak.*”⁹¹⁹

Sopronba érkezve, Szádeczky-Kardoss Gyula bányamérnök-hallgató megkezdte egyetemen töltött éveinek naplószerű feljegyzéseit. Mint „*pogány*” 1946. augusztus 28-án érkezett Sopronba.⁹²⁰

Szeptember folyamán Az Ifjúsági Kör – a Sopronvármegyei és Soproni Nemzeti Bizottságok felkérésére – az ún. „*Helyi forintvédő bizottságba*” bizottsági tagnak Schwertner János bányamérnök-hallgatót, körü alelnököt delegálta. Majd a körü büfé újbóli megszervezésével és vezetésével Cserjés Antal V. éves erdőmérnök-hallgatót bízták meg, s egyben biztosították Cserjést egyesületük támogatásáról Ugyancsak szeptemberben nyitotta meg kapuit a Soproni Őszi Vásár. A Műegyetem karának kiállításra kerülő nívós és gazdag anyagát, melyet Fehér Dániel és Tártsy-Hornoch professzorok állítottak össze, a Kör tagjai őrizték szeptember 23–29-e között. A 12 hallgató számára a Kör elnöke felmentést kért és kapott a dékántól a mulasztott órák igazolására.⁹²¹

⁹¹⁹ NymE KL 1172/1946, 1237/1946

⁹²⁰ Szádeczky-Kardos Gyula naplószerű feljegyzései 1946. június 9 – 1949. július 7. A továbbiakban Szádeczky, ...1946. augusztus 28. *Érkezés Sopronba 10.30-kor, balekvárás, a város végigjárása. Keresztapánál beszélgetés, alvás. 17.30-kor Evangélikus Teológus Otthonban hiába. 1946. augusztus 29. „Interben (51) szoba. Rendőrségi bejelentőért hiába, élelmiszerért hiába, menza kérelem beadása...”*

Augusztus 30. „A városban hiába bejelentőért, séta, a dékáni hivatalban leckeönyv kiváltása, kitöltése. Beszélgetés Kun Miklóssal. Balek-oktatáson 5-7-ig...”

Augusztus 31. „...index beadás, Interben. beszélgetés, beköltözés az egyetemi interbe, rakodás... Balekvizsgára nem megyek el.”

Szeptember 1. „...vizitálás a kamarákban...kirándulás, faragás.

Szeptember 2. „...nyilatkozat kitöltés, doktornál... dékáni hivatalban, olvasás, édesanyától pénz, 200 Ft. Tanulás, balekvizsga I, baleknevelés.

Szeptember 3. „Tandíjfizetés... várás a dékánra... „kanári” a balekvizsgán átmegek! III. éves kohászok mulatozása. 10-12-ig takarítás, elalvás 0.30-kor

Szeptember 4. „Szobatársak tápázkodnak, rakodás... könyvtárcipelés Szontaghal [Sz. Pál] Az Ifjúsági Körben (Bokor [Rezső] aláírás)”

Szeptember 7. „Élelmiszerjegy váltás, bevásárlás menzabeadásnak, levélírás, menzán beadás, olvasás, Szekeressel beszélgetés, Virágh Jánossal + erdélyi fiúval.

Szeptember 8. „Felébredés 7.20-kor, rendezés, Örtüzeknél gyászünnepegy

Szeptember 9. „...nyersanyag beadás a menzán...”

Szeptember 11. „...paradicsomos üveg gyűjtése a menzának (24) db...”

⁹²¹ NymE KL 1173/1946 *A bizottság feladatai többek között: a termelés növelése, rohammunka megszervezése és „kiméletlen harc a spekulánsok, feketézők, csempészek és valutázók ellen...”* 1342/1946 a büfé ügye, 1362/1946 a kiállított tárgyak őrzésében résztvettek: Torkos Ferenc emh, Pilisy Lajos kmh, Szigetváry Sándor emh, Székely Lóránt bmh, Molnár László emh, Pányi Levente bmh, Schmuck Mihály, Hagen Ferenc emh, Horváth Róbert bmh, Strausz József kmh, Ernyey István emh, Fink Konrád kmh.

Szeptember 27-én került sor az 1946-os év szalagszentelő estéjére. 27-éről 28-ára virradóra egy addig ilyen formában még soha meg nem történt eset borzolta a hallgatóság, a polgárság és a tanári kar kedélyét. A Kör szeptember 29-én rendkívüli közgyűlést hívott egybe, ahol élénken tárgyalták a verekedést, majd megszületett a határozat, a legszélesebb nyilvánosság előtt tiltakoznak a történetek miatt. Az ügy súlyosságát mutatta, hogy 1946. október 1-jén Prosztt dékán egyenesen a Főispánhoz fordult jogorvoslatért. Arra kérte a főispánt, hogy az ifjúság valétaestélyét követő eseményeket rendkívüli Közigazgatási Bizottsági ülésen tárgyalják meg. Ez volt a Bézsényi–Kiss-affér. Kiss Ferenc ávos rendőrhadnagy és Bézsényi József erdómérnök-hallgató összeverekedett, és Kisst Bézsényi leütötte. A rektori jelentés azonban nem ezt az ügyet tette szóvá, hanem azt, hogy Bézsényi ekkor már 48 órája rendőri fogdában volt. Valamint a hozzá beérkezett jelentések szerint az eset után a rendőrség egyes tagjai minden indok nélkül támadtak meg műegyetemi hallgatókat, durva jelzőkkel kísérve a hagyományoktól megszentel valétaszalagokat. A levél utolsó mondatát szó szerint idézzük. *„hallgatóságunk körében végtelenül elkeseredett a hangulat, és ha gyors megnyugtató intézkedés nem történik, a fenyegető fejleményekért a felelősséget nincs módomban vállalni.”*⁹²²

A Kör Bézsényi mellett való kiállításának dokumentuma így hangzik: *„Tiltakozunk a rendőrség egyes tagjainak a műegyetemi hallgatósággal szemben tanúsított minősíthetetlen viselkedése ellen. A valetánsok rendőr hatóságilag szabályszerűen engedélyezett szerenádozása közben a karhatalom egyes tagjai tetteleg bántalmaztak egyetemi hallgatókat, amire kihívó okot az ifjúság egyáltalán nem szolgáltatott. Egyben ki kell jelentenünk, hogy a valetánsok által viselt zöld szalag nem „fasiszta brigantik” jelvénye, hanem az Alma Matertől megváló mérnökhallgatók évszázados múltra visszatekintő búcsúszimbóluma. Meg fogjuk találni a módját, hogy valétaszalagunk meggyalázóitól hivatalos úton az elégtételt megkaphassuk. Tudjuk, hogy erre irányuló törekvésünkben az egész ország bánya-, kohó-, erdómérnöki kara és rajtuk keresztül a Mérnökök és Technikusok Országos Szakszervezete is*

⁹²² NymE KL 1316/1946. Szádeczky napló: *„Rendkívüli közgyűlés a valéta verekedés miatt.”* Bézsényit 1946. október 30-án az ügyészség felmentette. A Soproni Újság 1946. október 31-én többek között ezeket írta. *„Amint a Kisvárkerületre értek, a második csoport elé hirtelen odalépett Kiss Ferenc rendőrhadnagy, aki indokolatlanul igen erősen lépett fel a hallgatókkal szemben és revolverével fenyegette meg őket... Kiss a pisztolyával megütötte Bézsényit. A körülötte állók hallották, ahogy a pisztoly csövét felhúzza. Bézsényi leütötte Kisst.”* A kihallgatott tanúk azt vallották, hogy Kiss hadnagy ütötte meg először Bézsényit. A hallgatót azzal az indoklással mentették fel, hogy Kiss nem volt szolgálatban, nem járt el jogszerűen hivatása gyakorlása közben. Talán nem véletlen, hogy Szele századost Sopronból Szombathelyre helyezték. Utódja, azaz az államvédelmi osztály új vezetője Bokor Ernő lett.

*az oldalunkon áll. A Műegyetem Rektora néhány napon belül Sopronba érkezik, küldöttségileg kérjük meg őt is arra, hogy igaz ügyünkben támogasson bennünket.”*⁹²³

Bézsényi szabadon bocsátásáért szeptember 30-án az egész Kör tüntetett a rendőrség előtt. Az Igmándy elnök vezette küldöttség Szele Miklós századost felkérte, engedje szabadon Bézsényit. Október 10-én főispáni elnöklettel a Közigazgatási Bizottság tárgyalta az ügyet. Liptay Lajos rendőr őrnagy a következő ülésre kimerítő tájékoztatást és eredményt ígért, de az a november 15-i ülésen sem történt meg. Az államrendőrség eltussolta a Bézsényi–Kiss-ügyet.⁹²⁴ Ez az eset lett a vízvázaló. A helyi ÁVO majd ÁVH, a kommunisták és azok hű kiszolgálói egyre ferdebb szemmel nézték az Ifjúsági Kör működését és tevékenységét. Az ügy Bézsényi felmentő ítélete és Kiss felfüggesztése után úgy tűnt, nyugvópontra jutott.

1946. október 6-án a helyi lap hasábjain a „*Megélnékül Sopronban a diák-élet*” c. cikket olvashatták az érdeklődők. Benne az újságíró – mint résztvevő – az Ifjúsági Körrel mélyen rokonszenvező sorokat írt: „...*A régi selmeci hagyomány visszatér, ezt éreztük ott a köri helyiségben a tréfákon túltekintve. S még egyet: A balekvizsga igazi jelentőségét. Azt, hogy ebben a városban Műegyetemistának lenni annyit jelent: igaz magyar szív dobbanhat csak az idekerült fiatalban.*” A valétaszalag-szentelő jelentősége: „*Nem csak tudományt ad ez a város a főiskolásoknak, hanem szívet is, boldogságot. Boldogságot talán egy életre.*” Az október 5-i díszbalek bemutatkozásról: „*Tegnap este bemutatkozott a meghívottak előtt a dísz-balek. És a vidám „dísz-balek” bemutatkozásán keresztül minden fiatal. Jókedvű fiatalok – gondoltuk magunkban a Bachus áldozaton. Fiatalok, szeretni kell őket.*” A cikk végén a búcsúzó mérnökök listája és a közelgő valétabál beharangozása olvasható.⁹²⁵

Egyetemi hallgatók – a XX. században – immár másodszer álltak igazoló bizottság elé Magyarországon. Az 1945-ben felállt „*Műegyetemi Hallgatókat igazoló Bizottság*” munkája kisebb-nagyobb megszakításokkal 1946 őszéig elhúzódott, és a következőképpen zárult: két hallgatót, Elekes Márton bányamérnök-hallgatót és Bujtás László erdőmérnök-hallgatót négy félévre kizárták. Két főt, Hutai József kohómérnök-hallgatót és Krassay János erdőmérnök-hallgatót két félévre összes egyetemi kedvezményeiktől megfosztották. Nyolc főt, Motika Endre, Pandula Zoltán, Váczy József, Zathureczky Lajos Szabó József erdőmérnök-hallgatókat, Csóka Géza kohómérnök-hallgatót, Gémesi Gyula és Nyári Rudolf bányamérnök-

⁹²³ SU 1946. október 1. 3. o.

⁹²⁴ SL XXI. 519/6 vö. Kib 1946. október 10. és november 15.

⁹²⁵ SU 1946. október 6. 3. o. A cikk szerzője Horváth B. Jenő volt.

hallgatókat pedig feddésre ítélték.⁹²⁶ Ezeknek a fiatalembereknek bűnük nem volt, de mégis bűnhődniük kellett, mivel ragaszkodtak polgári eszméikhez, az ún. Horthy-korszakban kapott nevelésükhöz és forrón szerették hazájukat. Ezekre az erényekre pedig egyre kevésbé volt szükség azok szemében, akik a polgári rendszer teljes megsemmisítésére törekedtek.

Ilyen előzmények után került sor az 1946. október 19-én a szakszervezeti színház (Kaszinó) emeleti helyiségeiben a valétabálra. A bál fővédnöke Dr. Proszk Jánosné és Dr. Proszk János dékán volt. A bálbizottság főrendezője Csaszlava Jenő bányamérnök-hallgató volt. A bálon, híven a tradíciókhoz, bálkirálynő-választás, szerelmi posta és tombola szolgálta a felhőtlen szórakozást. Ezen az estén 42 hallgató valétált. A közelgő ballagás okán esténként kisebb csoportok énekelve járták be a soproni utcákat. Egy hírlapi rovat vidám írásában ezeket olvashatjuk: *„Ma bizony szerenádot kérünk a Rákóczi utca végére. Sokan ugyan közlekedési rendőrt kérnek az Erzsébet-utcai sarokra, vagyondőrt, közbiztonsági őrt a Pap rétre, mi fontosnak tartjuk a szerenádot a Rákóczi utca végén. Rávilágítunk rögtön az intézkedés szükségességére. Az egyik főiskolás társaság jókedvű mulatozás után, az énekművészetét próbálta ki az említett helyen. S milyen sikerrel? Elkezdtek, hogy „Csak egy kislány van a világon”, s erre 19 helyen gyulladt ki a fény, 19 kislány köszönte meg másnap a szerenádot a két nagy bérház lakói közül. Ilyen viszonyok között nem indulhatunk neki a Farsangnak szerenádot nélkül. Nemdebár?”*⁹²⁷

November 12-én került sor a ballagásra. Az ezt megelőző nap a Deák téri időjárás-házikót körbe állva szerenáddal búcsúztak a várostól, annak lakóitól. A végzős hallgatók közül két fő a Soproni Újság hasábjain köszönt el Soprontól, az Alma Matertől. A ballagás délután öt órától vette kezdetét Az elsőéves hallgatók nevében Szádeczky-Kardoss Gyula bányamérnök-hallgató búcsúztatott. A búcsúzó hallgatók menete a „Főiskolától” a Várkerületen át az Ifjúsági Házig tartott.⁹²⁸

A balekbáli előkészületek már november 13-án kezdetüket vették. A balekok szorgos kézzel segítettek a termék feldíszítésében. A nagy tánctermet fenyőgallyakkal ékesítették fel.

⁹²⁶ NymE KL 1094/1946 Proszk dékán tájékoztatója Walek Károly Diákjóléti Hivatal igazgató, Modrovich Ferenc menza-tanárnok és Diószehgy Dániel internáuszervezőhöz. Elekes Márton sorsa tragédiába torkolt. A szigorló hallgatót, aki vidéken földmérési munkát végzett, ismeretlen okból szovjet katonák elfogták és megölték.

⁹²⁷ Báli meghívó és valétaposta kártya Szőnyi Gábor ny. kohómérnök szívességéből. A bálon a zenét Tendl Vili Jazz-zenekara és Bóczi Rudi cigányzenekara szolgáltatta. A jegyek névre szóló meghívóval a helyszínen voltak válthatók. A személyjegy ára 5 Ft, a családijegy 12 Ft-ba került. SU 1946. október 19. 2. o., 22. 2. o., 29. 2. o.

⁹²⁸ NymE KL 1529/1946, SU 1946. november 10. 4. o. Szádeczky napló. A valétabotért a Károly magaslatra 1946. november 10-én ment ki, 11-én megírta beszédét és azt le is gépelte. A továbbiakban: Szádeczky napló.

A bál november 16-án a Proszta házaspár védnöksége alatt zajlott le. A bál elnök Szűts Ervin bányamérnök-hallgató volt. A hivatalos megnyitó után francia négyest táncoltak a párok. A balekbál plasztikus szép leírása Zsigó László ny. erdőmérnök „*Erdészcsillag*” c. írásában olvasható.⁹²⁹ A vidám és felhőtlen balekbál ellenére az akkori ifjúság nyomorgott és nélkülözött. A beköszönő téli időjárás, a tüzelő, a ruha és az élelem hiánya egyre nehezebbé tette az egyetemre járó fiúk életét. A Kör beadványából megtudjuk, hogy a hallgatók 60%-ának csak egyszeri melegétkezés jut osztályrészül, a vacsora pedig ismeretlen fogalom a fiúk előtt. Sokak otthonát elsöpörte a háború, vagy átjárhatatlan határral zárta el. A ruhagondok is súlyosak voltak. Az UNRA ruhasegély-akciójára 100 fiú kérvénye érkezett be a Körhöz. Nagy többségüknek semmiféle téli ruhaneműje nem volt. A hallgatók 15%-a, mivel semmilyen segélyben nem részesült, alkalmi munkával szerezte meg a tanulmányaikhoz szükséges pénzt. Kérvényük végén hangsúlyozták, hogy az egyetemi ifjúság sokat harcolt a város magyarságáért. Azt is hozzátették, tudják, hogy Sopron a háború során az egyik legjobban tönkretett város, azonban arra kérték Fábján Lajos polgármestert; hogy *„amennyiben módjában áll, tegyen meg minden tehetőt az egyetemi ifjúság megsegítéséért.”*⁹³⁰ Szádeczky naplóbejegyzéséből tudjuk, hogy a Kör tagjai már 1946. szeptember 4-én egy emberként tiltakoztak szeretett professzoruk, Bokor Rezső B-listázása ellen. Bokor kézzel írt levelét a visszahelyezéséről szóló határozatról Igmándy Zoltán egykori kör elnök hagyatékából, kedves fia juttatta el hozzám. A levelet, mint kordokumentumot teljes egészében közlöm: *„Elnök Úr! A napokban vettem kézhez az állásomba való visszahelyezésemről szóló határozatot. Ez alkalommal igaz és őszinte köszönetet mondok Elnök Úrnak, és Elnök úron keresztül az Ifjúsági Kör minden egyes tagjának a személyem mellett történt bátor és bajtársias állásfoglalásért, a sok fáradozásért ügyemben, amelyet siker koronázott. Igaz örömmel töltött el a selmeci bajtársias szellemnek e spontán megnyilatkozása és legszebb jutalma lesz és emléke tanári működésemnek, ha a körülmények*

⁹²⁹ Zsigó László: „*Erdészcsillag*”. Egyetemi történetek Sopronból. 1946-1950. in.: Sopron nem ereszt el. Erdészettörténeti Közlemények XLIV. Bp.:1999. A jegyek elővételben az Ifjúsági Körben voltak kaphatók. A személyjegy 6 Ft-ba, a családi jegy 14 Ft-ba került. Báli meghívó Szőnyi Gábor szívésségéből. A francia négyest táncolták: Fűr Mihály emh-Tamás Babi, Posgay György emh-Schneeberger Krisztina, Ajkai Péter emh-Tóth Csitri, Téglásy Győző emh-Nagy Edith, Csath Béla-Lendvai Simi, Fink Konrád emh-Szabó Vica, Pópity Jenő emh-Sátory Tilda, Bárdos Ede emh-Bergmann Sári, Mersey Gyula emh-Horváth Baba, Zsigó László-Böröndy Zsuzsi vő. SU 1946. november 19. 2. o.

⁹³⁰ SL XI 1/1946 A november 18-án beérkezett kérvényre a tanács a Kör segélyezésére 12000 Ft segélyt szavazott meg.

elszólítanak más működési körbe. Fogadja elnök Úr újból hálás köszönetem és igaz nagyrabecsülésem nyilvánítását. Üdv az erdésznek! Dr. Bokor Rezső”⁹³¹

Az egyetemi szénzünet időtartamára mind az erdőmérnök-, mind a bányamérnök-hallgatók beosztást nyertek a vidéki és fővárosi erdőigazgatóságokhoz, az erdőgondnokságokhoz, valamint bányavállalatoknál és bányatelepeknél is dolgoztak. Az erdőmérnök-hallgatók napi munkájukról naplót vezettek, s azt a munka befejeztével az erdőigazgatóság vezetőjével láttamoztatták. Visszatérve Sopronba, bemutatták az erdőmérnöki osztály vezetőjének is.⁹³²

Az 1947 januári gyorskimutatás szerint a beiratkozott hallgatók megoszlása a következő volt: Sopronból 58 fő, a megyéből 28 fő, Győr megyéből 16, Vas megyéből 15 és egyéb kategóriában 425 hallgató kezdte meg tanulmányait az 1946/47-es tanév első félévében.

Február 5-én polgármesteri felhívás jelent meg Sopronban, miszerint a még fennálló egyesületeknek február 15-ig bejelentési kötelezettséget kell tenniük a városházán, mert adataikat a belügyminisztériumba kell felterjeszteni. Február 7-én a soproni rendőrkapitányság figyelmeztette a nagyközönséget, miszerint minden táncmulatságra, műkedvelő előadásra, sportmérkőzésre nyolc nappal előbb kell kérni az engedélyt, ellenkező esetben nem engedélyezik azt.⁹³³

1947 februárjában a hagyományos, nagy múltra visszatekintő egyetemi bál elmaradt. Ennek legfőbb oka a Kör pénztelensége volt. Ruhmann Jenő levelet írt Igmándy elnöknek a szervezéssel kapcsolatos elképzeléseiről. A levél így szólt: *„Kedves Elnök Barátom! A közvélemény és az idő sürgető hatása alatt intézem Hozzád ezen sorokat. A farsang vége február 19. Február 15. az utolsó szombat, melyen a bált meg lehetne rendezni. Api szerint az előadásokat február 6-án kezdjük, a nép visszacsűréséig ideiglenes rendezőbizottság összeállna. Nagyon kérlek, véleményedet nyilvánítsd, azzal a megfontolással, hogy előlegként legalább 600 Ft-ra hamarosan szükség leend, amit azonban minden valószínűség szerint a Kör pénztára már nem fog viszontlátni. Jómagam az álarcos, estélyi ruhás bált ellenzem.*

⁹³¹ Szádeczky „1946. szept. 4. Az Ifjúsági Körben Bokor aláírás” A Bokor levél kelte 1946. december 17. (Igmándy Péter szívességéből)

⁹³² NymE KL 1602/1946 11 vidéki (kaposvári, pécsi, zalaegerszegi, szombathelyi, győri, váci, egri, szegedi, debreceni és a fővárosi erdőigazgatóság) 1655/1946 A bányauzemek közül a tatabányai, várpalotai, salgótarjáni, dorogi, brennbergi, urkúti és a MAORT telepei fogadták a hallgatókat. Az ezt megelőző nyári gyakorlatok (a híres praxisok) az egész tárgyalt időszakunkban jól működtek és számtalan szép diákélményt hordoztak magukban.

⁹³³ NymE KL 88/1947 Az adatok a városrendezéshez szükséges statisztikai adatok kiegészítésére, a városi vonzásterület megállapítására szolgáltak. SU 1947. február 5. 2. o. 7. 2. o.

*Főrendezőnek illetve bálelnöknek Csaszlava Jenőt szeretném megnyerni. Kérlek, észrevételeidet minél előbb velem közölni méltóztassál, megjegyzésem csupán annyi, ameddig az előleg nincs a rendezőség kezében, minden fórumon tárgyalásképtelenek vagyunk. Remélem, napjaid jól telnek a disznótoros vacsorák jegyében és az állattani vizsga meglétének boldog tudatában. Mielőbbi válaszodat várva szeretettel üdvözöl Ruhmann Jenő.*⁹³⁴

Az előadások február 10-től vették kezdetüket. Ezen a napon a párizsi békediktátum megkötésével Magyarországot ismét a trianoni határok közé szorították vissza, és elcsatolták tőle a pozsonyi hídfőt. A hónap közepétől az Ifjúsági Kör is bekapcsolódott a „*Siess, Adj, Segíts!*” mozgalomba. A hallgatóságot a Kör hívta fel a gyűjtésre.

Csűrös rektor február 22-i levelében arról értesítette a dékánt, hogy a Kör azzal a kéréssel fordult hozzá, hogy a munkás menettérti jegy váltásának lehetőségét a szigorló hallgatókra is terjessze ki, mivel ezt a kedvezményt a budapesti karok szigorló hallgatói már élvezik. Csűrös intézkedett és arra kérte a dékánt, értesítse erről az Ifjúsági Kört is.⁹³⁵ A Kör a Diákjóléti Bizottságba Pammer László IV. éves erdőmérnök-hallgatót delegálta.

Az 1947. március 19-én megtartott ülés jegyzőkönyve rávilágít arra a felelősségteljes munkára, amit 1946/47-es tanévben a DJB kifejtett. 1946. augusztus 1-től 1947. január 10-ig menzasegélyben részesült 33 hallgató átlag 25 Ft-tal, szigorlati díj segélyt kapott 4 hallgató 25-től 50 Ft értékben, internátusi és utazási segélyben 2-2 fő részesült, tandíjsegélyt kapott 30 hallgató, lakássegélyt 5 fő, tanulmányi segélyt 19 fő, gyógyszersegélyt 1 fő, és egyéb segélyt 2 fő hallgató kapott. I. fokú ösztöndíjban 1, II. fokú ösztöndíjban 4, és III. fokú ösztöndíjban 11 hallgató részesült. Az ösztöndíjas hallgatók közül 4 fő menekült hallgató volt. A szociális ösztöndíjak adományozását pontrendszer alapján határozták meg. A Diákasztalnál az étkezési díj 1 Ft volt, az étkezők átlagszáma 170 fő. Ez a hallgatók létszámának 41%-a volt. Az internátusban 38-an laktak, havi 5 Ft térítési díj fejében lakást, fűtést, világítást, ágyneműt és annak mosását kapták. A DJB a hallgatók előmenetelét és vagyoni helyzetét vette figyelembe. Valamennyi hallgatóról kartotékot vezettek. Csűrös rektor 1947. április 8-án arról értesítette a soproni kari quaestori kirendeltséget, hogy a kari hallgatók által a diákszociális célokra befizetett összeg 50%-a soproni Diákjóléti Hivatalnak, 50%-az Ifjúsági Körnek utalandó át.⁹³⁶

⁹³⁴ Ruhmann Jenő levele Igmándy Zoltánnak. Sopron, 1947. január 12. (Igmándy Péter szívésségéből.)

⁹³⁵ NymE KL 74/1947 A mozgalom célja a hazatérő hadifoglyok megsegítése, a kórházak, egészségügyi intézmények helyreállítása volt. 240/1947 A dékán megjegyzése: „*Szigorló hallgatónak csak az tekintendő, aki az illető osztályra elért összes tárgyat érvényesen lehallgatta.* A dorgálásnak szánt mondatot kihúzta az értesítéséből. „*Végül figyelmeztetem az elnökséget, hogy a Rektor úr elé terjesztendő beadványainál a hivatalos utat betartani köteles.*”

⁹³⁶ NymE KL 369/1947 A négyoldalas jegyzőkönyv a legapróbb részletekig kitér a DJB munkájára. 400/1947

Az Igmándy vezette Kör félévi munkájának összefoglaló jegyzőkönyvét a Soproni Levéltár őrzi. Ebből képet alkothatunk arról a munkáról, ami az utolsó előtti kör elnökség nevéhez fűződött.⁹³⁷

Egy személyes hangvételi, baráti levelet kapott Igmándy elnök az elcsatolt Felvidékről, Kassáról. A Pixulya aláírással érkezett levél mögött rejtőző személy a kassai szakiskola erdőrendezéstani és becslési tanszékén volt asszisztens. Sopronban kezdte tanulmányait. Arra kérte „*Bulkót*”, hogy a nála lévő erdőbecslés litográfiáját küldje el egy balassagyarmati címre, mert onnan ő már megkapja azt. A levélből továbbá megtudjuk, hogy Szanyi Jóskával négy nagy gyakorlatot csináltak meg a nyáron. A levelet innen betűhíven idézzük: „*Aztán írjál Kutya magadról, magatokról. Néha kapok hírt felőletek, s olyankor úgy*

⁹³⁷ SL IV. 1455 4d 44 A jegyzőkönyv kelte 1947. március 27. A beteg Modrovich Ferenc tanár-elnököt a rendes közgyűlésen Sébor János képviselte. A jegyzőkönyvet Haidt László bnh és Fúják József emh hitelesítette. A legutóbbi jegyzőkönyv felolvasása és elfogadása után Pammer László emh főtítkárral összefoglalta félév kör munkáját. Beszámolt a balekfogadásról, a balekvizsgákról, az ismerkedési szakestélyről, a valéta és balekbál megrendezéséről, a III. Diákszemélyre való részvételtől, a kör ház bútorainak és a könyvtár rendbehozataláról, a rádió beszerzéséről, az UNRA, az ír, a KESZI és a MEFESZ ruhaadományainak szétosztásáról, a tűzifa megszervezéséről, a téli szünet alatti praxisról és a Fórumról. A továbbiakban az ifjúság problémáiról beszélt. „*Találjuk meg önmagunkat és a háborúban szétesett ifjúság kovácsolódjék össze. A tavaszi program: a selmeci élet romjain épüljön fel az új kör élet.*” Bejelentette, hogy Húsvét után felváltva választmányi üléseket és kör napokat rendeznek csütörtökönként hetente. Továbbá beszámolt György Sándor a MEFESZ oktatásügyi osztályvezetőjének tájékoztatójáról. Igmándy Zoltán elnök bejelentette a kör rádió működését. Köszönetét fejezte ki Katapán Valtér emh-nak. Torkos István emh panaszára utasította Beély Miklós emh alháznagyot, hogy az újságokat tartsa a kör szobában és ne a menzán. A kör napok programjához hozzászólva Fekete József emh külső előadókat ajánlott, Torkos Imre emh szakelőadókat javasolt. Haidt László bnh arra kérte a közgyűlést, hogy a kör napok műsorába iktassák be a selmeci szellem ismertetését és felújítását. Kóhalmi G. a baleksággal szembeni rosszállását fejezte ki a nem köszönés miatt. Kárpáti Gábor emh a kör megmozdulásokon való gyér részvételt említette meg. Hozzátette, hiányos a selmeci szellem és a hagyományok ismerete. Szükség lesz a jövőben erélyes kezű elnökségre. Ezt követően Ruhmann Jenő kmh beszámolt a rendezendő bálról. A bál időpontja április 19-ről 26-ra tolodott [30-án lett megtartva] Főrendezőnek felkérte Csaszlava Jenő szigorló bm-hallgatót, aki a tisztséget el is vállalta. Ezen kívül kellő rendezőgardát kért. Hozzátette, nehézségek az anyagiakban vannak. Pammer beszámolt arról, hogy a kör pénztár jóformán üres. Kérte a Kör tagjait, fizessék be tagdíjaikat. Bejelentette a 2 Ft-os tagdíjblokk bevezetését, melyet a szakkiküldöttek fognak árusítani. Indítványát Faragó Kornél emh pénztáros támogatta. Elekes Endre emh a bál bevételek növelésére jól megrendezett büfét ajánlott. Faragó bejelentette, hogy a bál deficittel nem végződhet, mert a kör kasszában mindössze 20,-Ft van. Ruhmann kérte, hogy az előzetes költségvetést a közgyűlés tárgyalja meg. A közgyűlés a tagdíjblokkrendszer bevezetéséhez hozzájárult. Haidt László kérte a bál előtt még egy közgyűlés összehívását. Mersich Endre emh arra kérte a bálrendezőséget, hogy ezen a közgyűlésen már számszerű költségvetéssel jelenjenek meg. Ezután Igmándy elnök bejelentette, hogy a MEFESZ jegyzetszorosítója már a vidéknek is dolgozik. Kérte, ha már van kész jegyzet, azt adják át Pammer főtítkárnak. A jegyzet témához Torkos Ferenc emh, Igmándy Zoltán elnök, Schmidt Ernő emh és Barsi Károly bnh szóltak hozzá. Ezután az elnök beszámolt arról, hogy Proszt dékán 9-10 napos szünetre való kérésüket azzal utasította el, hogy a téli szünet is 18 nappal tovább tartott, és négy napos húsvéti szünettel rendes időben befejeződhetne a szemeszter. Az ifjúság részéről a sztrájk nem látja értelmét. Végül Sébor János professzor szólt az ifjúsághoz. Az, hogy húsvét keretében a professzorok előadást tartanak, azért van, hogy a szemeszterek időben befejeződhetnek, így a nyári szünet is teljes lesz. Ez az ifjúság érdekében történik. „*Nem lehet a mi egyetemünket a pestiekkel összehasonlítani, mert egészen más természetű a mienk, mint a Tudományegyetem.*” Végül kifejtette, a sztrájknak semmi értelme nincs. Igmándy elnök megköszönte Sébor professzor ifjúsághoz intézett szavait. Végül bejelentette, hogy március 29-től a dékáni hivatalban lepecsételik az utazási igazolványokat. A közgyűlés a Szózat hangjaival ért véget.

érezem, hogy hiába vagyok én most itt, sok száz kilométere tőletek, hiába van köztünk egy határ is, azért csak „faoskolás” vagyok én most is. Elég baj az nekünk, felvidékieknek, hogy egy évtized alatt annyit ver a sors minket. Sokszor már magunk is azt hisszük, hogy nem vagyunk jók semminek e világon, legföljebb csak műtrágyának... Írjál Zoli mielőbb, nagyon várom leveledet. Nemcsak én, hanem mindnyájan, akik ideszakadtunk az Alma Mátertől. Baráti szeretettel ölellek: Pixulya”⁹³⁸

1947. április 30-án került sor az oly régen várt „főiskolás bál” megrendezésére. Ezen részt vett Csűrös Zoltán rektor is, aki azért érkezett Sopronba, hogy megtekintse a karon folyó újjáépítési munkálatokat és a legégetőbb hiányokról tájékozódjék. A helyi lap hasábjain a soproni leányok fordultak a főiskolásokhoz, barátnőik védelmét kérve. „*Ne engedjétek, hogy a ti rendezéseinken „petrezselymet áruló” leányok legyenek – olvassuk többek között. Itt találkozunk a főiskolások által használt másik fogalommal is, a „majomszigettel”. Azt nehezményezték a levélírók, hogy a hallgatók csak a „liblingekkel” táncolnak, pedig vannak más leányok is, akiket meg lehet táncoltatni.*⁹³⁹

1947 májusa utoljára hozta el az ifjúság köri elnökválasztás izgalmát. Egyesek tudni vélték, hogy a műegyetemisták kompromisszumot kötöttek, és választási küzdelmekre nem is kerül sor. Mások úgy tudták, lesz ellenjelölt. Unger Ervin kohómérnök-hallgató kezdetben a legesélyesebbnek látszott, de később Bokor Pál bányamérnök-hallgatót is jelölték az elnökségre. Az első választás május 17-én még kudarcba fulladt, de a 22-i közgyűlésen már megszületett a végeredmény. A végső megmérettetésen a kohász Ruhmann Jenő és a bányász Sült Tibor kerültek egymással szembe. Győzött Ruhmann, ellenfele „*Fel-Sült*”. Ruhmann a legmelegebben támogatta a leköszönő elnök, egyben jó barát Igmándy is. Május 29-én nemcsak a választás eredményéről értesítették a hallgatók a tanácsot, de arról is, hogy Modrovich professzor lemondása után, a közgyűlés új tanár-elnöknek Sébor Jánost választotta.

A Kör tisztikara: elnök Ruhmann Jenő IV. éves kohómérnök-hallgató, alelnöke Schmidt Ernő II. éves erdómérnök-hallgató, főtítkára Sziklaváry János I. éves kohómérnök-hallgató.⁹⁴⁰ A Kör tevékenységéről összefoglaló jelentést nem ismerünk. Az Ifjúság Kör utolsó elnökségének munkáját a ránk maradt levéltári forrásokból, jelentésekből,

⁹³⁸ A levél keltezése. Kassa, 1947. április 30. Szanyi Jóska [József] 1919-2005 erdómérnök. A felvidéki Pixulya nevét nem sikerült feloldanunk. (Igmándy Péter szívességéből)

⁹³⁹ „Főiskolás-bálra” induló leányok nevében SU 1947. április 30. 2. o.

⁹⁴⁰ NymE KL 1947/690, 1947/640 vö. SU 1947. május 11. 3. o. 15. 3. o. 25. 2. o.

aprónyomtatványokból, hírlapi tudósításokból, naplófeljegyzésekből és visszaemlékezésekből rekonstruáljuk.

A magyar belpolitikai életben ekkorra már gyökeres fordulat állt be. 1947 június elejét már a baloldal előretörése jellemezte, amely szalámi taktikával szétverte a Független Kisgazdapártot, emigrációba kényszerítette Nagy Ferenc miniszterelnököt, és a szovjet megszállók segítségével a hatalom végső megragadására törekedett. A Kör ilyen körülmények között is tette a tehetőt. Egyre nagyobb nyomás alatt állva, állandó súrlódások, megfigyelések, és nemtelen támadások keresztüzében is gondosan ápolta a selmeczi hagyományokat, és ragaszkodott önállóságához. Az egyre erősödő támadásokra visszaemlékezésében így utalt Ruhmann: *„Én elnökhelyettesként Schmidt Ernőt, főtitkárként Sziklavári Jánost jelöltem. Előbbi magyaróvári polgárcsaládból származott és nem érdekelte a politika, utóbbi diósgyőri származású népi kollégista volt, akivel leszerelni reméltem az akkor már bimbózó összefogásukat (Gulyás Jenő, Zoltay Endre) a hatalomátvétellel.”*⁹⁴¹

Az új elnökség tudatta a hallgatókkal és a tagsággal, de a város polgáraival is, hogy május végén 48-as díszközgyűlést, június elején pedig egyetemi napokat rendez. A Kör május 31-i szombati díszközgyűlésére az összes soproni 48-as bizottságot meghívta. Az egyetemi napokra meghívást kapott Rajk László belügyminiszter, Németh László író és Karácsony Sándor egyetemi tanár. Rajk nem élt a meghívás adta lehetőséggel, Németh és Karácsony is elfoglaltságára hivatkozott. A rendezvény főcélja, *„az ifjúság egymás közti megértésének és összefogásának megteremtése”* volt.

Az egyetemi napok keretében került színre az Ifjúsági Kör rendezésében Németh László Cseresnyés c. műve. A hallgatók és a soproni leányok lelkesen készültek a bemutatóra, a munkás- és diákelőadásra. Az előadásokat a Városi Színházban tartották, a bevételt a körű újjáépítés céljára fordították. A fennmaradt meghívó alapján az egész szereposztás rekonstruálható.⁹⁴² A színdarab már bemutatása után a baloldali támadások keresztüzébe került. A Sopronmegye „Soproni notesz” rovatában Gulyás Jenő a Berzsényi kollégium titkárának írásában már benne van a baloldal elutasító hetvenkedése, *„küzdeni nem egyért, kettőért, hanem a tömegekért a tömegekkel... Hogy miért? Németh Lászlónak ahhoz még alázatot kell tanulnia és egyszerűsödnie kell, hogy ehhez indítást tudjon adni, nem pedig*

⁹⁴¹ NymE KK Soproni Műhely 1996. október, 40. o.

⁹⁴² Meghívó Szőnyi Gábor ny. kohómérnök szívességéből. A jegyeket elővételben Cristea László könyvkereskedésében lehetett kapni, a helyárak 50 fillértől 4 Ft-ig terjedtek, diák és munkás kedvezmény mellett. A hallgatók közül a főszerepet Szőnyi Gábor kmh alakította: további férfi szereplők voltak: Sült Tibor bmh, Kontra László, Újházi Béla, Kurdy István, Köllő Ferenc emh-k, valamint Bánfi Béla és Matusz Károly. A női szerepeket Hölvényi Györgyné és Hölvényi Magda, Várhelyi Anna és Szüts Edit alakították. A rendező Szerző Árpád volt.

konokul hirdetni Cseresnyés igazságát.” Szerző Árpád a Soproni Újság hasábjain válaszolt a támadásokra „Amit a Cseresnyésről tudni kell” címmel. A válasz még élesebb kirohanás volt a darab és a Kör ellen. Az rn szignóval ellátott válaszból idézzük: „Németh László zavarosságára jellemző szofizmussal védi a „Soproni Újság” hasábjain Szerző Árpád hol a Cseresnyés című drámát, hol a „Műegyetemi Ifjúsági Kör” határozatát, amelynek választása nem tudott világosabb és szókimondóbb, határozottabban népi és demokratikus irányú mondanivalót találni a közönség számára”... „Szomorú, ha a soproni ifjúság egy része még ma is Petőfi, Ady, József Attila harcos optimizmusa helyett Németh László elefántcsonttornyát, zavarosságát és dekadenciáját választja.”⁹⁴³

Az egyetemi napok után, június 8–9-én – a 48-as bizottság soproni csoportjának szervezésében – ifjúsági napok megrendezésére is sor került a városban. A rendezvény kezdő időpontját azonban át kellett helyezni a hagyományos Úrnapi felvonulás miatt. A központi ifjúsági kiküldött az ifjúság egységéről beszélt. 1947. július 15-én a Kör elvesztette egyik legnagyobb pártfogóját, atyai barátját, tanár-elnökét, Modrovich Ferencet, aki 61 éves korában elhunyt. Modrovich tizenkét éven át, 1935-től 1947-ig volt a Kör tanárelnöke.⁹⁴⁴

A Kör 1947 őszén rögtön szembe került a MEFESZ-szel. Ennek előzménye az volt, hogy a V.K.M. a vasúti kedvezmény igényjogosultságát a Budapesten székelő MEFESZ-re ruházta. A Kör kérvényében világosan rámutatott ennek tarthatatlanságára: „ezen lassú és költséges eljárás elkerülése céljából kérjük miniszter urat olyan intézkedés foganatosítására, mely legalább a vidéki egyetemeken és főiskolákon lehetővé teszi a menetkedvezmény igényjogosultságának helyben, az illetékes egyetemi szerv által történő megállapítását.” A miniszterhez küldött kérésükről értesítették a MEFESZ-t is.⁹⁴⁵

Ruhmann rövid visszaemlékezésében arról is ír, hogy mennyire lekötötték tanulmányai; mindenképpen végezni akart legkésőbb 1948 elejéig. Erről tanúskodik már 1947 júniusában Igmándy Zoltánhoz írt baráti levele is, amelyben elhárítja magától az Örtüzek emlékműnél esedékes ünnepi beszédet megtartását. A baráti levél így szól: „Kedves Zoli! A szerkesztőségbe a hirdetést beadtam. Gondolkodtam a 8-i beszédről, s ne haragudj, de arra a következtetésre jutottam, hogy az ügy még mindenhogyan a Te elnökségedre tartozik, tehát vagy Te, vagy a Ti elnökségektől valaki dumáljon. Az én bemutatkozásom a nagyközönség

⁹⁴³ SM 1947. június 10. 2. o., SU 1947. június 17. 2. o., SM 1947. június 18. 3. o.

⁹⁴⁴ NymE KL 900/1947 Modrovich gyászjelentése.

⁹⁴⁵ NymE KL 1238/1947 Ennek előzménye a V.K.M. 106020/1947.VI. sz. leirata volt. A Kör továbbá arra kérte a minisztert, tegye lehetővé, hogy az elmúlt tanévre kiadott menetkedvezmények érvényességüket szeptember hónapban is megtarthassák. NymE L 1618/1947 A miniszter kérelmekre a beiratkozás céljából Sopronba utazó hallgatók részére szeptember 15-ig 66%-os kedvezményt engedélyezett.

előtt elég ha ősszel megtörténik, azután hogy a helybeli notabilitások előtt tisztelgő látogatásomat megtettem. Üdvözl Jenő.”

A kisebb huzavona eredményeként a Kör történetében először nem 8-án, hanem 18-án emlékeztek meg 1921 hőseiről, s helyezték el koszorújukat az emlékműnél. Sébor dékán tanítási szünetet engedélyezett az ünnepség idejére.⁹⁴⁶ A soproni polgári sajtó színesen számolt be a balekfogadásról. A turpisságra, csínyre bőven volt alkalom, mert ekkor szállingóztak Sopronba a „mamájuk szoknyája mellől a bulekok.”⁹⁴⁷ A Soproni Újság tudósítója vette a fáradságot és interjút készített Ruhmannal. A köri elnök a következőket mondta: „Sokan csak azt látják, hogy néha-néha tréfálkoznak a fiúk, s nem engedik elhomályosulni a régi hagyományokat. Készen vannak mindjárt az ítélettel. A Műegyetem hallgatói csak léhasággal törődnek.” A köri elnökség megküzdött a lakáshiánnyal, Ruhmann szorgalmazta a félig kész menzaépület minél előbbi befejezését. Kifejtette, csak akkor sikerül olcsón étkeztetni a menzán, ha államsegélyt vagy más közülettől segélyt kapnak. Majd a tanulás került szóba. Szokatlan tanulási lázban égtek a fiúk, amit az elnök így magyarázott meg: „mindenki tudja, hogy milyen nehézségek között tanítatják a szülők fiaikat.” Más elnökségi tag arról számolt be a tudósítónak, hogy akciót indítanak a szükséges szén beszerzésére, és elhatározták, hogy a város és az ifjúság barátságának továbbépítése érdekében szívesen vállalkoznak romeltakarítási munkálatokra. Az újságíró megállapítása találó volt: „A gondtalan ifjúság élete nem is olyan gondtalan” 1947 őszén Sopronban.⁹⁴⁸

Október 9-én a II. éves erdőmérnök-hallgatók tartották kereszteléssel egybekötött szakestélyüket. Az ismerkedési szakestélyre október 11-én a Gruber penzióban került sor. A szakest este fél 10-től másnap reggel kettőig tartott. Szerenádolás miatt többen a politikai rendőrségen tartózkodtak hajnali negyed négy és negyed öt között. Szádeczky

⁹⁴⁶ NymE KL 1425/1947, NymE KK Soproni Műhely 1996. október, 40. lap, egy névkártya hátuljára írt levél 1947. júniusi megjelöléssel. (Igmándy Péter szíveségéből)

⁹⁴⁷ SU 1947. szeptember 12. 2. o., szeptember 24. 2. o. A másodévesek kész tervekkel várták a mit sem sejtő balekokat. Egy öreg firmát kineveztek dékánnak, egy másikat dékánhelyettesnek. Az öreg firmák méltóságteljes szigorral fogadták a balekok félszeg köszönését. A balekokat kísérő menet jó pár utcán át a Széchenyi térig tartott. A balekok fején rossz fazék díszelgett, kezükben száraz ágat tartottak. A soproni játszótéren a csúszda tetejéről szónoklással, szavalattal, énekkel szórakoztatták a „magas személyeket”. Idővel egyre több soproni járókelővel szaporodott a közönség száma. Majd a balekok lecsúsztak a csúszdán. Közben elhangzott a következő párbeszéd is: „Miért akar erdész lenni? – Mert imádom a természetet – volt a válasz. „Hát akkor kérem imádj, például ott egy fa!” A balek a nógatásokra tanácstalanul odament a fához, átfogta a fa derekát és szerelmes szavakat suttogott hozzá. A hallgatóság és a közönség önfeledten nevetett, és szinte sajnálták, ha szétozlott egy-egy kis csoport. „Edződik az ifjú. Megérti már a humorba csomagolt baráti szeretetet, látja a balekvizsga értelmét. Ezek a tréfák, a hagyományok tisztelete közelebb hozza a balekot és a firmát, a fiataalt és az öregot, hogy aztán baráti szeretetben vegyék fel a küzdelmet a mindennapok diákgondjaival.” vö. Szádeczky 1947. szeptember 26-án „balek vizsgát nézek végig este 9-től 11-ig”

⁹⁴⁸ SU 1947. szeptember 30. 2. o.

naplóbejegyzése szerint ezt követően a szerenádózást folytatták és reggel fél hatra érkeztek meg kamaráikba.⁹⁴⁹

Ötven valétáló vett részt utoljára „*valétaszalagszentelő*” szakestélyen. Felkerültek a szalagok hol hímzetten, hol hímzés nélkül. A valétabálra 1947. október 1-jén Mersich Endre valéta-bálelnök erdőmérnök-hallgató személyesen kérte az engedélyt a város polgármesterétől. Eszerint „*Tisztelettel bejelentik a Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki kar valétáló hallgatói, hogy október 18-án tartják a szakszervezeti székházban hagyományos Valéta Báljukat, melynek esetleges bevételi hasznát egyéb valéta költségek fedezésére kívánják fordítani.*”⁹⁵⁰

1947 ősztől is égető gondot jelentett a hallgatók élelmezése, ruháztatása, segélyezése. Sébor dékán sorban írta segélykérvényeit, majd a Magyar Vöröskereszthez fordult kérésével. A menzaügyek felelős tanára és a Diákasztal ugyanezt tette. Ezekből a beadványokból megtudjuk, hogy a hallgatók létszáma 500 körül volt, és közülük 150 állandó segélyre szorult. A menzán pedig 350 hallgatónak kellett volna legalább napi kétszeri étkezést biztosítani. A Vöröskereszt gyorsan reagált a kérésre, és október végén a dékán kérvényére kiutaltak élelmiszert, azzal a megkötéssel, hogy azt kizárólag a menzán lehet felhasználni. 1947. december 1-jén a soproni népjóléti ügyosztályon arról született megegyezés (amiről jegyzőkönyvet is felvettek), hogy a Don Suisse svájci segélyszervezet 1947. november 25-től kötelező ígéretet tesz, miszerint 50 szegénysorsú hallgató étkeztetését vállalja hat hónapon keresztül, abban az esetben, ha a város 500 Ft-tal támogatja a menzát, és a hallgatók az ínségkonyhán nem étkeznek. A menzai étkeztetés ügyében a Diákjóléti bizottság döntött, a kérelmezőket havonta elbírálták, és a beutaltak névsorát havonta felküldték a népjóléti ügyosztálynak.⁹⁵¹ A Kör tagjai derekasan kivették részüket mind közmunkából mind a romeltakarításból. A városi mérnöki hivatalnál önként jelentkeztek és ajánlották fel segítségüket. Hétféteken mintegy 300-an a bombatölcséreket tömtek be és elegyengették a volt bakter pálya területét. Ez nem a mindenkire vonatkozó közmunka volt. Köri közgyűlésen

⁹⁴⁹ Szádeczky 1947. október 9, 11.

⁹⁵⁰ SL XV 15/947 A bál elnök Bezzegh László emh volt, a bál este fél kilenckor kezdődött, a bál fővédnöke Sébor dékán és felesége voltak. A reggel hatig tartó bálon 50 fős rendezőgárda gondoskodott arról, hogy mindenki jól érezze magát. vö. SU 1947. október 17 3. o. október 21. 4. o. „*Még napok múlva is beszéltek a valéta bálról „mely békebeli ízével és hangulatával az ősz kiemelkedő társadalmi eseménye volt.*”

⁹⁵¹ NymE KL 1475/1947 Sébor levele a Vöröskeresztnak, NymE KL 3/d/3 Menza-iratok, jegyzőkönyv 1947. december 1-jéről. Az aláírók között: Györfi János egyetemi tanár, menzavezető, Ostoros György szociális felügyelő, Vicze Ernő ifjúsági menzavezető, Ruhmann Jenő köri elnök, Schmidt Ernő alelnök. Itt jegyezzük meg: Ruhmann kérte a város vezetését, hogy amennyiben mód van rá, a havi 500 Ft-os támogatást emeljék fel.

határozták el, hogy a sokat szenvedett városnak, második otthonuknak ők is segítenek. 1947. november 2-án és 9-én rohammunkában tették rendbe a pályát és környékét.⁹⁵²

1947. november 7-én délután hat órakor utoljára szerenádozott teljes létszámban a várostól és az Alma Matertől búcsúzó hallgatóság a Deák téri időjárás jelző házikónál. A ballagásra november 8-án, szombaton került sor. A ballagási menet útvonala a Műegyetem, Deák tér, Várkerület volt.⁹⁵³ Az Ifjúság Kör I. éves hallgatói által rendezett utolsó balekbálra 1947. november 15–16-án került sor a volt Kaszinóban az akkori szakszervezeti székház összes termeiben. A balekok képviselőjében Molnár Béla I. éves bányamérnök-hallgató, bálelnök november 9-én fordult engedélyért a polgármesterhez. A bál este fél kilenctől másnap reggel 6 óráig tartott, Sébor Jánosné és Sébor János dékán védnöksége alatt. A bál bevételét az Ifjúsági Kör alapsegélyezési céljaira fordították. A ránk maradt tudósítás arról számol be, hogy egyesek már a balekbált is „*túlhaladott társadalmi jelenségnek*” tartották, amely „*elvesztette jelentőségét és ma (1947-ben) már nem érdekes*”. Erre a kijelentésre fényesen rácafolta az a tény, hogy már 23 órakor teljesen zsúfoltak voltak a báltermek. Az újságíró szerint „*Bált másutt is rendeznek, a balekbál azonban igazi soproni specialitás. Aki itt jól érzi magát az egy kicsit soproni lett...*”⁹⁵⁴

1947. december 10-én az összes jelenlévő menekülthallgató jelenlétében a Kör főtitkára a menekülthallgatók tudomására hozta a MEFESZ átiratát, és egyben felkérte a jelenlévőket, hogy a Kör kebelén belül alakítsák meg a Menekültügyi szakosztályt. A szakosztály valamennyi menekülthallgató jóváhagyásával megalakult és megkezdte munkáját. A szakosztály vezetője Elekes András erdőmérnök-hallgató, titkára Gertheisz Antal szigorló erdőmérnök-hallgató, jegyzője Varga Ottó erdőmérnök-hallgató lett. A szakosztály megalakulását beterveztették a dékának, a Körnek és a MEFESZ-nek.⁹⁵⁵

Közben az ÁVH sem tétlenkedett. Egy héttel később, december 16-án Gáll Tibor II. éves kohómérnök-hallgató arról értesítette a dékánt, hogy előző nap a politikai rendőrség letartóztatta és elhurcolta Harkay Tihamér II. éves bányamérnök-hallgatót így ő nem látogathatja az előadásokat.⁹⁵⁶

⁹⁵² SU 1947. november 4. 2. o.

⁹⁵³ Uo. 1947. november 6. 2. o.

⁹⁵⁴ SL XV 15/947 vö. SM nyomtatott meghívó. A jegyek november 1-től 14-ig elővételben voltak kaphatók az Ifjúsági Kör házában. A személyjegy ára 7 Ft, a családi jegy 18 Ft volt. SU 1947. november 18.

⁹⁵⁵ NymE KL 1830/1947 A Kar december 19-én, I. rendkívüli ülésén a megalakulást jóváhagyta. Itt jegyezzük meg, hogy a menekülthallgatók többsége a Felvidékről származott.

⁹⁵⁶ NymE KL 1814/1947 Jellemző az embertelen politikai viszonyokra, hogy sem Gáll, sem Harkay nem tudta befejezni tanulmányait Sopronban.

A Kör hagyományos irodalmi estjei sorába 1947. december 10-én Ady Endre költészete került sorra. Felhívásuk szerint: *„Az Ady irodalmi esttel azt a célt akarjuk szolgálni, hogy megismerjük, és ezáltal közelebb kerüljünk Ady Endréhez, ehhez a mélyen emberi költőhöz, aki életének minden szívdobbanásában tudott és mert őszinte lenni.”* Az irodalmi estet a városi színházban rendezték. Több hallgató előadóként lépett fel a színházban.⁹⁵⁷ A Soproni Újságban Ruhmann Jenő szigorló kohómérnök, köri elnök köszöntőjét és egyben kérő sorait olvashatjuk. Ebben az írásában, melynek címe *„Szép városka Sopron”* volt, az utolsó Ifjúság Köri elnök megköszönte a város mindenkori segítségét, és jelképes békejobbját nyújtotta a szeretet ünnepén a város társadalmának. Tartalmas írásának legjavából idézzük a következő sorokat. *„Ne szidj bennünket Sopron, ne irigyeld tőlünk a fiatalságunkat!”* *„Ne nevezd könnyelműeknek, léháknak minket!...”* *„Kérünk Sopron ne általánosíts!..”* *„Sehol a bajtársiasság nem volt és nincsen annyira kifejlődve, mint köztünk. Már a régi világban is az arisztokrata fia épp olyan balek-firma viszonylatban állott a város fiával, ahogy ma sincs meg a társadalmi különbségnek nyoma sem főiskolás fiaid között. Ne felejtse el, hogy hatszázán élünk falaid között, és akármilyen szűk is a zsebünk, ennünk, innunk csak kell, hogy éhen ne haljunk. Ezzel is a te forgalmadat növeljük. És ne feledkezzél meg lányaidról sem! Ó, jaj, mit csinálnának a soproni leánykák, ha nem lennének itt mi, főiskolások? Ki szórakoztatná, ki táncoltatná őket, ki udvarolna nekik és végül ki vinné el tőled Sopron mint feleségüket, ha nem mi? Köszönjük, hogy karácsony napján gondoltál itt maradó fiaidra. Kérünk, fogadd tárt karokkal az otthonukból visszajövőket, adj nekik második otthont falaid között, törekedjél, hogy fiaidból vőid legyenek. Mi se szeretnénk elfelejteni a régi főiskolás nótát, te se engedd, hogy lefagyjon ajkunkról a dal:*

*„Szép városka Sopron!
Kapósak ott a lányok,
Egy sem marad hoppon!”⁹⁵⁸*

1948. január 2-án a Kör elnöke Sébor dékánhoz fordult kérésével, mert a Kör helyisége az egyesületi élet fenntartására és az adminisztráció akadálytalan lebonyolítására szűknek bizonyult. Egyesületi helyiségeiket idáig a főiskolai Tanulmányi Erdőgazdaság hivatalával

⁹⁵⁷ SU 1947. december 7. 3. o., 10. 4. o. A hallgatók közül szerepelt: Molnár József, Pálffy Miklós és Szerző Árpád.

⁹⁵⁸ SU 1947. december 25. 2. o.

osztották meg. Ruhmann arra kérte a dékánt, támogassa az Erdőgazdaságot új hivatala elnyerésében, hogy a felszabadult helyiséget a Kör újból birtokba vehesse.⁹⁵⁹

Január 12-én Györfi János menzafelelős tanárt értesítették arról, hogy Vicze Ernő ifjúsági köri menzafelelős helyett – a választmány hozzájárulásával – az ifjúsági menzavezetői teendőkkel Beély Miklós erdőmérnök-hallgatót bízták meg.⁹⁶⁰

Még januárban a Kör elnöksége azzal a kéréssel fordult a dékánhoz, hogy a második félévre való beiratkozásnál a quastori hivatal a tandíjat mindaddig ne fogadja el, míg a hallgató nyugtával nem tudja igazolni, hogy kötelezettségének a félévi köri tagdíj befizetésével eleget tett. Kérésüket azzal indokolták, hogy félévi költségvetését a Kör csak úgy tudja összeállítani, ha előre tudja, mekkora összeg felett rendelkezik.⁹⁶¹

Az Ifjúsági Kör választmánya február 3-án foglalkozott a VKM progresszív vizsgadíjáról szóló rendelet tervezetével. A tervezetről kialakított álláspontjukat közölték a tervezetet megküldő MEFESZ-szel, majd a dékánal is. A vizsgadíj-szabályzattal maga a kar is foglalkozott. Sémor dékán levélben értesítette Csűrös Zoltán rektort a kar végleges állásfoglalásáról.⁹⁶² 1948. január 14-én a „*Halló itt rádió!*” c. tarka est megrendezésére került sor a színházban a Holéczy együttes közreműködésével. Az estnek nagy sikere volt a zsúfolt nézőtér előtt. A Ifjúsági Kör farsangi estjének hangulatát emelte Ákos Stefi énekesnő és Dalmandy Perczel László konferanszié fellépése. A műsort ügyesen egészítették ki a hallgatók kópéságai. Felléptek: Schmidt Ernő, Mersich Endre, Molnár László, Láng Elemér, Beély Miklós és Varga Lajos.⁹⁶³

Az utolsó körü bálra 1948. február 7-én került sor. A bál este 8 órától reggel négy óráig tartott. A bál pártfogója Sémor János dékán és felesége volt. A bálelnöki tisztet Molnár László bányamérnök-hallgató, a vigalmi bizottság elnöki tisztét Posgay Antal erdőmérnök-hallgató töltötte be. A zenét a „*szakszervezeti székházban*” Holéczy Ákos és Horváth Jancsi tánczenekara és Horváth Rudi együttese szolgáltatta. A bálnak több mint háromezer résztvevője volt. A „*hokki-poki*” mint új tánc sok derűt fakasztott. Az ország legjobb tánczenekarának dallamaira táncolt az ifjúság. A két főrendezőt, Molnárt és Pozsgayt is

⁹⁵⁹ NymE KL 16/1948 Sémor arról biztosította Ruhmann, mihelyt a Tanulmányi Erdőgazdaság erdőhivatala elhelyezést nyert, a hivatal által elfoglalt körü helyiségeket a kör rendelkezésére fogja bocsátani.

⁹⁶⁰ NymE KL 3/d 3 Soproni Műegyetemi Diákasztal. Vicze betegségére hivatkozva mondott le tisztségéről.

⁹⁶¹ NymE KL 71/1948 A dékán válaszában kitért arra, hogy nincs módjában utasítani a Quastura hivatal, mert az rendelet- és szabályellenes. De nem volt kifogása az ellen, hogy a Kör megbízottjai a körü tagdíjakat a tandíjbefizetés alkalmából a Quastura hivatali helyiségében beszedjék. A félévi tagdíj 8 Ft volt.

⁹⁶² NymE KL 87/1948 Eszerint a progresszivitás a tandíj és szigorlati díj megállapításánál helyes, a pótvizsgáknál ellenben nem. Javasolták, hogy a pótvizsgadíj minden hallgatónál azonos legyen.

⁹⁶³ SU 1948. január 11. 2. o. január 15. 2. o. január 17. 3. o. A két előadásra január 14-én délután öt és este nyolc órakor került sor a városi színházban. A Holéczy együttest nagyon megkedvelt a város közönsége.

elhalmozták dicséretekkel. A bál kisterme mintha a mese világából lépett volna elő. Színezüst volt a sok-sok száz sztaniolcsíktól.⁹⁶⁴

A Sopronmegye baloldali napilapban Gulyás Jenő szigorló erdőmérnök, a Bolyai kollégium igazgatója indított nemtelen támadást az Ifjúsági Kör és vezetése ellen. A cikk címe: *„Demokratikus vezetőséget!”*. Többek között ezeket írta Gulyás: *„Nem lehet jelszavakban a demokrácia oldalán állni, tettekben pedig a diáktömegek szociális érdeke ellen cselekedni.”* Ruhmann válaszában a Soproni Újság hasábjain leszögezte, hogy Gulyás elferdíti a tényeket, a Kör vezetése a tagság 90%-ának a bizalmat élvezi, és felelőtlen dolog volt nem létező dolgok miatt nyilvánosan belekötni az Ifjúsági Kör életébe. Gulyás újabb válaszában azzal érvelt, hogy: *„...a cikkedben felsorakoztatott a közgyűlés határozataként elfogadott pénzüsszegek, kulisszák csupán, amelyek mögött sehogy sem tudjuk felfedezni a diáktömegek érdekével azonos szándékot és akaratot.”* Erre a reagálásra Ruhmann már nem is válaszolt annak a Gulyásnak, akinek köpenyeforgatása páratlan a maga nemében.⁹⁶⁵

Március 17-én a Kör anyagi támogatására Csűrös rektor nyugta ellenében 2000 Ft-ot adományozott.⁹⁶⁶ Április elején a Kör helyiségébe bevezették a telefont. (Az új kapcsolási szám a 202-es lett).⁹⁶⁷ Április 3-án az Ifjúsági Kör vezetősége az egyesület tulajdonában lévő pánccs szekrény egyik kulcskészletét a questori kirendeltségnél letétbe helyezte.⁹⁶⁸ Sébor dékán két nappal később elrendelte az Ifjúsági Kör pénztárának felülvizsgálatát. A felülvizsgálat mindent rendben talált. A jegyzőkönyv tanúsága szerint április 8-án történt a váratlan rovancs. A Kör vagyona 7.837 51 Ft volt. A vizsgálat megállapította, hogy a bevételi és kiadási tételek a legnagyobb rendben vannak.⁹⁶⁹

Szádeczky naplófeljegyzéseiből: *április 19-én rendkívüli köri közgyűlés; MEFESZ-ügyekben mi legyen a teendő? Határozathozatal, hogy május 5–6-án Sopronban bányász-kohász-erdész találkozót rendeznek. Április 24-én a MEFESZ kiküldöttjének érkezése, 8–2.30-ig szakestély (utolsó??!). Május 1-jén 7.45-kor gyülekező, kivonulás, táblavitel.*⁹⁷⁰

⁹⁶⁴ Báli meghívó Szőnyi Gábor ny. kohómérnök szívességéből. A bál tiszta jövedelmének 80%-át diákszociális célokra, 20%-át a Lánchíd újjáépítésére fordították. A személyjegy ára 10 Ft, a családi jegy 24 Ft volt. vö. SU 1948. február 10. Bálról, bálra 3. o.

⁹⁶⁵ Sopronmegye, (SM) 1948. február 29. 4. o. SU 1948. március 3, 2. o. SM 1948. március 12. 4. o.

⁹⁶⁶ NymE KL 295/1948

⁹⁶⁷ NymE KL 352/1948

⁹⁶⁸ NymE KL 353/1948

⁹⁶⁹ NymE KL 365/1948 és 412/1948

⁹⁷⁰ Szádeczky április 19., 24., május 1.

10.3 Az Ifjúsági Kör működésének felülvizsgálata az ÁVO jelentéseinek tükrében

A Kör megfigyelését az ÁVO már 1947 október-novemberében elrendelte, belügyminiszteri rendeletre hivatkozva. A felülvizsgálatot – az államvédelmi osztály vezetője utasítására – Szaberszky József rendőrezredes, alosztályvezető indította el. Erről a győri ÁVO értesítette Bársony József soproni rendőr főhadnagy osztályvezetőt. A feladatot Katona Antal rendőrnagyra osztották ki. Katona két jelentést terjesztett fel feletteseinek. Az 1948. február 9-én kelt jelentésében felsorolja az egyesület vezetőit, majd többek között megállapítja, hogy *„az egyesület rendszeres egyesületi életet él és sok tekintetben támogatja a demokratikus egyesületek kulturális munkáját... Az egyesület tagságának jó része a múlt rendszer visszavárói közé tartozik, de vannak sokan olyanok is, akik a demokratikus államrend hívei...”* A tárgyilagosságra törekvő Katona így összegez: *„Az egyesület megszüntetése a város lakossága között visszahatást váltana ki, mert az egyetem fennállása óta működő, egyetemi ifjúság egyesületének önkényes megszüntetését látnák, ezen intézkedésben. A jobboldali és gentry világ képviselői mindinkább kevesebb szerepet visznek az egyesületi élet vezetésében és annál nagyobb az előretörése és befolyása a népi származású munkás és paraszt egyetemi hallgatónak. Az egyesület további működését a Sopron város demokratikus egyesületei és a pártok is helyesnek és szükségesnek tartják. Az egyesület taglétszáma évenként változó. Jelenleg tagja minden egyetemi hallgató.”*

Katona jelentését a felettesei nem fogadták el, a nyomozót újabb vizsgálat lefolytatására utasítják. Indoklás: a *„felterjesztésében foglalt ellentmondó megállapítások miatt, az egyesület további működését véleményezni nem tudom.”* A megdorgált Katona neki durálta magát, pótnyomozást folytatott le és 1948. április 20-ára elkészítette újabb jelentését a Körről. A jelentésben – mely három héttel a Kör önfeloszlatása előtt született – már azt olvashatjuk, hogy a hallgatók között még mindig szép számmal vannak olyanok, *„...akik jobboldali beállítottságúak, illetve a múlt rendszer úri világának megszállottai. Az egyesület irányítását ezek az egyének vették kezükbe a felszabadulás után, így az egyesület működése teljesen jobboldali jellegűvé vált. A demokrácia megszilárdulása és a politikai helyzet alakulása azonban az egyesület életében is változást hozott. A népi származású egyetemi hallgatók mind nagyobb tért hódítottak az egyesület vezetésében és irányításában. A fent felsorolt vezetőségi tagok mind népi származású demokratikus gondolkodású egyének, akiknek megválasztása a demokratikus átszervezés eredménye. Magatartásuk a múltban nem sértette a magyar nép érdekeit és ma sem sérti. Osztályunkon vezetett nyilvántartásban nem*

szerepelnek, ellenük eljárás folyamatban nincs. A fent felsorolt vezetőséggel az egyesület további működése demokratikus szellemben biztosítottnak látszik. Az egyesület jelenlegi taglétszáma 350 fő.”⁹⁷¹

A MEFESZ kéthetente megjelenő lapjában, a „*Fiatal Magyarorszáiban*” durva és aljas támadást zúdított egy név nélküli cikkíró az Ifjúsági Körre. Írójáról feltételezhető, sőt több mint valószínű, hogy korábban maga is a Kör tagja volt. Elsőnek Ruzsinszky László *Tempus* c. kisregényét szapulja, a balek-firma viszonyt a fasiszta hadseregben dívó kitolásokra vezeti vissza, majd a „*selmeci szellem*” és a fasiszta ideológia között von párhuzamot. Szó szerint ezeket írta: „...mert ez a szellem játszott közre abban, hogy a soproni főiskolások közül sokan 1944-ben oly lelkesen csatlakoztak az SS kötelékeihez... Mint a giliszta, amit ha elvágunk darabjaiban is él, él a hagyomány ma is...Az Ifjúsági Kör ez évben csináltatott a selmeci szellemet őrizendő, 3000 Ft-ért levelezőlapokat. De milyenek ezek a levelezőlapok? Az egyik a m. kir. Bányászati és Erdészeti Akadémiát ábrázolja, a másikon az 1921-es soproni népszavazás emléklapja látható, német és magyar szöveggel. „Minden látható ezeken a lapokon ami reakciós, ami ostoba és ami fölháborító, s főként az, hogy a soproniak inkább költik a pénzüket az állítólagos „hagyományra”, mint diákszociális akciókra, jobban szeretik a sörmámoros múltat, mint a munkás jelent és jövőt.. Vegyék hát tudomásul a soproniak is, hogy elmúltak a „szép idők” és itt vannak helyettük a munkás és új idők. A sörmámoros múlt gőzének rövidesen el kell szállnia.”⁹⁷²

Május 5-e mozgalmas nap volt. Az egyetem Kassai Ferenc bányamérnököt avatta doktorrá, Sopronban megnyílt a tanoncotthon és a Rákóczi utcai körüli ház homlokzatán leleplezték a bányász, kohász, és erdész hősi halottak emléktábláját. Az újságíró szerint „a soproni ifjúság egységének ünnepe volt.” Este 8-kor az Ifjúsági Kör szervezésében Petőfi-emlékestre került sor a színházban. Az emlékbeszédet Sébor dékán tartotta. A szereplők többsége hallgató volt.

Május 6-án az ÁVO letartóztatta Pálffy Csabát. A hallgatót összeesküvéssel vádoltak. A helyi kommunista lap útszéli hangnemben tudósított erről: „a főiskolai diákság körében helyet foglaló nyugatos fasiszta elemek, tovább folytatják az izgatást... Az utóbbi időben nagyobb számban lelepleztek le ilyen diák összeesküvéseket... Megállapítást nyert, hogy ezek többnyire a Barankovics Párt jobboldalához tartozó elemek szervezett demokráciaellenes

⁹⁷¹ MOL XIX – B-1-h-I. sorozat 441104/1947 (42. dob.)

⁹⁷² NymE KK „*Selmeci Szellem Sopronban*” In.: *Fiatal Magyarország* 1948. április 6. 1. o.

*aknamunkája... A főiskola egyik nyugatos fasiszta gondolkodástól áthatott diákját, Pálffy Csabát a rendőrség letartóztatta....*⁹⁷³

Szádeczky naplófeljegyzéséből megtudjuk, hogy e napokat megelőzően május 3-án este 6-tól 8-ig köri közgyűlés volt. A közgyűlés fő napirendi pontja a tisztújítás volt, majd feloszlási viták zajlottak. Sébor dékán, mint köri tanár-elnök beszélt az ifjúsághoz. Május 5-én a Petőfi-emlékest után szakestélyre került sor a Sörgyár kerthelyiségében. Ez volt az Ifjúsági Kör „*utolsó szakestélye*”. Éjjel 11-től hajnali fél kettőig tartott.

Május 7-én délután 6-tól este 8.10-ig az utolsó rendkívüli közgyűlését tartotta a Kör a zsúfolásig megtelt matézis-termében. A Kör tagsága 211:30 arányú szavazattöbbséggel az önfeloszlatás mellett döntött. Határozat született arról is, hogy múzeumba kerülnek az iratok és a Kör jelvényei. Nem így történt. A május 5-i utolsó szakestélyt – mint egykori köri tag – Molnár László ny. múzeumigazgató írta meg a BKL hasábjain.⁹⁷⁴ A 7-i önfeloszlatásról született Gombás László ny. kohómérnök feljegyzése. Összefoglalását „*Mint oldott kéve...*” c. emlékkötetben olvashatjuk. A vezetés észrevétlenül csúsztatta át a „*haladó erők*”, azaz a MEFESZ kezébe. Május 11-én Sébor dékán a kar előtt is bejelentette az Ifjúsági Kör önfeloszlatását. A feloszlás tényét Fekete József MEFESZ főtítkárral így jelentette az ÁVH szombathelyi osztályának: „*Fenti számra hivatkozva tisztelettel jelentjük, hogy a Bánya-Kohó- és Erdőmérnök-hallgatók Ifjúsági Köre 1948. május 7-én feloszlott, s jogutódjaként a közgyűlés a MEFESZ soproni Technikus Körét fogadja el.*”⁹⁷⁵

Az Ifjúsági Kör soproni története itt lezárul. Egyesek még az emlékét is ki akarták törölni a kollektív tudatból. Az Ifjúsági Kör soha többé nem állt talpra, és már 67 éve nem létezik. Emléke azonban megszűnése pillanatától bűvópatakként élt tovább. Ma is itt van közöttünk és velünk él hétköznapjainkban is. Ott van a balek-tudnivalók füzeteiben, vagy előadások, kurzusok témájában. Csak elhatározás kérdése, hogy a XXI. század elején élő sok-sok apró tanszék helyett ismét életre hívják.

Erre utalt már Ruhmann Jenő – az utolsó köri elnök is – 1989-ben, a Miskolcra érkező csille fogadásánál. Ő ezeket mondta: „*Próbáljátok megalakítani a Bánya- Kohó- és Erdőmérnök-hallgatók Ifjúsági Körét! Legyenek függetlenek egymástól. Szeressétek egymást,*

⁹⁷³ SU 1948. május 5. 2. o. Szereplők: Pál Zoltán, Solymos András Szerző Árpád bmh, Kurdy István emh. A helyárák 1-től 7 Ft-ba kerültek. Az előadás bevételét az Ifjúsági Kör könyvtárára akarták fordítani. SU 1948. május 6. 2. o. Letartóztattak egy összeesküvő soproni diákot.

⁹⁷⁴ A Bánya-, Kohó- és Erdőmérnök-hallgatók Ifjúsági Köre 60 éve számolta fel önmagát. In.: BKL 141. évf. 2008/4. sz. 48–50. o. „*Május 5-én a vezetőség a sörgyár kerthelyiségében szakestélyt hirdetett. A gyönyörű, holdfényes nyári estén megjelentek a professzorok, a tanársegédek és a Kör mintegy 250 tagja. Érezni lehetett, hogy a szakestély búcsúzott a 70 éves Körtől...*” (A jelenléti ív Molnár László gyűjteményében.)

⁹⁷⁵ MOL XIX-B – 1-h-I sorozat 441104/1947 (42. doboz)

támogassátok egymást a tanulásban, ne azt kutassátok kinek kicsoda, vagy mi az édesapja. Ápoljátok a selmeci-soproni hagyományokat és szórakozzatok együtt nyugodtan.” A miskolci küldöttség vezetője így válaszolt az utolsó körü elnök szavaira: „Tisztelt elnök úr! Véleményünk szerint, az Ifjúsági Kör nem halt meg, igazságtalanul kivégezték.⁹⁷⁶ És akit igazságtalanul kivégeznek, az nem hal meg soha, az élni fog. És azt hiszem ez a szimbólum látható zászlónk címerén és a csille oldalán is Ezt viseli Ön is a megfakult szalagján. Jó Szerencsét, üdv az Erdésznek!”⁹⁷⁷

⁹⁷⁶ Vö. Wisnovszky Károly: Ötven éve ölték meg az Akadémiát. Egy szemtanú vallomása In.: Sopron nem ereszt el. Erdészettörténeti Közlemények XLIV. Bp.: 1999 81-93 o.

⁹⁷⁷ Perlaki Ferencné videófelvétele a szerző gyűjteményében.

11 AZ ÚJ EREDMÉNYEK ÖSSZEGZÉSE

Mikrotörténeti megközelítésben sorra vettem a legfontosabb periódusokat és a legkiemelkedőbb vezetők tevékenységét. A hangsúlyt minden esetben az adott Körnek a selmeci hagyományok fenntartásában és továbbvitelében betöltött szerepére fektettem. A Kör és tagsága igyekezett kitörni a városi és vidéki elszigeteltségéből. A hallgatók az első pillanattól kezdve kiálltak a valós, de a vélt érdekeikért is.

1. Kikutattam, hogy az 1919/1920-as tanévnek négy körü elnöke volt. A T Szabó Béla erdőmérnök-hallgató nevéhez fűződött a Kör első tanulószobája – (a társas élet szerény biztosítására). Székely Pál dr. bányajogász elnöksége idejére esett az első diáksztrájk a főiskolán. Az országos visszhangot keltett diáksztrájkot Székely ránk maradt emlékirata alapján (1963) rekonstruáltam.

Székely Elemér bányamérnök-hallgató és Köre nevéhez az első balekbál megszervezése fűződött. Ezenkívül a felettes hatóságok részére – szociális segélyezés céljából – összeállította a menekült hallgatók statisztikáját is. Az 1920-as években számarányuk a főiskolán belül 42%. A katonahallgatók nagy többsége a földönfutóvá vált köztisztviselők és menekült tisztviselők fia volt.

A Holba Miklós erdőmérnök-hallgató vezette Kör valósítja meg elsőként Sopronban a selmeci ballagást. A ballagás plasztikus leírása Csatkai Endre tollából maradt ránk.

Ember Kálmán bányamérnök-hallgató elnöksége és választmánya idején állt helyre az ún. rotációs körü választás, és az elnökválasztást megelőző korteskedés hagyományának átültetése Sopronba. A hallgatók pártokra szakadva saját zászló alatt, zenés felvonulásokon éltették jelöltjeiket város szerte. Az elnökjelöltek beszédeiket a Deák téren mondták el. A Kör miniszteri engedéllyel ideiglenes otthonán belül (Károly laktanya) nagyobb olvasóhelyiség birtokába is jutott.

2. A Kör tagjai több esetben országos események résztvevőivé váltak. A Leicht Ottó erdőmérnök-hallgató vezette Kör neve örökre összeforrt a nyugat-magyarországi felkeléssel és a soproni népszavazással. A gyér dokumentumok ellenére is kikutatható volt, hogy fővezéri utasításra kapcsolódtak az eseményekbe. Így az első ágfalvi csatában már utóvédként küzdöttek. Egyetemi levéltárunk őrzi a II. ágfalvi csata hallgatóinak teljes névsorát is. Az osztrák agitációt megakadályozó szerepük pedig példamutató volt. Megteremtették nimbuszukat. Ők lettek Sopron megmentői. Ennek a Körnek a nevéhez fűződött még az Ismerkedési Est átültetése a gyakorlatba (a leendő főiskolai polgárok bemutatkoztak a város prominens személyiségeinek is.) A korábban a selmeci Kisiblyén tartott majálisok helyszínét felváltotta a soproni Erzsébet-kert, a 30-as évektől pedig a Hubertusz.

Rávilágítottam az első próbálkozásokra, melyben a Suhayda Kör selmeci ingatlanját (köri ház és kert) eladva próbált új otthont teremteni magának Sopronban. Az új házalap megteremtéséhez még díszes emléklapot is készítettek. Az első világháborúban elesettek tiszteletére emlékszobor-bizottságot hoztak létre. Nemes törekvéseik a korona inflálódása miatt nem járhattak sikerrel.

3. Az 1923-as év kisebb vízválasztónak bizonyult. A Kör már ekkor igyekezett kitörni a vidéki elszigeteltségéből. Szikszay Miklós dr. elnöksége idejére esett, hogy selmeci mintára felállításra került a főiskolai lövészegylet. Ennek tagjai a későbbiekben már fővárosi és vidéki versenyeken vehettek részt.

Új színpont és egyben az első Sopronhoz köthető hagyomány, az első álarcosbál megrendezése, mely rövid időn belül a Nyugat-Dunántúl egyik legnagyobb társadalmi eseményévé nőtte ki magát. Ettől az évtől váltak fogalommá a hallgatók által rendezett februári bálók. A Kör saját maga és hagyományai népszerűsítésére a ballagásról is elkészítette első mozgófilmjét. (A film töredékben maradt ránk.)

Hetekig tartó országos eseménnyé vált a Hébelt Ede-affér. Ez a MOVE és ÉME soraiból kikerült hallgatók egy részének összetűzése volt a város szociáldemokrata képviselőjével. A hangadó hallgatók biztos kormánytámogatást élveztek.

4. Az 1924-es esztendő a legnagyobb antiszemita zavargást hozta el a főiskolára. A külső erők által szított eseményláncolatot az MTI jelentései alapján ismertettük. Az István Sándor vezette Kör (1924–1926) idején egy hétre a minisztérium bezáratta a főiskolát. De ennek ellenére mégis egy lassú, de biztos talpra állásról beszélhetünk a Kör életében. Helyiség bérlésére került sor a soproni Kaszinóban, a Centrum segítségével főiskolai büfét létesítettek a főépület alagsorában.

5. Rávilágítottam arra a tényre, hogy 1926 végére a Kör vezetése rádöbbsent, hogy a létszámában rohamosan csökkenő ifjúságnak új otthont kell teremteni a főiskolán. A nem titkolt cél ekkor már az volt, hogy a Kör tagjainak meg kell vetniük a selmeci örökség nyomán a soproni hagyományok alapjait is. Ebben járt élen a Biber Kálmán vezette Kör. A Kör múlhatatlan érdeme, hogy fontos feladatának tartotta a pusztulásnak indult diákhagyományok megmentését és további fenntartását. Céljaik elérésére létrehozták az ügyosztályokat és elindították a Köri Ház mozgalmat. A diákhagyományokban való eligazodást, az azokhoz való ragaszkodást szolgálták az Altai féle ún. balek levelezőlapok.

A Hladonik István erdőmérnök-hallgató vezette Kör így jó talajra építközhetett. Rámutattam, hogy a kiváló szervező elnökségének idejére esett (1927/29) a veszni látszó selmeci hagyományok teljes körű felélesztése. 1927-ben öt évi szünet után, ismét életre hívták a „Steingrube Nakkösséget” is, ami német neve ellenére, az egyik legmagyarabb diák kör volt. 1929-re a Körnek új otthona lett Sopronban. Az államkincstár által részükre megvásárolt épület húsz évig valóságos fellegvára volt az egyesületnek. (Itt zajlottak a balek-oktatások, a

népszerű teaestek, itt fejtette ki tevékenységét a balek- és álarcosbálok vigalmi bizottsága, itt működött a valéta bizottság, itt tanácskoztak a város ifjúsági vezetői egymással. A házban kétezer kötetes könyvtár, billiárd és kártyaszoba biztosította a kulturált szórakozást.

A Pájer István vezette Kör elnöksége mindent megtett azért, hogy a Kör múltjához méltóan ünnepelhette 50 éves fennállását. Erre az alkalomra jelent meg Krug Lajos Tüzek a végeken c. regénye. A Kör első kiadványával a szerző örök emléket állított a nagy múltú intézmény hanyattatásainak, a felkelő harcoknak, a hősi halált halt bajtársaknak és Sopron aranynapjának. A dokumentumregény minden balek „kötelező” olvasmánya 86 esztendeje.

6. A gazdasági világválság ellenére a Ruzsinszky László vezette Kör ekkor élte fénykorát. Kikutattam, hogy egyedülálló módon három egymást követő ciklusban is elnökek választották. Erre elhivatott munkásságával, polihisztori tevékenységével szolgált rá. Ruzsinszky Emlékezés c. füzetével (1931) és az 1932-ben megjelent Tempus c. regényével örök értékű szolgálatot tett a soproni főiskolai-egyetemi diákságnak. A kötet mind a mai napig a selmeci-soproni diákhagyományok ébren tartója és éltető forrása. Elnöksége idején újult meg az akkor már évek óta szünetelő vidám ballagás is. A Kör új képeslap-sorozat kiadásával is népszerűsítette a diákéletet. Látnunk kell azt is, hogy az 1932-ben általa felavatott Örtüzek az évek során örök jelképpé vált.

7. Rávilágítottam arra a tényre is, hogy vélt és valós okok miatt a Kör és elnöke kapcsolata a város vezetésével megromlott. Ennek oka: kölcsönösen nem látogatták egymás rendezvényeit és ünnepeit. Az elődök „bűnei” miatta Sopp László erdőmérnök-hallgató elnöksége idején a Kör egy évre elszigetelődött. (A hatóságok kivették a hallgatók kezéből a nemzeti ünnep megrendezésének jogát is.) Ehhez társult még az intézmény bizonytalan sorsa, mely 1934-től a József Nádor Műegyetem egyik karaként működött tovább. A kör elnökség mellé így tanár-elnököt választottak, ezzel is elejét véve az esetleges kilengéseknek.

Kikutattam, hogy a Wágner Kör – hogy helyreállítsa a bizalmat a város vezetésével – nagy súlyt fektetett a Kör erkölcsi színvonalának megszilárdítására. Szigorúan megtoroltak minden olyan cselekedetet, amely ártott a Kör jó hírnevének. Megállapítottam, hogy erőfeszítéseiket teljes siker koronázta. A város vezetése és a Kör között helyreállt a bizalom

8. 1938 valóságos vízvonalzó a Kör addigi életében. Rávilágítottam, hogy a vélt és valós pángermán veszély – a német expanzió – cselekvésre ösztönözte a Madas (Muck) András vezette Kört. Kezdetét vette a Kör évszázados szokásainak és hagyományainak magyarosítása. Először a német–magyar nóták arányát változtattak meg. A kör szakestélyeken, a diák kamarákban, egyre gyakrabban énekeltek magyar nótákat és ez az egyre népszerűbb katonanóták éneklésével egészült ki. Átalakították a német vezényszavakat annak magyar megfelelőjére, s azokat nyomtatott szórólapon terjesztették is.

1938 őszén a hallgatók az ún. Harcéta mozgalomból vették ki részüket Juhász László bányamérnöknek, a kör legidősebb elnökének vezetésével. Önkéntesen kb. 120 fő vett részt a

felvidéki akciókban. A hallgatók hazaszeretetből, áldozatvállalásból – akárcsak 1921-es felkelő elődeik – jelesre vizsgáztak.

9. Kikutattam és leírtam, hogy mennyire élen járt a Virágh Béla vezette Kör a kulturális mozgalmak megrendezésében: ezek voltak a „Tarka estek”, (a Kör saját magát és a hagyományait mutatta be), az „Alföldi estek” (a magyar népi táncok népszerűsítése) és a „Lövész teaestek” (a harcéták iránti tisztelet megnyilvánulása). Rámutattam a Körnek a MEFHOSZ-hoz való szoros baráti viszonyára is.

Rámutattam, hogy a Volksbundban rejlő veszélyek ösztönös cselekvésre készítették a Kört. Minden lehetséges eszközzel védekezni kezdtek a hazai németek mozgalmaival és annak tagjaival szemben. Ebben a kormánykörök, a városi tisztviselők, de a tanári kar egy része is messzemenően támogatta őket. A Hibbey Albert (1940-41) vezette elnökség a „versiz”-hez, azaz a kiközösítés alkalmazásához nyúlt a volksbundista hallgatókkal szemben. Megállapítottam azonban, hogy a németellenesség kétélű fegyverré vált kezükben. Alkalmas volt arra, hogy azokat is sújtsa, akik nem voltak a náci eszmék megszállottai. A diákélet fontos történése az is, hogy ebben az időben vette kezdetét az önálló diákmenza megszervezésének folyamata.

10. Bebizonyítottam, hogy a Polgáry Sándor kohómérnök-hallgató vezette Kör, vezető szerepre törekedett a városban. Ezt a célját rövidesen el is érte. Az ekkor már 600 főt számláló egyesület bekapcsolódott az országos diákegység mozgalomba is. A Kör múlhatatlan érdeme volt önálló folyóiratának, a Bástyánknak az elindítása. Az orgánum az 1941-44 közötti időszak hű lenyomata. Benne foglaltatik mindaz, ami egy helyét kereső vidéki kör munkáját mutatja be a hagyományok őrzésében, azok fenntartásában és átadásában. A folyóirat további célját az összefogásban, a magyarság ápolásában és az önművelődésben látom. Naplófeljegyzések és kevésbé ismert dokumentumok alapján ismertettem a városban lezajló legnagyobb Volksbund ellenes megmozdulásokat. Rávilágítottam arra, hogy a hallgatók Volksbund ellenes mozgalma jól szolgálta a német ellenes nyomás kivédését, de alkalmassá vált a Hitler és náci ellenes nézeteket vallók megsértésére is.

11. A Sali Emil vezette Kör működésénél (1942-43) kikutattam és bemutattam a Kör vezetésének és tagságának arra irányuló erőfeszítését, hogy a háborús hátszágban a pezsgő diákéletet minden körülmények között fenntartsa. Alkalmazkodtak a megszorításokhoz is. Ennek ellenére így is születtek eredmények. Életre hívták a szükség menzát és a szükség internátust, valamint lerakták az új internátus alapjait. Balekbál helyett balek-teastet rendeztek, álarcosbál helyett estélyt. Bekapcsolódtak az Éneklő Ifjúság mozgalomba és ott bábáskodtak a Magyar Művelődés Háza életre hívása felett.

Ruzsinszky László és köre mindent megtett a selmeci hagyományok ápolására és továbbvitelére. A hagyománykutatás is új lendületet vett. Elnöksége alatt tucatnyi új asztaltársaság állt fel. Kikutattam és felvázoltam, hogy a Kör a diákegység mozgalmon belül

mindvégig ragaszkodott kialakított önállóságához. Azért küzdött, hogy önálló szövetségnek ismerjék el a Magyar Nemzeti Diákszövetségben belül.

12. Nyomon követtem az 1945 augusztusától 1948 májusáig tartó időszak gyökeresen megváltozott politikai körülményei között (szovjet megszállás) a Kör vezetőségének (Mersich, Kárpáty, Igmándy, Ruhmann) és tagságának munkáját. Dokumentumokkal igazoltam, hogy a két utolsó elnök időszakát már a baloldal szakadatlan támadása jellemezte.

A források szerint az Igmándy vezette Kört ideológiai síkon folyamatosan támadták, mert a Kör töretlenül ragaszkodott az általa képviselt, ún. ősi selmeci hagyományokhoz és a mindenkori polgári értékekhez. Ennek egyenes következménye lett a Körnek az ÁVO által elrendelt megfigyelése.

Ruhmann és Köre még tette a tehetőt, de fokozatosan beszűkült a mozgástere. A baloldal mindenkit felhasznált ellenük (köri tagok, népi kollégisták), hogy munkájukat ellehetetlenítsék. Jelenlegi tudomásunk szerint a Kör az egyetlen ifjúsági egyesület volt, amely nem várta meg a belügyminiszter rendeletét; a ránehezedő politikai nyomás miatt önmagát oszlatta fel.

Az Ifjúsági Kör ma már csak a legidősebb mérnökök emlékezetében él tovább; dicső múltja, ragyogó tettei azonban követendő például szolgálhatnak a mai és mindenkori baráti társaságoknak is. Tisztában vagyok vele, hogy gyűjtőmunkám és a dokumentumok feltárása nem lehet teljes. A lehetőségekhez képest a legjobb tudásom szerint igyekszem bemutatni azt az egykori egyesületet, amely már több mint 60 éve nem létezik. Az utódoknak, a mai egyetemi polgároknak, a jelenleg fennálló ún. „tanszékeknek” az elődökre örökre büszkének kell lenniük. Erőt és hitet meríthetnek példájukból, mert az Ifjúsági Kör kisugárzása, az időtlen selmeci-soproni diákszellem ma is eleven hatóerő. Alapvető célom volt a fellelhető anyagot rendszerezni, és a PhD képzés keretében megírni az Ifjúsági Kör történetét 1919-1948 között. Reményeim szerint dolgozatomban sikerült a vidéki Kör tevékenységének hiteles keresztmetszetét adnom, úgy hogy közben rámutathattam az országos diákegyesületek mozgalmához fűződő (gyér) kapcsolataira is. Bizom benne hogy ez a „soproni mozaik” is teljesebbé teszi a kör- és korképet, s másokat is arra sarkall, hogy foglalkozzanak a XX. századi főiskolai és egyetemi diákegyesületek olykor történelmet formáló tevékenységével.

Elkészült disszertációm gerincét helyi szinten a Nyugat-magyarországi Egyetem Központi Levéltárának iratanyaga (rektori, dékáni stb.) és a tanácsi jegyzőkönyvek adták. Ehhez járult még a Soproni Városi Levéltár polgármesteri iratanyaga és az egyesületek iratanyagának töredéke. Felhasználásra kerültek a szakmúzeumok (Soproni Múzeum, Központi Bányászati Múzeum, Erdészeti Múzeum) iratanyagai és tárgyi emlékei is. Országos szinten a Magyar Nemzeti Levéltár idevonatkozó fondjait és rezervált iratait kutattam. Ezek közül is elsősorban a PM, az FM, a VKM és a BM idevonatkozó iratait. A fentieket az MTI napi és heti jelentéseivel egészítettem ki.

12 MAGYAR NYELVŰ ÖSSZEFOGLALÁS

A Dolgozat egy vidéki ifjúsági egyesület, a Sopronban 30 évig (1919-1948) működő Bánya-, Kohó- és Erdőmérnök-hallgatók Ifjúsági Körének történetét dolgozta fel. Elsődleges levéltári és másodlagos források segítségével mutatta be egy patinás Kör Sopronhoz kötődő mindennapjait. A Selmezbányáról az intézménnyel együtt menekült egyesület, kezdetben nehezen talált magára. Trianon sokkja, a szociális és gazdasági nehézségek rányomták bélyegüket tevékenységére.

Az Ifjúsági Kör (1879–1948) a maga korának demokratikus intézménye volt. Az évente rotáció szerint megválasztott elnöksége gyakorolta a vezetést. A vezetőség valódi diákönkormányzatként működött. A Kör tisztviselői a legjobb képességük, tudásuk, és belátásuk szerint dolgoztak. Külön értékét adta az Ifjúsági Körnek, hogy magával hozta a hazafiság, bajtársiasság, a testvériség szellemét, egyszóval a selmeci hagyományokat. E hagyományokat ápolta és támogatta a Kör.

A kezdetben szűk és zártkörű társaság, kapcsolatot keresett az országos diákegyesületekkel. A mérnöki összetartást szimbolizálta a Hungária bajtársi egyesülettel való baráti kapcsolata. Az Ifjúsági Kör vidéki elszigeteltsége ellenére bekapcsolódott az országos diákegység-mozgalomba. Tagja volt a Magyar Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Országos Szövetségének és a Magyar Nemzeti Diákszövetségnek.⁹⁷⁸ Hosszú út vezetett odáig, míg a Kört önálló szövetségnek ismerték el 1944-ben. Az ifjúsági egyesület tagjai politikai tevékenységként részt vettek az országos események láncolatában. 1921-ben Sopron megmentőiként ott küzdöttek a nyugat-magyarországi felkelőharcokban, a budaörsi csatában és szolgálatot teljesítettek a soproni népszavazás idején. 1938 őszén az ún. harcéta mozgalomból vették ki részüket, mint szabadcsapatok tagjai a felvidéki akciókban.

Az 1945 után bekövetkezett gyökeres politikai fordulat során a Kör továbbra is ragaszkodott önállóságához, a hagyományok tiszteletéhez és a polgári értékrend vállalásához. Vezetői egyre kevesebb mozgástérrel rendelkezve tették a tehetőt. Bizonyos politikai erők a Kör ellehetetlenítésére törekedtek. Így történhetett végül, hogy 70 évi fennállás után az ifjúsági egyesületek közül egyedülként önmagát oszlotta fel.

Az Ifjúsági Kör emléke azonban örök. Ma is tovább élnek a hagyományok és sokakat megérint a selmeci-soproni diákszellem.

⁹⁷⁸ A Magyar Nemzeti Diákszövetség és tagegyesületeinek ismertetője: 1937-1938 / szerk. Borosjenői Kádár Béla [1938] 52. o., 63. o.

13 ANGOL NYELVŰ ÖSSZEFOGLALÓ (SUMMARY)

This study elaborates the history of a rural youth association, the Youth Circle of Mining, Metallurgical and Forestry Students, which was operating for thirty years in Sopron (1919-1948). We are showing the everyday life of a patinated circle, related to Sopron, with the help of primary archives and secondary sources.

At the beginning, the association, which escaped from Selmecebánya together with the institution, hardly found its legs. The reasons to this: The shock of the dictated peace, social and economic difficulties that all left their mark on the activities of the student society.

The Youth Circle (1879-1948) was a democratic institution of that time. Leadership was carried out annually by rotation. The leadership was operating as a real students' self-government. The representatives of the Circle did their best in terms of knowledge and skills. The Youth Circle owned a special virtue by having the three unities of patriotism, fellowship and brotherhood. These were the Selmec traditions. The Circle cherished and backed these traditions during its operation in Sopron.

The society, which was private and exclusive at the beginning, tried to look for other national student associations. Its friendly relation with the Hungária fellowship society symbolized the engineering loyalty. In spite of the rural insulation of the Youth Circle, it also became connected with the national student-unity movement. The circle was the member of the National Association of Hungarian University and College Students and the Hungarian National Students' Alliance. In 1944 the Youth Circle was recognized as an independent alliance. The members of the youth association also took part in the political activities of that time Hungary. As the saviours of Sopron, in 1921 they were fighting in the west-Hungarian uprising, in the battle of Budaörs and they were also on service during the Sopron plebiscite. During the autumn of 1938 they took part in the warrior movement as the members of the volunteers corps.

During the radical political changes after 1945, the circle insisted on its independence, traditionalism and the civic moral virtues. The leaders did their best however, they had less and less scope for action. Certain political forces wanted to destroy the circle. Because of all these, after 70 years of operation, as the sole out of the national youth societies, they dissolved themselves.

Nevertheless the remembrance of the Youth Circle is eternal. The Selmec traditions live on yet these days and the Selmec-Sopron student-spirit touches practically everyone.

14 FORRÁSOK, BIBLIOGRÁFIA

I. Levéltári források, forráscsoportok

I/A) Győr-Moson-Sopron Megye Levéltára, Soproni Levéltár (SL), Sopron Város Levéltára (SVLt)

1. IV, 1403 d, Sopron Város Tanácsának iratai
2. IV, 1404 b, Sopron Város Polgármesteri Hivatalának iratai, közigazgatási iratok 1902–1945
3. IV, 1404 Sopron Város Polgármesteri Hivatalának iratai 1945–1949

I/B) Soproni Múzeum Helytörténeti Dokumentum Gyűjteménye (SM Thier anyag)

I/C) Központi Bányászati Múzeum Dokumentum Gyűjteménye (KBM)

I/D) Erdészeti Múzeum Dokumentum Gyűjteménye (EM)

I/E) Nyugat-magyarországi Egyetem Központi Levéltára (NymE KL)

1. Soproni Bánya- és Erdőmérnöki Főiskola Rektori hivatala
2. 2/a Tanácsulési jegyzőkönyvek (TJK)
3. 2/b Elnöki iratok
4. Iktatott iratok
5. Magyar Királyi József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Bánya,- Kohó,- és Erdőmérnöki Kara Dékáni Hivatala
6. 3/a Tanácsulési Jegyzőkönyvek (TJK)
7. Iktatott iratok
8. 3/d/3 Egyetemi menza iratok
9. 6 Questori Hivatal iratai
10. 7/a Gazdasági Hivatal iktatott iratai (GH)
11. 76 Roth Gyula iratai

I/F) Nyugat-magyarországi Egyetem Központi Könyvtára

1. Dokumentációs anyag
2. A Magyar Királyi Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola Évkönyvei (MKBEÉF) 1925–1933

I/G) Magyar Nemzeti Levéltár (MNL)

1. Miniszterelnökségi Levéltár (ME) Minisztertanácsi és kormányzótanácsi jegyzőkönyvek (MOL K 27)
2. Belügyminisztériumi Levéltár (BM) Rezervált Iratok (K 149)

3. Vallás és Közoktatásügyi Minisztérium (VKM) Egyetemek, főiskolák és tudományos intézetek állaga 1934–1944 (K 636)
4. P. 1358 Magyar Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Országos Szövetsége 1920-1942
5. P. 2249 No. 11. A „Hungária” Magyar Technikusok Egyesülete irattöredéke
6. Belügyminisztérium BM XIX-B – 1-h-I sorozat 441104/1947 (42. doboz)
7. MOL Sajtó Levéltár, Sajtóarchívum MTI. Könyvnyomatosok 1920–1944 (K 428)

II. Sajtóforrások

1. Bányászati és Kohászati Lapok (Budapest, 1868-)
2. Bástyánk (Sopron, 1941–1944)
3. Erdészeti Lapok (Budapest, 1862 -)
4. Fiatal Magyarország (Budapest, 1948–1950)
5. Fórum (Sopron, 1930)
6. Genter (Sopron, 1929-1931)
7. Lila Zongora (Sopron, 1923–1924)
8. Nyugati Őrszem (Sopron, 1938–1943)
9. Oedenburger Zeitung (Sopron, 1869–1944)
10. Soproni Hírlap (Sopron, 1914–1944)
11. Soproni Mozi (Sopron, 1938–1942)
12. Soproni Műhely (Sopron, 1995–1996)
13. Soproni Notesz (Sopron 1931–1937)
14. Soproni Újság (Sopron, 1945–1949)
15. Sopronvármegye (Sopron, 1901-1950)
16. Új Látóhatár (München 1950–1989)
17. Új Sopron (Sopron, 1945–1949)
18. Új Sopronvármegye (Sopron, 1939–1944)

III. Nyomtatásban megjelent források, forráskiadványok

1. *Emlékezés: 1921-1931* / kiad. a Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskolai Ifjúsági Kör ; szerk. Tóth Alajos. - 2. kiad. - Sopron: Tóth Ny., [1931]
2. *Élményeim a nyugatmagyarországi szabadságharcból* / Maderspach Viktor; [szerk., az anyag dokumentumait gyűjt. ...Ádám Jenő]: Közdok, 2000 [Budapest]
3. Heimler Károly szerk.: *Sopron topográfija*. Sopron, 1936
4. Horthy Miklós: *Emlékirataim*. Budapest, 1990 Európa-História

5. *Magyar-brit titkos tárgyalások 1943-ban* összeáll. Juhász Gyula, Budapest 1978
6. *Magyar diákkalauz: egyetemek, főiskolák, szakiskolák... útmutatója* Budapest: MEFHOSZ, 1940
7. *A Magyar Nemzeti Diákszövetség és tagegyesületeinek ismertetője: 1937-1938* / szerk. Borosjenői Kádár Béla. [Budapest]: Magyar Nemzeti Diákszövetség, [1938] : [Turul Ny.]
8. Mayer Géza: *A vörös dűlős nálunk: Sopron és vármegye a két forradalom alatt.* - Sopron: Benkő Géza kiad., [1919] [Sopron]: Vesuv Ny.
9. Missuray-Krúg Lajos: *Tűzek a végeken. Selmezbányától Sopronig.* Sopron 1930
10. Országgyűlési Könyvtár (OgyK) Nemzetgyűlési Napló: A nemzetgyűlés 137. ülése, 1923. június 13-án
11. *Splény Béla emlékiratai* Bp.: Magvető, 1984 Szombathely: Sylvester Ny. – I-II. kötet; (Nemzet és emlékezet)
12. Teleki Pál: *Magyar nemzetiségi politika*, Budapest: Stádium Ny., 1940.
13. Thurner Mihály: *Emlékirat Sopron magyarságának és németiségének sorsáról.* Sopron, 1919 Rábaközi Ny.
14. *A Wilhelmstrasse és Magyarország: német diplomáciai iratok Magyarországról: 1933–1944* / összeáll., sajtó alá rend. és bev. Ránki György [et al.]; [kiad. a MTA Akadémia Történettudományi Intézete]; [ford. Kallós Pál, Simonffy-Tóth Ernő]. - Budapest: Kossuth Kiadó, 1968 Budapest: Kossuth Ny.

IV. Kéz és gépiratforrások

1. Madas András: *Öt generáció a XX. században a Kárpát-medencében. Feljegyzések, levelek, visszaemlékezések I. 1900–1941.* [gépirat]
2. Ormos Károly *naplószerű feljegyzéseiből 1942*
3. [Suppán György] *Egy balek naplója 1939. szeptember 13 – 1940. február 25.*
4. Szádeczky-Kardos Gyula *naplószerű feljegyzései 1946. június 9 – 1949. július 7.*
5. Tompa Károly: *Az Erdélyi Diákotthon története és a hallgatók élete 1940-1946-ig* Sopron, EFE 1984 [Kézirat]
6. Zsigmond Kató *naplója 1941. november 1 – 1943. március 20.*

V. Feldolgozások

1. Ablonczy Balázs: *Teleki Pál (Egy politikai életrajz vázlat)* Budapest, 2000
2. Andrassy Gyuláné: *A királyné kíséretében. Soprontól-Tihanyig I.*, Pfeifer Ferdinánd, Bp [1923]

3. *A madridi követségtől Mauthausenig*: Andorka Rudolf naplója / [összeállította, a bevezetőt és a jegyzeteket írta ... a névmutatót készítette Lőrincz Zsuzsa]. - [Bp]: Kossuth Kiadó, 1978
4. *Alma Mater* Sopron, EFE, Sopron, 1970.
5. Botlik József: *Nyugat-Magyarország sorsa, 1918–1921*, Vasszilvágy: M., Nyugat Kvk., 2008
6. Dér Endre: *Rémületben és Fényben*. In.: Soproni Füzetek 2004
7. Fogarassy László: *Védelmi előkészületek Ausztriával szemben gróf Bethlen István kormányának hivatalba lépése után*. In: SSz. 1994. 3. sz.
8. Gergely Jenő: *Gömbös Gyula. Politikai pályakép* Bp.: Vince Kiad., 2001
9. *Gyökerek és lombok: erdészportrék / szerk. riporter Pápai Gábor; [sorozatgazda az OEE]. - Barcs: Dunaker Kft., [2000]*
10. Halász Aladár: *A soproni harcéták története*. In.: Erdészettörténeti Közlemények LXXI sz. Bp. 2007 47-65. o.
11. Hiller István: *A soproni egyetemi diákmozgalmak a két világháború között*. Sopron, 1975, Soproni Szemle Kiadó
12. Jérôme René: *Főiskolás álarcosbál – Mozaik a két világháború közti időből – Soproni Füzetek 1988. 52–54. o.*
13. Jérôme René: *Adalékok a soproni Ifjúsági köri Ház történetéhez. Megemlékezésül Ifj. Béky Albertre* in.: OEE Erdészettörténeti Szakosztálya Közleményei XX. sz. Bp.: 32. o.
14. Juhász Gyula: *A történész józansága*. kiad. OSZK: Budapest, 1994
15. Kapi Béla: *Lámpás az oltár zsámolyán: Kapi Béla püspök feljegyzései életéről és szolgálatáról*. Szerk. Mirák Katalin. Sopron, 2004
16. Kárpáty Lóránt: *Emlékeim az Ifjúsági Körről*. in. : BKL 141. évf. 2008/4. sz. 51–57. o.
17. Kollwintz Ödön: *Diákélet a m. kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskolán tíz évvel a trianoni békeszerződés aláírása után*. Erdészettörténeti Közlemények LX sz. Bp.: 2003. 85–98. o.
18. Kollár Gyula: *Amíg a balek eljut odáig... I. „A kezdet kezdetén”* in.: Genter II. évf. 1.sz. 1930. 2–3. o.
19. Kollár Gyula: *Amíg a balek eljut odáig... II. „Balek mutatkozz be!”* in.: Genter II. évf. 2. sz. 1931. 2–3. o.
20. Kollár Gyula: *Amíg a balek eljut odáig... III. A balek találkozik valamivel, amiről majdnem megfeledkezett*. in.: Genter III. évf. 1. sz. 1932. 2–3. o.

21. Kollár Gyula: *Amig a balek eljut odáig... IV. Költözködés – Álarcosbál* in.: Genter IV. évf. [27.] sz. 1933. 2–4. o.
22. Kosáryné Réz Lola: *Selmeci diákok*, Bp. 1931
23. Krickel, Joseph Adalbert: *Wanderung von Wien über Preßburg und Tyrnau in die Bergstädte Schemnitz...* Wien, 1831
24. Ladányi Andor: *Az egyetemi ifjúság az ellenforradalom első éveiben (1919–1921)* Bp.: Akad. Kiad, 1979
25. Ladányi Andor: *Egyetemi ifjúsági szervezetek a Horthy korszakban* In.: EDUCATIO 1995/2. sz.
26. M. Kiss Sándor – Raffay Ernő – Salmon Konrád: *Magyarország sorstragédiái a 20. században. Éghajlat 2011*
27. *Magyar diákélet és diákegyesületek*. Szerk. Ludwig Rezső, Szemenyei Kornél. - Bp: Athenaeum, 1900.
28. Molnár László: *A Bánya-, Kohó- és Erdőmérnök-hallgatók Ifjúsági Köre 60 éve számolta fel önmagát*. In.: BKL 141. évf. 2008/4. sz. 48-50. l.
29. *„Mint oldott kéve...” a balekvizsgától az aranydiplomáig*. Szerk. Erdős László, Pilissy Lajos kiad. OEE 2003.
30. *Pajtás! Szerencse Fel! A bányász-, kohász- és erdész-hallgatók ifjúsági szervezeteiről a 19. és a 20. században*, OMBKE-OEE Bp. 1987.
31. Romsics Ignác: *Bethlen István. Politikai életrajz*, Budapest, 1990, Osiris
32. Ruzsinszky László: *Tempus - [Sopron]: Bánya- és Erdőmérnöki Főiskolai Ifjúsági Kör, [1932]*
33. Ruzsinszky László: *Önámítók*. Vidám regény. Sopron, 2015
34. Ifj. Sarkady Sándor – Tóth Imre: *Országgyűlési választások és képviselők Sopronban 1848–2004*. Hillebrand Ny. 2005.
35. Ifj. Sarkady Sándor – Tóth Imre – Kincses Károly: *Sopron a népszavazás idején 1921–1922*. EDUTECH, 2001.
36. Ifj. Sarkady Sándor: *Egy poéta a hajdani Főiskola bányamérnöki karán. Emlékezés Ruzsinszky Lászlóra*. in.: Soproni Füzetek 2010 24–27. o.
37. Ifj. Sarkady Sándor (szerk., narrátor): *Sopron környéke 1920-1956. Életképek*, 2005
38. Ifj. Sarkady Sándor: *Missuray-Krúg Lajos 1898–1944* in.: Aranykönyv 2002, 154–155
39. Ifj. Sarkady Sándor: *A selmecebányai főiskola hősi halott hallgatói (1914–1921)* Sopron, Lövér Print Ny. 2014.

40. *Soproni Almanach az 1922-dik évre*: Kiad. Frankenburgg Irodalmi Kör, 1922.
41. *Sopron, Sopron... Te vagy az oka mindennek*. Szerk. Wisnovszky Károly Bp. 2004.
42. Spannenberger, Norbert: *A magyarországi Volksbund Berlin és Budapest között 1938–1944*. Bp., 2005.
43. Szabó Péter: *Don-Kanyar. A magyar királyi 2. honvéd hadsereg története (1942–1943)* Budapest, 1994
44. Szilas A Pál: *A balek tudnivalói*. Miskolc, 1965 OMBKE
45. Tamás László: *Ifjúságunk élete a két világháború között*. In.: Mindnyájan voltunk egyszer az Akadémián... Sopron, EFE 1970.
46. Tilkovszky Lóránt: *Ez volt a Volksbund. A német népcsoportpolitika és Magyarország 1938–1945*. Bp.: Kossuth, 1978
47. Tilkovszky Lóránt: *Nemzetiségi politika Magyarországon a 20. században*. Debrecen, Csokonai K. 1998.
48. Tilkovszky Lóránt: *Német nemzetiség - magyar hazafiság (Tanulmányok a magyarországi németiség történetéből)* Pécs, 1997
49. Tóth Imre: *A nyugat-magyarországi kérdés 1922–1939 Diplomácia és helyi politika a két háború között*. Sopron, 2006
50. Zsigó László. „Erdészcsillag”. *Egyetemi történetek Sopronból. 1946–1950*. in.: Sopron nem ereszt el. Erdészettörténeti Közlemények XLIV. Bp.: 1999.
51. Viczián János: *Diákélet és diákegyesületek a budapesti egyetemeken 1914–1919*. Budapest, 2004
52. Wisnovszky Károly: *Ötven éve ölték meg az Akadémiát. Egy szemtanú vallomása* in.: Sopron nem ereszt el. Erdészettörténeti Közlemények XLIV. Bp.: 1999. 81–93 o.
53. *Vivat Academia* (főszerk. Bakó Károly), OMBKE-OEE Bp. 1984.

15 RÖVIDÍTÉSEK

ÁVH Államvédelmi Hatóság

ÁVO Államvédelmi Osztály

BKL Bányászati Kohászati Lapok

BM Belügyminisztérium

bmh bányamérnök-hallgató

Bp. Budapest

cs. csomó

DEFHE Délvidéki Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesülete

DJB Diákjóléti Bizottság

dob. doboz

EFE Erdészeti és Faipari Egyetem

EM Erdészeti Múzeum (gyűjtemény)

emh erdőmérnök-hallgató

ev. evangélikus

évf. évfolyam

FM Földművelődésügyi Minisztérium

gy. gyűjteményéből

Hungária M.T.E. Hungária Magyar Technikusok Egyesülete

i.m idézett mű

KBM Központi Bányászati Múzeum (Sopron)

KESZI Központi Egyetemi Szociális Iroda

kib kisbizottság

kmh kohómérnök-hallgató

l. lásd!

m³ köbméter

MADISZ Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség

MANSZ Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége

MEFESZ Magyar Egyetemi és Főiskolai Egyesületek Szövetsége

MEFHOSZ Magyar Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Országos Szövetsége

mell. melléklet

MKBEFÉ Magyar Királyi Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola Évkönyve

MNDSZ Magyar Nemzeti Diákszövetség
MOL Magyar Országos Levéltár (Budapest)
MOT Magyar Országos Tudósító
MOVE Magyar Országos Véderő Egylet
MTI Magyar Távirati Iroda
NymE KK Nyugat-magyarországi Egyetem Központi Könyvtára (Sopron)
NymE KL Nyugat-magyarországi Egyetem Központi Levéltára (Sopron)
o. oldal
OEE Országos Erdészeti Egyesület
OGYK Országgyűlési Könyvtár
OMBKE Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület
OMDA Országos Magyar Diáknyomorenyhító Akció
PM Pénzügyminisztérium
SH Soproni Hírlap
SL Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára (Sopron)
SM Soproni Múzeum
SM Sopronmegye
SSz Soproni Szemle
SU Soproni Újság
SVM Sopronvármegye
SZEFE Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesülete
SZEI Szegedi Egyetemi Ifjúság
szerk. szerkesztette
tc. törvénycikk
TJK Tanácsulési jegyzőkönyv
UNRA = United Nations' Recovery Agency
uo. ugyanott
ÚS Új Sopron
VKM Vallás és Közoktatásügyi Minisztérium
vö vesd össze!

16 NÉVMUTATÓ

A,Á

Ablonczy Balázs..... 203, 294
 Ady Endre 278
 Ágh József..... 83
 Ajkai Péter..... 268
 Ajtay Zoltán 49
 Ákos Stefi..... 279
 Aladics Zoltán 50
 Albrecht főherceg 213
 Altay Sándor..... 147, 148
 Andorka Rudolf..... 194, 295
 Andrássy Gyuláné53, 54, 294
 André Béla 42, 77
 Angerer Attila..... 148
 Angyal Ferenc 140
 Antti Tulenheimo 103
 Apor Vilmos..... 243
 Apostol Tamás 159
 Aranyossy Ágoston 29
 Aurori Sándor...208, 217, 223, 229

B

Babos Imre 77
 Bachéry Dénes 119
 Bagó Dénes 209, 229
 Bajcsy-Zsilinszky Endre..... 132
 Balázs István 190
 Balázs Jenő..... 70
 Balics Ferenc.....147, 156, 159
 Balogh Dezső 41
 Balogh Kovács Sándor 107
 Balogh Sándor..... 34
 Bálványossy Ernő.....114, 116, 122
 Bándi Dezső193, 209, 211, 226,
 227
 Bándly Imre..... 153, 155, 156, 161
 Bánesz János 42
 Bánffy Endre 159
 Bánfi Béla 273
 Bánhidi Antal 147

Baranyai József..... 243
 Barczy Máttyás 219, 228
 Bárdos Ede.....268
 Bárdos Lajos 230
 Bárdossy László.....213
 Barlai Ervin..... 42, 43
 Baross Gábor 184
 Barsi Károly..... 271
 Bársony József.....281
 Bartalics János 184
 Bartha Lajos..... 67
 Bartos Lajos253
 Baumann Béla..... 138, 139
 Baumerth Ede 69
 Baumerth Károly 21
 Bayer József.....204
 Becht Albert..... 168
 Becker Ferenc 86
 Becska Ferenc260
 Beély Miklós..... 271, 279
 Béky Albert99, 106, 108, 114, 119,
 121, 122, 124, 126, 137, 295
 Béli Miklós 258
 Bély Alajos246
 Benedek Attila 200, 230
 Benedek Pál 243
 Benesch Ferenc..... 44
 Bényi Endre 229, 244
 Berecz Dezső 143, 219
 Beregi Gábor..... 114, 139, 148
 Berényi László..... 71
 Berger Zsigmond 80
 Beringer John..... 200
 Bernáth György 48
 Bernáth Kálmán 95
 Berthold Henrik204
 Bethlen István45, 46, 51, 100, 295,
 296
 Bezzegh László..... 171, 276
 Bézsényi József.....265
 Biber Kálmán88, 90, 95, 97, 99,
 101, 286

Bihary László 126, 146
 Binder Béla..... 119, 153
 Biricz Vilmos 70
 Biró Zoltán 198
 Blankenberg Pál 154
 Blaschek (Balsay) László 42
 Bleyer Jakab 132
 Bobok György 222, 226
 Bobok László 235
 Bóczi Rudi.....90, 107, 155, 267
 Boczor István 211
 Bocsánczy János..... 208
 Bokor Ernő 265
 Bokor Ferenc 78
 Bokor István..... 195
 Bokor Pál..... 262, 272
 Bokor Rezső50, 57, 69, 139, 155,
 167, 268
 Boleman Géza74, 101, 107, 108,
 112, 113, 120
 Boleman Gézáné 70
 Boór Gusztáv..... 138
 Boross György 56
 Botlik József..... 51, 295
 Bozó Pál 30
 Bógér András 228
 Böhm Ferenc 81, 107
 Böhm Ferenc 92, 100
 Böhm Mihály 86
 Böröndy Zsuzsi 262, 268
 Bősze Kálmán 160
 Brassai 143
 Brinner Lajos..... 32
 Bubics György 133, 141
 Bucska Hugó 42
 Buda (Breuer) György..... 181
 Buda Ernő 200, 211, 228, 233, 238
 Budai István 148
 Buday Dénes 48
 Buday László..... 71
 Budinszky Sándor 221, 222
 Bujtár Ágoston 56

Bujtás László.....	266
Bund Károly.....	114
Burró Béla.....	86
Buthy Dénes.....	186
Buza Barna.....	24
Bürchner László.....	252

C

Conrad-Hauer Lujza.....	144
Corradi Keresztély.....	71
Cotel Ernő118, 127, 136, 139, 140, 199, 251	
Cövek Béla.....	80
Czeke Endre.....	33
Czettler Jenő.....	168
Cziadery András.....	208
Czillinger János.....	87

Cs

Csáky István.....	194
Csanády Miklós.....	232
Csapó Heim József.....	122
Csaszlava Jenő .252, 267, 270, 271	
Csaszlava Jenőné.....	252
Csath Béla.....	268
Csekme László.....	119
Csépay Dezső.....	262
Cserjés Antal.....	264
Cservenka László.....	42
Cséti Ottó.....	102
Csiki János.....	233
Csiszár Imre.....	90
Csiszár Miklós.....	71, 97
Csobod Barnabás.....	193
Csóka Géza.....	266
Csulak Ervin.....	232
Csutkai Jenő.....	193
Csűrös Zoltán.....	272, 279

D

Dalmandy Perczel László.....	279
Darányi József.....	77, 86
Dávid Gyula.....	71
Dávidházy András	154, 156, 159

Dávidházy István.....	189, 222
Deák Albert92, 95, 97, 101, 112, 113, 122, 132, 133, 146, 155, 156	
Debreczeni Ferencné.....	229
Dehény Zoltán.....	193
Dér Endre.....	248, 295
Dersil Ödön.....	88
Desits Bálint.....	117, 120
Diószehgy Dániel.....	267
Dippold János.....	70
Dobos Boldizsár.....	69
Dobos József.....	137
Domschitz Ferenc.....	139
Domschitz József.....	86
Donáth Aladár.....	71, 77, 95, 117
Doór László.....	251
Drágffy Tibor.....	119
Dudinszky Rudolf.....	145, 147
Dunckel (Tolnay) Kornél.....	153

E,É

Elek Gábor.....	61
Elekes András.....	277
Elekes Márton.....	242, 266, 267
Elischer Béla.....	48
Ember Kálmán.....	31, 47, 50, 285
Engländer Arnold.....	48
Entzbruder Dezső.....	29
Eördögh Vilmos.....	86
Erdélyi Tibor.....	207
Ernyey István.....	264
Érsek Gábor.....	251
Esterházy Alice.....	144
Esterházy Bernadette.....	144
Esterházy József.....	144, 159
Esterházy Pál.....	183, 184
Eszterhás István.....	246
Esztó Péter.....	199
Esztó Zoltán.....	197, 199

F

Fábján Lajos.....	268
Falk Richárd.....	167

Faller Jenő.....	16
Faragó Kornél.....	271
Farkas István.....	72
Farkas Pál.....	261
Fehér Dániel.....	22, 177, 264
Fehér Géza.....	124
Fehér Lajos.....	31, 40
Féja Géza.....	232
Fejérdy Gergely.....	9
Fekete József.....	271, 283
Fekete Zoltán28, 33, 34, 44, 45, 92, 98, 102, 104, 105, 113, 120, 128, 130, 144, 149, 150, 151, 152, 155, 166, 167, 195, 246	
Felber István.....	105
Felder Sebestyén.....	86
Félegyházi Dezső.....	42, 71
Fennesz Rezső.....	32
Ferenczi János.....	252, 258
Ferenczi Sándor.....	252
Fertsák Jenő.....	98
Fiedler Gyula.....	156
Fink Konrád.....	264, 268
Finkey József156, 158, 163, 199, 211	
Firbás Oszkár.....	220
Fixek Ernő.....	79
Fodor Nándor.....	71, 77, 78
Fogarassy László.....	51, 295
Földváry László.....	86
Franciscy Pál.....	175, 176
Frank Lajos.....	88, 103, 119
Freesz József.....	86
Friedrich Károly.....	76, 150, 212
Fuják József.....	271
Fuszka József.....	44
Fülöp István.....	71, 77, 86
Fülöp Zoltán.....	34, 70
Fülöpp Zoltán.....	70
Füry Mihály.....	268
Füzi Mihály.....	42

G

Gaál József.....	80
Gacs János.....	185, 186, 219

Galatik Guido 137
 Gáll Tibor 277
 Gallow Albert 158
 Garay Gyula dr. 88
 Gárdonyi Nagy László..... 227
 Gartner Ferenc..... 80, 90
 Gasparik Jenő 105
 Gebhard Pál..... 54
 Gelsing László..... 42
 Gémesi Gyula 266
 Gerecs Szaléz 192, 197
 Gerencsér László 149
 Gerencsér Mária 114
 Gergely Sándor..... 153, 165
 Gertheisz Antal..... 277
 Geschwind Rudolf..... 50
 Glattfelder Gyula..... 117
 Goda Gizi 113
 Gombás Ferenc..... 215
 Gombás László..... 283
 Göde József..... 252
 Gömbös Gyula⁵¹, 54, 127, 144,
 145, 195, 209, 295
 Grosinger Pál..... 149
 Groszner János 101
 Gröller József..... 77
 Guillaume Árpád 61
 Gulyás Jenő 273, 280

Gy

Gyapay Gábor 134
 Gyapay Jenő 124
 Gyetvay György 212, 237
 Gyóni Géza..... 33
 Györfi János 276, 279
 György Sándor 271
 Gyulay Zoltán..... 77

H

Hábel György222, 228, 229
 Hagen Ferenc 264
 Hahúth László 63
 Haidt László 271
 Hajós Kálmán..... 83

Hajtó Nándor 149
 Halász László..... 42
 Halász Miklós 262
 Halvax Károly..... 230, 238
 Hankó Ödön..... 41
 Hansági Imre..... 167
 Hantos Ernő 107, 126, 133
 Haracsi Lajos 42
 Harkay Tihamér 277
 Hatvan Ferenc..... 167, 199
 Hébelt Ede 72, 86, 286
 Heffty Frigyes..... 147
 Hegyi István..... 80
 Heimler Károly 131, 293
 Heiningert Antal 74
 Heinrich József 86
 Héjjas Iván 52
 Held Károly 49
 Henrich Viktor 113
 Herczeg Ferenc 98, 114
 Herczeg Mihály 250
 Hering Zsigmond..... 73
 Hermann Miksa⁹¹, 99, 100, 107,
 111, 118, 128, 138, 139
 Hibbey Albert¹⁷⁸, 185, 194, 198,
 201, 206, 207, 210, 216, 288
 Hibbey Barna 209
 Hikisch Rezső 100
 Hild Lipót 138
 Hiller István 6, 7, 295
 Hitkovszky Pál..... 48
 Hladonik István⁷¹, 80, 97, 101,
 102, 104, 107, 110, 114, 115,
 176, 181, 286
 Hock János..... 53
 Hoffer Ferenc..... 33
 Hoffmann Béla..... 96
 Hojtyel Dániel..... 39
 Holba Miklós 39, 40, 285
 Holéczy Ákos 279
 Holl Jenő..... 147, 151
 Hollán Tibor 86
 Hóman Bálint¹²⁹, 130, 162, 168,
 206
 Homlok Sándor..... 187

Horthy Miklós53, 99, 248, 293
 Horváth B. Jenő..... 266
 Horváth Endre 226, 237
 Horváth Jancsi 167, 186, 279
 Horváth József..... 104, 230
 Horváth László 134, 154, 262
 Horváth Miklós 9
 Horváth Ödön..... 217, 263
 Horváth Róbert..... 262, 264
 Horváth Rudi 279
 Horváth Sándor 42
 Horváthy Lóránt 86, 114
 Hoznek János 254
 Högyész Pál..... 219
 Hölvényi Györgyné 273
 Huber János..... 164
 Hulesch Károly..... 140
 Hullán Tibor..... 70
 Hurtay György 21
 Hussein Ibrahim Hilmi 43, 53
 Husz Nándor..... 159, 169, 170
 Huszár Károly 88
 Hutai József..... 266

I, Í

Igmándy Péter ..269, 270, 272, 275
 Igmándy Zoltán 268, 270, 271, 274
 Illés Béla¹⁰⁸, 114, 118, 119, 122,
 124
 Illyés Károly..... 63
 Imrédy Béla 131, 145
 Istók Barnabás 42, 43, 45, 48
 István Sándor⁷⁷, 79, 80, 82, 85,
 86, 88, 89, 90, 117, 286

J

Jaeger Béla 77, 79, 97
 Jakóby László...33, 69, 70, 89, 223
 Jakócs Sámuel 42, 49
 Jancsó Gábor 259
 Jandó László..... 211, 227
 Jankó József 154, 155
 Jankó Sándor²³, 33, 42, 46, 53, 59,
 60, 74

- Jankovits Rezső..... 34
 Jánossy Kázmér..... 181, 201
 Jány Gusztáv 227
 Jászberényi Miklós..... 197
 Jávor Alajos..... 137
 Javorek Ervin 200, 235
 Jérôme René 119, 121, 122, 295
 Jónás Emil 167
 Jóska Gyula 42
 József Attila..... 274
 Juhász Gyula175, 205, 213, 227,
 241, 294, 295
 Juhász László107, 114, 149, 151,
 155, 185, 190, 192, 287
 Jurovich Hugó 44, 47
- K**
- Kaán Károly24, 49, 71
 Kállay Ferenc 145
 Kállay Miklós..... 240
 Kamenszky Árpád128, 151, 219
 Kaniczky Antal..... 121
 Kapi Béla.....203, 204, 295
 Kápolnai Pauer Viktor..... 156, 165
 Kappel Gyula 42
 Karácsony Sándor 152, 273
 Kardos Árpád 5, 219
 Károly István 117
 Károlyi Gyula..... 138
 Kárpáti Gábor..... 271
 Kárpáti Sándor 99, 117
 Kárpáti Lóránt .257, 258, 259, 295
 Kartalik József..... 70
 Kassai Ferenc198, 242, 243, 249,
 282
 Kassai László 206
 Kassay Ferenc 228
 Kassay László..... 211
 Kaszás József 86, 170
 Katapán Valter 271
 Katona Antal 281
 Kelle Arnold..... 77
 Kelle Arthur 256
 Kelle Artúr 197
 Kellner Sándor 29
- Kemechey Ágoston..... 107
 Kendeffy Miklós 159
 Kerpely Antal 102
 Király István 61, 70, 71, 77, 80
 Király Lajos 152
 Kisfaludy Strobl Zsigmond..... 100
 Kiss Ferenc 265
 Kiss László 71, 207, 229
 Kiss Miklós..... 181, 185
 Klebelsberg Kunó 72, 118
 Klee Arnold 78, 86
 Kletz Károly 86
 Kocsi Márton 151
 Kóh Ferenc 147, 210
 Kohut László..... 50
 Kókai Zoltán 257
 Kollár Dániel 87
 Kollár Gyula108, 114, 117, 155,
 295, 296
 Koller Pál..... 50, 59
 Kolosy Ernő 254
 Komár László 200, 228
 Komjáthy István..... 258
 Komornoki László 231
 Kompolthy Ödön 211, 249
 Kondér István 47, 48, 80
 Kontra László 273
 Kósa Gyula 49
 Kosáryné Réz Lola11, 85, 114,
 296
 Koschatzky László... 114, 124, 126
 Kossuth Lajos 17, 149, 214, 215
 Kosztela Alajos 108, 169
 Koszterszitz József..... 107, 136
 Kosztolányi Dezső 262
 Kovács Árpád 71
 Kovács Béla 211
 Kovács Károly 199, 201
 Kovács Nagy Zsigmond56, 71, 85,
 104
 Kozarits György..... 63
 Kozma Andor 193
 Kozma Miklós 188
 Kő Miklós 211, 229
 Köllő Ferenc 273
- Köpe Vilmos 49
 Kőszegi Géza 219
 Kövesi Antal.....93, 98, 199
 Közi-Horváth József..... 107, 123
 Králik Jenő 126
 Krassay János 266
 Kremser Rezső 88
 Kresadlo József 56, 144
 Kretter Antal..... 227
 Krickel, Joseph Adalbert ... 11, 296
 Krippel Móric...26, 33, 48, 49, 190
 Krippel Tibor..... 41
 Kristofek Gyula 34
 Krisztián Béla.....49, 57, 71
 Krug Lajos5, 6, 21, 62, 71, 117,
 137, 139, 287
 Krutkovszky Károly 222, 224
 Kun László 71, 79
 Kun Miklós..... 257, 264
 Kurdy István..... 273, 283
 Kurovsky István..... 48
 Kusnyér Zoltán..... 70
 Kuti István.....70, 71, 90
 Kühne Gábor 86, 126
- L**
- Lackner Kálmán 99, 154
 Ladányi Andor7, 32, 296
 Laehne Hugó 24, 25
 Laicha Géza..... 88
 Lakatos József..... 42
 Lakatos Tibor 114
 Lakatos Zoltán..... 29
 Lambert Győző..... 43
 Láng Elemér 279
 Láng László 198
 Last Vilmos 138
 Legény Klára 228
 Leicht Ottó49, 50, 54, 57, 59, 60,
 61, 63, 285
 Leitgeb János..... 154
 Lelovits László 159
 Lendvay István 83
 Lengyel Zoltán 147
 Lenk Lajos..... 119

Lenk Róza	101
Lesenyi Béla.....	223
Lévárdi Ferenc	245
Lichtenstein Amália	144
Liptay Lajos	266
Litschauer Lajos	102
Littkei Endre.....	137
Lőrinc Miklós.....	200
Lőrincz Levente	243
Ludwig Rezső.....	18, 296
Lukács János	262

M

M. Kiss Sándor.....	2, 3, 9, 253, 296
Machatsek Gyula.....	53, 137, 139, 167, 197, 225, 249
Madas (Muck) András.....	175, 176, 287
Madas Andrásné.....	188, 200
Madas László	209, 211, 224, 225
Maderspach Viktor.....	52, 293
Májér Antal	228, 242
Major Gábor.....	171, 185, 196, 197
Maller Kálmán	155
Marcsek Tibor	98
Marek László.....	80
Margó Pál	148
Marikovszky Zoltán	86, 88, 98
Maróthy László	140
Marschalkó Kornél.....	113
Martini Róbert.....	107
Marton Pál.....	107
Martonfalvy-Martin Iván.....	152
Máthé Ferenc.....	168
Matusz Károly	273
Maurer Nándorné.....	220, 223, 225, 226
May Ervin	86
May Ottó	86
Mayer Géza	28, 294
Mayer Zoltán.....	39
Mechle Béla	102
Mécs Endre.....	218, 228
Mécs László	193
Medgyessy-Schwartz László	225

Medgyesy Imre	189
Medgyesy Schmikli Norbert.....	9
Mehmed Raszihi bey	104
Meiszner Ernő.....	88, 93, 98
Menner Miklós	88
Mérei Andor	34
Merényi Dezső.....	211
Mersey Gyula	268
Mersich Endre.....	255, 257, 271, 276, 279
Mészáros Sándor.....	97
Mezőssy Béla.....	90
Mihailich Győző	229, 245
Mihalovits János.....	33, 66, 92, 163, 192
Mikulecz Emil	153, 154
Mildschütz Gyula.....	70, 71, 74, 76, 77, 78, 80, 126
Mirk István	153
Missuray-Krúg Lajos.....	117, 294, 296
Modrovich Ferenc.....	89, 145, 158, 163, 170, 193, 217, 219, 220, 222, 234, 235, 254, 255, 258, 262, 267, 271, 274
Modrovich Ferencné.....	262
Moldován Antal	161
Molnár Béla	277
Molnár János.....	232
Molnár József	278
Molnár Károly	262
Molnár László.....	259, 264, 279, 283, 296
Móricz Zsigmond.....	232
Motika Endre	266
Muck Andrásné.....	199
Munkácsy Zoltán	185
Muttnyánszky Zoltán	176
Mülbeck Károly	11

N

Nádudvary Jenő	151, 185, 190
Nagy Emil.....	102
Nagy Ferenc.....	273
Nagy Imre	96
Nagy Iván	89

Nagy Károly	211
Nagy Pál.....	71, 74
Nagy Pál István	71
Nagy Tamás	261
Nahoczky Alfonz.....	102, 128
Nározsni János	80
Náther Aladár	43
Nemes Vilmos	44
Németh László	273
Németh Lőrinc	237, 239
Némethy László	245
Nemky Ernő	107
Neszthyné Haich Erzsébet.....	244
Neumann János	252
Nulinec Jenőné.....	261

Ny

Nyári Rudolf.....	266
-------------------	-----

O,Ó

Okváth Imre	9
Oláh Béla.....	83, 86
Opl Lars.....	204
Orbók Attila	200
Ormos Károly.....	200, 201, 212, 214, 236, 245, 294
Oroszlány Endre.....	185, 198
Ortutay Pál	42
Ostenburg-Moravek Gyula	52, 53
Ostoros György.....	200, 217, 218, 223, 226, 276

Ö,Ő

Östör József.....	83, 128
-------------------	---------

P

Pájer (Palotay) István	115
Pál Zoltán	283
Pálffy Antal	49
Pálffy Miklós.....	278
Pammer László.....	255, 262, 270, 271
Pandula Zoltán	266
Pankotai (Iby) Gábor.....	182
Pantó Béla	193

Pányi Levente.....	264
Papp Béla	92
Papp István.....	6, 27
Papp Kálmán	97, 113
Parragi György.....	70, 108, 163, 174, 184
Parthy István.....	114, 123, 137
Pasztuha László.....	201
Pattantyús-Ábrahám Imre.....	117, 136
Péché Antal.....	18, 102
Péché Kálmán	23
Péczei Antal	90, 95
Pehm Ferenc.....	53
Pénzes Gyula.....	228
Perlaki Ferencné.....	284
Peschkó Zoltán.....	126
Pesovár Ernő	258
Pethe Lajos.....	92, 107, 113
Pfeiffer Gyula.....	107
Pilisi Loránd.....	45
Pilisy Lajos.....	264
Pinezich István	102, 128, 151
Pintér András.....	201
Pisztel Marián.....	192
Pixulya	271, 272
Pogány József.....	28
Polgáry Sándor.....	212, 215, 217, 221, 222, 229, 288
Pópity Jenő.....	268
Popper Péter	22
Porst József.....	90, 99, 108
Posgay Antal	259, 279
Posgay György	268
Preiszl Károly.....	32
Prónay Pál	51
Proszty Ervin.....	262
Proszty János.....	158, 189, 207, 267
Proszty Jánosné.....	267
Pröhle Károly	186
Pum Gyula.....	200
Putz István.....	71
Radó Ferenc	230
Raffay Béla	192, 193, 200
Raffay Ernő.....	253, 296
Rajk László.....	273
Rakovszky Iván	73
Raksányi (Raksai) Károly.....	42
Rauch Lajos	121
Rehák Imre	251
Reményi K. András	209
Reményi Viktor	48
Reményik Ernő.....	201
Remenyik Lajos	86
Rempört Zoltán.....	262
Renner Gyula.....	138
Réti Vilmos.....	228
Reuter Camillo.....	219
Réz Endre	80
Réz Ferenc	41
Réz Géza.....	22, 23, 26, 31
Rida Antal.....	96
Riedl Gyula.....	178
Riedl László.....	34
Rihmer László.....	77, 80, 96
Rimler László	100
Rohringer Sándor.....	163
Rónay Géza.....	42
Roth Gyula.....	32, 61, 77, 87, 104, 138, 146, 160, 177, 181, 185, 243, 292
Rott Ferenc	50, 70
Rotter Ferenc	70
Rózsa László.....	253
Ruhmann Jenő.....	257, 259, 269, 270, 271, 272, 276, 278, 283
Ruzsinszky István.....	242, 244, 245, 253, 254
Ruzsinszky László.....	114, 117, 123, 134, 136, 139, 142, 143, 145, 146, 148, 150, 152, 153, 154, 155, 282, 287, 288, 296
S	
Sady József.....	77, 79
Sági István	212
Salamon Ádám	200
Salamon Konrád.....	253
Sali Emil.....	228, 230, 233, 236, 237, 238, 254, 288
Sárady István.....	88, 108, 138, 185
Sarkady Sándor.....	1, 2, 3, 4, 10, 20, 45, 74, 76, 99, 117, 134, 205, 296
Sartoris Kálmán.....	178, 183, 185
Sáry András	170
Sáry Vince.....	170
Sas Barna.....	153, 169
Schäffer Ármin.....	53
Schill Ferenc.....	109
Schleng András	86
Schlesinger Imre.....	22
Schmidt Ernő.....	271, 272, 273, 276, 279
Schmidt Gusztáv	44
Schmidt István.....	39
Schmidt Károly	49, 50
Schmuck Mihály	264
Schneider Lajos.....	124
Schnetzer Iván.....	86
Schultz Ferenc	80
Schultz Gyula.....	42, 71
Schultz József.....	41
Schwertner János.....	255, 264
Sébor János.....	167, 246, 251, 255, 271, 272, 277, 279
Sébor Jánosné.....	246, 277
Seemann Ferenc	63
Seh Károly.....	63
Seyfried Ernő	155, 160
Shey János.....	262
Sik Sándor	168
Sikos Endre	244, 249
Simon Elemér.....	73, 83, 105, 113, 128, 130, 131
Sinoros Aurél	42
Sipos Antal.....	137
Sipos István	80
Siposs Albert.....	108
Siposs Antal	61, 71, 97
Sitkei János.....	195, 198, 201, 207
Sófálvi István	29, 48
R	
Rab János	50
Rábel László.....	112

Solt Béla... 107, 121, 139, 166, 181
 Solymos András 283
 Sólymos András 258
 Somkuty Elemér..... 261
 Sopp László144, 146, 154, 155,
 156, 159, 160, 287
 Spannenberg Norbert..... 203, 216
 Stasney Albert22, 88, 143
 Stasney Béla 254
 Stefániai Imre 113
 Steigerwald Árpád..... 71
 Steiner Sándor 32
 Stelz Flórián 14
 Stoll Lóránt..... 226
 Straka József..... 109
 Strausz József..... 264
 Suh Louis Henry 193
 Suhayda Károly59, 67, 69
 Suppán György.....195, 232, 294
 Sült Tibor 272, 273
 Sümegi József..... 184, 193
 Svanda István 90
 Svehla István 39, 44

Sz

Szabados Gábor..... 262
 Száberszky József..... 281
 Szabó Ferenc 114
 Szabó György..... 144
 Szabó Gyula 159
 Szabó József..... 152, 266
 Szabó Kálmán 86
 Szabó Ödön 226
 Szabó Péter..... 227, 297
 Szádeczky-Kardoss Elemér 99
 Szádeczky-Kardoss Gyula264, 267
 Szalay József 208
 Szántó Róbert..... 32
 Szarka Gyula 108
 Szász Tibor..... 257, 259
 Szathmáry László 149, 185
 Szebik Kálmán 69
 Szechányi Elemér53, 62, 137, 139,
 167, 192, 197, 225, 249
 Széchényi Alexandra..... 144

Szécsényi Miklós232
 Szecskai Béla 96
 Szecskay László80, 86, 101, 114,
 122
 Szecső Andor223
 Szederjei Ákos176
 Szedlacsek Jenő243
 Szegedy József.....147
 Szeghalmi (Szisz) Ferenc..... 55
 Székely Elemér39, 42, 43, 45, 50,
 53, 54, 285
 Székely Lajos..... 39
 Székely Lóránt.....264
 Székely Pál 37, 38, 39, 40, 42, 285
 Szekér Nóra9
 Széki János 79, 158, 170, 181
 Szele Miklós266
 Szele százados265
 Szeless László..... 85
 Szemelliker Antal32
 Szemenyei Kornél..... 18, 296
 Szemere Zoltán86
 Szentgyörgyi Lóránt107
 Szentimrei Gábor243
 Szentimrey Gábor232
 Szentistványi Gyula 181
 Szentpéteri Zoltán.....243
 Szepeshegyi István.....245
 Szerző Árpád255, 273, 274, 278,
 283
 Szigetváry Sándor.....264
 Sziklaváry János272
 Szikszay Miklós74, 76, 77, 79, 286
 Szilágyi Ferenc42
 Szilágyi Miklós.....261
 Szilas A Pál..... 19, 297
 Szilvássy Márton88
 Szily Kálmán 107, 118, 130
 Szinyei Merse Jenő 236, 238
 Szita Dezső 22, 63
 Szoboszlai Kornél 142
 Szóják Károly 77
 Szolyka Kornél 44
 Szontagh Pál261
 Szoyka Kornél 45, 48

Szöke László 201
 Szőnyi Gábor...267, 268, 273, 280
 Szörényi Béla 185
 Sztankó Miklós..... 109
 Sztehlik Béla 86
 Szűcs András 177
 Szűcs Endre 185
 Szűcs Ferenc..... 169, 170
 Szűts Edit 273
 Szűts Ervin 268
 Szy Géza 209

T

Takách Jenő..... 132, 134
 Takáts Ferenc 28, 29
 Tamás József 42
 Tamás László6, 212, 297
 Tamási Áron..... 242
 Tárczy-Hornoch Antal181, 189,
 232, 236
 Tarics Ferenc 42, 76
 Tarján Gusztáv 257
 Tarnay Alajos 104
 Téby Árpád..... 171
 Téglásy Győző 268
 Teleki József..... 71
 Teleki Pál179, 184, 188, 194, 203,
 205, 294
 Temesváry Imre 111
 Tendl Vili 267
 Thier László 4
 Thirring Gusztáv 51
 Thurner Mihály1, 24, 25, 60, 67,
 75, 104, 107, 113, 151, 161,
 165, 167, 294
 Thuróczy Gyula..... 199
 Tilesch György..... 159, 168
 Tilkovszky Loránt 212, 213
 Tinschmidt Ernő..... 192
 Tivadar Zoltán50, 63, 69
 Tokaji Gábor 211
 Tomasovszky Lajos..... 33, 61
 Tomka László 108
 Tompa Károly7, 208, 243, 294
 Torkos Ferenc..... 264, 271

Torkos Imre.....	271
Torkos István.....	271
Tornay József.....	79
Tóth Alajos.....	6, 52, 137, 139, 293
Tóth Dénes.....	149, 154, 159, 180
Tóth Ferenc.....	121
Tóth Imre.....	4, 74, 99, 131, 165, 248, 251, 296, 297
Tóth János.....	207
Török Árpád.....	134
Török Béla.....	128, 155, 165
Török Rezső.....	193
Tschürtz Frigyes.....	32
Turcsányi Gyula.....	77
Turik.....	256, 257
Tury Elemér.....	69
Tuskó László.....	200, 228

U,Ú

Újházi Béla.....	273
Unger Ervin.....	272
Urszinyi György.....	59

V

Váczy József.....	266
Vadon Sándor.....	86, 145
Vági István.....	93, 226
Vályi István.....	99
Vanger Sándor.....	149
Várad Szakmáry Géza.....	96
Varga Domokos.....	8, 204, 205, 215, 232, 234, 245, 248
Varga Ferenc.....	211
Varga Imre.....	211
Varga József.....	33

Varga Lajos.....	279
Varga Náci.....	53
Varga Ottó.....	277
Vargha László.....	247
Várhelyi Anna.....	273
Várszeghy Ferenc.....	228
Várszegi József.....	198, 200
Vasata József.....	140
Vayk Arthur.....	146
Végh Miklós.....	243
Vendel Alajos.....	114
Vendl Miklós.....	192, 199, 258
Veöres László.....	107
Veörös Imre.....	152
Verő József.....	128, 199
Verseghy Nagy Elek.....	105
Véssey Ede.....	134
Véssey Tibor.....	211
Vicze Ernő.....	276, 279
Viczián János.....	22, 297
Vigh László.....	76
Világhy András.....	185
Virágh Béla.....	193, 195, 197, 199, 200, 288
Virágh János.....	264
Vitalis István.....	23, 24, 87
Vitt Lajos.....	77
Vitus Géza.....	242
Vizer Vilmos.....	236
Volena-Koczor Tibor.....	195
Vollner Rezső.....	44
Vörös Lajos.....	161

W

Wager Ferenc.....	105
-------------------	-----

Wágner Gyula.....	71
Wágner Lajos.....	88, 108, 161, 162, 165, 166, 168, 169
Walek Károly.....	96, 107, 164, 167, 267
Weber József.....	178, 183, 185, 190, 201
Weck Imre.....	85
Weigl Ernő.....	70
Wisnovszky Károly.....	284, 297
Wisnyovszky Dániel.....	88
Witt Lajos.....	77, 78, 79
Wittenberger Géza.....	57
Wittenberger Zoltán.....	82
Wittich István.....	109
Wranovich Béla.....	42

Z

Zajác Béla.....	42
Zakariás Antal.....	160, 186
Zalay Károly.....	198
Zámbor Pál.....	21
Zathureczky Lajos.....	266
Zivuska Jenő.....	14
Zólomy Imre.....	86, 140
Zoltay Endre.....	273
Zorkóczy Samu.....	107, 154

Zs

Zsigmond Kató.....	214, 294
Zsigmondy Vilmos.....	102
Zsigó László.....	268, 297
Zsille Lajos.....	124